

הפיקוח על הבנקים
היחידה הכלכלית

מערכת הבנקאות בישראל

סקירה שנתית לשנת 2024

מערכת הבנקאות בישראל

סקירה שנתית לשנת 2024

ירושלים, כ"א אייר תשפ"ה | 19 מאי 2025

זכויות היוצרים בפרסום זה שמורות לבנק ישראל.
הרוצים לצטט רשאים לעשות כן, בתנאי שיציינו את המקור.
במידה שיהיו תיקונים לסקירה, הם יתפרסמו באתר של בנק ישראל: www.boi.org.il

עריכה לשונית: דורון שפר | BLEND
עיצוב ועימוד: יעל יקיר | דפוס איילון, ירושלים

תוכן עניינים

5	פתח דבר - דברי המפקח על הבנקים	הקדמה
8	ההתפתחויות בפעילותה של מערכת הבנקאות בישראל	פרק א'
9	1. ההתפתחויות המקרו כלכליות בעולם ובמשק הישראלי	
13	2. התפתחויות במערכת הפיננסית ובמבנה מערכת הבנקאות בישראל	
13	א. מבנה המערכת ואחזקות הבנקים	
16	ב. הבנקים כחלק מהמערכת הפיננסית	
18	3. ערוצי הפעילות של מערכת הבנקאות	
31	תיבה א'-1: מתן שירותי תשלום אגב פעילות במטבעות קריפטוגרפיים	
37	ההתפתחויות העיקריות בפעילות המאזנית והחוץ-מאזנית	פרק ב'
38	1. פתיחה	
38	2. התפתחויות עיקריות בצד הנכסים של מערכת הבנקאות	
42	3. התפתחויות עיקריות בצד ההתחייבויות וההון של מערכת הבנקאות	
46	תיבה ב'-1: מגמות באחזקת יתרת עו"ש, פיקדונות וקרנות כספיות שקליות של לקוחות פרטיים	
53	התוצאות העסקיות של מערכת הבנקאות	פרק ג'
54	1. רווחיות מערכת הבנקאות	
56	2. התפתחות סעיפי הכנסות והוצאות בדוח רווח והפסד	
63	3. התשובה המותאמת לסיכון	
65	4. ניתוח תוצאות הבנקים לפי ערך השוק של מניותיהם לעומת ערךן בספרים (Market to Book Ratio)	
68	תיבה ג'-1: תמסורת ריבית בנק ישראל לריבית פיקדונות משקי בית בשנת 2024	
75	הלימות ההון והמינוף	פרק ד'
78	הסיכונים	פרק ה'
79	1. פתיחה וסקר סיכונים	
83	2. סיכון האשראי	
83	א. ההתפתחויות המרכזיות בתיק האשראי הבנקאי לציבור	
86	ב. אשראי למשקי בית (לא כולל אשראי לדיור)	
89	ג. אשראי לדיור	
97	ד. האשראי העסקי	
106	3. סיכון הנזילות	

112	4. סיכון השוק
113	א. חשיפה לסיכונים הריבית
115	ב. סיכון בסיס ההצמדה
116	ג. מטבע חוץ
116	ד. פעילות בנגזרים
119	5. חברות כרטיסי האשראי
119	א. סביבת הפעילות של חברות כרטיסי האשראי
120	ב. הון
120	ג. פעילות בכרטיסי אשראי
123	ד. רווחיות
124	ה. אשראי
128	6. הסיכון הטכנולוגי
131	7. סיכון הסייבר
134	תיבה ה'-1: תוצאות תרחיש הקיצון למערכת הבנקאות לשנת 2023
142	תיבה ה'-2: מבצעי עידוד של יזמים לרכישת דירות ופעילות הפיקוח על הבנקים בנושא
151	תיבה ה'-3: חשיבות איכות משטר איסור הלבנת הון בראי הקשרים הקורספונדנטיים
156	תיבה ה'-4: הסיכונים וההזדמנויות הטמונים במחשוב קוונטי

160	סיכום פעילות הפיקוח על הבנקים בשנת 2024	פרק ו'
161	1. החזון והיעדים האסטרטגיים של הפיקוח על הבנקים	
161	2. מלחמת חרבות ברזל: פיקוח וניהול בשעת משבר	
163	3. הפעולות המרכזיות לשמירה על יציבותם של הגופים המפוקחים, על תפקודם הרציף ועל כספי המפקידים, בשגרה ובחירום	
172	4. הפעולות המרכזיות להטמעת תרבות של הוגנת כלפי הלקוחות, מכלילה ומשפיעה	
180	5. הפעולות המרכזיות לביסוס מערכת פיננסית תחרותית ומתקדמת לטובת הלקוחות	
183	תיבה ו'-1: שקיפות במוצרי שוק הכסף ככלי לחיזוק כוח המיקוח של הלקוח	
193	תיבה ו'-2: היבטים צרכניים של תופעת ההונאות וצעדי הפיקוח על הבנקים להגנה על הצרכן מפני הונאות פיננסיות	
202	תיבה ו'-3: הרפורמה במערכת הבנקאות לטובת הגברת התחרות והשקיפות ללקוחות	
209	תיבה ו'-4: השירות במערכת הבנקאות בישראל	
217	תיבה ו'-5: צעדי הפיקוח על הבנקים בתחום מחירי השירותים הבנקאיים בניירות ערך	
226	תיבה ו'-6: הטיפול בסיכונים טכנולוגיים המידע, אבטחת המידע והגנת הסייבר בתאגיד הבנקאי	
229	תיבה ו'-7: פתיחה וניהול של חשבונות לגופים פיננסיים בתאגידים הבנקאיים	
234		נספחים
235	נספח א': לוחות	
265	נספח ב': לוח האסדרה לשנת 2024-2025 עד לפרסום הסקירה	
271	נספח ג': מבנה הפיקוח על הבנקים	

דברי המפקח לסקירה השנתית 2024:

בהמשך ישיר לקודמתה, שנת 2024 הייתה שנה מאתגרת במיוחד למשק הישראלי. שנה זו לוותה באי־ודאות בשווקים בשל המלחמה המתמשכת, אשר העיבה על הכלכלה והביאה עמה קשיים ניכרים; בשל האתגרים הגלובליים והאינפלציה, שנמצאת עדיין ברמה גבוהה מגבול היעד; ובשל חוסר־הוודאות הגיאופוליטי המתמשך. לצד זאת, ולמרות כל אלה, גם בשנה זו הציגה הכלכלה המקומית, ומערכת הבנקאות הישראלית בתוכה, עמידות גבוהה. למרות הקשיים המשיך המשק הישראלי בהתאוששות מתונה.

חזון הפיקוח על הבנקים הוא לפעול לקידום טובת הציבור באמצעות שמירה על היציבות וההוגנות של המערכת הבנקאית, וזאת בעזרת פיקוח מקצועי, מוביל ושקוף. בהתאם, הצעדים שקידמנו בשנה האחרונה מיישמים את האסטרטגיה הפיקוחית בתחומים השונים. גם בשנה הקרובה נמשיך לפעול באותה מידת נחישות למימוש החזון והאסטרטגיה הפיקוחיים.

בשנה החולפת המשיכה מערכת הבנקאות הישראלית לספק אשראי לכל מגזרי־המשק, תוך־כדי שמירה על יציבותה הפיננסית, והציגה חוסן ואיתנות בפני זעזועים. יציבות המערכת הבנקאית נדרשת לטובת ההגנה על כספי המפקידים, לטובת יציבות המערכת הפיננסית ולטובת פעילותו הכלכלית של המשק כולו. בשנה החולפת פעלנו כדי לשמור על יציבות המערכת, הן בצד הפיננסי הן בצד התפעולי. עקבנו מקרוב אחר פעילות המערכת הבנקאית, זיהינו סיכונים קיימים וסיכונים בהתהוות, ניטרנו ובחנו אותם, קיימנו ביקורות וסקירות על קווי־הפעילות השונים בבנקים, וכפועל־יוצא מכך דרשנו לתקן ליקויים בניהול־הסיכונים ובממשל התאגידי והגבלנו סיכונים מתהווים, בין היתר באמצעות כלים אסדרתיים (כך, לדוגמה, גידור הסיכון המתהווה ממבצעי־המימון של הקבלנים). כמו־כן אנו נמצאים בעיצומו של תהליך שבוחן מחדש את מבנה־ההון של הבנקים במטרה לשפר את ההלימה בין דרישות־ההון הפיקוחיות החלות על התאגידים הבנקאיים בישראל לבין המלצות ועדת באזל ועל־פי המקובל בעולם. בכך אנו מבקשים לחזק את מנגנוני־ההון של המערכת הבנקאית ולשפר את יכולתה להתמודד עם זעזועים.

יציבות המערכת הפיננסית לא הייתה אפשרית בלי שהציבור ייתן בה את אמונו. כדי להשיג את אמונו הציבור על המערכת לשדר חוסן ואיתנות פיננסית. אולם לצד אלה עליה להיות גם הוגנת כלפי לקוחותיה. תפיסה זו מנחה אותנו בפועלנו ובגינה אנו מחויבים להמשיך לפעול לשיפור רמת־ההוגנות של המערכת. זו מתבטאת, בין היתר, ברמת־שירות גבוהה ואיכותית, הנגשת השירות לכלל האוכלוסייה, התאמת המוצרים ללקוחות ותמחורם הראוי.

הפיקוח על הבנקים נוקט מגוון של צעדים כדי לשפר את הוגנות־המערכת ללקוחותיה. דוגמה לכך היא מתווה־ההקלות לציבור, שהחל כשבוע לאחר פרוץ המלחמה, הוארך מאז פעמים אחדות והסתיים אך בחודש מרץ האחרון. מתווה־ההקלות נועד לתת לציבור מענה, בעיקר תזרימי (באמצעות האפשרות לדחיית תשלומים בהלוואות), בשל המצוקה שנוצרה עם פתיחת המלחמה, גיוס המילואים הנרחב

¹ להודעה לעיתונות על־אודות הוראת־השעה, לרבות קישור להוראה באתר בנק ישראל: <https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/23-3-25/>. הוראת־השעה נכנסה לתוקף ביום 6 באפריל 2025 והיא תעמוד בתוקף עד ליום 31 בדצמבר 2026.

וההשלכות של אלה על הכלכלה. בסיומו של מתווה זה גיבשנו מתווה סיוע כספי התנדבותי, אשר במסגרתו ישיבו הבנקים לציבור מרכיב בעל-משקל מרווחיהם בשנה החולפת באמצעות צעדים נוספים מעולמות העו"ש, הפקדונות, העמלות והאשראי. מתווה סיוע זה, שיסתכם בסך של כשלושה מיליארד ש"ח, יתפרש על-פני תקופה של כשנתיים וילווה בגילוי לציבור על-אודות יישומו. ציפיותינו מהמערכת הבנקאית הן המשכת הפעולות להגברת ההוגנות כלפי הלקוחות, שיפור רמת-השירות ואיכות-המוצרים וזאת בגישה פרו-אקטיבית. זהו הבסיס ליחסי-האמון בין הלקוחות לבין המערכת.

נוסף על קידום ההוגנות במערכת, הפיקוח על הבנקים פועל רבות גם לקידום התחרות ונוקט מגוון צעדים במספר מישורים בתחום זה, כפי שאפרט להלן, מתוך תפיסה כי הגברת התחרות תביא בהכרח לשיפור ברמת-ההוגנות במערכת.

הראשון שבצעדים אלה הוא חיזוק כוחם של לקוחות המערכת הבנקאית ומתן כלים שיאפשרו ללקוחות להשוות בין בנקים ולעשות סקרי-שוק בצורה יעילה יותר. לטובת זאת קידמנו, באמצעות "קו המשווה של בנק ישראל" שקיפות נתונים בעולמות האשראי והפקדונות, לרבות כלי-השוואה² בין מחירים וריביות של המוצרים השונים; הרחבנו את "דשבורד ההשוואה" בין בנקים כך שאפשר כעת להשוות גם מדדי שביעות-רצון בין הבנקים, פרישת סניפים או פרישת מכשירים אוטומטיים ועוד; קבענו באסדרה פרסום אחיד של ציטוטי ריביות על פקדונות של בנקים וכן פרסמנו הוראה לעניין פרסום מידע דומה על קרנות כספיות ועוד. בנוסף, הסרנו חסמי-מעבר של לקוחות בין התאגידים הבנקאיים, פישטנו את התהליך ומשכו, וכל-זאת כדי לחזק את יכולתו של הלקוח לקבל תנאים מוטבים, בין אם בבנק הנוכחי שבו הוא מנהל את חשבונו ובין אם בבנק מתחרה. הנדבך השלישי הוא פועלנו להסרת חסמי-כניסה אל המערכת הבנקאית וצירוף שחקנים נוספים. אפשרות זו, של כניסת שחקנים נוספים שיגיעו ויתחרו על הלקוחות, מייצרת תמריץ גם לגופים הקיימים לשפר את רמת-השירות ולייצר מוצרי-ערך חדשים בעבור לקוחותיהם. לטובת מטרה זו, יצאנו במתווה רישוי מדורג לבנקים קטנים. לאחר פרסומו של דוח ביניים בנושא זה³, שגיבש צוות פנימי של הפיקוח על הבנקים, הקימו נגיד בנק ישראל ושר האוצר צוות בין-משרדי שכולל את בנק ישראל, משרד האוצר, המאסדרים הפיננסיים, רשות התחרות ומשרד המשפטים. בראש הצוות עומדים המפקח על הבנקים והממונה על אגף התקציבים באוצר, ומטרתו להגביר את התחרות במערכת הבנקאית במגזר הקמעונאי. במסגרת זו פרסמנו להערות הציבור דו"ח ביניים⁴ שמפרט את מבנה הרישוי המדורג, לצד המלצות על מבנה-השוק, לרבות התייחסות לאפשרות של החזקה של גוף מוסדי בבנק קטן שהיקפו מוגבל, וזאת לצד הקלות באסדרה של הפיקוח על הבנקים. הכלל המנחה את הצוות בתהליך הוא כי כל גוף שמקבל פקדונות מהציבור הוא בנק והוא מחויב ברישיון בנקאי ובפיקוח יציבותי של הפיקוח על הבנקים בהתאם לתקנים המקובלים. זאת, מכיוון שהגנה על כספי המפקידים היא תנאי הכרחי להצלחת המהלך. לצד-זאת, בכוונתנו לתקן את החקיקה והאסדרה הנוגעים בדבר, כך שהגופים החדשים יוכלו לבנות מודל עסקי מותאם, שיאפשר להם לפעול באופן תחרותי במערכת הבנקאית בישראל.

השתנות הסביבה הטכנולוגית מהווה גם-היא הזדמנות להגברת התחרות ולשיפור השירות ללקוחות המערכת והיא הבסיס לפעילות העסקית של התאגידים הבנקאיים ולהתפתחותם ומוגדרת כגורם מאפשר במגזר הפיננסי. על התאגידים הבנקאיים להיות ערים ומוכנים לשינויים על-מנת להתאים את המודל העסקי שלהם לצורכי הלקוחות ולצד זאת עליהם להבין את הסיכונים הנובעים מההשתנות המהירה בסביבה הטכנולוגית וההסתמכות ההולכת וגוברת על הטכנולוגיה. אנו, בפיקוח על הבנקים, ערים לכך

² לדף הייעודי של "קו המשווה" באתר בנק ישראל:

³ <https://www.boi.org.il/information/bank-payments/financial-education/campaigns/boi-equator/> להודעה לעיתונות בנושא דוח-הביניים של הפיקוח על הבנקים מחודש אוקטובר 2023 באתר בנק ישראל:

⁴ <https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/10-10-2024b/> להודעה לעיתונות בנושא דוח-הביניים של הצוות הבין-משרדי מחודש מרץ 2025 באתר בנק ישראל:

<https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/31-3-25d/>

ומלווים את הבנקים באמצעות אסדרה מבוססת עקרונות בהלימה לסיכונים טכנולוגיים קיימים ולסיכונים עתידיים, כדוגמת אלו הכרוכים בבינה המלאכותית או במחשוב קוונטי.

העולם הטכנולוגי המתקדם מסייע גם לגורמים עבריינים וגורמי פשיעה בביצוע הונאות פיננסיות. בשנים האחרונות ניכרת עלייה בהיקפי ההונאות כלפי לקוחות המערכת הפיננסית. ההונאות פוגעות בכלל סוגי הלקוחות, אולם ניכרת התמקדות באוכלוסיות בעלות אוריינות פיננסית ודיגיטלית נמוכה. הפיקוח על הבנקים קבע כי צמצום ומניעה של תופעת ההונאות יהיו מיעדיו המרכזיים לשנים הקרובות, ואנו ממקדים את פעילותנו בעולמות אלו הן בשלב המניעה, טרם קרות ההונאה, הן בשלב שלאחר קרות ההונאה - סיוע ללקוח שנפל קורבן להונאה. נוסף על כך, הפיקוח יוזם פעילויות להעלאת המודעות להונאות, וכן שותף בצוות בין-משרדי, בשיתוף נציגים ממשרד התקשורת וממשטרת ישראל, כדי למזער היקף תופעות אלו בישראל.

בסקירה זו אנו מציגים לציבור ניתוח מעמיק של פעילות המערכת הבנקאית בישראל, מכלול הסיכונים שנובעים מפעילותה והאתגרים שעומדים לפתחה. לצד זאת נפרט לציבור על פעילותו הענפה של הפיקוח על הבנקים לקידום מערכת בנקאית יציבה וחסינה, חדשנית, תחרותית והוגנת, כזו שתמשיך להוות מנגנון יעיל להקצאת האשראי במשק וכלי מרכזי לתמסורת המדיניות המוניטרית של בנק ישראל, הן בעתות שגרה הן בעתות חירום.

בצד כל העשייה הזו אני מבקש להביע את הערכתי הכנה והעמוקה לעובדות ולעובדי הפיקוח על הבנקים. תודותיי על כי בשנה כה מורכבת, תחת עומסי עבודה, במקביל לשירות מילואים שלכם ושל בני משפחותיכם ובתנאים לא פשוטים, פעלתם במקצועיות, באחריות ובמסירות למען חיזוק המערכת הבנקאית ולטובת הציבור בישראל. העשייה שלכם היא הבסיס ליכולתנו לעמוד במשימותינו ולהבטיח מערכת בנקאית יציבה, הוגנת ותחרותית.

אסיים בתקווה גדולה ובתפילה לשובם המהיר והבטוח של כל החטופים מעזה, להחלמת הפצועים ולביטחונם והצלחתם של חיילי צה"ל וכוחות הביטחון בכלל הגזרות.

בברכה,

דניאל חחיאשווילי

המפקח על הבנקים

פרק א' - ההתפתחויות בפעילותה של מערכת הבנקאות בישראל

1. ההתפתחויות המקרו-כלכליות בעולם ובמשק הישראלי

מערכת הבנקאות הישראלית הוסיפה לשמור על חוסנה ועל יציבותה גם במהלך שנת 2024, על-אף האתגרים הכלכליים והביטחוניים. חוסנה של מערכת הבנקאות ויציבותה אפשרו לה להמשיך ולתמוך בהתמודדות המשק עם המלחמה והתאוששותו. מערכת הבנקאות, כאחד מגורמי המימון המרכזיים במשק, הן למשקי הבית והן למגזר העסקי, מושפעת באופן משמעותי מהתנאים המקרו-כלכליים השוררים במשק, כגון שיעור הריבית, האינפלציה והצמיחה הכלכלית. תנאים אלו משפיעים על צרכי המימון של המגזר הפרטי והעסקי מצד אחד ועל הסיכונים הנשקפים מהם מצד שני. בסיכום שנת 2024 צמח המשק הישראלי ב-1.0 אחוזים בלבד. השקל נע במהלך מרבית השנה בטווח שבין כ-3.6 לכ-3.8 ש"ח לדולר - טווח דומה לזה של החודשים טרם המלחמה - תוך כדי תנודתיות בהתאם להתפתחויות הגיאופוליטיות. האינפלציה השנתית חרגה מעט מיעדה והסתכמה ב-3.2 אחוזים - מעט יותר מאשר ב-2023. זאת בניגוד למגמה עולמית של התמתנות האינפלציה. ריבית בנק ישראל הופחתה בחודש ינואר 2024 ב-0.25 אחוזים לרמה של 4.5 אחוזים, ונותרה ברמה זו עד סוף השנה (איור א'-1). פרמיית הסיכון של המשק, המתבטאת במרווחי התשואות על האג"ח הממשלתיות ובפרמיית ה-CDS, עלתה בחדות עם פרוץ המלחמה, והמשיכה במגמת העלייה עד אוקטובר 2024 אז נבלמה והחלה לרדת, אך היא עומדת עדיין על רמה גבוהה מאשר ערב המלחמה (איור א'-2). במהלך שנת 2024 הפחיתו שלוש חברות דירוג האשראי הבין-לאומיות את דירוג המדינה בדרגה אחת ועד שלוש דרגות, כאשר חברת הדירוג מודי'ס החמירה והורידה את הדירוג בשלוש דרגות לרמה של Baa1 עם אופק דירוג שלילי¹. ענף הבינוי סבל השנה ממחסור בכוח-אדם מה שהוביל לירידה בהיקף הבניה. הדבר התבטא בעיקר בהתארכות משך הבניה, ירידה בסיומי הבניה (למגורים ושלא למגורים) ופגיעה חמורה יותר בהתחלות הבניה שלא למגורים. היקף העסקאות לרכישת דירות גדל השנה, לצד עלייה של 7.3 אחוזים במחיריהן ועלייה במלאי הדירות הלא מכורות. עליית הביקוש לדירות חדשות הובילה את הגידול של היקף העסקאות בדירות הועצמה, בין היתר, באמצעות מבצעי מימון שהציעו הקבלנים. **בהקשר זה נציין כי על מנת לאזן בין הפחתת הסיכון המתגבר מהשימוש במנגנוני המימון לבין המשך שימוש מבוקר בכלי זה בשוק הדיור, פרסם הפיקוח על הבנקים הוראות שעה בנושא² (להרחבה ראו תיבה ה'-2 בסקירה זו).**

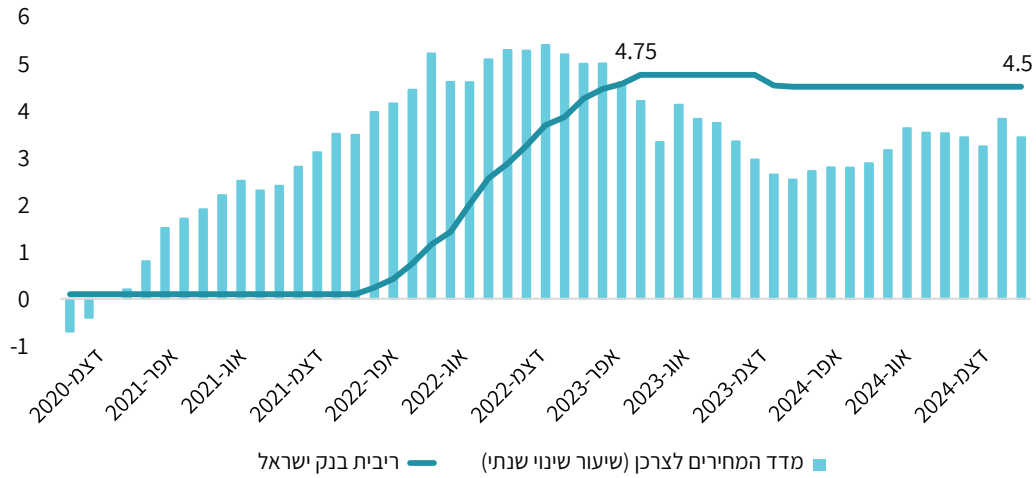
¹ הורדת דירוג האשראי של המדינה משפיע באופן ישיר על דירוג האשראי של הבנקים שכן האחרון נגזר, כמקובל, גם מדירוג האשראי של המדינה.

² עיקרי הצעדים הם: הקצאת הון נוספת על פרויקטים לבנייה למגורים, בהם שיעור החוזים שנדחה חלק משמעותי ממחיר המכירה למועד המסירה (פריסת תשלומים לא לינארית) עולה על 25%, תוך קביעת הוראת מעבר ביחס לפרויקטים קיימים. בנוסף נקבעה מגבלה על שיעור הביצועים בהלוואות בולט או בלון בסבסוד קבלן, באופן שלא יעלה על 10% מסך הביצועים ברבעון קלנדרי בגין הלוואות למטרת מגורים.

ריבית בנק ישראל הופחתה בחודש ינואר 2024 ל-4.5 אחוזים ונותרה ברמה זו עד סוף השנה. האינפלציה הואצה ברבעונים השני והשלישי

ריבית בנק ישראל ומדד המחירים לצרכן (ש"ש שנתי), ממוצע חודשי
דצמבר 2020 - פברואר 2025 | אחוזים

איור א' - 1

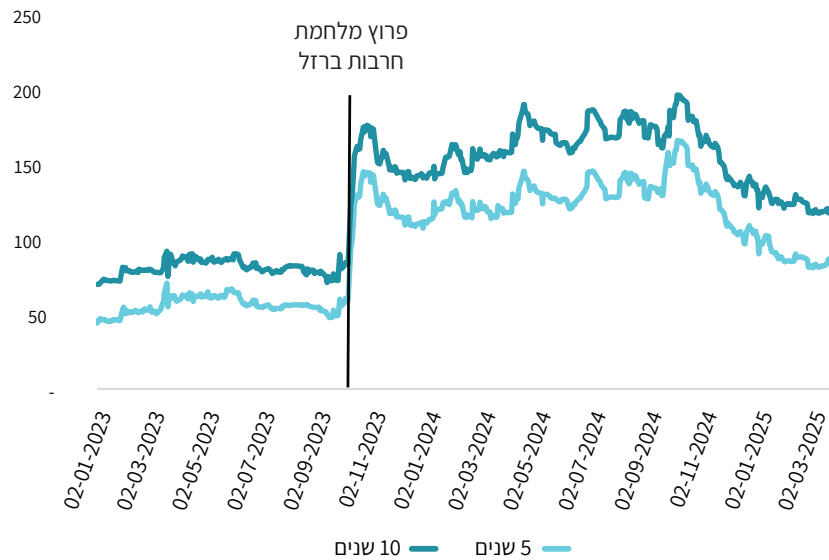

מקור: בנק ישראל והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

פרמיית הסיכון של המשק עלתה בחדות עם פרוץ המלחמה, והמשיכה במגמת העלייה עד אוקטובר אז נבלמה והחלה לרדת, אך היא עומדת עדיין על רמה גבוהה מאשר ערב המלחמה

CDS של ישראל בדולר, ל-5 ו-10 שנים | נקודות בסיס

איור א' - 2

מקור: Bloomberg.

ההתפתחויות הכלכליות במהלך השנה הושפעו עד מאוד מהמלחמה ומהצעדים הכלכליים שננקטו בעקבותיה. מספר גורמים תרמו לעמידותה של מערכת הבנקאות ולהמשך העליה ביחסיהן שלה, ביניהם: הרווחיות הגבוהה, איכות תיק-האשראי הטובה, יחסי יעילות טובים ויישום מדיניות שמרנית לגבי חלוקת רווחי מערכת הבנקאות.³

סביבת האינפלציה והריבית, והמשך הצמיחה באשראי הביאו לרווחיות גבוהה של מערכת הבנקאות, בדומה למגמה במערכות בנקאות נוספות בעולם,⁴ גם במהלך שנת 2024. התשואה להון במהלך השנה הייתה גבוהה מעט יותר בהשוואה לשנת 2023 ונותרה גבוהה בהשוואה היסטורית. נוסף על כך, יחסי-ההון ויחסי-הנזילות של מערכת הבנקאות ועל יכולתה להמשיך ולתמוך במשק גם בתקופות של אי-ודאות. הרווח הנקי של סך מערכת הבנקאות לשנת 2024 הסתכם בכ-29.7 מיליארד ש"ח (שיעור גידול של כ-15.1 אחוזים ביחס לשנת 2023), התשואה להון נותרה גבוהה בהשוואה היסטורית ועמדה על 15.9 אחוזים. נציין כי בנטרול השפעת האינפלציה, התשואה להון עבור שנת 2024 נמוכה בכ-1.4 נקודות אחוז והיא עומדת על 14.5 אחוזים. העליה ברווחיות מוסברת מעליה בהכנסות הריבית נטו, שנובעת מעליית סביבת הריבית והאינפלציה, היקף האשראי ותמסורת חלקית לפיקדונות משקי בית (וזאת על אף עליה בהיקף הפיקדונות נושאי-ריבית יחד עם שיפור מסויים בתמסורת), כאשר בנוסף, חלה ירידה בהוצאה בגין הפסדי אשראי, בהשוואה לאשתקד אז נרשמה הוצאה גבוהה בין היתר נוכח המלחמה (להרחבה ראו פרק ג' בסקירה זו). הרווחיות הגבוהה במהלך השנה המשיכה לתרום לחיזוק ההון, כאשר מנגד רווחיות זו קוזזה עקב הגדלת שיעור חלוקת הרווחים בהשוואה למחצית השנייה של שנת 2023 והגידול בנכסי-הסיכון (להרחבה ראו פרק ד' בסקירה זו).

במהלך שנת 2024 צמח תיק האשראי של מערכת הבנקאות ב-8.8 אחוזים - שיעור גבוה בהשוואה לשנת 2023 אך נמוך יותר בהשוואה לשנים קודמות. עיקר הצמיחה בתיק האשראי נצפה במחצית השנייה של השנה ומקורו באשראי העסקי, ובפרט באשראי לבינוי, נדל"ן ושירותים פיננסיים. באשראי למשקי-הבית (אשראי צרכני ואשראי לדיור) נבלמה ההאטה שנצפתה ב-2023, אם-כי שיעור הצמיחה באשראי הצרכני (בניכוי הפעילות בכרטיסי האשראי) נותר נמוך. על אף השיפור במדדי איכות התיק, סיכון-האשראי נותר ללא שינוי מהותי, כפי שמשתקף במדדי הסיכון השונים (להרחבה ראו פרק ה.2 בסקירה זו).

מערכת הבנקאות חשופה מטבעה למגוון רחב של סיכונים, שעוצמתם ואופן השפעתם משתנים לאורך זמן ובהתאם להתפתחויות שונות. כאמור, רמת-הסיכון בפעילות מערכת הבנקאות נותרה גבוהה במהלך שנת 2024. מסקר הסיכונים שנעשה בקרב בכירי מערכת הבנקאות במהלך חודש מרץ 2025 עולה כי חלה עלייה ברמת-הסיכון במהלך השנה ושיכון הסייבר ואבטחת-המידע והסיכון הפוליטי-מקומי הם הסיכונים המטרידים ביותר את מערכת הבנקאות. נוסף על כך, הסיכונים הגיאופוליטיים⁵ מוסיפים להיות רבי-משקל (להרחבה ראו פרק ה.1 בסקירה זו).

בכל שנה, בהתאם למקובל בעולם, עשה הפיקוח על הבנקים למערכת הבנקאות מבחן קיצון מקרו-כלכלי שמבוסס על תרחיש אחיד. מבחן הקיצון נעשה במהלך שנת 2024 ומבוסס על נתוני דצמבר 2023. זאת במטרה להמשיך ולוודא שגם בקרות אירוע מקרו-כלכלי קיצוני יוכלו הבנקים לספוג את ההפסדים שיווצרו בלי לסכן את

³ נציין כי גורמים אלו עולים גם מהסקירה הכלכלית של ה-OECD על מדינת ישראל לשנת 2025 (OECD Economic Surveys: Israel 2025). עוד עולה כי למערכת הבנקאות הישראלית יש כריות-הון שנמצאות בממוצע בהשוואה למדינות ה-OECD. להרחבה ראו: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-israel-2025_d6dd02bc-en.html.

⁴ להרחבה ראו זרקור ג' בדוח היציבות הפיננסית למחצית השנייה של שנת 2024 באתר בנק ישראל.

⁵ סיכונים אלו כוללים אירועים שליליים פוטנציאליים כגון מלחמות, פעולות טרור ומתחים בין מדינות, אשר יכולים לשבש את היחסים הבינלאומיים ואת היציבות הכלכלית. עלייה בסיכונים גיאופוליטיים יכולה לאיים על יציבות מקרו-פיננסית דרך מספר ערוצים, כגון הגבלות בפועל או פוטנציאליות על סחר חוצה גבולות ועסקאות פיננסיות או סכסוכים צבאיים שעלולים להוביל לתנודתיות בשווקים הפיננסיים, עלייה בשיעור האינפלציה, ולהגברת הסיכון בפעילות המוסדות הבנקאיים.

פיקדונות הציבור ואת יציבות מערכת הבנקאות. תוצאות מבחן הקיצון של שנה זו מלמדות כי מערכת הבנקאות שומרת על יציבותה גם תחת תרחיש חמור זה. עם זאת, תרחיש זעזוע מקרו־כלכלי כמתואר עתיד לפגוע ברווחיות מערכת הבנקאות בשיעור ניכר ולהוביל אותה להפסד במהלך שנת התרחיש הראשונה (להרחבה ראו תיבה ה'-1 בסקירה זו).

הפיקוח על הבנקים המשיך לפעול בשנה זו לקידום רמת־ההוגנות בין מערכת הבנקאות לבין לקוחותיה. יעד־ההוגנות הוא יעד מרכזי של הפיקוח על הבנקים, מתוך תפיסה שההוגנות בהתנהלות מול הלקוחות מהווה תנאי־סף לאמון הציבור במערכת הפיננסית כאשר האחרון קשור קשר הדוק ליציבותה של המערכת. בתוך כך ליווה הפיקוח על הבנקים את יישום ההוראה בנושא ניהול מערך שירות ותמיכה ללקוחות והמשיך לקיים סקרי שביעות־רצון בקרב הלקוחות. שתי פעולות אלו מעידות על שניכר שינוי בתפיסת תחום השירות בקרב מערכת הבנקאות וכי נראים ניצנים של שינוי ושיפור בתחום זה (להרחבה ראו תיבה ו'-4 בסקירה זו). **במסגרת המאמצים התשתיתיים שמוביל בנק ישראל לקידום התחרות במערכת הבנקאות, מינו הנגיד ושר האוצר בנובמבר 2024 צוות עבודה בין־משרדי שתפקידו לגבש מתווה מתן רישיון תאגיד בנקאי לגופים חוץ בנקאיים. מטרת המתווה היא לקדם את התחרות בשירותים הבנקאיים למגזר הקמעונאי באמצעות הסרת חסמים שיאפשרו כניסת שחקנים חדשים למערכת⁶. בנוסף, קידם הפיקוח על הבנקים פעילויות שוטפות נוספות לשיפור ההוגנות של מערכת הבנקאות כלפי הלקוחות, ובהן: חיזוק יכולת השוואה ומתן כלים ללקוחות והסרת חסמי־מעבר בתוך המערכת (להרחבה ראו לדוגמה תיבה ו'-1), הסרת חסמי־מעבר מחוץ למערכת (להרחבה ראו לדוגמה תיבה ו'-5), והקלה על כניסתם של שחקנים חדשים (להרחבה על צעדים נוספים ראו פרק ו' בסקירה זו). בצדם של אלה נדרש לעתים לייצר פתרונות־ביניים לטווח־הקצר עד להבשלתם של הצעדים התשתיתיים. בהתאם, גיבש בנק ישראל מתווה הקלות כספיות שאימצו הבנקים, ושבמסגרתו תקצה מערכת הבנקאות סכום מצטבר של 3 מיליארד ש"ח, 1.5 מיליארד ש"ח בכל שנה, החל מהרבעון השני של שנת 2025 ועד הרבעון הראשון של שנת 2027⁷. כמו־כן קבע הפיקוח על הבנקים כיעד מרכזי לשנים הקרובות את צמצומן ומניעתן של הונאות פיננסיות. הפיקוח פועל להבטיח שהצרכנים שנפלו קורבן להונאה יקבלו את ההגנות הקבועות בחוק ומתמקד בשני שלבים: מניעת הונאות מראש וסיוע לקורבנות לאחר קרות ההונאה (להרחבה ראו תיבה ו'-2 בסקירה זו).**

במבט צופה פני־עתידי, המלחמה והשלכותיה ימשיכו ללוות אותנו גם בשנת 2025 ומערכת הבנקאות צפויה להמשיך ולהתמודד עם מצבי חוסר־וודאות, כמו־גם עם אתגרים וסיכונים נוספים העשויים לעמוד לפתחה. כאמור, מעבר לסיכונים הפיננסיים, שרמת־הסיכון בהם עלתה, התעצמו גם סיכונים הסייבר, הסיכון הפוליטי המקומי, הסיכונים הגיאוגרפיים והתנודתיות בשווקים הפיננסיים וכמו־כן טרם הגיעה לסיומה הלחימה ויתכן שהיא יכולה אף להתרחב עוד. לצד התפתחויות אלה מערכת הבנקאות הישראלית איתנה ויכולה להמשיך ולתמוך בציבור לקוחותיה ובמשק כולו. הפיקוח על הבנקים ימשיך, כתמיד, לנטר את הסיכונים הגלומים בפעילותה של מערכת הבנקאות, לפקח עליהם ולפעול במידת הצורך במגוון הכלים העומדים לרשותו.

⁶ הצוות לבחינת האמצעים להגברת התחרות במערכת הבנקאית למגזר הקמעונאי.

⁷ להרחבה ראו הודעה לעיתונות בעניין גיבוש וכניסה לתוקף של מתווה זה.

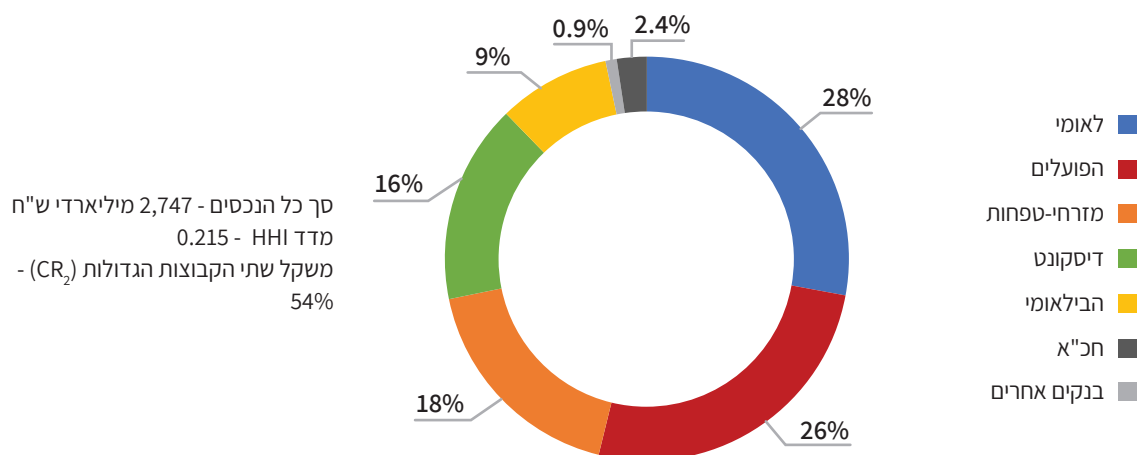
2. התפתחויות במערכת הפיננסית ובמבנה מערכת הבנקאות בישראל

א. מבנה המערכת ואחזקות הבנקים

במערכת הבנקאות הישראלית שולטות בעיקר חמש קבוצות בנקאיות גדולות: לאומי, הפועלים, מזרחי-טפחות, דיסקונט והבנק לאומי הראשון. קבוצות אלה כוללות בנקים מסחריים בארץ ושלוחות בחו"ל⁸. חמש הקבוצות הללו מחזיקות ביחד בכ-97 אחוזים מסך הנכסים של מערכת הבנקאות וחברות כרטיסי האשראי (איור א'-3). מערכת הבנקאות כוללת גם שני בנקים עצמאיים, "ירושלים" והבנק הדיגיטלי החדש "One Zero", שהושק בשנת 2022, וארבעה סניפים של בנקים זרים: "State Bank of India", "HSBC", "Citibank" ו-"Barclays" – שעיקר פעילותם בישראל הוא בבנקאות שאינה קמעונאית. בסוף שנת 2022 ניתן רישיון לבנק 'אש' ישראל⁹, ובמהלך 2025 צפוי הבנק להשלים את המעבר מסטטוס של תאגיד בנקאי בהקמה לבנק הפועל ברישיון-קבע. במקביל לבנקים המסחריים שפורטו, בישראל פועלות גם שלוש חברות כרטיסי אשראי: חברת "ישראכרט", שהחל מאפריל 2019 היא חברה ציבורית¹⁰, חברת "מקס", שנמצאת בשליטת חברת "כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ", וחברת "כאל", שהיא חברה פרטית בשליטת בנק דיסקונט, אשר נערך לקראת מכירת אמצעי השליטה שלו בחברה¹¹.

שתי הקבוצות הבנקאיות הגדולות מהוות לפי מדד CR_2 ¹⁰ כ-54 אחוזים מסך הנכסים של המערכת הפיננסית שנמצאת תחת פיקוח של הפיקוח על הבנקים

איור א' - 3 מבנה המערכת הפיננסית המפוקחת על ידי הפיקוח על הבנקים, סך כל הנכסים, קבוצות על בסיס מאוחד, דצמבר 2024

*נזכיר כי נכסי חברת כאל כלולים בנתוני קבוצת דיסקונט (על בסיס מאוחד). בנטרול נכסי כאל מקבוצת דיסקונט, התמונה נשארת דומה.
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

⁸ חלקם של סניפים מסוג זה הוא מצומצם מאוד.

⁹ להודעה לעיתונות באתר בנק ישראל ראו [קישור](#).

¹⁰ לאחרונה חתמה החברה על הסכם השקעה עם קבוצת דלק ושהשלמתו כפופה למספר תנאים (בניהם אישור העסקה של הפיקוח על הבנקים וכן אישורה של הממונה על התחרות). להרחבה ראו דוח כספי של החברה לשנת 2024.

¹¹ להרחבה בנושא החובה שחלה על קבוצת דיסקונט למכור את חברת "כאל" ראו [הודעה לעיתונות מאתר משרד האוצר](#) וכן ביאור 30 בדוח הכספי של החברה לשנת 2024.

¹² מדד CR_2 (Concentration Ratio) משקף את משקלם (באחוזים) של שני השחקנים הגדולים בשוק. להשוואה בין-לאומית על מדד המשקף את משקל חמשת הבנקים הגדולים בשוק (CR_5) ראו [קישור](#).

הבנקים המסחריים בישראל מציעים מגוון רחב של מוצרים ושירותים פיננסיים, ולעיתים מתמחים במגזרים או בתחומי פעילות שונים, בין היתר כחלק מהאסטרטגיה העסקית שלהם. התמחות זו מנוהלת בדרך-כלל באמצעות חטיבות שונות בתוך כל קבוצה בנקאית, ובכך מתאפשר למוסדות אלה להתאים את ההיצע שלהם לצורכי-שוק מסוימים. מיקוד אסטרטגי זה מהווה גורם מכריע בקביעת נתח-השוק של הבנק ובהתפלגות השירותים שלו על-פני ענפי המשק השונים, כמפורט בלוח א'-1. גודל נתחם של הבנקים במוצרים או במגזרי פעילות מסוימים משפיע במידה ניכרת על התפלגות נתח-השוק הכולל שלהם, כפי שמודגם באיור א'-3.

לוח א'-1 | ברוב מגזרי הפעילות מחזיקים שני הבנקים הגדולים ביותר ממחצית מנתח-השוק

נתחי השוק של הבנקים לפי מגזרי פעילות פיקוחיים, דצמבר 2024 אחוזים						
	לאומי	הפועלים	מזרחי-טפחות	דיסקונט	הבינלאומי	ירושלים
משקי בית	פיקדונות	22.7	27.8	21.3	15.4	11.0
	אשראי לדיור	23.0	22.2	35.9	11.6	5.8
	אשראי שלא לדיור	19.8	23.1	17.8	23.2 ¹³	15.1
עסקים קטנים וזעירים	פיקדונות	29.3	30.8	17.8	14.0	7.7
	אשראי	31.5	24.5	16.5	18.5	7.6
סה"כ עסקי	פיקדונות	34.2	28.0	15.0	15.3	7.2
	אשראי	33.2	29.2	11.4	17.2	8.5
סה"כ	פיקדונות	27.1	26.3	21.3	16.7	7.7
	אשראי	28.8	26.7	18.3	15.4	10.0

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים

כפי שמשתקף מלוח א'-1, קיימת שונות מסוימת בנתח-השוק בין הבנקים במוצרים השונים של משקי-הבית, המעידה על פריקות מסוימת של המוצרים הבנקאיים בקרב מגזרי הפעילות השונים. בעוד שבנק הפועלים הוא בעל נתח-השוק הגדול ביותר הן בסך הפיקדונות והן בסך האשראי הצרכני שניתן למשקי-הבית, קבוצת מזרחי-טפחות היא בעלת נתח-השוק הגדול ביותר בסך האשראי לדיור - כ-36 אחוזים, בעוד שחלקה בסך הנכסים במערכת הוא 18 אחוזים בלבד. כך, על-אף היותה הקבוצה השלישית בגודלה בסך הנכסים, היא בולטת ביותר בתחום האשראי לדיור של משקי-הבית, בהלימה לתוכנית האסטרטגית שהתווה הבנק בשנים האחרונות¹⁴. דוגמה נוספת היא בנק ירושלים, שחלקו במוצרים בעבור משקי-הבית (בפרט פיקדונות ואשראי צרכני) כפול מחלקו בסך הנכסים, בהתאם לתוכנית האסטרטגית שהבנק התווה לעצמו - מיקוד במוצרים קמעונאיים¹⁵. מצב זה מדגיש את הדינמיקה התחרותית במגזר הבנקאי הישראלי, שבו התמחות אסטרטגית של קבוצות מסוימות יכולה להוביל להשפעה ניכרת על השוק במגזרים מסוימים, למרות בסיס הנכסים הכולל הקטן יותר.

¹³ כולל את האשראי הצרכני של חברת כאל.

¹⁴ פירוט נוסף אפשר למצוא בדוח השנתי של הקבוצה.

¹⁵ פירוט נוסף אפשר למצוא בדוח השנתי של הבנק.

בנק ישראל והפיקוח על הבנקים נוקטים צעדים רבים לשיפור התחרות וההוגנות במערכת הבנקאות, כאשר העיקריים שבהם הם: הקמת מאגר נתוני־אשראי, שנועד לשקף את מאפייני הלווה כך שכלל נותני האשראי יוכלו להכיר אותו ובכך להציע לו הצעות מושכות, בהתאם, ולהתחרות ביניהם; השקת מערכת "מעבר בקליק", המאפשרת מעבר בין בנקים שונים בפשטות ובקלות¹⁶; רפורמת הבנקאות הפתוחה, שמסייעת ומייצרת ערך אמיתי ללקוח הפיננסי בשלל מוצרים, למשל באמצעות השוואות עלויות וקבלת שירותים פיננסיים ממגוון גופים¹⁷; הרפורמה במשכנתאות, שכוללת צעדים משמעותיים להקלה וקיצור של תהליך קבלת הצעות למשכנתה מהבנקים ולפישוט המידע כדי שהלקוח יוכל להשוות בין ההצעות השונות וכן הקלות בתהליך ביצוע מחזור משכנתה בבנק אחר¹⁸; פרסום הריביות הממוצעות על פיקדונות ואשראי של כל בנק, לצד שפע של מידע נוסף המאפשר השוואה בין השירותים והמוצרים הבנקאיים השונים בקלות ובמהירות (אתר בנק ישראל "קו המשווה")¹⁹, קידום המלצות הצוות לבחינת האמצעים להגברת התחרות במערכת הבנקאית למגזר הקמעונאי (בראשות משותפת של המפקח על הבנקים וראש אגף תקציבים במשרד האוצר) ועוד^{20,21}. **בנק ישראל ממשיך במאמציו לפעול ולקדם את התחרות במערכת הבנקאות לטובת ציבור הלקוחות. מאמצים אלו כוללים הסרת חסמי אסדרה, וזו הובילה למתן רישיונות בנקאות לשני בנקים חדשים, לצד גיבוש מתווה מדורג של רישוי ואסדרה מידתית למתן רישיונות תאגיד בנקאי לגופים חוץ־בנקאיים, לרבות לחברות כרטיסי האשראי²². הפיקוח על הבנקים ממשיך לעקוב אחר ההתפתחויות הדיגיטליות בעולם, לקדם יוזמות דומות גם בישראל וכן לעשות התאמות פיקוחיות בעקבות כניסת מודלים מבוססי AI למערכת הבנקאות.**

קידום מתווה מדורג למתן רישיונות תאגיד בנקאי לגופים חוץ בנקאיים²³

במסגרת המאמצים התשתיתיים שמוביל בנק ישראל לקידום התחרות במערכת הבנקאות, מינו הנגיד ושר האוצר בנובמבר 2024 צוות עבודה בין־משרדי שתפקידו לגבש מתווה מתן רישיון תאגיד בנקאי לגופים חוץ בנקאיים. מטרת המתווה היא לקדם את התחרות בשירותים הבנקאיים למגזר הקמעונאי באמצעות הסרת חסמים שיאפשרו כניסת שחקנים חדשים למערכת.

האשראי לציבור והפיקדונות לציבור צמחו במהלך 2024 בשיעור דומה (9 אחוזים ו-8 אחוזים, בהתאמה)²⁴. אף־על־פי־כן ישנה שונות בקצב הגידול בין הבנקים ומי שהמשיכו להוביל את הצמיחה היו הקבוצות הבנקאיות הבינוניות (בפרט קבוצת מזרח־יטפחות). עם־זאת, האשראי והפיקדונות שמעמידות שתי הקבוצות הבנקאיות הגדולות מהווה עדיין למעלה ממחצית מהאשראי והפיקדונות הבנקאיים לציבור (לוח א'-1). יצוין כי האשראי שנותנות חברות כרטיסי האשראי ממשיך לשמור על קצב גידול גבוה²⁵ (איור א'-4).

¹⁶ הפיקוח על הבנקים עוקב אחר יישום הרפורמה ובוחן את הרחבתה על מוצרים נוספים במטרה לעודד מעברים גם בהם.

¹⁷ להרחבה, ראו תיבה ו'-6 בסקירת הפיקוח על הבנקים לשנת 2023.

¹⁸ להרחבה, ראו תיבה ו'-3 בסקירה זו.

¹⁹ להרחבה, ראו תיבה ו'-1 בסקירה זו. המגזין הבינלאומי "Central Banking" הודיע כי בעקבות תהליכי הנגשת המידע הבנקאי לציבור שקידם בנק ישראל בשנים האחרונות, זכה הבנק בפרס המגזין לשנת 2025 בקטגוריית communication.

²⁰ להרחבה, ראו פרק ו' לסקירה זו.

²¹ בסקירה הכלכלית של ה-OECD על מדינת ישראל לשנת 2025 (OECD Economic Surveys: Israel 2025) ציינו את הצעדים שנקטו הפיקוח על הבנקים ובנק ישראל בשנים האחרונות להגברת התחרות במערכת הבנקאות ואת השפעתם החיובית על המשק. להרחבה ראו: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-israel-2025_d6dd02bc-en.html.

²² להרחבה, ראו תיבה א'-1 בסקירת הפיקוח על הבנקים לשנת 2023 וכן הודעה לעיתונות על פרסום קול קורא לקידום המתווה המדורג מפברואר 2024.

²³ להרחבה, ראו דוח הביניים שפורסם להערות הציבור באתר משרד האוצר וכן הודעה לעיתונות באתר בנק ישראל.

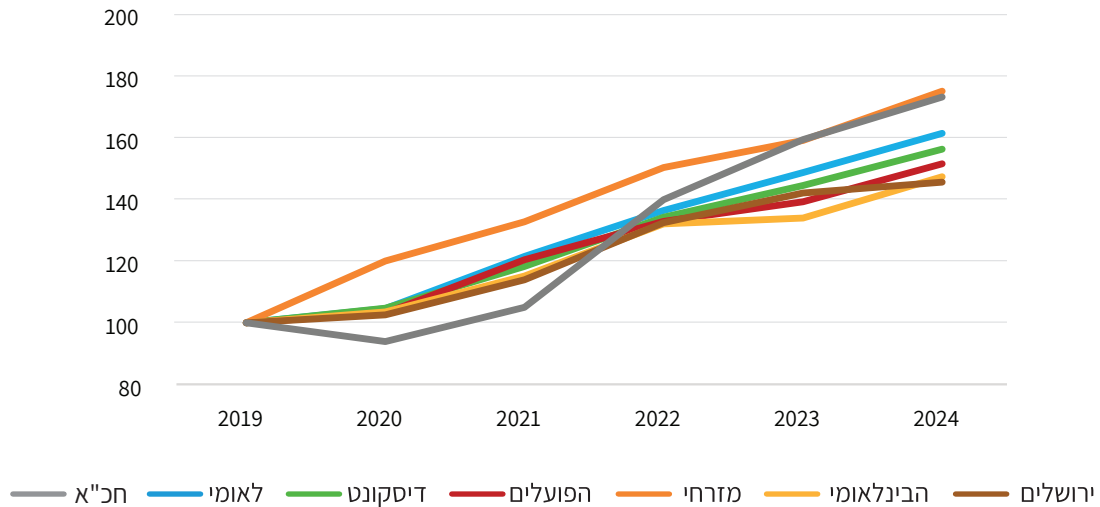
²⁴ להרחבה, ראו פרק ה.2 ופרק ה.3 לסקירה זו.

²⁵ להרחבה אודות פעילות חברות כרטיסי האשראי, ראו פרק ה.5 לסקירה זו.

קצב הגידול באשראי לציבור בקרב קבוצת מזרחי־טפחות היה בשנים האחרונות מהיר יותר מזה שנרשם בשאר הקבוצות הבנקאיות

איור א' - 4

מדד התפתחות יתרת האשראי לציבור (נטו),
סך מערכת הבנקאות וחכ"א | 2019 עד 2024 | מדד בסיס 2019 = 100

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

ב. הבנקים כחלק מהמערכת הפיננסית

לצד הבנקים המסחריים, שמהווים נדבך מרכזי במערכת הפיננסית, נמצאים שחקנים משמעותיים נוספים התורמים למימון המשק. אלה כוללים גופים מוסדיים כמו קרנות־פנסיה, קופות־גמל, חברות ביטוח, גופים חוץ־בנקאיים²⁶ וחברות כרטיסי אשראי. מוסדות אלה מספקים שירותים שונים, חלקם דומים לאלה שמציעים הבנקים, כגון מתן אשראי לציבור וניהול תיקי השקעות. מעורבותם מעצבת את המבנה ואת מקורות החוב של המגזר העסקי.

בשנת 2024 הואץ הגידול בחוב של המגזר העסקי הלא־פיננסי (שמהווה את עיקר החוב של המשק) למערכת הפיננסית בהשוואה לשנת 2023 (קצב גידול של 7 אחוזים ו-5 אחוזים, בהתאמה) והוא עומד על סך של 1,401 מיליארדי ש"ח. עם־זאת, קצב הצמיחה בשנת 2024 נמוך ביחס לשנים 2021-2022, שבהן נרשמו רמות שיא. את העלייה בסך החוב בשנת 2024 הובילו חברות מענפי הבינוי והנדל"ן²⁷. כ-75 אחוזים מהחוב של המגזר העסקי הלא־פיננסי ממומן באמצעות הלוואות, והיתר באמצעות אג"ח (לרוב סחירות). בעוד מערכת הבנקאות ותושבי־החוץ מממנים את החוב למגזר זה בעיקר באמצעות הלוואות, הרי שמשקי־בית ואחרים²⁸ מממנים אותו באמצעות אג"ח, ואילו הגופים המוסדיים מממנים מגזר זה הן באמצעות הלוואות והן באמצעות אג"ח (42 אחוזים ו-58 אחוזים, בהתאמה). **חלקם של הבנקים במימון המגזר העסקי הלא־פיננסי ממשיך לגדול** ובחמש השנים האחרונות גדל החוב למערכת הבנקאות פי 1.7 - הצמיחה הגבוהה ביותר בקרב מקורות המימון (איור א'-5). במהלך 2024 צמח

²⁶ כגון החברות 'מימון־ישר', 'פינסולה', 'נאויל', 'אלבר' ועוד.

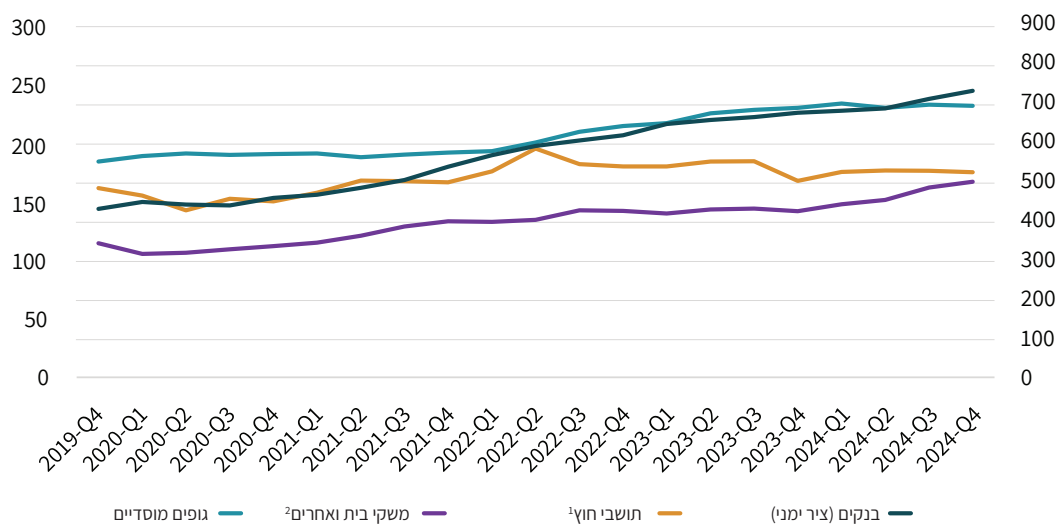
²⁷ להרחבה, ראו [מבט הסטטיסטי לשנת 2024 שפרסמה החטיבה למידע ולסטטיסטיקה בבנק ישראל בחודש מרץ 2025](#).

²⁸ באופן ישיר או עקיף (דרך קרנות־נאמנות, למשל), ובאמצעות חברות עסקיות ופיננסיות אחרות.

המימון הבנקאי בכ-8 אחוזים, בהובלת מגזר העסקים הגדולים. בסה"כ, מערכת הבנקאות לבדה מממנת למעלה ממחצית החוב למגזר העסקי הלא-פיננסי (איור א'-6). גם במגזר הפרטי מערכת הבנקאות מממנת חלק ניכר מהחוב.²⁹

המימון של החוב למגזר העסקי הלא-פיננסי³⁰ של מערכת הבנקאות גדל בשיעור ניכר בשנים האחרונות

איור א' - 5 התפתחות החוב העסקי למגזר הלא פיננסי לפי מקורות מימון, דצמבר 2019 עד דצמבר 2024 | מיליארדי ש"ח

- (1) כל מי שאינו מוגדר כתושב ישראל. החוב כולל אג"ח שמוחזק ע"י תושבי חוץ והלוואות הניתנות על ידם.
- (2) משקי בית באופן ישיר או עקיף (דרך קרנות נאמנות, למשל), וחברות עסקיות ופיננסיות אחרות.
- חלקן של החכ"א והממשלה במימון מגזר זה הוא פחות מ-1% ובשל כך לא נכללו בהצגה. לא נכללו נתונים על מקורות חוץ-בנקאיים אחרים לאור היעדר נתונים.

המקור: דיווחים לבנק ישראל, הבורסה לניירות ערך ועיבודי בנק ישראל.

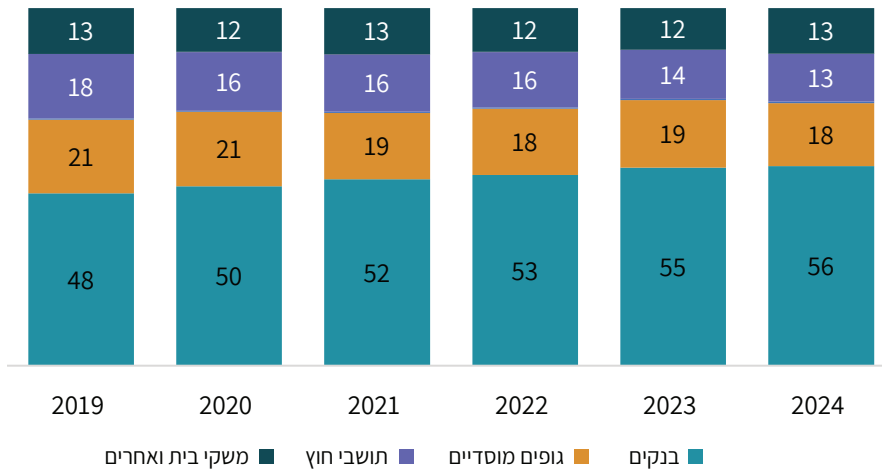
²⁹ להרחבה בנושא התפתחות החוב של המגזר הפרטי ראו פרק האשראי בסקירה זו וכן [במבט הסטטיסטי לשנת 2024 שפרסמה החטיבה למידע ולסטטיסטיקה בבנק ישראל בחודש מרץ 2025](#).

³⁰ נציין כי במימון הבנקאי למגזר העסקי הלא פיננסי נכלל גם אשראי לענף השירותים הפיננסיים. האשראי לענף זה כולל, בין היתר, גם אשראי שמעמידה מערכת הבנקאות לחברות כרטיסי האשראי וחברות פיננסיות חוץ בנקאיות אחרות, המעמידות בעצמן אשראי למגזר העסקי הלא-פיננסי.

בשנת 2024 נמשכה המגמה של גידול חלקה של מערכת הבנקאות בסך המימון למגזר העסקי הלא-פיננסי³¹

התפלגות יתרות החוב למגזר העסקי שאינו פיננסי לפי מקורות, דצמבר 2019 עד דצמבר 2024 | אחוזים

איור א' - 6

(1) כל מי שאינו מוגדר כתושב ישראל. החוב כולל אג"ח שמוחזק ע"י תושבי-חוץ והלוואות הניתנות על-ידם (2) משקי-בית באופן ישיר או עקיף (דרך קרנות-נאמנות, למשל), וחברות עסקיות ופיננסיות אחרות. חלקן של החכ"א והממשלה במימון מגזר זה הוא פחות מ-1 אחוזים ובשל כך לא נכללו בהצגה. לא נכללו נתונים על מקורות חוץ-בנקאיים אחרים בשל היעדר נתונים.

המקור: דיווחים לבנק ישראל, הבורסה לני"ע ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

3. ערוצי הפעילות של מערכת הבנקאות

מצבת הסניפים במערכת הבנקאות בישראל³² נמצאת במגמת צמצום מתונה, שהאטה בשנים האחרונות עם פתיחת הסניפים החלקיים והניידים. נכון לסוף שנת 2024, מספר הסניפים במערכת הבנקאות עומד על 1,029, כאשר 972 מהם קבועים ו-57 חלקיים וניידים (איור א'-7)³³. אמנם היקף צמצום הסניפים היה גבוה יותר בקרב הבנקים הגדולים אך עדיין בחלוקת מספר הסניפים לפי קבוצה בנקאית אפשר לראות הלימה חלקית בין גודל הקבוצה לבין מספר הסניפים (איור א'-8). נציין כי במסגרת מאמצי בנק ישראל והפיקוח על הבנקים להגברת השקיפות במערכת הבנקאות והנגשת מידע לציבור, באתר בנק ישראל מוצג מידע רב המתעדכן בזמן אמת על-אודות מצבת הסניפים במערכת הבנקאות לפי בנק, יישוב ועוד³⁴.

³¹ ראו הערת שוליים 30 לעיל.

³² בכלל זה סניפים של קבוצות בנקאיות בישראל וסניפים של בנקים זרים הפועלים בישראל.

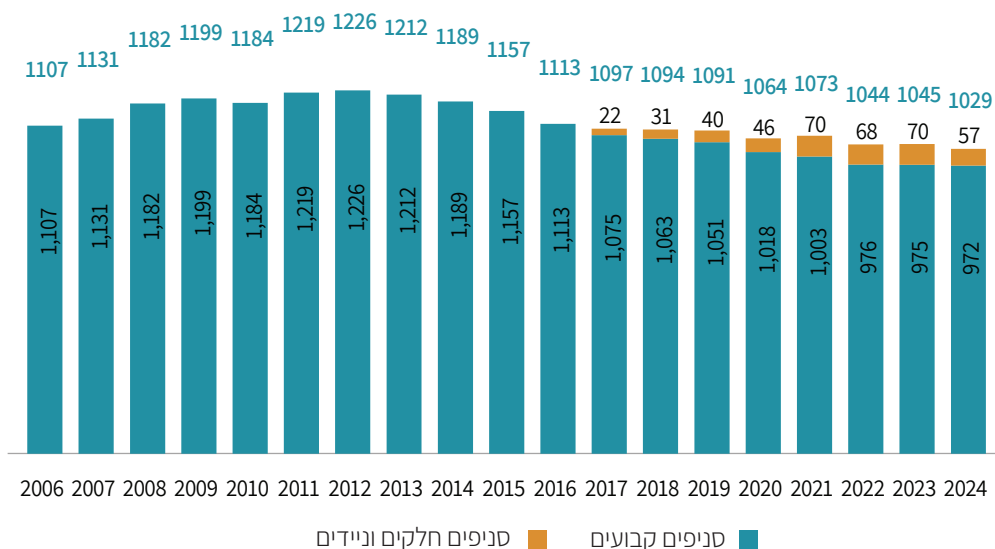
³³ מספר הסניפים הקבועים עבר טיוב, ועל-כן ישנה שונות מזערית ביחס לשנים קודמות.

³⁴ ממשק איתור סניפי הבנקים בישראל לפי מיקום, או על גבי מפה; מידע נוסף על-אודות סניפי הבנקים, המכשירים האוטומטיים ועוד.

יציבות במספר הסניפים במערכת הבנקאות בשנים האחרונות

מספר הסניפים*, סך מערכת הבנקאות, 2006 עד 2024

איור א' - 7

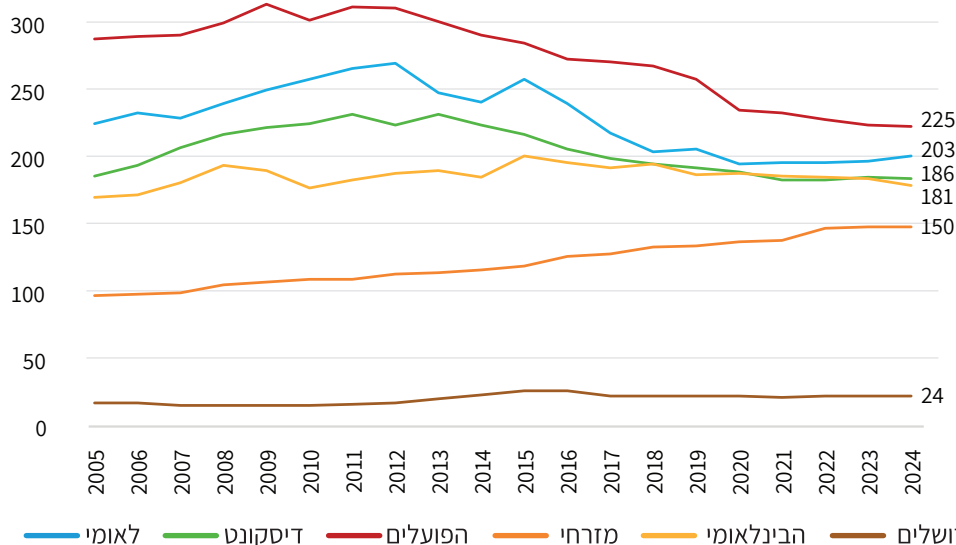
* פעילות בישראל. לא כולל מחלקות ויחידות ביצוע.

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

על אף שהיקף צמצום מספר הסניפים היה גבוה יותר בשתי הקבוצות הבנקאיות הגדולות הן עדיין מובילות

מספר הסניפים לפי הקבוצות הבנקאיות* 2005-2024

איור א' - 8

* השינוי במספר הסניפים בי השנים 2005-2008 נובע משינוי בעלות במערכת. את בנק "יהב" רכשה קבוצת "מזרחי-טפחות" (ביולי 2008 הושלמה העסקה), את בנק "מסד" במלואו רכשה קבוצת "הבנק הבינלאומי" (מאי 2008) ואת בנק "אוצר החייל" במלואו רכשה קבוצת "הבנק הבינלאומי" (אוגוסט 2006). את שלושת הבנקים שנרכשו החזיק קודם לכן "בנק הפועלים".

* השינוי במספר הסניפים בקבוצת "מזרחי טפחות" בשנת 2020 נובע מרכישת בנק "אגוד".

* לא נכללו באיור 3 סניפים של בנקים זרים בישראל (SBI, HSBC, Citibank).

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בחינת פריסת הסניפים

כדי לבחון את נגישותן של אוכלוסיות שונות בציבור לשירותים פיננסיים הניתנים בסניפי הבנקים, הפיקוח על הבנקים בוחן את פריסת הסניפים בחיתוכים שונים: מחוזות גיאוגרפיים³⁵, רמת פריפריאליות³⁶, סיווג חברתי-כלכלי³⁷ ומגזרי אוכלוסייה³⁸. מניתוחים אלו עולה כי צמצום הסניפים מתרחש בעיקר ביישובים שאינם פריפריאליים, בדירוג חברתי-כלכלי גבוה, כפי שיפורט להלן³⁹.

בחלוקה למחוזות גיאוגרפיים עולה כי שיעור הסניפים במחוזות המרכז (ללא תל-אביב), ירושלים ומחוז דרום במהלך עשרים השנים האחרונות נותר יציב ועומד בשנת 2024 על כ-23 אחוזים, 12 אחוזים ו-11 אחוזים מסך הסניפים במערכת, בהתאמה. לעומת זאת, במחוז תל-אביב ומחוז חיפה והצפון נרשמו בשני העשורים האחרונים תמורות. כך, במחוז תל-אביב חל צמצום בשיעור הסניפים, וכיום הוא עומד על 25 אחוזים, בהשוואה ל-31 אחוזים בשנת 2006. במחוז חיפה והצפון חלה מגמה הפוכה: שיעור הסניפים במחוז זה עומד כיום על 29 אחוזים, בהשוואה ל-24 אחוזים בשנת 2006 (איור א'-9).

בבחינת התפלגות הסניפים לפי רמת פריפריאליות⁴⁰ נמשכה מגמת הצמצום ביישובים מרכזיים. שיעור הסניפים הנמצאים ביישובים המסווגים מרכזי ומרכזי מאוד עומד כיום על כ-60 אחוזים. זאת בהשוואה לשנת 2006, אז עמד שיעור זה על 67 אחוזים. לעומת זאת, ביישובים המסווגים בינוני, פריפריאלי ופריפריאלי מאוד, צמח שיעור הסניפים ועומד בסוף שנת 2024 על 40 אחוזים, בהשוואה לשנת 2006, אז עמד על כ-23 אחוזים (איור א'-10). מצב פריסת הסניפים לפי רמת פריפריאליות הינו תוצאה של מדיניות הפיקוח על הבנקים. כך, אחד הקריטריונים הנשקלים בבחינת בקשות לסגירת סניפים קבועים, הוא "מאפייני סביבת הסניף הנסגר", ואגב כך, נבחנת, בין היתר, רמת הפריפריאליות של האזור בו ממוקם הסניף וניתן לה משקל בקבלת ההחלטה.

תמונה דומה משתקפת בחלוקת מצבת הסניפים לפי דירוג חברתי-כלכלי. צמצום חל בשיעור הסניפים הנמצאים ביישובים המדורגים גבוה (25 אחוזים כיום לעומת 33 אחוזים בעבר), ואילו צמיחה חלה בשיעור הסניפים ביישובים המדורגים בינוני ונמוך (יחד מהווים כ-75 אחוזים כיום לעומת 66 אחוזים בעבר; איור א'-11). חלוקת הסניפים במערכת הבנקאות לפי מגזרי אוכלוסייה מעלה כי התמורה המרכזית שחלה בהיבט זה היא צמיחה בשיעור הסניפים ביישובים המשתייכים למגזר שאינו יהודי (עומד כיום על 10 אחוזים), על רקע צמצום בשיעור הסניפים ביישובים יהודיים ומעורבים (איור א'-12).

³⁵ מחוזות גיאוגרפיים נקבעים לפי קובץ למ"ס שנתי.

³⁶ נתוני הלמ"ס ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

³⁷ נתוני הלמ"ס ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

³⁸ מגזר היישוב נקבע לפי קובץ למ"ס שנתי.

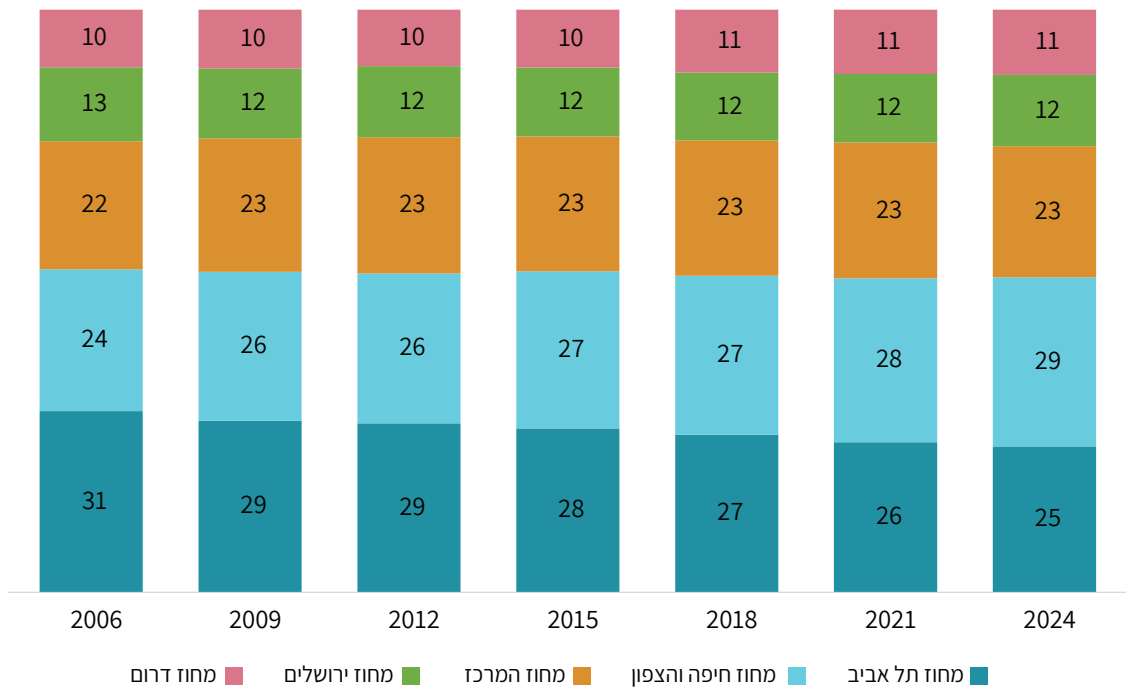
³⁹ מוצגים נתונים בין השנים 2006-2024, בקפיצות של שלוש שנים לשם נוחות ההצגה.

⁴⁰ רמת הפריפריאליות של הרשויות המקומיות בישראל לפי המדידה שעשתה הלמ"ס בשנת 2008, בהסתמך על נתונים משנת 2004.

מחוזות המרכז, ירושלים ודרום נותרו יציבים בשיעורם מסך הסניפים. שיעור הסניפים במחוז חיפה והצפון צמח במקביל לצמצום בשיעור מחוז תל-אביב

איור א' - 9

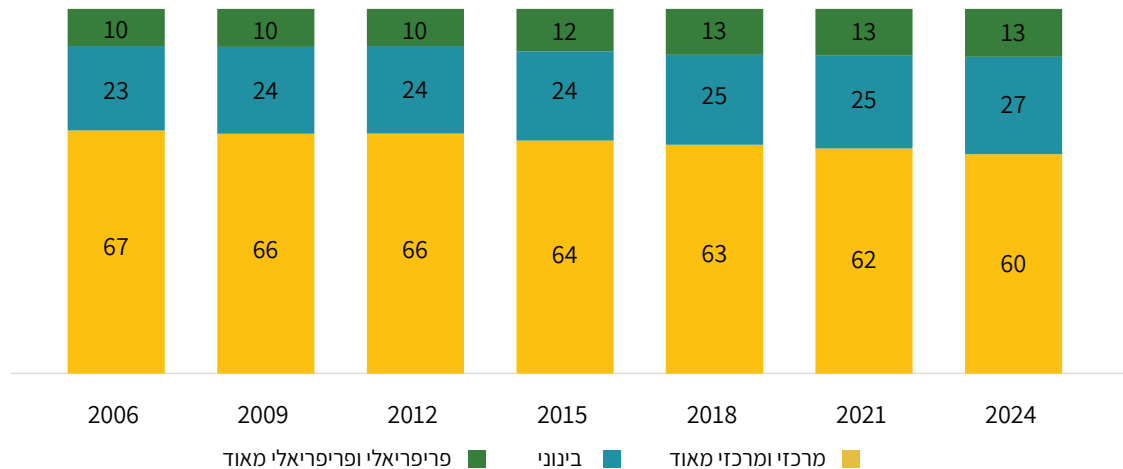
התפלגות הסניפים בחלוקה לפי מחוזות*, סך מערכת הבנקאות, 2006-2024 | אחוזים

* מחוז ירושלים כולל בתוכו גם את מחוז יהודה ושומרון.
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ברמת הפריפריאליות חלה צמיחה בשיעור הסניפים המוגדרים בינוני, פריפריאלי ופריפריאלי מאוד, על רקע צמצום השיעור ביישובים מרכזיים ומרכזיים מאוד

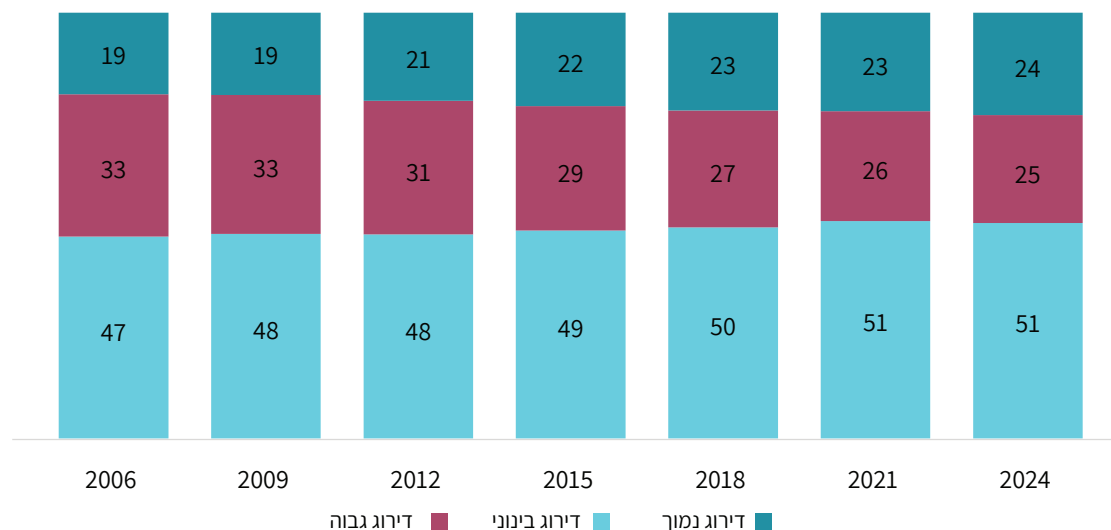
איור א' - 10 התפלגות הסניפים לפי רמת הפריפריאליות*, סך מערכת הבנקאות, 2006-2024 | אחוזים

* רמת הפריפריאליות של הרשויות המקומיות בישראל לפי המדידה שערכה הלמ"ס בשנת 2008, בהסתמך על נתונים משנת 2004.
המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

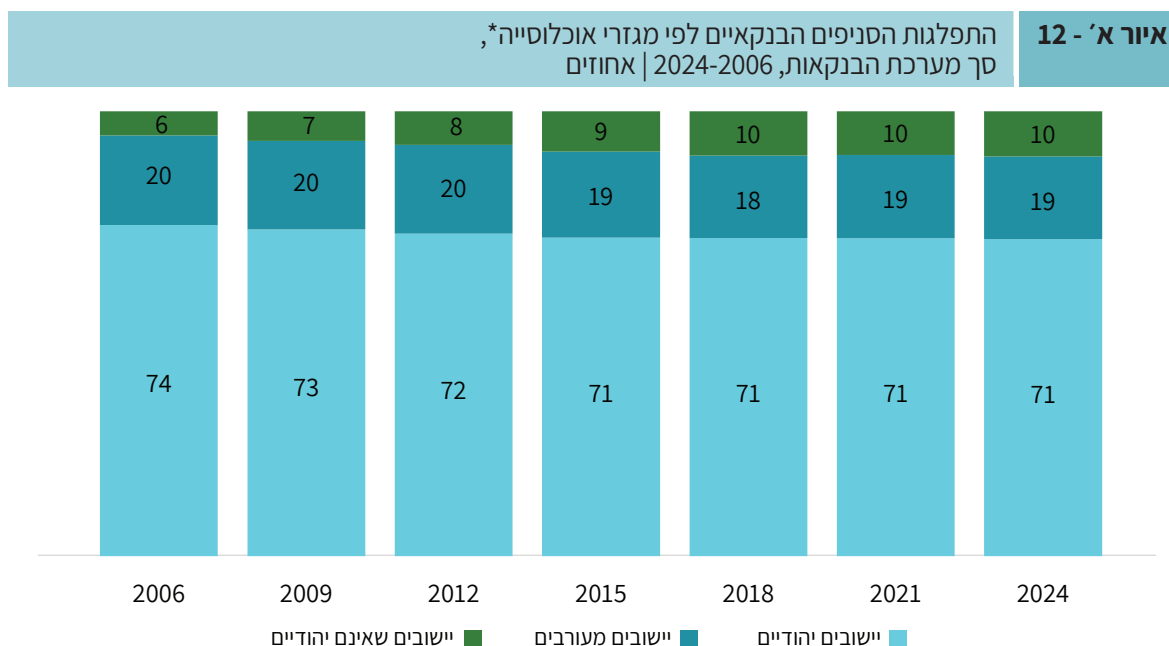
צמצום בסניפים ביישובים המדורגים גבוה, לצד צמיחה ביישובים המדורגים בינוני ונמוך

איור א' - 11 מספר הסניפים בחלוקה לפי דירוג חברתי כלכלי*, סך מערכת הבנקאות, 2006-2024 | אחוזים

* דירוג נמוך - סיווג 1-3; דירוג בינוני - סיווג 4-7; דירוג גבוה - סיווג 8-10.
המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

עליה בשיעור הסניפים ביישובים ערביים, על רקע צמצום בשיעור זה ביישובים יהודיים ומעורבים

* הגדרנו יישובים מעורבים כיישובים שהאוכלוסייה הלא יהודית בהם מהווה למעלה מ-10% מתושביהם. אלה כוללים את: חיפה, ירושלים, לוד, מעלות-תרשיחא, נצרת עילית, עכו ורמלה.
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בנקאות בערוצים ישירים

מגמת הצמצום בסניפים מתרחשת במקביל לשינוי בהעדפות הלקוחות בנוגע לערוצי התקשורת עם הבנקים. כך, בשנת 2024 עמד שיעור הפעולות שעשו לקוחות פרטיים בערוצי תקשורת (בכללם אתר המרשתת, יישומון ועמדות לשירות אוטומטי) על כ-89 אחוזים, בהשוואה ל-66 אחוזים בשנת 2019. כ-55 אחוזים מהפעולות בערוצי תקשורת מבוצעות ביישומון הבנק, ואילו כ-45 אחוזים ביתר הערוצים (איור א'-13).

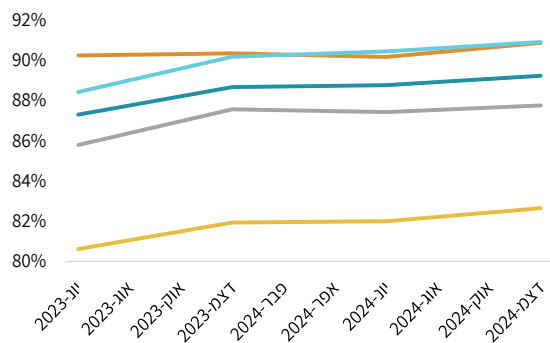
מעבר לביצוע פעולות בערוצים ישירים מושפע ממספר גורמים, כשהבולט שבהם הוא אוריינות דיגיטלית, כאשר זו מתואמת עם גיל הלקוח. בבחינת שיעור ביצוע פעולות בערוצים ישירים לפי קבוצות גיל אפשר לראות מגמת עלייה בקרב כל קבוצות הגיל. נוסף על כך, ניכר כי שיעור השימוש בערוצים ישירים גבוה יותר בקרב לקוחות צעירים יותר (איור א'-13). מבחינת הפעולות שבוצעו בערוצים ישירים בקרב לקוחות צעירים יותר, נמצא כי שיעור הפעולות שבוצעו באמצעות היישומון היה הגדול ביותר ועמד על כ-67 אחוזים ו-60 אחוזים בקרב לקוחות עד גיל 25 ובגילים 26-50 בהתאמה (איור א'-14). בקרב לקוחות מבוגרים היה שיעור הפעולות שבוצעו ביישומון נמוך יותר: 45 אחוזים ו-30 אחוזים בקרב לקוחות בגילים 50-71 ו-71 ומעלה בהתאמה. יתר הפעולות בקרב לקוחות בגילים 71 ומעלה מבוצעות באתר האינטרנט (45 אחוזים) ובעמדות אוטומטיות (24 אחוזים).

קיימת שונות בשיעור ביצוע הפעולות בערוצים ישירים במוצרים הבנקאיים השונים. כך, העברת תשלומים וקנייה/ מכירה של ניירות-ערך מובילות בשיעור הפעולות שמבוצעות בערוצים דיגיטליים (96 אחוזים ו-94 אחוזים בהתאמה), בעוד שהגשת בקשת הלוואה והזמנת פנקס שיקים הן הפעולות עם שיעור הביצוע הנמוך ביותר בערוצים ישירים (69 אחוזים ו-79 אחוזים; איור א'-15).

לקוחות צעירים נוטים לעשות יותר שימוש בערוצים ישירים (באינטרנט ובטלפון), ובפרט ביישומון הבנק

איור א' - 14

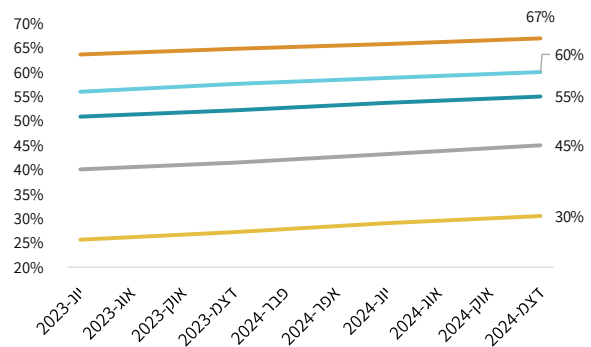
שיעור פעולות שבוצעו בערוצי בנקאות בערוצים ישירים מסך הפעולות שבוצעו, לפי קבוצות גיל, סך מערכת הבנקאות, יוני 2023 - דצמבר 2024 | אחוזים

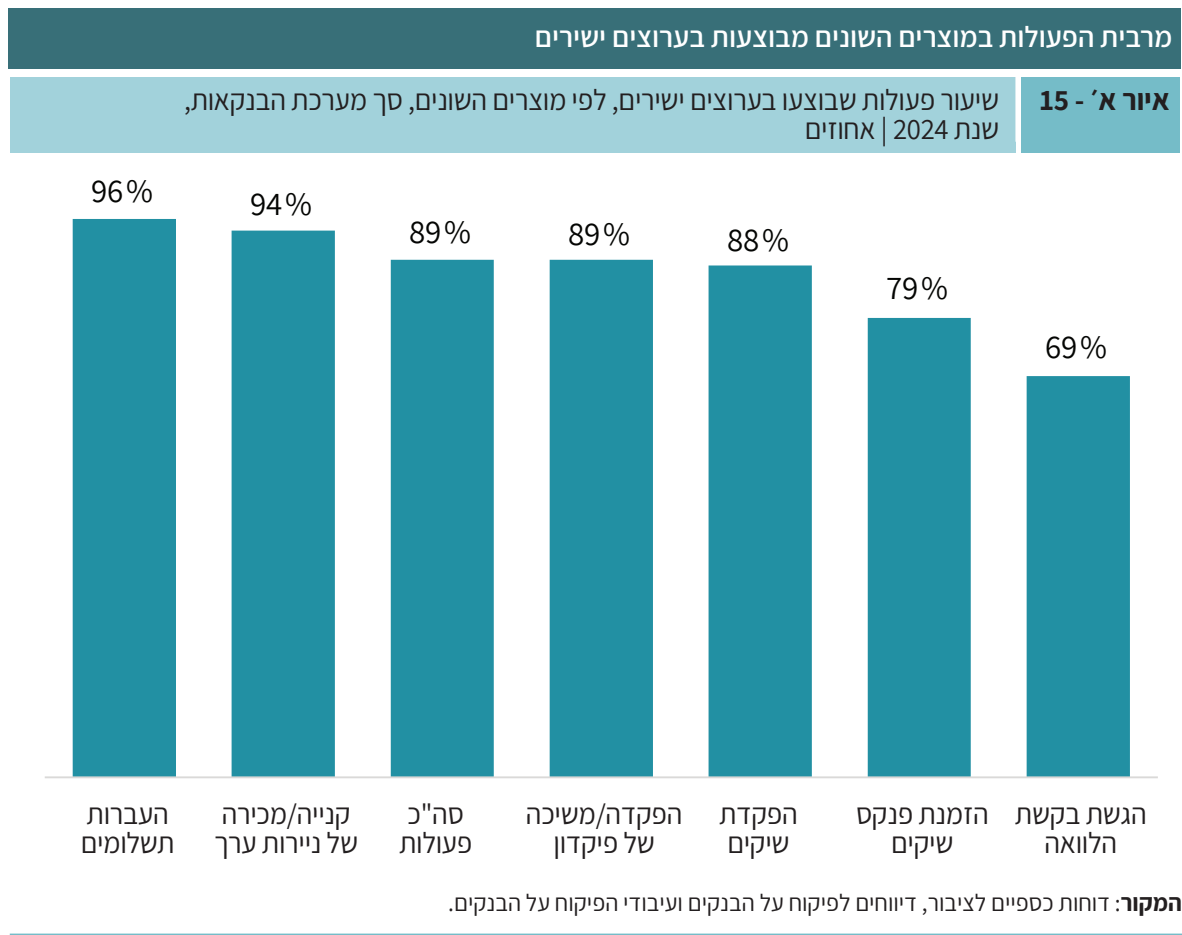
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור א' - 13

שיעור פעולות שבוצעו ביישומון מסך הפעולות בנקאות בערוצים ישירים לפי קבוצות גיל, סך מערכת הבנקאות, יוני 2023 - דצמבר 2024 | אחוזים

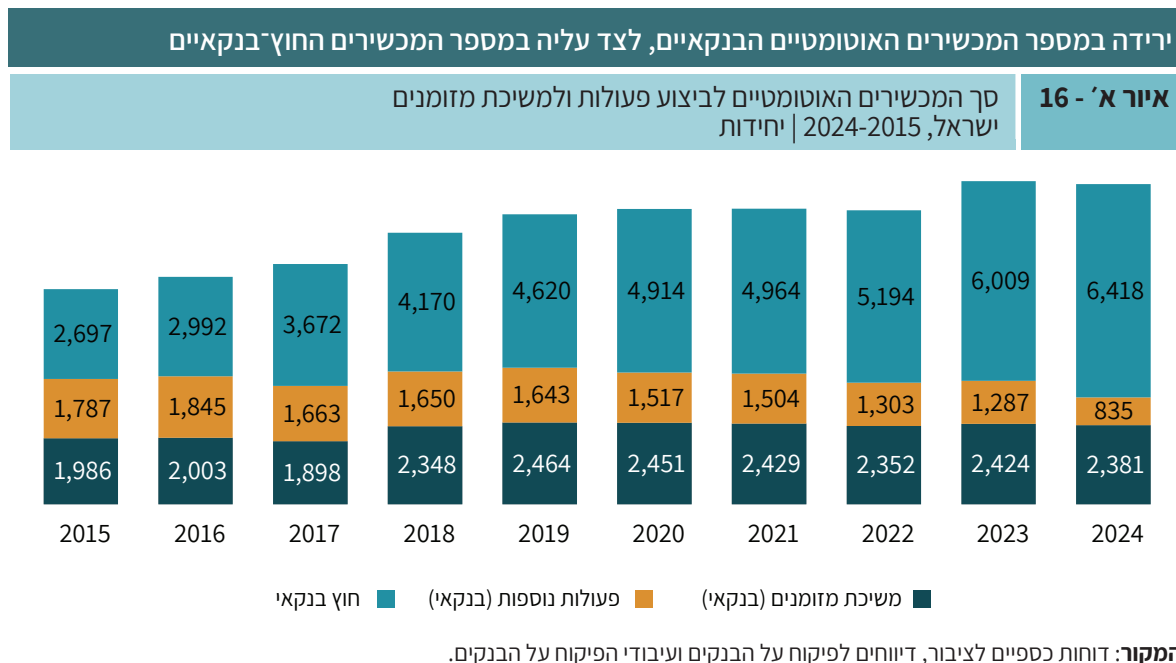

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

מכשירים אוטומטיים

בשנת 2024 ירד מעט מספר המכשירים האוטומטיים בישראל בהשוואה לשנת 2023 (9,634 בהשוואה ל-9,720; איור א'-16). מספר המכשירים הבנקאיים ירד בכ-500 מכשירים, כאשר עיקר הירידה נובע מקיטון במספר המכשירים שבהם אפשר לבצע פעולות נוספות; במקביל, עלה בשנה האחרונה מספר המכשירים החוץ-בנקאיים בכ-400 מכשירים⁴¹.

השוואה בין-לאומית

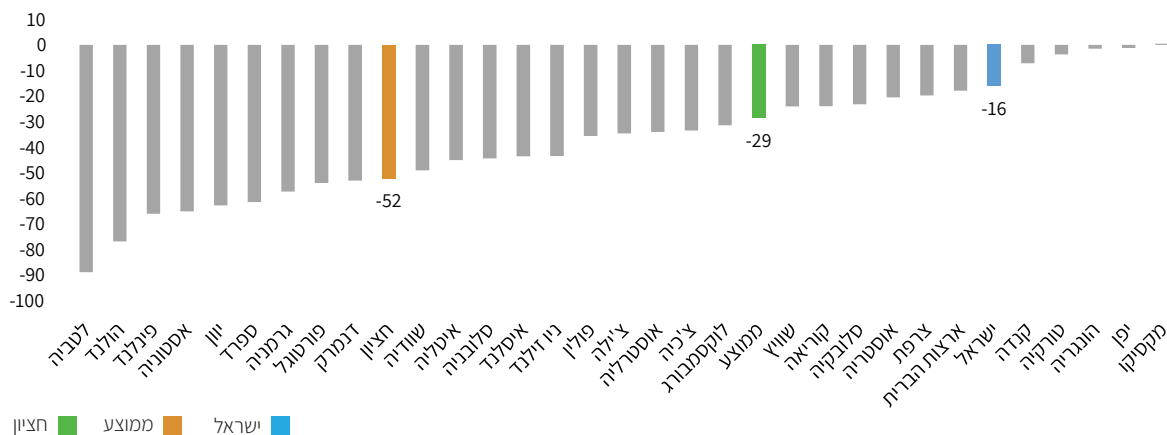
ממצאי השוואה בין-לאומית מעלים תמונה חיובית בנוגע למצבת הסניפים והמכשירים האוטומטיים (ATM) בישראל ביחס למדינות ה-OECD. שיעור השינוי במספר הסניפים בין השנים 2011-2023 בישראל נמוך ביחס למדינות ההשוואה (איור א'-17). גם בבחינת מספר הסניפים ל-1,000 קמ"ר ישראל ממוקמת בדירוג גבוה (איור א'-18). אולם במספר הסניפים ל-100 אלף בוגרים ישראל ממוקמת נמוך יחסית (איור א'-19). כמו כן, ישראל מובילה בדירוג המדינות במספר המכשירים האוטומטיים ל-1,000 קמ"ר, ומודרגת גבוה מאד גם במספר המכשירים ל-100 אלף בוגרים (איור א'-20 ו-א'-21).

⁴¹ [לפרשת המכשירים האוטומטיים על-גבי מפה לפי יישוב או בנק ראו דשבורד השוואת בנקים באתר בנק ישראל.](#)

שיעור השינוי במספר הסניפים בישראל נמוך בהשוואה בין-לאומית

שיעור השינוי במספר הסניפים הבנקאיים בשנים 2011-2023
ישראל, מדינות ה-OECD, דצמבר 2023 | אחוזים

איור א' - 17

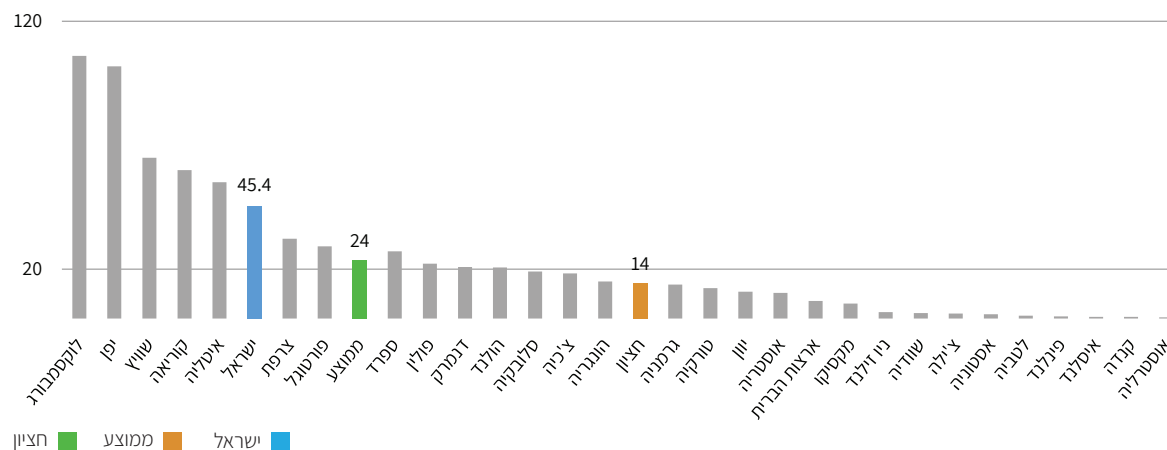

* אינו כולל פעילות בחו"ל.
** בלגיה, בריטניה, אירלנד ונורווגיה אינן נכללות בהשוואה בשל היעדר נתונים.
המקור: המדינות הזרות - קרן המטבע הבין-לאומית; ארה"ב - FDIC; ישראל - דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

מספר הסניפים ל-1,000 קמ"ר בישראל גבוה ביחס למדינות ה-OECD

מספר סניפים ל-1,000 קמ"ר
מדינות ה-OECD, דצמבר 2023

איור א' - 18

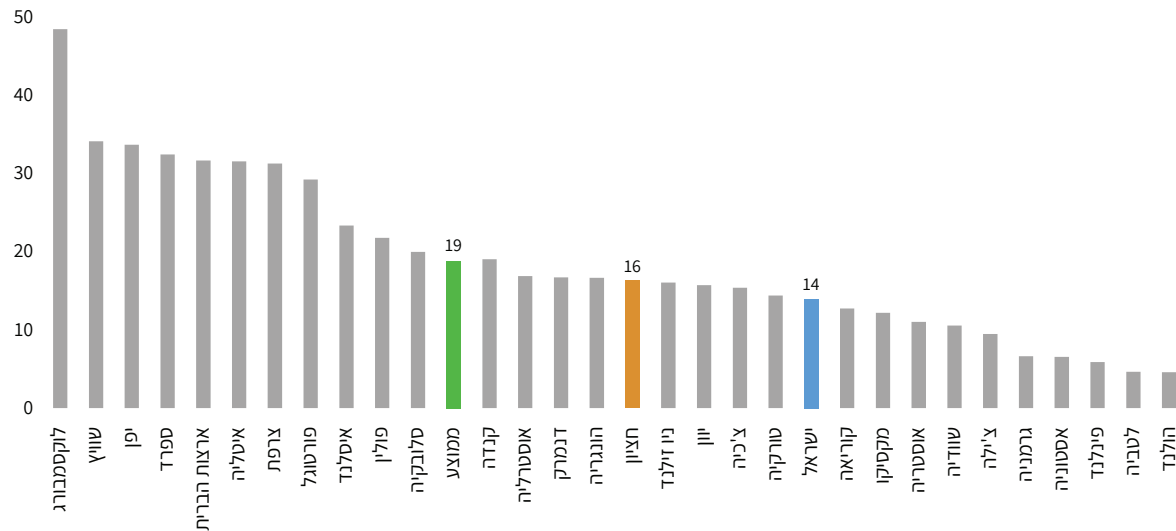

* על פי הגדרות קרן המטבע הבין-לאומית, שהינה הגדרה רחבה יותר וכוללת גם שלוחות.
** בלגיה, בריטניה, סלובניה, אירלנד ונורווגיה אינן נכללות בהשוואה בשל היעדר נתונים.
המקור: המדינות הזרות - קרן המטבע הבין-לאומית; ארה"ב - FDIC; ישראל - דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

מספר הסניפים לאדם בוגר בישראל נמוך ביחס למדינות ה-OECD

איור א' - 19

מספר סניפים* ל-100 אלף מבוגרים, מדינות ה-OECD**, דצמבר 2023

ישראל ישראל ממוצע חציון

* על פי הגדרות קרן המטבע הבין-לאומית, המכשירים האוטומטיים כוללים מכשירים בנקאיים וחופף בנקאיים למשיכת מזומן ומכשירים לביצוע פעולות נוספות.

** ארצות הברית, בלגיה, גרמניה, צרפת, קוריאה, נורווגיה, סלובניה ושוודיה אינן נכללות בהשוואה בשל היעדר נתונים.

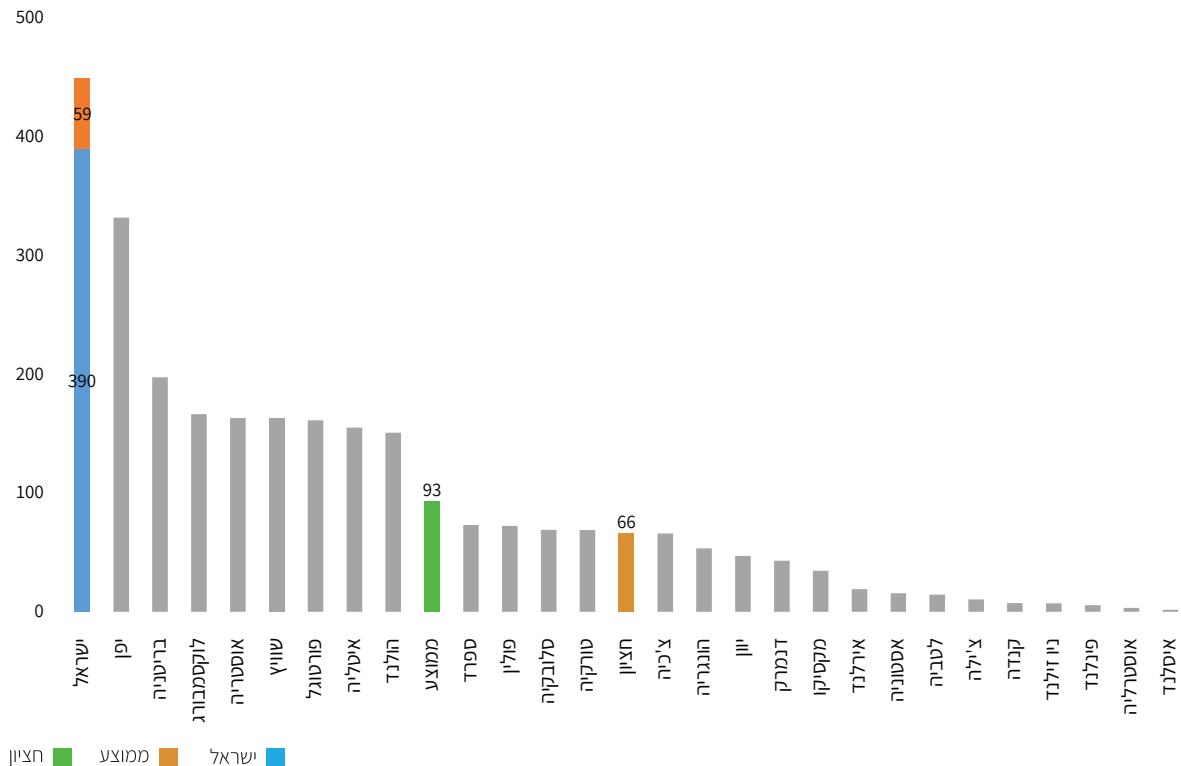
*** עבור ישראל ביצענו הבחנה בין מכשירים למשיכת מזומן לבין מכשירים לביצוע פעולות (ללא אפשרות למשיכת מזומן). הבחנה זו אינה אפשרית ליתר המדינות.

המקור: המדינות הזרות - קרן המטבע הבין-לאומית; ישראל - דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ישראל מובילה במספר מכשירים אוטומטיים ל-1000 קמ"ר

איור א' - 20

מספר מכשירי הבנק האוטומטיים (ATM) ל-1,000 קמ"ר
מדינות ה-OECD*, דצמבר 2023

* על פי הגדרות קרן המטבע הבין-לאומית, המכשירים האוטומטיים כוללים מכשירים בנקאיים וחופי-בנקאיים למשיכת מזומן ומכשירים לביצוע פעולות נוספות.

** ארצות הברית, בלגיה, גרמניה, צרפת, קוריאה, נורווגיה, סלובניה ושוודיה אינן נכללות בהשוואה בשל היעדר נתונים.

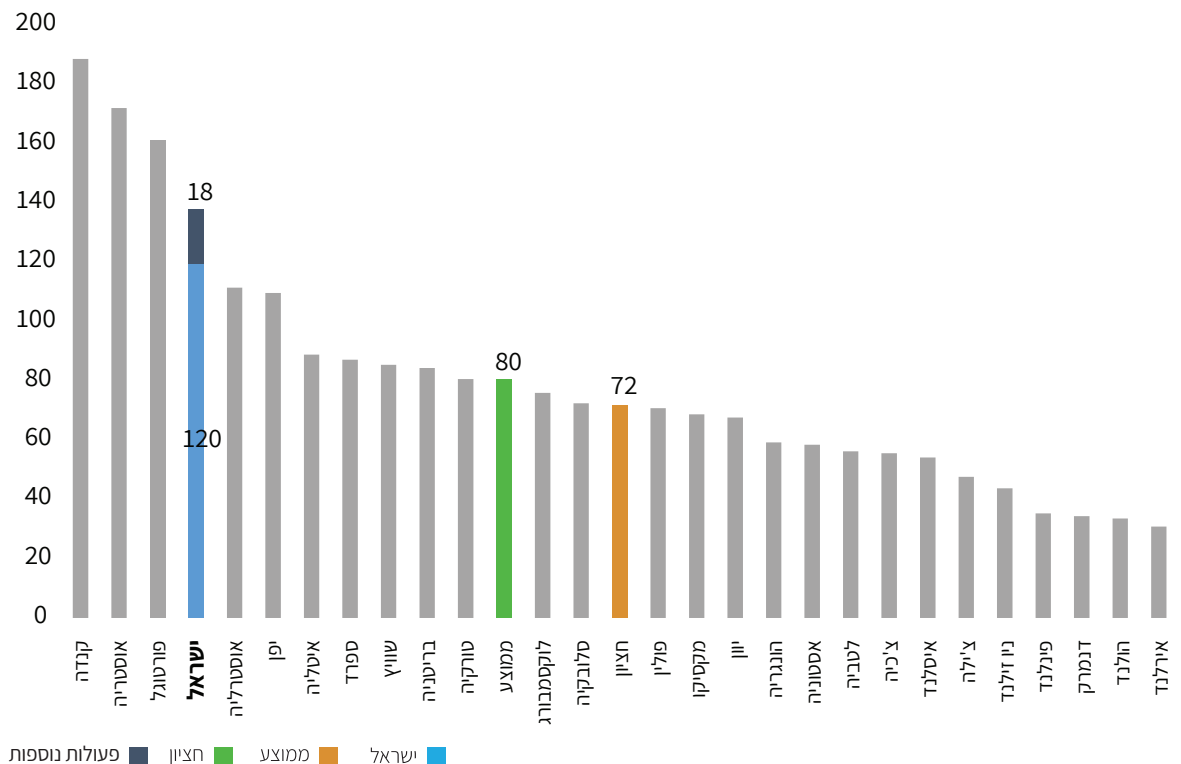
*** עבור ישראל ביצענו הבחנה בין מכשירים למשיכת מזומן לבין מכשירים לביצוע פעולות (ללא אפשרות למשיכת מזומן). הבחנה זו אינה אפשרית ליתר המדינות.

המקור: המדינות הזרות - קרן המטבע הבין-לאומית; ישראל - דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ישראל מובילה גם במספר המכשירים האוטומטיים לאדם בוגר

איור א' - 21

מספר מכשירי הבנק האוטומטיים* (ATM) ל-100 אלף מבוגרים, מדינות ה-OECD** דצמבר 2023

* על פי הגדרות קרן המטבע הבין-לאומית, המכשירים האוטומטיים כוללים מכשירים בנקאיים וחוז'בנקאיים למשיכת מזומן ומכשירים לביצוע פעולות נוספות.

** ארצות הברית, בלגיה, גרמניה, צרפת, קוריאה, נורווגיה, סלובניה ושוודיה אינן נכללות בהשוואה בשל היעדר נתונים.

*** עבור ישראל ביצענו הבחנה בין מכשירים למשיכת מזומן לבין מכשירים לביצוע פעולות (ללא אפשרות למשיכת מזומן). הבחנה זו אינה אפשרית ליתר המדינות.

המקור: המדינות הזרות - קרן המטבע הבין-לאומית; ישראל - דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

תיבה א'-1: מתן שירותי תשלום אגב פעילות במטבעות קריפטוגרפיים

- השנים האחרונות מאופיינות בהתפתחויות של תחום הנכסים הקריפטוגרפיים - הן באסדרה העולמית והן באסדרה המקומית. מטרתן של התפתחויות אלה היא לנהל באופן מושכל סיכונים שונים בתחום וכן לתמוך בצמיחת פעילות זו. במסגרת זו הוסדרה גם פעילות שירותי התשלום הבנקאיים אגב פעילות במטבעות קריפטוגרפיים.
- לצד אסדרת הפעילות, החל מדצמבר 2023 הפיקוח על הבנקים אוסף נתונים על היקף שירותי התשלום אגב פעילות במטבעות קריפטוגרפיים, בחשבונות הלקוחות המנוהלים במערכות הבנקאות¹ זאת במטרה לעקוב אחר יישום האסדרה וזיהוי חסמים בפעילות זו.
- מנתונים אלה עולה כי החל מהמחצית השנייה של 2023 ועד לסוף שנת 2024 הוציאו לקוחות מערכת הבנקאות כ-1.8 מיליארד ש"ח לשם ביצוע פעילות במטבעות קריפטוגרפיים.
- באותה תקופה נכנסו למערכת הבנקאות כ-0.9 מיליארד ש"ח שמקורם בפעילות במטבעות קריפטוגרפיים (לאחר שהפעילות במטבע הומרה ל'פיאט'²). יתרה מכך, במהלך התקופה הנסקרת ניכרת העלייה בהיקף פעילות זו.
- בבחינת התפלגות קבלת הכספים שמקורם בפעילות קריפטו בין יחידים לתאגידים עולה כי במונחי סכומים, כמחצית מהכספים הם בעבור חשבונות של יחידים, אך במונחי כמות הפעולות מדובר בכ-88 אחוזים. בתוך כך, האמור משקף גודל עסקה ממוצעת של 26 אלף ש"ח בעבור יחידים ו-197 אלף ש"ח בעבור תאגידים.
- בבחינת שיעור הסירובים לקבלת כספים שמקורם בפעילות במטבעות קריפטוגרפיים, מדיווחי התאגידים הבנקאיים עולה כי לאורך התקופה הזו עמד שיעור הסירוב על כ-5 אחוזים בלבד במונחי סכומי עסקאות, ו-3.5 אחוזים במונחי כמות עסקאות.
- הפיקוח על הבנקים בוחן בימים אלו עדכון האסדרה בתחום זה, באופן שיתמוך בהרחבת שירותי התשלום אגב פעילות במטבעות קריפטוגרפיים. זאת בגישה מבוססת סיכון ובהתבסס על הניסיון והידע שנצברו בתקופה זו, גם במערכת הבנקאות, גם בפיקוח על הבנקים וגם בהתבסס על האסדרה הבין-לאומית בתחום.
- הפיקוח על הבנקים יוסיף לעקוב אחר ההתפתחויות בתחום הנכסים הקריפטוגרפיים וימשיך לפעול לטובת הלקוחות, תוך כדי ניהול סיכונים מוקפד.

רקע

הלקוחות הישראלים מבצעים פעילות במטבעות קריפטוגרפיים (להלן: "קריפטו" או "נכסים וירטואליים" או "מטבעות וירטואליים") בהיקפים הולכים וגדלים - הן מול נותני שירות במטבע וירטואלי שהתאגדו בישראל הן למול נותני שירות במטבע וירטואלי שהתאגדו בחו"ל. זוהי פעילות המגלמת סיכון מצד אחד, ואילו מן הצד השני במכשירים פיננסיים אלו גלום פוטנציאל לחדשנות בעולמות הפיננסים. בשנים האחרונות חלו

¹ בתיבה זו, יוצגו נתונים אשר דווחו על ידי התאגידים הבנקאיים לפיקוח על הבנקים בדבר העברות כספים מחשבונות לקוחות מערכת הבנקאות לנותני שירות במטבע קריפטו, ובדבר קבלת כספים בחשבונות לקוחות מערכת הבנקאות מנותני שירות במטבע קריפטו.

² מטבע 'פיאט' הוא מטבע הילך חוקי שהגדירו ממשלות. דוגמאות לכך הן השקל, הדולר, הלירה שטרלינג, יאן וכו'.

התפתחויות רבות הן באסדרה העולמית הן באסדרה המקומית של תחום הנכסים הקריפטוגרפיים. מטרתן של התפתחויות אלה היא ניהול מושכל של הסיכונים בתחום ותמיכה בצמיחתה של הפעילות הקריפטוגרפית. בין היתר עודכנה גם האסדרה הבנקאית המקומית, אשר במסגרתה הוסדרו שירותי התשלום הבנקאיים אגב פעילות במטבע וירטואלי, קרי הפקדת כספי 'פיאט' שמקורם בפעילות במטבע וירטואלי (להרחבה על כלל התפתחויות האסדרה בתחום, כמו גם הסיכונים בפעילות זו - ראו תיבה ז'2 בסקירת מערכת הבנקאות בישראל לשנת 2022 בנושא: "אסדרת הפעילות של התאגידים הבנקאיים בנכסים קריפטוגרפיים"³).

לצד זאת, החל מדצמבר 2023 הפיקוח על הבנקים אוסף נתונים על היקף שירותי התשלום אגב פעילות במטבעות קריפטוגרפיים, בחשבונות לקוחות מערכת הבנקאות, ובכלל זה הוצאת כספים לשם מחשבונות לקוחות הבנקים פעילות במטבעות אלו וקבלת כספים שמקורם בפעילות במטבעות קריפטוגרפיים אל חשבונות לקוחות הבנקים (לאחר שהומרו ל'פיאט'). צעד זה נעשה במטרה לעקוב אחר יישום האסדרה וזיהוי חסמים בפעילות זו. נתונים אלו כוללים מידע על סך הוצאת הכספים שנועדה לפעילות קריפטו, סך קבלת הכספים שמקורה בפעילות קריפטו וכן סך הסירובים לקבלת כספים שמקורם במטבעות קריפטוגרפיים - כל זאת בחלוקה לחשבונות של יחידים וחשבונות של תאגידים, ולפעילות של נותני שירותי-מטבע שהתאגדו בישראל מול נותני שירותי-מטבע שהתאגדו בחו"ל - הן במונחי כמות עסקאות הן במונחי סכומי עסקאות בש"ח. הנתונים מדווחים בתדירות חצי-שנתית, במסגרת הוראת דיווח לפיקוח על הבנקים מס' 825 בנושא: "דו"ח על חשיפה לסיכוני ציות"⁴.

בתיבה זו יוצגו עיקרי הנתונים שעולים מדיווחים אלו.

היקף שירותי התשלום אגב פעילות במטבעות וירטואליים

החל מהמחצית השנייה של יוני 2023 ועד לסוף שנת 2024 הוציאו לקוחות מערכת הבנקאות מחשבונותיהם כ-1.8 מיליארד ש"ח לשם ביצוע פעילות במטבעות קריפטוגרפיים. באותה תקופה נכנסו לחשבונות לקוחות מערכת הבנקאות כ-0.9 מיליארד ש"ח שמקורם בפעילות בקריפטו (לאחר שהפעילות הומרה ל'פיאט'). יתרה מכך, בכל מחצית ניכרת העלייה בהיקף פעילות זו (איור א'-22). נבהיר כי ככלל, לא נצפה לראות הלימה בין היקפי הוצאת הכספים לשם פעילות קריפטו לבין כניסת כספים שמקורה בפעילות זו, שכן בדרך-כלל הוצאת הכספים היא בעבור פעילות השקעה בנכסים קריפטוגרפיים, ובהתאם, כניסת הכספים נעשית רק לאחר שהלקוח החליט לממש את השקעתו. לכן, ובאופן מובנה לפעילות השקעה, היקף הוצאת הכספים צפוי להיות גבוה מהיקף קבלת הכספים שמקורם במטבעות קריפטוגרפיים.

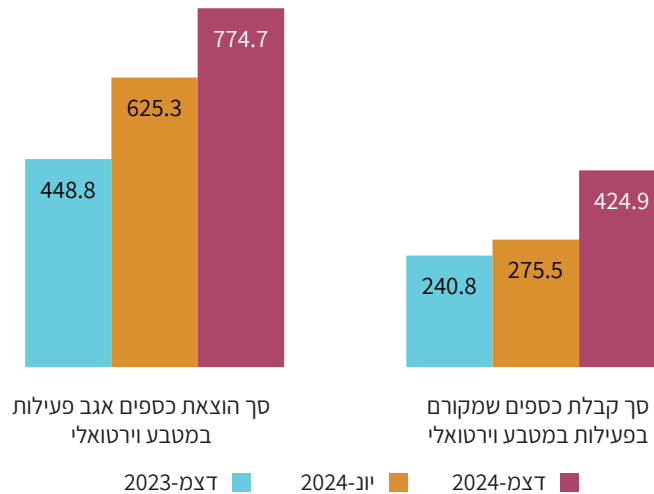
³ קישור לסקירת מערכת הבנקאות בישראל לשנת 2022.

⁴ לוח 8 בהוראת הדיווח לפיקוח מס' 825 בנושא: "דוח על חשיפה לסיכוני ציות".

היקף הוצאת הכספים לשם פעילות קריפטו והיקף כניסת הכספים שמקורם בפעילות קריפטו נמצאים במגמת עלייה

היקף הוצאת הכספים וקבלת כספים אגב פעילות במטבע וירטואלי | סך מערכת הבנקאות, מחצית שניה 2023 עד מחצית שניה 2024 | מיליוני ש"ח

איור א' - 22

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

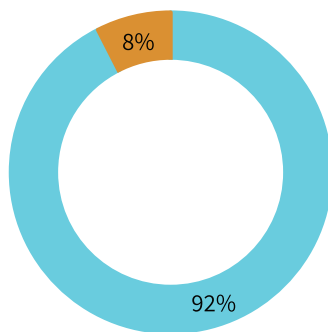
כ-95 אחוזים מפעולות **הוצאת הכספים** במהלך התקופה הנסקרת נעשו בידי יחידים. עם זאת, מיעוט פעולות הוצאת הכספים שנעשו בידי תאגידים נעשו בסכומים גדולים, כך שבסכומים עמד שיעור הוצאת הכספים של יחידים לשם פעילות במטבע וירטואלי על כ-55 אחוזים בלבד. נתונים אלו מעידים על כי עסקאות של תאגידים נוטים להיות בסכומים גדולים בשיעור ניכר לעומת אלו של היחידים. באופן דומה, כ-92 אחוזים מפעולות הוצאת הכספים בתקופה זו נעשו בעבור נותני שירותים במטבע וירטואלי שהתאגדו בישראל, אך בבחינת סכומי הפעילות שיעור זה יורד ל-78 אחוזים.

בניתוח **כניסת הכספים** למערכת הבנקאות שמקורם בפעילות קריפטו במהלך התקופה שבין יולי 2023 לסוף שנת 2024 עולה כי במונחי סכומים, כמחצית מהם מקורם בנותני שירות במטבע וירטואלי שהתאגדו בחו"ל (איור א'-23), אך במונחי כמות עסקאות מדובר בכ-8 אחוזים בלבד (איור א'-24). נתון זה משקף גודל עסקה ממוצעת מול נותן שירות זר בסך של כ-318.5 אלף ש"ח, לעומת גודל עסקה ממוצעת של כ-24.5 אלף ש"ח מול נותן שירות ישראלי.

במונחי כמות עסקאות, רובן המכריע של העברות הכספיים הנכנסות שמקורן בפעילות קרפיתו הועברו מנותן שירות במטבע וירטואלי שהתאגד בישראל

איור א' - 24

קבלת כספים שמקורם בפעילות במטבע וירטואלי, התפלגות כמות הפעולות לפי סוג נותן השירותים הפיננסיים, סך מערכת הבנקאות | אחוזים

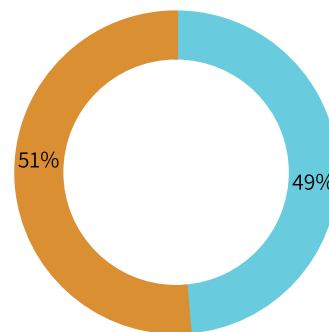

נותן שירות במטבע וירטואלי שהתאגד בישראל ■ נותן שירות במטבע וירטואלי מחו"ל

במונחי סכומי עסקאות, עיקר כניסת הכספים שמקורם בפעילות קרפיתו, מקורם של הכספים בנותן שירות במטבע וירטואלי שהתאגד בחו"ל

איור א' - 23

קבלת כספים שמקורם בפעילות במטבע וירטואלי, התפלגות סכום הכספים לפי סוג נותן השירותים הפיננסיים, סך מערכת הבנקאות | אחוזים

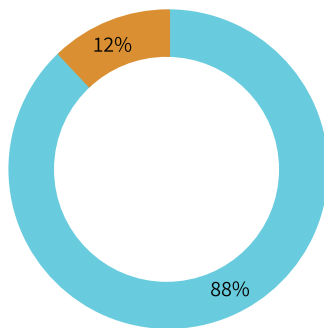
נתונים מצטברים, החל מהמחצית השנייה לשנת 2023 לסוף המחצית השנייה לשנת 2024.
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

תמונה דומה מתקבלת בבחינת התפלגות קבלת הכספים שמקורם בפעילות במטבעות וירטואליים בין יחידים לתאגידים. כך, במונחי סכומים, כמחצית מהכספים הם בעבור חשבונות של יחידים (איור א'-25), אך במונחי כמות הפעולות מדובר בכ-88 אחוזים (איור א'-26). בתוך כך, האמור משקף גודל עסקה ממוצעת של 26 אלף ש"ח בעבור יחידים, ו-197 אלף ש"ח בעבור תאגידים.

במונחי כמות עסקאות, מרבית העברות הכספיים הנכנסות שמקורן בפעילות קרפיתו הועברו לחשבונות של לקוחות יחידים

איור א' - 26

קבלת כספים שמקורם בפעילות במטבע וירטואלי, התפלגות כמות הפעולות לפי סוג לקוח, סך מערכת הבנקאות | אחוזים

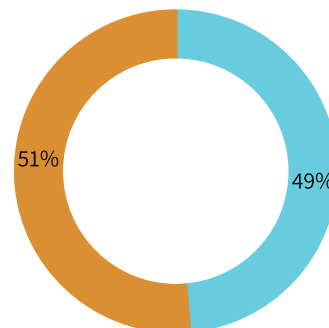

יחיד תאגיד

במונחי סכומי עסקאות, כמחצית מהכספים שמקורם בפעילות קרפיתו הופקדו בחשבונות של לקוחות יחידים

איור א' - 25

קבלת כספים שמקורם בפעילות במטבע וירטואלי, התפלגות סכום הכספים לפי סוג לקוח, סך מערכת הבנקאות | אחוזים

נתונים מצטברים, החל מהמחצית השנייה לשנת 2023 לסוף המחצית השנייה לשנת 2024.
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

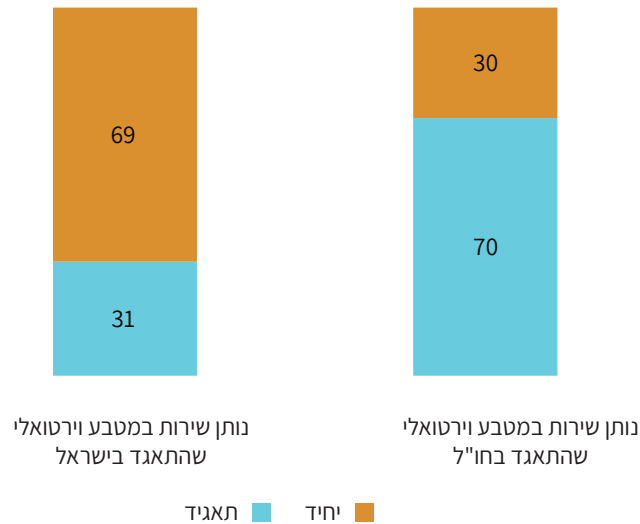
עוד עולה מניתוח הכספים שהתקבלו במערכת הבנקאות שמקורם בפעילות במטבעות וירטואליים, כי בעוד נותני שירות במטבע וירטואלי שהתאגדו בישראל משרתים בעיקר לקוחות יחידים (כ-69 אחוזים מסך העסקאות בש"ח), נותני השירות במטבע וירטואלי שהתאגדו בחו"ל משרתים בעיקר לקוחות תאגידיים (כ-70 אחוזים מסך העסקאות בש"ח; איור א'-27). מגמה זו אפשר להסביר בכמה סיבות, ובהן אוריינות פיננסית גבוהה יותר של התאגידים לצד אמון גבוה של הלקוחות היחידים הישראלים בנותני השירותים הישראלים הנמצאים תחת פיקוח של רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון, כמו גם נגישות גבוהה יותר שלהם. כמו כן, תאגידיים שפעילותם קשורה לנכסים וירטואליים (לרבות חברות טכנולוגיה העוסקות בתחום זה), ממומנים חלקית, אך באופן מובנה, מכספים שמקורם בפעילות במטבעות וירטואליים בחו"ל.

בבחינת שיעור הסירובים לקבלת כספים שמקורם בפעילות במטבע וירטואלי, מדיווחי התאגידים הבנקאיים עולה כי לאורך התקופה שבין יולי 2023 לדצמבר 2024 עמד שיעור זה על כ-5 אחוזים במונחי סכומי עסקאות, ו-3.5 אחוזים במונחי כמות עסקאות⁵.

⁵ נתון זה משקף סירובים לבקשות להעברות כספים מחשבונות של נותני שירות במטבע וירטואלי לחשבונות של לקוחות מערכת הבנקאות. הפיקוח על הבנקים מקיים בקורות נוספות שמטרתן לבחון סירובים או חסמים לקבלת כספים שמקורם בפעילות במטבעות קריפטוגרפיים, שאינם בדרך של סירוב לבקשה נתונה להעברת כספים.

נותני שירות במטבע וירטואלי שהתאגדו בישראל משרתים בעיקר לקוחות יחידים

איור א' - 27 התפלגות סכום כניסת הכספים שמקורם בפעילות במטבעות וירטואליים, לפי סוג נתון שירותי התשלום וסוג הלקוח, סך מערכת הבנקאות | אחוזים

נתונים מצטברים, החל מהמחצית השנייה לשנת 2023 לסוף המחצית השנייה לשנת 2024.

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

צעדי הפיקוח על הבנקים

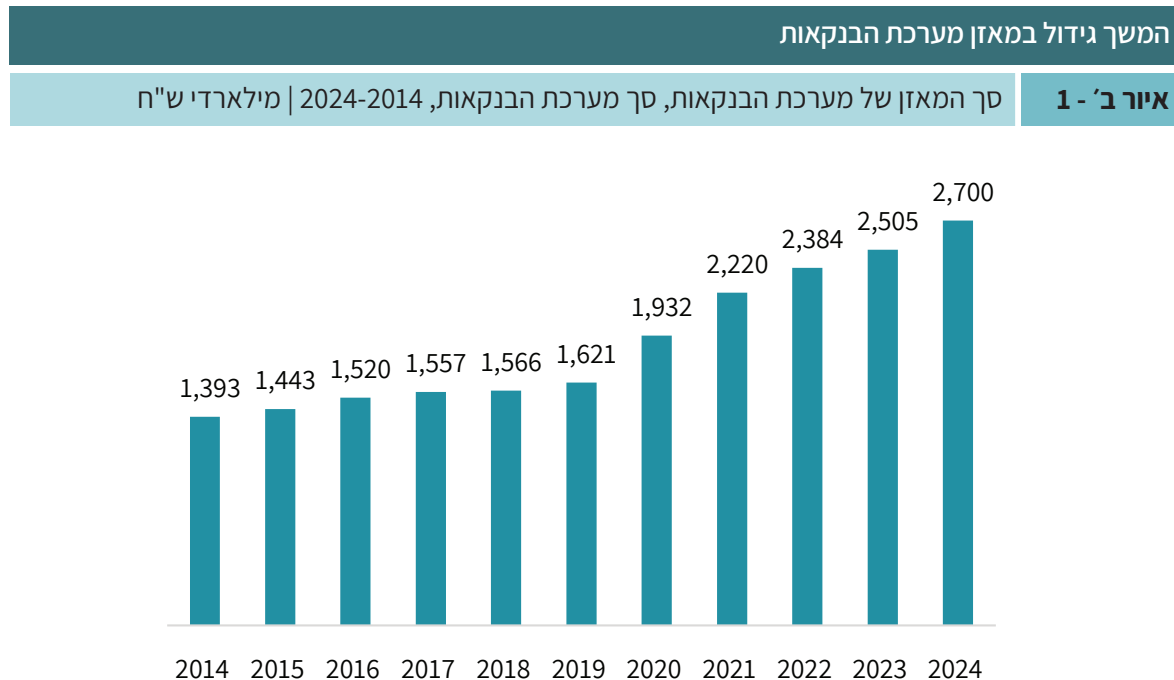
לאחר אסדרת פעילות שירותי התשלום אגב פעילות במטבע וירטואלי⁶, נקט הפיקוח על הבנקים שורה של צעדים שמטרתם לעקוב אחר יישום צעדי האסדרה וזיהוי חסמים במתן שירותי התשלום אגב פעילות במטבע וירטואלי. בין צעדים אלו אפשר למנות: בקורות בנושא, טיפול בפניות ציבור פרטניות, פגישות עם חברות העוסקות בתחום הקריפטו (הן נותני שירותים פיננסיים הן חברות טכנולוגיה העוסקות בתחום) וכן איסוף נתונים כאמור. זאת ועוד, במהלך השנה האחרונה קיים הפיקוח על הבנקים כמה דיוני "שולחנות עגולים" בין חברות הקריפטו למערכת הבנקאות לשם הצפת החסמים שבהם החברות נתקלות והצגת האתגרים שעומדים מערכת הבנקאות מתמודדת בפעילות זו. זאת במטרה לאתר ולצמצם את פערי הידע בין הגופים ואת החסמים הקיימים.

הפיקוח על הבנקים יוסיף לעקוב אחר ההתפתחויות בתחום הנכסים הקריפטוגרפיים וימשיך לפעול לטובת הלקוחות, תוך כדי ניהול סיכונים מוקפד. במסגרת זו, ובהמשך לצעדים שנעשו לשם זיהוי חסמים בקבלת שירותים אגב פעילות במטבע וירטואלי, הפיקוח על הבנקים בוחן בימים אלו עדכון האסדרה בתחום זה, באופן שיתמוך בהרחבת שירותי התשלום בנוגע לפעילות במטבע וירטואלי ובו, בין היתר, הוספת התייחסות לקבלת כספים שמקורם בקריפטו תוך כדי פעילות עסקית של חברות (דוגמת כספי השקעה וכד'). כל זאת בגישה מבוססת-סיכון ובהתבסס על הניסיון והידע שנצבר בתקופה זו, הן במערכת הבנקאות הן בפיקוח על הבנקים, הן בהתבסס על האסדרה הבין-לאומית בתחום.

⁶ ראו סעיף 487א. להוראת ניהול בנקאי 411 בנושא ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור <https://www.boi.org.il/roles/supervisionregulation/nbt/nbt411/>

1. פתיחה

במהלך שנת 2024 המשיך סך המאזן של מערכת הבנקאות בישראל במגמת הצמיחה והגיע להיקף של כ-2,700 מיליארדי ש"ח - גידול של 7.8 אחוזים בהשוואה ל-2023 (איור ב'-1). קצב גידול זה גבוה יחסית לשנה הקודמת, שבה נרשמה צמיחה של 5.1 אחוזים, אך נמוך ביחס למוצע בחמש השנים האחרונות, שעומד על 10.9 אחוזים (צמיחה גבוהה במיוחד של כ-19 אחוזים בשנת 2020 תרמה להעלאת ממוצע הצמיחה בחמש השנים האחרונות).

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

2. התפתחויות עיקריות בצד הנכסים של מערכת הבנקאות

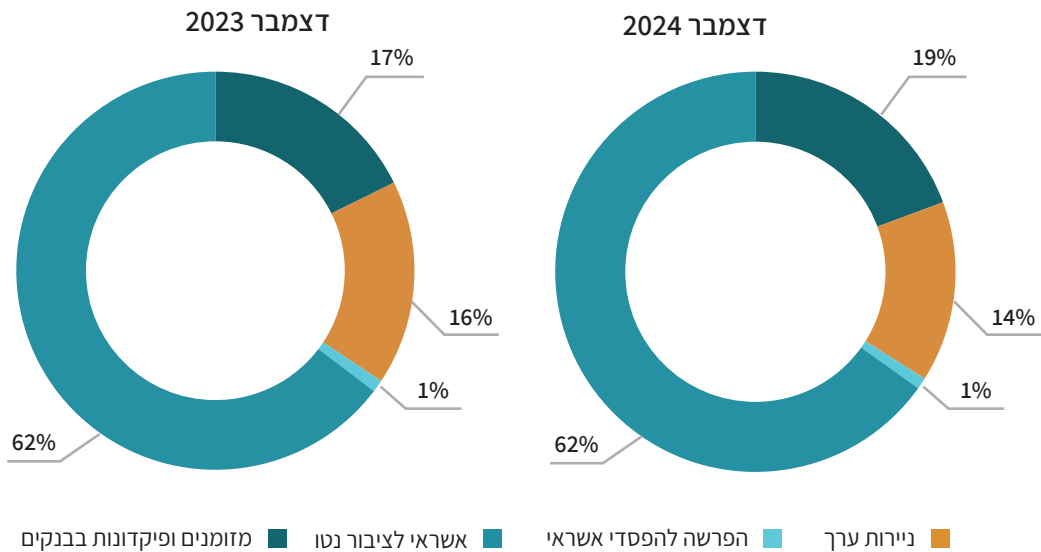
בשנת 2024 נמשכה מגמת הצמיחה באשראי לציבור (נטו)¹, המהווה את הרכיב העיקרי בצד הנכסים של הבנקים (כ-62 אחוזים מסך הנכסים; איור ב'-2, איור ב'-3 ולוח 3). סעיף זה הסתכם ב-1,684 מיליארד ש"ח - עלייה של 8.9 אחוזים ביחס לשנת 2023. עיקר הגידול באשראי לציבור נטו התרחש במחצית השנייה של השנה, בהובלת מגזר העסקים הגדולים והאשראי לדיור (להרחבה ראו פרק ה.2 בסקירה זו). יתרת ההפרשה להפסדי אשראי נותרה בהיקף גבוה ביחס לשנים קודמות ועמדה על כ-24 מיליארד ש"ח – ללא שינוי מהשנה הקודמת.

¹ סך האשראי שהועמד לציבור בניכוי יתרת ההפרשה להפסדי אשראי.

חלקו של סעיף מזומנים ופיקדונות גדל, לצד ירידה בחלקו של סעיף ניירות-הערך

התפלגות סעיפי מאזן מרכזיים - נכסים, סך מערכת הבנקאות 2024 לעומת 2023 | אחוזים

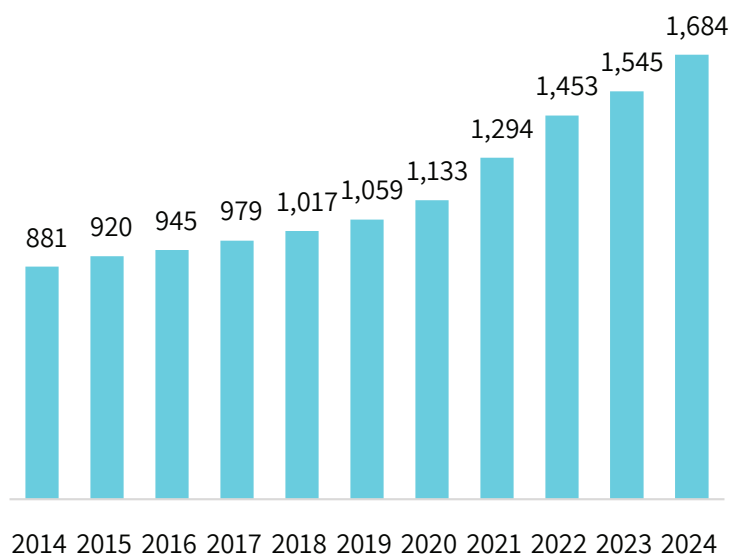
איור ב' - 2

האשראי לציבור ממשיך לגדול נוכח התנאים המקור-כלכליים

אשראי לציבור (נטו), סך מערכת הבנקאות, 2014-2024 | מיליארדי ש"ח

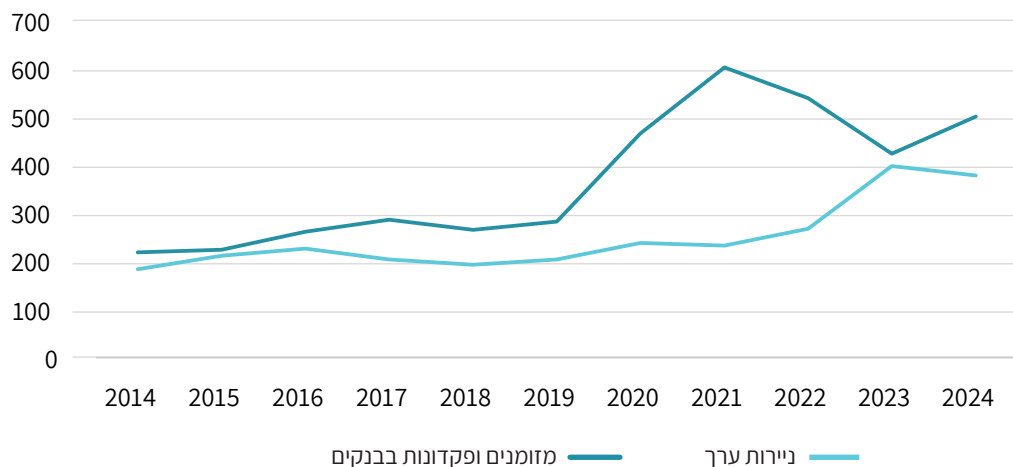
איור ב' - 3

לאחר שבשנתיים הקודמות נרשמה ירידה בסעיף **מזומנים ופיקדונות בבנקים**², בשנת 2024 חלה תפנית במגמה, כאשר נצפתה עלייה של כ-18 אחוזים, כך שהסעיף הסתכם בכ-500 מיליארד ש"ח בסוף השנה. במקביל נרשם שינוי מגמה גם בסעיף **ניירות-הערך של הבנקים**. סעיף זה ירד בשיעור של 5 אחוזים ועמד על 377 מיליארד ש"ח (איור ב'-4; להרחבה ראו פרק ה.3 בסקירה זו).

במהלך שנת 2024 חל גידול במזומנים ופיקדונות בבנקים לצד קיטון בניירות-ערך

איור ב' - 4 התפתחות מזומנים ופיקדונות בבנקים, ניירות-ערך, סך מערכת הבנקאות, 2014-2024 | מיליארדי ש"ח

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

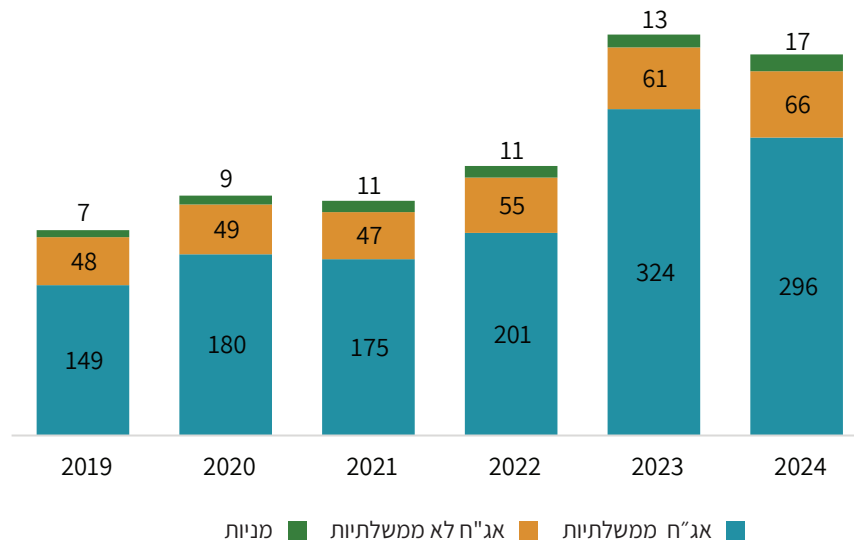
עיקר הקיטון בתיק ניירות-הערך של מערכת הבנקאות בשנת 2024 נבע מירידה בסעיף איגרות-חוב ממשלתיות, שהן הרכיב המרכזי בתיק ניירות-הערך של הבנקים ומהוות כ-78 אחוזים מהתיק (איור ב'-5). במהלך השנה קטנה האחזקה בסעיף זה ב-28 מיליארד ש"ח - ירידה של 9 אחוזים ביחס לשנה הקודמת. עיקר הירידה נובע מצמצום אחזקות הבנקים במק"מ, על רקע קיטון בהנפקות המק"מ שהנפיק בנק ישראל במהלך השנה. עם-זאת, ירידה זו קוזזה חלקית בעלייה באחזקות באג"ח ממשלתיות.

במקביל נרשמה עלייה בהיקף אג"ח לא-ממשלתיות ובמניות: עלייה של 7 אחוזים באחזקת אג"ח לא-ממשלתיות ועלייה של 31 אחוזים באחזקת מניות (לוח 4).

² סעיף זה כולל בעיקר את הפיקדונות שהבנקים המסחריים מחזיקים בבנק המרכזי.

במהלך שנת 2024 הצטמצם תיק ניירות-הערך של הבנקים בשל קיטון באחזקות מק"מ

איור ב' - 5 הרכב תיק ניירות-הערך של מערכת הבנקאות, סך מערכת הבנקאות, 2024-2019 | מיליארדי ש"ח

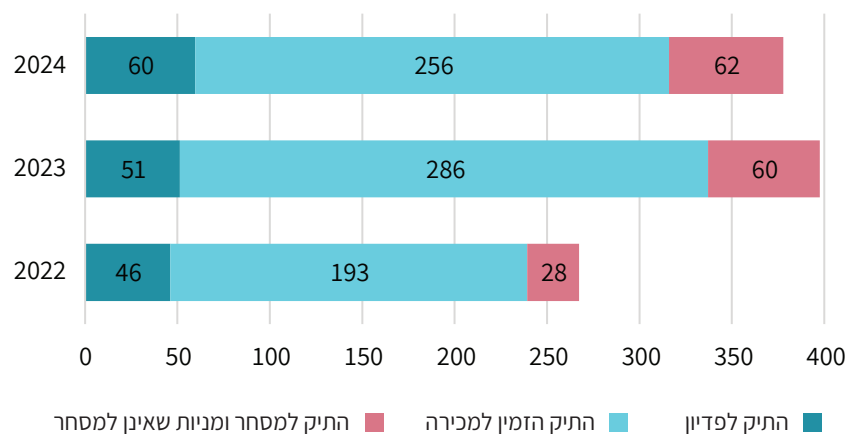

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים

תיק ניירות-הערך של הבנקים מסווג לשלושה סוגי תיקים: תיק מוחזק לפדיון, תיק למסחר, תיק זמין למכירה. התיק הזמין למכירה, המהווה את החלק העיקרי בתיק ניירות-הערך (כ-68 אחוזים), הצטמצם ב-10 אחוזים ועמד בסוף השנה על 256 מיליארד ש"ח. במקביל חל גידול של 16 אחוזים בתיק המוחזק לפדיון והוא הסתכם ב-60 מיליארד ש"ח. בתיק למסחר לא חל שינוי של ממש.

בשנת 2024 חל קיטון בתיק הזמין למכירה לצד עליה בתיק המוחזק לפדיון

איור ב' - 6 הרכב תיק ניירות-הערך, סך מערכת הבנקאות, 2024-2022 | מיליארדי ש"ח

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

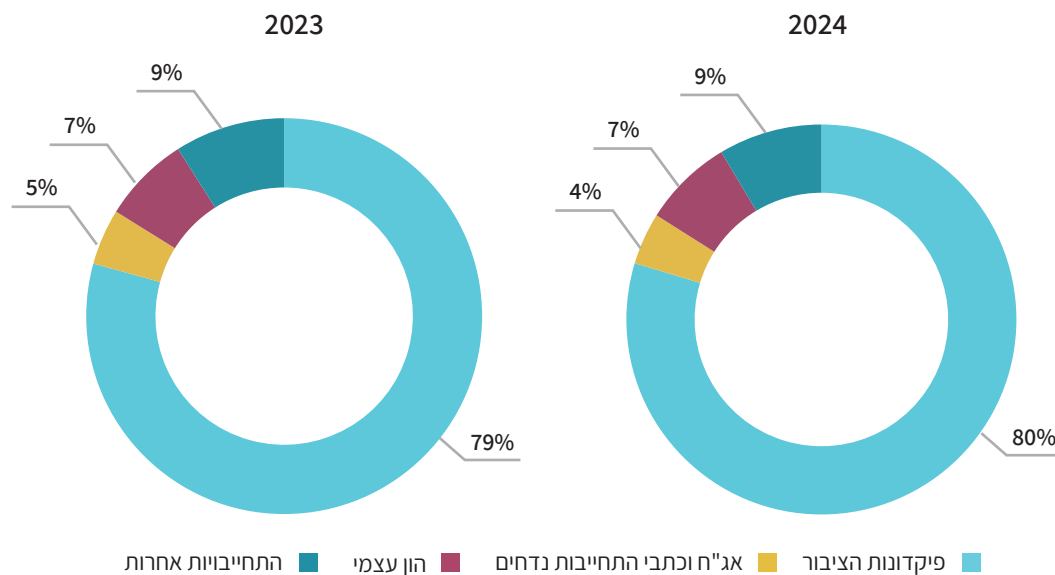
3. התפתחויות עיקריות בצד ההתחייבויות וההון של מערכת הבנקאות

בצד ההתחייבויות נרשמה **במהלך התקופה הנסקרת צמיחה בפיקדונות הציבור**³ המהווים את חלקו העיקרי של צד ההתחייבויות במאזן (כ-80 אחוזים; איור ב'-7), **בשיעור של כ-8 אחוזים**. זאת לעומת צמיחה של 4 אחוזים בשנת 2023. פיקדונות אלה הסתכמו, נכון לדצמבר 2024, ב-2,151 מיליארד ש"ח (איור ב'-8). לאורך השנה צמחו פיקדונות הציבור בשיעור דומה לגידול באשראי, כאשר הגידול העיקרי בסעיף זה התרחש במחצית השנייה של 2024. בהתאם, יחס האשראי לפיקדונות נותר ללא שינוי כמעט, בהשוואה לעלייה של 2 אחוזים בשנת 2023 (איור ב'-9). עם זאת, היקף הגידול בפיקדונות בש"ח היה גבוה מעט יותר, בעיקר בשל הזרמות הממשלה במחצית הראשונה של שנת 2024.

במהלך השנה חל גידול בפיקדונות הציבור ובהון העצמי, אולם משקלם בסך המאזן נותר ללא שינוי כמעט

התפלגות סעיפי מאזן מרכזיים - התחייבויות, סך מערכת הבנקאות, 2024 לעומת 2023 | אחוזים

איור ב' - 7

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בשנת 2024 גדל סך ההון העצמי של מערכת הבנקאות בשיעור של 12.5 אחוזים והוא עומד, נכון לדצמבר 2024, על 201 מיליארד ש"ח. קצב גידול זה הוא תוצאה של הרווחיות הגבוהה של מערכת הבנקאות, לצד חלוקת רווחים מתונה. (להרחבה ראו פרקים ג.1 ו-ד' בסקירה זו).

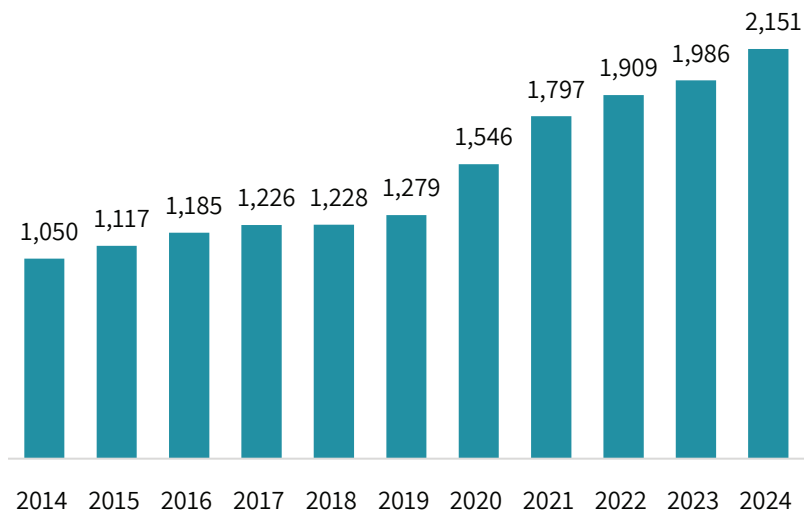
במהלך השנה חל גידול של כ-1.4 אחוזים בסעיף אג"ח וכתבי התחייבות נדחים והוא עומד, נכון לחודש דצמבר 2024, על כ-116 מיליארד ש"ח. הגידול בסעיף זה הושפע ממספר בנקים וכלל הנפקת סדרות חדשות, הנפקת ניירות-ערך מסחריים, הנפקת כתבי התחייבות נדחים מותנים מסוג CoCo, לצד פירעון של אג"ח ופדיון מוקדם של כתבי התחייבות נדחים.

³ סך פיקדונות הציבור כוללים יתרות עו"ש, פיקדונות לפי דרישה ופיקדונות לזמן קצוב.

פיקדונות הציבור צמחו בקצב מהיר לאורך השנה

איור ב' - 8

פיקדונות הציבור, סך מערכת הבנקאות, 2014-2024 | מיליארדי ש"ח

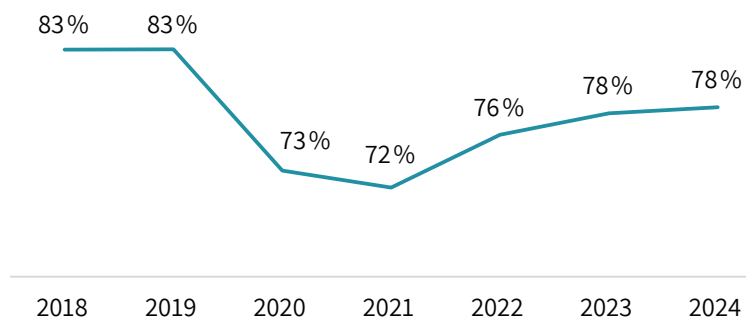

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים

פיקדונות הציבור גדלו בשיעור דומה לגידול באשראי לאורך השנה, ובהתאם נותר יחס האשראי לפיקדונות ללא שינוי כמעט

איור ב' - 9

יחס האשראי (נטו) לפיקדונות הציבור, סך מערכת הבנקאות, 2018-2024 | אחוזים

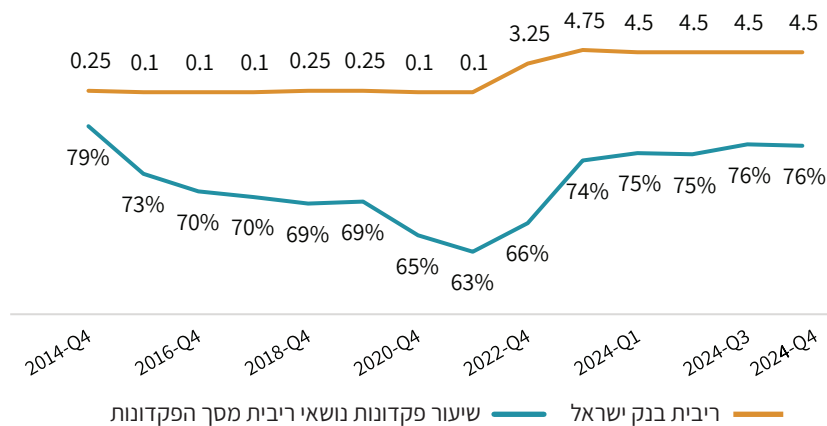
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים

במהלך שנת 2024 חל גידול בסכום הנקוב של סעיפי הנכסים וההתחייבויות של הפעילות בגין מכשירים נגזרים (גידול של 24 אחוזים) וקיטון בשווי ההוגן (קיטון של 6.25 אחוזים בסך היתרה המאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים ו-9.9 אחוזים ביתרה המאזנית של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים). עיקר הגידול בסכום הנקוב נבע מפעילות בחוזי מטבע-חוץ ובעיקר בחוזי Future ו-Forward. הקיטון בסעיף התחייבויות בגין מכשירים נגזרים בשנת 2024 היה גדול מזה שנרשם בסעיף הנכסים בגין מכשירים נגזרים, כך שהחשיפה המאזנית נטו בגין מכשירים נגזרים עלתה.

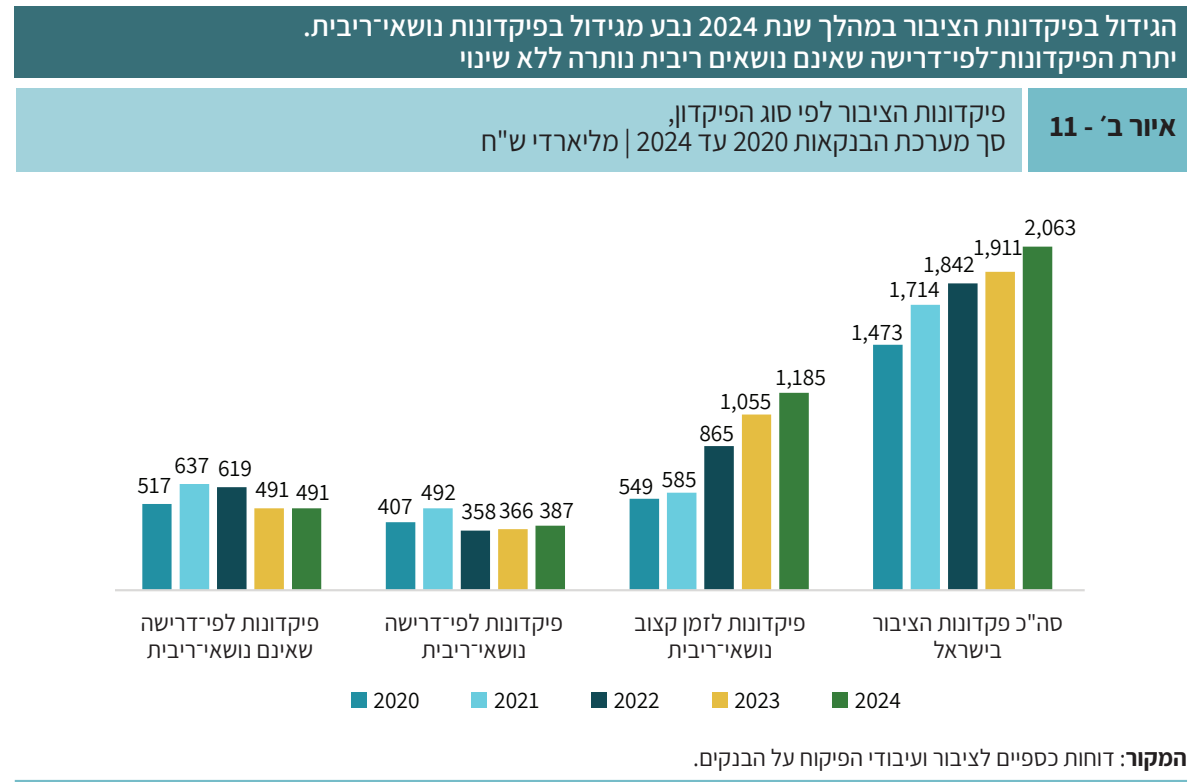
השנה, בניגוד לשנתיים הקודמות, שבהן קצב ההסטה מיתרות העו"ש לפיקדונות נושאי-ריבית לזמן קצוב היה גבוה (על רקע העלויות בריבית בנק ישראל), נראית התמתנות במגמה (איור ב'-10). שיעור הפיקדונות נושאי-ריבית מסך הפיקדונות והעו"ש עלה מעט והגיע לכ-76 אחוזים, כאשר יתרות העו"ש נותרו יציבות ולא הצטמצמו. נוסף על כך התמתן קצב הגידול של פיקדונות נושאי-ריבית לזמן קצוב, הגיע לשיעור של 12.3 אחוזים ואלו הסתכמו ביתרה של 1,185 מיליארד ש"ח (איור ב'-11). זאת לצד עלייה בקצב הגידול של פיקדונות-לפי-דרישה נושאי-ריבית (5.8 אחוזים), שעומדים על 387 מיליארד ש"ח. עלייה זו ממשיכה את המגמה משנת 2023, כאשר ברבעון האחרון של אותה שנה נרשמה עלייה ניכרת בפיקדונות-לפי-דרישה נושאי-ריבית, המעידה על העדפת הלקוחות לנזילות, ככל-הנראה בשל עליית אי-הוודאות בעקבות המצב הביטחוני.

שיעור הפיקדונות נושאי-ריבית מתוך סך פיקדונות הציבור עלה מעט במהלך שנת 2024

איור ב' - 10
שיעור פיקדונות הציבור נושאי ריבית מתוך סך פיקדונות הציבור, ריבית בנק ישראל, סך מערכת הבנקאות 2014 עד 2024 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

תיבה ב'-1: מגמות באחזקת יתרת עו"ש, פיקדונות וקרנות כספיות שקליות של לקוחות פרטיים

- בחודש אפריל 2022 העלתה הוועדה המוניתרית בבנק ישראל את ריבית הבנק המרכזי, לאחר תקופה ארוכה שבה הריבית שהתה ברמה כמעט אפסית¹. בעקבות העלייה החדה בשיעור הריבית, חלו שינויים בשיעור ובהיקף הכספים של לקוחות פרטיים מחזיקים בחשבון עו"ש, בפיקדונות נושאי-ריבית או בהשקעות סולידיות אחרות.
- מסוף שנת 2023 נמשכה מגמת ההתמתנות במעבר של כספים מיתרות-הזכות בעו"ש אל פיקדונות, ככל-הנראה על רקע העלייה באי-הוודאות סביב המצב הביטחוני, ובעקבות כך העדפת לקוחות לנזילות גבוהה יותר של כספם.
- בשנת 2024 הוסיפה לעלות הצבירה של לקוחות פרטיים בקרנות כספיות שקליות, בהיקף גבוה ביחס לשינויים ביתרות החיוביות בעו"ש ופיקדונות.
- יתרת-העו"ש בזכות הממוצעת של משק-בית בחמשת הבנקים הגדולים עומדת על כ-35 אלף ש"ח בעוד יתרת-העו"ש החציונית עומדת על 5-9 אלפי ש"ח. פער זה נובע ממספר מצומצם של לקוחות המחזיקים ביתרות עו"ש גבוהות מאוד. נציין כי לקוחות המחזיקים בחשבון ניירות-ערך ובפיקדונות, אשר יש להניח שהם בעלי אוריינות פיננסית גבוהה יחסית, מאופיינים ביתרת-עו"ש ממוצעת וחציונית גבוהה בהשוואה לכלל האוכלוסייה.

יתרות חיוביות בעו"ש, פיקדונות וקרנות כספיות של לקוחות פרטיים

בחודש אפריל 2022, על רקע העלייה באינפלציה, החליטה הוועדה המוניתרית בבנק ישראל להעלות את ריבית הבנק המרכזי, לאחר כ-7 שנים שבהן הריבית שהתה ברמה כמעט אפסית. העלייה החדה בשיעור הריבית הובילה למספר תמורות בכספי משקי-הבית. שיעור הכספים של הציבור בכלל ושל לקוחות פרטיים בפרט, בפיקדונות נושאי-ריבית עלה, על-חשבון ירידה בשיעור הכספים המוחזקים ביתרות-עו"ש. במקביל, על רקע העלייה בריבית בנק ישראל, הגדילו לקוחות פרטיים את השקעותיהם הסולידיות השקליות, וביניהן קרנות כספיות.

שיעור הפיקדונות הפרטיים² נושאי-הריבית³ מסך הפיקדונות של לקוחות פרטיים (נושאי-ריבית ושאנים נושאי-ריבית) עלה מעט מ-63.7 אחוזים בסוף שנת 2023 ל-64.2 אחוזים נכון לחודש פברואר 2025 (איור ב'-12). בתחילת שנת 2025 לא חל שינוי בהיקף הפיקדונות נושאי-הריבית, אך חלה ירידה ביתרות-העו"ש. נכון לחודש פברואר 2025 יתרת-העו"ש של לקוחות פרטיים עמדה על כ-227 מיליארד ש"ח ויתרת הפיקדונות נושאי-הריבית עמדה על כ-407 מיליארד ש"ח (ירידה של 0.3 מיליארד ש"ח ועלייה של כ-8 מיליארד ש"ח בהשוואה לדצמבר 2023, בהתאמה - לוח ב'-1). מסוף שנת 2023 שיעור הפיקדונות נושאי-הריבית נותר

¹ החל מחודש מרץ 2015 עמדה ריבית בנק ישראל על שיעור של 0.1%. בחודש נובמבר 2018 עלתה הריבית ל-0.25% ובחודש אפריל 2020 ירדה שוב ל-0.1% ונותרה כך עד התחלת מחזור העלאות הריבית מחודש אפריל 2022. במחצית שנת 2023 הגיעה הריבית לשיעור של 4.75% ובינואר 2024 ירדה ל-4.5% ונותרה מאז ללא שינוי.

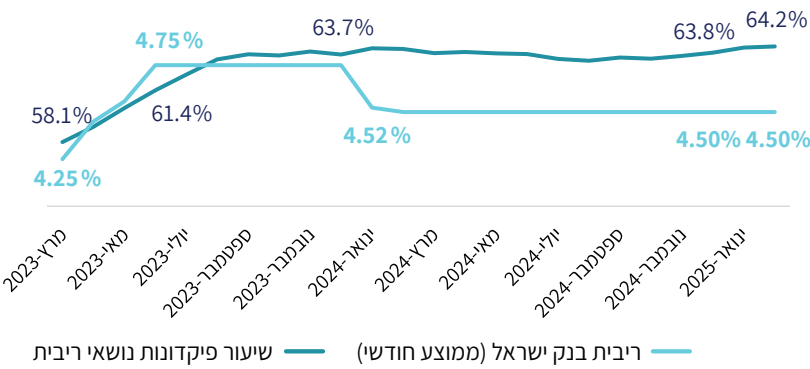
² מרבית הפיקדונות הפרטיים מופקדים במגזר מט"י לא צמוד (כ-80 אחוזים) והניתוחים בתיבה זו מתייחסים למגזר זה בלבד. נציין כי הנתונים בפילוח לפי סוג המחזיק בפיקדון זמינים בפיקוח על הבנקים החל ממרץ 2023 ומנותחים להלן בהתאם. עם-זאת, סביר להניח שהמגמה המוצגת בניתוח היא המשכה של מגמה שהחלה בסמוך למועד תחילת מחזור העלאות הריבית של בנק ישראל, בחודש אפריל 2022.

³ פיקדונות נושאי-ריבית: פיקדונות לזמן קצוב ופיקדונות לפי דרישה לזמן קצר.

קבוע יחסית והוא מבטא יציבות מסוימת בקצב ההסטה של יתרות־עו"ש של לקוחות פרטיים לפיקדונות נושאי־ריבית. יציבות זו נשמרה על רקע שתי השפעות מנוגדות: מחד, ההחמרה במצב הביטחוני, שכל הנראה הגבירה את העדפת לקוחות פרטיים להחזיק נכסים נזילים נוכח תנאי אי־הוודאות (בעיקר במחצית הראשונה של שנת 2024). ומנגד התמתנות הציפיות לירידת ריבית במהלך השנה.

שיעור פיקדונות פרטיים נושאי־ריבית נותר יציב על־רקע אישינוי ברמת הריבית

איור ב' - 12 שיעור של פיקדונות נושאי ריבית של פרטיים (משקי בית ובנקאות פרטית) במט"י לא צמוד וריבית בנק ישראל, מרץ 2023 - פברואר 2025 | אחוזים

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

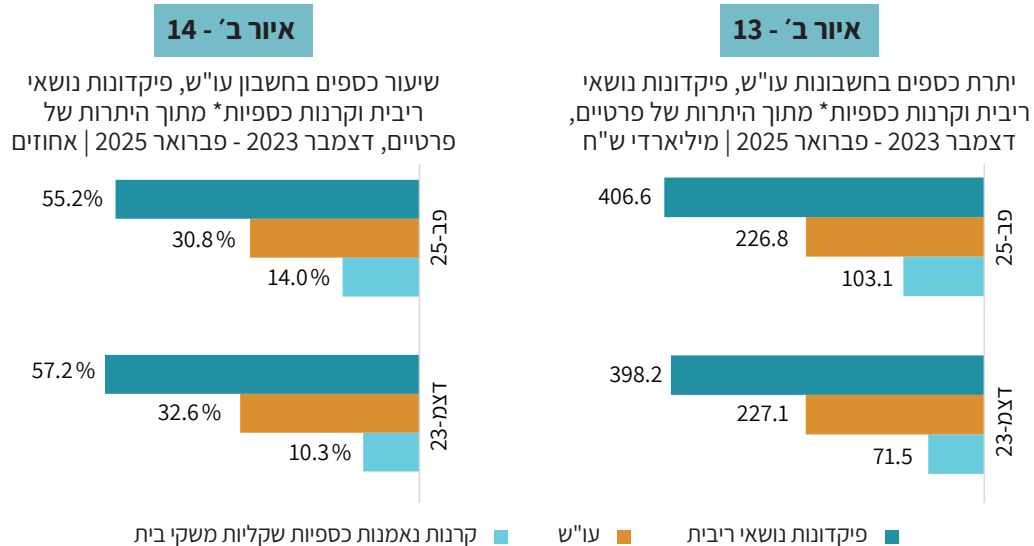
לוח ב'-1 - יתרות־עו"ש ופיקדונות של לקוחות פרטיים

פברואר 2025	דצמבר 2023	
יתרה ממוצעת (במיליארדי ש"ח)	יתרה ממוצעת (במיליארדי ש"ח)	
226.8	227.1	עו"ש
17.3	23.5	מזה: עו"ש נושא ריבית
406.6	398.2	פיקדונות נושאי ריבית
265.6	259.2	מזה: פיקדונות לזמן קצוב בריבית קבועה
111.5	108.2	מזה: פיקדונות לזמן קצוב בריבית משתנה
633.4	625.3	סה"כ פיקדונות ועו"ש

מקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

בשנת 2024 נמשכה העלייה באחזקת לקוחות פרטיים בקרנות כספיות. קרנות כספיות שקליות מהוות בעבור משקי בית אלטרנטיבת חיסכון לפיקדון נושאי ריבית כיוון שקרן כספית חשופה לנכסים סולידיים, נזילה מדי יום ביומו, והמס מחושב על הרווח הריאלי של הקרן. ממחצית שנת 2023⁵ ועד הרבעון השני של שנת 2024 חל גידול בצבירה בקרנות כספיות שקליות וביתרת הפיקדונות נושאי הריבית, על חשבון קיטון ביתרת העו"ש. החל מהמחצית השנייה של שנת 2024 ועד חודש פברואר 2025 נמשך הגידול בצבירה בקרנות הכספיות. במהלך שנת 2024 התמתן קצב הצבירה בקרנות כספיות שקליות המוחזקות בידי לקוחות פרטיים⁶ לעומת שנת 2023 (בשנת 2024 גדלו בכ-26 מיליארד ש"ח לעומת כ-37 מיליארד ש"ח ב-2023), אך הוא גבוה משמעותית מהגידול ביתרת העו"ש ויתרת הפיקדונות נושאי הריבית. בשקלול קרנות כספיות עם יתרות העו"ש והפיקדונות נושאי הריבית, ירד מעט שיעור יתרות הכספים של לקוחות פרטיים שאינן נושאות ריבית (יתרות העו"ש) מ-33 אחוזים בסוף שנת 2023 ל-31 אחוזים בפברואר 2025 (איורים ב'-13, ב'-14)⁷.

חלקן של קרנות כספיות מבין הנכסים הסולידיים⁸ של לקוחות פרטיים גדל, אך יתרתן קטנה עדיין ביחס לפיקדונות עו"ש

* הנתונים עבור אחזקת קרנות כספיות מתוך מערכת ניירות ערך. מערכת זו מקבלת דיווחים מהבנקים ולא מהווה מקור ישיר לדיווחי הקרנות. חלק מהקרנות הכספיות לא ניתנות לזיהוי במערכת (לפי התמחות) וייתכן והאחזקה של משקי הבית בקרנות נאמנות כספיות לא מלאה.

מקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים, החטיבה למידע וסטטיסטיקה בבנק ישראל ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

⁴ קרן כספית: קרן כספית כהגדרתה בחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994. כספיה הקרן מושקעים באפיקי השקעה סולידיים קצרים. אפשר לרכוש יחידות שלהן או לפדות יחידות בכל יום מסחר. נכסים הנחשבים כסולידיים עם מח"מ קצר (מק"מ, פיקדון בנקאי גדול, אג"ח בדירוג אשראי גבוה) והתשואה עליה איננה מובטחת. נוסף על כך, ברכישה באמצעות הבנק הקרן פטורה מעמלת קנייה ומכירה ומדמיניהול נ"ע (אך לא מדמיניהול של מנהל הקרן).

⁵ פילוח הנתונים לפי סוג המחזיק בפיקדון לא היה זמין לפני מרץ 2023, אך סביר להניח שמדובר בהמשך מגמה ממועד מחזור העלאות הריבית של בנק ישראל מתחילת הרבעון השני של 2022.

⁶ סך היתרה בקרנות נאמנות כספיות שקליות עומדת על כ-131 מיליארד ש"ח נכון לפברואר 2025. בנתונים המדווחים לבנק ישראל חלק מהקרנות הכספיות לא ניתנות לזיהוי (לפי התמחות) כך שיתכן שהאחזקה של משקי הבית בקרנות נאמנות כספיות שקליות גבוהה במעט מהנתון המוצג בתיבה זו.

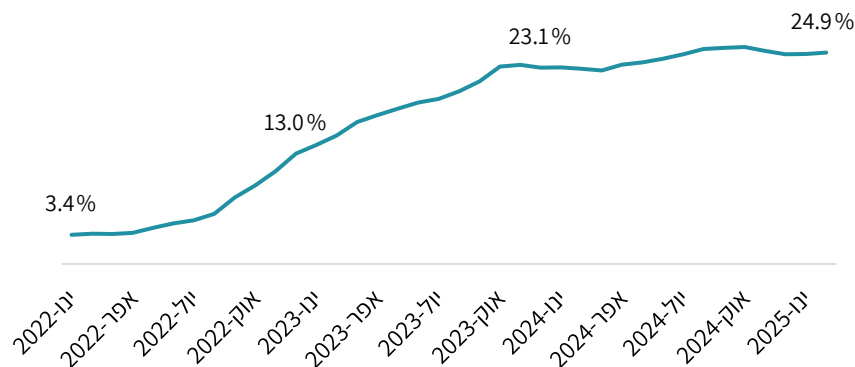
⁷ להרחבה בנושא הגידול בהשקעות משקי בית בקרנות כספיות ראו פרק ב' בדו"ח מבט סטטיסטי 2024.

⁸ בניית זה לא נכללה אחזקה של לקוחות פרטיים במק"מ (מלווה קצר מועד - נייר ערך שמונפק על-ידי בנק ישראל מדי חודש מועד פירעונו הוא עד שנה. הנייר מונפק בניכיון, כך שבסוף התקופה משולם הערך הנקוב של הנייר). מאחר וחלקו של המק"מ מתוך יתרת האחזקה של משקי בית בנכסים סולידיים קצרים נמוך מאוד (1 אחוזים מתוך סך האחזקה ביתרת העו"ש, פיקדונות וקרנות כספיות) וחלו בו שינויים קלים מאוד בתקופה הנסקרת.

נוסף על כך, נמשכה מגמת הגידול (אם כי בקצב נמוך יותר) של חלקן של קרנות כספיות שקליות מתוך סך קרנות הנאמנות המוחזקות בידי לקוחות פרטיים, משיעור של 13 אחוזים בסוף שנת 2022 לשיעור של 23.1 אחוזים בסוף 2023 ולשיעור של 24.9 אחוזים בחודש פברואר 2025 (איור ב'-15). סך הגידול באחזקת לקוחות פרטיים בקרנות נאמנות (בכל אפיק) בשנת 2024 עמד על 87 מיליארד ש"ח, 30.7 אחוזים מתוכם נבעו מגידול בקרנות הכספיות.

חלקן של קרנות כספיות מתוך סך האחזקה של לקוחות פרטיים בקרנות נאמנות עלה בשלוש השנים האחרונות ונותר יציב

איור ב' - 15 שיעור אחזקה בקרנות נאמנות כספיות שקליות מתוך סך האחזקה בקרנות נאמנות של לקוחות פרטיים, ינואר 2022 - פברואר 2025 | אחוזים

מקור: החטיבה למידע וסטטיסטיקה בבנק ישראל

ייתכן שהתפתחויות אלו נובעות מכך שבתקופה הנסקרת היו קרנות כספיות חלופה סולידית אטרקטיבית יותר למשקיע הביתי, שכן התשואה הפוטנציאלית עליהן הייתה גבוהה יותר מהריבית המוצעת על פיקדונות, לצד הנזילות שהן מציעות ללקוח.

נציין כי על אף הגידול בהשקעה בקרנות הכספיות, היקפן וחלקן בנכסים הסולידיים שבאחזקת משקיעי בית נמוך עדיין בשיעור ניכר מיתרת הפיקדונות הפרטיים ואף מיתרות הזכות בעו"ש (לוח ב'-1, איורים ב'-13, ב'-14). במהלך שנת 2024 אישרה מליאת הכנסת תיקון לחוק השקעות משותפות בקרנות נאמנות התשנ"ד-1994 וכן תיקון עקיף לחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995. תיקונים אלו מאפשרים השקת סוג חדש של קרן כספית בישראל (קרן כספית מסוג "קרן מועדים קבועים") ובכך יתרמו להרחבת אפיקי ההשקעה שיעמדו לרשות הציבור (להרחבה ראו תיבה ו'-1 בסקירה זו).

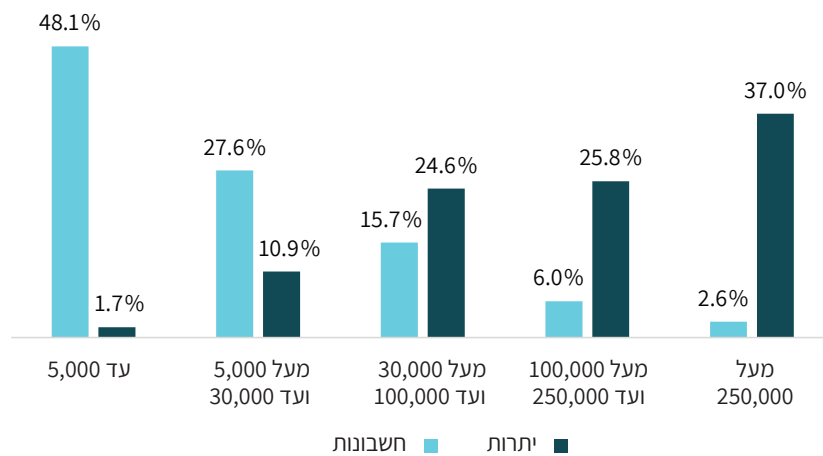
מאפייני יתרות־זכות בעו"ש

יתרות משקי־בית בעו"ש זכות בחמשת הבנקים הגדולים עמדו, נכון לחודש אוקטובר 2024, על 198 מיליארד ש"ח והם מתחלקים ב-5.6 מיליון חשבונות⁹. מניתוח נתוני יתרות־הזכות בעו"ש של משקי־הבית עולה ששיעור ניכר מהחשבונות בעלי יתרת־זכות בעו"ש, שהם בעלי יתרה של עד 30 אלף ש"ח, מחזיקים בשיעור נמוך יחסית מיתרות־העו"ש. מנגד, שיעור נמוך של חשבונות בעלי יתרה ממוצעת גבוהה מאוד (מעל 100 אלף ש"ח) מחזיקים בשיעור ניכר מיתרות־העו"ש. כ-76 אחוזים מהחשבונות מחזיקים ביתרה של עד 30 אלף ש"ח, שהם כ-13 אחוזים מסך יתרות־העו"ש, כאשר מנגד, במדרגה של יתרות הגבוהות מ-100 אלף ש"ח נמצאים כ-9 אחוזים מהחשבונות, והם מחזיקים בכ-63 אחוזים מהיתרות. מגמה זו מתעצמת אף־יותר כשבוחנים את היתרות הגבוהות מ-500 אלף ש"ח. שם נכללים כ-45 אלף חשבונות בלבד, המהווים כ-0.8 אחוזים מכלל החשבונות והם מחזיקים בכ-19.3 אחוזים מהיתרות (איור ב'-16). היתרה הממוצעת של סך יתרות־העו"ש עומדת על כ-35 אלף ש"ח והיא גבוהה באופן ניכר מהיתרה החציונית. זאת, כאמור, בגלל מעט חשבונות בעלי יתרות־זכות גבוהה מאוד. הגודל החציוני של יתרות־זכות ממוצעת בחשבון בחמשת הבנקים הגדולים נע בין 5,000 ל-9,000 ש"ח. יתרות־הזכות הממוצעת בעו"ש בחשבונות עם יתרה של עד 30 אלף ש"ח עמדה על כ-7,000 ש"ח, כאשר ממוצע זה במדרגה הנמוכה ביותר (עד 5,000 ש"ח) נמוך אף־יותר (איור ב'-17). בכל המדרגות היתרה החציונית נמוכה מהיתרה הממוצעת. נציין כי ממצאים זהים כמעט עלו בניתוח דומה שנעשה על יתרות בחודש אפריל 2023.

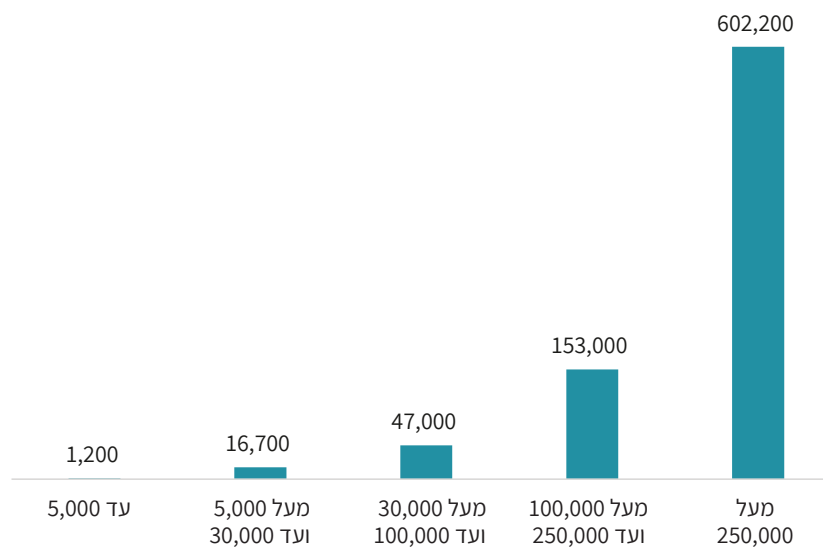
⁹ בשנת 2024 קיבל הפיקוח על הבנקים מחמשת הבנקים הגדולים דיווח מיוחד על מאפייני יתרות־הזכות בעו"ש (דיווח דומה התקבל גם במהלך שנת 2023). חשבונות שנכללים בדיווח הם חשבונות שהיו ביתרות־זכות לפחות יום אחד בחודש ובממוצע חודשי שמרו על יתרה חיובית בחשבון־העו"ש, כאשר בממוצע חשבונות אלו היו כמעט חודש מלא ביתרות־זכות. יתרות־העו"ש של לקוחות פרטיים בחמשת הבנקים הגדולים מהווים כ-84 אחוזים מיתרות־העו"ש של לקוחות פרטיים במערכת הבנקאות. הנתונים קוטלגו לפי גודל היתרה בחשבון, לפי מדרגות שונות ובפילוח של מאפיינים שונים של בעלי־הפיקדון. היתרות חולקו לפי מדרגות של גודל יתרה: מיתרה חיובית כלשהי ועד יתרות הגבוהות מ-500 אלף ש"ח. המאפיינים השונים של בעלי־החשבונות קוטלגו לפי יתרת פאסיבה מעל 50 אלף ש"ח (לקוחות המחזיקים חשבון נ"ע המנוהל בבנק ו/או פיקדונות שמסתכמים בלמעלה מ-50 אלף ש"ח בניכוי יתרת־עו"ש). נוסף על כך נבחנו מאפיינים לפי חתך גיל, היותם לקוחות מיועצים ולפי הכנסה. הדיווח כלל נתונים מחודשים אפריל 2023, ספטמבר 2024, אוקטובר 2024. הדיווח שעליו התבססו בניתוח זה הוא הדיווח המאוחר ביותר, כלומר חודש אוקטובר 2024. היקף היתרות השתנה מעט בין החודשים אך התפלגות־היתרות נותרה ללא שינוי כמעט. לכן נתוני חודש אוקטובר 2024 מהווים ייצוג טוב למאפייני ההתפלגויות השונות של יתרות העו"ש של לקוחות פרטיים.

רוב החשבונות מחזיקים בחלק קטן מסך היתרות. בכל המדרגות, היתרות הממוצעות גבוהות באופן ניכר מהיתרות החציוניות

איור ב' - 16 התפלגות חשבונות ויתרות עו"ש לפי גודל יתרה בחשבון, יתרת זכות, משקי בית, אוקטובר 2024 | אחוזים

איור ב' - 17 יתרה ממוצעת בחשבון עו"ש לפי גודל יתרה בחשבון, יתרת זכות, משקי בית, אוקטובר 2024 | בש"ח

חשבונות של לקוחות בעלי פאסיבה הגבוהה מ- 50 אלף ש"ח¹⁰, עשויים להוות אינדקסיה לחשבונות של לקוחות בעלי אוריינות פיננסית מסוימת ואקטיביות יחסית, בשל העובדה שהם כבר משקיעים כספים באפיק מסוים. שיעורם מתוך סך החשבונות עומד על כ-21.5 אחוזים והם מחזיקים בשיעור גבוה מחלקם ביתרות העו"ש – 32.1 אחוזים. כלומר, כשליש מיתרות העו"ש שייך ללקוחות אשר להם קיימות כבר השקעות בני"ע באמצעות הבנק או שקיים להם פיקדון. יתרת הזכות הממוצעת בחשבון העו"ש של לקוחות אלו נעה בין 50 ל-60 אלף ש"ח, בעוד החציון נע בין 15 ל-22 אלף ש"ח. ייתכן שללקוחות אלו מחזיקים יתרות עו"ש גבוהות יחסית משאר האוכלוסייה מתוך צורך וכחלק מהתנהלות כלכלית מודעת.

נציין כי מרבית הכספים המוחזקים ביתרות עו"ש אינם נושאים ריבית או שהם מזוכים בריבית בשיעור נמוך מאוד. בחודש מרץ 2025 הודיע בנק ישראל על גיבוש וכניסה לתוקף של מתווה הקלות כספיות ללקוחות מערכת הבנקאות. חלק מן ההקלות במתווה מיועדות ללקוחות משקי-בית בעלי יתרת זכות בעו"ש¹¹. בנק ישראל ממליץ ללקוחות הבנקים שמחזיקים יתרת זכות גבוהה בעו"ש לאורך זמן לבחון אפשרויות שונות לחיסכון. מומלץ להשוות בין התנאים שמציעים הבנקים השונים ולשקול את אפיקי החיסכון הסולידיים השונים כדי להשיג תשואה מרבית על הכספים המוחזקים בעו"ש בהתאם לצורכי הלקוח¹².

¹⁰ לעניין ניתוח זה, פאסיבה כוללת נכסים שהלקוח מנהל באותו הבנק (פיקדונות, תיק ני"ע וכד'), למעט יתרת הזכות בעו"ש.

¹¹ הודעה לציבור: "בנק ישראל מודיע על גיבוש וכניסה לתוקף של מתווה הקלות כספיות בסך של 3 מיליארד ש" ללקוחות מערכת הבנקאות".

¹² למידע נוסף בנושא ראו דף ייעודי באתר בנק ישראל.

| - על | דבִּי עַל הַבְּנֵקִים לְאוֹרֵךְ הַשְּׁנִינִי | פֶּרֶק א' -
פֶּרֶק א' - הַהִתְפַּתְחוּת בַּפְּעִילוֹת מַעֲרַכַת הַבְּנֵקָאוֹת בְּיִשְׂרָאֵל הַתְּחִיּוֹת בַּפְּעִילוֹת מַעֲרַכַת
הַבְּנֵקָאוֹת בְּיִשְׂרָאֵל | פֶּרֶק ב' - הַהִתְפַּתְחוּת הַעִיֻקְרִיּוֹת בַּפְּעִילוֹת הַמַּאֲזֵנִית וְהַחוּץ -
מַאֲזֵנִית | פֶּרֶק ג' - הַתּוֹצְאוֹת הָעֵסְקִיּוֹת עַל מַעֲרַכַת הַבְּנֵקָאוֹת | פֶּרֶק ד' - הַלִּימוֹת הַהוֹן
| פֶּרֶק ה' - הַסִּיכּוֹנִים | פֶּרֶק ו' - הַתְּפַתְחוֹת הַתְּפִיסָה שֶׁל הַפִּיקּוֹחַ עַל הַבְּנֵקִים בְּתַחוּם
הַצִּרְכָּנִי | פֶּרֶק ז' - פְּעִילוֹת הַפִּיקּוֹחַ עַל הַבְּנֵקִים | הַקְּדָמָה - דְּבַרִּי הַמִּפְקָח עַל הַבְּנֵקִים
| דְּבַרִּי הַמִּפְקָחִים עַל הַבְּנֵקִים לְאוֹרֵךְ הַשְּׁנִינִי | פֶּרֶק א' - הַהִתְפַּתְחוּת בַּפְּעִילוֹת מַעֲרַכַת
הַבְּנֵקָאוֹת בְּיִשְׂרָאֵל | פֶּרֶק ב' - הַהִתְפַּתְחוּת הַעִיֻקְרִיּוֹת בַּפְּעִילוֹת הַמַּאֲזֵנִית וְהַחוּץ -
מַאֲזֵנִית | פֶּרֶק ג' - הַתּוֹצְאוֹת הָעֵסְקִיּוֹת עַל מַעֲרַכַת הַבְּנֵקָאוֹת | פֶּרֶק ד' - הַלִּימוֹת
הַהוֹן | פֶּרֶק ה' - הַסִּיכּוֹנִים | פֶּרֶק ו' - הַתְּפַתְחוֹת הַתְּפִיסָה שֶׁל עַל הַבְּנֵקִים
בְּתַחוּם הַצִּרְכָּנִי | פֶּרֶק ז' - פְּעִילוֹת הַפִּיקּוֹחַ עַל הַבְּנֵקִים | הַקְּדָמָה - דְּבַרִּי הַמִּפְקָח
עַל הַבְּנֵקִים | דְּבַרִּי הַמִּפְקָחִים עַל הַבְּנֵקִים לְאוֹרֵךְ הַשְּׁנִינִי | פֶּרֶק א' - הַהִתְפַּתְחוּת
בַּפְּעִילוֹת מַעֲרַכַת הַבְּנֵקָאוֹת בְּיִשְׂרָאֵל | פֶּרֶק ב' - הַהִתְפַּתְחוּת הַעִיֻקְרִיּוֹת בַּפְּעִילוֹת
הַמַּאֲזֵנִית וְהַחוּץ - מַאֲזֵנִית | פֶּרֶק ג' - הַתּוֹצְאוֹת הָעֵסְקִיּוֹת שֶׁל מַעֲרַכַת הַבְּנֵקָאוֹת |
פֶּרֶק ד' - | פֶּרֶק ה' - הַסִּיכּוֹנִים | פֶּרֶק ו' - הַתְּפַתְחוֹת שֶׁל הַפִּיקּוֹחַ עַל הַבְּנֵקִים בְּתַחוּם
הַצִּרְכָּנִי | פֶּרֶק ז' - פְּעִילוֹת הַפִּיקּוֹחַ עַל הַבְּנֵקִים | הַקְּדָמָה - דְּבַרִּי הַמִּפְקָח עַל הַבְּנֵקִים
| דְּבַרִּי הַמִּפְקָחִים עַל הַבְּנֵקִים לְאוֹרֵךְ הַשְּׁנִינִי | פֶּרֶק א' - הַהִתְפַּתְחוּת בַּפְּעִילוֹת מַעֲרַכַת
הַבְּנֵקָאוֹת בְּיִשְׂרָאֵל | פֶּרֶק ב' - הַהִתְפַּתְחוּת הַעִיֻקְרִיּוֹת בַּפְּעִילוֹת הַמַּאֲזֵנִית וְהַחוּץ -
מַאֲזֵנִית | פֶּרֶק ג' - הַתּוֹצְאוֹת הָעֵסְקִיּוֹת שֶׁל מַעֲרַכַת הַבְּנֵקָאוֹת | פֶּרֶק ד' - הַלִּימוֹת
הַהוֹן | פֶּרֶק ה' - הַסִּיכּוֹנִים | פֶּרֶק ו' - הַתְּפַתְחוֹת הַתְּפִיסָה שֶׁל הַפִּיקּוֹחַ עַל הַבְּנֵקִים
בְּתַחוּם הַצִּרְכָּנִי | פֶּרֶק ז' - פְּעִילוֹת הַפִּיקּוֹחַ עַל הַבְּנֵקִים | הַקְּדָמָה - דְּבַרִּי הַמִּפְקָח
עַל הַבְּנֵקִים | דְּבַרִּי הַמִּפְקָחִים עַל הַבְּנֵקִים לְאוֹרֵךְ הַשְּׁנִינִי | פֶּרֶק א' - הַהִתְפַּתְחוּת

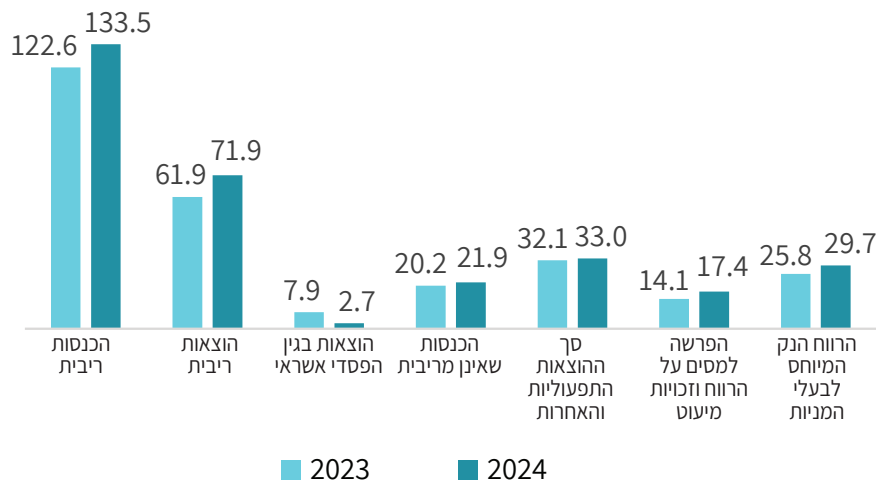
1. רווחיות מערכת הבנקאות

הרווח הנקי של סך מערכת הבנקאות לשנת 2024 הסתכם בכ-29.7 מיליארד ש"ח ומהווה שיעור גידול של כ-15.1 אחוזים ביחס לשנת 2023 (איור ג'-1). הגידול ברווח הנקי מוסבר מגידול בהכנסות הריבית, בין היתר בשל סביבת הריבית הגבוהה והגידול הניכר באשראי לציבור שהעמידו הבנקים במהלך 2024 (גידול של כ-8.9 אחוזים; להרחבה ראו פרק ב' ופרק ה' 2. בסקירה זו), מגידול בהכנסות שאינן מריבית ומירידה בהוצאה בגין הפסדי אשראי על רקע שיפור בתחזיות המקרו-כלכליות בהשוואה לאשתקד (ירידה של כ-5 מיליארד ש"ח). את הגידול ברווח הנקי קיזזו סעיף ההוצאות התפעוליות והאחרות (גידול של כ-3 נקודות אחוז) והוצאות הריבית, זאת על רקע גידול בפיקדונות נושאי הריבית ועליה בשיעור ההוצאה עליהם (להרחבה ראו פרק ב' ופרק ה' 3. בסקירה זו). במהלך שנת 2024, על-אף מגמה מעורבת ברמת הבנק הבודד, לא חל שינוי במדדי היעילות של המערכת וזאת על רקע קצב גידול דומה בהוצאות התפעוליות והאחרות, בהכנסות הריבית נטו ובסך הנכסים במהלך השנה.

הרווחיות הגבוהה מוסברת מגידול בהכנסות הריבית, על רקע סביבת הריבית הגבוהה והגידול הניכר באשראי לציבור שהעמידו הבנקים, מגידול קל בהכנסות שאינן מריבית ומירידה בהוצאה בגין הפסדי אשראי על רקע שיפור בתחזיות המקרו-כלכליות

רכיבי דוח רווח והפסד (מצטבר), סך מערכת הבנקאות.
שנת 2024 מול שנת 2023 | מיליארדי ש"ח

איור ג' - 1

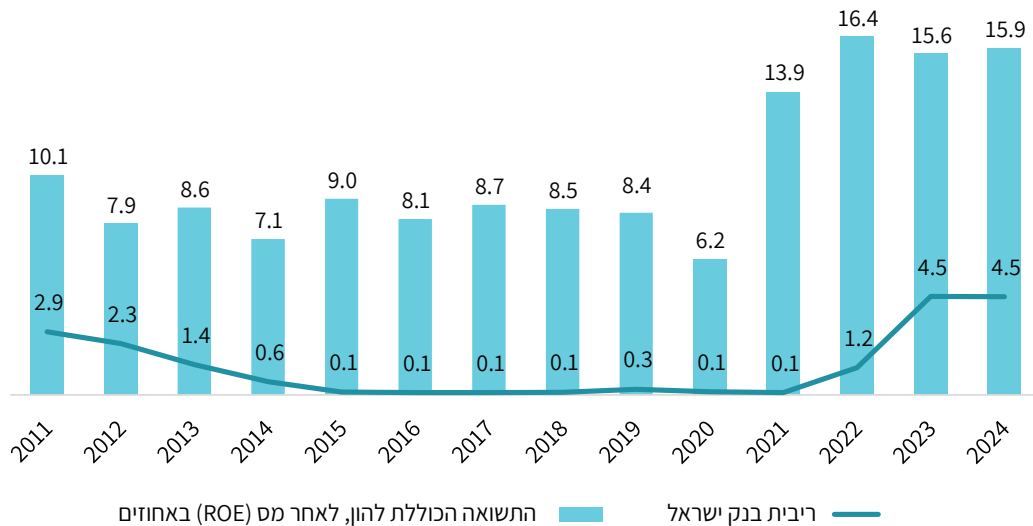

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

התשואה להון נותרה גבוהה בהשוואה היסטורית, בין היתר לנוכח סביבת הריבית הגבוהה ושיעור האינפלציה במהלך השנה והיא עומדת על שיעור של 15.9 אחוזים (איור ג'-2). בנטרול השפעת האינפלציה, התשואה להון עבור שנת 2024 נמוכה בכ-1.4 נקודות אחוז והיא עומדת על 14.5 אחוזים.

במהלך שנת 2024 חלה עלייה קלה בתשואה להון

איו"ג - 2 | התשואה להון (ROE) לאחר מס וריבית בנק ישראל, סך מערכת הבנקאות, 2011 עד 2024 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בתחילת אפריל 2025 הודיע בנק ישראל על מתווה הקלות כספיות שבמסגרתו תקצה המערכת סכום מצטבר של 3 מיליארד ש"ח ללקוחות המערכת בפרסיה לשנתיים, החל מהרבעון השני של שנת 2025. במסגרת המתווה הוולונטרי ייתנו הבנקים המסחריים השונים¹ מגוון הקלות והחזרים כספיים ישירות לחשבונות של מיליוני לקוחות מערכת הבנקאות מהמגזר הקמעונאי².

במטרה לסייע ללקוחות מערכת הבנקאות בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות ברזל", כשבוע אחרי פרוץ המלחמה הודיע בנק ישראל על גיבוש מתווה מקיף להקלה על נטל האשראי והעמלות, ואת מתווה זה אימצו כל הבנקים וחברות כרטיסי האשראי³. במהלך 2024 הוארך המתווה והורחב בהתאם להימשכות המלחמה ולהרחבתה לחזיתות נוספות. בסוף שנת 2024 הודיע הפיקוח על הבנקים על הארכה נוספת של המתווה, עד לחודש מרץ 2025. במסגרת המתווה הוענקו ללקוחות מערכת הבנקאות הטבות בשווי של כ-1.5 מיליארד ש"ח, כ-850 מיליון מתוכן הוענקו במהלך שנת 2024.

במהלך השנה חל גידול של כ-23.7 אחוזים בסעיף ההפרשה למיסים על הרווח שנבע בעיקרו מעלייה ברווחיות השוטפת ומחקיקת חוק תשלום מיוחד לשם השגת יעדי התקציב שנחקק (הוראת שעה – חרבות ברזל). חוק זה מטיל על הבנקים, מעבר למיסים הקיימים, מס מיוחד בגין רווחיהם בסכום השווה ל-6 אחוזים מהרווח שהפיקו על פעילותם בישראל (בשנת 2024, בשל חלקיות התקופה, יחול תשלום של 4.5 אחוזים)⁴. החוק קובע תשלום במהלך השנים 2024-2025 כאשר תקרת התשלום השנתית ברמת סך המערכת היא 1.2 מיליארד ש"ח בעבור שנת 2024 ו-1.3 מיליארד ש"ח בעבור שנת 2025. נוסף על כך, החל מאחד בינואר 2025 הועלה שיעור מס ערך מוסף ל-18 אחוזים, כך ששיעורי מס השכר ומס הרווח על הבנקים צפויים לעלות בשנתיים הקרובות⁵.

¹ בנק לאומי, פועלים, מזרחי טפחות, דיסקונט, הבינלאומי, מרכנליל, יהב, מסד.

² ראו הודעה לעיתונות בנושא <https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/30-03-25/>

³ להרחבה ראו פרקו' בסקירה זו.

⁴ המסים המשולמים על הרווח של התאגידים הבנקאיים כוללים מס חברות (23 אחוזים) המוטל על-פי פקודת מס הכנסה (18 אחוזים נכון לשנת 2024) ומס רווח המוטל על-פי חוק מס ערך מוסף על מוסדות כספיים וכן מס שכר.

⁵ ביום 14 באפריל 2024 פורסם צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (תיקון), התשפ"ד-2024, ולפיו יעודכן שיעור מס השכר ומס הרווח שישולם על פעילות בישראל של מוסד כספי ויעלה ל-18 אחוזים, כאשר תיקון זה יחול על בנק משלם החל משנת 2026 ואילך.

2. התפתחות סעיפי ההכנסות וההוצאות בדוח רווח והפסד

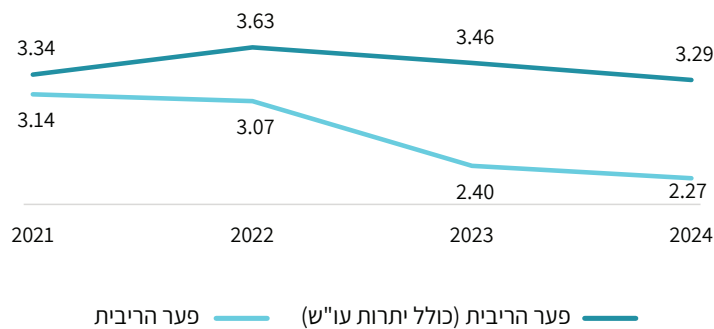
הכנסות הריבית נטו עלו בשנת 2024 בשיעור מתון של כ-1.4 אחוזים ביחס לשנת 2023 והסתכמו ב-61.6 מיליארד ש"ח (לוח 6). הכנסות הריבית עלו בשיעור של 8.9 אחוזים והסתכמו ב-133.5 מיליארד ש"ח, גידול המוסבר, בין היתר, בהמשך הגידול באשראי לציבור. הוצאות הריבית צמחו בשנת 2024 בשיעור של כ-16.3 אחוזים ועמדו על 72 מיליארד ש"ח. הגידול הגבוה בהוצאות הריבית נובע מהמשך גידול בסך פיקדונות הציבור נושאי ריבית ומעלייה קלה בשיעור ההוצאה על פיקדונות אלו, זאת על רקע שיפור קל בתמסורת ריבית בנק ישראל על פיקדונות נושאי ריבית וכן על רקע סגירת פיקדונות אלו לתקופה ארוכה יותר (להרחבה ראו פרק ה.3 בסקירה זו).

הירידה בשיעור האינפלציה, לצד המשך ההטבות וההקלות בתנאי המימון שניתנו ללקוחות בעקבות מלחמת "חרבות ברזל", הביאו במהלך שנת 2024 לירידה נוספת בפער הריבית⁶, משיעור של 2.4 אחוזים לשיעור של 2.27 אחוזים. בהתאמה, פער הריבית שכולל גם את יתרות העו"ש שאינן נושאות ריבית ירד גם הוא משיעור של 3.46 אחוזים לשיעור של 3.29 אחוזים (איור ג'-3). ירידה זו בפער הריבית מוסברת, בין היתר, על רקע גידול בפיקדונות הציבור שהם נושאי ריבית, שיפור קל בשיעור תמסורת ריבית בנק ישראל אל פיקדונות הציבור וסגירת פיקדונות לתקופה ארוכה יותר ואף יכולה להצביע על התגברות מסוימת בסביבת התחרות (ראו פרק ב' ופרק ה.3 בסקירה זו; איור ג'-4).

במהלך שנת 2024 חלה ירידה נוספת בפער הריבית

פער הריבית (אשראי לציבור ופיקדונות הציבור), סך מערכת הבנקאות
אחוזים | 2024 עד 2021

איור ג' - 3

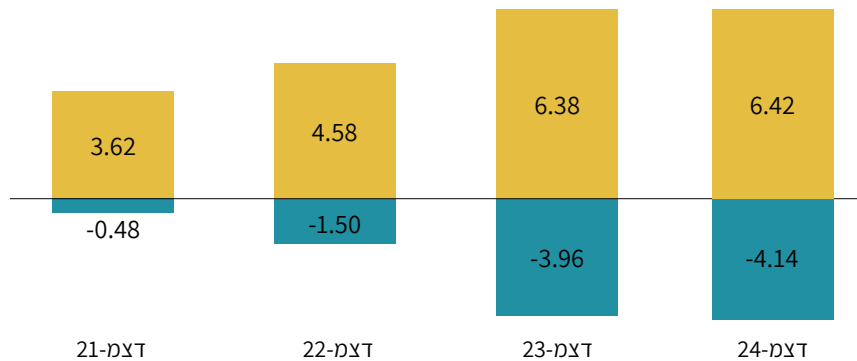
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

⁶ לפי הפער שבין הריבית הממוצעת על יתרת האשראי לבין הריבית הממוצעת על יתרת הפיקדונות.

בשנת 2024 חל גידול קל בשיעור הכנסות הריבית מאשראי לציבור לצד עלייה גבוהה יותר בשיעור הוצאות הריבית על פיקדונות הציבור

שיעור ההכנסה מריבית על אשראי לציבור, שיעור ההוצאה לריבית על פיקדונות, סך מערכת הבנקאות, 2021 עד 2024 | אחוזים

איור ג' - 4

שיעור הכנסות ריבית מאשראי לציבור ■ שיעור הוצאות ריבית על פיקדונות הציבור ■

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

במאזן של מערכת הבנקאות קיים עודף נכסים נושאי ריבית על פני התחייבויות נושאות ריבית. פער זה נובע בעיקרו מהיקף יתרות הזכות בחשבונות העו"ש שעומדות על סך של כ-450 מיליארד ש"ח⁷ ומהוות שיעור לא מבטל של כ-24 אחוזים מסך פיקדונות הציבור. השנה על רקע המשך גידול בפיקדונות הציבור נושאי ריבית לעומת יציבות יחסית ביתרות זכות בחשבונות העו"ש, חלה ירידה נוספת בעודף הנכסים נושאי ריבית על התחייבויות נושאות הריבית (להרחבה ראו פרק ב' בסקירה זו; איור ג'-5).

עם עליית ריבית בנק ישראל החל מאפריל 2022, חלה עלייה משמעותית בשיעור ההכנסה מריבית על אשראי לציבור ושיעור ההוצאה לריבית על פיקדונות הציבור. בעוד שבשנת 2022 העלייה בשיעורי ההכנסה וההוצאה הייתה דומה, בשנת 2023 שיעור ההוצאה לריבית על פיקדונות הציבור עלה יותר מאשר העלייה בהכנסות הריבית על האשראי לציבור ובמהלך שנת 2024 העלייה בשיעור הוצאות לריבית על פיקדונות הציבור אף המשיכה למרות ירידה בריבית בנק ישראל (איור ג'-6). יחד עם זאת, על אף העלייה הגבוהה יותר בשיעור ההוצאה לריבית על פיקדונות הציבור, עודף הנכסים נושאי ריבית על התחייבויות נושאות ריבית הוביל לכך שההכנסות הריבית עלו בהיקף גבוה יותר מאשר הגידול בהוצאות הריבית, כך שסך הכנסות הריבית נטו עלו.

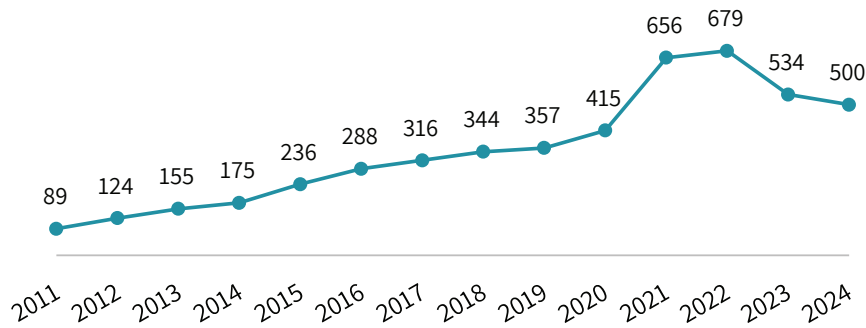
בנוסף, מערכת הבנקאות מאופיינת בעודף נכסים צמודי מדד על התחייבויות צמודות מדד. בהתאם, עלייה בסביבת האינפלציה מטיבה במידה ניכרת עם הכנסות הריבית של הבנקים שכן הגידול בהכנסות הריבית על נכסים צמודי מדד גבוה משמעותית בהשוואה לגידול בהוצאות הריבית על התחייבויות צמודות מדד.

⁷ מהם כ-231 מיליארד ש"ח הם של פרטיים, נכון לדצמבר 2024.

בשנת 2024 ירד הפער שבין הנכסים נושאי־הריבית לבין התחייבויות נושאות־הריבית

התפתחות ההפרש בין נכסים נושאי־ריבית להתחייבויות נושאות־ריבית, סך מערכת הבנקאות
2011 עד 2024 | מיליארדי ש"ח

איור ג' - 5

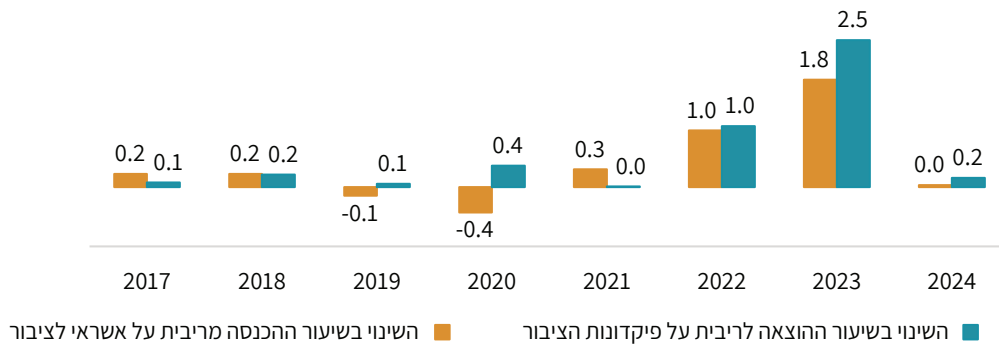

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

במהלך השנים 2022 ו-2023 חל גידול משמעותי בשיעור ההוצאה לריבית על פיקדונות הציבור על רקע שיפור תמסורת ריבית בנק ישראל אל ריבית הפיקדונות והמשך הסטת כספים מחשבונות העו"ש לפיקדונות נושאי־ריבית

השינוי בשיעור ההכנסה מריבית על אשראי לציבור, שיעור ההוצאה לריבית על פיקדונות הציבור, סך מערכת הבנקאות, 2016 עד 2024 | נקודות אחוז

איור ג' - 6

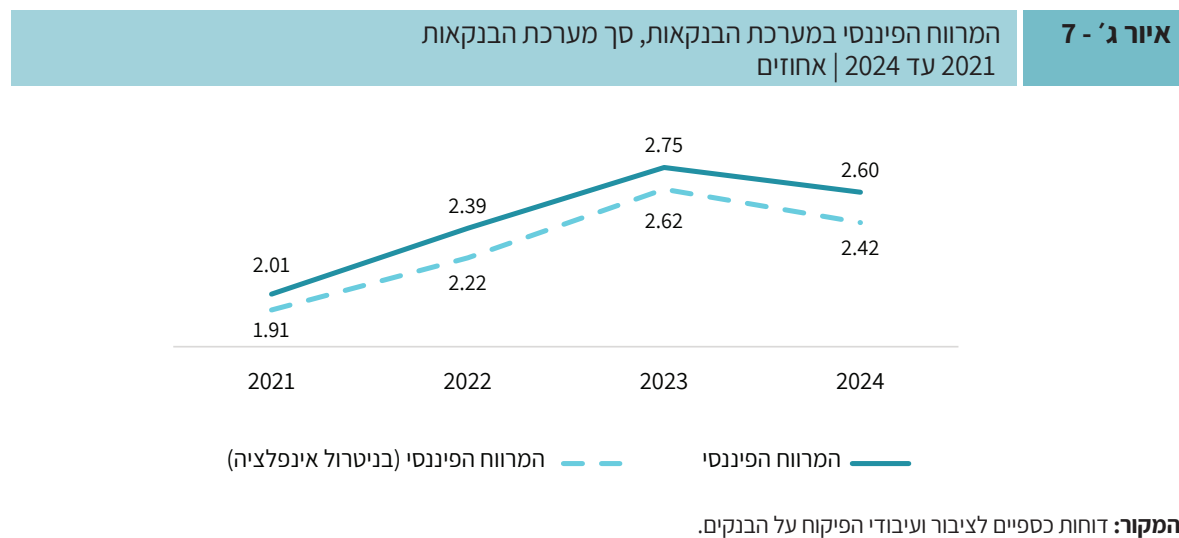

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

במהלך 2024 גרם הגידול באשראי לציבור ובפיקדונות הציבור להגדלת ההשפעה החיובית של הכמות על הכנסות הריבית נטו בהשוואה לאשתקד, בעוד שהשפעת המחיר על הכנסות הריבית נטו הייתה שלילית (לוח 7). זאת ועוד, הן למחיר הן לכמות השפעה שלילית על הכנסות הריבית נטו הנובעות מאשראי לציבור ופיקדונות הציבור (כאשר למחיר השפעה חזקה יותר). זאת בעוד שהשפעת המחיר והכמות הייתה חיובית על הכנסות הריבית נטו הנובעות מנכסים נושאי ריבית אחרים ומהתחייבויות נושאות ריבית אחרות.

בדומה לפער הריבית, במהלך שנת 2024 ירד גם המרווח הפיננסי⁸ לשיעור של 2.6 אחוזים וזאת לנוכח סטגנציה יחסית בהכנסות המימון נטו לצד עלייה בהיקף הנכסים הכספיים שמניבים ריבית (גידול של 5.5 אחוזים; איור ג'-7). הירידה במרווח הפיננסי מקורה בפעילויות אחרות של הבנק שאינן מתן אשראי וקבלת פיקדונות מהציבור (לדוגמה, תיק ניירות ערך). הירידה העיקרית במרווח הפיננסי חלה במחצית הראשונה של השנה ומותנה במעט במחצית השנייה, עת חלה עלייה קלה בהכנסות המימון.

במהלך שנת 2024 חלה ירידה במרווח הפיננסי, וזאת לנוכח סטגנציה יחסית בהכנסות המימון נטו לצד עלייה בהיקף הנכסים הכספיים שמניבים ריבית

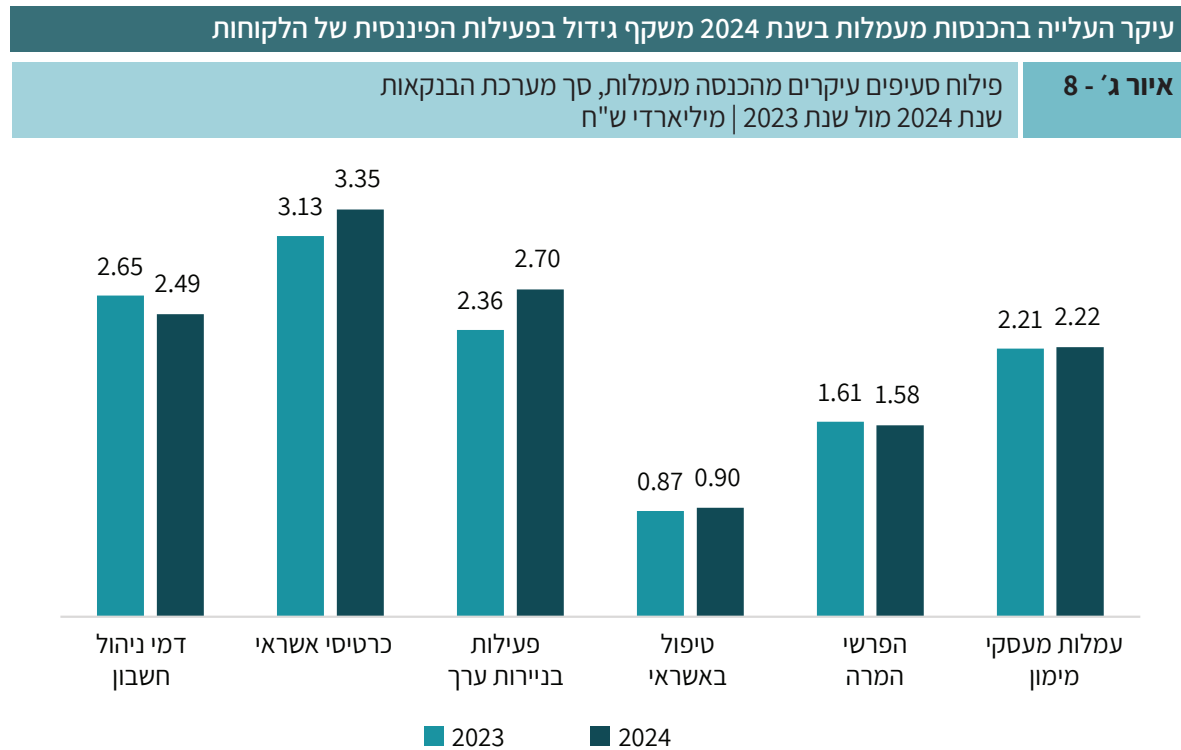

התוצאות להפסדי אשראי הסתכמו בשנת 2024 ב-2.7 מיליארד ש"ח בהשוואה להוצאה של כ-7.9 מיליארד ש"ח במהלך שנת 2023 (איור ג'-1). בשנת 2023 הגדילה מערכת הבנקאות בשיעור ניכר את ההפרשה הקבוצתית להפסדי האשראי וזאת על רקע התחזיות המקרו-כלכליות לנוכח אי-הוודאות הכלכלית, בין היתר בעקבות מלחמת "חרבות ברזל". בשנת 2024 המשיכה מערכת הבנקאות להגדיל את ההפרשה להפסדי אשראי אך בקצב מתון יותר ובהתאם לשיפור בתחזיות המקרו-כלכליות בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד (להרחבה ראו פרק ה.2).

ההכנסות שאינן מריבית הסתכמו בשנת 2024 ב-21.9 מיליארד ש"ח גידול של 8.1 אחוזים ביחס לשנת 2023. הגידול נובע בעיקרו מגידול בהכנסות המימון שאינן מריבית, על רקע רווחים מהשקעה במניות ומפעילות מסחר וגידול קל בהכנסה מעמלות (כפי שיפורט בהמשך).

⁸ מדד שמשקף את יכולתה של מערכת הבנקאות להשיא רווחים מתוך הנכסים שמישיאים הכנסות מימון. מחושב באמצעות חלוקת סך הכנסות המימון נטו (מריבית ושאין מריבית) בסך הנכסים מניבי הריבית.

ההכנסות מעמלות הסתכמו בשנת 2024 ב-15.3 מיליארד ש"ח גידול של כ-3.3 אחוזים ביחס לשנת 2023. עיקר הגידול נבע מגידול בעמלות מכרטיסי אשראי ומעמלות מפעילות בניירות ערך וזאת על רקע גידול בפעילות הפיננסית של הלקוחות. נוסף על כך חל קיטון בעמלות מדמי ניהול חשבון על רקע מתווי הסיוע והשפעתן של ההטבות שהוענקו ללקוחות בעקבות מלחמת "חרבות ברזל" (איור ג'-8).

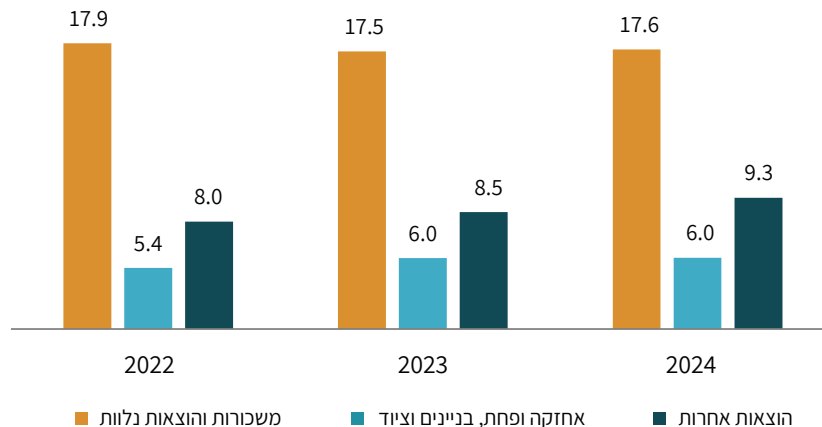
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ההוצאות התפעוליות והאחרות עלו במהלך שנת 2024 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד בשיעור של כ-3 אחוזים ועמדו על כ-33 מיליארד ש"ח - קצב גידול דומה לשנים קודמות. עיקר הגידול נובע מסעיף ההוצאות האחרות (גידול של כ-800 מיליון ש"ח) ורובו מרישום הוצאה בגין עלות תוכנית התייעלות של בנק הפועלים (כ-600 מיליון ש"ח; איור ג'-9).

הגידול בהוצאות התפעוליות והאחרות בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, חל על רקע תוכנית ההתייעלות שחלה בבנק הפועלים

פילוח סעיפים עיקריים¹ של הוצאות תפעוליות ואחרות, סך מערכת הבנקאות
2022 עד 2024 | מיליארדי ש"ח

איור ג' - 9

(1) לא כולל סעיפים המהווים פחות מ-0.5% מסך ההוצאות התפעוליות ואחרות (כגון הפחתת ערך, מוניטין וכו').
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בסעיף ההוצאות בגין משכורות והוצאות נלוות חל במהלך שנת 2024 גידול קל של כ-0.7 אחוזים ביחס לאשתקד והוא עומד, נכון לדצמבר 2024, על כ-17.6 מיליארד ש"ח (איור ג'-9). בין הבנקים חלה מגמה מעורבת בסעיף זה, כאשר הגורמים המסבירים את השונות הם הוצאות בגין מענקים מותני-שואה ותוספות והפחתות כתוצאה מהסכמי שכר. בשנת 2024, חל קיטון כ-252 משרות ברמות שכר של עד 240 אלף ש"ח וקיטון של כ-40 משרות ברמות שכר שבין 240 ל-600 אלף ש"ח. ברמות השכר הגבוהות (מעל 600 אלף ש"ח) חל גידול של כ-84 משרות. נציין כי ברמת השכר הגבוהות ביותר (מעל מיליון ש"ח), העלייה בכמות המשרות חלה לצד עלייה של כ-95 אלף ש"ח בשכר הממוצע למדרגת שכר זו. בסך-הכל חלה ירידה קלה של כ-0.6 אחוזים במספר המשרות במערכת הבנקאות (כ-209 משרות). בנוסף, חל קיטון של כ-18 אחוזים במספר המשרות עבור עובדי כוח-אדם וכ-12 אחוזים בהוצאות בגין עובדי כוח-אדם (לוח 11).

בהוצאות האחרות ובהוצאות האחזקה והפחת על בניינים וציוד נרשם בשנת 2024 גידול של כ-0.3 אחוזים בהשוואה לאשתקד.

בהוצאות האחרות נרשם בשנת 2024 גידול של כ-9.4 אחוזים בהשוואה לאשתקד. הגידול בסעיף הוצאות זה נבע בעיקרו מתוכנית ההתייעלות ותרומות.

במהלך שנת 2024 לא חל שינוי במדדי היעילות זאת לאחר שבשנים האחרונות חל שיפור ניכר ביחס זה על רקע הגידול בהכנסות הריבית נטו ותהליכי התייעלות שחלו בבנקים⁹. השנה חל קצב גידול דומה בהוצאות התפעוליות והאחרות ובהכנסות הריבית נטו וסך הנכסים של מערכת הבנקאות. עם-זאת, המגמה ברמת הבנק הבודד הייתה מעורבת. יחס היעילות התפעולית¹⁰ נותר ללא שינוי ביחס לשנת 2023 והוא עומד, נכון לדצמבר 2024, על כ-40 אחוזים (איור ג'-10), כאשר קצב הגידול בהכנסות הריבית נטו והכנסות שאינן מריבית

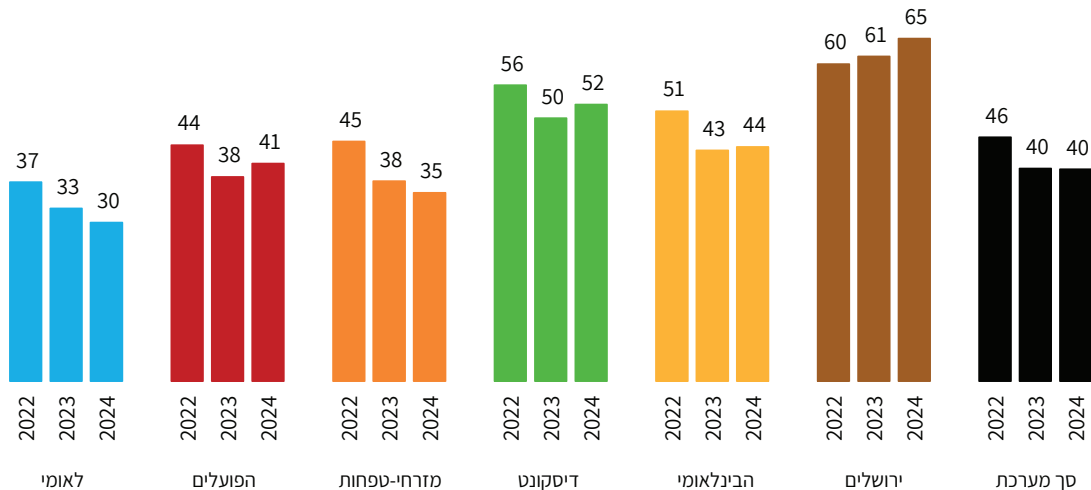
⁹ בשנים האחרונות עברה מערכת הבנקאות הישראלית תהליכי התייעלות, שהתבטאו בין היתר בשיפור יחסי היעילות ונתמכה בצעדי הפיקוח על הבנקים. כך הורה הפיקוח על הבנקים לתאגידים הבנקאים במהלך שנת 2015 להגיש לפיקוח תכניות רב-שנתיות להתייעלות תפעולית וכדי לתמוך בתהליך התייעלותה של המערכת פרסם הפיקוח בהמשך הקלה חשבונאית, שאפשרה את פריסת העלויות של התכניות שהבנקים גיבשו להפעלתם של צעדי התייעלות לצורך חישוב יחסי הלימות ההון והמינוף.

¹⁰ היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות לבין סך הכנסות הריבית נטו וההכנסות שאינן מריבית (cost to income).

היה דומה לקצב הגידול בהוצאות התפעוליות והאחרות (איור ג'-11). כמורכן נותר גם ללא שינוי, ביחס לאשתקד, יחס העלות ליחידת תפוקה¹¹ והוא עומד, נכון לדצמבר 2024, על שיעור של כ-1.3 אחוזים (איור ג'-12). זאת על רקע קצב גידול דומה הן בסך הנכסים של מערכת הבנקאות והן בהוצאות התפעוליות והאחרות.

יחס היעילות התפעולית נותר ללא שינוי בהשוואה ל-2023. זאת לאחר שבשנים האחרונות חל שיפור ניכר ביחס זה על רקע הגידול בהכנסות הריבית נטו ותהליכי התייעלות שחלו בבנקים

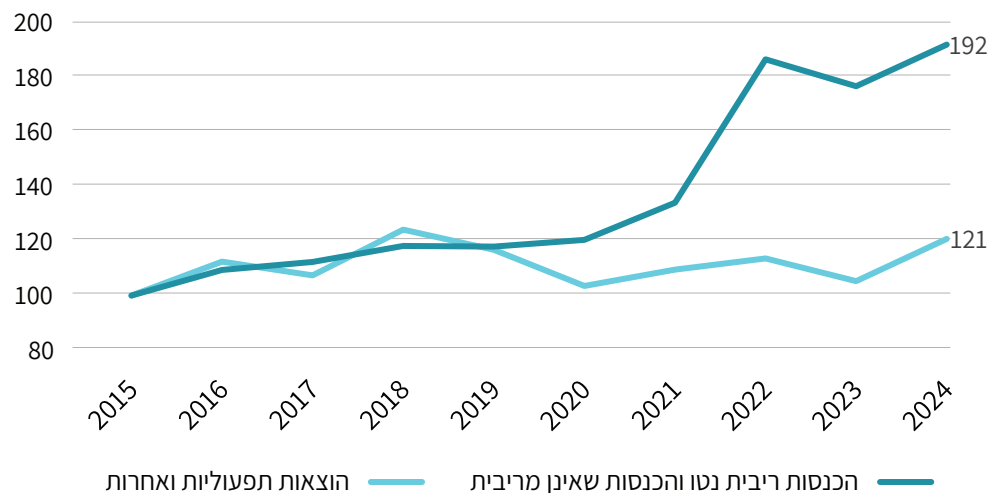
איור ג' - 10 יחס היעילות התפעולית¹, סך מערכת הבנקאות, 2022 עד 2024

(1) היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך ההכנסות מריבית נטו וההכנסות שאינן מריבית (cost to income).
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

קצב הגידול בהכנסות הריבית נטו והכנסות שאינן מריבית היה דומה לקצב הגידול בהוצאות התפעוליות והאחרות

איור ג' - 11 מדד התפתחות רכיבי יחס היעילות¹, סך מערכת הבנקאות 2015 עד 2024 (100 = 2015)

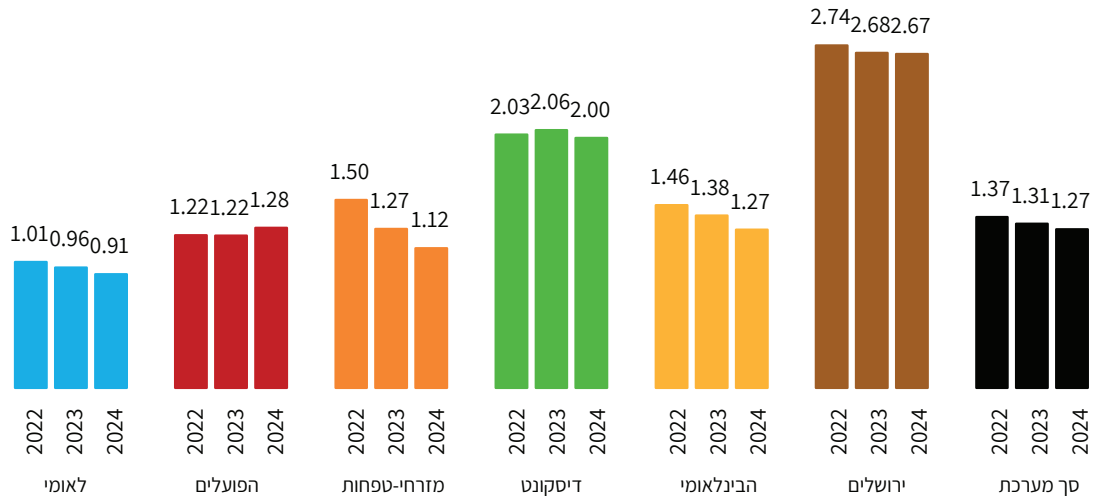
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

¹¹ היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות לבין יתרת הנכסים הממוצעת (average cost).

יחס העלות ליחידת תפוקה של מערכת הבנקאות נותר דומה לשנה הקודמת על רקע קצב גידול דומה הן בסך הנכסים של מערכת הבנקאות והן בהוצאות

העלות ליחידת תפוקה¹, סך מערכת הבנקאות, 2022 עד 2024

איור ג' - 12

(1) היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות ליתרת הנכסים הממוצעת (average cost).
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

3. התשואה המותאמת לסיכון

התשואה המותאמת לסיכון (RAROC – Risk Adjusted Return on Capital) מחושבת כיחס בין התשואה העודפת להון (מעבר לשיעור תשואה חסר סיכון), לבין סטיית התקן של התשואה להון באותה התקופה (שמייצגת את הערך הנתון לסיכון של הבנקים, קרי יחידת הסיכון).¹² מדד זה מבוסס על גישת "הערך לסיכון" (Value at Risk), כאשר הוא מוגדר כהפסד המרבי שצפוי מפעילותו של הבנק במהלך תקופה מסוימת ובהסתברות מסוימת.¹³ באופן כללי, ככל שהערך שמתקבל מחישוב זה גבוה יותר, כך התשואה העודפת שהשיג אותו בנק גבוהה יותר אף היא ביחס לרמת הסיכון שלו. **מניתוח של מערכת הבנקאות הישראלית עולה כי בהשוואה לאשתקד, חלה השנה ירידה קלה נוספת בתשואה המותאמת לסיכון של הקבוצות הבנקאיות** (1.2 לעומת 1.3 בשנת 2023; איור ג'-13). הירידה בתשואה המותאמת לסיכון מוסברת בעלייה בריבית חסרת הסיכון ועלייה ב"סיכון" (המכנה). ניתוח התשואה המותאמת לסיכון בכל בנק בשש השנים האחרונות מצביע על הבדלים, לפעמים ניכרים, בין הבנקים ביחס לביצועים המותאמים לסיכון (איור ג'-14). התשואה המותאמת לסיכון של כל בנק היא השיפוע של המיתר שיוצא מהתשואה חסרת הסיכון (מסומנת כ- R_f ; עומדת על ממוצע של -0.04 אחוזים בחמש השנים האחרונות) ומסתיים בנקודה על מערכת הצירים, שהיא צירוף של התשואה והסיכון שהשיג כל בנק. ככל שהשיפוע חד יותר, הוא מבטא תמורה גבוהה יותר לכל יחידת סיכון ולכן משמעותו ביצוע טוב יותר ולהפך.

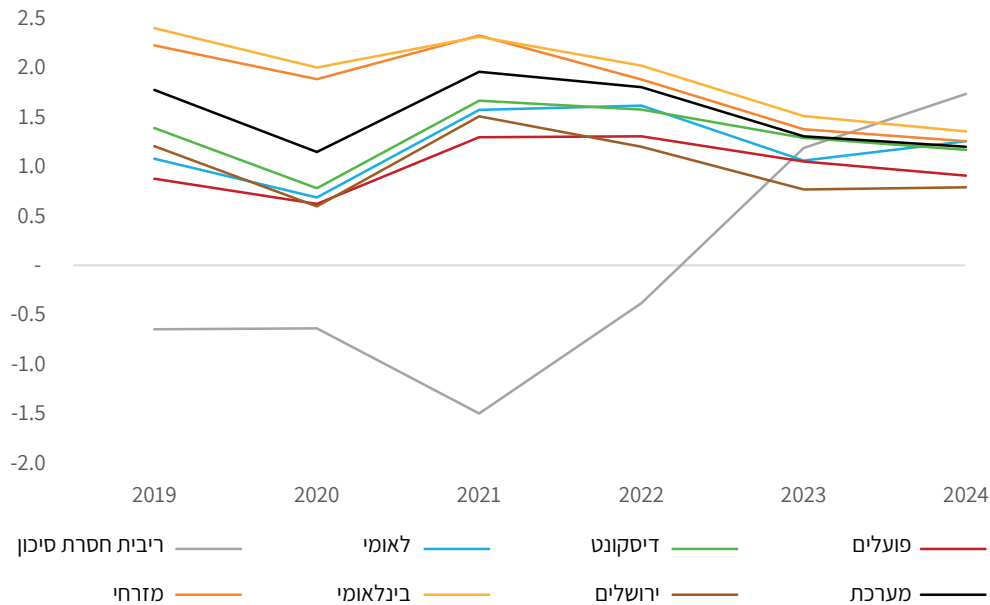
¹² הפיתוח של מדדי ה-RAROC החל בשלהי שנות ה-70' בבנק Bankers Trust והפך למדד מקובל למדידת ביצועים מותאמים לסיכון במערכות בנקאות.

¹³ ההנחה בחישוב זה היא שמכלול הסיכונים הבנקאיים בא לידי ביטוי בתשואה להון וזו מתפלגת נורמלית על-פני התקופה המתאימה. סטיית התקן של התשואה להון השנתית (ממוצע ROE של ארבעת הרבעונים הקודמים) מחושבת לכל רבעון על-פני תקופות של שבע שנים, קרי 28 תצפיות.

הפערים בין הבנקים בתשואה המותאמת לסיכון הצטמצמו עם השנים

תשואה מותאמת לסיכון RAROC בגישת השוואת השונויות - השונויות המשותפת
סך מערכת הבנקאות, 2019 עד 2024

איור ג' - 13

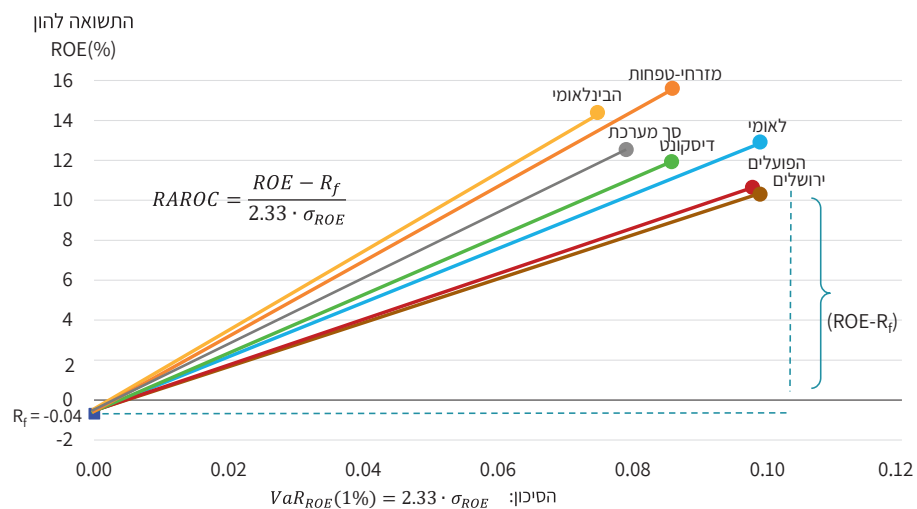

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

קיימת שונויות בין הבנקים בתשואה המותאמת לסיכון

השוואה-להון המותאמת לסיכון, ממוצע 2019 עד 2024
השוואה בין הקבוצות הבנקאיות לסך מערכת, ממוצע 2019 עד 2024

איור ג' - 14

R_f - הריבית החסרת הסיכון השנתית הממוצעת בשנים 2019 עד 2024 ריבית מתבססת על התשואה-לפדיון על אג"ח צמודה למדד ל-5 שנים ("גליל").

ROE - התשואה להון השנתית הממוצעת בתקופה 2019 עד 2024.

σ_{ROE} - סטיית התקן המתבססת על ROE של כל רביע בתקופה של שבע שנים (28 תצפיות)

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

4. ניתוח תוצאות הבנקים לפי ערך-השוק של מניותיהם לעומת ערך בספרים (Market to Book Ratio)

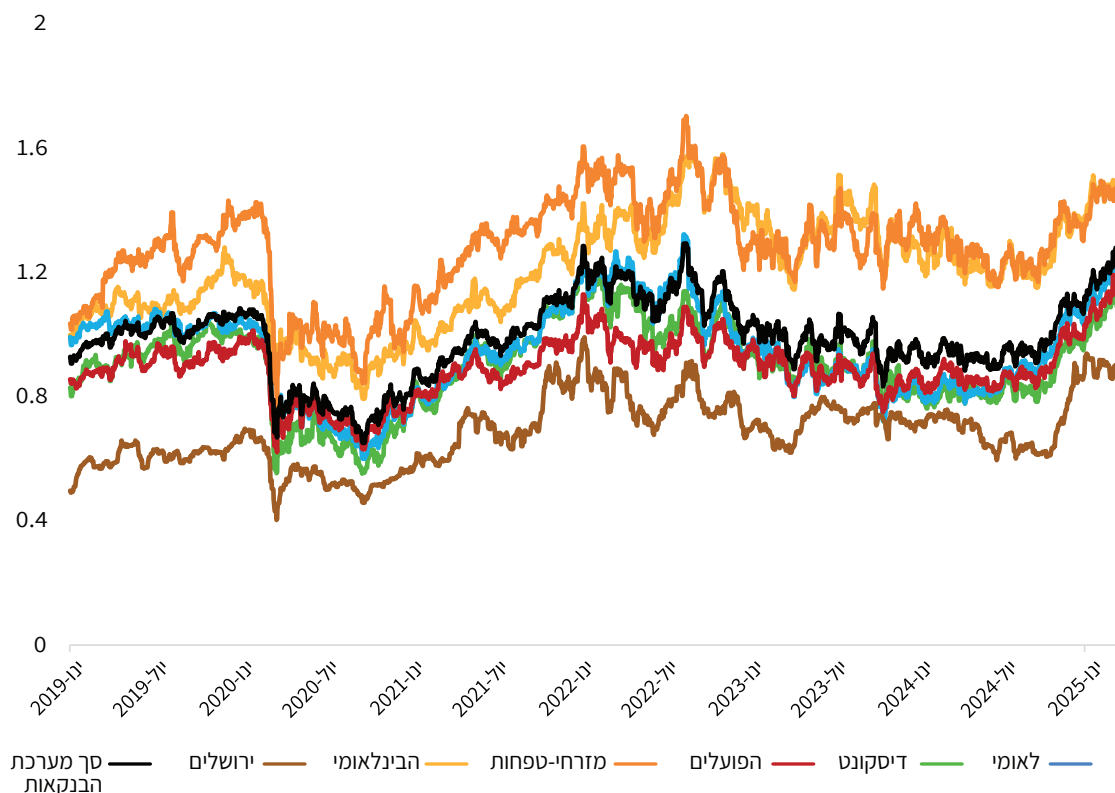
היחס בין שווי-השוק של הון המניות לבין ערכן בספרים (MV/BV) משקף את הפער בין האופן שבו המשקיעים מעריכים את שווי-החברה לבין הערך החשבונאי של ההון העצמי שלה. כאשר יחס זה גבוה מ-1, הדבר מעיד כי המשקיעים מאמינים בפוטנציאל הצמיחה העתידי של החברה ולכן מעריכים לה שווי גבוה מזה המופיע בספרים. לעומת זאת, יחס נמוך מ-1 עשוי לרמז כי לדעת השוק, פעילות או רווחיות החברה צפויות להצטמצם, ולכן ערכה בספרים גבוה מערכה הכלכלי בפועל. מכאן, שהיחס MV/BV משמש כלי חשוב להבנת תחזיות השוק לגבי רווחיות הבנקים, וכן כאומדן ליכולתם העתידית לגייס הון.

לאורך שנת 2024 שמר יחס ה-MV/BV של סך מערכת הבנקאות על ערך הנמוך מ-1 עם מגמת ירידה מתונה. החל מחודש ספטמבר נצפתה מגמת עלייה ביחס, וברבעון הרביעי של השנה עלה היחס מעל 1 (איור ג'-15). שנת 2024 הסתיימה ביחס MV/BV של 1.11, ומגמת העלייה נמשכה גם בחודשים הראשונים של 2025 כאשר בחודש מרץ היחס הגיע ל-1.25. לאורך השנה התאפיין יחס ה-MV/BV בתנודתיות נמוכה יחסית, במיוחד בהשוואה לשנתיים הקודמות, שבהן נרשמה תנודתיות גבוהה יותר. את העלייה ביחס הובילה עליית ערך-השוק של הבנקים (MV), שהייתה גבוהה בשיעור ניכר מהעלייה בערך הספרים (BV).

החל מהרבעון הרביעי של שנת 2024 החלה עלייה חדה ביחס ה-MV/BV, על רקע העלייה של שווי השוק של הבנקים

MV/BV, חמש הקבוצות הבנקאיות בישראל, 2019 - מרץ 2025

איור ג' - 15

מקור: הבורסה לניירות ערך בתל אביב ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

הבנקים מזרחי־טפחות והבינלאומי שמרו על מעמדם כבנקים בעלי היחס הגבוה ביותר (איור ג'-13). אחת הסיבות המרכזיות לכך היא הרווחיות הגבוהה של אלו, אשר באה לידי ביטוי בתשואה להון (ROE) מהגבוהות במערכת הבנקאות: 18.5 אחוזים במזרחי־טפחות ו-19 אחוזים בבינלאומי, בהשוואה לממוצע של כ-15.9 אחוזים בסך מערכת הבנקאות (להרחבה ראו פרק ג.1 בסקירה זו).

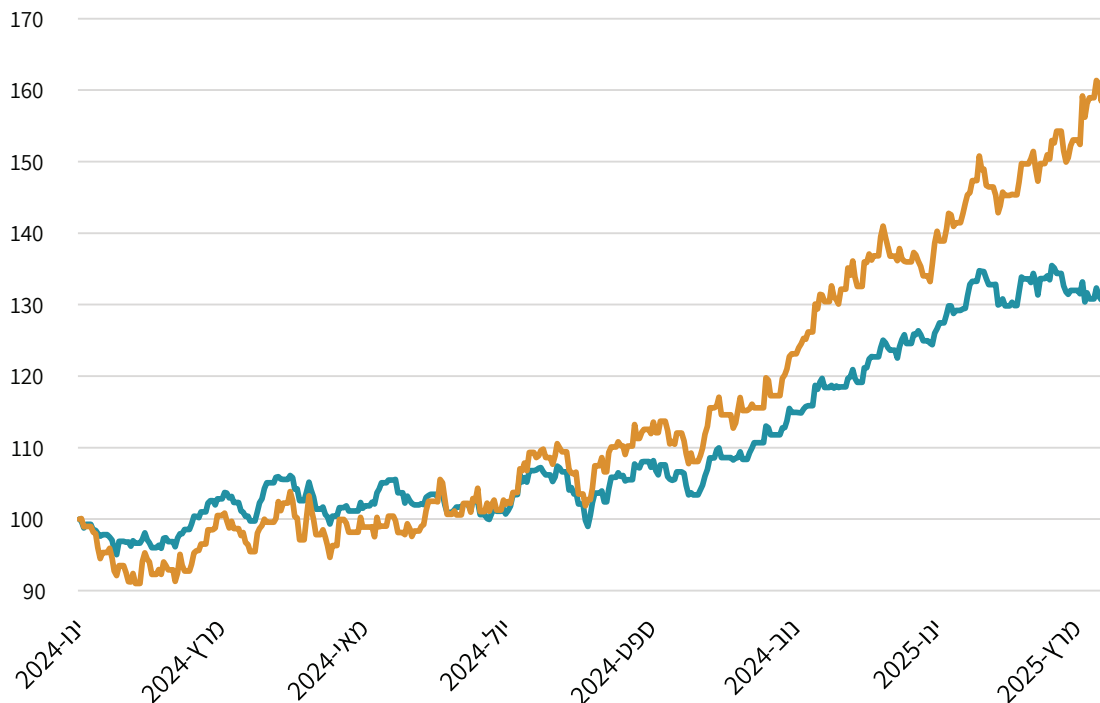
בהתאם לאמור לעיל, לאורך שנת 2024 אפשר לזהות מגמת עלייה מתונה במדד ת"א בנקים, והיא התעצמה החל מחודש ספטמבר, כך שבסוף השנה הגיע מדד ת"א בנקים לשיא של השנים האחרונות (איור ג'-16). במהלך השנה עלה המדד בכ-38 אחוזים, עלייה ניכרת לעומת השינויים שנרשמו בשנתיים האחרונות (עלייה של 10 אחוזים בשנת 2023 וירידה של 4 אחוזים בשנת 2022). עם זאת, העלייה הנוכחית נמוכה עדיין מהזינוק החד שנרשם בשנת 2021, אז עלה המדד ב-68 אחוזים. מגמת העלייה במדד ת"א בנקים אפיינה את כלל ענפי המשק ובהתאם גם את מדד ת"א 125, אם כי מדד הבנקים הגיב מהר יותר ובעוצמה חזקה יותר. הסיבה לכך נעוצה ככל הנראה בכך שציבור המשקיעים מאמין כי הבנקים חשופים יותר למגמות המקרו־כלכליות משאר המשק.

הסיבה לעלייה הכללית במדד ת"א בנקים נעוצה ככל הנראה בכך שהציבור עוקב אחר רווחיות הבנקים וצופה המשך והתעצמות של המגמה. רווחיות הבנקים נובעת מתהליכי התייעלות ומשקפת את התשואות הגבוהות על הון בעקבות סביבת הריבית והאינפלציה, שנשארו גבוהות גם לאורך שנת 2024. ייתכן אף שהסיבה להתחדדות מגמת העלייה במדד בנקים ת"א בחודש ספטמבר נובעת מירידת פרמיית־הסיכון של המשק, שזינקה עם פרוץ המלחמה וירדה לאחר־מכן בתגובה להתמתנות עצימות הלחימה.

מדד מניות הבנקים עולה בהתאמה למדד המניות הכללי, ת"א 125

מדד הבנקים ומדד ת"א 125, ינואר 2024=100, מרץ 2025

איור ג' - 16

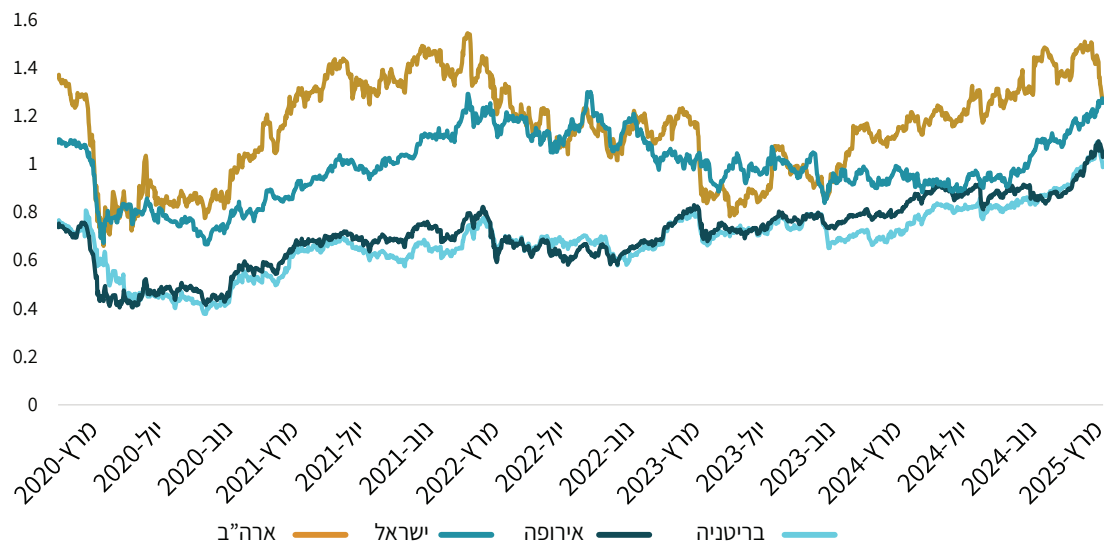
המקור: Bloomberg, הבורסה לניירות ערך בתל אביב ועיבודי הפיקוח על הבנקים.
*ישראל - מדד בנקים בנק ישראל, בריטניה - FTSE 350 Banks Index, אירופה - MSCI Europe Banks Index, ארה"ב - KBW Bank Index.

בשנת 2024 המשיכו יחסי ה-MV/BV בענפי הבנקאות באירופה ובבריטניה במגמת עלייה מתונה, ובדומה לישראל, מגמת העלייה מתחדדת מעט לקראת סוף השנה (איור ג'-17). בין הגורמים לעלייה במדדי הבנקים אפשר למנות את הורדת הריבית על ידי הבנקים המרכזיים במהלך השנה. צעד זה משקף מעבר למדיניות מוניטרית מקלה, אשר אמנם יכולה להביא לירידה מסוימת ברווחיות הבנקים, אולם מנגד - לתמוך בצמיחת האשראי, בעלויות שווי המניות ובצמיחת הפעילות הכלכלית. גם מדד הבנקים של ארה"ב רשם מגמת עלייה, אך זו התאפיינה בתנודתיות גבוהה, בדומה לשנים קודמות גם כן. החל מהרבעון האחרון (ועד לאפריל 2025) החריפה התנודתיות, בין היתר לנוכח עליית האינפלציה וכן מערכת הבחירות לנשיאות והשינויים במדיניות הסחר. אלה תרמו לאי-הוודאות בשווקים הפיננסיים.

התנועות ביחס ה-MV/BV של הבנקים הישראליים דומות לאלו שנרשמו באירופה ובבריטניה, בעוד שבארה"ב נרשמה תנודתיות גבוהה יותר

יחס ה-MV/BV בענף הבנקאות, ישראל ומדינות נבחרות, עד מרץ 2025

איור ג' - 17

המקור: Bloomberg, הבורסה לניירות ערך בתל אביב ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

*ישראל - מדד בנקים בנק ישראל, בריטניה - FTSE 350 Banks Index, אירופה - MSCI Europe Banks Index, ארה"ב - KBW Bank Index.

תיבה ג'-1: תמסורת ריבית בנק ישראל לריבית פיקדונות משקי־בית בשנת 2024

- בשנת 2024 חלה ירידה קלה בהיקף ביצועי פיקדונות משקי־הבית, אך הם עדיין קרובים להיקפם בשנת 2023.
- בהשוואה בין־לאומית התמסורת מריבית בנק ישראל לפיקדונות בריבית קבועה במגזר משקי־הבית נותרה גבוהה, אך בהשוואה לתמסורת לריבית הפיקדונות של מגזרי פעילות אחרים בישראל היא נמוכה.
- התמסורת של ריבית בנק ישראל לפיקדונות בריבית משתנה ירדה במהלך שנת 2024, בעיקר בגלל שיעור גדל של פיקדונות יומיים. פיקדונות אלו מתומחרים בדרך־כלל בריבית נמוכה, בהתאם לנזילות ללקוח, והיא משקפת יכולת מצומצמת של הבנק להסתמך על כספים אלו כמקור יציב להעמדת אשראי.
- קיימים הבדלים משמעותיים בין התמסורת לריבית החציונית לבין התמסורת לריבית הממוצעת בפיקדונות בריבית משתנה, המצביעים על פערים גדולים בין הריביות המוצעות ללקוחות.

ביצועי פיקדונות משקי־בית

פיקדונות של לקוחות פרטיים מהווים כ-40 אחוזים בקירוב מהפיקדונות במערכת הבנקאות - כ-788 מיליארד ש"ח². מתוך יתרה זו, כ-80 אחוזים הם פיקדונות במט"י לא־צמוד. מתוך הפיקדונות במט"י לא־צמוד, כשני־שלישים מהיתרות מוחזקות בפיקדונות נושאי־ריבית.

בשנת 2024 חלה ירידה קלה בהיקף ביצועי הפיקדונות לעומת שנת 2023, אך הם גבוהים עדיין ביחס לשנת 2022, אשר בה החל בנק ישראל להעלות את הריבית (ממוצע חודשי בשנת 2024 של 43 מיליארד ש"ח, לעומת 45 מיליארד ש"ח ו-38 מיליארד ש"ח בשנים 2023 ו-2022 בהתאמה). הפיקדונות במט"י לא־צמוד נחלקים במנגנון הריבית בין ריבית קבועה לריבית משתנה, כאשר קצת יותר ממחצית מהביצועים החודשיים נעשים בפיקדונות בריבית קבועה (איור ג'-18)³.

¹ שיעור התמסורת הוא למעשה השיעור שבו גלגלו הבנקים את השינוי בריבית בנק ישראל אל הריבית שמשולמת על הפיקדונות. שיעור התמסורת משקף את הגמישות של ריבית הפיקדונות במגזרים שונים לריבית בנק ישראל. חישוב זה נעשה כשינוי המצטבר בריבית הפיקדונות בחודש מסוים, לעומת ריבית הפיקדונות בחודש מרץ 2022 (החודש שקדם למחזור העלאות ריבית בנק ישראל) מחולק בשינוי המצטבר בריבית בנק ישראל באותו פרק זמן. נציין כי בחודש ינואר 2024 הפחית בנק ישראל את הריבית פעם אחת והיא עומדת מאז על שיעור של 4.5 אחוזים. כיוון שנותרה מאז ברמתה, החישוב המובא בתיבה זו משקלל את הורדת הריבית בחישוב המצטבר לצורך נוחות ופשטות. בניכוי הורדת הריבית היה שיעור התמסורת נמוך יותר באשר לנתונים מחודש ינואר 2024, ב-3 עד 4 נק' אחוז.

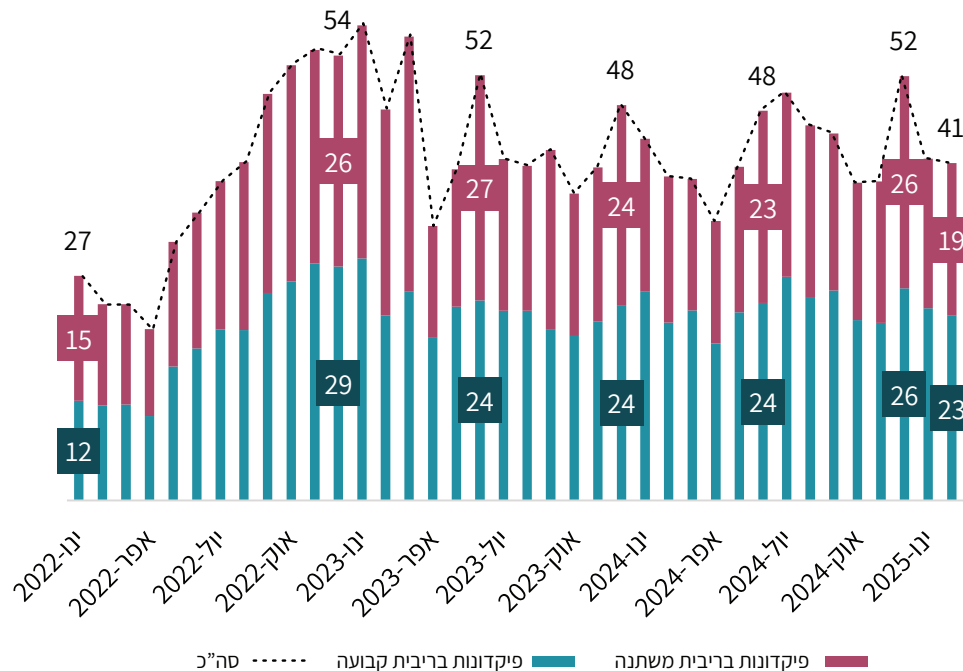
² נכון לחודש פברואר 2025. פיקדונות לקוחות פרטיים (כולל יתרות־עו"ש) תושבי ישראל ותושבי־חוץ, בכל מגזרי ההצמדה.

³ פיקדונות בריבית קבועה הם פיקדונות שבהם הריבית המשולמת ללקוח ידועה מראש וקבועה למשך תקופת־הפיקדון. פיקדונות בריבית משתנה הם פיקדונות שבהם הריבית עתידה להשתנות במהלך תקופת־הפיקדון. הריבית בפיקדונות אלה מורכבת מריבית עוגן (בדרך־כלל ריבית הפריים) וממרווח (שיעור־הפחתה מריבית העוגן), כאשר המרווח נשאר קבוע לכל אורכה של תקופת־הפיקדון ואילו העוגן (שהוא חציוני ואובייקטיבי לבנק) משתנה בהתאם למנגנון השינוי של הפיקדון.

ביצועי הפיקדונות שבו לעלות לאחר ירידה מסוימת בשלהי שנת 2023

סך ביצועי הפיקדונות של משקי בית במט"י לא צמוד, לפי סוג ריבית, ינואר 2022 - פברואר 2025 | מיליארדי ש"ח

איור ג'-18

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

תמסורת אל ריבית הפיקדונות

תמסורת ריבית בנק ישראל לריבית של פיקדונות משקי-הבית נמוכה יותר באופן עקבי ביחס למגזרי פעילות אחרים במשק (להרחבה ראו תיבה ג'-1 בסקירת מערכת הבנקאות לשנת 2023). התמסורת עלתה מעט ביחס לרמתה בסוף שנת 2023 (65 אחוזים) והיא עומדת נכון לחודש פברואר 2025 על 67 אחוזים. זאת לעומת שיעור של כ-89 אחוזים במוצע בפיקדונות במגזר העסקי⁴.

בהשוואה בין-לאומית⁵, התמסורת של ריבית הבנק המרכזי לפיקדונות משקי-הבית בריבית קבועה נותרה גבוהה. בשנת 2024 עלה שיעור התמסורת בישראל גם ביחס לחלק ממדינות ההשוואה. יש לציין כי במדינות

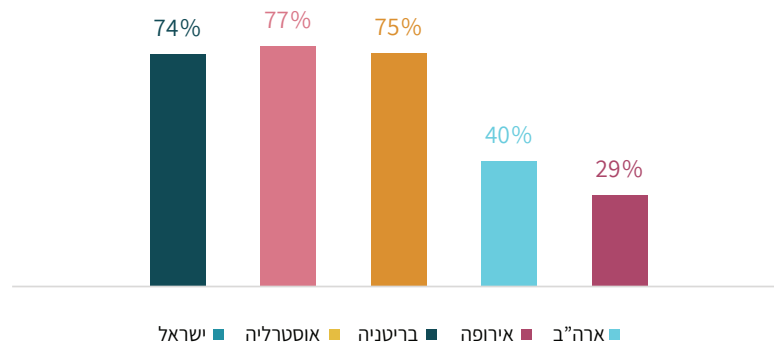
⁴ ממוצע משוקלל של מגזרי פעילות עסקיים, לפי היקף הביצועים.

⁵ הנתונים בהשוואה הם נתוני ינואר 2025. חישוב התמסורת נעשה בהתאם לחישוב שנעשה בישראל לצורך פשטות ההשוואה, על-אף העובדה שבמדינות אלו ריבית הבנק המרכזי נמצאת בתוואי של ירידה. ייתכנו מאפיינים שונים בין פיקדונות משקי-הבית במדינות השונות. ביחס להשוואה המוצגת כאן אנו מתייחסים לפיקדונות בעלי המאפיינים הבאים: (1) ישראל – ריבית ממוצעת על ביצועי פיקדונות משקי-בית (כולל בנקאות פרטית) בריבית קבועה לא צמודה; (2) ארצות-הברית – ריבית ממוצעת על ביצועי פיקדונות הציבור בריבית קבועה לתקופה של 12 חודשים; (3) האיחוד האירופי – ריבית ממוצעת על ביצועי פיקדונות משקי-בית; (4) בריטניה – ריבית ממוצעת על ביצועי פיקדונות משקי-בית, ללא אפשרות למשיכה מוקדמת, לרבות גופים פיננסיים נותני-משכנתאות אשר אינם נשענים על מוצרי עו"ש; (5) אוסטרליה – פיקדונות קמעונאיים לזמן קצוב, עד 10,000 דולרים, בחמשת הבנקים הגדולים באוסטרליה.

ההשוואה החלו הבנקים המרכזיים בתהליך של הורדת ריבית⁶. באירופה ובארה"ב ירדה ריבית הפיקדונות של משקי הבית, אך בשיעור נמוך מאוד מריבית הבנק המרכזי (איור ג'-19).

בשנת 2024 עלתה מעט תמסורת ריבית בנק ישראל לריבית פיקדונות קבועה והיא גבוהה יחסית עדיין בהשוואה לעולם

איור ג' - 19
השוואה תמסורת ריבית הבנק המרכזי לריבית פיקדונות משקי בית (פיקדונות בריבית קבועה), פברואר 2025 | אחוזים

מקור:

ישראל - דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.
ארצות הברית - Federal Reserve Economic Data, ריבית (IORB (Interest on Reserve Balances.
בריטניה - BOE, ריבית BOE Base Rate.
אוסטרליה - RBA, RBA Official Cash Rate.
ECB - ECB, European Central Bank - Statistical Data Warehouse, ריבית Deposit facility rate.

כספי הפיקדונות משמשים את הבנקים בעיקר להעמדת אשראי. ככל שתקופת הפיקדון ארוכה יותר, הבנק יכול "להישען" עליו יותר כמקור להעמדת אשראי. לכן, הריבית על פיקדונות לתקופות ארוכות, בדרך כלל גבוהה יותר ביחס לריבית על פיקדונות לתקופות קצרות יותר. תימחור הפיקדונות במנגנוני הריבית השונים מושפע גם מהציפיות לגבי סביבת הריבית, כאשר בפיקדונות בריבית קבועה הבנק חשוף לסיכון ריבית ובהתאם ייתכנו שינויים בתמסורת ריבית בנק ישראל לפיקדונות בריבית קבועה, גם אם לא חל שינוי בריבית בנק ישראל. בפיקדונות בריבית משתנה הבנק אינו חשוף לסיכון ריבית (מאחר והריבית צמודה לריבית הפריים). נוסף על אלו, נציין כי תמחור הפיקדונות מצד הבנקים, תלוי גם במודל העסקי, בצרכי הנזילות ובניהול הנכסים וההתחייבויות של כל בנק ובנק בנפרד.

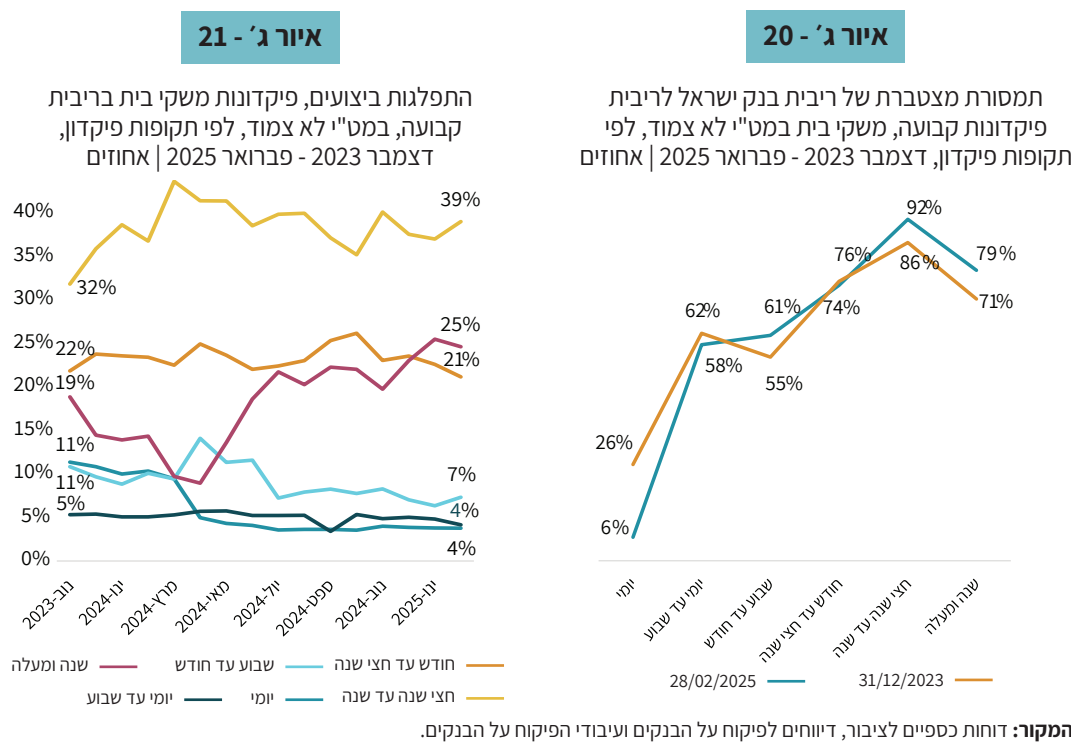
שיעור התמסורת הכולל על סך הפיקדונות מושפע מהתפלגות הביצועים לפי תקופות פיקדון ומנגנון הריבית. תחילה נבחן את התפלגות הביצועים לפי תקופות פיקדון בריבית קבועה ובריבית משתנה ולאחר מכן את ההשפעה של הביצועים על שיעור התמסורת הכולל.

לאחר פרוץ המלחמה, בסוף שנת 2023 ועד המחצית השנייה של שנת 2024, סגרו לקוחות משקי הבית פיקדונות בריבית קבועה לתקופות קצרות יותר. בתקופה זו נרשמה עלייה בשיעור ביצועי הפיקדונות בריבית קבועה לתקופה של חצי שנה עד שנה על חשבון ביצועי פיקדונות לתקופה של למעלה משנה. החל ממחצית

⁶ ההשוואה מתייחסת לתקופה שעד פברואר 2025, לנוכח זמינות הנתונים לריביות פיקדונות משקי בית ואיננה כוללת את הורדות הריבית שנעשו לאחר מכן של ה-ECB וה-BOE.

שנת 2024, ככל הנראה על רקע התמתנות בציפיות לירידת ריבית⁷ (כלומר ציפייה לסביבת ריבית גבוהה יותר), עלה שיעור התמסורת לפיקדונות בריבית קבועה, בעיקר בתקופות פיקדון של למעלה מחצי שנה. בהלימה עם עלייה זו חלה עלייה בחלקם של הביצועים בתקופות פיקדון אלו (כשני-שליש מהביצועים, נכון לחודש פברואר 2025). בתקופות הפיקדון הקצרות מאוד (עד שבוע) ירד שיעור התמסורת ובמקביל חלה ירידה בביצועים, כך שחלקם ירד משיעור של 16 אחוזים בסוף שנת 2023 לשיעור של כ-11 אחוזים בחודש פברואר 2025 (איור ג'-20, ובו מוצגת התמסורת לתקופות פיקדון שונות בחודש פברואר 2025 לעומת התמסורת שלהן בסוף שנת 2023; ואיור ג'-21 ובו מוצגת התפלגות הביצועים לפי תקופות פיקדון למשך התקופה הנסקרת).

תמסורת הריבית לריבית הפיקדונות הקבועה עלתה בעיקר בתקופות הארוכות מחצי שנה. בהתאם, משקי בית האריכו את תקופת הפיקדון

מתחילת שנת 2024 חלה מגמת ירידה בתמסורת בפיקדונות בריבית משתנה לכל תקופות פיקדון, בעיקר לפיקדונות יומיים. פיקדונות יומיים מתומחרים בדרך-כלל בריבית נמוכה, כיוון שהלקוח יכול למשוך את הכספים בכל יום. עקב הנזילות הגבוהה של פיקדונות מסוג זה, לבנק קיימת יכולת מצומצמת להסתמך על כספים אלו כמקור יציב לשימושיו, בפרט להעמדת אשראי. במהלך שנת 2024 הוסיפה לרדת הריבית בגין פיקדונות יומיים בריבית משתנה ולמרות זאת עלה חלקם מתוך סך הביצועים (וגם של פיקדונות לתקופות פיקדון של עד חודש). מתוך סך הביצועים בפיקדונות בריבית משתנה, כ-80 אחוזים הם לתקופה של עד חודש וכמעט 40 אחוזים מהביצועים הם לפיקדונות יומיים, שבהם שיעור התמסורת נמוך במיוחד - 6 אחוזים נכון לחודש פברואר 2025 (איורים ג'-22, ג'-23). ייתכן שמגמה זו מבטאת את העלייה באי-הוודאות של

⁷ לפי הציפיות הנגזרות מעקומי המק"מ והתלבור.

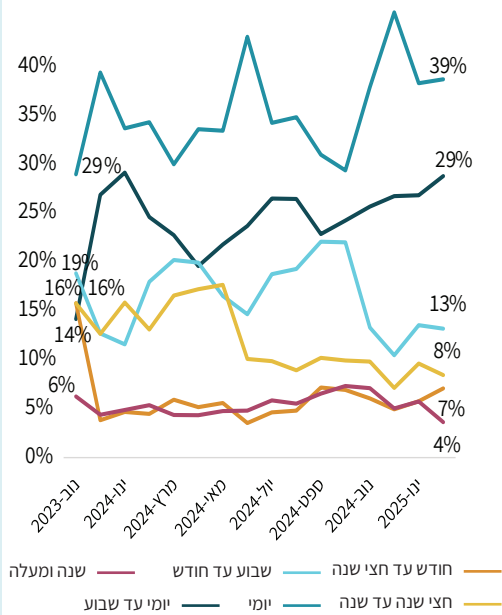
משקי־הבית סביב המצב הביטחוני, שכן היא מאפשרת למשקי־בית לשמור על כספים נזילים הניתנים למשיכה בכל יום, אבל לקבל בעבורם ריבית מסוימת.

נציין כי קיימות חלופות בעבור משקי־בית לפיקדונות מבחינת רמת־הנזילות, הסיכון והתשואה הפוטנציאלית. בנק ישראל קבע הוראת־ניהול־בנקאית־תקין חדשה במטרה לעודד את התחרות במערכת הבנקאות בתחום הפיקדונות ולהגביר את השקיפות. ההוראה קובעת כללים ומבנה אחיד להצגת המידע בנוגע לפיקדונות לציבור. כמו־כן, הורחבה הוראת־ניהול־בנקאית־תקין מספר 447A, בשיתוף הרשות לני"ע, במטרה להגדיל את חשיפת לקוחות מערכת הבנקאות לקרנות כספיות קיימות וחדשות ולמק"מ (להרחבה ראו פרק ו' ותיבה ו'1- בסקירה זו).

תמסורת ריבית בנק ישראל לפיקדונות קצרים מחודש בריבית משתנה נמוכה, אך חלקם בביצועי הפיקדונות מוסיף להיות גבוה ביחס לתקופות פיקדון אחרות

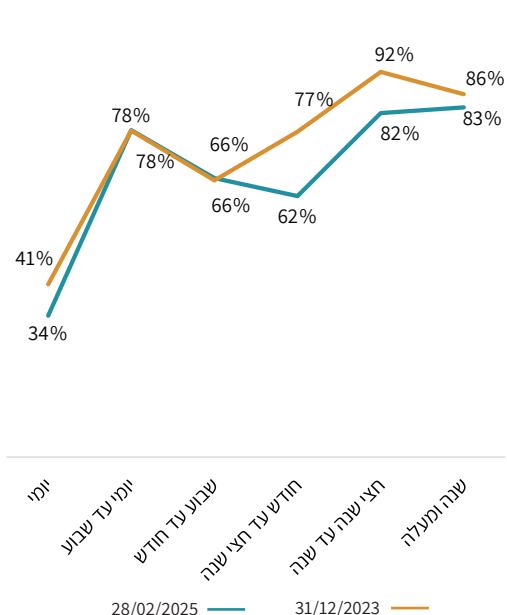
איור ג' - 23

התפלגות ביצועים, פיקדונות משקי בית בריבית משתנה, במט"י לא צמוד, לפי תקופות פיקדון, דצמבר 2023 - פברואר 2025 | אחוזים

איור ג' - 22

תמסורת מצטברת של ריבית בנק ישראל לריבית פיקדונות משתנה, משקי בית במט"י לא צמוד, לפי תקופות פיקדון, דצמבר 2023 - פברואר 2025 | אחוזים

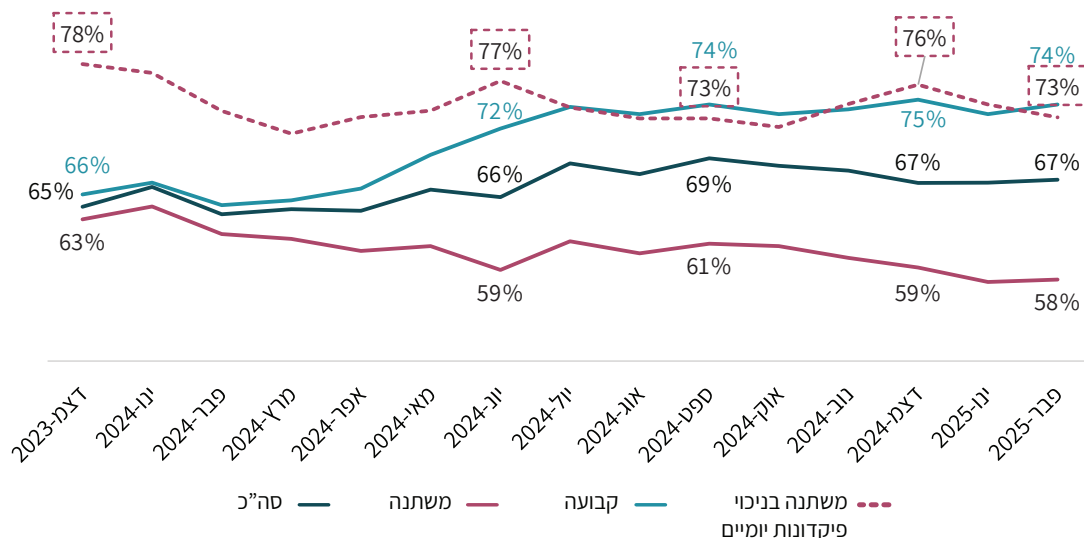
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

כפי שצוין לעיל, חלה עלייה קלה בשיעור התמסורת הכולל - משיעור של 65 אחוזים בסוף שנת 2023 לשיעור של 67 אחוזים בחודש פברואר 2025. בסוף שנת 2023 היה שיעור התמסורת לריבית הפיקדונות הקבועה והמשתנה (הממוצעת, על כל תקופות־הפיקדון) דומה יחסית - דבר ששיקף את אי־הוודאות באשר לתוואי ריבית בנק ישראל. אפשר לראות כי עיקר התרומה לעלייה הקלה בשיעור התמסורת הכולל נובעת מעלייה בתמסורת המצטברת לריבית הפיקדונות הקבועה במהלך שנת 2024, הן מעלייה קלה בתמסורת בתקופות־פיקדון הארוכות הן מביצועים גבוהים יותר בטווחים אלו. עלייה זו קוזזה בירידה בתמסורת המצטברת לריבית הפיקדונות המשתנה, בעיקר בגלל הירידה בתמסורת לריבית הפיקדונות היומיים, המהווים חלק

ניכר מביצועי הפיקדונות בריבית משתנה וביצועי הפיקדונות בכלל. בניכוי פיקדונות יומיים בריבית משתנה, שיעור התמסורת של ריבית קבועה ומשתנה זהה כמעט (74 אחוזים ו-73 אחוזים בהתאמה; איור ג'-24).

בניכוי פיקדונות יומיים בריבית משתנה, שיעור התמסורת שבין ריבית קבועה למשתנה זהה כמעט

איור ג'-24
תמסורת מצטברת של ריבית בנק ישראל לריבית פיקדונות משקי בית במט"י לא צמוד, לפי סוג ריבית, דצמבר 2023 - פברואר 2025 | אחוזים

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

תמסורת ריבית חציונית

יש לציין כי הריביות המוצגות בניתוח זה הן ריביות ממוצעות, המחושבות כממוצע משוקלל של כלל ריביות ביצועי הפיקדונות בתקופת פיקדון מסוימת בחודש מסוים.

פיקדונות משמשים את מערכת הבנקאות כמקור להעמדת אשראי, לכן גודל הפיקדון מהווה את אחד השיקולים המרכזיים של הבנק בקביעת שיעור הריבית המוצע ללקוח בעבור פיקדון. נוסף על כך, גודל הפיקדון מצביע בדרך כלל על כושר המיקוח וסל הפעילות של הלקוח. לכן, פיקדונות גדולים מקבלים בדרך כלל ריביות גבוהות יותר. מסיבה זו, הריבית הממוצעת לעיתים תהיה גבוהה מהריבית החציונית⁸, בפרט במקרים שבהם ישנו שיעור קטן של פיקדונות גדולים ושיעור רחב יותר של פיקדונות קטנים יותר. לכן נבחן גם את הריבית החציונית על פיקדונות באמצעות היחס בין התמסורת לריבית החציונית לבין התמסורת לריבית הממוצעת: ככל שהיחס נמוך יותר, כך שיעור התמסורת לריבית החציונית נמוך משיעור התמסורת לריבית הממוצעת. יחס של 100 אחוזים מבטא שוויון בין הריבית החציונית לממוצעת⁹. הטווח בכל חודש משקף את הטווח בין הבנק שבו היחס בין שיעור התמסורת החציונית לממוצעת הוא הגבוה ביותר, לבין הבנק שבו אותו יחס הוא הנמוך ביותר עם זאת, חשוב לציין כי המידע על התפלגות הפיקדונות לפי גודל וריבית בכל בנק מוגבל וכי היחס המוצג אינו משקף בשלמות את ההתפלגות.

⁸ להרחבה על פרסום שיעורי הריבית על פיקדונות, ראו תיבה ו'1- בסקירה זו. חישוב הריבית החציונית נעשה באמצעות דירוג הפיקדונות לפי הריבית. כלומר, הריבית החציונית מחושבת לפי המפקדים, הריבית הממוצעת משוקללת עם היקף הביצועים.

⁹ חישוב התמסורת לריבית הפיקדונות החציונית נעשה באופן דומה לחישוב התמסורת לריבית הפיקדונות הממוצעת. הדיווח על הריבית החציונית הוא ברמת הבנק הבודד ולכן החישוב נעשה רק ברמה זו.

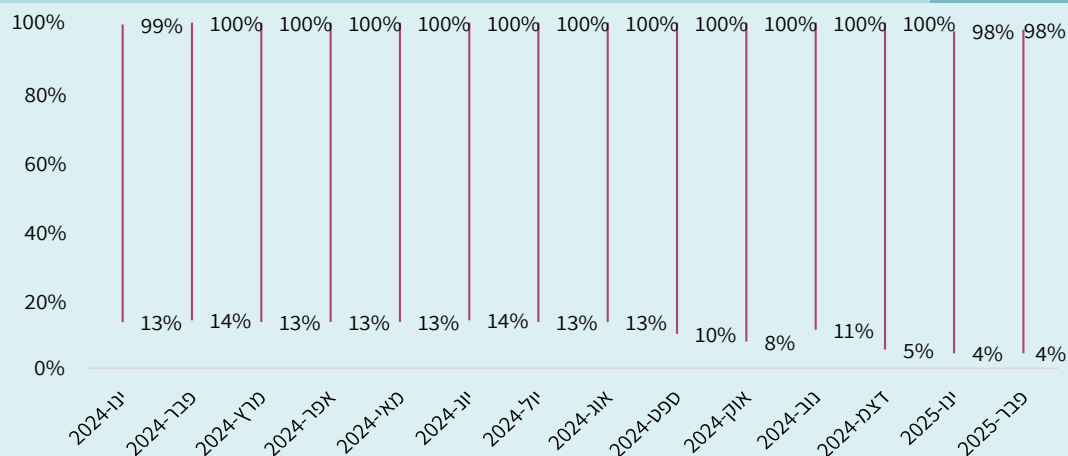
ניתן לראות כי בעבור פיקדונות בריבית קבועה הצטמצם היחס במהלך השנה ונע בטווח של בין 23 אחוזים ל-68 אחוזים בחודש פברואר 2025. נתון זה מהווה סמן להתפלגות שוויונית יותר בין הריביות המוצעות ללקוחות. לעומת זאת, בפיקדונות בריבית משתנה הפער בין היחס המינימלי והמקסימלי משמעותי יותר. קיימים בנקים שבהם ההבדל בין הריבית החציונית לריבית הממוצעת שהם מציעים הוא זניח (98 אחוזים). לעומת זאת, בחלק מהבנקים התמסורת למחצית מהלקוחות היא כ-4 אחוזים מהתמסורת הממוצעת על פיקדונות (איורים ג'-25, ג'-26, כל נקודת-זמן מציגה את נקודת המקסימום והמינימום בין הבנקים).

בפיקדונות בריבית משתנה, היחס בין התמסורת לריבית החציונית לתמסורת לריבית הממוצעת נמוך מאוד ומצביע על פערים גדולים בין הריביות ללקוחות

איור ג' - 25 פיקדון משקי בית **בריבית קבועה**, טווח מינימלי ומקסימלי של יחס בין התמסורת של ריבית חציונית לריבית ממוצעת, סך מערכת הבנקאות, ינואר 2024 - פברואר 2025 | אחוזים

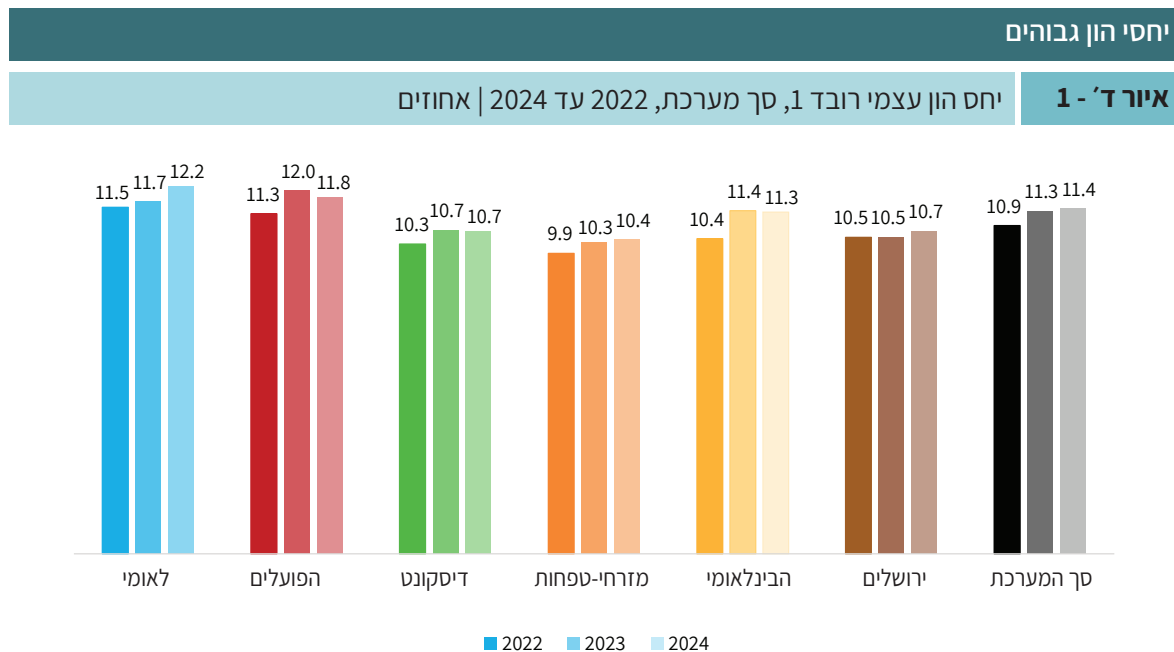
איור ג' - 26 פיקדון משקי בית **בריבית משתנה**, טווח מינימלי ומקסימלי של יחס בין התמסורת של ריבית חציונית לריבית ממוצעת, סך מערכת הבנקאות, ינואר 2024 - פברואר 2025 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

במהלך שנת 2024 נותר ברמה גבוהה יחס ההון העצמי רובד 1 של מערכת הבנקאות (11.4 אחוזים בהשוואה ל-11.3 אחוזים בסוף שנת 2023; איור ד'-1). עובדה זו מעידה על איתנותה של מערכת הבנקאות ועל יכולתה לעמוד בזעזועים ובמקביל להמשיך לתמוך במשק בזמני משבר¹. במהלך השנה המשיכה הרווחיות הגבוהה לתרום לחיזוק ההון ומנגד פעלו חלוקת הרווחים והגידול בנכסי הסיכון לשחיקת יחסי ההון. בדומה ליחסי הלימות ההון, יחס המינוף נותר גבוה, והוא עומד, נכון לסוף שנת 2024, על שיעור של 6.7 אחוזים לעומת 6.5 אחוזים בסוף שנת 2023 (לוח 13).

הסיכונים הפוטנציאליים הרבים שניצבים בפני המערכת הפיננסית הישראלית (להרחבה ראו פרק ה' לסקירה זו) מדגישים את חשיבותה של פעילות הפיקוח על הבנקים כדי להבטיח את יציבות מערכת הבנקאות. בתוך כך, הפיקוח על הבנקים בוחן שינוי של הוראות הנוגעות לאופן חישוב נכסי הסיכון ולדרישות ההון והמינוף. זאת במטרה לשפר את ההלימה בין דרישות ההון הפיקוחיות החלות על התאגידים הבנקאיים בישראל לבין המלצות ועדת באזל ונהגים מקובלים בעולם, תוך כדי שמירה על יציבות מערכת הבנקאות ויכולתה לתמוך בכלכלה.

המקור: דוחות כספיים לציבור דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

במהלך שנת 2024 גדל ההון העצמי רובד 1 במערכת הבנקאות ב-12 אחוזים (במונחים שנתיים) והסתכם בכ-199 מיליארד ש"ח (לוח 12). קצב גידול זה דומה לקצב הגידול הממוצע בשנתיים האחרונות, שעמד על כ-12.2 אחוזים. הרווחיות הגבוהה (רווח נקי של כ-29 מיליארד ש"ח במהלך שנת 2024 לעומת 25 מיליארד ש"ח בשנת 2023) המשיכה לתרום לגידול בהון. מנגד, חלוקת הרווחים² (כ-11.7 מיליארד ש"ח במהלך שנת 2024 בהשוואה ל-7.8 מיליארד ש"ח במהלך שנת 2023) פעלה לקיטון ההון, לאור חזרה לשיעורי חלוקת הרווחים טרם פרוץ מלחמת

¹ בסקירה הכלכלית של ה-OECD על מדינת ישראל לשנת 2025 (OECD Economic Surveys: Israel 2025), עולה כי למערכת הבנקאות הישראלית יש כריות הון שנמצאות קרוב לממוצע בהשוואה למדינות ה-OECD. להרחבה ראו: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-israel-2025_d6dd02bc-en.html

² חלוקת דיבידנדים ורכישה עצמית של מניות.

"חרבות ברזל". זאת לאחר הגידול הניכר בהון במהלך המחצית השנייה של שנת 2023, שנבע, בין היתר, משיעור חלוקת רווחים נמוך יחסית (שיעור החלוקה נע בין 15 ל-20 אחוזים)³, במטרה לשמור כריות-הון הולמות על רקע אי-הוודאות של השלכות מלחמת "חרבות ברזל".

במהלך שנת 2024 גדלו נכסי-הסיכון בשיעור של 11.2 אחוזים (לוח 12) - קצב גבוה בהשוואה לשיעור הגידול במהלך שנת 2023 (7.5 אחוזים). נכסי-סיכון האשראי, המהווים כ-91 אחוזים מסך נכסי-הסיכון נכון לסוף שנת 2024, גדלו בשיעור של כ-10.8 אחוזים במהלך השנה - קצב גבוה בהשוואה לשיעור הצמיחה במהלך שנת 2023 (6.7 אחוזים). זאת לאור המשך צמיחת תיק האשראי (להרחבה ראו פרק ב' ופרק ה.5) ועל רקע הורדת דירוג האשראי של מדינת ישראל⁴ בהחלטת חברות הדירוג⁵ S&P, Moody's, Fitch-i. החלטה זו הביאה לעלייה בדרישות ההון בגין חשיפות הבנקים לממשלת ישראל⁶, לישויות מגזר ציבורי, לגופים מוסדיים ולבנקים בישראל.

בדומה ליחס הון עצמי רובד 1, גם יחס-ההון הכולל נותר ברמה גבוהה במהלך שנת 2024, והוא נאמד בכ-14.2 אחוזים (רמה דומה לסוף שנת 2023 - 14.4 אחוזים; לוח 12). במהלך השנה גדל בסיס-ההון⁷ גם כתוצאה מגידול בהון רובד 2, שצמח בשיעור של 3 אחוזים (1.4 מיליארד ש"ח). הצמיחה בהון רובד 2 נבעה מגידול בהיקף של כ-850 מיליון ש"ח, בהפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי המוכרים כהון רובד 2⁸, ומגידול של כ-720 מיליון ש"ח באג"ח המוכרות כהון רובד 2 (Contingent Convertible Bonds - CoCo).

יחס המינוף מהווה כלי משלים לדרישות ההון המבוססות סיכון, ומטרתו להגביל את היכולת של בנקים להגדיל את המינוף שלהם באופן בלתי מבוקר. בכך, הוא מסייע בצמצום הסיכון להשפעות שליליות על המערכת הפיננסית והכלכלה. נכון לסוף שנת 2024, יחס-המינוף של סך המערכת נותר ברמה גבוהה⁹, והוא נאמד בשיעור של 6.7 אחוזים בהשוואה ל-6.5 אחוזים בסוף שנת 2023 (לוח 13). השיפור ביחס-המינוף של מערכת הבנקאות במהלך שנת 2024 נובע משיעור צמיחה גבוה יותר של הון רובד 1 (12.2 אחוזים) בהשוואה לשיעור הצמיחה של סך החשיפות - 9 אחוזים (עלייה בהשוואה לקצב גידול של 5.4 אחוזים במהלך שנת 2023). במהלך שנת 2024 חל גידול בשיעור של 7.4 אחוזים בסך החשיפות השונות (בהשוואה לשיעור צמיחה של 5.3 אחוזים במהלך שנת 2023) ובקצב צמיחתן¹⁰, ובעיקר בקצב צמיחת החשיפות המאזניות, המהוות כ-86 אחוזים מסך החשיפות.

³ זאת, בין היתר, לנוכח מכתב המפקח על הבנקים למערכת הבנקאות לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הרווחים: ראו מכתב מספר 202339 מיום 12 בנובמבר 2023 ומכתב מספר 202405 מיום 5 במרץ 2024 בנושא תכנוני הון ומדיניות חלוקת רווחים.

⁴ כתוצאה מהורדת האשראי של מדינת ישראל חלה ירידה גם בדירוג האשראי של רוב הבנקים הישראליים.

⁵ חברת הדירוג Moody's הודיעה ביום שישי, 9 בפברואר 2024, על הורדת דירוג האשראי של החוב של מדינת ישראל מ-A1 ל-A2 ועל אופק דירוג שלילי.

חברת S&P הודיעה ביום 18 באפריל 2024 על הורדת דירוג מדינת ישראל בטווח הארוך ל-(A+) עם אופק דירוג שלילי, וביום 1 באוקטובר 2024 הודיעה על הורדת דירוג נוספת לדירוג של A, עם אופק דירוג שלילי.

חברת הדירוג Fitch הודיעה ביום שני, 12 באוגוסט 2024, על הורדת דירוג האשראי של החוב של מדינת ישראל מ-A+ ל-A ועל אופק דירוג שלילי.

⁶ חשיפות של תאגידים בנקאיים לממשלת ישראל ולבנק ישראל, הנקובות במט"ח או ששולמו במט"ח.

⁷ הון עצמי רובד 1 והון עצמי רובד 2.

⁸ ההפרשות הקבוצתיות לפני השפעת מס הכשירות להכללה בהון רובד 2 לא יעלו על 1.25 אחוז מסך נכסי-הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי המחושבים לפי הגישה הסטנדרטית. להרחבה ראו הוראת ניהול בנקאי תקין 202, "ההון הפיקוח".

⁹ ביום 15 בנובמבר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון להוראות ניהול בנקאי תקין, שהקל בדרישות יחס המינוף כך שיעמוד על 4.5% לתאגידים בנקאיים שחלקם בשוק קטן מ-24%, ו-5% לתאגידים בנקאיים שחלקם בשוק גדול מ-24%. הוראת השעה הוארכה מעת לעת, ובחוזר מיום 20 בדצמבר 2023, הוארך תוקף ההקלה עד ליום 30 ביוני 2026, ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מהשיעור ביום 31 בדצמבר 2025 או יחס המינוף המזערי הנדרש מתאגיד בנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם.

¹⁰ סך החשיפות כולל: חשיפות מאזניות, חשיפות בגין נגזרים, חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות-ערך וחשיפות חוץ מאזניות.

1. פתיחה וסקר סיכונים

מערכת הבנקאות חשופה למגוון רחב של סיכונים האופייניים למערכות בנקאות על רקע מהות פעילותם של הבנקים ובהם סיכון האשראי, סיכון השוק, סיכון הנזילות והסיכון התפעולי. לצד אלה התעצמו סיכונים נוספים, שמקורם בהתפתחותה של סביבת הפעילות של הבנקים - התפתחויות טכנולוגיות, רגולטוריות, סיכוני אבטחת מידע וסייבר, סיכוני ציות איסור הלבנת הון ומימון טרור ועוד.

מעבר לסיכונים מיקרו-יציבותיים, שמשפיעים על הבנק הבודד ושנובעים מאופי פעילותו וחשיפותיו, מערכת הבנקאות חשופה גם לסיכונים מקרו-כלכליים, שנובעים מפגיעה בכלכלה הריאלית ובשוקי ההון. בעת התממשותם של סיכונים מקרו-כלכליים עולה המתאם בין הסיכונים השונים, ובכך עלולה להתגבר עוד יותר פגיעותה של מערכת הבנקאות.

הסביבה המקרו-כלכלית המיטיבה וצעדי אסדרה שנקט בעשור האחרון הפיקוח על הבנקים סייעו לשפר את איתנותה של מערכת הבנקאות ואת יכולתה לעמוד בפני זעזועים. התפתחויות אלה, שהתבטאו, בין השאר, בשיפור באיכות ההון וביחסי ההון גבוהים, בשיפור באיכות תיק האשראי ובירידה בריכוזיותו ובנזילותו הגבוהה, הציבו את מערכת הבנקאות בנקודת פתיחה טובה להתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות ברזל", לסייע ללקוחותיה ולתמוך בכלכלה תוך כדי העמדת אשראי. עם זאת, בפני מערכת הבנקאות ניצבים אתגרים כבדי משקל על רקע אי-הוודאות הגיאופוליטית, התנודתיות בשווקים הפיננסיים והמתיחות הפוליטית המקומית והחברתית, שמביאים לעלייה ברמת הסיכון של פעילות המערכת. בתוך כך, החלטת סוכנויות הדירוג במהלך השנה על הורדת דירוג האשראי של מדינת ישראל, וכתוצאה מכך גם של חברות ישראליות רבות, ובהן גם הבנקים הישראליים¹, היא דוגמה להתממשות סיכונים אלו.

סיכון האשראי הוא הסיכון שנובע מההסתברות שלווה או שקבוצת לווים לא יעמדו בהתחייבויותיהם לבנק, דבר אשר יבוא לידי ביטוי באייתשולם של הקרן ו/או של הריבית ועקב כך יישחקו רווחי הצפויים של הבנק.

סיכון השוק הוא הסיכון שנובע מההסתברות ששינויים בלתי-צפויים במחירי השוק - שיעורי ריבית, מדדי מחירים, שערי חליפין, מחירי מניות ועוד - יפגעו בהכנסותיו של הבנק או בערך ההון שלו, בשל עמדות מאזניות וחוזי-מאזניות, שמושפעות משינוי בשווי ההון של מכשירים פיננסיים עקב שינוי בתנאי השוק².

סיכון הנזילות הוא הסיכון שנובע מהאפשרות שתאגיד בנקאי לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו הכספיות במועדן, עקב חוסר יכולת להמיר נכסים לנזילים במהירות ובעלות סבירה. מצב זה עלול להתרחש כאשר יש משיכות פתאומיות של פיקדונות על ידי לקוחות, ירידה בערך הנכסים הנזילים, או קושי בגיוס הון בשווקים הפיננסיים.

סיכון תפעולי³ הוא הסיכון להפסד או לפגיעה בהמשכיות העסקית של הבנק, שנובעת מאי-נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, של משאבי-אנוש ושל מערכות שונות או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

במהלך שנת 2024 נותרה גבוהה רמת הסיכון בפעילותה של מערכת הבנקאות, כפי שיפורט בהמשך הפרק. זאת על רקע המשך הלחימה, המתיחות הגיאופוליטית, האטת הפעילות הכלכלית, עלייה בשיעור האינפלציה ורמת הריבית הגבוהה. כמו-כן, נכון לחודשים הראשונים של שנת 2025 נותרה גבוהה רמת הסיכון, זאת על רקע אי-ודאות גיאופוליטית (בטחונית וכלכלית), תנודתיות בשווקים הפיננסיים ומתיחות פוליטית מקומית.

¹ להרחבה ראו פרק ד' לסקירה זו.

² סעיף 2א' בהוראת ניהול בנקאי תקין 339 - ניהול סיכוני שוק.

³ סעיף 5 בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 350 - ניהול סיכונים תפעוליים.

בדומה לשנים קודמות, גם השנה ערך הפיקוח על הבנקים סקר בקרב נושאי המשרה הבכירים במערכת הבנקאות בישראל⁴, במטרה לסייע בגיבושה של הערכת הסיכונים במשק באמצעות בחינה של התפתחות הסיכונים מנקודת המבט של נושאי המשרה הבכירים בבנקים ובחברות כרטיסי האשראי. השנה הורחב קהל-היעד של הסקר גם לגורמים מומחים מחוץ למערכת הבנקאות⁵, על-מנת לקבל הערכה נוספת בנוגע להתפתחויות ולסיכונים במערכת הבנקאות הישראלית.

מתוצאות הסקר של נושאי המשרה הבכירה **עולה כי חלה עלייה ברמת-הסיכון במהלך השנה, ושסיכון הסייבר ואבטחת-המידע והסיכון הפוליטי-מקומי הם הסיכונים המטרידים ביותר את מערכת הבנקאות** (איור ה'-1). **העלייה ברמת-הסיכון הפוליטי-מקומי** בהשוואה לסקר של שנת 2023, לפי התחייסות המשיבים, היא על רקע המשך המתיחות הפוליטית, קידום רפורמות ללא הסכמה רחבה ועלייה בשיעור הגירעון שמעוררים דאגה באשר לדירוג האשראי של ישראל, לתנועת כספים מהבנקים המקומיים וליחס מצד משקיעים זרים. נוסף על כך, המשיבים דיווחו על **רמה גבוהה של סיכונים גיאופוליטיים**⁶, הכוללים אירועים שליליים פוטנציאליים כגון מלחמות, פעולות טרור ומתחים בין מדינות, אשר יכולים לשבש את היחסים הבינלאומיים⁷ ואת היציבות הכלכלית. עלייה בסיכונים גיאופוליטיים יכולה לאיים על יציבות מקרופיננסית דרך מספר ערוצים, כגון הגבלות בפועל או בכוח על סחר חוצה גבולות ועסקאות פיננסיות או סכסוכים צבאיים שעלולים להוביל לתנודתיות בשווקים הפיננסיים; עלייה בשיעור האינפלציה; והגברת הסיכון בפעילות המוסדות הבנקאיים. על רקע סביבת הריבית הגבוהה והמשך הלחימה, שמקשות על לווים לעמוד בנטל החוב, נרשמה **עלייה בתפיסת-הסיכון באשראי לדיור**. זאת לצד העלייה בהיקף מבצעי עידוד יזמים, שכוללים בעיקר עסקאות שלפיהן הרוכש יכול לדחות חלק ניכר ממחיר המכירה עד למועד המסירה וכן הלוואות "בולט" לדיור, שבהן היזם משלם את תשלומי הריבית - כולם או חלקם - במועד העמדת ההלוואה או במהלכה, לפי ההסכם שלו מול הבנק שהעמיד את ההלוואה לדיור (להרחבה ראו תיבה ה'-2) בסקירה (ז). מנגד, נרשמה **ירידה בתפיסת סיכון האשראי העסקי**, לאור שיפור התחזיות לתנאים המקרו-כלכליים בהשוואה לשנה שעברה.

בתוך-כך עולה כי תפיסת הסיכונים המטרידים באשר לפעילות מערכת הבנקאות דומה בין המשיבים מתוך מערכת הבנקאות לבין גורמים מומחים מחוץ למערכת הבנקאות (איור ה'-2). כך, נוסף על הסיכונים הבולטים שעליהם דווחו נושאי המשרה הבכירה במערכת הבנקאות (פוליטי-מקומי, סייבר ואבטחת-מידע, גיאופוליטי ואשראי לדיור), ציינו המשיבים גם את סיכוני האסדרה (לרבות חקיקה מגזרית), סיכוני הטכנולוגיה (לרבות בינה מלאכותית) ומעילות והונאות כסיכונים אשר עשויים להשפיע מאוד על פעילות המערכת.

באשר לגורמים **שצפויים להשפיע על פעילות מערכת הבנקאות בשנים הקרובות** ציינו כלל המשיבים את המתיחות הגיאופוליטית והפוליטית המקומית כגורמים שעלולים להשפיע על יציבות השווקים הפיננסיים בעולם ובישראל, שינויים באסדרה, דוגמת התאמת האסדרה לתקנים בינלאומיים מקובלים, צעדים לקידום התחרות⁸ ואיום באשר לחקיקה מגזרית. כמו-כן, החידושים הטכנולוגיים צפויים להשפיע רבות על פעילות מערכת הבנקאות, בין-היתר דרך הטמעת טכנולוגיות חדשות, עלייה בהיקף איומי הסייבר ואבטחת-המידע ובתחרות מצד גופים פיננסיים מבוססי-טכנולוגיה (פינטק).

רוב המשיבים סבורים כי אם תסתיים המלחמה בטווח הזמן הקרוב, השפעותיה הישירות על מערכת הבנקאות אינן צפויות להיות קשות. עם-זאת, מרבית המשיבים גורסים כי ההשפעות העקיפות של המלחמה (גידול בנטל החוב של

⁴ כולל חברות כרטיסי האשראי.

⁵ מאסדרים ומשרדי ממשלה הנוגעים בדבר, חברות ראיית חשבון וייעוץ ועוד.

⁶ להרחבה בנוגע להתפתחות ולהשפעות הסיכון הגיאופוליטי ראו: Global Financial Stability Report, IMF2025.

⁷ להרחבה ראו תיבה ה'-3 בסקירה זו.

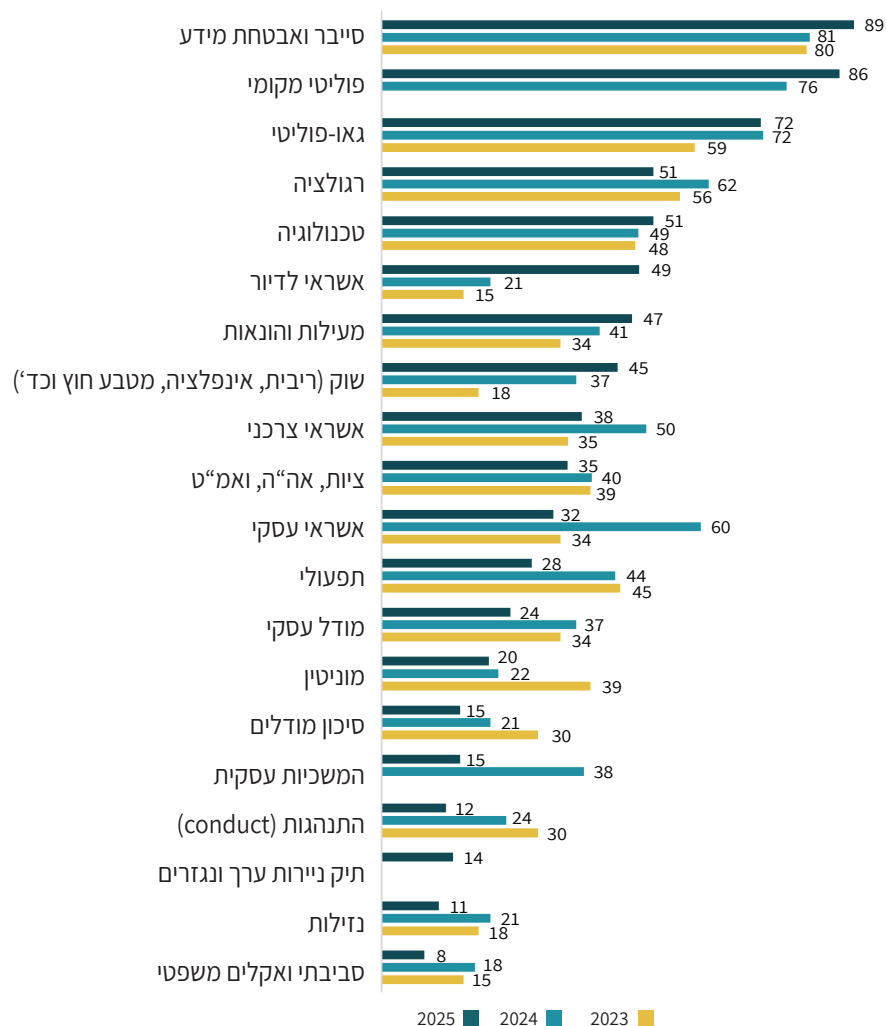
⁸ הודעה לעיתונות משותפת למשרד האוצר ולבנק ישראל: פורסם להערות הציבור דו"ח הביניים של הצוות הבין-משרדי לבחינת האמצעים להגברת התחרות במערכת הבנקאית למגזר הקמעונאי ובו המלצות שיקלו על גופים חוץ-בנקאיים לקבל רישיון תאגיד בנקאי. <https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/31-3-25d/>

הממשלה, השלכות שליליות על הצמיחה, היצוא והיבוא, צריכה ואבטלה במשק) צפויות להשפיע מאוד על הפעילות הכלכלית במשק ועל מערכת הבנקאות בטווח הארוך.

הפיקוח על הבנקים ממשיך לעקוב אחר מכלול הסיכונים שנשקפים למערכת הבנקאות. הוא פועל במרב הכלים שעומדים לרשותו כדי להבטיח שסיכונים אלה מנוהלים באופן נאות וזאת במטרה להמשיך ולשמור על מערכת בנקאות איתנה ויציבה שמסוגלת להתמודד עם כל תרחיש שבו היא עשויה להיתקל בהווה ובעתיד, לשם שמירה על כספי הציבור.

הסיכון הפוליטי המקומי, והסיכון הגיאופוליטי דורגו כסיכונים המטרידים ביותר

איור ה' - 1 הסיכונים שמטרידים כיום את מערכת הבנקאות, השוואה בין שלוש השנים האחרונות* | אחוזים

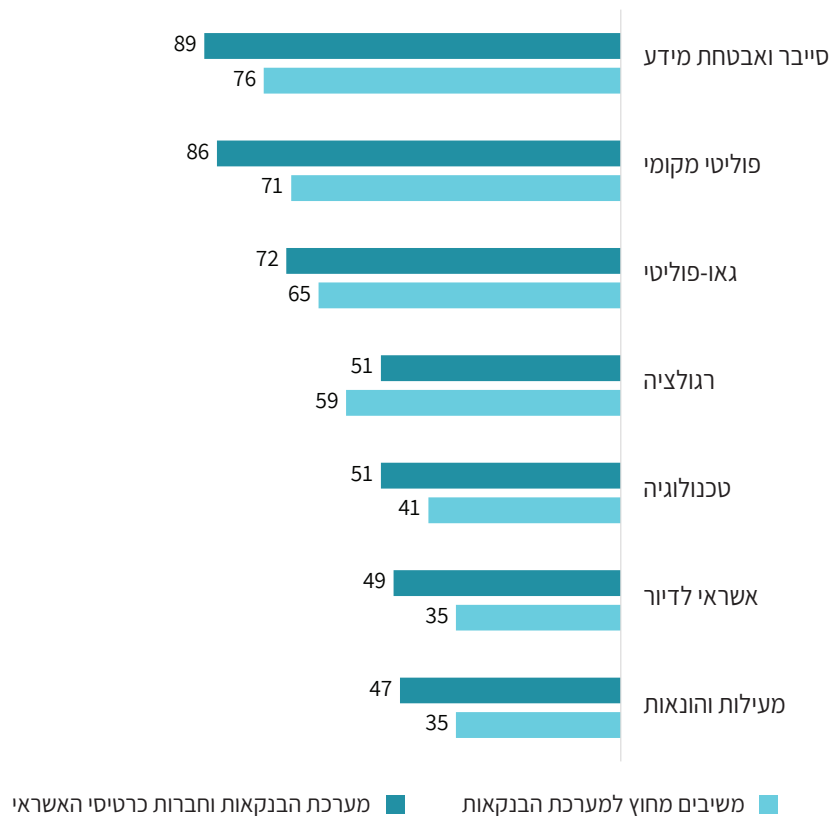

* בשנת 2025, נוסף סיכון הנובע מתיק ניירות ערך ומנגזרים.
בשנת 2024 הופרד לראשונה הסיכון הפוליטי מקומי מהסיכון הגיאופוליטי.
המקור: ניתוח תוצאות סקר הסיכונים לשנת 2025 של הפיקוח על הבנקים.

תפיסת הסיכונים המטרידים בנוגע לפעילות מערכת הבנקאות דומה בין המשיבים מתוך מערכת הבנקאות לבין גורמים מומחים מחוץ למערכת הבנקאות

איור ה' - 2

השוואת הסיכונים הבולטים בחלוקה למשיבים, סקר הסיכונים לשנת 2025 | אחוזים

המקור: ניתוח תוצאות סקר הסיכונים לשנת 2025 של הפיקוח על הבנקים.

2. סיכון האשראי

א. ההתפתחויות המרכזיות בתיק האשראי הבנקאי לציבור

במהלך שנת 2024 צמח תיק האשראי של מערכת הבנקאות ב-8.8 אחוזים - שיעור צמיחה גבוה בהשוואה לשנת 2023. אך בהשוואה לשנים קודמות הצמיחה נמוכה מעט (ממוצע 5 השנים האחרונות עומד על 9.8 אחוזים; איור ה'-3). במהלך שנת 2024 הושפעו מאוד ההתפתחויות במשק מן המלחמה, שנמשכה בעצימות משתנה במהלך השנה כולה, וכן מסביבת איהוודאות. במהלך שנת 2024 ניכרה התאוששות חלקית בפעילות המשק, וזו באה לידי ביטוי בצמיחת האשראי. עם זאת המשק טרם שב לרמת הפעילות ערב המלחמה. עיקר הצמיחה בתיק האשראי מקורה באשראי העסקי ובפרט באשראי לשירותים פיננסיים, בינוי ונדל"ן (לוח 14) ובהובלת מגזר העסקים הגדולים (לוח 15). שנת 2024 התחילה עם שיעורי צמיחה נמוכים במחצית הראשונה של השנה אך במחצית השנייה שיעורי הצמיחה היו גבוהים במיוחד והובילו לשיעור צמיחה שנתי גבוה. באשראי למשקי הבית, אשראי צרכני ואשראי לדיור, נבלמה ההאטה שנצפתה ב-2023 ושיעורי הצמיחה היו כ-4.4 אחוזים ו-7.9 אחוזים בהתאמה, אם כי בניכוי הפעילות בכרטיסי האשראי עמד שיעור הצמיחה באשראי הצרכני על 1.6 אחוזים בלבד. על רקע עלייה בסיכון האשראי לענף הבינוי והנדל"ן ולשוק הדיור⁹, בין היתר נוכח התגברות מבצעי מימון שהציעו היזמים, בחודש אפריל 2025 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת שעה שמטרתה לאזן בין הפחתת הסיכון המתגבר מהשימוש במנגנוני המימון לבין המשך שימוש מבוקר בכלי זה. שיעורי הריבית ברוב מגזרי הפעילות העסקיים נותרו יציבים, בהלימה לריבית בנק ישראל. זו נותרה ברמה של 4.5 אחוזים לאורך שנת 2024¹⁰, למעט הורדה של 0.25 נקודות אחוז בחודש ינואר. אף על פי כן, במגזר העסקים הזעירים נצפתה עלייה קלה (של נקודת אחוז בממוצע). בקרב משקי הבית נצפתה ירידה של 0.2-0.3 נקודות אחוז בממוצע. יתכן שחלק מהירידה בשיעור הריבית במגזר משקי הבית מקורה בתוכניות הסיוע של הבנקים בעקבות מלחמת "חרבות ברזל".

על אף סביבת הריבית הגבוהה, סביבת המקרו והמצב הגיאופוליטי, חל שיפור קל במדדי איכות האשראי ביחס ל-2023: שיעור ההפרשה להפסדי אשראי ירד אך נותר גבוה וכן חלה ירידה בשיעור ה-NPL¹¹, שחלקה מיוחס לפירעונות וארגון חוב מחדש שבוצע וחלקה מיוחס למחיקות¹², וירידה בשיעור האשראי הבעייתי (איורים ה'-5, ה'-6, לוח 17). בהשוואה ל-2023 ירדה בשנת 2024 ההוצאה להפסדי אשראי, בין היתר לאור צמיחת תיק האשראי במהלך השנה ותוכניות הסיוע השונות שניתנו במהלך השנה (בפרט עבור משקי הבית והעסקים הזעירים והקטנים)¹³. על אף השיפור במדדי איכות התיק, סיכון האשראי נותר ללא שינוי מהותי על רקע סביבת הריבית הגבוהה, ההתפתחויות בענף הבינוי והנדל"ן ובשוק הדיור, וכן החשש לכשלי אשראי עתידיים בעקבות ההתפתחויות המקרו כלכליות. במהלך 2024 חל שיפור בהתאמות המקרו כלכליות ביחס לתחזיות הקודמות, הבנקים הצליחו לבצע גביות וכמו כן נרשם גידול במחיקות, כך שההוצאה להפסדי אשראי קטנה (איור ה'-7). זאת לאחר ההוצאה הניכרת להפסדי אשראי שנרשמה במחצית השנייה של שנת 2023 בשל השפעות צפויות של סביבת ריבית גבוהה והשלכות המלחמה. בחודש אפריל התפרסם דוח של ה-OECD¹⁴ הסוקר, בין היתר, את עמידותה של המערכת הפיננסית הישראלית, בפרט על רקע מלחמת "חרבות ברזל", שפרצה ברבעון האחרון של שנת 2023. במסגרת הדו"ח ציינו כותביו את החוב הגבוה של משקי הבית (במיוחד בדיור) כגורם שעלול להוביל לאי יציבות פיננסית ולחוסן כלכלי נמוך במקרה של זעזועים. למרות זאת התייחסו כותבי הדוח לכך שיתרת האשראי

⁹ להרחבה, ראו תיבה ה'-2 בסקירה זו וחוזר בדבר עדכון הוראות 203 ו-329 באתר בנק ישראל.

¹⁰ למעט בדיור, מרבית האשראי שניתן הוא במגזר הלא צמוד. להרחבה ראו פרק האשראי בסקירת הפיקוח על הבנקים למחצית הראשונה של 2024. יצוין כי במגזר העסקים הקטנים נותרה הריבית יציבה על אף התנודתיות שנצפתה לאורך השנה.

¹¹ אומדן ל-NPL (Non Performing Loans) מחושב כסך האשראי שאינו צובר ריבית + אשראי צובר ריבית שנמצא בפיגור של 90 יום ומעלה. אומדן זה מהווה מעין אות לאשראי בכשל (הלואה שאינה משולמת כסדרה).

¹² מחיקה מתרחשת בעת הגעת החוב למשך הפיגור המרבי או במסגרת ארגון חוב מחדש. בעת מחיקה, החוב משפיע על יחס ה-NPL הן מצד המונה והן מצד המכנה שכן היא נגרעת משניהם.

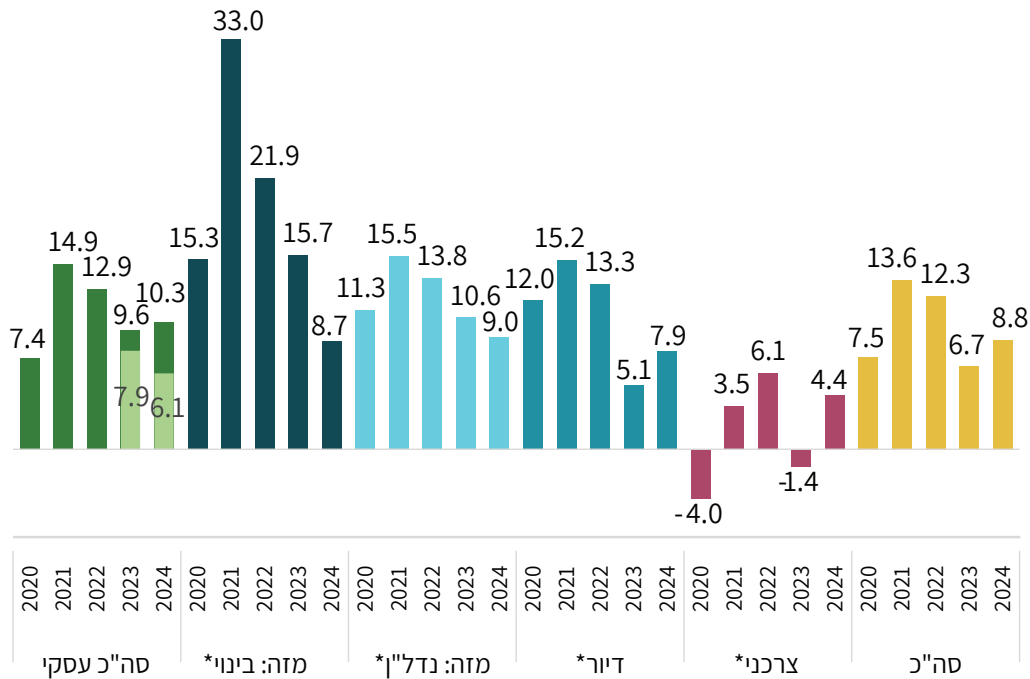
¹³ עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", בנק ישראל יצא במתווה דחיות עבור משקי הבית והעסקים הזעירים והקטנים. מרבית הדחיות הסתיימו וחזרו לשלם כסדרן (ראו לוח 21).

¹⁴ להרחבה ראו: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-israel-2025_d6dd02bc-en.html.

שיעורי צמיחה גבוהים במרבית ענפי המשק בשנת 2024. ההאטה באשראי למשקי הבית נבלמה

איור ה' - 3

שיעור השינוי ביתרת האשראי לפי ענפי משק מרכזיים, סך מערכת הבנקאות, 2024-2020 | אחוזים

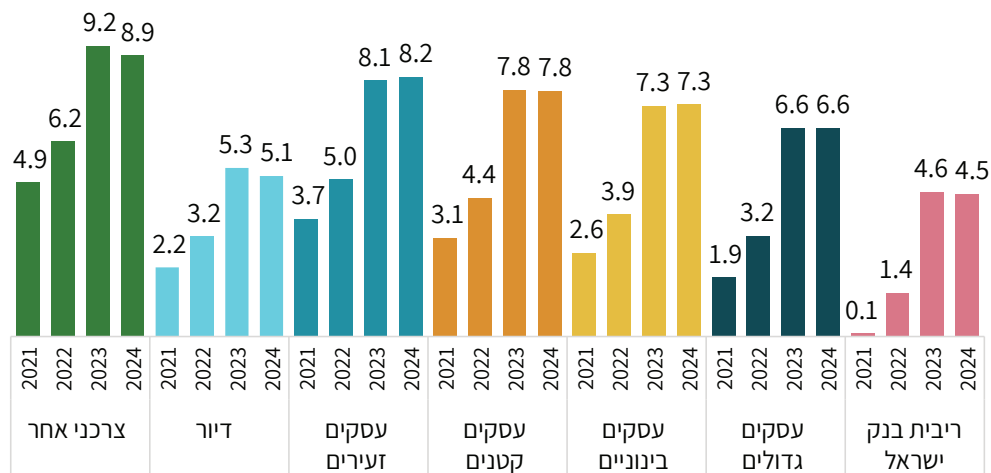

* לא כולל פעילות לווים בחו"ל בענף זה.
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

הריבית ברוב מגזרי הפעילות העסקיים נותרה יציבה ואילו במשקי הבית (צרכני ודיוור) ישנה ירידה קלה

איור ה' - 4

ריבית ממוצעת על אשראי במגזר הלא-צמוד לפי מגזרי פעילות וריבית בנק ישראל סך מערכת הבנקאות, 2024-2021 | אחוזים

* לא כולל פעילות לווים בחו"ל בענף זה.
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

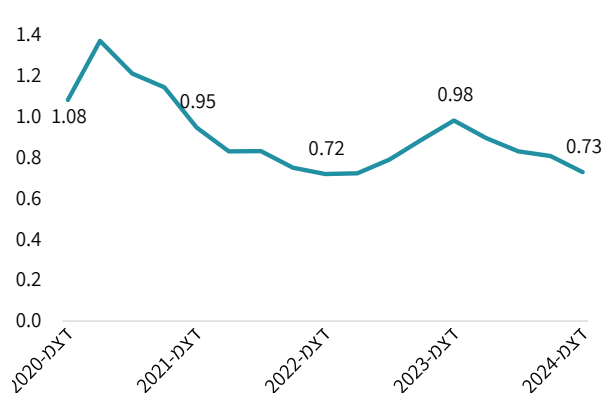
לדיוור בישראל נמוכה בהשוואה בין־לאומית והסיכונים המקרו־כלכליים הנובעים מהאשראי לדיוור מוגבלים, בין היתר בעקבות מדיניות זהירה של הפיקוח על הבנקים ובנק ישראל, בפרט בנוגע לשיעורי המימון (LTV). מדיניות זו מסייעת במניעת היקפי־חוב גבוהים במיוחד אצל משקי־הבית. מצב זה תומך ביציבות פיננסית ובצמיחה ארוכת־טווח ודורש מעקב שוטף. בדוח הזכירו את מבצעי העידוד החדשים של יזמים, את הסיכונים הנגזרים מהם ואת השפעתם על היזמים, על רוכשי הדירות ועל המשק בכללותו¹⁵. הפיקוח על הבנקים ממשיך לעקוב אחר ההתפתחויות בסיכון־האשראי, בפרט בקרב משקי־הבית והעסקים הזעירים, כדי לשמור על סביבה פיננסית יציבה.

החל מהרבעון השלישי של שנת 2024 בנק ישראל עורך סקר קציני אשראי רבעוני בקרב מערכת הבנקאות, בדומה לנעשה במספר מדינות בעולם¹⁶. המענה לסקר תורם להבנה מעמיקה של ההתפתחויות בשוק האשראי, בין היתר, גם עבור תהליכי קבלת ההחלטות בבנק ישראל. לפי המענה לסקר, ברביע הראשון של שנת 2025 חלה התמתנות בביקוש לאשראי במגזר העסקים הזעירים והקטנים (עם צפי לגידול ברביע שלאחריו), באשראי הצרכני של משקי־הבית חל גידול (עם צפי להמשך גידול ברביע הבא), ובאשראי לדיוור חלה התייצבות. הבנקים אף צופים ברביע הבא המשך גידול בביקוש לאשראי לבינוי¹⁷ והאטה באשראי לנדל"ן.

שיעור ההפרשה להפסדי אשראי ירד אך נותר גבוה ותואם לסביבת המקרו. שיעור ה-NPL ירד

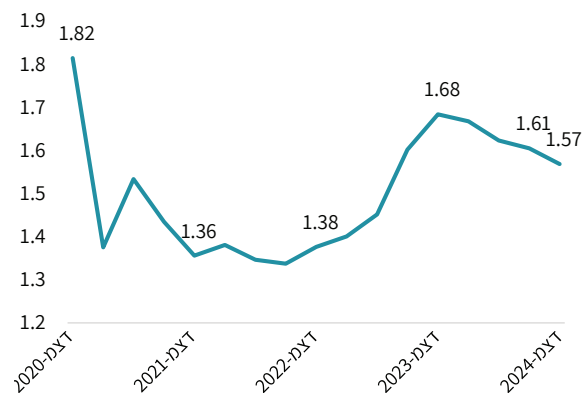
איור ה' - 6

שיעור האשראי שאינו צובר ריבית או בפיגור מעל 90 יום (אומדן ל-NPL) מסך האשראי לציבור, סך מערכת הבנקאות, 2020-2024 | אחוזים

איור ה' - 5

שיעור ההפרשה להפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, סך מערכת הבנקאות, 2020-2024 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

¹⁵ להרחבה ראו תיבה ה'-2 בסקירה זו.

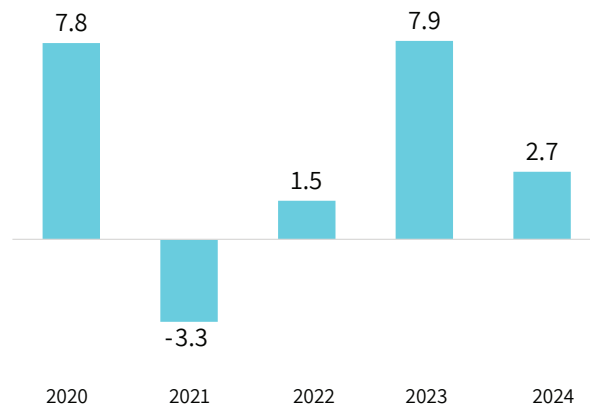
¹⁶ הסקר נבנה על בסיס סקרים דומים שנעשים על ידי בנקים מרכזיים מובילי בעולם וביניהם הבנק המרכזי של ארה"ב, הבנק המרכזי האירופי, הבנק המרכזי האנגלי ועוד. להרחבה, ראו [הודעה לעיתונות](#) בנושא.

¹⁷ נציין כי הסקר נערך טרם יצאה הוראת השעה המתייחסת למבצעי עידוד־יזמים.

שיעור ההוצאה להפסדי אשראי ירד בעקבות התאמות שעשו הבנקים בהמשך להתפתחויות בשוק

איור ה' - 7

ההוצאה השנתית להפסדי אשראי,
סך מערכת הבנקאות, 2020 עד 2024 | מיליארדי ש"ח

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ב. אשראי למשקי בית (לא כולל אשראי לדיור)

בשנת 2024 צמחה יתרת האשראי למשקי הבית ב-4.4 אחוזים (איור ה'-3), אך בנטרול אשראי בגין פעילות בכרטיסי אשראי מדובר בצמיחה של 1.6 אחוזים בלבד (לוח 16). צמיחה זו באה לאחר צמצום קל שנצפה בשנת 2023 בעקבות סביבת הריבית הגבוהה ופרוץ מלחמת "חרבות ברזל" ומבטאת את ההתאוששות החלקית במשק. במהלך שנת 2024 גדלו ביצועי האשראי הצרכני של משקי הבית (לא כולל אשראי לדיור) ב-11 אחוזים בהשוואה לשנת 2023¹⁸. חלק מהגידול בביצועים מתיישב עם הגידול בצריכה הפרטית¹⁹. בהמשך לצמיחה שנצפתה באשראי הצרכני שהעמידו הבנקים, גם בסך החוב הפרטי שאינו לדיור²⁰, הכולל גם מקורות אשראי נוספים, נצפו שיעורי צמיחה של 5 אחוזים, בהובלת צמיחת האשראי של חברות כרטיסי האשראי (איור ה'-8, להרחבה על אודות פעילות חברות כרטיסי האשראי ראו פרק ה.5 בסקירה זו). צמיחת החוב לבנקים ולחברות כרטיסי האשראי התרחשה במקביל להמשך מגמת הקיטון ביתרת החוב לגופים המוסדיים²¹.

¹⁸ ביצועי האשראי כוללים מסוג הלוואה (אשראי לזמן קצוב), מסגרות אשראי ואשראי מסוג on-call.

¹⁹ ב-2024 חלה עלייה של 3.9 בהוצאה לצריכה פרטית. להרחבה ראו [סקירת הלמ"ס בנושא החשבונות הלאומיים לשנת 2024](#).

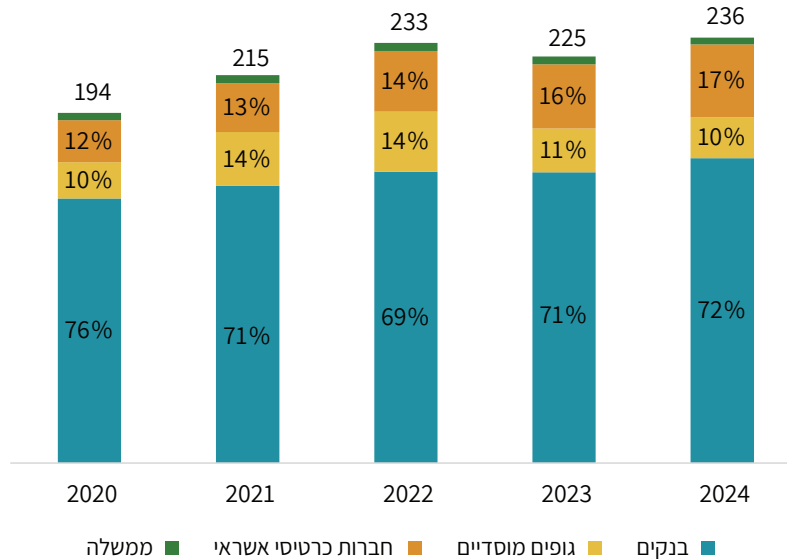
²⁰ יתרת חוב מחושבת לפני הפרשות להפסדי אשראי ואילו יתרות האשראי מוצגות אחרי הפרשות להפסדי אשראי.

²¹ הירידה בהלוואות שלא לדיור מהגופים המוסדיים חלה בכל מוצרי החיסכון, למעט קרנות הפנסיה שיתרתן מסך ההלוואות היא הקטנה ביותר. להרחבה ראו [דוח 'מבט סטטיסטי' לשנת 2024 של החטיבה למידע ולסטטיסטיקה בבנק ישראל, שפורסם במרץ 2025](#).

חל גידול ביתרת החוב שאינו לדיור של משקי הבית, בהובלת הבנקים וחברות כרטיסי האשראי

איור ה' - 8

התפלגות יתרות החוב שאינו לדיור של משקי הבית
לפי מקורות, דצמבר 2020 עד דצמבר 2024 | אחוזים | מיליארדי ש"ח

יתרת החוב בבנקים כוללת גם את האשראי שניתן במסגרת הלוואה לכל מטרה בביטחון דירת מגורים ואשראי שהינו באחריות או בערבות הבנקים. הנתונים אינם כוללים אשראי מתושבי חוץ או ממקורות חוץ-בנקאיים שאינם מוסדיים או חברות כרטיסי אשראי, עקב היעדר נתונים. בסך החוב נכלל גם אשראי בגין פעילות בכרטיסי אשראי (ולא רק הלוואות).

המקור: דיווחים לבנק ישראל, הבורסה לניירות ערך ועיבודי בנק ישראל.

יתכן כי הסיבה לשיעור הצמיחה הנמוך באשראי הבנקאי לזמן קצוב²² היא הגידול שנצפה באשראי בביטחון דירת מגורים²³, שצמח בשנת 2024 ב-3.7 אחוזים, בין היתר לאור הקלת הפיקוח על הבנקים במסגרת עדכון הוראת שעה²⁴ (איור ה'-9). במהלך 2024 ניתנו במסלול זה כ-10,500 הלוואות בסכום כולל של כ-2.15 מיליארד ש"ח. נציין כי אלה מהוות כ-28 אחוזים מסך ביצועי המערכת בהלוואות לכל מטרה במשכון דירת מגורים.

²² האשראי הצרכני הבנקאי מורכב מעו"ש בחובה, פעילות בכרטיסי אשראי בנקאיים, הלוואות מגובות בביטחון (בשעבוד רכב) והלוואות שאינן מגובות בביטחון, כאשר שני הרכיבים האחרונים נקראים לעיתים "אשראי לזמן קצוב".

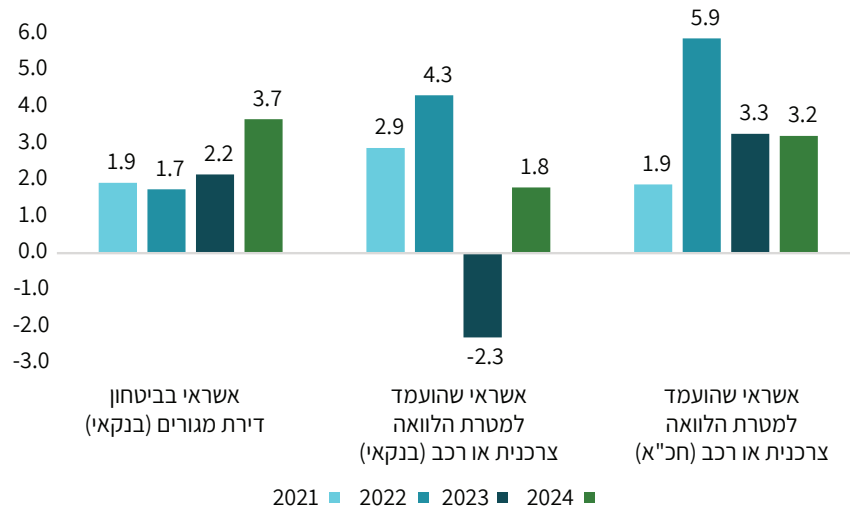
²³ חלק מהאשראי לדיור הוא אשראי לכל מטרה שניתן בביטחון דירת מגורים (ולכן הוא מסווג כאשראי לדיור), אך הוא משמש כמעין אשראי צרכני, זול יותר (ראו איור 36 בסקירה החצי שנתית לשנת 2024 של הפיקוח על הבנקים), ולכן בנייתו זה נתייחס אליו ככזה.

²⁴ לפי הוראת השעה, הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 251, תאגיד בנקאי רשאי לאשר הלוואה לדיור שלא לצורך רכישת זכות במקרקעין עד לשיעור מימון של 70 אחוזים, ובלבד שסכום ההלוואה שמעל שיעור מימון של 50 אחוזים לא יעלה על 200,000 ש"ח. הקלות אלו הוארכו עד לסוף שנת 2025. להרחבה ראו [קישור](#).

בשנת 2024 חלה צמיחה באשראי הצרכני על סוגיו השונים

איור ה' - 9

סך השינוי ביתרות האשראי הצרכני על סוגיו השונים, סך מערכת הבנקאות, 2020 עד 2024 | מיליארדי ש"ח

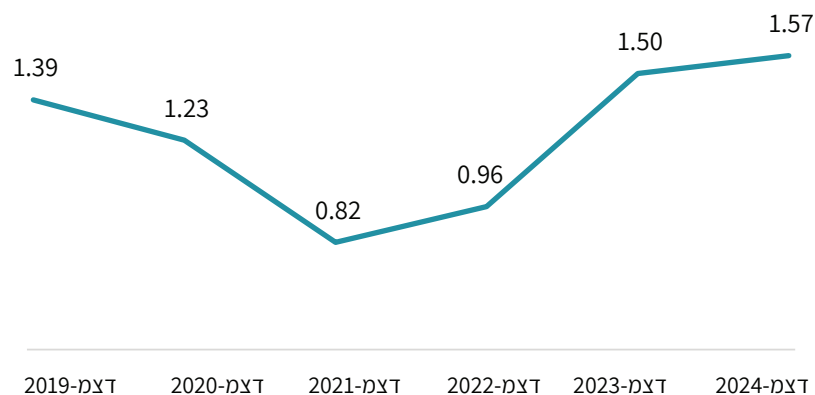
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

שיעור האשראי שאינו צובר ריבית או צובר ריבית ובפיגור של מעל 90 יום (אומדן ל-NPL) של משקי הבית נותר נמוך ביחס לשנים קודמות (0.8 אחוזים, ראו בהמשך הפרק איור ה'-19). עם זאת, שיעור המחיקות ב-2024 עלה ל-1.6 אחוזים - שיעור גבוה ברמה היסטורית (איור ה'-10). בהתאם לכך עלה יחס הכיסוי בעבור האשראי למשקי הבית (שיעור ההפרשה להפסדי אשראי מסך יתרת האשראי בעבור האשראי שאינו לדיוור) הירידה בשיעור האשראי שאינו צובר ריבית או צובר ריבית ובפיגור של מעל 90 יום (אומדן ל-NPL) התבטאה גם בגידול ביחס הכיסוי NPL של מגזר משקי הבית (שיעור ההפרשה להפסדי אשראי מסך יתרת האשראי שאינו צובר ריבית או צובר ריבית ובפיגור של מעל 90 יום, (לוח 18)).

חלה עלייה בשיעור המחיקות באשראי הצרכני

איור ה' - 10

שיעור המחיקות מסך האשראי הצרכני של משקי הבית, סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2020 עד דצמבר 2024 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

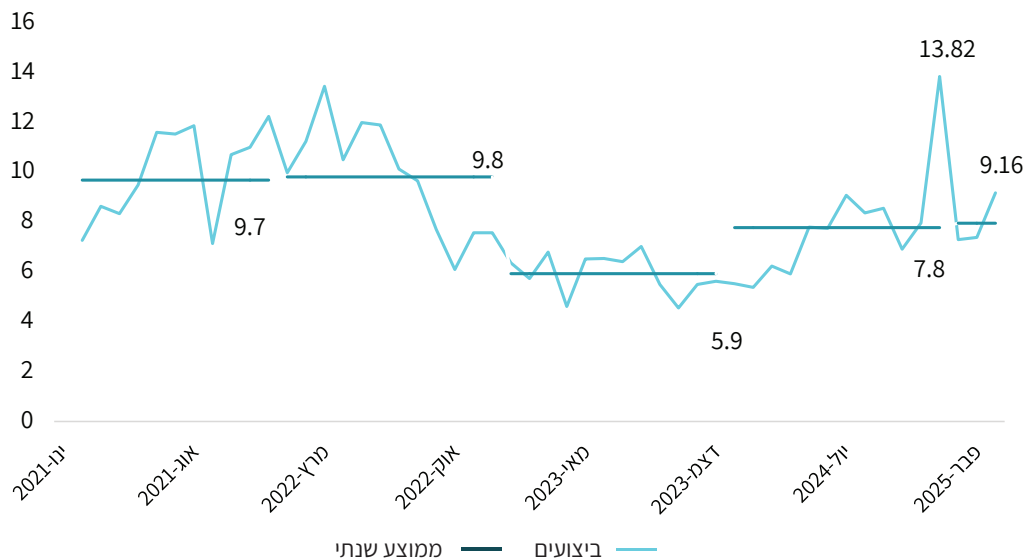
ג.אשראי למשקי בית - אשראי לדיר

על-אף שסביבת הריבית גבוהה, בשנת 2024 חלה האצה בביצועי אשראי למטרת מגורים, לאחר האטה שהחלה כבר מאמצע שנת 2022 (איור ה'-11). ההתאוששות בביצועי האשראי הגיעה במקביל להתאוששות בעסקאות, בפרט ברכישת דירות יד ראשונה, שנתמכו, בין היתר, בהתגברות מבצעי העידוד של היזמים (להרחבה ראו תיבה ה'-2 בסקירה זו). לאורך שנת 2024 הועמד אשראי לדיר בהיקף מצטבר של 93 מיליארד ש"ח, כאשר בחודש דצמבר נצפה שיא ובחודש זה בלבד הועמד אשראי בהיקף של 13.8 מיליארד ש"ח (14.8 אחוזים מביצועי האשראי בשנת 2024 ניתנו בחודש זה), על רקע העלאת המע"מ בחודש ינואר 2025 והרצון של רוכשים (ויזמים) להקדים תשלומים. התאוששות זו ממשיכה גם ב-2025, כאשר בחודשים ינואר ופברואר הועמד אשראי לדיר בהיקף מצטבר של כ-15 מיליארד ש"ח - 34.5 אחוזים יותר מהאשראי שהועמד בתקופה המקבילה ב-2024. גם באשראי שניתן בעבור הלוואות מסוג "בולט" או "בלון"²⁵ נצפה גידול (איור ה'-12). הלוואות אלה ניתנות בעיקר כהלוואות גישור²⁶, אך הגידול שנצפה מיוחס בעיקר לעלייה בהלוואות מסוג סבסוד יזמים (הלוואה לדיר המועמדת לרכוש שבה הריבית מהוננת ומשלם אותה היזם, במועד נטילת ההלוואה או בהמשך), שגם שווקו במסגרת מבצעי העידוד החל מסוף שנת 2023. גובה ההלוואה הממוצעת לאורך שנת 2024 נותר יציב (הממוצע השנתי הוא כמיליון ש"ח, ראו התייחסות בהמשך הפרק). להרחבה על-אודות ההלוואות לדיר שנלקחו בשנת 2024 ראו פירוט בהמשך הפרק. כ-16 אחוזים מיתרת האשראי לדיר הועמדה במהלך 2024, כ-11 אחוזים הועמד בשנת 2023. כשליש מתיק האשראי לדיר הועמד לפני יותר מ-5 שנים (לוח 19).

חלה התאוששות בביצועי האשראי למטרת מגורים ב-2024

איור ה' - 11

הביצועים החודשיים באשראי למגורים, סך מערכת הבנקאות, ינואר 2021 עד מרץ 2025 | מיליארדי ש"ח

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

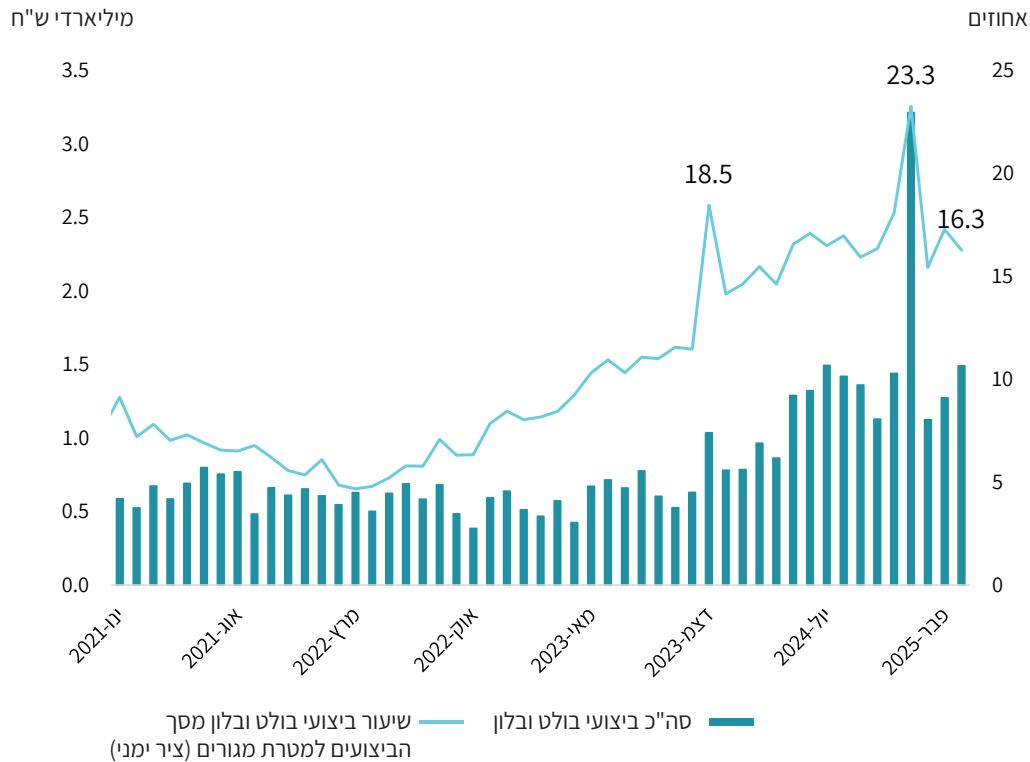
²⁵ הלוואות שבהן ההחזר, ולעתים גם הריבית, מוחזרים במועד הפירעון הסופי של ההלוואה.

²⁶ הלוואות שנועדו לפתור או לגשר על פער בתזרים מזומנים - למשל רכוש המעוניין לרכוש דירה חליפית ונדרש לו זמן למכירת הדירה הקיימת.

היקף האשראי שניתן במסגרת הלוואות "בולט"/"בלון" גדל, בפרט בחודש דצמבר 2024

איור ה' - 12

ביצועי בולט/בלון באשראי למטרת מגורים, ינואר 2021 עד מרץ 2025 | מיליארדי ש"ח | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

עם סיום מתווה הדחיות של בנק ישראל²⁷ במחצית הראשונה של שנת 2024 נצפתה ירידה בנתוני המחזורים²⁸. אף-על-פי-כן, החל מסוף שנת 2024 חלה עלייה בהיקף המחזורים (איור ה'-13). ייתכן כי בעקבות סיום תקופת הדחייה, לקוחות שחזרו לשלם כעת נדרשים לשלם גם את התשלומים שנדחו ונטל החוב שלהם עולה, והם עשויים לפנות כעת למחזור במטרה להקטין את חובם.

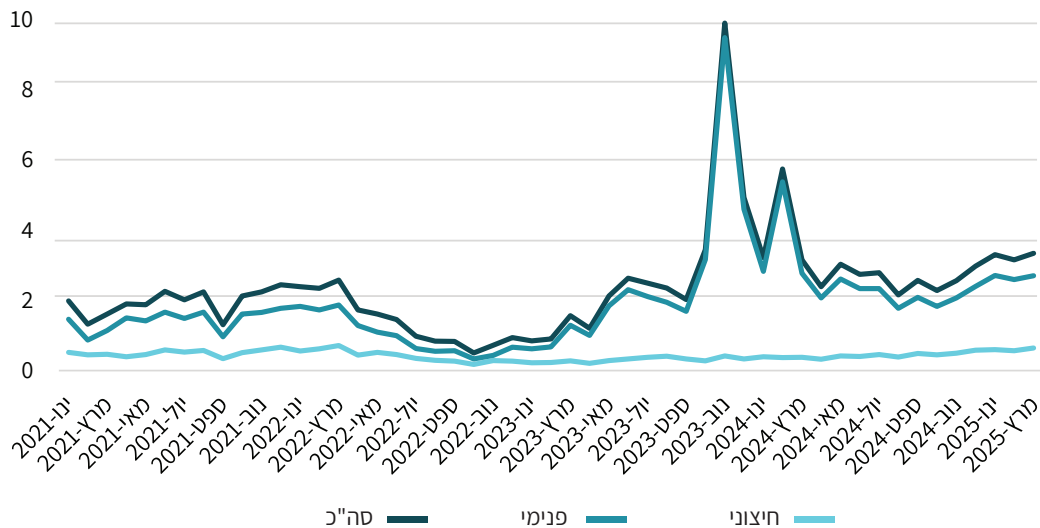
²⁷ להרחבה ראו תיבה ו'-2 בסקירת מערכת הבנקאות לשנת 2023.

²⁸ בתקופת מלחמת "חרבות ברזל" דחיות מעל לשלושה חודשים נכללו ב"אשראי שמוחזר". נציין כי בתקופת הקורונה ההנחייה לבנקים היתה שונה, כך שדחיות של עד ששה חודשים לא נכללו ב"אשראי שמוחזר". מתווה הדחיות הסתיים במרץ 2025. להרחבה, ראו פרק ו' בסקירה זו.

היקף המחזורים ירד עם סיום מתווה הדחיות אך בחודשים האחרונים נצפתה מגמת עלייה

מיחזורים באשראי למטרת מגורים, סך מערכת הבנקאות, ינואר 2021 עד מרץ 2025 | מיליארדי ש"ח

איור ה' - 13

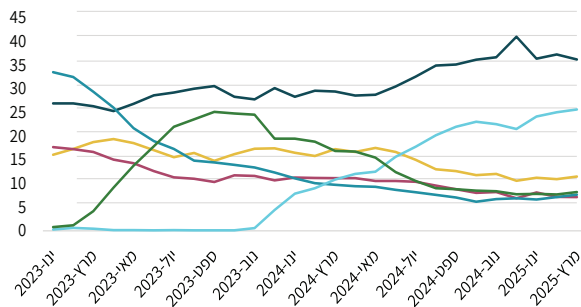
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לאורך שנת 2024 נותרו שיעורי הריבית במסלולים השונים יציבים יחסית (שינויים קלים בריביות המשתנות בעקבות שינויים בתשואות של אג"ח ממשלתית שקלית בטווחים קצרים – עד 5 שנים; איור ה'-14). הפער בין ריבית הפריים לבין ריבית קבועה לא-צמודה (קל"צ), שנשמר לאורך השנתיים האחרונות, מצביע על ציפיית השוק לירידה עתידית בריבית בנק ישראל. מסלולי הריבית מסוג קל"צ ומשתנה לא-צמודה עד שנתיים ממשיכים להוביל (איור ה'-15). העלייה במסלול הריבית מסוג קל"צ שנצפתה בדצמבר מוסברת בחלקה בעלייה בשיעור ההלוואות "בולט" ו"בלון" בסבסוד יזמים, שכן הלוואות אלו ניתנות, לרוב, במסלולים בריבית קבועה.

שיעורי הריבית במסלולים השונים היו יציבים לאורך שנת 2024. שיעור האשראי במסלולים שאינם צמודים (קבועה ומשתנה עד שנתיים) ממשיך לגדול על-חשבון יתר המסלולים

איור ה' - 15

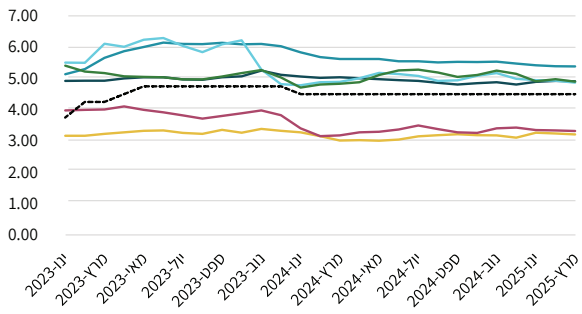
התפלגות מסלולי ריבית מסך הביצועים למטרת מגורים, סך מערכת הבנקאות, ינואר 2023 עד מרץ 2025 | אחוזים

ריבית בנק ישראל --- ריבית משתנה לא צמודה (פריים) ריבית משתנה לא צמודה עד 5 שנים ריבית קבועה לא צמודה ריבית קבועה צמודה

איור ה' - 14

הריבית על הלוואות למטרת מגורים לפי מסלולי ריבית ומגזרי הצמדה, סך מערכת הבנקאות, ינואר 2023 עד מרץ 2025 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

מדדי סיכון בתיק האשראי לדיור

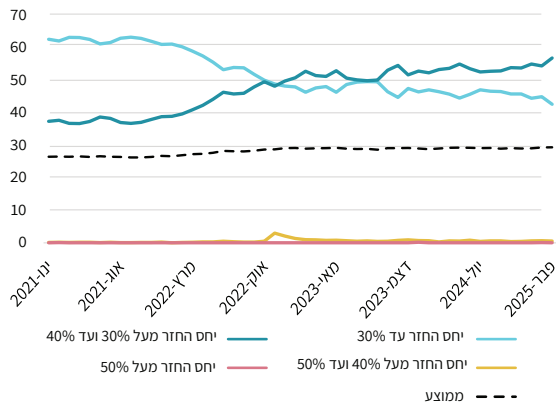
נוכח סביבת הריבית הגבוהה, שיעור מכירות גבוה של דירות במסגרת מבצעי עידוד שונים מטעם היזמים ועליה בשיעור ההלוואות בשיעורי מימון ובשיעורי החזר גבוהים רמת הסיכון בתיק עלתה²⁹. יחד עם זאת, שיעור ה-NPL וכן התקופה הממוצעת לפירעון, שיעור המימון ושיעור ההחזר מההכנסה נותרו יציבים. התקופה הממוצעת לפירעון בתיק האשראי לדיור בשנת 2024 עמדה על כ-27 שנים (בניכוי הלוואות מסוג "בולט" ו"בלון" אשר, כאמור, חלקם בביצועי האשראי למטרת מגורים עלה, כיוון שהתקופה לפירעון בהן קצרה יותר). שיעור המימון הממוצע בתיק האשראי לדיור נותר ללא שינוי כמעט במהלך שנת 2024 ונשאר יציב סביב 53 אחוזים (איור ה'-16). שיעור ההחזר מההכנסה הממוצע בתיק האשראי לדיור נותר אף הוא יציב לאורך שנת 2024 (כ-29 אחוזים; איור ה'-17).

²⁹ להרחבה, ראו תיבה ה'-2 בסקירה זו וחוזר בדבר עדכון הוראות 203 ו-329 באתר בנק ישראל.

בשנת 2023 נרשמה יציבות בשיעור המימון הממוצע ושיעור ההחזר־מהכנסה הממוצע

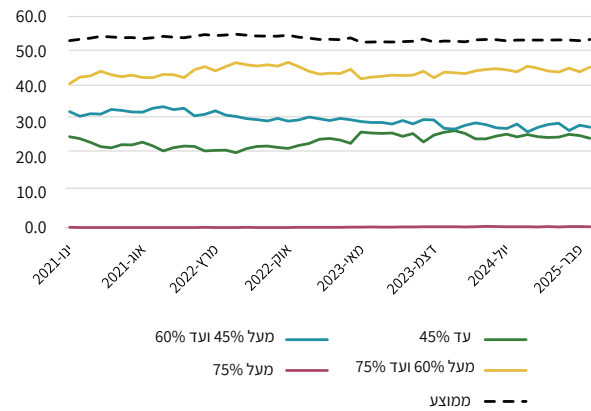
איור ה' - 17

התפלגות ביצועי ההלוואות למטרת מגורים לפי שיעור ההחזר מהכנסה, סך מערכת הבנקאות, ינואר 2021 עד פברואר 2025 | אחוזים

איור ה' - 16

התפלגות ביצועי ההלוואות למגורים לפי שיעור המימון, סך מערכת הבנקאות, ינואר 2021 עד פברואר 2025 | אחוזים

*בניכוי הלוואות "בולט" ו"בלון".

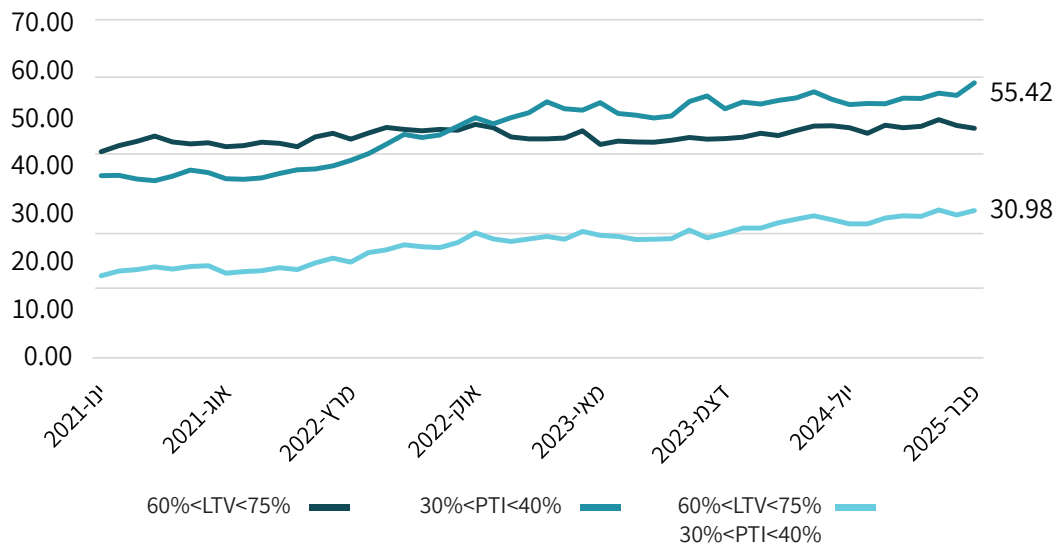
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

על־אף היציבות שנרשמה בשיעורי המימון הממוצעים ובשיעור ההחזר־מהכנסה הממוצע, שיעור ההלוואות שניתנו בשיעורי מימון גבוהים (60 אחוזים עד 75 אחוזים) ובשיעורי החזר־מהכנסה גבוהים (30 אחוזים עד 40 אחוזים), שהן הלוואות ברמת־סיכון גבוהה יותר, היה גבוה לאורך שנת 2024, בפרט בהסתכלות היסטורית (איור ה'-18).

שיעור ההלוואות בשיעורי מימון ושיעורי החזר־מהכנסה גבוהים ממשיך לגדול

משקל ההלוואות שבוצעו בשיעורי מימון, ושיעור החזר גבוהים*, סך מערכת הבנקאות, ינואר 2021 עד פברואר 2025 | אחוזים

איור ה' - 18

*בניכוי הלוואות "בולט" ו"בלון".

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

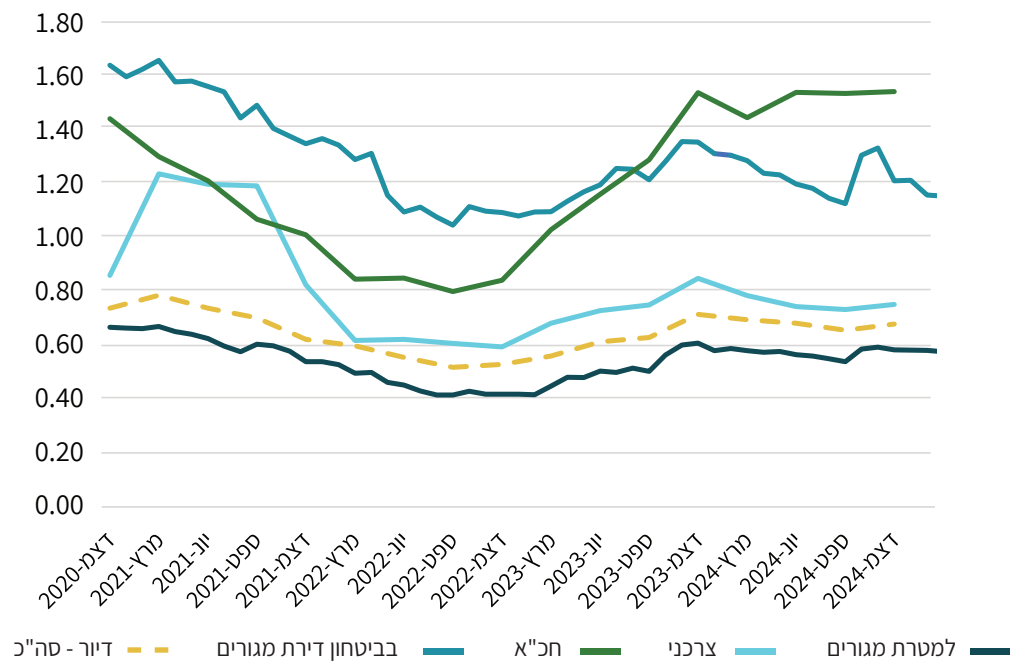
ישנה יציבות בשיעור האשראי NPL^{30} , הן באשראי לדיוור והן באשראי הצרכני (כ-0.8 אחוזים, איור ה'-19). באשראי לדיוור אפשר לראות כי שיעור האשראי בביטחון דירת־מגורים שנמצא בפיגור מעל 90 יום גבוה יותר לעומת שיעור זה באשראי למטרת מגורים (1.2 אחוזים ו-0.6 אחוזים, בהתאמה). שיעורים אלו עלו בהשוואה לשנת 2022, אך על־אף העלייה שנצפתה מדובר בשיעורי פיגור נמוכים בראייה היסטורית. במהלך 2024 חלה הרעה מסוימת בשיעור האשראי בביטחון דירת־מגורים שנמצא בפיגור מעל 90 יום, שלא נצפתה באשראי למטרת מגורים. מאז נובמבר 2024 נמצא שיעור זה במגמת ירידה. עם סיום מתווה הדחיות, הפיקוח על הבנקים עוקב מקרוב הן אחר התפתחות נטל החוב של משקי־הבית והן אחר שיעורי הכשל. לעומת־זאת, שיעור זה באשראי של חכ"א הוא גבוה ושומר על רמה גבוהה זו לאורך שנת 2024 (להרחבה ראו פרק ה.5 בסקירה זו).

³⁰ אומדן המחושב לפי שיעור האשראי שאינו צובר + שיעור האשראי שצובר ריבית אך בפיגור מעל ל-90 יום מיתרת האשראי.

ישנה יציבות בשיעור האשראי NPL, הן באשראי לדיור והן באשראי הצרכני

שיעור ה-NPL באשראי למשקי בית לפי סגמנטים, סך מערכת הבנקאות וחכ"א, דצמבר 2020 עד מרץ 2025 | אחוזים

איור ה' - 19

*הירידה ב-NPL באשראי צרכני בתחילת 2022 היתה בעקבות המעבר ל-CECL. המעבר שקרה בחכ"א כשנה אחרי היה פחות משמעותי.
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

פירוט נוסף על משכנתאות שנלקחו בשנת 2024

במהלך 2024 נלקחו כ-89 אלף הלוואות חדשות³¹, כאשר גובה הלוואה ממוצעת הוא כמיליון ש"ח. כ-75 אחוזים היו הלוואות למטרת רכישת דירה והיתר הן הלוואות שנלקחו בביטחון דירת מגורים (לוח ה'-1). מרבית ההלוואות שנלקחו לרכישת דירה הן לרכישת דירה ראשונה. קיימת שונות בין הקטגוריות השונות, הן בשווי הנכס הממוצע והן בגובה ההלוואה הממוצעת. על אף העלייה בשיעור ביצועי הלוואות "בולט" ו"בלון", שחלקה הגיעה על רקע מבצעי העידוד, מרבית ההלוואות שיש בהן רכיב הכולל הלוואת "בולט" או "בלון" ניתנו לרוכשי דירה חליפית. למעלה ממחצית מההלוואות שנלקחו בשנת 2024 כללו הצמדה למדד המחירים לצרכן, כאשר בעבור רוכשי דירות להשקעה (כלומר רוכשים אשר קיימת כבר בבעלותם דירה אחת נוספת לפחות) נצפה השיעור הנמוך ביותר.

רק בכ-37 אחוזים מההלוואות נעשתה השוואה בין אישורים עקרוניים במספר בנקים (תיחור), כאשר שיעורים גבוהים יותר נצפו בקרב רוכשי דירה ראשונה, משקיעים ובקרב מי שמחזרו את הלוואתם בבנק אחר. ייתכן ששיעור התיחור הנמוך בקרב נוטלי הלוואה בביטחון דירת מגורים נובע מהעובדה שלרוב, הלוואה זו נלקחת אחרי שנלקחה הלוואה למטרת רכישת דירה, כך שהנכס משועבד כבר לבנק ולכן נטילת אשראי נוסף תתבצע לרוב באותו הבנק. כ-57 אחוזים מהלווים נעזרו ביועצי משכנתאות, כאשר שיעורים נמוכים יותר נצפו בקרב משקיעים, בקרב מי שלקחו הלוואה לכל מטרה (בביטחון דירת מגורים), ובקרב רוכשי דירה חליפית.

לוח ה'-1: סטטיסטיקה תיאורית על הלוואות שנלקחו בשנת 2024

בביטחון דירת מגורים	הלוואות למטרת רכישת דירה				
	מחזור ³²	השקעה	דירה חליפית	דירה ראשונה	
25	6	7	18	44	שיעור מסך ההלוואות
295	913	1,022	1,204	1,024	גובה הלוואה ממוצעת (אלפי ש"ח)
2.32	2.8	2.81	2.95	2.17	שווי נכס ממוצע (מיליוני ש"ח)
4	3	24	51	10	שיעור הלוואות שיש בהן מרכיב "בולט" או "בלון" מסך ההלוואות לסגמנט זה
61	55	38	47	57	שיעור הלוואות שיש בהן מסלול עם הצמדה למדד המחירים לצרכן מסך ההלוואות לסגמנט זה
17	38	38	40	46	שיעור לוויים שבדקו הצעה ביותר מבנק אחד מסך ההלוואות לסגמנט זה
49	70	46	51	62	שיעור לוויים שנעזרו ביועץ מסך ההלוואות לסגמנט זה

³¹ הלוואות שלמעלה מ-60 אחוזים מסכום ההלוואה נמשך, כך שנכללו מרבית ההלוואות בסבסוד יזמים.

³² מעבר של הלוואה לרכישת דירה מבנק אחד לאחר.

ד. האשראי העסקי

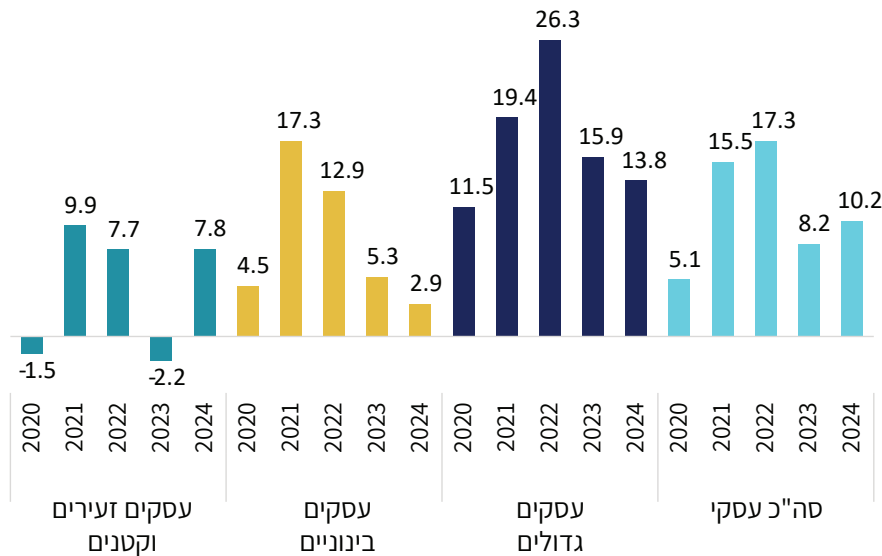
מגזרי פעילות פיקוחיים

יתרת האשראי העסקי במערכת הבנקאות עומדת, נכון לסוף שנת 2024, על כ-810 מיליארד ש"ח, כאשר שיעור הצמיחה של אשראי זה בשנת 2024 עמד על כ-10 אחוזים. זהו שיעור גבוה יותר בהשוואה לשנת 2023, שבה צמח האשראי העסקי בכ-8 אחוזים, אך נמוך בהשוואה לצמיחתו בשנים קודמות (17.3 אחוזים ו-15.5 אחוזים בשנים 2022 ו-2021 בהתאמה). את הצמיחה באשראי העסקי הוביל מגזר העסקים הגדולים. האשראי שניתן לעסקים גדולים צמח בכ-14 אחוזים. גם במגזר העסקים הזעירים והקטנים נצפו שיעורי צמיחה גבוהים - כ-8 אחוזים, על-אף סביבת הריבית הגבוהה והשפעות מלחמת "חרבות ברזל". בעסקים הבינוניים בלט שיעור הצמיחה הנמוך, אשר עמד על כ-3 אחוזים, לעומת 5 אחוזים אשתקד (איור ה'-20; לוח 15). ניתוח הביצועים במגזר העסקי מעלה כי ישנה שונות בין מגזרי הפעילות הפיקוחיים: במגזר העסקים הקטנים בשנת 2024 גדלו הביצועים בשיעור הגבוה ביותר (12 אחוזים). במגזר העסקים הבינוניים הם גדלו ב-7 אחוזים ואילו במגזר העסקים הגדולים גדלו הביצועים ב-5 אחוזים בלבד. לעומתם, ביצועי האשראי של מגזר העסקים הזעירים ירד ב-2 אחוזים. נציין כי בכל מגזרי הפעילות חלה בחודש דצמבר 2024 עלייה בביצועי האשראי, על רקע העלאת המע"מ בחודש ינואר 2025 והרצון להקדים עסקאות ותשלומים. ביחס לשנים קודמות גדלו הן ביצועי האשראי והן הפירעונות של המגזר העסקי בשיעורים נמוכים, כך שהשפעת הביצועים על יתרת האשראי המאזנית הייתה נמוכה.

את צמיחת האשראי העסקי הוביל מגזר העסקים הגדולים

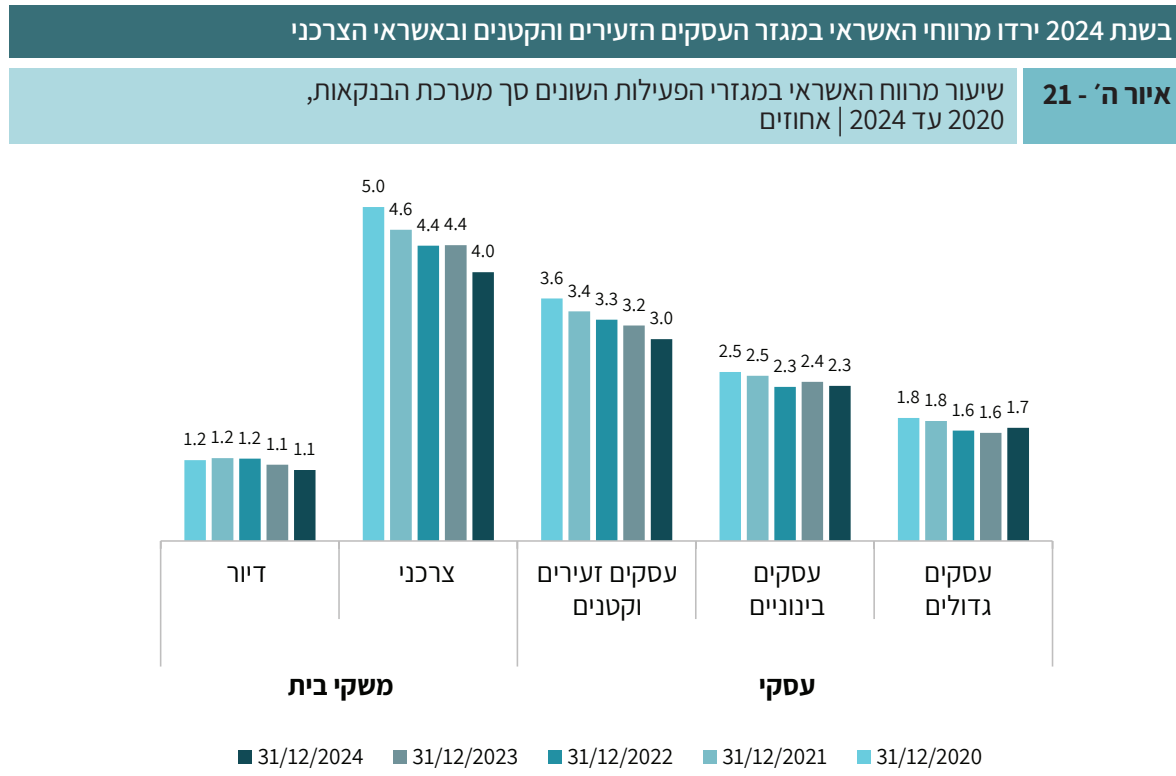
שיעור השינוי ביתרת האשראי לפי מגזרי פעילות, סך מערכת הבנקאות, 2020-2024 | אחוזים

איור ה' - 20

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בשנת 2024 ירדו מרווחי האשראי במגזר העסקים הזעירים והקטנים ובאשראי הצרכני בהשוואה לשנת 2023, בעוד שביתר המגזרים חלו שינויים זעירים בלבד במרווח האשראי (איור ה'-21). מסקר קציני האשראי³³ עולה כי אמנם מרווחי האשראי על הלוואה ממוצעת ירדו ברוב מגזרי הפעילות, בהלוואות ברמת סיכון גבוהה חלה דווקא עליה במרווח. למעלה ממחצית מיתרת האשראי העסקי, נכון לסוף שנת 2024, ניתנה לעסקים גדולים (כ-56 אחוזים), כ-29 אחוזים ניתנו לעסקים זעירים וקטנים ואילו חלקו של האשראי לעסקים בינוניים הוא 15 אחוזים בלבד. כשליש מיתרת האשראי העסקי הועמד בשנת 2024 ("אשראי חדש"), שליש נוסף מוגדר כ"הלוואות מתחדשות" והיתר הועמד בשנים קודמות (לוח 19).

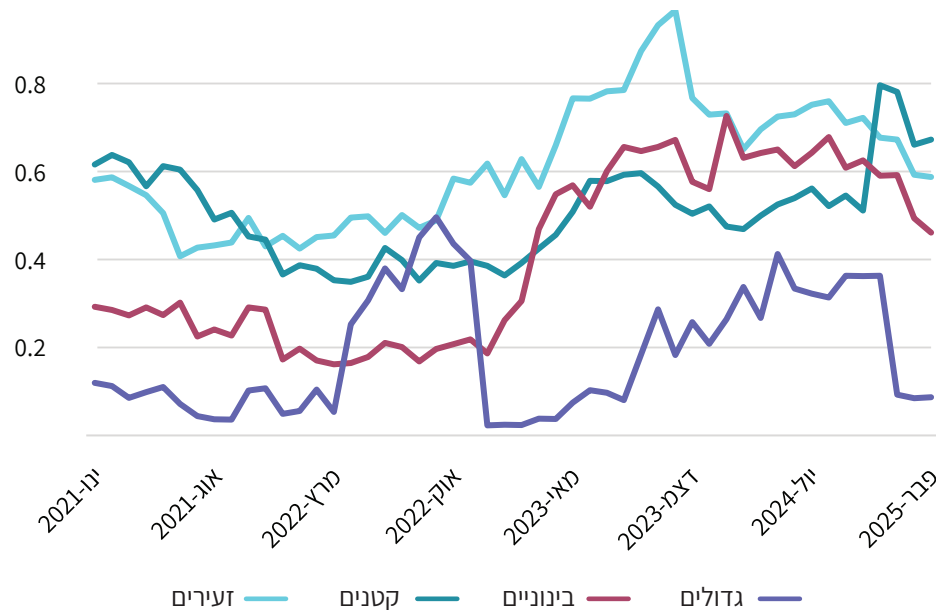

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לאורך שנת 2024 חלה מגמה מעורבת בשיעור האשראי בפיגור מעל 90 יום במגזרי הפעילות השונים. בעוד שבמגזר העסקים הקטנים עלה שיעור האשראי בפיגור בסוף שנת 2024 (עם מגמת ירידה קלה החל מחודש ינואר 2025), במגזר העסקים הגדולים נצפתה מגמת עלייה עד חודש מאי ובסוף השנה חלה ירידה חדה, חזרה לרמה שהייתה טרם המלחמה. במגזר העסקים הזעירים והבינוניים הייתה יציבות יחסית בשיעור הפיגורים לאורך שנת 2024 (איור ה'-22).

³³ להרחבה, ראו [הודעה לעיתונות](#) בנושא.

מגמות מעורבות בשיעור האשראי בפיגור מעל 90 יום	
שיעור האשראי בפיגור מעל 90 יום לפי מגזרי פעילות - פעילות בישראל, סך מערכת הבנקאות, ינואר 2021 עד פברואר 2025 אחוזים	איור ה' - 22

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

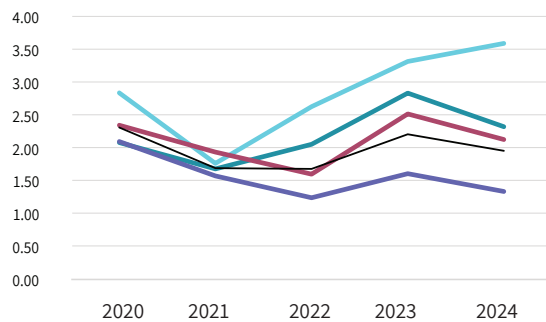
במהלך שנת 2024 קטנה ההוצאה להפסדי אשראי בהשוואה לשנת 2023 בכל מגזרי הפעילות. זאת לאור התאמות שביצעו הבנקים במודלים שלהם, בהתאם ל-CECL³⁴, על רקע הירידה בסיכון ואי-התממשותם של כשלי-אשראי מהותיים, כפי שצפו. בלט מגזר העסקים הגדולים, אשר נרשמה בו הכנסה בסעיף זה בשנת 2024, בין היתר על רקע גביות שביצעו חלק מהבנקים ברבעון האחרון (איור ה'-23). שיעור ההפרשה להפסדי אשראי ירד בכל מגזרי הפעילות פרט למגזר העסקים הזעירים, שם היה הגידול בהפרשה להפסדי אשראי גבוה מהצמיחה באשראי בעבור מגזר זה (איור ה'-24).

³⁴ CECL - Current Expected Credit Losses. לפי שיטה זו, ההפרשה להפסדי אשראי תיקבע לפי ההערכה של הבנק לגבי ההפסד הצפוי (Expected loss) לאורך כל תקופת האשראי, במקום לאמוד את ההפסד שנגרם נכון למועד הדיווח (Incurred loss). בחישוב ההפסד הצפוי כאמור, יובאו בחשבון הפסדים היסטוריים, אי הוודאות הגלומה בהתממשות הפסדים אלה, וכן ייעשה שימוש רב יותר במידע צופה פני עתיד, בין היתר באמצעות שימוש בתחזיות סבירות לגבי אירועים כלכליים עתידיים.

ניכרת ירידה בהוצאות להפסדי אשראי, על רקע אי התממשותם של כשלים ולאור התאמות שביצעו הבנקים במודלים, כך ששיעור ההפרשה להפסדי אשראי ירד ברוב מגזרי הפעילות

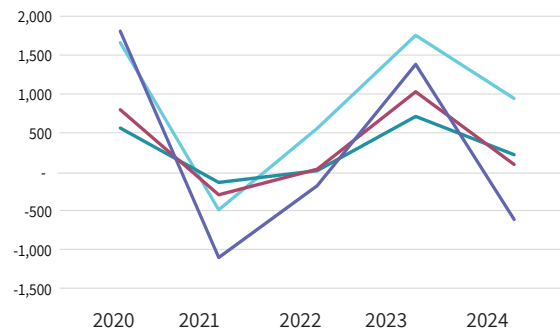
איור ה' - 24

שיעור ההפרשה להפסדי אשראי מסך האשראי, סך מערכת הבנקאות, 2024-2020 | אחוזים

איור ה' - 23

הוצאה להפסדי אשראי מסך האשראי, סך מערכת הבנקאות, 2024-2020 | מיליוני ש"ח

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

שיעור האשראי הבעייתי (המורכב מאשראי לא־צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת)³⁵ מסך האשראי ירד בכל מגזרי הפעילות בהשוואה לשנים האחרונות (איור ה'-25). יחס הכיסוי NPL³⁶ עלה בהשוואה ל-2023 בכל מגזרי הפעילות,

פרט למגזר העסקים הקטנים (איור ה'-26). שיעור זה עלה במיוחד במגזר העסקים הגדולים ונובע מהקטון שחל בהיקף האשראי שאינו־צובר ואשראי־צובר בפיגור מעל 90 יום. משמעות הדבר היא גידול בכרית־הספיגה של הבנקים כנגד הפסדי אשראי פוטנציאליים בקצב מהיר יותר מהגידול באשראי בכשל שהיה בשנת 2024.

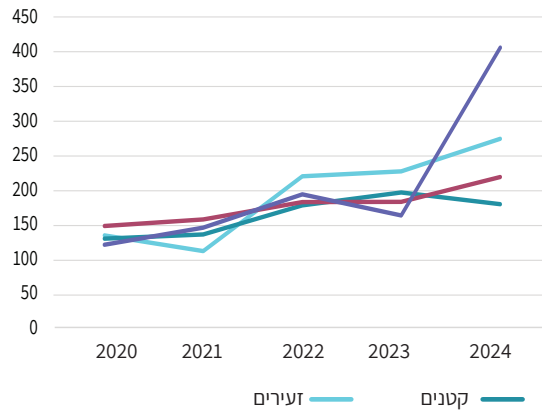
³⁵ האשראי הבעייתי הוא בחלקו סובייקטיבי לאור השונות הקיימת בין הבנקים הן במודלים והן בהערכות הסיכון שלהם.

³⁶ המחושב כיתרת ההפרשה להפסדי אשראי מסך האשראי שאינו צובר ריבית ואשראי־צובר בפיגור מעל 90 יום.

ירידה באשראי הבעייתי, לצד גידול בכרית ספיגת הפסדים במערכת הבנקאות

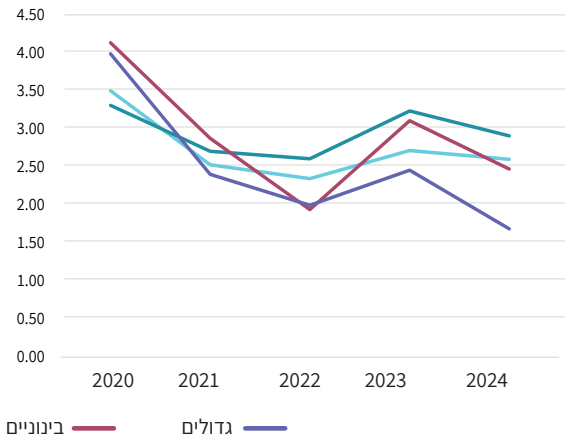
איור ה' - 26

יחס הכיסוי לפי מגזרי פעילות,
סך מערכת הבנקאות, 2024-2020 | אחוזים

איור ה' - 25

שיעור האשראי הבעייתי מסך האשראי לפי מגזרי
פעילות, סך מערכת הבנקאות, 2020 עד 2024 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

ענפי־משק

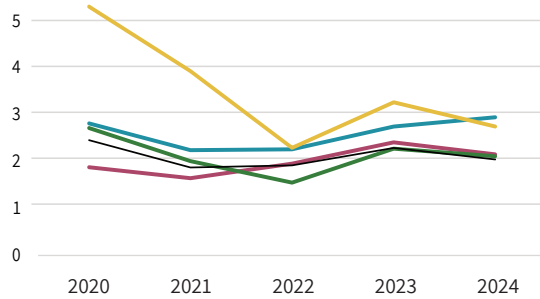
עיקר הצמיחה בתיק האשראי מקורה באשראי העסקי ובפרט באשראי לבינוי, נדל"ן ושירותים פיננסיים (לוח 14). מבחינת איכות תיק האשראי העסקי לפי ענפי־משק, חל שיפור בכל מדדי איכות האשראי: ההוצאות להפסדי אשראי ירדו בכל ענפי־המשק, ובפרט בענף הבינוי והנדל"ן ובענף המסחר (איור ה'-27), וכן גם שיעור ההפרשה מסך האשראי ירד, במרבית ענפי־המשק (פרט לענף התעשייה והחרושת, איור ה'-28). הירידה בהוצאות וביתרת ההפרשה להפסדי אשראי היא בהלימה עם הירידה בשיעור האשראי הבעייתי (איור ה'-29). יחס הכיסוי NPL³⁷ עלה בהשוואה ל-2023, והוא גבוה גם בהסתכלות היסטורית (איור ה'-30). אף־על־פי־כן, היקף ההוצאות להפסדי אשראי, יחס הכיסוי ושיעור האשראי הבעייתי דומים ברמתם לשנים קודמות.

³⁷ מחושב כיתרת ההפרשה להפסדי אשראי מסך האשראי שאינו צובר ריבית ואשראי בעייתי בפיגור מעל 90 יום. נציין כי אשראי בעייתי מתחלק לאשראי־צובר ואשראי־צובר. אשראי שאינו־צובר ואשראי־צובר בפיגור מעל 90 יום מייצגים אומדן ל-NPL, שהוא מדד "אובייקטיבי" לאשראי בעייתי בין הבנקים השונים ולכן מצאנו לנכון לשים אותו במכנה (פיגור של עד 90 יום הוא לעיתים פיגור טכני בלבד). יצוין כי מרבית האשראי הבעייתי היא אשראי־צובר דווקא שאינו בפיגור מעל 90 יום.

ירידה בהוצאות להפסדי אשראי ובשיעור יתרת ההפרשה גם בענפי־המשק

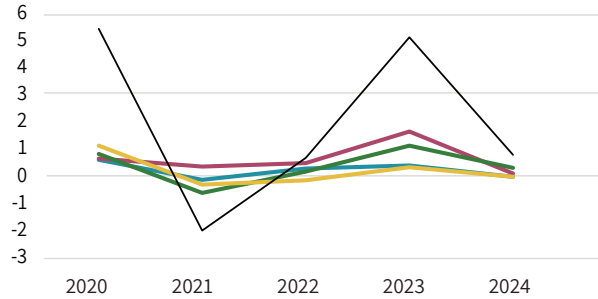
איור ה' - 28

שיעור ההפרשה להפסדי אשראי מסך האשראי
לפי ענפי משק מרכזיים,
סך מערכת הבנקאות, 2024-2020 | אחוזים

איור ה' - 27

הוצאות להפסדי אשראי לפי ענפי משק מרכזיים,
סך מערכת הבנקאות, 2024-2020 | מיליארדי ש"ח

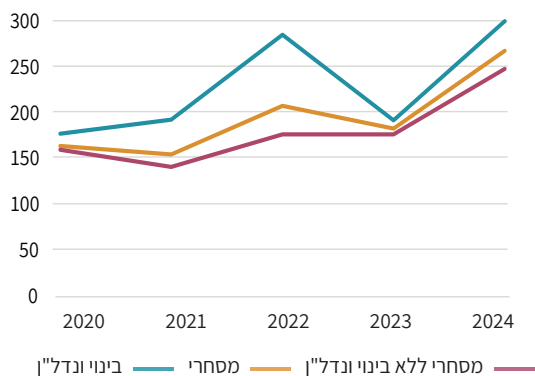
— סה"כ מסחרי — מסחר — תעשייה וחרושת — בינוי ונדלן — בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

שיפור במדדי איכות האשראי בענפי־המשק

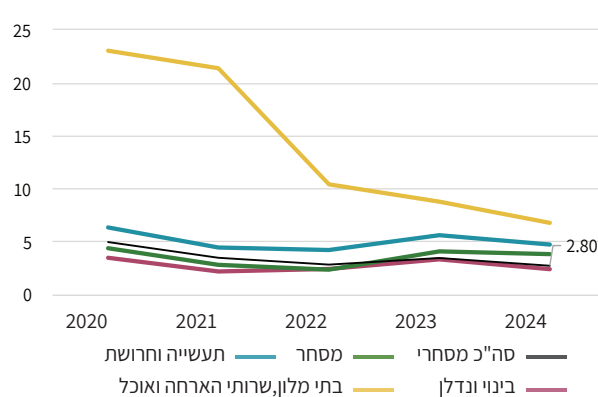
איור ה' - 30

יחס הכיסוי NPL*, סך מערכת הבנקאות,
2024-2020 | אחוזים

איור ה' - 29

שיעור האשראי הבעייתי מסך האשראי לפי ענפי משק
מרכזיים, סך מערכת הבנקאות, 2024-2020 | אחוזים

* יחס הכיסוי NPL = סך ההפרשה להפסדי אשראי מסך האשראי הלא צובר + אשראי צובר בפיגור מעל 90 יום.
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

ניתוח בינוי ונדל"ן

כ-40 אחוזים מהאשראי העסקי ניתן לענף הבינוי והנדל"ן (כ-20 אחוזים מסך האשראי עבור פעילות בישראל, לוח 14), כאשר ענף הבינוי מהווה כ-63 אחוזים ממנו (והיתר הוא אשראי למימון פעילות בנדל"ן). לאור עלייה בסיכון האשראי לענף הבינוי והנדל"ן, בין היתר נוכח התגברות מבצעי מימון שהציעו היזמים, בחודש אפריל 2025 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראות שעה³⁸ שמטרתה לאזן בין הפחתת הסיכון המתגבר מהשימוש במנגנוני המימון לבין המשך שימוש מבוקר בכלי זה. יתרת האשראי המאזנית בענף הבינוי והנדל"ן צמחה בשנת 2024 בשיעור של 8.7 אחוזים - שיעור נמוך בהשוואה לשנים קודמות (שיעור הצמיחה הממוצע ב-5 השנים האחרונות הוא כ-19 אחוזים, איור ה'-3), כאשר כשליש מהאשראי בענף הבינוי הועמד במהלך שנת 2024 (לוח 19). גם באשראי לנדל"ן נצפתה האטה בקצב גידול האשראי, אך פחות מאשר באשראי לבינוי (צמיחה של כ-9 אחוזים, כאשר הצמיחה הממוצעת ב-5 השנים האחרונות היא כ-12 אחוזים).

האשראי בענף בינוי ונדל"ן מיועד למימון בשלבים שונים במשך חיי הפרויקט: מימון קרקעות, מימון פרויקטים בבנייה, נדל"ן מניב (שבנייתו הושלמה) ואשראי שאינו בביטחון נדל"ן (שבחלקו מיועד גם למימון תשתיות; לוח 20). בכל אחת מפעילויות אלו מועמד אשראי הן לפרויקטים למגורים והן עבור פרויקטים המיועדים למשרדים ולמסחר - כ-54 אחוזים מהאשראי בענף זה מיועד לפרויקטים למגורים, כ-35 אחוזים בעבור פרויקטים למשרדים ומסחר והיתר מיועד למטרות אחרות (מרבית האשראי למימון בשלב הקרקע או הבנייה הוא ברובו בעבור פרויקטים למגורים ואילו מרבית האשראי למימון נדל"ן מניב הוא בעבור פרויקטים למשרדים ומסחר). הן האשראי בעבור פרויקטים למגורים והן האשראי בעבור פרויקטים למשרדים ומסחר צמחו בשיעורים דומים (11 אחוזים ו-12 אחוזים, בהתאמה). להלן נדון בהתפתחויות שהתרחשו בענף בשנה החולפת.

אשראי לפרויקטים למגורים

כ-54 אחוזים מהאשראי בביטחון נדל"ן בישראל (ענף הבינוי ונדל"ן) מממן פרויקטים למגורים בשלבים שונים: כ-52 אחוזים ממנו הם בעבור פרויקטים בשלב הקרקע, כ-34 אחוזים הם בעבור פרויקטים בשלב הבנייה והיתר, 13 אחוזים, הם למעשה נדל"ן מניב למגורים (דירה להשכרה, דיור מוגן וכו'). אשראי זה צמח בשנת 2024 בכ-11 אחוזים. להרחבה על אודות אשראי המיועד למימון פרויקטים למגורים ראו תיבה ה'-2 בסקירה זו.

מניתוח מדדי איכות האשראי לפרויקטים למגורים עולה תמונה מעורבת: בעוד שיעור האשראי בשיעורי מימון גבוהים ירד מעט, חלה עלייה בשיעור הפרויקטים שבהם ישנו פער בין התקדמות הבנייה ובין המכירות. במהלך השנה חלה ירידה קלה בשיעור האשראי שניתן למימון פרויקטים למגורים בשלב הקרקע בשיעורי מימון גבוהים, אך אף-על-פי כן, עיקר האשראי לפרויקטים למגורים בשלב הקרקע ניתן בשיעורי מימון גבוהים (75 אחוזים ומעלה, איור ה'-31). נוסף על כך, לנוכח סביבת הריבית ותנאי המקרו, החל מהמחצית השנייה של שנת 2022 חלה האטה בפעילות בשוק הדירות, והאטה זו באה לידי ביטוי גם בעלייה בשיעור הפרויקטים שבהם ישנו פער בין התקדמות הבנייה ובין המכירות (איור ה'-32)³⁹. במקביל, בשנת 2024 שיעור האשראי שניתן לפרויקטים עם כושר ספיגה נמוך ירד (4 אחוזים מסך האשראי שניתן לפרויקטים בתהליכי בנייה שהינם למכירה)⁴⁰.

³⁸ להרחבה, ראו תיבה ה'-2 בסקירה זו וחוזר בדבר עדכון הוראות 203 ו-329 [באתר בנק ישראל](#).

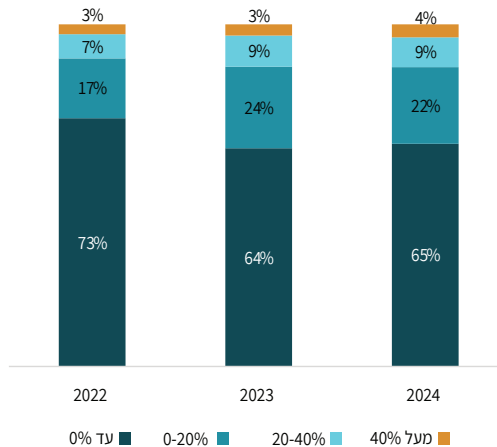
³⁹ פער בין שיעור ההתקדמות בביצוע הבנייה ובין שיעור המכירות עשוי להצביע על קושי של היזם במכירת דירות. ככל שפער זה גבוה יותר, יש בכך לרמז על קושי גדול יותר במכירת דירות.

⁴⁰ כושר הספיגה מבטא את שיעור הירידה המרבי האפשרי במחירי המכירה של הדירות מבלי שהבנק יספוג הפסדים מהפרויקט. היזם מתבסס גם על הון עצמי ולכן ההפסד לבנק יהיה לאחר ההפסד של היזם את ההון העצמי.

מגמה מעורבת במדדי הסיכון של האשראי לפרויקטים למגורים. בעוד שיעור האשראי בשיעורי מימון גבוהים ירד מעט, חלה עלייה בשיעור הפרויקטים שבהם ישנו פער בין התקדמות הבנייה ובין המכירות

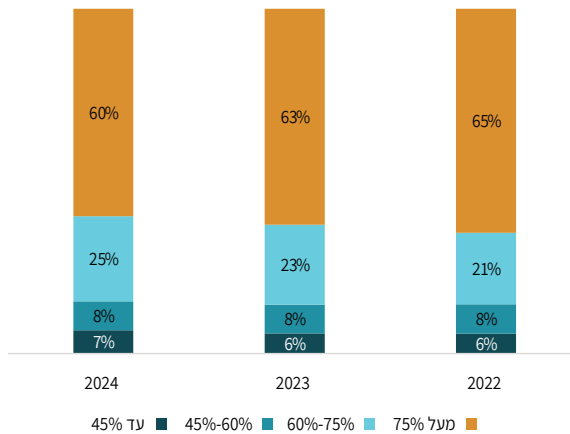
איור ה' - 32

התפלגות הפער בין שיעור התקדמות בביצוע אל מול מכירות, סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2022 עד דצמבר 2024 | אחוזים

איור ה' - 31

התפלגות האשראי למימון קרקעות לבנייה למגורים לפי שיעור המימון, סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2022 עד דצמבר 2024 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים

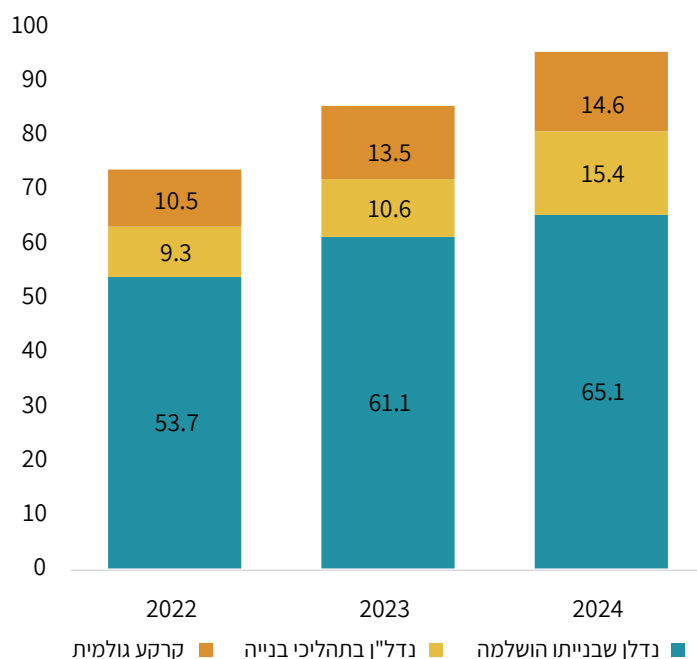
אשראי למשרדים ומסחר

יתרת האשראי למשרדים ומסחר מהווה כ-35 אחוזים מהאשראי לביטחון נדל"ן בישראל. בשנת 2024 צמחה יתרת האשראי בעבור משרדים ומסחר בכ-12 אחוזים, כאשר הנדל"ן המניב (שבנייתו הושלמה), המהווה כ-68 אחוזים מסגמנט זה, צמח ב-7 אחוזים בלבד. בשנת 2024 בלטה הצמיחה של האשראי למשרדים ומסחר בשלב תהליכי הבנייה, ובו צמחה יתרת האשראי בכ-45 אחוזים בשנת 2024 ועמדה על 15.4 מיליארד ש"ח (איור ה'-33). שיעור התפוסה של משרדים ושטחי מסחר שבנייתם הושלמה משמש כמדד סיכון שעשוי להעיד על איתנות הפרויקט. ככל ששיעור התפוסה נמוך יותר, ייתכן כי רווחיות הפרויקט נמוכה ואף שלילית ובהתאמה סיכון האשראי של פרויקט זה עולה. שיעור האשראי שניתן לפרויקטים למשרדים ומסחר שבנייתם הושלמה ושיעור התפוסה בהם מתחת ל-75 אחוזים הוא נמוך וגם נמצא במגמת ירידה (כ-10 אחוזים בשנת 2022, כ-7 אחוזים בשנת 2023 וכ-6 אחוזים בשנת 2024).

האשראי המיועד לפרויקטים בעבור משרדים ומסחר גדל, בפרט האשראי בתהליכי בנייה

יתרות האשראי למשרדים ומסחר לפי שלב הפרויקט,
סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2022 עד דצמבר 2024 | מיליארדי ש"ח

איור ה' - 33

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

השיפור במדדי סיכון האשראי בענף הנדל"ן (שהוא לרוב בעבור משרדים ומסחר) עשוי להסביר את השיפור הקל שנצפה במדדי הסיכון בתיק האשראי לענף בינוי ונדל"ן (איורים ה' 28, ה' 29, ה' 30).

3. סיכון הנזילות

במהלך שנת 2024 חלה ירידה קלה ביחסי הנזילות של מערכת הבנקאות, אך הם יציבים ונמצאים ברמה גבוהה משמעותית מדרישת הסף שקבע הפיקוח על הבנקים. המגמות שהחלו ברבעון האחרון של שנת 2023, עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", נמשכו גם במהלך שנת 2024. בתקופה זו הגדיל בנק ישראל את היקפם של הפיקדונות המוניתריים על חשבון הנפקות מק"מ⁴¹ והממשלה הגדילה את הוצאותיה, וכך נוצר גידול בהנפקות אג"ח ממשלתיות ועלייה באחזקתן אצל התאגידים הבנקאיים. הגידול בפיקדונות הציבור התבטא בעיקר בקרב מפקידים מסחריים ומוסדיים, בעוד שמפקידים קמעונאים ועסקים קטנים העדיפו להחזיק פיקדונות לטווחים קצרים יותר, ככלי הנראה בשל העלייה באי-הוודאות. חלקם של המפקידים המוסדיים מתוך הפיקדונות בטווחים הקצרים עלה מעט.

כחלק מניהול סיכון הנזילות, נקבעו במסגרת באזל III שני יחסי נזילות תקינים שבהם נדרשים הבנקים לעמוד. הראשון הוא יחס כיסוי הנזילות (LCR – Liquidity Coverage Ratio)⁴², שנועד לבחון אם לבנקים יש כרית-נזילות מספקת כדי לעמוד בתרחיש קיצון משמעותי שנמשך 30 ימי קלנדריים. היחס השני הוא יחס המימון היציב נטו (NSFR – Net Stable Funding Ratio)⁴³, שנועד לבחון אם הבנקים שומרים על פרופיל מימון יציב בהתאם להרכב נכסיהם המאזניים ולפעילויותיהם החוץ-מאזניות. עמידה ביחס זה מצביעה על כך שיש די מקורות מימון יציבים זמינים כדי לעמוד במימון הנדרש (בהסתכלות קדימה לטווח של שנה אחת). עמידה בשני היחסים הללו בוזמנית ממתנת את סיכון הנזילות שעלול להיגרם כתוצאה משינויים בלתי צפויים בתזרימי המזומנים.

במהלך שנת 2024 חלה ירידה קלה ביחס כיסוי הנזילות בהשוואה לרמתו בסוף שנת 2023. יחס כיסוי הנזילות נע ביציבות במהלך שנת 2024 ועמד בחודש דצמבר 2024 על 136 אחוזים בהשוואה ל-137 אחוזים בדצמבר 2023. נכון לחודש פברואר 2025 חלה ירידה קלה נוספת ביחס והוא עומד על 135 אחוזים. יחס כיסוי הנזילות גבוהה משמעותית מהדרישה המזערית שקבע הפיקוח על הבנקים וכל התאגידים הבנקאיים נמצאים ברמה גבוהה ממנה (איור ה'-34). נציין כי התאגידים הבנקאיים נדרשים לעמוד גם ביחס כיסוי הנזילות במט"ח. רכיבי יחס כיסוי הנזילות במט"ח רגישים מאוד לשינויים בשוקי ההון בעולם ומושפעים גם מתנועות בהיקפים יחסית נמוכים במרכיבי היחס. מאפיינים אלו מביאים לכך שיחס כיסוי הנזילות במט"ח עשוי להיות תנודתי מאוד. בהתאם, כל התאגידים הבנקאיים בישראל שומרים על יחס זה ברמה גבוהה בשיעור ניכר מהדרישה המזערית שקבע הפיקוח על הבנקים.

⁴¹ מק"מ הוא נייר-ערך שבנק ישראל מוכר לתקופות קצרות (עד כשנה), אשר באמצעותו יכול להזרים או לספוג נזילות. ניירות-ערך אלה מונפקים לציבור הרחב ואפשר לסחור בהם בבורסה לניירות-ערך. המק"מ מונפק בכל חודש, כך שבכל נקודת זמן יש 12 סדרות מק"מ סחירות עד טווח של שנה. תשואות המק"מ מסייעות בחישוב ציפיות הציבור לאינפלציה וכך – בניהול המדיניות המוניטרית לטווחים של עד שנה.

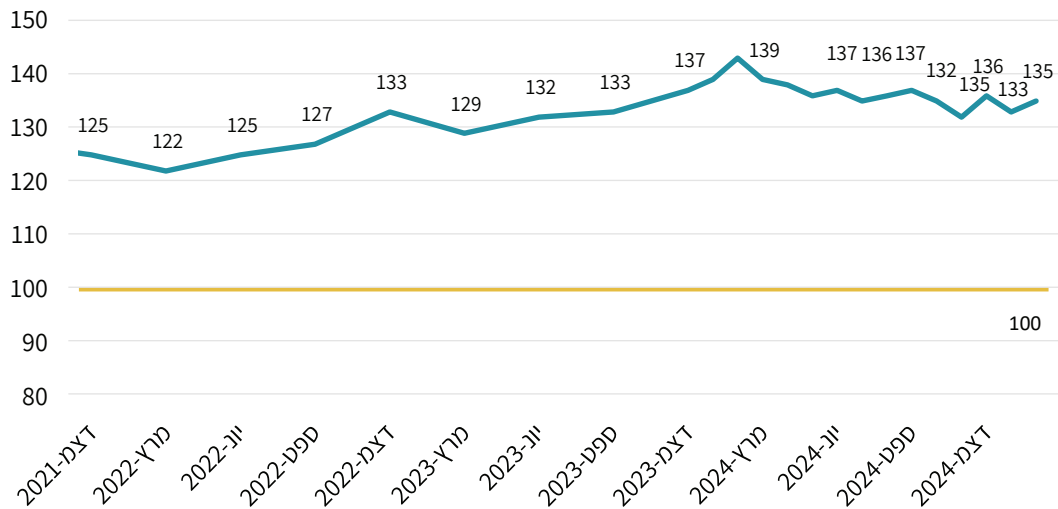
⁴² את הממדד יחס-כיסוי הנזילות פיתחה ועדת באזל במטרה לקדם את העמידות קצרת-הטווח של פרופיל הנזילות בתאגידים הבנקאיים. היחס מראה מהי כמות הנכסים הנזילים האיכותיים שתאגידים צריכים להחזיק כדי לשרוד בתרחיש קיצון משמעותי שנמשך 30 ימי קלנדרים. יחס כיסוי הנזילות מורכב משני רכיבים: במונה – מלאי הנכסים הנזילים האיכותיים (HQLA, High Quality Liquid Assets). מלאי זה בנוי משתי רמות של נכסים: רמה 1 – נכסים איכותיים שהיקף החזקתם אינו מוגבל; ורמה 2 – נכסים שהיקף החזקתם מוגבל ל-40 אחוזים ממלאי הנכסים הנזילים האיכותיים (רמה זו מחולקת לשתי רמות-משנה: א2 ו-22; היקף החזקתם של נכסים ברמה האחרונה מוגבל ל-15 אחוזים). במכנה – סך תזרים המזומנים היוצא נטו, דהיינו, סך תזרים המזומנים היוצא הצפוי בתרחיש הקיצון בניכוי סך תזרים המזומנים הנכנס הצפוי באותו תרחיש. את סך תזרים המזומנים היוצא הצפוי מחשבים באמצעות הכפלת היתרות של קטגוריות או של סוגים שונים של התחייבויות מאזניות וחוץ-מאזניות בשיעורי משיכתן הצפויים (drawn down או run off). את סך תזרים המזומנים הנכנס הצפוי מחשבים באמצעות הכפלת היתרות של חייבים חוזיים (contractual receivables) בשיעורי קבלתן הצפויים בתרחיש, עד לרף מצטבר של 75 אחוזים מסך תזרים המזומנים היוצא הצפוי.

⁴³ מטרתו של יחס-המימון היציב נטו היא לשפר את יציבותו של פרופיל-המימון של מערכת הבנקאות בטווח הארוך וזאת באמצעות דרישה שמימון פעילות הבנק תיעשה בעיקרה באמצעות מקורות-מימון עמידים באופן יחסי וארוכי-טווח (של שנה ויותר). יחס-המימון היציב נטו מורכב משני רכיבים: במונה – סך מימון יציב זמין (ASF, Available amount of stable funding) – החלק מההון ומההתחייבויות שאפשר להסתמך עליו כמקור מימון על-פני אופק זמן של שנה ויותר. במכנה – סך מימון יציב נדרש (RSF, Required amount of stable funding) – סך הנכסים (לרבות חשיפות חוץ-מאזניות) שבנק צפוי להידרש לממן על-פני אופק זמן של שנה ויותר ולפיכך יש להחזיק כנגדו מימון יציב זמין.

במהלך שנת 2024 נע יחס כיסוי הנזילות ביציבות ונמצא ברמה גבוהה מהדרישה המזערית של הפיקוח על הבנקים

יחס כיסוי הנזילות (LCR), סך מערכת הבנקאות, ספטמבר 2021 - פברואר 2025

איור ה' - 34

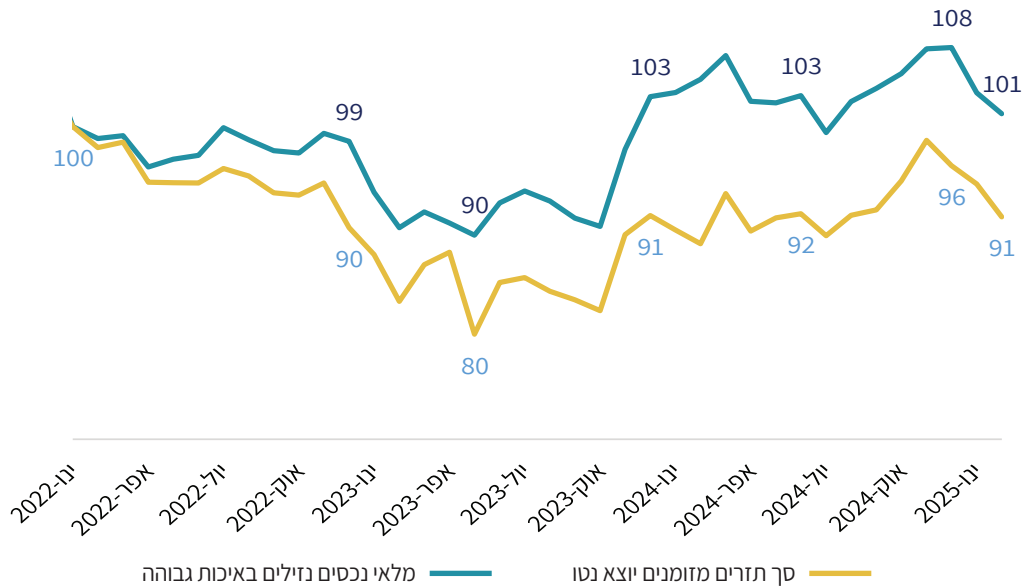
מקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בסיכומה של שנת 2024, חלה עלייה בקצב דומה במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ובתזרים היוצא נטו החזוי ל-30 יום בשיעורים של 4.6 אחוזים ו-5.2 אחוזים, בהתאמה (איור ה'-35). עיקר הגידול במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה נבע מסעיף רזרבות בבנק המרכזי, לעומת ירידה בסעיף ני"ע סחירים כשירים: החל מסוף שנת 2023 ולאורך שנת 2024 הגדיל בנק ישראל את היקפם של הפיקדונות המוניתריים על חשבון הנפקות מק"מ (איור ה'-36). מגמה זו, לצד הקיטון באחזקות מק"מ על ידי התאגידים הבנקאיים וגידול באחזקותם על ידי המוסדיים, הביאה לגידול בסעיף רזרבות בבנק המרכזי ולירידה בסעיף ני"ע סחירים כשירים. הירידה בסעיף ני"ע סחירים כשירים קווצה עם גידול באחזקות אג"ח ממשלתיות בידי התאגידים הבנקאיים (להרחבה ראו פרק ב' בסקירה זו). הגידול בתזרים היוצא נטו ל-30 יום נבע בעיקר מקיצור מח"מ של פיקדונות קמעונאיים ועסקים קטנים, ביחוד בתחילת השנה - ככל הנראה לנוכח המלחמה ורצונם של לקוחות להחזיק נכסים נזילים יותר בסביבת אי-ודאות, וכן מגידול בהיקף הפיקדונות של סיטונאים פיננסיים (מוסדיים), ביניהם פיקדונות קצרים.

בתחילת שנת 2025 חלה ירידה במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה בקצב מהיר יותר מהירידה בתזרים היוצא נטו בשיעורים של 5.9 אחוזים ו-5.1 אחוזים בהתאמה. שחיקה זו נבעה מתקבולי מיסים גבוהים במיוחד של הממשלה, בעיקר בחודש ינואר 2025, שהביאה לקיטון בסעיף רזרבות בבנק המרכזי ובפיקדונות הציבור, בעיקר פיקדונות סיטונאים לא-פיננסיים (מסחריים ללא מוסדיים). הירידה בסעיפים אלו לידי ביטוי במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ובתזרים היוצא החזוי ל-30 יום, בהתאמה. כתוצאה מכך, עמד יחס כיסוי הנזילות בחודש פברואר 2025 על 135 אחוזים.

בתחילת שנת 2025 חלה ירידה חדה במלאי הנכסים הנזילים ותזרים מזומנים היוצא נטו והם דומים לרמתם בתחילת שנת 2024

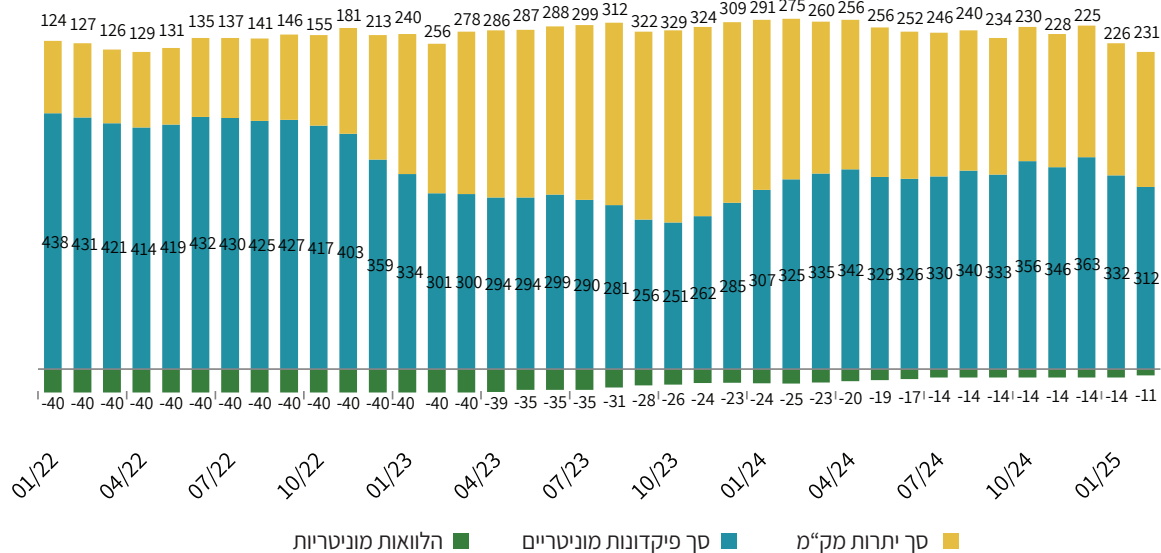
איור ה' - 35 התפתחות היקף הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA) והיקף תזרים היוצא נטו, סך מערכת הבנקאות, ינואר 2022 עד פברואר 2025 | ינואר 2022=100

מקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

החל מהרבעון האחרון של שנת 2023 הגדיל בנק ישראל את היקף הפיקדונות המוניטריים על-חשבון הנפקות מק"מ

איור ה' - 36 סך פיקדונות והלוואות מוניטריות וסך יתרות מק"מ עד פברואר 2025 | מיליארדי שקלים

מקור: החטיבה למידע ולסטטיסטיקה בבנק ישראל.

פיקדונות הציבור מהווים את עיקר ההתחייבויות של המערכת הבנקאית. **הגידול בשנת 2024 בפיקדונות הציבור התבטא בעיקר בפיקדונות של מפקדים מוסדיים (איור ה'-37)**, שגדלו יותר בפיקדונות לתקופה של למעלה מחודש, עם גידול שנתי של 36.9 אחוזים לעומת גידול של 13.6 אחוזים בפיקדונות קצרים מחודש. מגמה דומה נרשמה גם בפיקדונות מסחריים, אך בקצבי גידול מתונים יותר. לעומת זאת, בקרב פיקדונות של קמעונאים ועסקים קטנים נרשמה מגמה הפוכה: פיקדונות לתקופה של עד חודש גדלו ב-5.3 אחוזים בשנת 2024 (בעיקר במחצית הראשונה של השנה) ולתקופה ארוכה מכך ירדו ב-1.2 אחוזים. מגמה זו החלה מסוף שנת 2023. בחודשים הראשונים של שנת 2025 חלה ירידה בפיקדונות הציבור בכלל, בעיקר בפיקדונות עד חודש ובמגזר העסקי.

עלייה בפיקדונות לטווחים קצרים עד חודש, על רקע הזרמות הממשלה והעלייה באי-הודאות

איור ה' - 37

התפתחות פיקדונות הציבור לפי סוג מפקיד, מעל חודש, סך מערכת הבנקאות, מרץ 2022 עד ינואר 2025 | מרץ 2022=100

תאריך	סיטונאים לא פיננסים (כחול)	סיטונאים פיננסים (צהוב)	קמעונאים ועסקים קטנים (ירוק)
מרץ 2022	100	100	100
יוני 2022	105	110	105
ספטמבר 2022	110	115	110
דצמבר 2022	115	120	115
מרץ 2023	120	125	120
יוני 2023	125	130	125
ספטמבר 2023	130	135	130
דצמבר 2023	135	140	135
מרץ 2024	140	145	140
יוני 2024	145	150	145
ספטמבר 2024	150	155	150
דצמבר 2024	155	160	155
ינואר 2025	162	217	162

התפתחות פיקדונות הציבור לפי סוג מפקיד, עד חודש, סך מערכת הבנקאות, מרץ 2022 עד ינואר 2025 | מרץ 2022=100

תאריך	סיטונאים לא פיננסים (כחול)	סיטונאים פיננסים (צהוב)	קמעונאים ועסקים קטנים (ירוק)
מרץ 2022	100	100	100
יוני 2022	105	105	105
ספטמבר 2022	110	110	110
דצמבר 2022	115	115	115
מרץ 2023	120	120	120
יוני 2023	125	125	125
ספטמבר 2023	130	130	130
דצמבר 2023	135	135	135
מרץ 2024	140	140	140
יוני 2024	145	145	145
ספטמבר 2024	150	150	150
דצמבר 2024	155	155	155
ינואר 2025	162	217	162

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים

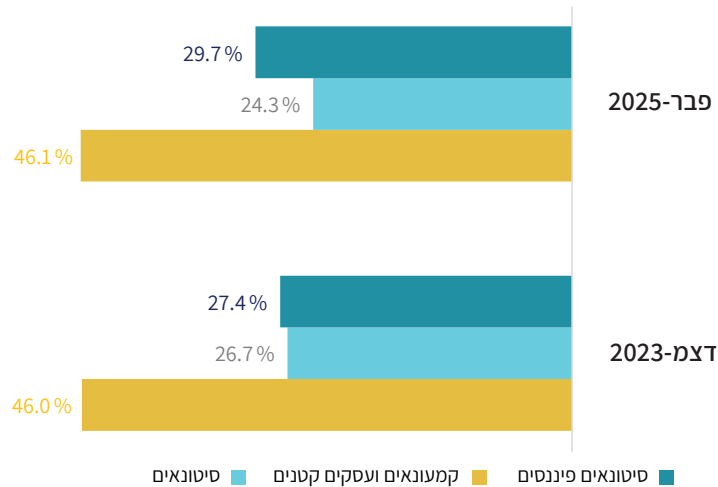
נכון לחודש פברואר 2025, מתוך סך פיקדונות הציבור (כ-2.1 טריליון ש"ח), מרבית הפיקדונות נסגרים לתקופה של עד חודש (כ-64 אחוזים בממוצע בשנתיים האחרונות). לפי הוראות הפיקוח על הבנקים⁴⁴, פיקדונות של לקוחות מוסדיים אינם נחשבים כמקור יציב לניהול סיכונים הנזילות של בנק, שכן מדובר בפיקדונות גדולים ותנודתיים מאוד ולכן משוקללים בצורה שמרנית בתוך יחס הנזילות. **החל מהרבעון השלישי של שנת 2024 חלה עלייה מתונה בחלקם של פיקדונות מוסדיים מתוך סך הפיקדונות למשיכה עד חודש**, משיעור של 27 אחוזים בסוף שנת 2023 עד לשיעור של 30 אחוזים בחודש פברואר 2025 (איור ה'-38).

⁴⁴ לפי נב"ת 221 (יחס כיסוי נזילות) ו-342 (סיכון נזילות).

מתוך הפיקדונות המופקדים עד חודש, חלקם של מוסדיים (סיטונאים פיננסיים) גדל

איור ה' - 38

שיעור מתוך פיקדונות הציבור עד חודש, לפי סוג מפקיד, דצמבר 2023, פברואר 2025 | אחוזים

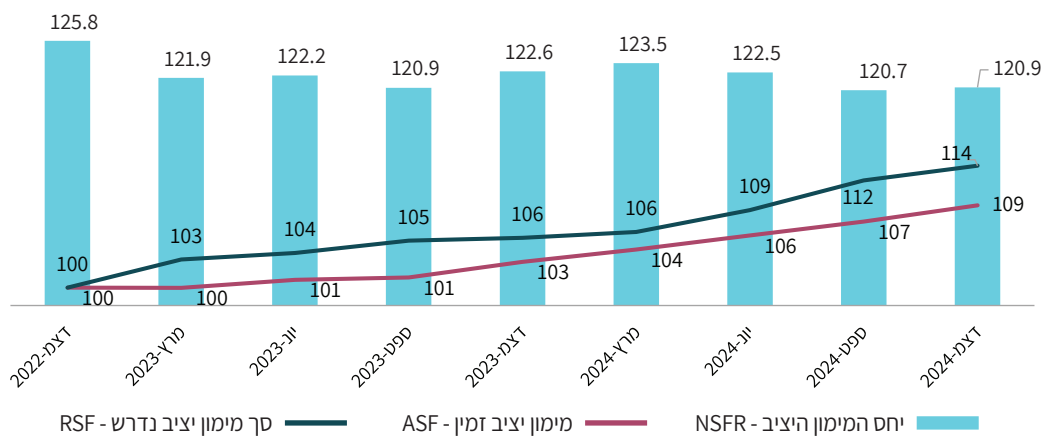
מקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ביחס המימון היציב נטו חלה במהלך שנת 2024 ירידה, כאשר בסימומה של השנה חלה עליה ל-120.9 אחוזים - רמה הנמוכה מרמתו בדצמבר 2023, אז עמד על כ-122.6 אחוזים (איור ה'-39). הירידה ביחס בהשוואה לחודש דצמבר 2023 נובעת מגידול בפריטי המימון היציב הנדרש (7.7 אחוזים בשנת 2024) בקצב גבוה יותר מזה של פריטי המימון היציב הזמין (6.2 אחוזים), בעיקר על רקע גידול מהיר יותר ביתרת האשראי לעומת גידול מתון יותר בהתחייבויות יציבות לתקופה של מעל שנה (בעיקר פיקדונות). נציין כי יחס המימון היציב נטו במערכת הבנקאות גבוה מהדרישה המזערית שקבע הפיקוח על הבנקים (100 אחוזים).

שחיקה ביחס המימון היציב על רקע גידול מתון בפיקדונות מעל שנה

איור ה' - 39

התפתחות סך המימון היציב הזמין (AFS) וסך המימון היציב הנדרש (RSF)¹, חמשת הבנקים הגדולים, דצמבר 2022 - דצמבר 2024 | דצמבר 2022=100

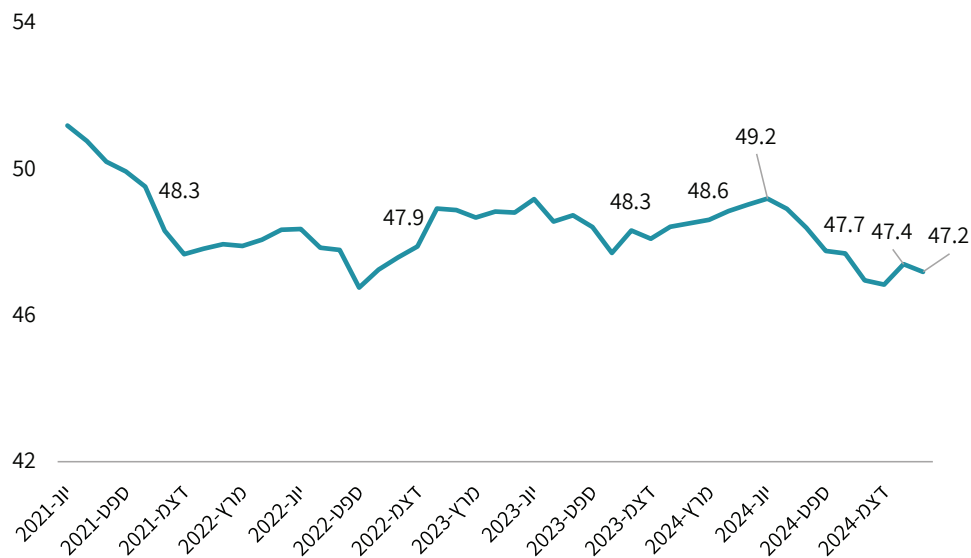

¹ כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 222. המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

יחס מימון הליבה (CFR – Core Funding Ratio)⁴⁵ נועד לבחון את איכות המקורות שעליהם נשען הבנק, כלומר, שיעור ההתחייבויות היציבות מסך ההתחייבויות. במהלך שנת 2024 חלה ירידה ביחס עקב גידול מהיר יותר בהתחייבויות בכלל לעומת הגידול בהתחייבויות היציבות (גידול שנתי של 9.7 אחוזים לעומת 4.4 אחוזים; איור ה'-40). הגידול בהתחייבויות היציבות נבע מגידול בפיקדונות קמעונאים ועסקים קטנים וגידול קל בפיקדונות מוסדיים מעל שנה. בתחילת שנת 2025 חל שיפור קל ביחס, למרות ירידה בפיקדונות קמעונאים ועסקים קטנים. ירידה זו קוזזה עם גידול בסעיף אג"ח וכתבי-התחייבות נידחים.

יחס מימון הליבה ירד מעט לנוכח גידול מתון יחסית של התחייבויות יציבות

איור ה' - 40 יחס מימון ליבה (CFR)¹, סך מערכת הבנקאות, יוני 2021 - פברואר 2025 | אחוזים

¹ בהתאם להגדרת ה-EBA, יחס מימון הליבה מורכב משני הרכיבים הבאים: במונה - סך ההתחייבויות היציבות - מורכב מיתרת הפיקדונות הקמעונאיים, יתרת הפיקדונות הסיטונאיים לתקופה של מעל שנה ואג"ח וכתבי התחייבויות נדחים. במכנה - סך ההתחייבויות.

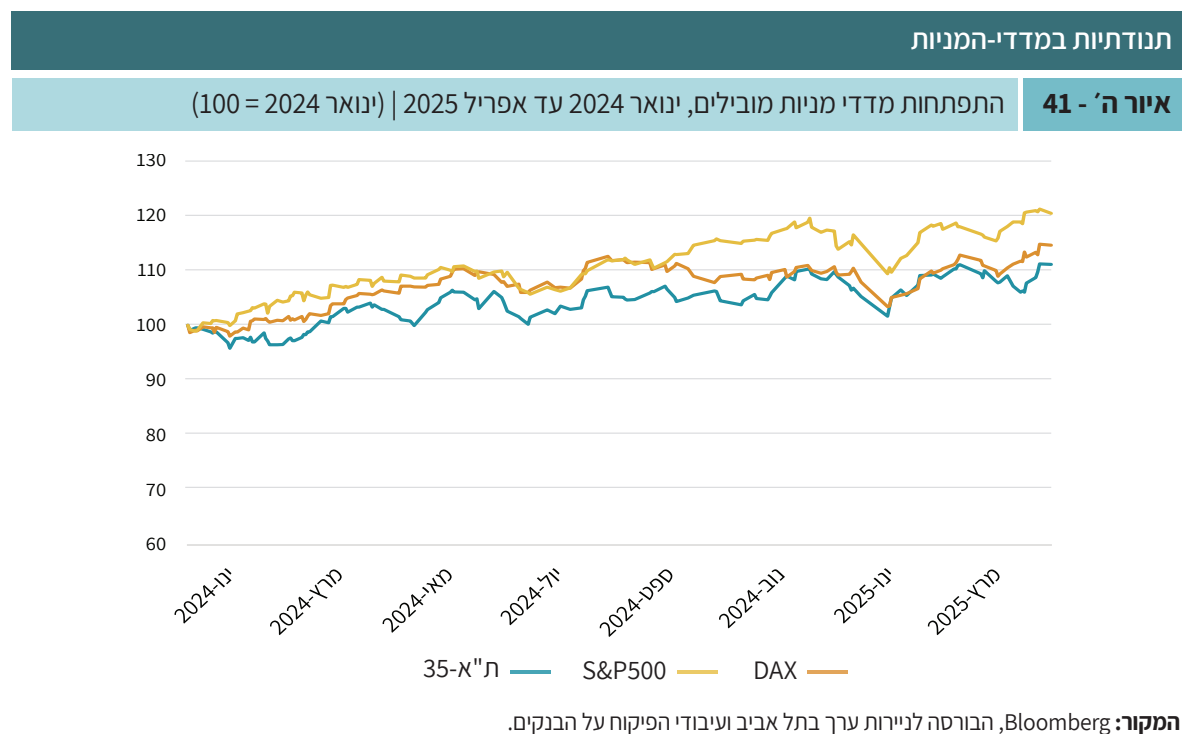
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

⁴⁵ בהתאם להגדרת ה-EBA, יחס מימון הליבה מורכב משני הרכיבים הבאים: במונה: סך ההתחייבויות היציבות - מורכב מיתרת הפיקדונות הקמעונאיים, יתרת הפיקדונות הסיטונאיים לתקופה של מעל שנה ואג"ח וכתבי התחייבויות נדחים. במכנה: סך ההתחייבויות.

4. סיכון השוק

במהלך שנת 2024, השווקים הפיננסיים בעולם חוו צמיחה מרשימה, בעיקר בזכות יציבות יחסית בשיעורי האינפלציה והפחתות ריבית משמעותיות שהובילו להתאוששות כלכלית רחבה, ולמגמות חיוביות במדדי המניות המרכזיים. זאת על אף, מתחים גיאופוליטיים שהשפיעו על חלק מהשווקים.

בישראל, המשך הלחימה ואי-הוודאות הפוליטית המקומית, התבטאו בין היתר בהורדת דירוג האשראי של מדינת ישראל⁴⁶, וכתוצאה מכך, גם של חברות ישראליות רבות, בהן גם הבנקים הישראליים⁴⁷. עם זאת, רמת הפעילות הכלכלית השתפרה מעט במהלך השנה. כמו כן, מדיניות מוניטרית יציבה יחסית של בנק ישראל⁴⁸ סייעה למיתון שיעור האינפלציה ולעלייה במדדי המניות המקומיים, ובמדד מניות הבנקים בפרט (להרחבה ראו פרק ג.4 לסקירה זו). מדדי סיכוני השוק והריבית של הבנקים הישראליים, שהושפעו מההתפתחויות בשווקים הפיננסיים, מעידים על עלייה ברמת הסיכון במהלך שנת 2024. שנת 2025 צפויה להיות שנה מאתגרת לשווקים הפיננסיים, עם מדיניות מוניטרית משתנה בעקבות שינויים באינפלציה וחשש מהאטה בפעילות הכלכלית. זאת לצד מתחים גיאופוליטיים שעשויים להשפיע על יציבות השווקים וליצור תנודתיות משמעותית (איור ה'-41), שמדגישה את האתגרים המשמעותיים הטמונים בסיכוני השוק והריבית, ואת החשיבות בניהולם.

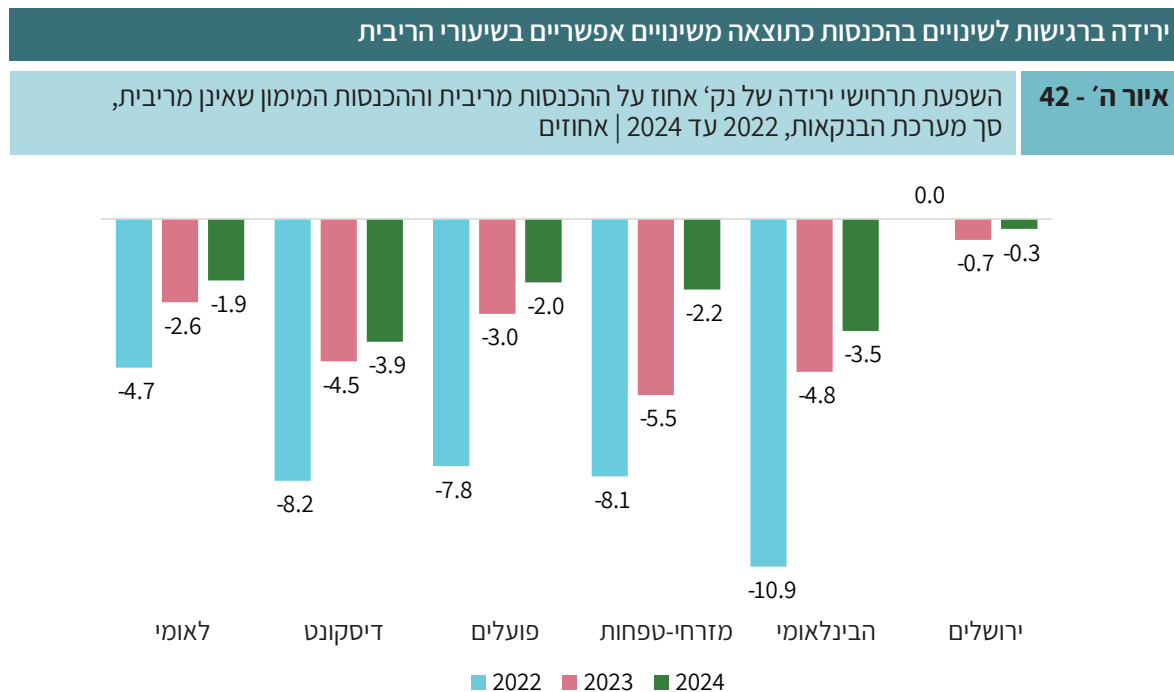
⁴⁶ ביום 9 בפברואר 2024 הודיעה חברת Moody's על הורדת דירוג מדינת ישראל ל-(2A), עם אופק דירוג שלילי, וביום 27 בספטמבר 2024 הודיעה על שתי הורדות דירוג נוספות לדירוג של Baa1, עם אופק דירוג שלילי; חברת S&P הודיעה ביום 18 באפריל 2024 על הורדת דירוג מדינת ישראל בטווח הארוך ל-(A+) עם אופק דירוג שלילי, וביום 1 באוקטובר 2024 הודיעה על הורדת דירוג נוספת לדירוג של A, עם אופק דירוג שלילי; חברת Fitch הודיעה ביום 12 באוגוסט 2024 על הורדת דירוג מדינת ישראל ל-(A), עם אופק דירוג שלילי. בתוך כך, במהלך שנת 2025, שלושת חברות הדירוג אישרו את דירוג האשראי של מדינת ישראל, והותירו את אופק הדירוג השלילי.

⁴⁷ דירוג האשראי של מדינת ישראל משפיע באופן ישיר על דירוג האשראי של הבנקים הישראליים, ולכן הורדת דירוג האשראי של מדינת ישראל מובילה באופן טכני גם להורדת דירוג האשראי של הבנקים הישראליים.

⁴⁸ יחסית לנתונים החריגים של הרבעון הרביעי של שנת 2023 שהושפעו מתחילת מלחמת חרבות ברזל. להרחבה ראו, [חשבונות לאומיים](#): אומדן שלישי לרבעון הרביעי של שנת 2024, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

א. חשיפה לסיכוני הריבית⁴⁹

לפי גישת הרווחים (Net Interest Income), שבוחנת את השפעת שינוי שיעורי הריבית על הרווחים הצפויים בטווח של שנים-עשר חודשים, עולה כי במהלך שנת 2024 קטנה השפעת תרחיש של ירידת ריבית במקביל⁵⁰ בהשוואה לסוף שנת 2023. שיעור ההפסד הפוטנציאלי מסך ההכנסות⁵¹ תחת תרחיש זה קטן בהשוואה לשנת 2023 (איור ה'-42) בכל הבנקים. הירידה בשיעור ההפסד נובעת הן מהקטון בסך ההפסד הפוטנציאלי (3.4 מיליארד ש"ח נכון לסוף שנת 2024 בהשוואה ל-4.8 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2023) הן מעליה ברווחיות (ההכנסות מריבית וההכנסות שאינן מריבית לשנת 2024 עמדו על 139 מיליארד ש"ח לעומת 127 מיליארד ש"ח בכל שנת 2023. להרחבה ראו פרק ג' לסקירה זו). הקטון בסך ההפסד נובע, בין היתר, מהמשך הסטת כספים מפיקדונות עו"ש שאינם נושאי ריבית לאפיקי השקעה אחרים והתאמות במודלים הפנימיים של הבנקים לאמידת השפעת השינויים.

מקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

גישת השווי ההוגן (Economic Value of Equity), המשמשת לאמידת סיכון הריבית באופק זמן ארוך יותר משנה, בוחנת את השפעתם של תרחישים שונים לשינויים בריבית על השווי ההוגן של הנכסים, ההתחייבויות ופוזיציות חוץ-מאזניות של התאגיד הבנקאי. נכון לסוף שנת 2024 חלה עלייה בחשיפת מערכת הבנקאות לתרחיש של עלייה במקביל בשיעור של נקודת אחוז בשיעורי הריביות (איור ה'-43). העלייה ברגישות לתרחישים בשנים האחרונות נובעת, בין היתר, מההתפתחויות במאזני הבנקים, שהתבטאו בהתארכות מח"מ הנכסים⁵², ובהתקצרות

⁴⁹ סיכון ריבית (ללא מרווח סיכון-אשראי) הוא הסיכון הנשקף להון ולרווחי הבנקים כתוצאה מתנועות בשיעורי הריבית שמשפיעות על הפוזיציות הקיימות בכל אחד מהבנקים. כאשר שיעורי הריבית משתנים, משתנים עמם הערך הנוכחי והעיתוי של תזרימי המזומנים העתידיים. אלה, בתמורה, גורמים לשינוי בערכם הבסיסי של הנכסים, ההתחייבויות והפריטים החוץ-מאזניים ומשנים בכך את ערכו הכלכלי של הבנק. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים גם על הרווחים של התאגיד הבנקאי, באמצעות שינוי ההכנסות והוצאות הרגישות לריבית - דבר שמשפיע על הכנסות הריבית נטו (NII). סיכון ריבית ברמה מופרזת יכול להיות איום כבד על בסיס ההון של תאגיד הבנק ו/או על רווחיו העתידיים אם לא ינוהל כהלכה.

⁵⁰ תרחישים מקביליים הם תרחישים שבהם הריביות בשוק יורדות/עולות באותו שיעור ובאותו זמן. תרחישים אלו נועדו לבחון את ההשפעה של ירידה/עלייה כללית בריביות על המאזן של הבנק, על ההכנסות וההוצאות שלו ועל רמת הסיכון שהוא נושא.

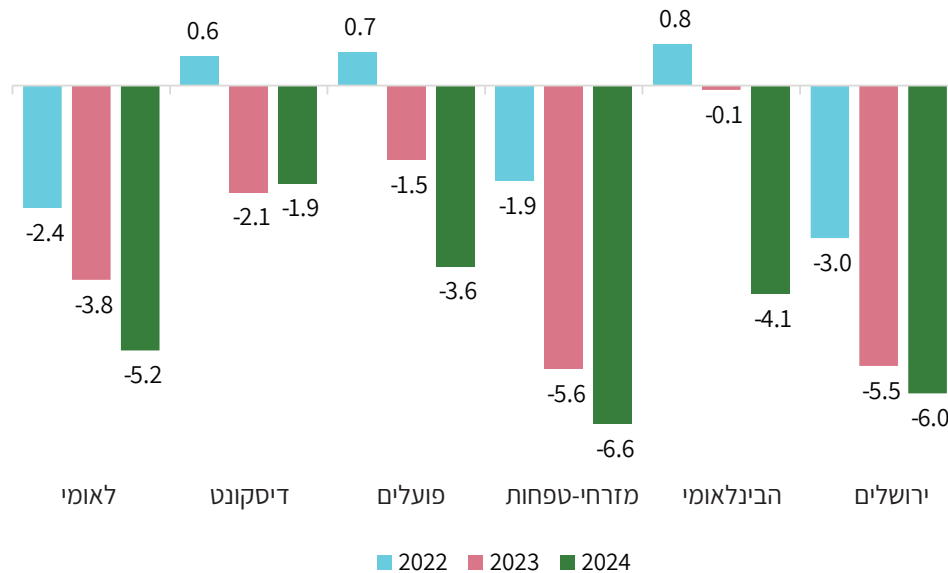
⁵¹ הכנסות מריבית והכנסות מימון שאינן מריבית.

⁵² להרחבה על התפתחויות בתיק ניירות הערך, ראו פרק ב' בסקירה זו.

מח"מ ההתחייבויות (איור ה'-44). זאת לצד, התאמות למודלים הפנימיים⁵³, המשמשים לאמידת הרגישות לתרחישים השונים.

עלייה ברגישות מערכת הבנקאות לתרחישים של שינויים מקבילים

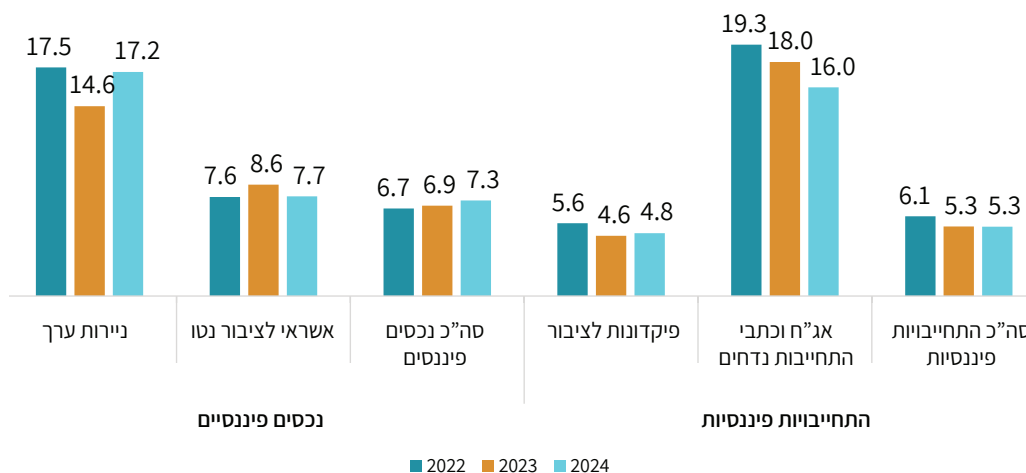
איור ה' - 43 השפעת תרחיש של עלייה במקביל של נק' אחוז על השווי ההוגן ביחס להון, סך מערכת הבנקאות, 2022 עד 2024 | נק' אחוז

מקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בשנים האחרונות נרשמה התארכות במח"מ הנכסים וקיצור מח"מ ההתחייבויות

איור ה' - 44 מח"מ נכסים והתחייבויות פיננסים עיקריים, סך מערכת הבנקאות, 2022 עד 2024 | שנים

מקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

⁵³ מודלים אלה כוללים את השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות הציבור לפי דרישה, השפעת הנחות של פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיר, והשפעת הנחות התנהגותיות אחרות.

ב. סיכון בסיס ההצמדה

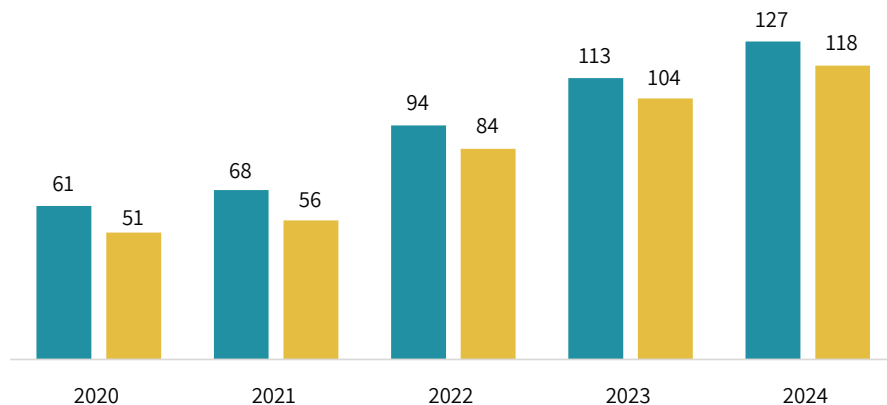
מערכת הבנקאות הישראלית מתאפיינת בחשיפה ייחודית למדד המחירים לצרכן. חשיפה זו, מתבטאת בעודף של נכסים צמודי מדד על פני ההתחייבויות הצמודות למדד, ומשפיעה באופן ישיר על הרווח וההפסד של הבנקים. שכן, בתקופות של אינפלציה ערך הנכסים עולה בקצב מהיר יותר מההתחייבויות, ובתקופות של דיספלציה (אינפלציה שלילית), ערך הנכסים נשחק בקצב מהיר יותר מההתחייבויות. ניהול החשיפה למדד מתבצע באמצעות כלים פיננסיים שונים, כולל נגזרים, כדי לאזן בין הנכסים וההתחייבויות.

במהלך שנת 2024 המשיכה לגדול חשיפת מערכת הבנקאות למדד המחירים לצרכן. כך גדל היקף החשיפה⁵⁴ למדד המחירים בכ-13 אחוזים במהלך שנת 2024 ל-127 מיליארד ש"ח. עם זאת, שיעור החשיפה למדד ביחס להון העצמי רובד 1 נותר יציב יחסית בהשוואה לסוף שנת 2023, ועומד על שיעור של כ-64 אחוזים, בין היתר לאור שיעור צמיחה דומה של ההון. נוסף על כך, שיעור החשיפה נטו (לאחר השפעת הנגזרים), עמד על 59 אחוזים - שיעור זהה לזה של סוף שנת 2023.

על-אף עלייה בהיקף החשיפה למדד, שיעור החשיפה ביחס להון העצמי נותר יציב

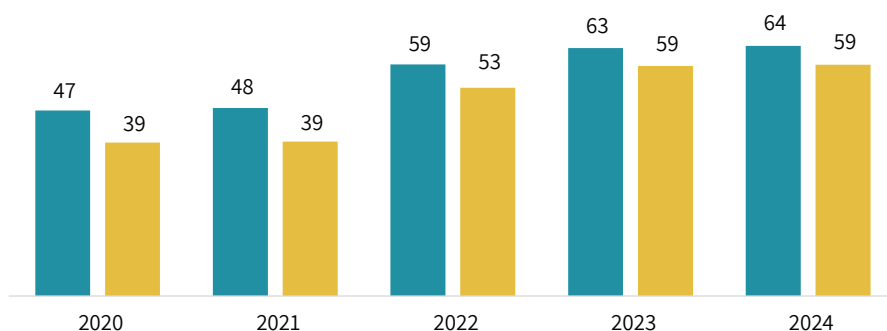
חשיפה למדד המחירים, סך מערכת הבנקאות, 2020 עד 2024 | מיליארדי ש"ח

איור ה' - 45

שיעור החשיפה¹ למדד המחירים בסך ההון העצמי רובד 1, סך מערכת הבנקאות, 2020 עד 2024 | אחוזים

איור ה' - 46

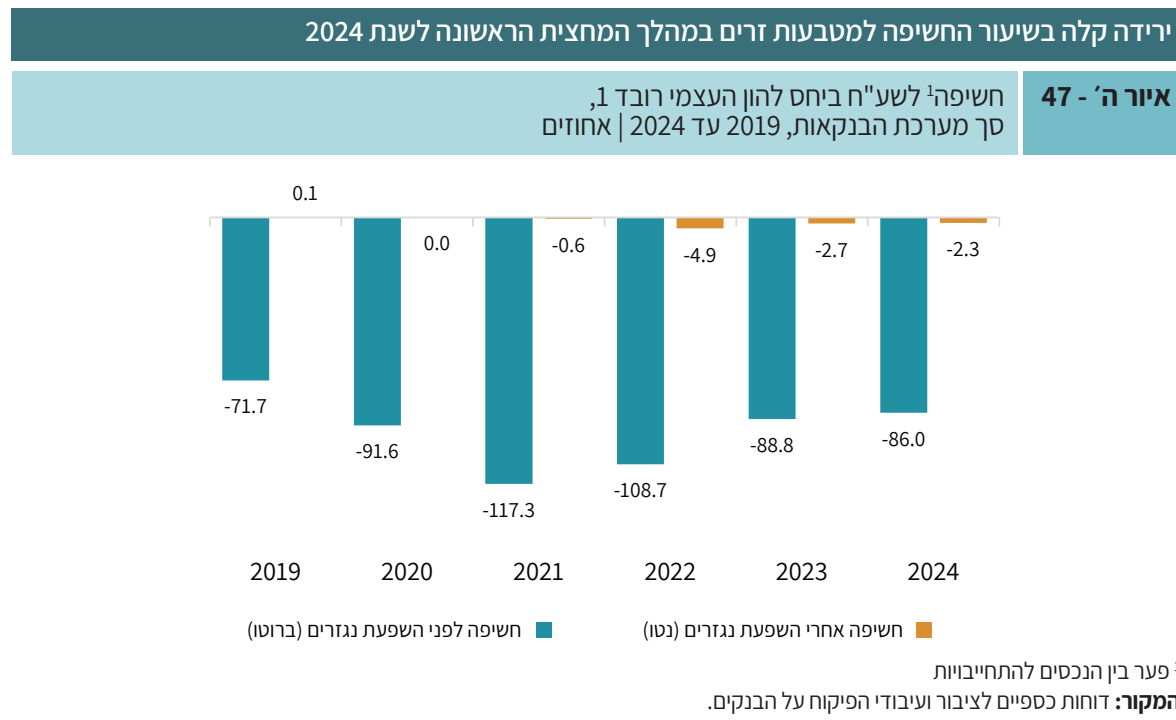
חשיפה ברוטו למדד (■) חשיפה נטו למדד (■) (לאחר נגזרים)

¹ פער בין הנכסים להתחייבויות
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

⁵⁴ היקף החשיפה מחושב כהפרש שבין הנכסים להתחייבויות צמודי המדד.

ג. מטבע-חוץ

במגזר מטבע-החוץ קיים במערכת הבנקאות עודף ניכר של התחייבויות על נכסים (כ-170 מיליארדי ש"ח), כאשר רוב החשיפה היא לדולר ארה"ב, ולכן תרחיש של היחלשות השקל מול המטבעות הזרים עלול לגרום לבנקים הפסדים ניכרים (שכן במצב זה היחלשות השקל תביא להגדלת התחייבויות הבנקים ולהקטנת ההון). לכן, הבנקים מגדירים את החשיפה למטבע-חוץ באמצעות פעילות בנגזרים, כך שהחשיפה נטו (לאחר השפעת נגזרים) נמוכה מאוד (כ-4.7 מיליארדי ש"ח⁵⁵), כפי שעולה מהיחס שבין החשיפה נטו לשע"ח להון העצמי רובד 1, שרשם ירידה קלה במהלך שנת 2024 לשיעור של 2.3 אחוזים, בהשוואה לשיעור של 2.7 אחוזים בסוף שנת 2023 (איור ה'-47). זאת לאור המשך הגידול בהון (להרחבה ראו פרק ד' לסקירה זו) וירידה קלה בסך החשיפה בהשוואה לשנת 2023 (4.8 מיליארדי ש"ח).

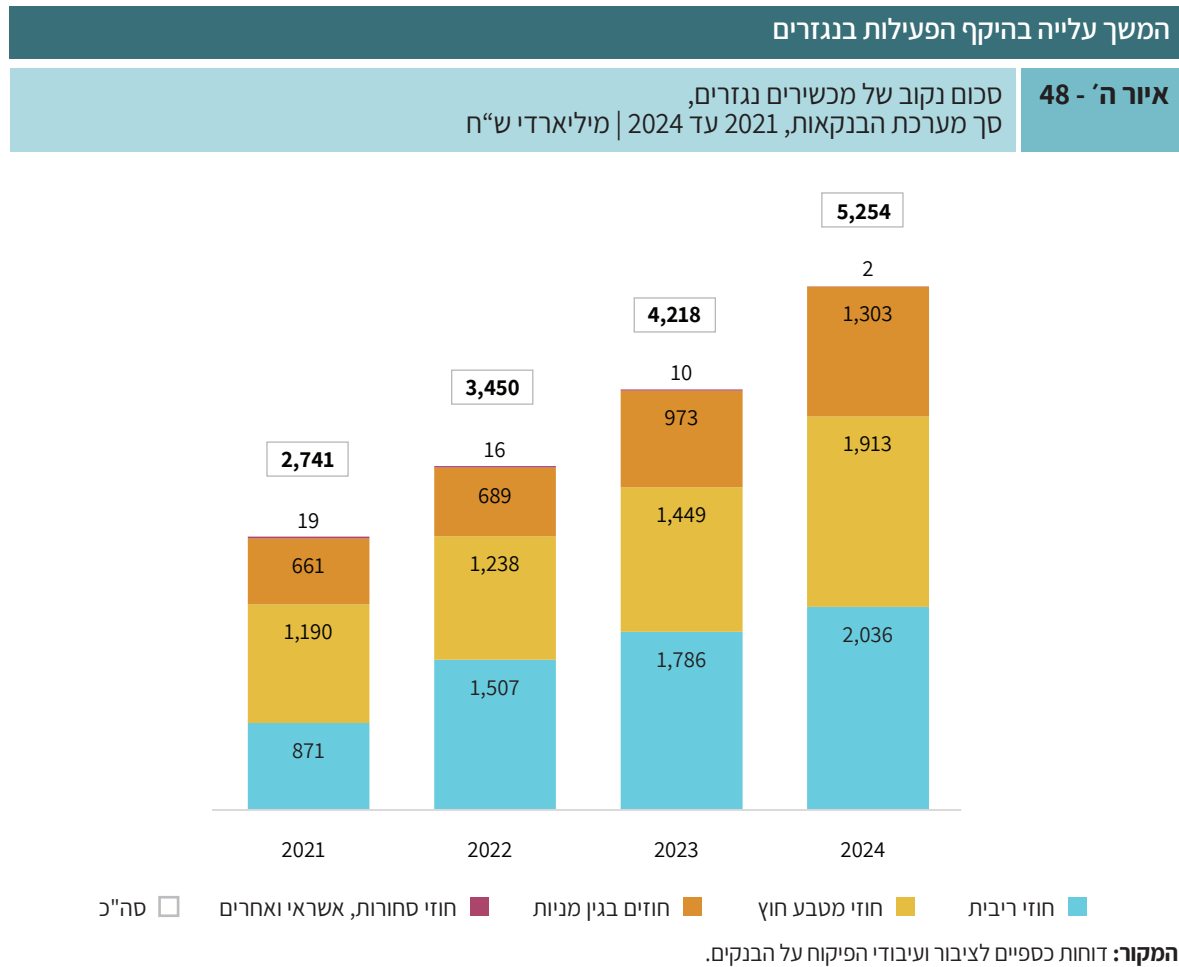
ד. פעילות בנגזרים

תיק הנגזרים⁵⁶ כולל פעילות למסחר ושאילה-למסחר. הפעילות שאילה-למסחר, מטרתה לגדר סיכונים מטבע-חוץ וסיכונים ריבית בתיק הבנקאי שנוצרו אגב פעילות רגילה של תיווך פיננסי. הפעילות למסחר (שמהווה כ-90 אחוזים מהסכום הנקוב של הפעילות נכון לסוף שנת 2024) כוללת פעילות במכשירים נגזרים למטרת הפקת רווחים בטווח הקצר וכן מתן שירות ללקוחות הבנק שמעוניינים לגדר את פעילותם הריאלית (לדוגמה: חוזי ריבית ורכישת מט"ח ללקוחות עסקיים) או לסחור בעצמם במכשירים פיננסיים מול הבנק כצד נגדי (לדוגמה: נגזרי מניות של גופים מוסדיים או מכירות בחסר של לקוחות אחרים מהמגזר הפיננסי ["ספקולנטים"]). במסגרת זו הבנקים נהנים כעושי שוק ממרווחי קנייה ומכירה של מכשירים פיננסיים נגזרים ומט"ח. **השנה, חלו מספר התפתחויות המעידות על**

⁵⁵ היקף החשיפה נותר יציב בהשוואה לשנת 2023 (4.8 מיליארדי ש"ח).

⁵⁶ נגזרים הם מכשירים פיננסיים שערכם נגזר מנכס אחר, הנקרא "נכס-בסיס". קיימים שני סוגים עיקריים של נגזרים: אופציות וחוזים עתידיים. נגזרים אלו מאפשרים לרוכשים או למוכרים להגן על השקעתם מפני עליות או ירידות במחיר נכס מסוים, אך גם כתחליף להשקעה ממונפת בנכס הבסיס.

עלייה ברמת הסיכון בפעילות מערכת הבנקאות במכשירים נגזרים, על אף שפעילות הבנקים הישראלים במכשירים נגזרים נחשבת שמרנית⁵⁷. השנה נמשך הגידול בהיקף הפעילות בנגזרים - סכום נקוב של 5,254 מיליארדי ש"ח נכון לסוף שנת 2024. זאת בהשוואה ל-4,218 מיליארד בסוף שנת 2023 (איור ה'-48). עם זאת, סך כל סיכון האשראי של מערכת הבנקאות, נכון לסוף שנת 2024, עמד על כ-110 מיליארד ש"ח (בהשוואה ל-89 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2023; איור ה'-49), כאשר שליש מסך סיכון האשראי מיוחס לפעילות מול גופים מוסדיים.

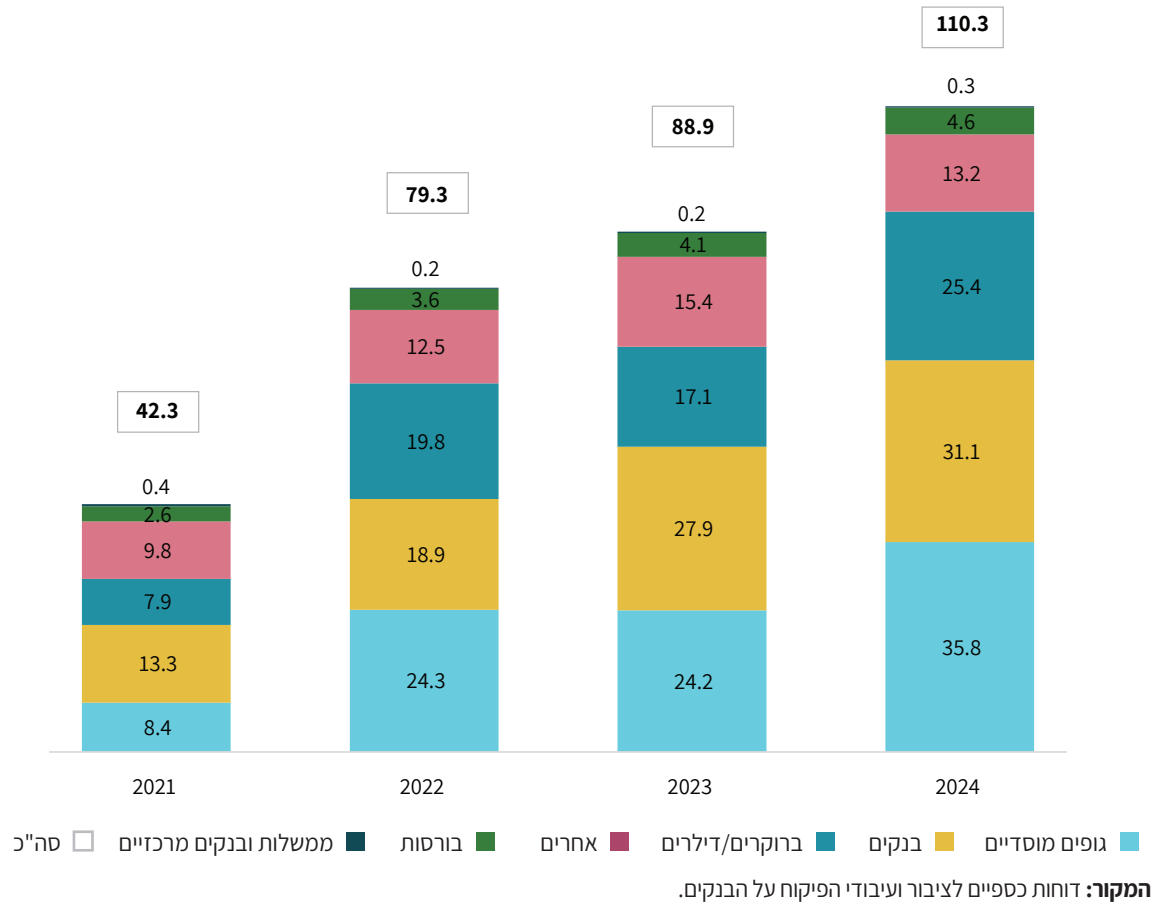

⁵⁷ הפעילות של הבנקים הישראלים בנגזרים, הכוללת בעיקר חוזי ריבית (IRS) וחוזי מט"ח (FX Swaps), נחשבת בטוחה יחסית השוואה לפעילויות אחרות. חוזים אלו משמשים בעיקר לניהול סיכונים פיננסיים, כמו הגנה מפני תנודות בשערי ריבית ומטבע, ולא למטרות ספקולטיביות.

שליש מסך סיכון האשראי בגין פעילות בנגזרים מיוחס לפעילות מול גופים מוסדיים

איור ה' - 49

סך כל סיכון האשראי בגין מכשירים נגזרים, סך מערכת הבנקאות, 2021 עד 2024 | מיליארדי ש"ח

5. חברות כרטיסי האשראי

א. סביבת הפעילות של חברות כרטיסי האשראי

סביבת הפעילות של חברות כרטיסי האשראי בישראל מצויה בשנים האחרונות בתהליכי שינוי משמעותיים, הנובעים הן משינויים בסביבה הרגולטורית והן מהתפתחויות תחרותיות וטכנולוגיות בענף הפיננסים.

בישראל פועלות שלוש חברות כרטיסי אשראי – ישראלכרט, מקס וכאל. אלה מנפיקות וסולקות חמישה מותגים של כרטיסי אשראי מקומיים ובין-לאומיים: ויזה, מאסטרקארד, אמריקן אקספרס, דיינרס וישראלכרט. נוסף על כך, בשוק פועלות שתי חברות סליקה נוספות – טרנזילה וקארדקום. חברות אלו קיבלו רישיון סליקה בשנת 2017 ו-2018 בהתאמה.

הפרדת חברות כרטיסי האשראי ממערכת הבנקאות

ב-31 בינואר 2017 נכנס לתוקפו החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל, אשר נחקק בעקבות המלצות ועדת שטרם. בהתאם לחוק הופרדו חברות כרטיסי האשראי ישראלכרט ומקס (לשעבר לאומי קארד) מהבנקים הפועלים ולאומי, בהתאמה, בשל היותם "בנקים בעלי היקף פעילות רחב"⁵⁸. באותו הזמן לא נדרש בנק דיסקונט, שבשליטתו חברת כרטיסי האשראי כאל, להפריד את החזקותיו לנוכח חלקו בשוק.

בדצמבר 2022 פרסמה ועדת היישום את המלצתה לחייב את בנק דיסקונט את מכירת כאל. המלצה זו עוגנה בתקנות שאושרו בכנסת בינואר 2023, אשר קובעות כי על בנק דיסקונט למכור את החזקותיו בכאל בתוך שלוש שנים או עד ארבע שנים אם תיבחר חלופת הנפקה. ביולי 2024 אושרה הצעת החוק כאשר במסגרת זו נקבע כי לוחות-הזמנים למכירת החברה יוארכו בחמישה-עשר חודשים (עד מאי 2027 או, בנסיבות מסוימות, עד מאי 2028). נכון למועד כתיבת סקירה זו טרם נמכרה חברת כאל, אולם בשנה האחרונה החל בנק דיסקונט להיערך למכירת החברה.

חברת ישראלכרט, אשר הופרדה בעבר מבנק הפועלים והחל מאפריל 2019 היא חברה ציבורית, חתמה לאחרונה עם קבוצת דלק על הסכם למכירת השליטה בחברה. השלמת ההסכם כפופה למספר תנאים (בניהם אישור העסקה על-ידי הפיקוח על הבנקים)⁵⁹. חברת "מקס" נמצאת בשליטת חברת "כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ".

הסדרת פעילות הסליקה

לצד שלוש חברות כרטיסי האשראי המרכזיות, פועלות בשוק הסליקה שתי חברות נוספות – טרנזילה וקארדקום, המספקות שירותי סליקה לבתי-עסק. ביולי 2024 קיבלה טרנזילה רישיון סולק קבוע, המאפשר לחברה לסלוק עסקאות בכרטיסי חיוב ללא מגבלות, ומהווה נדבך נוסף בפתיחת שוק הסליקה לתחרות, שבעבר נשלטה על ידי חברות כרטיסי האשראי⁶⁰. ועוד נציין כי בחוק שירותי התשלום, שנכנס לתוקפו ביוני 2024, נקבע כי את הפיקוח על סולקים חדשים תעשה רשות ניירות-ערך, ואילו לגבי סולקים קיימים נקבעה תקופת מעבר של עד 18 חודשים, שבמהלכה ימשיך לפקח עליהם בנק ישראל, עד להשלמת המעבר לפיקוח של רשות ניירות ערך.

קידום מתווה מדורג למתן רישיונות תאגיד בנקאי לגופים חוץ-בנקאיים

במסגרת מאמצי התשתית שמוביל בנק ישראל לקידום התחרות במערכת הבנקאות, מינו הנגיד ושר האוצר בנובמבר 2024 צוות עבודה בין-משרדי שתפקידו לגבש מתווה מתן רישיון תאגיד בנקאי לגופים חוץ-בנקאיים.

⁵⁸ בנקים המחזיקים ביותר מ-20 אחוזים מנכסי מערכת הבנקאות.

⁵⁹ זאת לאחר שבשנה שעברה התעניינה חברת הראל ברכישתה, אולם עסקה זו פסלה רשות התחרות. להרחבה ראו פרק א'2- לסקירת מערכת הבנקאות לשנת 2023.

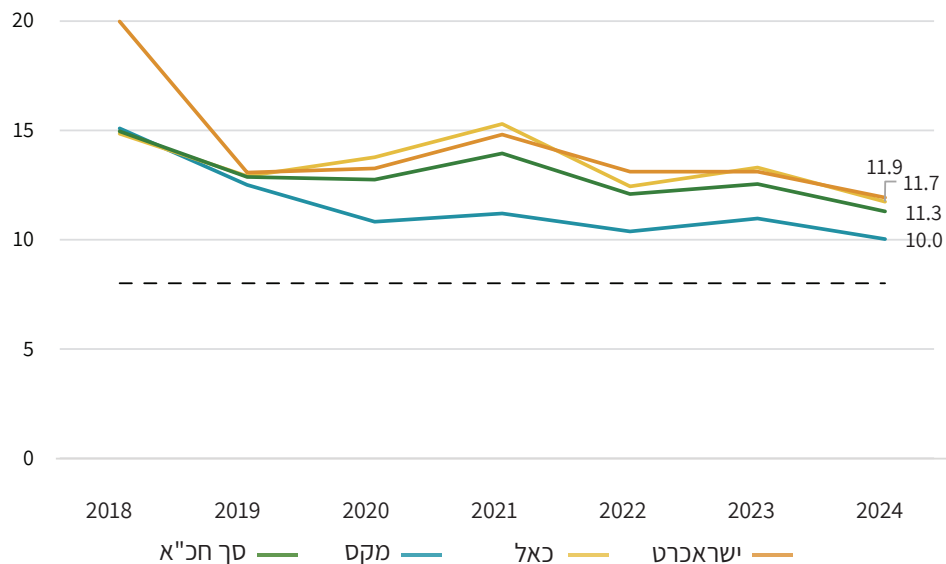
⁶⁰ הודעות לעיתונות בנק ישראל, בנק ישראל העניק רישיון סולק קבוע לחברת "טרנזילה בע"מ".

מטרת המתווה היא לקדם את התחרות בשירותים הבנקאיים למגזר הקמעונאי באמצעות הסרת חסמים שיאפשרו כניסת שחקנים חדשים למערכת (להרחבה ראו תיבה א'1- בסקירת מערכת הבנקאות לשנת 2023 בעניין זה). כפי שמצוין בדו"ח הביניים של צוות העבודה⁶¹, חברות כרטיסי האשראי נחשבות מועמדות מרכזיות לקבל רישיון בנקאי במתווה, דבר שעשוי להוות בעבורן הזדמנות טובה להרחיב את פעילותן בשוק האשראי. כמו־כן, הרישיון יאפשר להן גם להציע מוצרים ושירותים בנקאיים חדשים כגון גיוס פיקדונות מהציבור, ובכך לתת הצעות־ערך ללקוחות נוספים.

ב. הון

יחס ההון עצמי רובד 1 של חברות כרטיסי האשראי עמד בשנת 2024 על 11.3 אחוזים - גבוה בשיעור ניכר משמעותית מהמינימום הרגולטורי הנדרש (הסף הרגולטורי נקבע ל-8 אחוזים). בהשוואה לשנת 2023 מדובר בירידה ביחס זה, אז עמד על 12.5 אחוזים (איור ה'-50). הירידה חלה בקרב כל החברות, וזאת בשל צמיחה מהירה יותר של נכסי־הסיכון לעומת קצב צמיחת ההון עצמי רובד 1.

יחס ההון עצמי רובד 1 ירד בשנה החולפת, אולם נותר ברמה נאותה מעל הסף הרגולטורי
איור ה' - 50 | יחס הון עצמי רובד 1, בחברות כרטיסי האשראי, 2018 עד 2024 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים של חברות כרטיסי האשראי לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ג. פעילות בכרטיסי אשראי

פעילות חברות כרטיסי האשראי מתמקדת בשני מגזרי פעילות עיקריים - הנפקה וסליקה (להרחבה אודות הפעילות במגזרים אלו ראו פרק ה'5. לסקירת הפיקוח על הבנקים לשנת 2023). למגזר ההנפקה שני חלקים: תפעול הנפקה של כרטיסי חיוב בעבור לקוחות בנקים אשר עמם החברה התקשרה בהסכם; והנפקת כרטיסים חוץ־בנקאיים, בין־אם בשיתוף מועדוני לקוחות ובין־אם שיווק באופן ישיר ללקוח. נציין כי חברות כרטיסי האשראי חולקות את הכנסותיהן מהנפקת הכרטיסים עם הגופים שעמם הן נקשרות בהסכמים (בין־אם במסגרת הסכמי הנפקה משותפת

⁶¹ הצוות לבחינת האמצעים להגברת התחרות במערכת הבנקאית למגזר הקמעונאי.

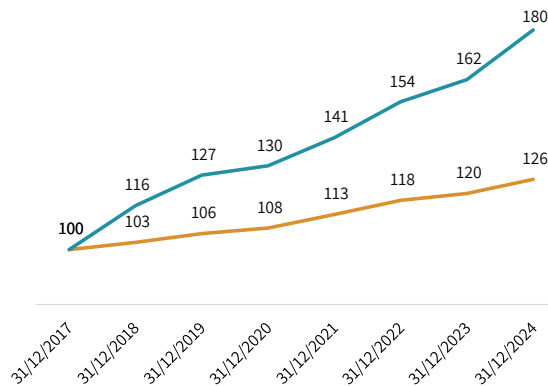
מול בנקים ובין-אם במסגרת הסכמים אחרים מול מועדוני לקוחות). בכרטיסים שהם בהנפקה בלעדית של החברה ישירות מול הלקוח, החברה אינה חולקת את ההכנסות עם גורמים נוספים ויכולה להפנות חלק מהכנסות אלו למתן הטבות אטרקטיביות ללקוחות. נוסף על תפעול והנפקת כרטיסי החיוב, חברות כרטיסי האשראי מציעות ללקוחות מגזר ההנפקה (לקוחות פרטיים בעיקר) הצעות-ערך נוספות, בדמות אשראי נושאי-ריבית ומוצרים פיננסיים אחרים. מגזר הסליקה כולל שירותי סליקה לבתי-עסק שאיתם החברה פועלת. באופן דומה, נוסף על שירותי סליקה, חברות כרטיסי האשראי מציעות הצעות-ערך ללקוחות מגזר זה (בתי-עסק) בדמות אשראי נושאי-ריבית, ניכיון שוברים, הקדמת תשלומים ועוד. להלן נדון בהתפתחויות ובמגמות שחלו בפעילות הכרטיסים הבנקאיים והחוץ-בנקאיים בשנה האחרונה.

נכון לסוף שנת 2024, בישראל ישנם 11.4 מיליון כרטיסי חיוב פעילים⁶², כאשר 63 אחוזים מהם הם בנקאיים. לעומת-זאת, קצב הצמיחה של כרטיסים חוץ-בנקאיים גבוה יותר מאשר קצב הצמיחה של הכרטיסים הבנקאיים (איורים ה'-51, ה'-52). מחזורי העסקאות⁶³ שבוצעו בכרטיסי-חיוב בשנת 2024 עומד על כ-560 מיליארד ש"ח, כאשר 71 אחוזים מהעסקאות במחזור בוצעו באמצעות כרטיסי-חיוב בנקאיים. בדומה למגמה בהתפתחות מספר הכרטיסים, כרטיסי-החיוב הבנקאיים מהווים אומנם את הנתח העיקרי מסך המחזור, ואולם קצב הצמיחה של מחזורי-החיוב בכרטיסים החוץ-בנקאיים גבוה יותר (איורים ה'-53, ה'-54).

מספר כרטיסי האשראי החוץ-בנקאיים מוסיף לצמוח בקצב מהיר יותר מהבנקאיים

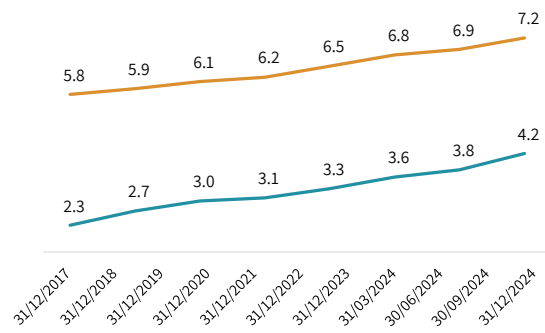
איור ה' - 52

מדד התפתחות מספר כרטיסי האשראי, בנקאיים וחוץ-בנקאיים, סך חברות כרטיסי האשראי
דצמבר 2017 - דצמבר 2024 | אחוזים

איור ה' - 51

התפתחות מספר כרטיסי אשראי, בנקאיים וחוץ-בנקאיים, סך חברות כרטיסי האשראי
דצמבר 2017 - דצמבר 2024 | מיליונים

— בנקאיים — חוץ-בנקאיים

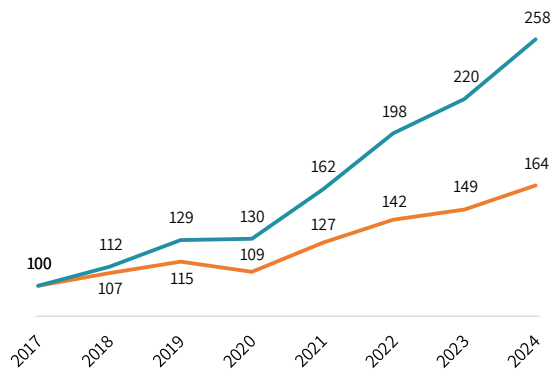
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

⁶² כרטיסים התקפים בסוף תקופת הדיווח ובוצעה בהם עסקה אחת לפחות במהלך הרבעון האחרון.
⁶³ מחזורי-עסקאות בישראל ובחו"ל, בערבות בנקאית, חברות כרטיסי אשראי ואחרים.

תמונה דומה משתקפת במחזורי העסקאות: מרבית העסקאות במחזור מבוצעות באמצעות כרטיסי־החיוב הבנקאיים, אולם קצב הצמיחה של מחזורי־החיוב בכרטיסים החוץ־בנקאיים גבוה יותר

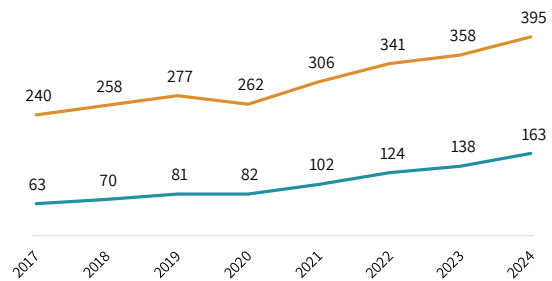
איור ה' - 54

מדד התפתחות מספר כרטיסי האשראי, בנקאיים וחץ
בנקאיים, סך חברות כרטיסי האשראי
דצמבר 2017 - דצמבר 2024 | אחוזים

איור ה' - 53

התפתחות מחזור העסקאות בכרטיסי אשראי, בנקאיים
וחץ בנקאיים, סך חברות כרטיסי האשראי
דצמבר 2017 - דצמבר 2024 | מיליארדי ש"ח

— בנקאיים — חץ-בנקאיים

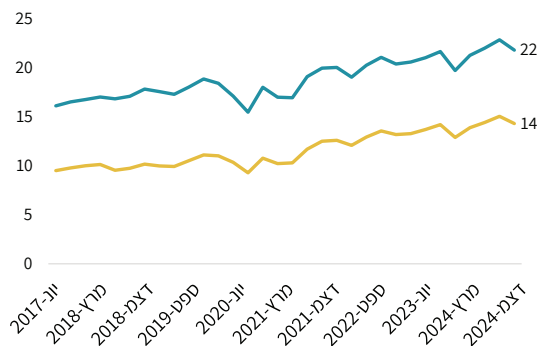
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ניתוח מאפיינים נוספים של אופי הפעילות בכרטיסים הבנקאיים אל מול הכרטיסים החץ־בנקאיים מעלה כי הכרטיסים הבנקאיים מובילים בהתייחס למספר העסקאות הממוצע לכרטיס, וכן בסכום ההוצאה החודשית הממוצעת בכרטיס. אולם, בסכום העסקה הממוצע לכרטיס חל היפוך מגמה החל משנת 2020, ואפשר לראות כי סכום עסקה ממוצע בכרטיס חץ־בנקאי גבוה מזה שבכרטיס בנקאי (איורים ה'־55, ה'־56, ה'־57).

סכום עסקה ממוצעת לכרטיס, סכום ממוצע חודשי ומספר עסקאות ממוצע

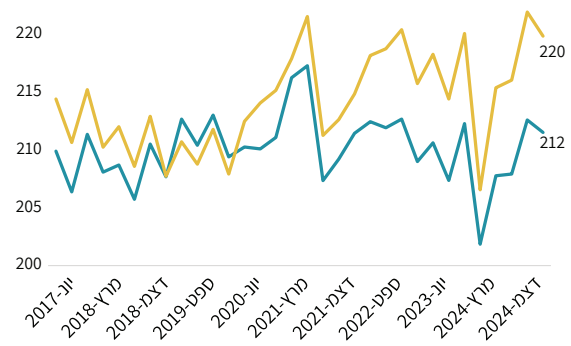
איור ה' - 56

מספר עסקאות חודשי ממוצע לכרטיס, לפי סוג כרטיס
2017 עד 2024 | בש"ח

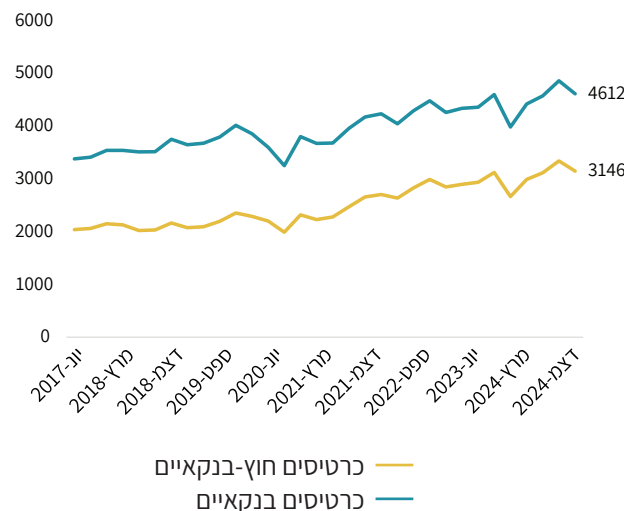
איור ה' - 55

סכום עסקה ממוצעת חודשי, לפי סוג כרטיס
2017 עד 2024 | ש"ח

איור ה' - 57

סכום חיוב חודשי ממוצע לכרטיס, לפי סוג כרטיס
2017 עד 2024 | בש"ח

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ד. רווחיות

הרווח הנקי של חברות כרטיסי האשראי בשנת 2024 עמד על 840 מיליון ש"ח - קטון של כ-9 אחוזים בהשוואה לשנת 2023 (920 מיליון ש"ח, איור ה'-58). נציין כי מקור הקיטון ברווחיות הוא מגזר "אחר", אשר נרשם בו רווח חד-פעמי גבוה באחת מהחברות בשנה שעברה. בנטרול מגזר "אחר", רווחיות מגזרי הליבה של חברות כרטיסי האשראי צמחה בשנה החולפת (בכ-13 אחוזים). הרווח הנקי של החברות בשנת 2024 במגזר הסליקה (לרבות מוצרים נלווים

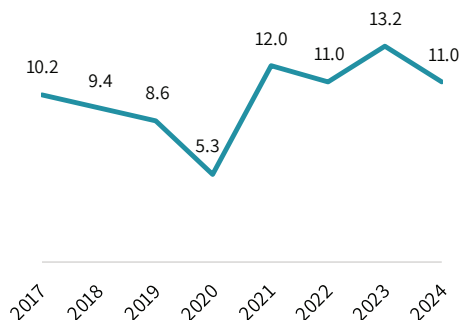
כאמור לעיל), המהווה כ-60 אחוזים מהרווח הנקי של החברות, צמח בכ-19 אחוזים ועמד על כחצי מיליארד ש"ח. הרווח הנקי של החברות בשנת 2024 במגזר ההנפקה, המהווה כשליש מהרווח הנקי בחברות, צמח ב-5 אחוזים ועמד על כ-280 מיליון ש"ח.

בבחינת הכנסות החברות, רכיב ההכנסה העיקרי נותר הכנסות מעסקאות בכרטיסי אשראי. רכיב זה עומד על 67 אחוזים ומגלם את הכנסות החברה מפעילות ל"יבה בכרטיסי אשראי. הסעיף הבא אחריו הוא סעיף הכנסות הריבית נטו, המהווה כ-32 אחוזים, ומגלם את הכנסות החברות מפעילות אשראי נושא ריבית. נציין כי שיעור הכנסות הריבית נטו מהכנסות החברות נמצא בשנים האחרונות במגמת עליה (עמד על 31 אחוזים, 26 אחוזים ו-24 אחוזים בשנים 2023, 2022 ו-2021 בהתאמה). בשנת 2024 בלטה עצירת הצמיחה ברכיב ההכנסות מעסקאות בחו"ל, ככל הנראה על רקע השלכות המלחמה. בסעיפי ההוצאות ניכר צמצום בהוצאות להפסדי אשראי ביחס לשנת 2023, זאת על רקע הוצאות גבוהות בשנת 2023, שיפור באיכות האשראי והתאמות שעשו החברות בהוצאות לאור סביבת הפעילות. התשואה להון של חברות כרטיסי האשראי עמדה בשנת 2024 על 11 אחוזים, בהשוואה ל-13.2 אחוזים בשנת 2023 (איור ה'-59).

ירידה ברווחיות החכ"א, בעיקר על רקע רישום של רווח חד-פעמי בשנה שעברה

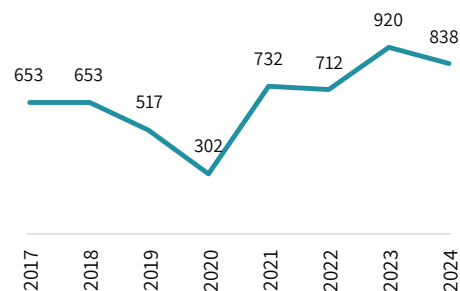
איור ה' - 59

התשואה להון, סך חברות כרטיסי האשראי, 2017 עד 2024 | אחוזים

איור ה' - 58

רווח נקי המיוחס לבעלי המניות*, סך חברות כרטיסי האשראי, 2017 עד 2024 | מיליוני ש"ח

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ה. אשראי

בשנת 2024 עמד תיק האשראי של חברות כרטיסי האשראי על כ-31 מיליארד ש"ח ורשם עלייה של כ-8.6 אחוזים בהשוואה לשנת 2023⁶⁴. הצמיחה נרשמה הן בתחום האשראי לאנשים פרטיים, שצמח בכ-7 אחוזים, והן בתחום האשראי המסחרי, שצמח בשיעור של כ-18 אחוזים.

האתגרים הגיאופוליטיים, סביבת הריבית הגבוהה והורדות דירוג האשראי של מדינת ישראל במהלך שנת 2024 השפיעו חלקית על חברות כרטיסי האשראי והן הציגו מגמה מעורבת במדדי איכות תיק האשראי: מגמה זו התבטאה בירידה בהוצאות בגין הפסדי אשראי ובשיפור בשיעורי האשראי הבעייתיים, לצד ירידה ביחס הכיסוי.

⁶⁴ אשראי נושא ריבית לאנשים פרטיים כולל הלוואות, אשראי מתגלגל, אשראי לרכישת רכב ועסקאות קרדיט בריבית משתנה. אשראי זה אינו כולל עסקאות רגילות ועסקאות בתשלומים על חשבון בית העסק. אשראי נושא ריבית לעסקים, לרבות הלוואות לזמן קצר, הלוואות לזמן ארוך, ערבויות אוטונומיות.

אשראי לאנשים פרטיים

בסוף השנה עמד תיק האשראי לאנשים פרטיים בחברות כרטיסי האשראי על כ-26 מיליארד ש"ח ורשם גידול של כ-1.7 מיליארד ש"ח (עלייה המשקפת צמיחה של כ-7 אחוזים ביחס לשנת 2023; ראו איור ה'-60). תיק זה מהווה כ-84 אחוזים מתיק האשראי של החברות, והוא כולל מגוון מוצרי אשראי נושאי ריבית, כאשר המרכזיים שבהם: אשראי צרכני אחר, אשראי מתגלגל⁶⁵ והלוואות המובטחות בביטחון רכב.

נכון לסוף שנת 2024 האשראי הצרכני תופס את הנתח המרכזי בתיק האשראי לאנשים פרטיים, ומהווה כ-60 אחוזים ממנו. האשראי המתגלגל מהווה כ-22 אחוזים ואילו האשראי בביטחון רכב - כ-18 אחוזים. עיקר הצמיחה בתיק בשנת 2024 נבעה מהתרחבות חדה באשראי בביטחון רכב, דבר שעולה בקנה אחד עם סביבת חוסר הוודאות ועם היותן של הלוואות רכב בעלות מאפייני סיכון נמוכים יותר ביחס להלוואות צרכניות אחרות (שכן הן מגובות בבטוחה). נוסף על כך, מגמה זו נמצאת בהלימה עם התפתחות שוק האשראי לרכב, שאותו מעמידים גופים חוץ-בנקאיים (להרחבה ראו זרקור ד' בדוח היציבות הפיננסית)⁶⁶. כך רשם האשראי בביטחון רכב עלייה חדה של כ-51 אחוזים. זהו שיעור גידול גדול במיוחד ביחס לחלקו בתיק. האשראי המתגלגל צמח בשיעור מתון יחסית של כ-5 אחוזים, בעוד האשראי הצרכני רשם ירידה של כ-1 אחוזים, והסתכם בכ-15.5 מיליארד ש"ח.

נציין כי קצב הצמיחה בתיק האשראי לאנשים פרטיים בחברות כרטיסי האשראי בשנים האחרונות היה גבוה בשיעור ניכר מהצמיחה שנרשמה במערכת הבנקאות, אשר עמדה על כ-2 אחוזים בלבד בשנת 2024 (להרחבה ראו פרק ה.2 לסקירה זו). השלכה לכך אפשר לראות בנתח של חברות כרטיסי האשראי בסך האשראי הצרכני, שאותו מעמידות חברות כרטיסי האשראי ומערכת הבנקאות. בסוף שנת 2024 עמד חלקן של חברות כרטיסי האשראי על כ-20 אחוזים, בעוד שבשנת 2020 עמד נתחן על כ-13 אחוזים בלבד.

איכות אשראי

במהלך שנת 2024 חל שיפור בחלק ממדדי איכות האשראי לאנשים פרטיים בחברות כרטיסי האשראי. **שיעור האשראי הבעייתי** מסך יתרת האשראי פחת בכ-0.17 נקודות אחוז, ועמד בסוף השנה על כ-5.6 אחוזים לעומת כ-5.8 אחוזים בשנת 2023 (איור ה'-61). ירידה זו התרחשה למרות גידול בסך האשראי הבעייתי עצמו (1.44 מיליארד ש"ח לעומת 1.39 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2023), וזאת כיוון שסך תיק האשראי הכולל גדל בשיעור גבוה יותר. גם **שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי** רשם ירידה, ועמד בשנת 2024 על 2.35 אחוזים מיתרת האשראי, בהשוואה ל-3.1 אחוזים בשנת 2023. הקיטון בשיעור זה נבע הן מהפחתה בסך ההוצאות להפסדי אשראי והן מהמשך גידול בפעילות האשראי (איור ה'-61). בהשוואה לתיק האשראי הצרכני של הבנקים, מדדי איכות האשראי הצרכני בחברות כרטיסי האשראי מצביעים על רמת סיכון גבוהה יותר בתיק האשראי של החברות. לדוגמה: שיעור האשראי הלא-צובר (המקביל ל-NPL באשראי הבנקאי) בחברות עומד על כ-1.6 אחוזים, לעומת שיעור של 0.8 אחוזים בבנקים (ראו איור ה'-19 בפרק ה.2 לסקירה זו).

יחס הכיסוי לאשראי בעייתי קטן⁶⁷, אך למרות זאת נותר גבוה יחסית ועמד על 0.77 לעומת 0.81 בשנת 2023, וזאת כתוצאה מירידה של 2 אחוזים ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי - אשר הסתכמה ב-1.11 מיליארד ש"ח - לצד גידול באשראי הבעייתי. כמו כן, ירד גם **יחס הכיסוי הכללי** והגיע ל-4.3 אחוזים לעומת 4.7 אחוזים בסוף השנה הקודמת.

⁶⁵ בעת שימוש בכרטיס חיוב נדחה נקבעת מראש מסגרת אשראי. בתאריך הפירעון החודשי בעל הכרטיס יכול לפרוע סכום חלקי מסך החיוב בגין העסקאות ואת היתרה שלא נפרעה להעביר לחיוב בחודש הבא. בגין דחיית הפירעון לחודשים הבאים, קרי "גלגול האשראי", הלקוח ישלם ריבית. ראו מדריך לציבור בעניין זה באתר [בנק ישראל](#).

⁶⁶ [דוח היציבות הפיננסית למחצית הראשונה של שנת 2024](#).

⁶⁷ $\text{יחס הכיסוי לאשראי בעייתי} = \frac{\text{יתרת ההפרשה להפסדי אשראי}}{\text{סך האשראי הבעייתי}}$.

השיפור במדדים אלו נבע ממספר גורמים מרכזיים. ראשית, בתקופה המקבילה בשנת 2023, בסמוך לפרוץ מלחמת "חרבות ברזל", בוצעו הפרשות גבוהות במיוחד על רקע אי־הוודאות ששררה באותה עת. מגמה זו הובילה לעלייה בהוצאות לאותה שנה ותורמת כעת לירידה בהשוואה השנתית. אף שהמלחמה נמשכה גם במהלך 2024, במחצית השנייה של השנה חלה ירידה בעצימותה, וההתייצבות היחסית במצב הביטחוני והכלכלי אפשרה לחברות להעריך את הסיכון בצורה מדויקת יותר, וכתוצאה מכך לצמצם את ההפרשות להפסדי אשראי. שנית, במהלך 2024 נרשם גידול בהיקף המחקיקות בפועל, וגידול זה תרם אף־הוא לצמצום ההוצאות. עוד נזכיר כי בשנת 2023 נעשתה הוצאה חד־פעמית משמעותית על רקע המעבר לשיטת CECL, כך שההשוואה לנתוני 2024 מושפעת גם מאותו אירוע חריג (ראו פרק ה'.5 בסקירת מערכת הבנקאות לשנת 2023).

אשראי מסחרי

מוצרי האשראי המסחרי העיקריים שחברות כרטיסי האשראי מציעות כוללים הלוואות לבתי־עסק ולקוחות עסקיים לתקופות שונות, המהווים את עיקר התיק, וכן ניכיון־שוברים. בשנת 2024 רשם תיק האשראי המסחרי של החברות גידול של כ-18 אחוזים והסתכם בכ-5 מיליארד ש"ח, לעומת כ-4.2 מיליארד ש"ח בשנת 2023 (איור ה'.60). עם־זאת, אף שהיקף התיק ממשיך לצמוח בשיעורים גבוהים, הוא עדיין בעל נתח־שוק נמוך מאוד (פחות מ-1 אחוזים) בסך האשראי המסחרי במערכת הבנקאות (כולל החברות).

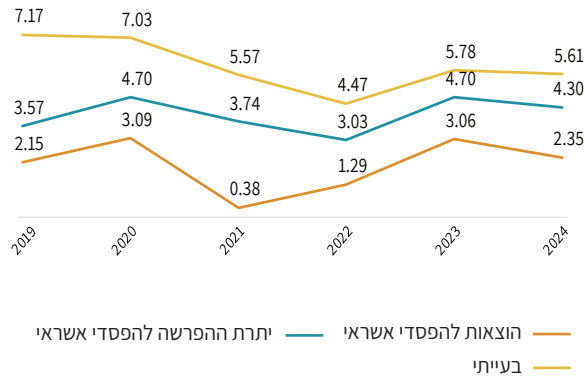
איכות אשראי

מדדי איכות האשראי המסחרי מצביעים על שיפור בשנת 2024. **שיעור האשראי הבעייתי** מתוך יתרת האשראי המסחרי ירד מ-4 אחוזים בשנת 2023 ל-3 אחוזים בשנת 2024. גם **שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי** פחת ועמד על 0.92 אחוזים לעומת 2.16 אחוזים בשנה הקודמת - זאת לאור קיטון בהוצאות להפסדי אשראי, לצד גידול בסך האשראי המסחרי. בדומה למגמה שנרשמה באשראי לאנשים פרטיים, גם באשראי המסחרי אפשר לייחס את השיפור במדדים לגידול במחקיקות במהלך השנה וכן להתמתנות בעוצמת הלחימה, שהפחיתה את רמת־הסיכון בסביבה העסקית.

לצד צמיחת תיק האשראי חלה ירידה בסיכון התיק, כפי שמתבטא בשיפור במדדי איכות האשראי

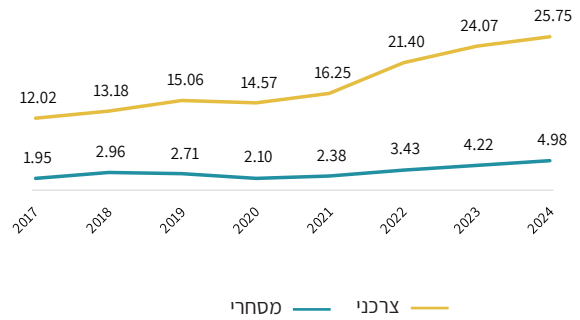
איור ה' - 61

שיעור האשראי הבעייתי, שיעור ההוצאות להפסדי האשראי ושיעור יתרת ההוצאות להפסדי אשראי מסך יתרת האשראי לאנשים פרטיים, דצמבר 2017 - דצמבר 2024 | אחוזים

איור ה' - 60

התפתחות האשראי הצרכני והמסחרי, סך חברות כרטיסי האשראי דצמבר 2017 - דצמבר 2024 | מיליארדי ש"ח

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

6. סיכוני טכנולוגיית המידע

טכנולוגיית המידע מהווה את הבסיס לפעילותם העסקית של התאגידים הבנקאיים. תאגידים אלה נשענים על הטכנולוגיה בשיעור הולך וגדל על-מנת לעמוד במגוון האתגרים הניצבים בפניהם בשוק התחרותי כיום ובהסתכלות צופה פני-עתיד.

הטכנולוגיה חושפת את התאגיד הבנקאי למגוון רחב של סיכונים להפסד כתוצאה מפגיעה בסודיות, כשל בשלמות של נכס מידע, חוסר התאמה או חוסר זמינות של נכס-מידע או חוסר יכולת לשנות את מערך טכנולוגיית-המידע בזמן ובעלויות סבירות כאשר הדרישות העסקיות והסביבתיות משתנות. סיכונים אלו נקראים "סיכוני טכנולוגיית-המידע".

סיכוני טכנולוגיית-המידע עלולים להוות סיכון יציבותי רב-משקל לתאגיד הבנקאי ולסכן את המשך קיומו. בהתאם לכך, הפיקוח על הבנקים סבור כי ניהול נאות של סיכוני טכנולוגיית-המידע הוא מרכיב בסיסי לצורך השגת היעדים האסטרטגיים, התאגידיים והתפעוליים של התאגיד הבנקאי. אשר על כן, מצופה מהתאגיד הבנקאי לשמור באופן נאות על נכסיה-המידע שלו ולהטמיע תרבות ארגונית המקדמת את ניהול סיכוני טכנולוגיית-המידע שאליהם הוא חשוף.

סיכוני טכנולוגיית-המידע הם חלק ממשפחת הסיכונים התפעוליים והם כוללים את סיכוני אבטחת-המידע, ובתוכם את סיכוני-הסייבר (ראה פרק ה.7 לסקירה זו). בהתאם לכך, ניהול סיכוני טכנולוגיית-המידע נדרש להיות תואם את הוראות ניהול בנקאי תקין של הפיקוח, העוסקות בניהול סיכונים בכלל ובניהול סיכונים תפעוליים בפרט כאשר מנגד, מאפייניו הייחודיים דורשים התייחסות במסגרת ניהול סיכונים ייעודית ופרטנית המתאימה לו, הנותנת, בין היתר, דגש לניהול של סיכוני אבטחת-מידע, ובכלל זה סיכוני-סייבר, ועל-כן לאחרונה פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין ייעודית לנושא זה.

חוסן תפעולי

אירועי כשל טכנולוגי

בהתאם להוראת נב"ת 366 בנושא דיווח על אירועי כשל טכנולוגי ואירועי-סייבר, תאגידים בנקאיים מחויבים לדווח לפיקוח על הבנקים על אירוע כשל טכנולוגי שאותו התאגיד הבנקאי מגדיר כאירוע מהותי, בהתאם להערכת הסיכונים של התאגיד הבנקאי.

במהלך 2024 חלה עלייה בכמות הדיווחים על אירועי כשל טכנולוגיים מהותיים שהתקבלו מהתאגידים הבנקאיים. נוסף-על-כך, התרחש בפעם הראשונה אירוע כשל טכנולוגי מערכתי (אירוע כשל של חברת CrowdStrike) אשר השפיע על מספר תאגידים בנקאיים. מקור הכשל הבולט ביותר בשנת 2024 היה בשרשרת-אספקה.

במקביל לעליה בדיווחים לפיקוח על הבנקים על אירועי כשל טכנולוגיים מהותיים, חלה ירידה בסך התקלות המסווגות בתאגידים הבנקאיים כקריטיות אשר אינן בהכרח מחייבות דיווח לפיקוח בהתאם להוראת נב"ת 366.

מכל זאת עולה כי מצד אחד קיים שיפור בהתמודדות התאגידים הבנקאיים עם תקלות קריטיות אך מן הצד השני, כמות האירועים בעלי השפעה נרחבת יותר, עולה. תופעה זו מצביעה על עלייה בסיכון הטכנולוגי ובחשיבות החוסן התפעולי להתמודדות עם אירועי כשל טכנולוגי בעתיד.

המשך מלחמת "חרבות ברזל"

מלחמת "חרבות ברזל" השפיעה על הסיכון הטכנולוגי, בין היתר בשל גיוסי מילואים שהובילו לעיכובים בפרויקטים טכנולוגיים. במקביל, תאגידים רבים השקיעו בעיבוי תשתיות טכנולוגיות כדי להתמודד עם עלייה בפעילות הדיגיטלית, מתקפות סייבר ואירועי כשל.

הצורך בעיבוי תשתיות טכנולוגיות

הצורך בעיבוי תשתיות עולה מכיוונים שונים, ביניהם עליה בנפח פעילות במיוחד בדיגיטל, צורך בשמירת סוגי מידע נוספים לצורך שיפור עמידות בפני מתקפות סייבר ואירועי כשל טכנולוגי כבדי־משקל ושיפור יכולת תחקור אירוע. עיבוי תשתיות מתבטא בין היתר בפעילויות הבאות:

- הוספת בסיסי־נתונים והרחבת בסיסי־נתונים קיימים
- הוספת קווי תמסורת
- הוספת משתמשים בחיבור מרחוק
- הוספת בקורות חדשות והעמקת בקורות קיימות
- הרחבת המידע הנשמר בלוגים
- הרחבת תצורת Active Active
- הרחבת פיתוחים והתאמות עסקיות כדי לאפשר פעילות נוספת בדיגיטל

מחשוב קוונטי

מחשוב קוונטי הוא אחד הנושאים המדוברים ביותר בעולמות הטכנולוגיה כיום. זוהי טכנולוגיה מתפתחת שטרם הגיעה לבשלות מעשית, אך החלה כבר לפלס את דרכה לתעשיות שונות. ההערכה היא שמחשבים קוונטיים יגיעו לבשלות מעשית בעשור הקרוב וקיומם יאפשר הזדמנויות לפתרון בעיות קיימות. הדבר טומן בתוכו גם סיכונים חדשים, כאשר הברור ביותר שבהם הוא ההנחה שמחשבים אלו יוכלו לפצח את אלגוריתם ההצפנה האסימטרית, הנמצא בשימוש נרחב, ולהחליש את ההצפנות הקיימות. הבעיה חמורה אף יותר, שכן תוקפים יכולים לאסוף כבר היום מידע מוצפן, לשמרו ולפענח אותו כשייכנסו לשימוש המחשבים הקוונטיים (להרחבה ראו תיבה ה'-4 לסקירה (ז).

ענן ציבורי

בשנים האחרונות הולכת וגוברת המגמה של הגירת מערכות לענן ציבורי בשירותים השונים. מגמה זו נובעת מיתרונות שונים הקיימים בתצורה זו. יחד־עם־זאת, מחשוב בענן ציבורי כרוך גם בסיכונים ואתגרים הנובעים, בין השאר, מתלות בספק הענן, הגנת־המידע, יישום בקורות נאותות ומהגנת הפרטיות.

מניתוח של נתוני מערכת הבנקאות, נראה כי הגירת המערכות לענן מתבצעת בצורה הדרגתית, כאשר מירב המערכות הבנקאיות עדיין נמצאת On-Prem.

בינה מלאכותית

הבינה המלאכותית צפויה לחולל מהפכה עמוקה במערכת הבנקאות בשנים הקרובות.

בשנת 2024 מערכת הבנקאות החלה בפעילות מצומצמת בתחום הבינה המלאכותית הכוללת בעיקר POC (Proof of Concept) במספר תחומים הקשורים בתהליכים פנימיים, כדוגמת תהליכי ניטור הלבנת הון/סייבר/הונאות, ניתוח שיחות שירות לקוחות לצרכים שונים, סריקת מסמכי משכנתא. כמו כן, החלו יוזמות ראשוניות בשימוש בפתרונות AI גם בתהליכי שירות אל מול הלקוח.

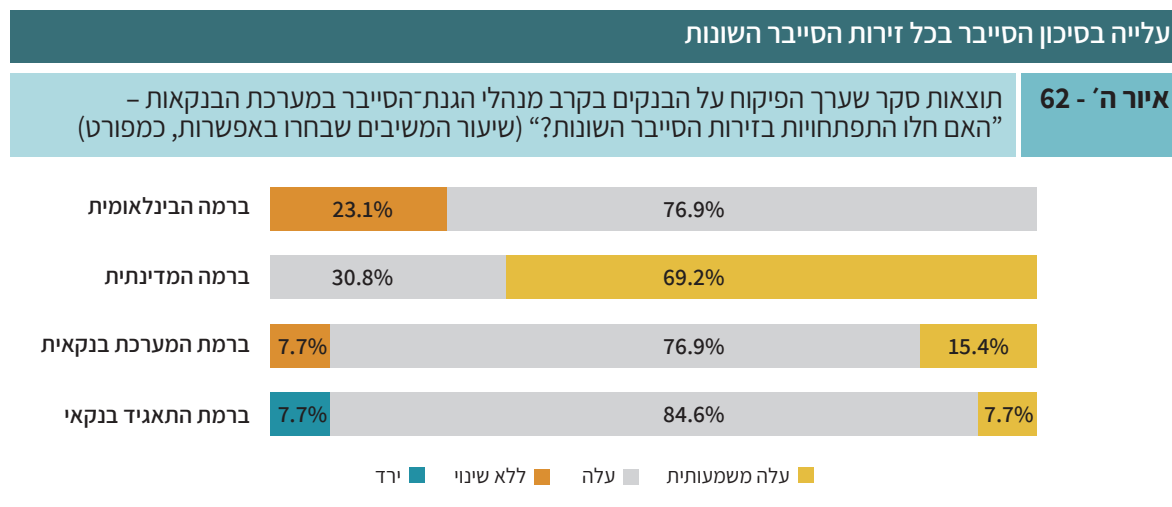
בעתיד, שילוב טכנולוגיות בינה מלאכותית צפוי להעצים את יכולות הניתוח, לחזק קבלת החלטות, להוזיל עלויות ולשפר את איכות השירות ללקוחות. במקביל, הבינה המלאכותית צפויה לאפשר התאמה אישית של מוצרים בנקאים, ייעול תהליכים פנימיים ועידוד תחרות בשוק.

עם זאת, לצד הזדמנויות משמעותיות, בינה מלאכותית מציבה סיכונים שונים במספר תחומים (סיכוני מודלים, סייבר אבטחת מידע ושמירה על מידע פרטי, סיכונים משפטיים, ציות והוגנות, סיכוני רגולציה, סיכונים תפעוליים, סיכוני מוניטין וסיכונים אסטרטגיים).

ההערכה היא שבמהלך השנים הקרובות, היקף השימוש בבינה המלאכותית בעולם כולו וכמובן גם במערכת הבנקאות ילך ויתרחב לנוכח היתרונות הגלומים בה וזאת תוך כדי התמודדות עם האתגרים שהיא מציבה.

7. סיכון הסייבר

בשנת 2024 נותר גבוה איום הסייבר, הן בישראל הן בזירה הבינלאומית. ברמה העולמית נרשמה עלייה בהיקף הפעילות העוינת בסייבר, בין היתר על רקע מתיחות גיאופוליטית גוברת. על-פי דוח של חברת צ'ק פוינט⁶⁸, נרשמה עלייה חדה בהיקף התקיפות על ארגונים ברחבי העולם, עם ממוצע שבועי של 1,673 מתקפות לארגון - עלייה של 44 אחוזים לעומת שנת 2023. גם בענף הפיננסים נרשמה עלייה שנתית של 30 אחוזים בממוצע המתקפות. ממוצע זה עמד על 1,510 מתקפות בשבוע. בניתוח שעשתה חברת ENISA⁶⁹ עלה כי 9 אחוזים מסך האירועים שנצפו כווננו למגזר הפיננסי (מקום שלישי מבין המגזרים). בישראל השליכה הלחימה במספר זירות גם על מרחב הסייבר. לפי מערך הסייבר הלאומי⁷⁰, השנה נצפתה מגמה גוברת מצד איראן, חיזבאללה וגורמים נוספים להובלת פעילות סייבר תומכת לחימה. כתוצאה מכך, גם המערכת הפיננסית של ישראל ניצבה בפני פעילות ערה מצד גורמים עוינים, שהובילו מתקפות במטרה לפגוע בתפקוד התקין של הגופים הפיננסיים. בין השאר נרשמו מתקפות מניעת-שירות (DDoS) (בנפחים חריגים במיוחד, כאשר גם בעולם, על-פי דוח של חברת מייקרוסופט⁷¹, אופיינו המתקפות בתחום רב ומורכבות גבוהה. ממצאי סקר שעשה הפיקוח על הבנקים בקרב מנהלי הגנת הסייבר במערכת הבנקאות⁷² מחזקים מגמה זו - רוב המשיבים דיווחו על עליה בסיכון הסייבר בשנת 2024 בהשוואה לשנת 2023, גם ברמה המדינתית, גם ברמה הבינלאומית ואף ברמת מערכת הבנקאות והתאגידים הבנקאיים עצמם (איור ה'-62).

נוסף על כך נדרשה מערכת הבנקאות להתמודד עם מגוון רחב של ניסיונות הונאה, ובפרט נרשמה חדרפה בתופעת ה"דיוג" (Phishing). מנתוני מערך הסייבר הלאומי עולה כי המערך טיפל ב-4,491 מתקפות דיוג מזיקות שהופצו לציבור הרחב או לארגונים - עלייה של כ-80 אחוזים בהשוואה ל-2023. עוד עולה כי הודעות ה"פשינג" הפכו מתוחכמות וקשות יותר לזיהוי. בין היתר בשל שימוש בכלי בינה מלאכותית יוצרת, המאפשרים להתאים את תוכן ההודעות לקהל היעד באופן ממוקד יותר, ובכך להעניק להן מראית עין משכנעת. גם מממצאי הסקר שעשה

⁶⁸ Check Point - The State of Cyber Security 2025

⁶⁹ ENISA (European union agency for cybersecurity) - Threat Landscape 2024

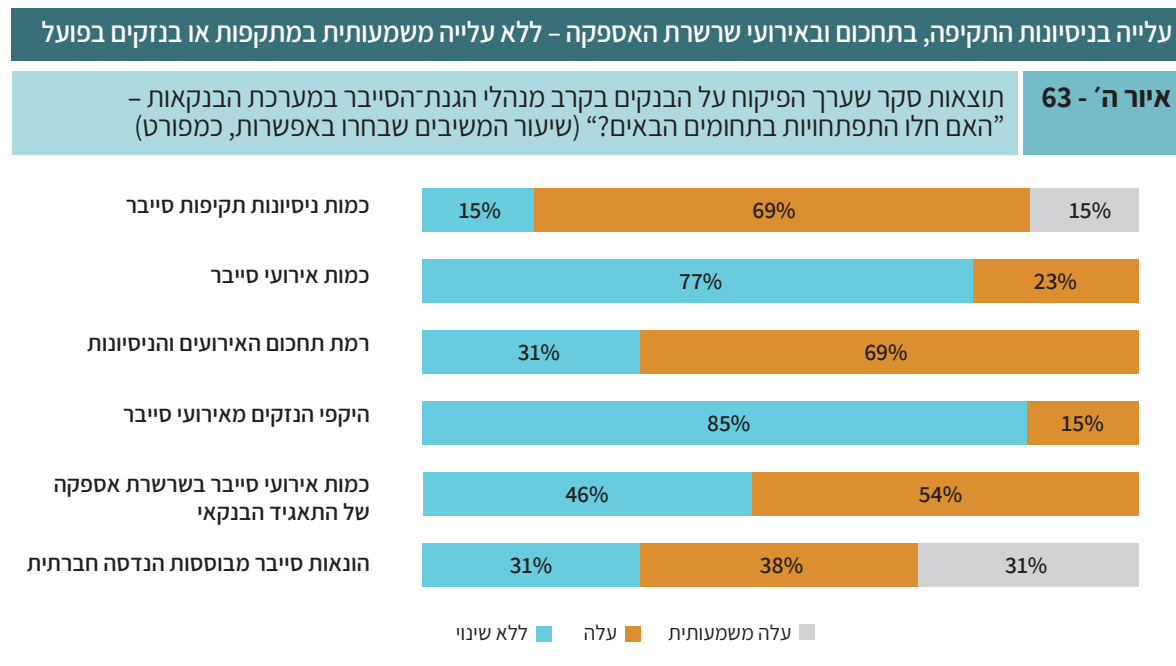
⁷⁰ מערך הסייבר הלאומי - דו"ח סיכום שנת 2024.

⁷¹ Microsoft Digital Defense Report 2024

⁷² משנת 2021 מובילה יחידת הסייבר הפיקוחית מהלך שנתי שבמסגרתו מופץ בראשית כל שנה שאלון מקיף למנהלי הגנת הסייבר במערכת הבנקאות. מטרתו לנתח את האיומים שצפו בשנה החולפת ולצפות מגמות עתידיות, והוא ממולא בדרך כלל בשיתוף מומחי ניהול סיכונים המתמחים בסייבר. כך מתקבלת תמונת מצב עדכנית על התפתחות סיכוני הסייבר.

הפיקוח על הבנקים בקרב מנהלי הגנת הסייבר במערכת הבנקאות עולה כי חלה עליה בהיקפי הונאות הסייבר המבוססות הנדסה חברתית (איור ה'-62, להרחבה ראו תיבה ו'-2 בסקירה זו).

עם זאת, במהלך שנת 2024 לא נרשמו אירועי סייבר ואבטחת מידע מהותיים בקרב גופי מערכת הבנקאות. הפיקוח על הבנקים ליווה את הטיפול ב-31 אירועי סייבר (לרבות חשד לאירועים) במערכת הבנקאות, בהשוואה ל-21 בשנת 2023. מהסקר שעשה הפיקוח על הבנקים בקרב מנהלי הגנת הסייבר במערכת הבנקאות עלה כי מרביתם סבורים שכמות ניסיונות התקיפה, רמת תחכום האירועים וכמות אירועי סייבר בשרשרת האספקה עלו בהשוואה ל-2023. עם זאת, לא דווחה עליה ניכרת במספר האירועים בפועל או בהיקפי הנזקים שנגרמו (איור ה'-63).

ההערכה היא כי רמת סיכון הסייבר תוסיף להיות גבוהה גם בשנת 2025 והמגמות שאפיינו את השנים האחרונות תימשכנה. בהסתמך על מגמות התקיפה שנראו בשנים האחרונות צפויה עליה הן בהיקף המתקפות הן בתחכומן. התוקפים יוסיפו לנצל חולשות מוכרות ושאינן מוכרות, תוך כדי התמקדות בפגיעה בשרשרת האספקה, מתקפות מניעת שירות (DDoS) בנפחים חריגים ובפעולות פשיעת סייבר והונאה מתוחכמות. מעבר ארגונים לענן מגדיל את משטח התקיפה, בעוד התפתחויות בתחומי הבינה המלאכותית ובטכנולוגיות קוונטיות מוסיפות מורכבות לאיומים ומעלות אתגרים חדשים בהגנה על מידע רגיש.

ממצאי הסקר שעשה הפיקוח על הבנקים בקרב מנהלי הגנת הסייבר במערכת הבנקאות מצביעים גם הם על כך שלהערכתם רמת האיום תישאר גבוהה, תוך כדי המשך המגמות שאפיינו את השנים האחרונות, כאשר מנהלי הגנת הסייבר צופים כי עיקר האירועים יתמקדו במתקפות על שרשרת האספקה, מתקפות DDoS, אירועי דלף מידע ושימוש בכלי AI לביצוע הונאות וככלי לתקיפות סייבר (איור ה'-64).

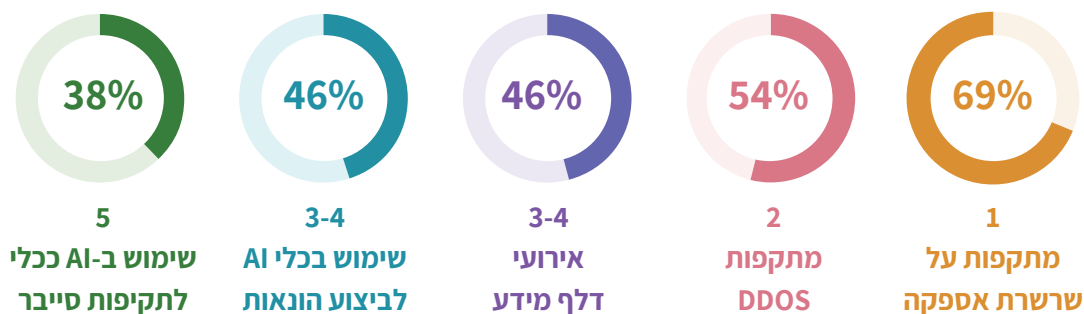
בהקשר זה, דו"ח של חברת הדירוג S&P⁷³ מצביע על כך שסיכון הסייבר עשוי להפוך לגורם מבדל בעל משקל

⁷³ S&P Global Banks Country-By-Country Outlook 2025

רב יותר בדירוגי האשראי של בנקים. על פי הדו"ח, הדבר נובע הן מאופיו המערכתי של האיום, בשל הקישוריות הגבוהה והתלות הרבה של המגזר הבנקאי בטכנולוגיה, הן מיכולתו לפגוע גם במוסדות בודדים. חברת הדירוג צופה כי בשנים הקרובות יידרשו הבנקים להגדיל באופן מתמשך את ההוצאות השוטפות במטרה להתמודד עם מתקפות הסייבר, שהולכות ונעשות מתוחכמות יותר.

עיקר האירועים הצפויים יתמקדו במתקפות על שרשרת האספקה, מתקפות DDoS והונאות פיננסיות שמבוססות הנדסה חברתית

איור ה' - 64 תוצאות סקר שערך הפיקוח על הבנקים בקרב מנהלי הגנת הסייבר במערכת הבנקאות: "מה לדעתך יהיה ה'טרנד' המוביל של אירועי סייבר ב-2025 על המערכת הבנקאית?" (שיעור המשיבים שבחרו בכל אפשרות, כמפורט)

המקור: סקר שעשה הפיקוח על הבנקים בקרב מנהלי הגנת הסייבר במערכת הבנקאות

בראייה צופה פני-עתיד, ארגונים בישראל ובעולם צפויים להתמודד עם אתגרים הולכים וגוברים בתחום הגנת הסייבר. מציאות זו מחדדת את הצורך בהיערכות פרו-אקטיבית של מערכת הבנקאות אל מול אירועי סייבר והשלכותיהם, תוך-כדי הגנה מפני תוקפים מתקדמים ונחوشים והתאמה מתמדת של מנגנוני ההגנה לאיומים חדשים. היערכות זו צריכה לשלב מאמצים למניעה וזיהוי מוקדם של אירועים לצד פיתוח יכולות תגובה והתאוששות מהירות. זאת במטרה לאפשר לתאגידים הבנקאיים לחזור לפעילות סדירה בהקדם ולצמצם את היקף הפגיעה האפשרית.

בתוך כך, הפיקוח על הבנקים מעודד את התאגידים הבנקאיים להמשיך ולחזק את רמת ההגנה על מרחב הסייבר שבידיהם, באמצעות צמצום מתמשך של פרופיל הסיכון והחשיפה למתקפות, שמירה על גמישות והתאמה מתמדת, ניטור שוטף והערכה מתמשכת של האיומים וההזדמנויות והתאמת מאמצי ההגנה הנדרשים. כיוון שמניעה מוחלטת של התממשות איומי סייבר אינה אפשרית, מצופה מהתאגידים הבנקאיים לפתח ולשכלל באופן עקבי את יכולות הזיהוי, התגובה וניהול האירועים כדי להבטיח שיוכלו לאפשר מתן שירותים באופן רציף ובטוח ובכך לשמור על חוסנם הארגוני ואמון הציבור.

תיבה ה'-1: מבחן-קיצון מקרו-כלכלי למערכת הבנקאות לשנת 2023

- כבכל שנה, בהתאם למקובל בעולם, ערך הפיקוח על הבנקים למערכת הבנקאות מבחן-קיצון מקרו-כלכלי שמבוסס על תרחיש אחיד. מבחן-הקיצון נעשה במהלך שנת 2024 ומבוסס על דצמבר 2023 כנקודת המוצא לתרחיש. מטרתו של מבחן-הקיצון היא לבחון את עמידותם של התאגידים הבנקאיים בתנאי משבר שונים ולזהות את מוקדי-הפגיעות שלהם. חשוב להדגיש שתרחישים אלה אינם מהווים תחזית כלשהי, אלא נועדו לבחון את עמידותם של התאגידים הבנקאיים בסביבה מקרו-כלכלית משברית.
- מקורו של הזעזוע בתרחיש-הקיצון של שנת 2023 הוא בהתעצמותה של מלחמת "חרבות ברזל" והפיכתה בתחילת שנת 2024 למלחמה אזורית שמביאה לעלייה חדה באי-הוודאות ולירידה חדה בפעילות הכלכלית המקומית. על-מנת להתמודד עם השפעות המלחמה, הממשלה נוקטת מדיניות פיסקלית מרחיבה ופרמיית-הסיכון של המדינה עולה – מצב זה משתקף בירידה חדה בדירוג המדינה. בנק ישראל מעלה את הריבית המוניטרית אולם עם תחילת הסימנים להתמתנות האינפלציה ולהתייצבות בפרמיית-הסיכון, בנק ישראל מתחיל בהורדות ריבית על-מנת לתמוך בפעילות.
- התרחבות המלחמה מביאה לפגיעה חמורה בענף-הבנייה ולפשיטות-רגל של חברות קבלניות, שעוד טרם המשבר התמודדו עם הוצאות-מימון גבוהות ויחסי-נזילות נמוכים. בהתאם, במסגרת התרחיש נבחנה נפילתה של קבוצת לווים גדולה בענף הבינוי והנדל"ן באופן שהגדיל משמעותית את הפסדי-האשראי לענף.
- תוצאות מבחן-הקיצון של שנה זו מלמדות כי למרות פגיעה בתוצאות העסקיות של מערכת הבנקאות, היא שומרת על יציבותה גם תחת תרחיש חמור זה. אף תאגיד בנקאי לא ירד אל מתחת לרמת-ההון המזערית שדורש הפיקוח על הבנקים (יחס הון עצמי רובד 1 של 6.5 אחוזים), בין-היתר בשל יחסי-ההון הגבוהים יחסית בנקודת-המוצא.
- עם זאת, תרחיש זעזוע מקרו-כלכלי כמתואר עתיד לפגוע משמעותית ברווחיות מערכת הבנקאות ולהוביל אותה להפסד במהלך שנת התרחיש הראשונה. לרווחיות שלילית של מערכת הבנקאות השלכות רבות וסיכונים רבים שעתידיים לעלות וביניהם סיכונים מוניטין וסיכונים-נזילות.
- בדומה לתרחישי עבר, הפסדי-האשראי הם אלה שמהווים את מקור הפגיעה העיקרי ביחסי-ההון, כאשר לאורך התרחיש נרשמו שיעורי הוצאה גבוהים בכל ענפי-המשק הן בהשוואה לתרחישים קודמים הן ביחס למשברים קודמים. ואולם, כתוצאה מסביבת-הריבית והאינפלציה הגבוהות, תרמו הכנסות הריבית נטו לרווחיות מערכת הבנקאות בהמשך התרחיש.

כבכל שנה, בהתאם למקובל בעולם, ערך הפיקוח על הבנקים מבחן-קיצון מקרו-כלכלי למערכת הבנקאות המבוסס על תרחיש אחיד¹. מטרת מבחן-הקיצון היא להעריך את יכולת התאגידים הבנקאיים ומערכת הבנקאות כמכלול להתמודד עם מצב-קיצון. התהליך תורם לזיהוי מוקדי-הפגיעות השונים שאליהם חשופים התאגידים הבנקאיים ומערכת הבנקאות והוא מהווה כלי-סיוע להערכת איתנותה ועמידותה של המערכת באמצעות הבטחת רמת-הון מספקת לנוכח מוקדי-פגיעות וסיכונים אלו. המבחן מבוצע על ידי התאגידים

¹ המבחן מבוסס על תרחיש אחיד ומטרתו לבחון אם יוכלו הבנקים בהתרחש אירוע מקרו-כלכלי קיצוני לספוג, באמצעות הבטחת הון מספק, את ההפסדים שייווצרו וזאת מבלי לסכן את יציבותם ואת כספי המפקידים.

² הפיקוח על הבנקים מבצע את תרחיש-הקיצון החל משנת 2012.

הבנקאיים³ באמצעות מגוון מודלים ומתודולוגיות מקובלות תוך כדי שימוש בנתונים גרנולריים ככל-האפשר (Bottom-up), ובמקביל מבוצע על ידי הפיקוח על הבנקים באמצעות שיטה אחידה ועקבית (Top-down).

מבחן-הקיצון נבנה בשיתוף חטיבת-המחקר בבנק ישראל. מבחן זה אינו מהווה תחזית אלא נועד לבחון את עמידותם של התאגידים הבנקאים בסביבה מקרו-כלכלית משברית. מבחן-הקיצון מתייחס לפרק זמן של שלוש שנים, מתבסס על הנתונים הזמינים והתחזיות העדכניות לעת חיבורו (סוף שנת 2023) וכולל שני תרחישים מקרו-כלכליים (איור ה'-65):

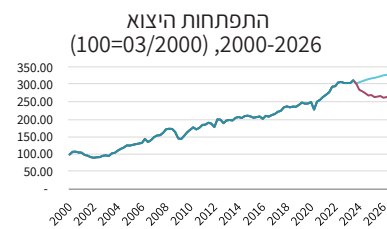
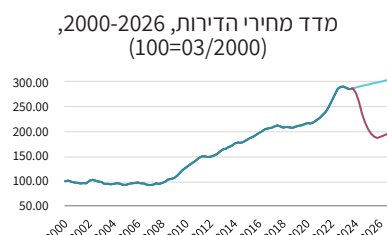
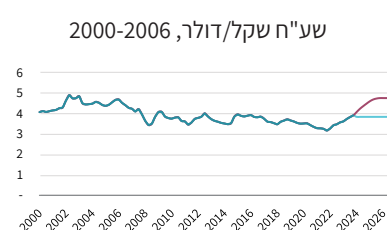
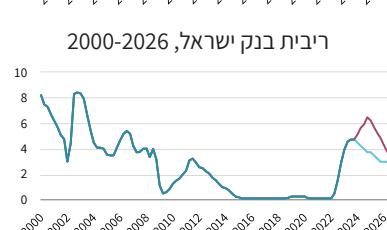
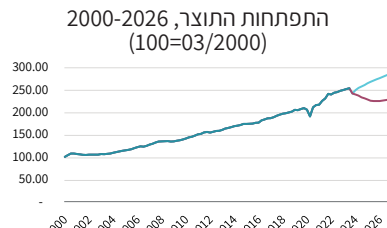
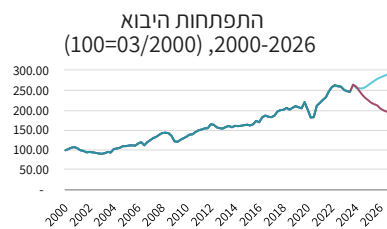
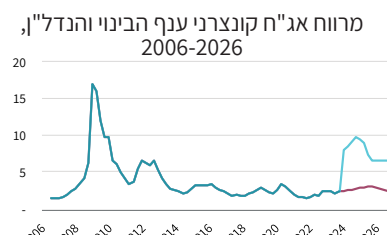
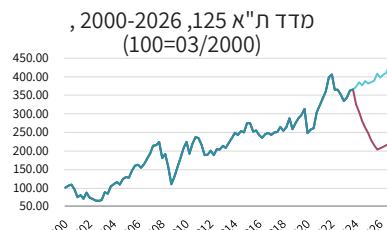
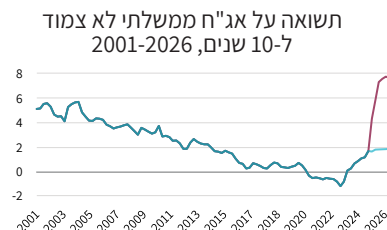
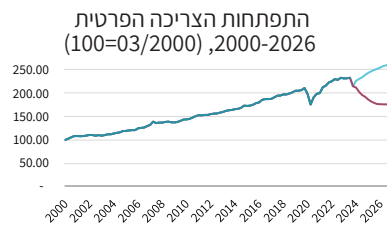
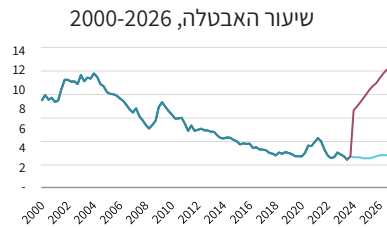
תרחיש-בסיס – תרחיש זה משקף את נתיב-ההתכנסות הצפוי של הכלכלה ומתבסס על הערכותיה של חטיבת-המחקר בבנק ישראל, על תחזיות מקרו-כלכליות של גופים בין-לאומיים לגבי ההתפתחויות העולמיות ועל הערכות נוספות לגבי התפתחות הכלכלה בארץ ובעולם;

תרחיש-קיצון – מקורו של תרחיש זה בהתעצמות מלחמת "חרבות ברזל" והפיכתה בתחילת שנת 2024 למלחמה אזורית. התעצמות המלחמה מביאה לעלייה חדה באי-הוודאות ולירידה חדה בפעילות הכלכלית המקומית, התוצר המקומי מתכווץ והאבטלה עולה. הממשלה נוקטת מדיניות פיסקלית מרחיבה ופרמיית-הסיכון של המדינה עולה, והמצב משתקף בירידה חדה בדירוג המדינה. בנק ישראל מעלה את הריבית המונית, אולם עם תחילת הסימנים להתמתנות האינפלציה ולהתייצבות בפרמיית-הסיכון בנק ישראל מתחיל בהורדות ריבית על-מנת לתמוך בפעילות. שיעורי-הכשל הגדולים של פרטים ועסקים, בעיקר מענפי הבינוי והנדל"ן, פוגעים במישרין במערכת הבנקאות, שרווחיותה נשחקת גם בגלל מרווח אשראי-פיקדונות מצומצם יחסית לעבר. עיקר הפגיעה הכלכלית מגיעה בשנה הראשונה לתרחיש, אולם היא נמשכת בעוצמה גבוהה עד סוף השנה השנייה לתרחיש ולאחריה חלה התאוששות קלה ביותר ונרשמת צמיחה חיובית אפסית. מוקד-הזעזוע בתרחיש-הקיצון הוא מקומי בלבד ואין לו השלכות על הכלכלה העולמית, כך שתוואי-המשתנים המקרו-כלכליים בחו"ל (תוצר, ריבית, אינפלציה ומדדי מניות) מתפתח בהתאם לתחזיות בעת עריכת התרחיש וללא תלות בסיפור התרחיש, ועל-כן השפעתם של המשתנים הללו זהה להשפעתם בתרחיש הבסיס.

³ חמש הקבוצות הבנקאיות ובנק ירושלים.

התרחיש מאופיין בעלייה משמעותית בשיעורי הריבית, האינפלציה והאבטלה, לצד ירידת מחירי הנכסים. המלחמה והשפעותיה השליליות מורגשת לאורך כל שנות התרחיש

איור ה' - 65

נתונים היסטוריים — בסיס — קיצון

המקור: נתונים היסטוריים – הלמ"ס, הבורסה לניירות ערך בת"א, עיבודי בנק ישראל. נתונים על תרחיש הבסיס ותרחיש הקיצון – בנק ישראל.

הפיקוח על הבנקים ערך את תרחיש־הקיצון בהתבסס על הנחות שונות, שנועדו לאפשר בחינה של השפעות התרחיש על כל אחד מהבנקים ולסייע בזיהוי מוקדי־הפגיעות של הבנק הבודד ושל כלל מערכת הבנקאות. בין הנחות אלו: מאזן דינמי (קרי, התפתחותם של תיק־האשראי ושל פיקדונות־הציבור בהתאם להתפתחות התרחיש)⁴; הבנקים רשאים לגייס הון נוסף לאורך התרחיש; אין מביאים בחשבון פעולות שהנהלות הבנקים עשויות לנקוט בתגובה להתפתחות המשבר.

השנה, בניגוד לשנים קודמות, הזעזוע המקרו־כלכלי במסגרת תרחיש־הקיצון הוא ארוך, מתמשך ומורגש לכל אורכו, כאשר בחלק מהממדים קיימת התאוששות חלקית לקראת סוף התרחיש. **תוצאות מבחן־הקיצון משקפות את ההשפעה הישירה של התרחיש על ההון, על הרווחיות, על תיק־האשראי ועל תיק־ניירות הערך ואינן כוללות בחינה של נזילות הבנקים והשלכות עקיפות נלוות ופגיעה באמון המשקיעים.**

סיפור התרחיש השנה כולל פגיעה חמורה בענף־הבנייה ומביא לפשיטות־רגל של חברות קבלניות בענף. בהתאם, במסגרת התרחיש נבחנה נפילתה של קבוצת־לווים גדולה בענף הבינוי והנדל"ן באופן שהגדיל משמעותית את הפסדי־האשראי לענף במהלך שנת התרחיש הראשונה (2024). נוסף על כך, העלייה בפרמיית־הסיכון ואי־הוודאות בשווקים בתרחיש מביאות את חברות־הדירוג להוריד את דירוג־האשראי של המדינה בשלושה notches בבת־אחת ברבעון השני של שנת 2024.⁵ כך שבמסגרת התרחיש נבחנה ההשפעה של הורדת־דירוג זו על נכסי־הסיכון של מערכת הבנקאות וכתוצאה מכך גם על יחסי־ההון.

תוצאות־המבחן

תוצאות־מבחן־הקיצון של שנה זו מלמדות כי מערכת הבנקאות שומרת על יציבותה גם תחת תרחיש חמור ועל־אף הפסדי־אשראי ניכרים הן בהשוואה למשברים קודמים הן בהשוואה לתרחישים קודמים. עם־זאת, תרחיש זעזוע מקרו־כלכלי כמתואר עתיד לפגוע משמעותית ברווחיות מערכת הבנקאות ועשוי להביא אותה לרווחיות שלילית במהלך שנת התרחיש הראשונה. לרווחיות שלילית של מערכת הבנקאות, על אף יציבותה ביתר הממדים ובפרט ביחסי־ההון, עשויות להיות השלכות נרחבות, ובפרט התגברות סיכונים־מוניטין וסיכונים־נזילות במערכת. כאמור, אלו אינם נבחנים במסגרת תרחיש־הקיצון המקרו־כלכלי. בהקשר זה נציין כי בהמשך למעקב ויישום הפיקוח על הבנקים אחר הפקות־הלקחים של רגולטורים בעולם מכשלי־הבנקים בארה"ב במחצית הראשונה של שנת 2023⁶, הפיקוח על הבנקים צפוי לבצע במהלך שנת 2025 מבחן־קיצון־נזילות קצר־טווח על־מנת לבחון את יכולת המערכת לעמוד בתרחיש־נזילות קצר־מועד ומוקדי־הסיכון שלה בהקשר זה.⁷

תרחיש־הקיצון של שנת 2023 היה חמור בהרבה במרבית הפרמטרים ביחס לשנים קודמות. למרות־זאת, מערכת הבנקאות בישראל יציבה ובעלת־הון מספק כדי לעמוד בתרחיש זה וזאת על־אף הפגיעה הניכרת בה, כאשר אף־לא תאגיד בנקאי אחד ירד אל מתחת לרמת־ההון המזערית הנדרשת על ידי הפיקוח על

⁴ עד לשנת 2020 בוצע תרחיש־הקיצון תחת הנחת מאזן סטטי, שבמסגרתה נותרים מאזני הבנקים לאורך התרחיש ללא שינוי - הן ביתרת האשראי הן ביתרת פיקדונות־הציבור. המעבר לביצוע תרחיש תחת הנחת מאזן דינמי נעשה לנוכח ההבנה כי יש במקרי־קיצון גם השלכות מהותיות על התפתחות המאזנים של הבנקים, ודבר זה יוצר לבנקים סיכונים נוספים שאינם נאמדים תחת הנחת מאזן סטטי (שבו המאזן נותר קבוע לאורך התרחיש). להנחה זו השפעות מנוגדות, שכן היא פועלת לגידול בהכנסות־הריבית בשל גידול יתרת־האשראי מצד אחד, מחד ומצד שני הגידול באשראי מוביל מאידך פועל הגידול באשראי לגידול בנכסי־הסיכון. אלה מהווים לאורך התרחיש את אחד הגורמים המשמעותיים בפגיעה ביחס ההון עצמי רובד 1. בדומה לתרחישים המקרו־כלכליים, גם תוואי־מיחת האשראי והפיקדונות בתרחישים אינם בגדר תחזית אלא היפותטיים בלבד.

⁵ הורדת דירוג האשראי של מדינת ישראל תשפיע באופן ישיר על דירוג האשראי של הבנקים שכן האחרון נגזר גם מדירוג האשראי של המדינה, דבר שעשוי להעלות את עלויות הגיוס של הבנקים.

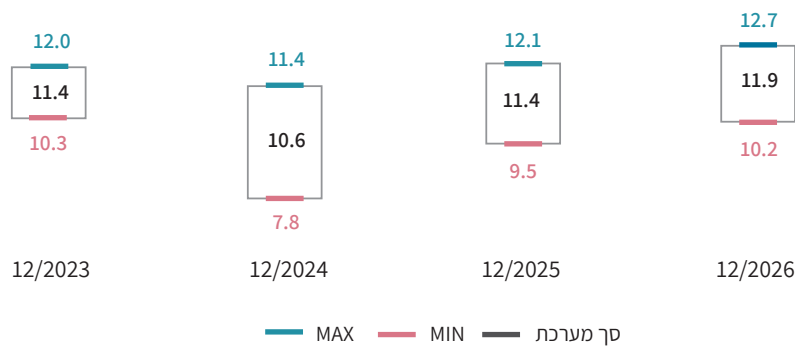
⁶ להרחבה ראו תיבה בנושא: "לקחים מכשלי הבנקים בארה"ב בחודשים מרץ-מאי 2023" בסקירת מערכת הבנקאות בישראל לשנת 2023.

⁷ מבחן זה מבוסס על המתודולוגיה שפרסם ה-IMF עם התאמות רלוונטיות למערכת הבנקאות הישראלית: Macroprudential Liquidity Stress Testing in FSAPs for Systemically Important Financial Systems

הבנקים (יחס הון עצמי רובד 1 של 6.5 אחוזים). יחס ההון העצמי רובד 1 הממוצע במערכת קטן בתרחיש הקיצון ב-0.8 אחוזים - משיעור של 11.4 אחוזים בתחילת התרחיש לשיעור של 10.6 אחוזים בסוף שנת התרחיש הראשונה (2024; איור ה'-66). רמות ההון שנצפו בתחילת התרחיש גבוהות, בין היתר, כתוצאה ממדיניות חיזוק ההון שהוביל הפיקוח על הבנקים בשנים האחרונות וכתוצאה ממדיניות חלוקת דיבידנדים שמרנית במהלך מלחמת "חרבות ברזל". הפגיעה ביחס הון עצמי רובד 1 הייתה דומה לתרחיש שנערכו בשנים קודמות⁸, אך פחותה ביחס למבחן הקיצון אשתקד. באשר לתוצאות הפרטניות, השונות בין הבנקים גדלה מאוד בסוף השנה הראשונה לתרחיש כאשר הפער בין נקודת המקסימום לנקודת המינימום עמד על 3.7 נקודות אחוז, אולם פער זה הצטמצם בהמשך התרחיש. השונות בין הבנקים נובעת מרמת ההון בנקודת הפתיחה, תמהיל תיקי הנכסים ואיכותו של תיק האשראי.

אין תאגיד בנקאי שיוויד אל מתחת לרמת ההון המזערית שנדרשת על-ידי הפיקוח על הבנקים בתרחיש קיצון

איור ה' - 66 התפתחות יחס ההון העצמי רובד 1 במערכת לאורך תרחיש הקיצון | אחוזים

המקור: הפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

השפעות התרחיש על תיקי ניירות הערך של מערכת הבנקאות היו מינוריות ביחס לתרחיש הקיצון של שנת 2022. מצד אחד, במהלך שנת 2023 חל גידול של כ-61 אחוזים בתיקי ניירות הערך של מערכת הבנקאות (כ-324 מיליארד ש"ח), כך שמשקלו בתיקי הנכסים של מערכת הבנקאות גדל מאוד. מצד שני, עיקר הגידול בתיקי ניירות הערך נבע מגידול באחזקת אג"ח ממשלתית ובעיקר מק"מ, כך שהמח"מ⁹ של התיק התקצר (ראו הרחבה בסקירת מערכת הבנקאות בישראל לשנת 2023). קיצור זה במח"מ הוביל לכך ששינויים בתשואות השוק משפיעים באופן חלש יותר על שערון ניירות הערך, כך שנרשמו הפסדים נמוכים יותר במהלך התרחיש. זאת ועוד, אופיו המקומי של התרחיש הוביל לכך שחלק מהפסדים אלו קוזז באמצעות רווחים שנרשמו בניירות הערך הזרים (אף שהשפעה זו בעלת חשיבות נמוכה יחסית שכן החשיפה של מערכת הבנקאות לניירות ערך זרים נמוכה ואף קטנה במהלך 2023). לכן, ההפסדים שנוצרו בתיק הזמן למכירה (שמהווה את עיקר תיקי ניירות הערך של מערכת הבנקאות) כתוצאה מעליית תשואות האג"ח

⁸ בהשוואה לתרחיש שנערכו בין השנים 2017-2020, אז הייתה הירידה בשיעור של בין 0.5 ל-0.9 נקודות אחוז.

⁹ מח"מ (משך חיים ממוצע) - ממוצע משוקלל של זמן פירעון הקרן ותשלומי הריבית של אגרת החוב. המח"מ הוא מדד לרגישות לשינויים בשיעור הריבית.

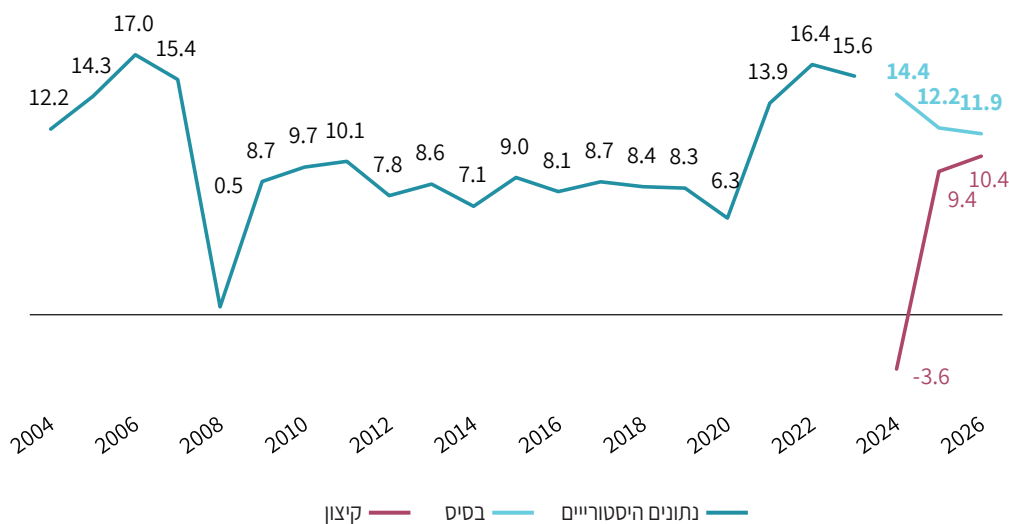
במהלך התרחיש פעלו אפוא בצורה פחותה יותר לשחיקת ההון העצמי דרך סעיף הרווח הכולל. זאת ועוד, הירידה בשווי התיק הזמין למכירה קוזזה באופן מלא עם השפעות זכויות העובדים (המהווה מעין "גידור" לתיק הזמין למכירה). אילכך, עיקר הפגיעה בתיק ניירות הערך נרשם במהלך השנה הראשונה לתרחיש דרך התיק למסחר וזאת בעקבות העלייה בתשואות השוק. פגיעה זו באה לביטוי במישרין ברווחיות מערכת הבנקאות, אולם עם תחילת ההתאוששות בשנה השלישית לתרחיש קוזזו מרבית הפסדים אלו.

מערכת הבנקאות סופגת בשיא התרחיש פגיעה ניכרת ברווחיותה כאשר כל התאגידים הבנקאיים רושמים הפסד ברבעון אחד לפחות ומרביתם מסיימים את השנה הראשונה בתשואה להון שלילית (3.6- אחוזים; איור ה'-67). ירידה זו ברווחיות נובעת הן מהיקף הפסדי האשראי במהלך התרחיש הן מאופן פריסת ההפסדים שבהם הוכרו מרבית הפסדי האשראי במהלך שנת התרחיש הראשונה (2024)¹⁰. מערכת הבנקאות הישראלית מאופיינת בעודף נכסים נושאי ריבית על התחייבויות נושאות ריבית (ראו פרק ג' בסקירה זו) ואף שעודף זה מצטמצם לאורך התרחיש, העלייה בשיעורי האינפלציה והריבית פועלת להגדלת הכנסות הריבית נטו של מערכת הבנקאות ובכך ממתנת את הפגיעה ברווחיות וביחסי ההון של הבנקים. גידול זה בהכנסות הריבית נטו נותר בעל משקל גם תחת הנחות שמרניות על צמצום מרווח אשראי-פיקדונות והמשך הסטת כספים מאפיקים שאינם נושאים ריבית לפיקדונות נושאי ריבית הסגורים לתקופה ארוכה. כפועל יוצא, במהלך השנים 2025-2026 גדלה רווחיות מערכת הבנקאות והתשואה להון עומדת במהלך שנים אלו על כ-10 אחוזים, שיעור דומה לממוצע מערכת הבנקאות בשנים שקדמו לתחילת העלאות הריבית בשנת 2021.

פגיעה משמעותית בתשואה להון בשנה הראשונה של התרחיש (2024)

התפתחות התשואה להון (ROE) לפי תרחיש הקיצון, סך מערכת הבנקאות
2004 עד 2026 | אחוזים

איור ה'-67

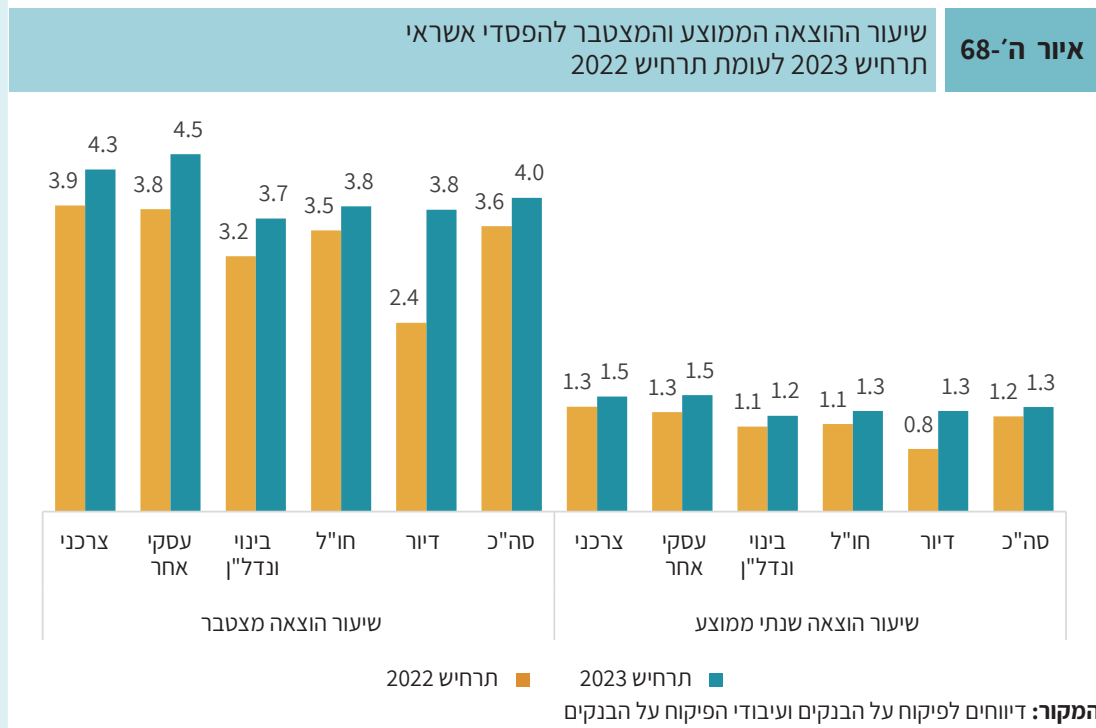

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

¹⁰ לפי תקן ה-CECL, ההפרשה להפסדי אשראי מחושבת לפי ההפסד החזוי לאורך חיי האשראי תוך כדי שימוש במידע צופה-פני עתיד, שמשקף תחזיות סבירות לגבי אירועים כלכליים עתידיים. על-מנת לאמוד את הפסדי האשראי בהתאם לתקן ה-CECL נעשו כמה התאמות במודלים ובהנחות התרחיש. ההנחה המרכזית במתודולוגיה היא הנחת "ודאות מלאה" (Perfect foresight) באשר להתפתחות משתני המקרו לאורך כל שנות התרחיש. זאת בדומה למבחני הקיצון שעושים ה-BOE וה-EBA. המשמעות של הנחה זו, לצד תפיסת ה-CECL כצופה-פני עתיד, באה לידי ביטוי בכך שרוב הפסדי האשראי נאמדים בכל ענפי המשק בשנה הראשונה של התרחיש (שנת 2024).

על רקע מלחמת "חרבות ברזל" ודרישות הפיקוח על הבנקים להגדיל את יתרת־ההפרשה להפסדי־אשראי בעקבות ההחמרה בתנאים המקרו־כלכליים, התחילה מערכת הבנקאות את תרחיש־הקיצון לשנת 2023 עם יתרת־ההפרשה גדולה יחסית בהשוואה לשנים־עברו (1.22 אחוזים בשנים 2021 ו-2022, לעומת 1.52 אחוזים בשנת 2023). למרות "כרית" זו, ועל־רקע הפרמטרים המקרו־כלכליים החמורים, הפסדי־האשראי שנרשמו על ידי מערכת הבנקאות במהלך התרחיש היו גבוהים בכל מגזרי־הפעילות. ההאטה במשק, העלייה באבטלה והעלייה בריבית בנק ישראל ובשיעורי האינפלציה מכבידים על ציבור הלווים, וביניהם המגזר העסקי והציבור נוטל־המשכנתאות, כך שחלה עלייה ניכרת בהפסדי־האשראי בתיק־האשראי העסקי ובתיק־האשראי לדיור, לצד הפסדים ניכרים בשאר ענפי־המשק. שיעור ההוצאה הממוצע להפסדי־אשראי במהלך התרחיש עומד על 1.3 אחוזים - שיעור גבוה ביחס לשנים קודמות וביחס להוצאה בפועל במהלך מלחמת "חרבות ברזל" (איור ה'-68). עיקר ההפסדים בתרחיש נובעים מהתיק העסקי (21 אחוזים מתיק־האשראי לבינוי ונדל"ן ו-32 אחוזים מהתיק העסקי האחר), כאשר משקל ההוצאה למגזר זה גבוה ממשקלו בתיק־האשראי הבנקאי (איור ה'-69). להפסדי־האשראי הנובעים מתיק־האשראי לבינוי ונדל"ן מתווספים גם ההפסדים הנובעים מנפילתה של קבוצת־לווים גדולה לה הועמד אשראי בהיקף גדול במרבית התאגידים הבנקאיים, כך ששיעור ההוצאה להפסדי־אשראי למגזר פעילות זה גבוה בהשוואה היסטורית. עליית הריבית והאינפלציה, לצד עלייה משמעותית בשיעור האבטלה וירידה במדד־מחירי־הדיור, הובילו להוצאה גדולה ביחס לשנים קודמות בתיק לדיור. שיעור ההוצאה הממוצע בתיק לדיור עמד על כ-1.3 אחוזים והוא מהווה כ-33 אחוזים מסך ההוצאה להפסדי־אשראי. עם זאת, משקל ההוצאה נמוך ממשקלו בתיק־האשראי הבנקאי ערב התרחיש וזאת בשל רמת־הסיכון הנמוכה הגלומה באשראי לדיור ביחס לענפים אחרים. בתיק־האשראי הצרכני נרשם שיעור הוצאה להפסדי־אשראי של 1.5 אחוזים בממוצע, אך משקלו מסך ההוצאה נמוך יחסית לנוכח משקלו הנמוך מסך תיק־האשראי.

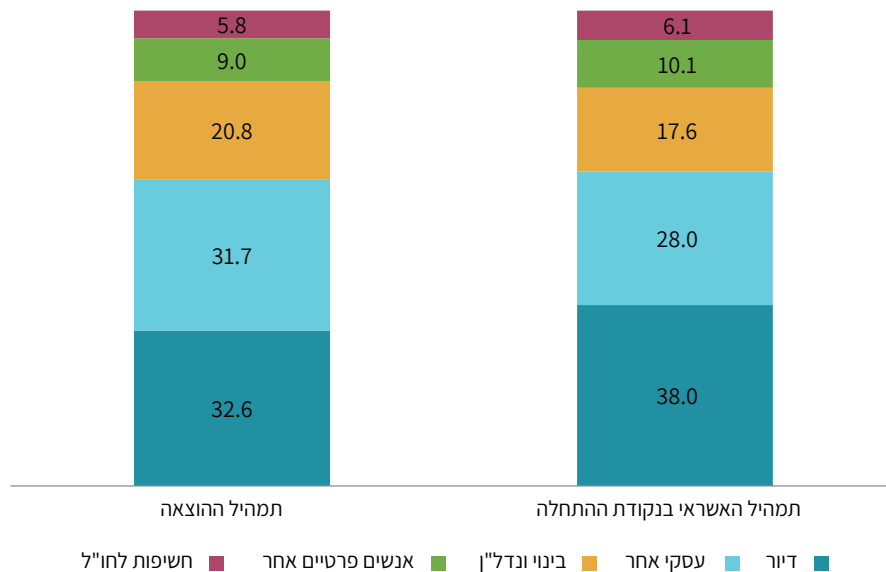
שיעורי־הוצאה גבוהים נרשמו בכל ענפי־המשק הן ביחס לתרחיש קודם הן ביחס להוצאה במהלך מלחמת "חרבות ברזל"

משקל האשראי העסקי מסך ההפסדים גבוה בהשוואה למשקלו מסך תיק האשראי, בעוד משקל האשראי לדיור מסך ההפסדים נמוך בהשוואה למשקלו מסך תיק האשראי

התפלגות הפסדי האשראי לפי ענפים מרכזיים בתרחיש הקיצון מול התפלגות תיק האשראי | אחוזים

איור ה'-69

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

תיבה ה'-2: מבצעי־עידוד של יזמים לרכישת דירות ופעילות הפיקוח על הבנקים בנושא

- בשנת 2024 המשיכה מגמת ההאטה בצמיחת האשראי המאזני לקרקעות המיועדות למגורים (ירידה של כ-1.6 אחוזים בהשוואה ל-2023), ולעומת־זאת נרשמה עלייה ניכרת באשראי הכספי שנועד למימון בנייה למגורים (גידול של 37 אחוזים בהשוואה ל-2023). בשנת 2024 נרשם גם שיא במלאי הדירות הלא־מכורות. אף־על־פי־כן, לא חל שינוי משמעותי בנתח החשיפה הכוללת לפרויקטים שבגינם קצב הביצוע גבוה מקצב המכירות.
- במקביל, התאפינה שנת 2024 בעלייה ניכרת במכירת דירות, בין־היתר באמצעות מבצעי־עידוד שהציעו היזמים לרוכשי הדירות, על רקע האטה בביקוש לדירות שהתגברה בשנת 2023, וכן האטה בקצב התקדמות הבנייה. מבצעי־העידוד אפשרו ליזמים להתמודד עם ההאטה בביקוש לדירות ולהניע את הפעילות בשוק.
- מבצעי־העידוד כוללים בעיקר עסקאות אשר לפיהן הרוכש יכול לדחות חלק ניכר ממחיר המכירה עד למועד המסירה ("תשלום לא־לינארי") וכן הלוואות "בולט" ו"בלון" לדיר, שבהן היזם משלם את תשלומי הריבית, כולם או חלקם, במועד העמדת הלוואה או במהלכה, לפי ההסכם שלו מול הבנק שהעמיד את הלוואה לדיר.
- מנתונים שהתקבלו בפיקוח על הבנקים עולה כי בקרב שיעור ניכר מהפרויקטים שמערכת הבנקאות מלווה, הבנק קובע עבור היזם רף כלשהו, במסגרת הסכם הליווי, בדבר שיעור המכירות האפשרי במבצעים הכוללים דחייה משמעותית בתשלומים. נכון לחודש אוקטובר 2024, שיעור הדירות שנמכרו במבצעים אלו מתוך מלאי הפרויקטים שבליוי בנקאי הוא כ-28 אחוזים. יחד עם זאת, נציין כי בפרויקטים בהם חלק משמעותי מסך הדירות נמכר במהלך שנת 2024, שיעור המכירות במבצעים הכוללים דחייה משמעותית בתשלומים גדול יותר.
- בדירות שנמכרות במסגרת מבצעי־עידוד הכוללים דחייה משמעותית בתשלומים, ככל שמתארך פער־הזמן בין מועד רכישת הדירה ובין מועד השלמת העסקה, גדלה אי־הוודאות, לגבי מחירי הלוואות לדיר שישררו במועד השלמת העסקה ולגבי היכולת של הצד הרוכש להשלים את העסקה. כמו־כן, מבצעים הכוללים דחייה משמעותית בתשלומים מצריכים הגדלת־המימון הנדרש לפרויקטים, מכבידים על הוצאות־המימון של היזמים ומגדילים את סיכון־האשראי לבנקים.
- הפיקוח על הבנקים עוקב באופן תדיר אחר ההתפתחויות בשוק הדירות, ובפרט אחר מנגנוני־המימון השונים המוצעים בשוק. על רקע ההתפתחויות בשוק והתגברות הסיכונים, בתחילה, הפיקוח על הבנקים הוציא דרישת דיווח ייעודי מהבנקים בדבר המימון שהעמידו לפרויקטים הכוללים מבצעי־עידוד. לאחר מכן, הוציא הפיקוח דרישות ייעודיות לבנקים בדבר ניהול סיכונים מוקפד במימון פרויקטים הכוללים מבצעי־עידוד ובפרט הנחיות למערכת הבנקאות שנכללו במכתב ייעודי של סגן המפקח על הבנקים בנושא¹.
- בהמשך לאלו ונוכח המשך התגברות הסיכונים, ביום 6 באפריל 2025 נכנסה לתוקפה הוראת־שעה שגובשה בעקבות דיונים שהתקיימו בנושא, שמטרתה לאזן בין הפחתת הסיכון המתגבר מהשימוש במבצעי־העידוד לבין המשך שימוש מבוקר בכלי זה בשוק הדיר.

¹ מכתבנו מספר [4.149.16051](#) מיום 15.10.2024.

ההתפתחויות באשראי בענף הבינוי

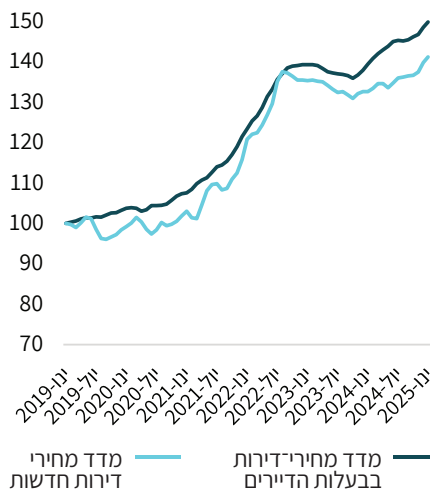
שנת 2024 התאפיינה בעלייה ניכרת במכירת דירות באמצעות מבצעי-עידוד לרכישת דירות שהיזמים הציעו לרוכשי הדירות. עלייה זו במבצעי-עידוד לרכישת דירות נרשמה על רקע ההאטה בהיקף העסקאות לרכישת דירה (איור ה'-70), שהתגברה בשנת 2023 ובאה לידי ביטוי, בין היתר, בירידה זמנית במחירי הדירות בשנת 2023 (כ-1.4 אחוזים, איור ה'-71).²

כאמור, בשנת 2024 נרשמה התאוששות מסוימת בהיקף העסקאות לרכישת דירה, בין היתר בעקבות מבצעי-עידוד רכישת דירות, ואכן, בשנה זו חל גידול במכירת דירות חדשות בהשוואה לשפל שנרשם בשנת 2023 (כ-46 אלף בשנת 2024 לעומת כ-29 אלף בשנת 2023).³ בשנת 2024 נרשמה גם עלייה במחירי הדירות החדשות ובמחירי כלל הדירות (כ-4.4 אחוזים וכ-7.3 אחוזים, בהתאמה),⁴ וחלה עלייה גם בהיקף ביצועי המשכנתאות (עלייה של כ-31 אחוזים בהשוואה לשנת 2023).⁵ עלייה זו בהיקף ביצועי המשכנתאות היתה בשיעורים נמוכים בהשוואה לגידול בשיעור המכירות שנצפה בשנת 2024, בין היתר, בשל העסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים.

בשנת 2024 חלה התאוששות בהיקף העסקאות לרכישת דירה, לאחר ההאטה שהתגברה בשנת 2023

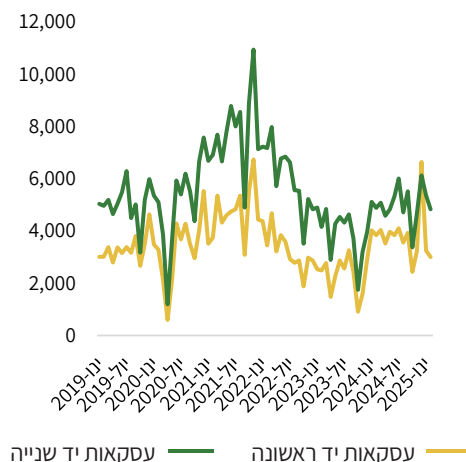
איור ה' - 71

מדד מחירי דירות בבעלות דיירים ודירות חדשות,
ינואר 2019 עד ינואר 2025
מדד (ינואר 2019 = 100)

איור ה' - 70

עסקאות לפי סוג מוכר,
ינואר 2019 עד פברואר 2025 | מספר דירות

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

² להרחבה ראו פרק ה.2 בסקירה שנתית זו.

³ ראו הודעה לעיתונות של הלמ"ס - דירות בעסקאות נדל"ן - סיכום שנת 2024.

⁴ עלייה במחירים שוטפים, על-פי נתוני למ"ס לחודשים נובמבר-דצמבר 2024, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

⁵ להרחבה ראו פרק האשראי בסקירה שנתית זו.

להלן נתאר את ההתפתחויות באשראי הבנקאי לענף הבינוי למטרת מגורים בהתאם לפעילויות העיקריות ואת ההשפעה של מבצעי־עידוד רכישת דירות⁶.

אשראי לקרקעות

בשנת 2024 המשיכה מגמת ההאטה בצמיחת האשראי המאזני לקרקעות המיועדות למגורים, שהחלה בשנת 2023. האשראי המאזני לקרקעות אלו בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות הסתכם, נכון ליום 31 בדצמבר 2024, בכ-77 מיליארד ש"ח - ירידה של כ-1.6 אחוזים בהשוואה ליום 31 בדצמבר 2023 (איור ה'-72). ירידה זו מיוחסת, בין־היתר, להאטה בהיקף העסקאות לרכישת דירה, שהתגברה בשנת 2023, והובילה את היזמים להציע מבצעים לעידוד רכישת דירות. ירידה זו מיוחסת גם להתייקרות עלויות מימון הקרקע לנוכח סביבת הריבית הגבוהה יחסית ששררה גם בשנת 2024, ולצעדי הפיקוח על הבנקים שננקטו בשנים האחרונות, ובפרט להקצאת־הון נוספת בגין קרקעות במינוף גבוה⁷. הירידה באשראי לקרקעות המיועדות למגורים הושפעה גם ממלחמת "חרבות ברזל" בכלל, ומהמחסור בכוֹח־העבודה בענף בפרט, בשל העצירה בכניסת הפועלים הפלסטינים לישראל. עצירה זו הביאה לייקור שכר־העבודה בענף ולהאטה בהתקדמות הביצוע.

אשראי לליווי פרויקטים לבנייה למגורים

האשראי לבנייה למגורים נחלק לאשראי שניתן לפרויקטים שבהם הדירות מיועדות למכירה (בדרך־כלל בשיטת הליווי הסגור) ולאשראי שניתן לפרויקטים שבהם הדירות אינן מיועדות למכירה (כגון: דירות בעסקאות קומביניציה שאותן היזם אינו מייעד למכירה, בנייה עצמית, התחדשות עירונית, קבוצות־רכישה ועוד). תיבה זו מתמקדת בפרויקטים לבנייה למגורים בשיטת הליווי הסגור.

פרויקט סגור – ליווי פרויקטים לבנייה נעשה לרוב בשיטת "הפרויקט הסגור". בשיטה זו הבנק מעמיד ליזם אשראי לצורך פרויקט מסוים בחשבון ייעודי שנפתח לצורך הפרויקט. בחשבון זה מופקדים כל תשלומי הרוכשים וממנו משולמות כל ההוצאות להקמת הפרויקט.

קודם לליווי הפרויקט הבנק והיזם חותמים על הסכם־ליווי פיננסי המפרט את תנאי־המימון, אופן המעקב אחר ביצוע הפרויקט, הביטחונות הנדרשים והתנאים למימושם. תנאי־המימון כוללים דרישות מקדימות להתחלת ליווי הפרויקט ובהן קבלת היתר־בנייה, הפקדת ההון העצמי של היזם והשלמת ההיקף הנדרש של המכירות המוקדמות.

במקביל ממונה שמאי המפקח על הבנייה עבור הפרויקט המסוים. המפקח מחבר דוח ראשוני מפורט (דו"ח אפס), הכולל פירוט רחב - הנדסי וכלכלי - של הפרויקט המתוכנן, לרבות תחזית מפורטת של העלויות וההכנסות הצפויות בפרויקט. האשראי למימון הבנייה ניתן בהתאם להתקדמות הבנייה ועל־פי דוחות תקופתיים של המפקח על הבנייה.

במקביל לירידה באשראי לקרקע המיועדת למגורים, נרשמה במהלך 2024 עלייה בשיעור 30 אחוזים באשראי הכספי שנועד למימון בנייה למגורים - מכ-37.5 מיליארד ש"ח בסוף 2023 לכ-49 מיליארד ש"ח בסוף 2024. זאת בהמשך לעלייה הניכרת, בשיעור כ-65 אחוזים, באשראי זה שחלה בשנת 2023. עלייה זו

⁶ להרחבה ראו גם תיבה ה'-1: התפתחות האשראי בענף הבינוי והנדל"ן בסקירת הפיקוח על הבנקים לשנת 2023.

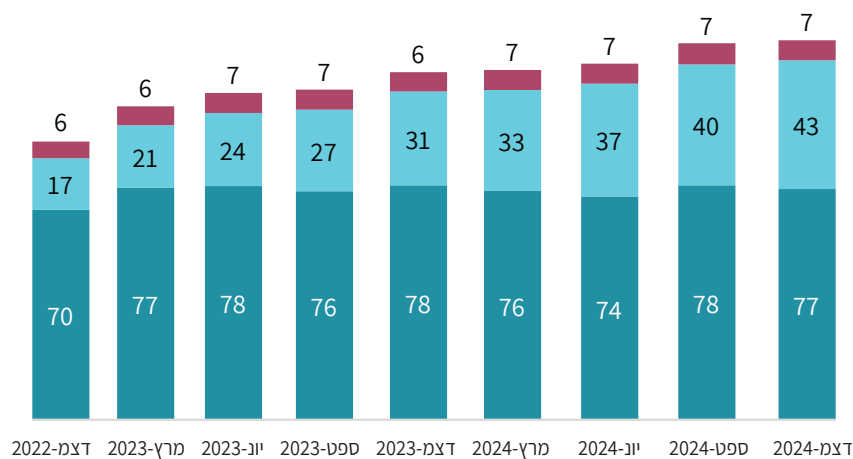
⁷ חוזר הפיקוח על הבנקים מספר ת-2709-06 בדבר עדכון הוראה 203 - מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי, מיום 22 במאי 2022.

מיוחסת, בין היתר, לשיא במלאי הדירות הלא־מכורות⁸ (איור ה'-73, כ-75 אלף דירות בחודש ינואר 2025), שאילץ את היזמים להגדיל את ניצול האשראי הכספי לצורך מימון הבנייה. שיא זה במלאי הדירות נובע, בין היתר, מההאטה בהיקף העסקאות לרכישת דירה שהניעה את היזמים להציע מבצעי עידוד רכישת דירות. מבצעים אלה תרמו לגידול הניכר במכירת דירות חדשות בשנת 2024 בהשוואה לשפל שנרשם בשנת 2023 (ראו לעיל). כמו־כן, במקרים רבים המבצעים האלו אפשרו לרוכשים דחייה משמעותית בתשלומים בעבור הדירות שרכשו וזו אילצה את היזמים להגדיל בשיעור ניכר את ניצול האשראי הכספי לצורך מימון הבנייה. יצוין כי בשנת 2024 לא חל שינוי משמעותי בנתח החשיפה הכוללת בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות לפרויקטים שבגינם קצב הביצוע גבוה מקצב המכירות¹⁰ ובשיעור החשיפה בגין פרויקטים שלגביהם הפער בין קצב הביצוע ובין קצב המכירות גבוה (20 אחוזים ומעלה).

האשראי הכספי למימון פרויקטים לבנייה למגורים גדל בעוד האשראי לקרקעות נותר ללא־שינוי

יתרת האשראי המיועדת למגורים לפי שלב הפרויקט, חמש הקבוצות הבנקאיות, דצמבר 2022 עד דצמבר 2024 | מיליארדי ש"ח

איור ה'-72

קרקע גולמית זמינה לבנייה למגורים
בתהליכי בנייה למגורים במהלך הבנייה
בתהליכי בנייה למגורים שאינו למכירה במהלך הבנייה

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

⁸ דירה נכנסת למלאי דירות לא־מכורות מרגע שיש היתר־בנייה, ואפילו בטרם התחיל הבנק ללוות בפועל את הפרויקט. לפיכך, חלק ממלאי הדירות שאינן מכורות הוא למעשה דירות שטרם החלה בנייתן בפועל ולכן לא יכולות בהכרח לספק את צורכי־הדיור של הרוכשים.

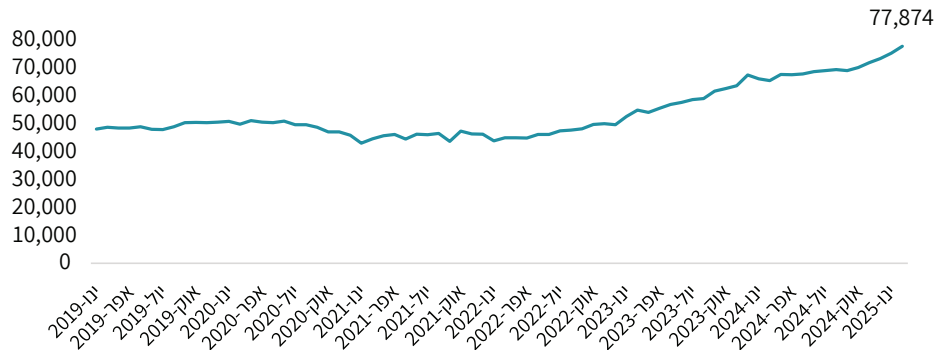
⁹ מבוסס על נתוני הלמ"ס, בניכוי עונתיות. להרחבה, ראו [הודעה לעיתונות של הלמ"ס - דירות בעסקאות נדל"ן - סיכום שנת 2024](#).

¹⁰ פער בין קצב הביצוע ההנדסי ובין קצב המכירות משמש מדד לרמת־הסיכון בפרויקט לבנייה.

מלאי הדירות הלא-מכורות הגיע לשיא בשנת 2024

מלאי דירות חדשות לא מכורות (מנוכה עונתיות),
ינואר 2019 עד פברואר 2025 | מספר דירות

איור ה'-73

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

תיאור המבצעים העיקריים הקיימים

בשוק הדירות קיימים מבצעים שונים ומגוונים שנועדו לעודד רכישת דירות. המבצעים העיקריים הם:

- **עסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים**¹¹ - בעסקאות אלו הרוכש משלם לרוב עד 20 אחוזים משווי הנכס במועד החתימה על הסכם רכישת הדירה ויתר התשלומים נדחים עד סמוך למועד האכלוס. כיוון שבעסקאות אלו במעמד הרכישה הרוכש מבצע את התשלום הראשוני על חשבון הונו העצמי בלבד¹² ואינו נדרש לקחת הלוואה משלימה לדיו, לא נעשה חיתום בנקאי, שבמסגרתו נבדקת יכולת הרוכש להשלים את העסקה. בעבר התאפשרו עסקאות אלו בעיקר לצורך סיוע ליזם בהשגת יעד המכירות המוקדמות בפרויקט (PRE-SALE), כדי לאפשר כניסה של הפרויקט לליווי בנקאי בבנייה פעילה.
- **הלוואות בסבסוד יזמים** - במעמד החתימה על הסכם הרכישה מול היזם, הרוכש משלם מהונו העצמי תשלום ראשון נמוך ומופנה לביצוע תהליך חיתום של הלוואות "בולט" או "בלון" בסבסוד היזם (הלוואה לדיו, המועמדת לרוכש שבה הריבית מהוונת ומשלם אותה היזם עצמו במועד נטילת הלוואה או בהמשך). הבנק המעמיד הלוואה זו אינו בהכרח הבנק המלווה את הפרויקט. במסלול תשלומים זה היזם מקבל מראש חלק ניכר מהתשלום בגין הדירה ואת היתר בסמוך למועד האכלוס. קרן הלוואה נפרעת במלואה במועד הפירעון הסופי של הלוואה לדיו, לרוב לאחר 2-3 שנים. במועד זה יידרש הרוכש לפרוע את הלוואה ממקורותיו או להמיר אותה בהלוואה לדיו חלופית.

• מבצעים נוספים

- היזם מוסיף על-חשבונו לעסקת רכישת הדירה מוצרים משלימים כגון מטבח או כל-ירכב, כדי להגדיל את אטרקטיביות עסקת הרכישה, תוך הימנעות מהורדה במחיר הדירה.

¹¹ להוציא מימון דירות שבהן התשלום הראשוני נמוך מ-7 אחוזים ובשל כך לא מופקות בגין ערבויות חוק מכר.

¹² בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 329 - מגבלות למתן הלוואות לדיו - שיעור המימון המרבי האפשרי הוא 75 אחוזים, להוציא הלוואות לדירה במחיר מופחת.

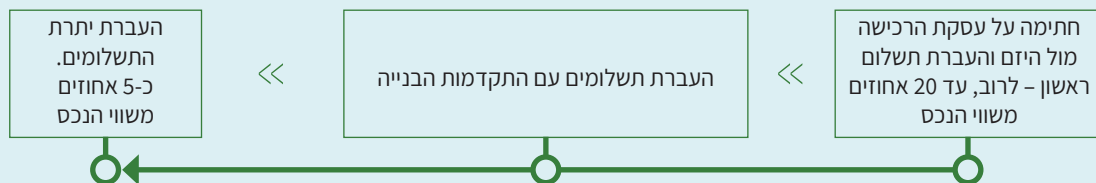
◦ היזם מתקשר עם בנק למשכנתאות ומציע לרוכשים קבלת הלוואות לדיור לזמן ארוך בשיעור־ריבית מופחת. היזם מממן את עלות ההטבה מול הבנק למשכנתאות.

סקירה זו לא תעסוק במבצעים נוספים אלו.

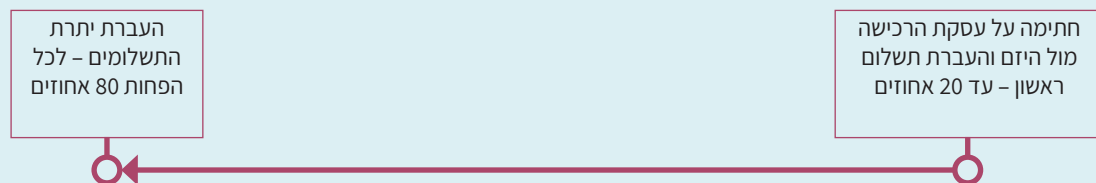
בכל המבצעים שתוארו אפשר למצוא עסקאות הכוללות גם פטור מהצמדה למדד־תשומות־הבנייה (להלן - "מדד")¹³.

תיאור כרונולוגי של התקבולים ליזם במבצעים השונים:

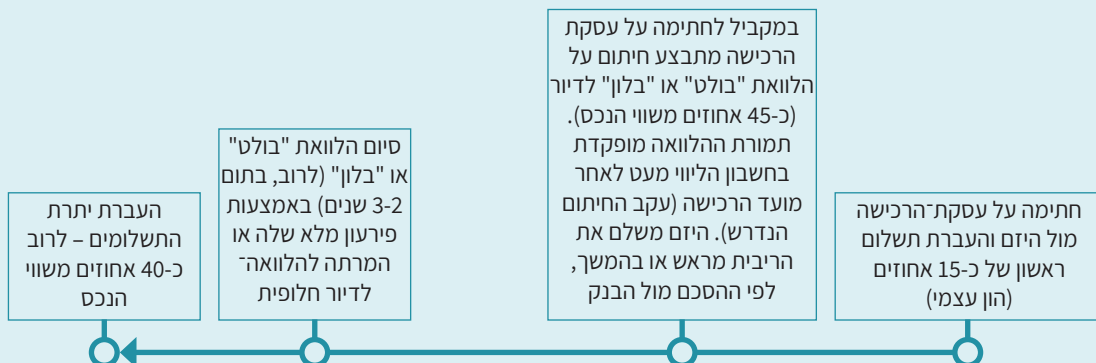
תיאור מייצג של פריסת־התשלומים במודל הלינארי:

תיאור מייצג של פריסת־התשלומים בעסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים:

תיאור מייצג של פריסת־התשלומים בהלוואות בסבסוד יזמים:

¹³ חוק המכר (דירות) (תיקון - הצמדת מחיר הדירה למדד), התשפ"ב-2022 קבע שינוי בתמהיל הצמדת מדד־תשומות־הבנייה לרוכשי דירה בפרויקט: הסכום הניתן להצמדה למדד־תשומות־הבנייה בהסכמי־מכר־יזם לא יעלה על 40 אחוזים משווי התמורה (20 אחוזים ממחיר הדירה לא יוצמדו למדד כלל ועד מחצית בלבד מכל תשלום נוסף תוצמד למדד).

יתרונות וסיכונים מרכזיים עבור כל צד בעסקה בהשוואה למודל תשלומים לינארי

לעסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים יש יתרונות אך יש בהם גם סיכונים עבור כלל הגורמים המעורבים בפרויקט: **עבור היזם** מבצעים אלו מסייעים לקידום מכירות, במיוחד בשלב המכירות המוקדמות, ומסייעים במניעת קיפאון בשוק הדיירות, בפרט לאור ביקוש הרוכשים למבצעים אלו. עם זאת, מודל תשלומים זה יוצר פער תזרימי בין קצב התקדמות הבנייה לבין התקבולים מהרוכשים, ופער זה מוביל להגדלת צורכי האשראי של היזם ולעלויות מימון גבוהות יותר. עבור הרוכש דחיית התשלומים מאפשרת לו להימנע מתשלום משכנתה ודמי שכירות במקביל ומספקת לו זמן נוסף להשגת הון עצמי להשלמת העסקה. עם זאת, דחיית התשלומים מגדילה את אי הוודאות, בין היתר, לגבי מחירי ההלוואות לדיור שהוא ידרש ליטול בסמוך למועד האכלוס, הן מבחינת גובה הריבית העתידית והן מבחינת סכום ההלוואה¹⁴, ולגבי היכולת של הצד הרוכש להשלים את העסקה. **הבנק המלווה** נהנה מהכנסות מימון גבוהות בעקבות ניצול מוגבר של מסגרות אשראי כספיות, אך הגדלת הניצול כרוכה בסיכון אשראי גבוה יותר ובהקצאת הון גדולה יותר לפרויקטים.

גם **בהלוואות בסבסוד יזמים** ישנם יתרונות וסיכונים, אם כי שונים מעט: עבור היזם, מצד אחד מבצעים אלו מסייעים בקידום מכירות והקדמת תקבולים, אשר מצמצמת את צורכי האשראי שלו. מצד שני הוא נאלץ לממן את הוצאות הריבית בגין ההלוואות לדיור שהוא מסבסד¹⁵. עבור הרוכש דחיית התשלומים מאפשרת להימנע מתשלום משכנתה ודמי שכירות במקביל ומספקת לו זמן נוסף להשגת הון עצמי להשלמת העסקה. כמו כן, החיתום המוקדם שהרוכש עובר בעת נטילת ההלוואה לדיור בסבסוד היזם מעניק לו אינדיקציה ליכולתו להשלים את העסקה בהמשך. יחד עם זאת, ככל שיידרש הרוכש להמיר את הלוואת ה"בולט" (או ה"בלון") בתום התקופה להלוואה לדיור, קיימת אי וודאות לגבי תנאיה. הבנק המלווה נהנה מהקטנת סיכון האשראי בפרויקט והוא גם נדרש להקצות לפרויקט הון נמוך יותר.

נתוני מכירות במבצעי העידוד

מבצעי עידוד לרכישת דירות תרמו לעלייה במכירת דירות חדשות שנרשמה בשנת 2024. בפיקוח על הבנקים התקבלו נתונים לגבי היקף המכירות בפרויקטים לבנייה למגורים שמערכת הבנקאות מלווה לצורך הערכת הסיכונים בפעילות זו. מנתונים שהתקבלו בפיקוח על הבנקים עולה כי בקרב שיעור משמעותי מהפרויקטים שמערכת הבנקאות מלווה, במסגרת הסכם הליווי, הבנק המלווה קובע עבור היזם רף כלשהו בדבר שיעור המכירות האפשרי בעסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים (איור ה'-74). בסך הכול שיעור הדירות שנמכרו במבצעי עידוד הכוללים דחייה משמעותית בתשלומים מתוך מלאי הפרויקטים שבליוי בנקאי הוא כ-28 אחוזים (איור ה'-75). יחד עם זאת, נציין כי בפרויקטים בהם חלק משמעותי מסך הדירות נמכר במהלך שנת 2024, שיעור המכירות במבצעים הכוללים דחייה משמעותית בתשלומים גדול יותר¹⁶ (איור ה'-75). מאחר שהתקבולים במבצעים אלו נמוכים מאשר בשיטות תשלום אחרות, פרויקטים שבהם קיים היקף גבוה של דירות הנמכרות בעסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים מאופיינים בניצול גבוה יותר של מסגרות אשראי כספיות.

¹⁴ בפרט כאשר המחיר מוצמד למדד תשומות הבנייה.

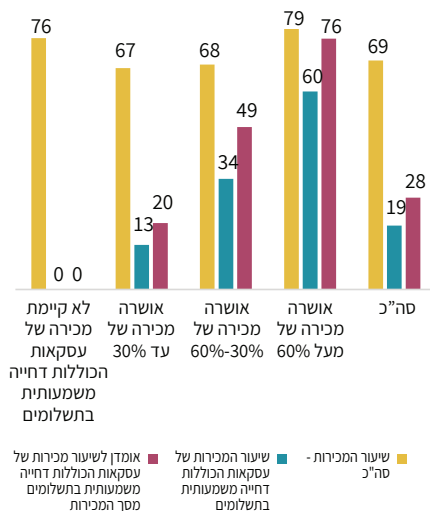
¹⁵ ייתכן מצב שבו הוצאות המימון עבור היזם במבצע זה יהיו גבוהות יותר, בהשוואה לעלויות המימון של היזם במודל התשלומים הלינארי, אך על פי שיעור הריבית על הלוואות לדיור אלה נמוך משיעור הריבית בגין האשראי הכספיות שמשלם היזם למימון הבנייה.

¹⁶ מתייחס להיקף המכירות בעסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים במלאי הפרויקטים בליווי בנקאי נכון לחודש אוקטובר 2024.

מרבית הפרויקטים בליווי סגור מגבילים את המכירות בעסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים

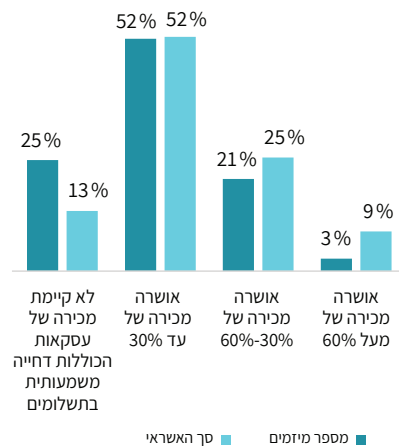
איור ה' - 75

שיעורי המכירות - סה"כ ובעסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים ואומדן לשיעור הדירות שנמכרו במבצעים אלו מתוך כלל הדירות שנמכרו עד כה, בחלוקה לקטגוריות** חמש הקבוצות הבנקאיות, אוקטובר 2024 | אחוזים

איור ה' - 74

התפלגות מספר המיזמים והאשראי לפי שיעורי מכירה מאושרים של עסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים*, חמש הקבוצות הבנקאיות, אוקטובר 2024 | אחוזים

* הבנק המלווה מגביל את היזם בשיעור המכירות האפשרי בעסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים.
** הקטגוריות מייצגות את שיעור המכירה של עסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים שאושר על ידי הבנק למיזם.
מקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

פעילות הפיקוח על הבנקים בעניין מבצעי העידוד

- בחודש דצמבר 2023 זיהה הפיקוח על הבנקים גידול ניכר בהלוואות "בולט" ו"בלון" באשראי לדירור וקיים מול הבנקים בירור בנושא¹⁷. מהבירור עלה כי הגידול בהלוואות מסוג זה נובע משיווק הלוואות בסבסוד יזמים, שתוארו קודם-לכן. שיווק הלוואות אלה החל על רקע קושי של יזמים למכור דירות, בין היתר, בשל סביבת הריבית ובשל המצב הביטחוני, עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" באוקטובר 2023.
- הפיקוח על הבנקים הדגיש לבנקים כי בעת ביצוע עסקה מסוג הלוואות בסבסוד יזמים, על הבנק המעמיד הלוואות לדירור לבצע חיתום מלא בדבר יכולת הרוכש להשלים את כל העסקה (ולא להסתפק בבדיקת יכולת הרוכש לעמוד רק בתשלום החלקי בגין הדירה, המועבר ליזם במסגרת הלוואות בסבסוד יזמים) ולשקף באופן מלא את ההחזרים הצפויים ללווה בעתיד, כאשר ימיר את ההלוואה בהלוואה לדירור חלופית ("מלאה").

¹⁷ להרחבה ראו פרק האשראי בסקירה שנתית זו.

- עם הימשכות מבצעי־העידוד של הלוואות בסבסוד יזמים בשנת 2024, דרש הפיקוח על הבנקים מהבנקים להעביר דיווח חודשי בדבר הלוואות בסבסוד יזמים, וכן נדרשו לדווח בדיעבד החל מחודש דצמבר 2023, החודש שבו זוהתה ראשית מגמה זו בשוק הדיור. הפיקוח על הבנקים עקב מקרוב אחר ההתפתחויות באשראי זה וקיים דיונים תכופים. במקביל הורחבה הבחינה גם לעסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים, כך שהן אינן משתקפות בעת הזו באשראי לדיור אלא בעוד כמה שנים, בסמוך למועד האכלוס.
- בחודש אוקטובר 2024 הפיץ הפיקוח על הבנקים מכתב לתאגידים הבנקאיים ובו נדרשו הבנקים לערוך ניתוח מגובה־נתונים של השפעת ההתפתחויות בענף הבינוי והנדל"ן על הסיכונים בגין החשיפות (אשראי ליזמים ואשראי לדיור) ושל השפעת ההתפתחויות האלה על נאותות הבקורות והכללים במדיניות האשראי שלהם¹⁸. כמו־כן נדרשו הבנקים לוודא כי ההפרשות להפסדי אשראי יתנו ביטוי נאות לעלייה בסיכון ולהתאים את הגילוי הכמותי והאיכותי לציבור במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה. במקביל הפיץ הפיקוח על הבנקים לתאגידים הבנקאיים דרישת־דיווח לעניין היקף מכירת דירות בעסקאות הכוללות דחייה משמעותית בתשלומים בפרויקטים שמערכת הבנקאות מלווה¹⁹.
- בהמשך לדרישות מהבנקים שנכללו במכתב המוזכר לעיל, ולאחר שהתברר כי מגמת מכירת דירות באמצעות מבצעי־עידוד נמשכת החל הפיקוח על הבנקים בגיבוש צעד אסדרתי שנועד להביא למיתון סיכון־האשראי לענפי הבינוי והדיור הנובע ממבצעים אלו, לנוכח התנאים המקרו־כלכליים הקיימים כיום בשוק ומתוך כוונה לצמצם את רכישתן של דירות מצד רוכשים שקיים חשש לגבי יכולתם להשלמת העסקה.
- ביום 6 באפריל 2025 נכנסה לתוקפה הוראת־שעה²⁰ שמטרתה לאזן בין הפחתת הסיכון המתגבר מהשימוש במבצעי־העידוד לבין המשך שימוש מבוקר בכלי זה בשוק הדיור. לפי הוראת־השעה:
 - אשראי במסגרת הסכם־ליווי לפרויקט בנייה למגורים, אשר בו עולה על 25 אחוזים שיעור החוזים למכירת־דירה שחלק משמעותי ממחיר המכירה בהם נדחה עד למועד המסירה²¹ (תשלום לא־לינארי) - ישוקלל במשקל־סיכון 150 אחוזים (חלף 100 אחוזים); המגבלה תחול ממועד התחילה.
 - על־אף האמור לעיל, אשראי במסגרת הסכם־ליווי בפרויקטים קיימים, שבהם עולה על 20 אחוזים שיעור החוזים למכירת דירה, שחלק משמעותי ממחיר המכירה בהם נדחה למועד המסירה - ישוקלל ב-150 אחוזים רק אם שיעור הדירות כאמור עולה ב-5 נקודות אחוז או יותר מהשיעור במועד התחילה.
 - שיעור הביצועים בגין הלוואות "בולט" ו"בלון" בסבסוד קבלן²² לא יעלה על 10 אחוזים מסך הביצועים ברבעון קלנדרי בגין הלוואות לדיור, למעט הלוואות לדיור שלא לצורך רכישת־זכות במקרקעין.
- הוראת־השעה תהיה בתוקף עד סוף שנת 2026. הפיקוח על הבנקים ממשיך לעקוב אחר ההתפתחויות באשראי לענף הבינוי למגורים והאשראי לדיור כדי לוודא כי סיכוני־האשראי בענפים אלו מנוטרים ומתנהלים בהתאם לפרקטיקות מקובלות ונאותות של ניהול סיכונים.

¹⁸ מכתבנו מספר 4.149.16051 מיום 15 באוקטובר 2024 בדבר התפתחויות בענף הבינוי והנדל"ן.

¹⁹ הדיווח האחרון שהתקבל הוא על חודש אוקטובר 2024.

²⁰ להרחבה, ראו [חוזר 2816](#) בדבר עדכון הוראות 203 - מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי והוראה 329 מגבלות למתן הלוואות לדיור.

²¹ "חלק משמעותי ממחיר המכירה" - סך התקבולים שרשאי הרוכש, על־פי הסכם הרכישה, לדחות למועד המסירה, עולה על 40 אחוזים ממחיר המכירה של הדירה הכלול בהסכם הרכישה.

²² לעניין זה, "הלוואות 'בולט' ו'בלון' בסבסוד קבלן" - הלוואות שבהן היזם משלם את תשלומי־הריבית, כולם או חלקם, בין במועד העמדת הלוואה ובין במהלכה.

תיבה ה'-3: חשיבות איכות משטר איסור הלבנת־הון בראי הקשרים הקורספונדנטיים

- למערכת הבנקאות תפקיד מרכזי בתיווך הפיננסי, בשוק התשלומים ובמסחר המקומי והבין־לאומי.
- הבנקים ממלאים תפקיד זה בין היתר באמצעות בנקים קורספונדנטיים, המאפשרים להם פעילות בנקאית, ובכלל־זה ביצוע תשלומים מול מדינות שבהן אין להם נוכחות פיזית.
- קשרי קורספונדנציה חיוניים ליציבות התאגיד הבנקאי ולתפקוד הכלכלה הישראלית, ופגיעה בהם עלולה לשבש את העברות הכספים מהמשק ואליו וכפועל יוצא גם את הפעילות הכלכלית המקומית.
- התגברות המאבק העולמי בהלבנת־הון ובמימון טרור, כמו־גם הרחבת השימוש בסנקציות כלכליות, הובילו להחמרה בדרישות המוטלות על הבנקים במישרין על־פי הדין החל באזורי פעילותם. בנקים אשר אינם פועלים באופן הנדרש חשופים לקנסות ולעיצומים רבי־משקל שונים.
- מצב זה הביא למגמה עולמית שבה בנקים קורספונדנטיים מקשיחים את דרישותיהם בכל הקשור לעיגון יחסים קורספונדנטיים, לרבות בדרך של צמצום פעילותם הקורספונדנטית מחשש להתממשות סיכון ציות או בשל עלויות ציות גבוהות.
- דוגמאות שונות מהעולם של צמצום קשרי הקורספונדנציה מחדדות את החשיבות שבבנקים קורספונדנטיים מייחסים לאיכות ניהול סיכוני איסור הלבנת־הון ומימון טרור במערכת הבנקאות המקומית, והחשיבות של הקשרים הקורספונדנטיים בשמירה על פעילות כלכלית תקינה.
- בראי מערכת הבנקאות הישראלית, עם החלת הסנקציות לנוכח מלחמת רוסיה-אוקראינה ולנוכח הפנמת הסיכונים שעלולים להתממש מפגיעה בקשרים הקורספונדנטיים ככל שתאגיד בנקאי יפעל בניגוד למשטר הסנקציות, מצא המפקח על הבנקים לנכון לחדד בפני התאגידים הבנקאיים את חובותיהם מכוח הדין בנוגע לניהול הסיכונים הכרוכים בעקיפה של משטרי סנקציות.
- שמירה על משטר איסור הלבנת־הון בעל השפעה, בהתאם לסטנדרטים הבין־לאומיים, חיונית לשם שמירה על הניהול התקין והפעילות הסדירה של התאגידים הבנקאיים בישראל. פעילות זו נחוצה לשם שמירה על הפעילות הסדירה של המשק בכללותו, לשם קיום מערכת יחסים תקינה עם הכלכלה העולמית, ולבסוף לשם תפקודה התקין של הכלכלה הישראלית.

מהם קשרים קורספונדנטיים

למערכת הבנקאות תפקיד מרכזי בתיווך הפיננסי, בשוק התשלומים ובמסחר - הן המקומי הן הבין־לאומי. כדי למלא תפקיד זה יש צורך בתשתית לביצוע העברות־תשלומים בין־לאומיות ונגישות למטבע חוץ. עם־זאת, כיוון שהפריסה הגיאוגרפית של כל אחד מהתאגידים הבנקאיים מוגבלת, קיים קושי לתאגיד בנקאי בודד, ללא פריסה בין־לאומית, לתמוך בפעילות בנקאית חוצת־גבולות.

הפתרון לאתגר זה הוא באמצעות בנקים קורספונדנטיים, אשר מאפשרים לבנקים אחרים לבצע תשלומים במדינות שבהן אין להם נוכחות פיזית. כאשר תאגיד בנקאי מקומי, ללא שלוחות או סניפים במדינות זרות, מבקש להעביר כספים לבנק השוכן במדינה זרה, הוא נדרש לכרות הסכם קורספונדנציה עם בנק הפועל באותה מדינה זרה. מדובר בהסכמים בילטרליים בין שני בנקים, כאשר בנק אחד הוא הבנק ה'קורספונדנט', המספק שירותי בנקאות לבנק אחר, שהוא־מצדו הבנק ה'רספונדנט'. הסדר זה מעניק לבנקים הרספונדנטיים

גישה למערכות בנקאות במדינות זרות. כלומר, הבנק הקורספונדנט משמש מעין "סוכן" של בנק רספונדנט כדי לעשות עסקאות עם בנקים במדינה זרה, בשמו של הבנק הרספונדנט. בין השירותים הבנקאיים המרכזיים שבנק קורספונדנט מעניק אפשר למנות ביצוע העברות כספים ועסקאות מט"ח.

אם־כן, כדי לאפשר העברות בין־לאומיות ובכך לתמוך, בין היתר, בפעילות הסחר הבין־לאומי וההכלה הפיננסית של לקוחות מערכת הבנקאות הישראלית, כל אחד מהתאגידים הבנקאיים בישראל מנהל קשרי קורספונדנציה רבים עם בנקים זרים בתחומי שיפוט שונים - זאת על־מנת לאפשר נגישות הן למטבעות חוץ שונים הן לביצוע העברות בנקאיות בטריטוריות שונות.

לאור האמור, הקשרים הקורספונדנטיים הכרחיים למעשה לשמירה על יציבותו של התאגיד הבנקאי הבודד, לשמירה על מערכת הבנקאות בכללותה ולתפקודה התקין של הכלכלה הישראלית. פגיעה בפעילות הקורספונדנטית, אפוא, עלולה לשבש את יכולת התאגיד הבנקאי לפעול כמתווך פיננסי, על ידי פגיעה בפעילות העברות הכספים הבין־לאומיות וכן לשבש את הפעילות הפיננסית המקומית, ובכך עלול להיפגע המסחר ועלולה אף להגרם הדרה פיננסית. ככל שצמצום הקשרים הקורספונדנטיים גדול יותר, כך גובר הסיכון לפגיעה ניכרת ביציבות הפיננסית, בהכלה הפיננסית ובצמיחה המשקית.

התפתחויות במשטרי איסור הלבנת־הון, מימון טרור וסנקציות בעולם והשפעתם של אלה על קשרי הקורספונדנציה

ככלל, בנקאות קורספונדנטית עלולה לחשוף גופים פיננסיים לסיכונים חמורים, במיוחד בתחום איסור הלבנת־הון ומימון טרור ובתחום משטר הסנקציות, בין היתר לנוכח היקף קשרי הקורספונדנציה ומורכבותם. קשרים אלה עשויים לסייע בהסוואת מקורות־כספים בלתי חוקיים באופן שמקשה על רשויות לעקוב ולמנוע את הפעילות האסורה.

הסטנדרטים הבין־לאומיים שאותם קובע ארגון ה-FATF (Financial Action Task Force)¹ קבעו עקרונות בדבר ניהול הסיכונים באשר לבנקאות קורספונדנטית, ובהם, בין היתר, דרישה כי מעבר לתהליכי בדיקת הנאותות הרגילים, בעת הקמת קשרי קורספונדנציה בין תאגידים בנקאיים על הבנק הקורספונדנט לאסוף מידע מספק על הבנק הרספונדנט, באופן שיאפשר להבין במלואם את מאפייני הפעילות העסקית שלו, לרבות מידע על מוניטין הבנק הרספונדנט ואיכות הפיקוח שלו. במסגרת זו עליו לבחון אם הבנק הרספונדנט היה נתון לחקירה או לעיצום כספי לנוכח הפרות בתחום איסור הלבנת־הון, וכן להעריך את מדיניותו של הבנק הרספונדנט² ונהליו באשר לאיסור הלבנת־הון ומימון טרור.

עקרונות אלו הוחלו גם בדין הישראלי, כאשר במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 411 בנושא: "ניהול סיכונים איסור הלבנת־הון ואיסור מימון טרור", עוגנו חובות ייעודיות בקשר לניהול חשבונות קורספונדנט, הן בהתייחס להליך "הכר את הלקוח" הן בהתייחס לניטור השוטף בחשבונות אלו. בין חובות אלו צוינו דרישות שמטרתן להכיר ולהבין את מהות עסקיהם של הבנקים הרספונדנטיים מתוך התחשבות, בין היתר, במוניטין הבנק הרספונדנט, בפרט בהיבטי איכות ניהול סיכונים איסור הלבנת־הון ומימון טרור, ואיכות הפיקוח וההסדרה החלה בנושאים אלה על הבנק הרספונדנט³.

¹ ארגון ה-FATF הוא כוח־משימה בין־לאומי האמון על פיתוח וקידום מדיניות עולמית ושיתופי־פעולה בין־לאומיים במאבק בהלבנת־הון, במימון הטרור ובמימון פרוליפרציה של נשק להשמדה המונית.

² ראו המלצה 13 [בהמלצות ה-FATF בנושא בנקאות קורספונדנטית](#).

³ ראו הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 411 בנושא: "[ניהול סיכונים איסור הלבנת־הון ומימון טרור](#)".

מזה מספר שנים שאנו עדים לעליית מדרגה במאבק הגלובלי בהלבנת־הון ובמימון טרור, כמו־גם לעלייה בהיקף השימוש בסנקציות הבין־לאומיות, בדגש על סנקציות כלכליות, ככלי משפטי לאכיפה ולהרתעה בין־לאומית שמשמש למטרות שונות. לכן, ישנה הכבדה בדרישות אשר הדין התקף באזורי פעילותם מטיל על הבנקים באופן ישיר. בנקים אשר אינם פועלים באופן הנדרש חשופים להתממשות סיכוני ציות ולקנסות ועיצומים חמורים שונים.

כך, למשל, בשנת 2019 נאלץ בנק UniCredit לשלם קנס בסך 1.3 מיליארד דולרים לרשויות האמריקניות כדי לסיים חקירה שעסקה בהפרת סנקציות אמריקניות הנוגעת לפעילות מול איראן. בחקירה זו נמצאו ליקויים בכל הקשור למדיניות הבנק ונהליו בעניין בדיקה אל מול רשימות סנקציות, וכן נמצא כי קיים פיקוח לקוי על חברות הבת שלי⁴. הקנס היה חלק מהסכם עם הרשויות בארה"ב כדי לסיים את החקירה ולהימנע מהליכים משפטיים נוספים. על בנק SwedBank Latvia הטילו הרשויות בארה"ב קנס בהיקף של 3.43 מיליון דולרים על רקע ביצוע העברות בנקאיות לחצי־האי קרים באמצעות בנקים קורספונדנטים אמריקניים⁵. דוגמה נוספת היא קנס בהיקף של 8.9 מיליארד דולרים שקיבל בנק BNP Paribas, קורספונדנט צרפתי, על הפרת סנקציות נגד סודן, קובה ואיראן בשנת 2014⁶. מחקרים העוסקים בנושא טוענים כי אירוע זה הוביל לנקודת מפנה בכל הקשור לקשרים הקורספונדנטיים, בכך שהביא להערכה־מחדשת של עלות הציות בקרב הבנקים הקורספונדנטיים⁷.

לנוכח חששם של התאגידים הבנקאיים מהתממשות סיכוני הציות בהיבטי איסור הלבנת־הון ומימון טרור או מפני הפרת משטרי סנקציות, **ישנה מגמה עולמית ולפיה בנקים קורספונדנטים מצמצמים את פעילותם הקורספונדנטית מחשש להתממשות סיכוני ציות** כאשר, בין היתר, בנקים קורספונדנטים עשויים להתנות את ההתקשרות העסקית שלהם בעמידה בסטנדרטים מסוימים בהיבטי איסור הלבנת־הון ומימון טרור או משטרי סנקציות, ואף עשויים לדרוש מהבנקים הרספונדנטים לפעול בהתאם לאסדרה זרה, על־מנת שלא להכשיל את הבנק הקורספונדנט. נוסף על כך, במסגרת בדיקות הנאותות שהבנקים הקורספונדנטים מקיימים, ניתן דגש רב על המוניטין של הבנק הבודד בכל הקשור לאיכות משטר הלבנת־הון ויישום משטר סנקציות, כמו־גם המוניטין של המדינה שבה הגוף הפיננסי פועל. פגיעה במוניטין עלולה להוביל לפגיעה בקשרים הקורספונדנטיים, בין אם באמצעות ייקור השירותים הקורספונדנטיים ובין אם באמצעות החלטה להפסיק את ההתקשרות הקורספונדנטית מול בנק בודד או כלל המוסדות הפיננסיים באותה מדינה. מגמות אלו העצימו את סיכון המוניטין של התאגידים הבנקאיים.

תופעת ה-De-Risking והשלכותיה - דוגמאות מהעולם

תופעת צמצום הקשרים העסקיים מחשש לעלויות ציות גבוהות נקראת De-Risking. זוהי השלכה בלתי רצויה של המאבק העולמי בהלבנת־הון ומימון טרור, והיא מקבלת ביטוי כאמור לעיל גם בקשרים הקורספונדנטיים. נייר של קרן המטבע העולמית שסקר את תופעת צמצום הקשרים הקורספונדנטיים מסביר כי צמצום של

⁴ משרד המשפטים האמריקאי, "UniCredit Bank AG Agrees to Plead Guilty for Illegally Processing Transactions in Violation of Iranian Sanctions".

⁵ משרד האוצר האמריקאי, "Settlement Agreement between the U.S. Department of the Treasury's Office of Foreign Assets Control and Swedbank AS (Latvia)".

⁶ משרד המשפטים האמריקאי, "BNP Paribas Agrees to Plead Guilty and to Pay \$8.9 Billion for Illegally Processing Financial Transactions for Countries Subject to U.S. Economic Sanctions".

⁷ Borchert, Lea, et al. How the withdrawal of global correspondent banks hurts Emerging Europe. No. 6/2021. ZEW policy brief, 2021.

קשרים קורספונדנטיים עשוי להוביל לפגיעה במתן שירותים פיננסיים, כגון מימון ותמיכה בפעילות סחר והעברות כספים בין-לאומיות, והוא עלול גם להביא להדרה פיננסית של לקוחות. ככל שצמצום הקשרים הוא כבד-משקל יותר, כך עולה הסיכון לניתוק מהמערכת הפיננסית העולמית⁸.

מגמות של צמצום הקשרים הקורספונדנטיים אפיינו אזורים שונים ברחבי העולם, דוגמת מדינות הקריביים, מדינות אפריקה, מדינות צפון-אפריקה והמזה"ת, מזרח-אירופה ועוד. באזור הקריביים צומצמו הקשרים על רקע ירידה ב"תיאבון" הסיכון של הבנקים הקורספונדנטיים לנוכח פעילות חוץ-טריטוריאלית המתקיימת בחלק ממדינות הקריביים, לצד חששות בדבר איכות הפיקוח והמסגרת המאסדרת במדינה בכל הקשור לניהול סיכונים איסור הלבנת-הון ומימון טרור ופעילויות של לקוחות בסיכון גבוה. אלו הביאו לירידה ניכרת בהיקף ההעברות הבין-לאומיות ולהתייקרותן, ובכך גברו החששות לפגיעה בסחר הבין-לאומי במדינות הקריביים, אשר באופן מובנה תלויות מאוד בסחר זה בשל היותן 'מדינות אי' הנשענות על תעשיית תיירות ושירותים אחרים. כמו-כן גברו החששות לפגיעה בעסקים קטנים ובינוניים לנוכח התייקרות עלויות השירותים הפיננסיים. הערכות על השפעת המשך צמצום הקשרים הקורספונדנטיים חזו פגיעה שבין 1 אחוז ל-6 אחוזים בתוצר (כתלות במידת חומרת צמצום הקשרים)⁹.

בכמה מדינות באפריקה צומצמו הקשרים, בין היתר על רקע שיקולי עלות-תועלת וחולשות בניהול סיכונים איסור הלבנת-הון ומימון טרור במדינות אלו. מצב זה הביא להתייקרות ניכרת בביצוע העברות בין-לאומיות ואף לפגיעה חמורה בנגישות לדולר ארה"ב, מה שבתורו עלול היה להביא לפגיעה ניכרת בפעילות הפיננסית והמקרו-כלכלית. מדינות צפון-אפריקה והמזה"ת חוו צמצום בקשרים הקורספונדנטיים לנוכח חולשה במשטר איסור הלבנת-הון ומימון טרור ולנוכח משטרי סנקציות, ובכך הובילו להתייקרות עשיית העסקים מול מדינות אלה¹⁰.

במזרח-אירופה צמצום הקשרים הקורספונדנטיים נקשר לירידה בקצב גידול היצוא (ירידה של 6 עד 8 נקודות אחוז לעומת מדינות שלא סבלו מצמצום קשרי הקורספונדנציה) ולפגיעה בנגישות לדולר ארה"ב, כאשר ב-2019 דיווחו 26 אחוזים מהבנקים על קושי ניכר בנגישות לדולרים, מה שפגע ביכולתם לבצע העברות-תשלומים בין-לאומיות¹¹.

במקרים אלו, בין הצעדים המרכזיים שננקטו כדי להפחית את תופעת צמצום הקשרים הקורספונדנטיים היה חיזוק משטר איסור הלבנת-הון - הן ברמת המדינה הן בקרב התאגידים הבנקאיים.

חשיבות משטר איסור הלבנת-הון יעיל במדינת ישראל ובתאגידים הבנקאיים

הניסיון הבין-לאומי מצביע על החשיבות הרבה של קיומו של משטר איסור הלבנת-הון יעיל ועמידה בתקנים בין-לאומיים, בשמירה על מוניטין מדינת ישראל ועל זה של התאגידים הבנקאיים המקומיים בכל הקשור לניהול קשרי קורספונדנציה ולניהול קשרי-מסחר תקינים של המשק הישראלי עם משקים אחרים.

מוניטין זה אינו מובן מאליו. בתחילת שנות ה-2000 נכללה ישראל ב"רשימה השחורה" של מדינות ה-FATF, ועובדה זו הביאה גופים פיננסיים זרים להערים קשיים על פעילות מול ישראל. בשל כך החלה מדינת ישראל

⁸ Erbenova, Mrs Michaela, et al. *The withdrawal of correspondent banking relationships: a case for policy action*. International Monetary Fund, 2016.

⁹ Alleyne, Mr Trevor Serge Coleridge, et al. *Loss of correspondent banking relationships in the Caribbean: trends, impact, and policy options*. International Monetary Fund, 2017.

¹⁰ Erbenove, *The withdrawal of correspondent banking relationships*.

¹¹ Borchet, *How the withdrawal*.

בתהליך רחב-היקף לשיפור משטר איסור הלבנת-הון, ובשנת 2002 יצאה מן "הרשימה השחורה". בשנת 2012 החלה מדינת ישראל בהליכי קבלתה כחברה בארגון ה-FATF, ובשנת 2016 החליט הארגון על צירופה של ישראל במעמד של משקיפה. בסוף שנת 2018 החליט הארגון על קבלתה של ישראל כחברה מלאה בארגון, זאת בעקבות עמידתה בהצלחה בביקורת בין-לאומית מקיפה אשר בחינה את משטר איסור הלבנת-הון ומימון טרור בישראל. יתרה מזאת, דו"ח הביקורת קבע כי ישראל היא אחת המדינות המובילות בעולם בתחום המאבק במימון טרור ובהלבנת-הון. לקביעה זו חשיבות אסטרטגית, שכן היא משפרת את שיתוף הפעולה בין ישראל למדינות העולם במישור הפיננסי, הכלכלי והמודיעיני.¹²

בשנים האחרונות הועצמו האתגרים למערכת הפיננסית בכללותה ובזה, בין היתר, הרחבת הדרישות בהיבטי פעילות חוצת-גבולות (כאשר אף הוטלו עיצומים על תאגידים בנקאיים ישראלים מצד הרשויות בארה"ב) והרחבת השימוש בסנקציות ככלי-אכיפה במישור הבין-לאומי. אלו הובילו לחיכוך שבין מתן שירותים ללקוחות לבין ניהול הסיכונים.

בראי מערכת הבנקאות הישראלית, אתגרים אלו בלטו במיוחד עם החלת הסנקציות לנוכח מלחמת רוסיה-אוקראינה (להרחבה ראו תיבה ז'-4 בסקירת המפקח על הבנקים לשנת 2022, בנושא: "פעילות הפיקוח על הבנקים ברקע המלחמה בין רוסיה לבין אוקראינה") ובהמשך לנוכח החלת הסנקציות על אזרחים ישראלים. על רקע הרחבת השימוש במשטרי הסנקציות ועל-מנת להבטיח כי התאגידים הבנקאיים הישראליים לא ינוצלו לרעה לצורך עקיפת משטרי סנקציות בשל כלל הסיכונים כאמור לעיל, מצא המפקח על הבנקים לנוכח פני התאגידים הבנקאיים את חובותיהם מכוח הדין בנוגע לניהול הסיכונים. במכתבו למערכת הבנקאות מיום 8 ביוני 2022 הבהיר המפקח כי על התאגידים הבנקאיים לקבוע מדיניות ונהלים באשר לאופן שבו ייעשה שימוש ברשימות סנקציות בין-לאומיות וברשימות סנקציות לאומיות של מדינות זרות, ובאשר להתקשרות או ביצוע פעולות עם גורמים מוכרזים ברשימות כאמור. במסגרת המכתב הובהר כי ככל שתאגיד בנקאי עיגן מדיניות בנוגע למשטר סנקציות במסגרת מדיניות ניהול הסיכונים שלו, אזי במקרה אשר בו סירב לאשר עסקה או להתקשר בהסכם בהתאם למדיניותו, לא יראו בכך "סירוב בלתי סביר" בהתאם לסעיף 2 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981.¹³ החלטה זו נבעה בראש-זרוע מהחשיבות הרבה בשמירה על קשרי התאגידים הבנקאיים עם מוסדות פיננסיים זרים הכפופים לסנקציות בין-לאומיות, ובכלל-זאת הבנקים הקורספונדנטים, באופן ישיר או עקיף.

התפתחויות אלו מחדדות את הצורך בחשיבות השמירה על משטר איסור הלבנת-הון איכותי, העומד בתקנים הבין-לאומיים, לשם שמירה על הניהול התקין והפעילות הסדירה של התאגידים הבנקאיים בישראל. פעילות זו נחוצה לשם שמירה על הפעילות הסדירה של המשק בכללותו, לשם קיום מערכת יחסים תקינה עם הכלכלה העולמית, ולבסוף לשם תפקודה התקין של הכלכלה הישראלית.

¹² "ישראל כמדינה חברה בארגון ה-FATF", הרשות לאיסור הלבנת-הון ומימון טרור.

¹³ מכתב המפקח על הבנקים מיום 8 ביוני 2022, בנושא: "סיכונים הכרוכים בהתקשרות עם גורמים מוכרזים ברשימות סנקציות בין-לאומיות וברשימות סנקציות לאומיות של מדינות זרות".

תיבה ה'-4: ההזדמנויות והסיכונים הטמונים במחשוב קוונטי

- מחשב קוונטי הוא דור חדש של טכנולוגיה שטרם הגיע לבשלות מעשית. על־אף־זאת, החלו כבר הטכנולוגיה החדשה והשלכותיה לפלס את דרכן לדיסציפלינות שונות, בין היתר לעולם הפיננסי.
- מחשב קוונטי פועל על־פי עקרונות שונים מהמחשבים הקלאסיים הקיימים כיום. עקרונות אלה מספקים פתרונות לאתגרים בלתי־פתירים בנושאים שונים כמו הדמיות מורכבות, אופטימיזציה של מסלולים ובעיות מדע.
- במערך הפיננסי קיימות בעיות רבות שאי־אפשר לפתור באמצעות מחשב רגיל בפרק זמן סביר. אולם תכונותיו של המחשוב הקוונטי מאפשרות להגיע לפתרון בעיות אלה.
- לצד היתרונות הגלומים בו יוכל המחשוב הקוונטי, בעוצמות מסוימות, לשמש לפיצוח של אלגוריתם ההצפנה האסימטרית, הנמצא בשימוש נרחב, ולהחליש הצפנות קיימות.
- מסמך זה מציג מידע על־אודות המחשוב הקוונטי והשימושים האפשריים בו בעולם הפיננסי, על המצב הקיים בארץ ובעולם, על אתגר הסייבר בעידן המחשוב הקוונטי ועל אופן ההיערכות להפחתת הסיכונים.

רקע

מחשב קוונטי הוא דור חדש של טכנולוגיה, שטרם הגיע לבשלות מעשית, המבוסס על עקרונות הפיזיקה הקוונטית ומאופיין בכוח־מחשוב עצום ובמהירות עיבוד נתונים גבוהה בהרבה מהמחשבים הקיימים, בכלל־זאת מחשבי־על¹. באופן תיאורטי, זהו מחשב המהיר פי 158 מיליון ממחשב־העל המתקדם ביותר כיום ותפעולו דורש אנשי מקצוע ייעודיים לתחום (למשל בתחום התוכנה, ארכיטקטורה ועוד). כתוצאה מכך, מחשוב קוונטי מאפשר עבודה עם בסיס של נתונים גדולים ומורכבים במהירות גבוהה ומספק ביצועים שאינם בני־ביצוע באמצעות מחשבים בטכנולוגיה הנוכחית.

תוצאות העיבוד ממחשב קוונטי מתארות התפלגות הסתברותית של תוצאות אפשריות. כך, במחשב רגיל יחידת המידע הבסיסית היא "ביט", כאשר כל ביט יכול להיות באחד משני מצבים: 0 או 1. לעומת זאת, יחידת המידע הבסיסית במחשב קוונטי נקראת קיוביט (ביט קוונטי). כל קיוביט יכול להיות במצב 0 או 1 או בכל מצב ביניים אחר. קיוביט אינו מתואר כמספר אלא כמטריצה של מצבים הכוללת את כלל המצבים האפשריים ואשר עליה המחשב מבצע עיבוד מקבילי (בהתאם לאלגוריתם שהוגדר).

במחשבים הקיימים פעולות מתבצעות על קלט של ביטים והתוצאה הסופית היא מספר כלשהו של ביטים. לעומת זאת, במחשב קוונטי פעולות מתבצעות על קלט של קיוביטים והתוצאה הסופית מתקבלת כגרף או וקטור ההתפלגות במרחב, המתאר את כל התוצאות האפשריות ובכך מאפשר לבנות הערכה או תחזית מדויקות יותר.

מחשבים שגורתיים מבצעים את המשימות הנדרשות בהתאם לתוכנה שנכתבה למענם. אך כאשר נדרש לחזות או להעריך על בסיס מרובה־משתנים, שבחלקם גם אקראיים - קיימת בעיה. הקושי של מחשבים שגורתיים להתמודד עם חישובים מורכבים, הכוללים מספר רב של משתנים, במיוחד כאשר חלקם אקראיים,

¹ מחשב־על הוא מחשב בעל יכולת חישוב עוצמתית המגיע למיליארדי חישובים בשנייה והוא המחשב העוצמתי ביותר הקיים כיום במדע ובתעשייה לצורך פתרון הבעיות החישוביות המורכבות ביותר.

נובע מהצורך שלהם לבדוק כל אפשרות בנפרד, ותהליך זה עשוי להמשך זמן רב מאוד ולהיות בלתי יעיל. במקרים כאלה מחשבים קוונטיים יכולים להיות יעילים יותר, כיוון שהם מסוגלים לבדוק מספר רב של אפשרויות בעת ובעונה אחת ולהגיע לתוצאות במהירות רבה יותר. נציין, עם זאת, כי המחשב הקוונטי אינו מהווה תחליף למחשב הקיים אלא נועד לטפל בתחומים שבהם נדרשת עוצמת חישוב שאינה מתאפשרת כיום או כאלה שאינם יכולים להתבצע בזמן סביר (הגדרה מדעית לעליונות קוונטית).

אף שהמחשוב הקוונטי טרם הגיע לבשלות מעשית, החלו כבר הטכנולוגיה החדשה והשלכותיה לפלס את דרכן לתעשיות שונות. העולם העסקי מתמודד כיום עם הצורך להכיר את הטכנולוגיה, להעריך את הפוטנציאל שלה, למצוא מקרי שימוש ייחודיים ולהחליט על אסטרטגיה פוטנציאלית לטווח ארוך.

מצב קיים

תעשיית המחשוב הקוונטי מושכת כבר השקעות גדולות. קיימות כמה חברות מובילות בתחום כגון IBM, גוגל Quantum Machines-I הישראלית.

בישראל:

בישראל ישנם כיום 3 מחשבים קוונטיים בעלי יכולת נמוכה יחסית. הם נועדו בעיקר למחקר, לימוד וביצוע בדיקות התכנות. כמרכז, רשות החדשנות ומשרד הביטחון מממנים ומובילים תהליכים רבים לקידום המחשוב הקוונטי, לרבות הקמת מחשב קוונטי ומימון חברות הזנק לפיתוח חומרה ותוכנה. באוניברסיטאות בישראל מתקיימת פעילות מחקר ענפה בתחום של מדע וטכנולוגיה קוונטיים, ובכלל זאת מחשוב קוונטי.

בעולם:

גוגל ו-IBM יוצאים חדשים לבקרים בהכרזות על הצלחות בהקמת מחשבים קוונטיים משופרים, אך, כאמור, ללא עליונות קוונטית עדיין. גופים רבים עוסקים בפיתוח מערכות נלוות ויישומים לתחומים השונים (בריאות, פיננסים, מודלים, ועוד).

שימושים אפשריים בעולם הפיננסי

במערך הפיננסי קיימות בעיות רבות שאי אפשר לפתור באמצעות מחשב רגיל בפרק זמן סביר, אולם תכונותיו של המחשוב הקוונטי מאפשרות להגיע לפתרון בעיות אלה. לאימוץ מחשוב קוונטי בקרב המגזר הפיננסי יתרונות פוטנציאליים עצומים כמו, למשל, ניתוח מעמיק יותר או אפשרויות מסחר חדשות ומהירות יותר.

אלגוריתמים ומודלים לחישוב הסתברויות סטטיסטיות, חיתום אשראי, תמחור נגזרים - כל ההליכים הפיננסיים הללו כרוכים בחישובים מתמטיים רבים והופכים מסובכים ועתירי משאבים אף יותר ככל שמספר המשתנים והנתונים גדל. בשלב מסוים אנשים נאלצים להסתפק בפתרונות אופטימליים פחות, כיוון שמורכבות הבעיה עולה על יכולות הטכנולוגיה והשיטות הקיימות.

אחד היישומים הפוטנציאליים של מחשוב קוונטי במגזר הפיננסי הוא הדמיה מדויקת של שווקים והיכולת לחזות כיצד ישפיע שינוי במחיר של מוצר על העלות של נכסים אחרים. מחשבים קוונטיים יהיו שימושיים מאוד בביצוע הדמיות לחיזוי שווקים עתידיים, חיזוי מחירי האופציות או הערכת סיכונים ואיזודאות במודלים פיננסיים.

תחומים נוספים שבהם מחשוב קוונטי יכול לעזור עד מאוד הם מסחר ואופטימיזציה של תיקים. על מנהלי התיקים להביא בחשבון את תנודתיות השוק, העדפות הלקוחות, התקנות והאילוצים האחרים. קיימות כיום מגבלות בהדמיות חישוביות ועלויות עסקה בתרחישים השונים.

נוסף על כך, מחשוב קוונטי יסייע בפתרונות להגנת נתונים והגנת סייבר באמצעות עיבוד נתונים ותגובה מהירה לחריגות (אנומליה) רשתית.

סיכוני סייבר הנובעים מיכולות מחשוב קוונטי

לצד היתרונות הגלומים בו יוכל המחשוב הקוונטי, בעוצמות מסוימות, לשמש לפיצוח של אלגוריתם ההצפנה האסימטרית, שנמצא בשימוש נרחב, ולהחליש הצפנות קיימות. הוכחה לאפשרות של פיצוח הצפנה אסימטרית היא אלגוריתם "שור", אשר מסוגל לבצע ביעילות פירוק אלגוריתמים של מספרים ולכן ביכולתו לשבור פרדיגמות על קודי ההצפנה ושיטות ההצפנה ובכלל זה מגוון שיטות לגבי הגנה על נתונים רגישים והגנת הפרטיות. משמע, כדי להיות בטוח מבחינה קוונטית יש צורך להחליף ו/או לעדכן את כל היישומים והרכיבים הקיימים כיום של מערכת ההפעלה ואשר משתמשים באלגוריתמים אשר אינם בטוחים קוונטית.

אלגוריתמים אלה מהווים, בין היתר, את הבסיס לחתימה דיגיטלית ולתקשורת מוצפנת ברשת האינטרנט. כתוצאה מכך, עם הופעתם של מחשבים קוונטיים חזקים דיים, רמת האבטחה והחיסיון של עסקאות פיננסיות ונתונים רגישים שמוסדות פיננסיים מעבדים עלולה להיות בסיכון. הסיכון הוא בחשיפה של מידע מוצפן וכן בפגיעה באמינות החתימות ואמינות המידע החתום.

עד לאחרונה העריכו מומחים ואנליסטים בתחום מערכות המידע כי ההתכנות של מחשב קוונטי בעוצמה הנדרשת רחוקה עשרות שנים. אולם, משנת 2022, לאור התקדמות ביכולות הבניה של מחשבים קוונטיים חזקים ויציבים יותר, לוחות הזמנים מתקצרים. כיום, גורמי המקצוע המובילים, ובכללם אנליסטים וגופים בין לאומיים, מעריכים כי סיכוני פריצת ההצפנה בעידן המחשוב הקוונטי יתממשו במהלך העשור הקרוב.

כבר בשנת 2016 החל מכון התקנים האמריקאי (NIST) בתהליך תקינה עולמי להצפנה פוסט-קוונטית ("Post Quantum Cryptography", PQC). תהליך זה כולל בחירת אלגוריתמים קריפטוגרפיים אשר יוכלו לפעול עם פרוטוקולי רשת ותקשורת קיימים ולהגן על מידע רגיש מפני פריצת ההצפנה בעידן המחשוב הקוונטי. במקביל, נמצאות בתהליך ניסוי יוזמות מחקר הכוללות טכנולוגיה קוונטית להפצת מפתחות ("Quantum Key Distribution", QKD) באמצעות הקמת ערוצי תקשורת מאובטחים להפצת מפתחות הצפנה.

הסיכון הממשי והקרוב ביותר בקיומן של יכולות פריצת ההצפנה בעידן המחשוב הקוונטי הוא הפוטנציאל הקיים בהן להפיכתם המידית של נתונים ומידע בעל-יערך ארוך-טווח, שישנה חשיבות רבה בשמירתם מוצפנים למשך שנים קדימה, למידע שאפשר לפענחו במהירות רבה. סיכון זה מכונה גם: "Harvest now, Decrypt later", ומתייחס לאפשרות של גניבת מידע מוצפן, שנאסף באירועי סייבר שונים כבר עתה, ושמירתו אצל התוקפים למועד שבו תהיה קיימת אפשרות קלה לפענחו ההצפנה. מחקרים רבים נעשים בארץ ובעולם כדי לתת מענה הגנתי לנושא ההצפנה וההגנה על נתונים רגישים בעידן הפוסט-קוונטי.

היערכות מערכת הבנקאות לעידן המחשוב הקוונטי

ההיערכות להתמודדות עם הסיכונים בעידן המחשוב הקוונטי מעסיקה מאסדרים ברחבי העולם, לרבות מאסדרים פיננסיים, אך מרביתם נמצאים בשלבים ראשוניים. בשנה האחרונה הגיעו שתי פניות כבדות משקל של גופים ממשלתיים אשר קראו לארגונים שבפיקוחם להתחיל בהיערכות מדורגת להתמודדות עם Post Quantum Cryptography:

1. תקשור משותף ל-NIST, CISA וה-NSA בארה"ב, מתאריך 21 באוגוסט 2023.
 2. תקשור של המאסדר הפיננסי בסינגפור, MAS, מתאריך 20 בפברואר 2024.
- לאור זאת נשלח בחודש ינואר 2025 למערכת הבנקאות מכתב² אשר מתווה את ההיערכות הראשונית הנדרשת של מערכת הבנקאות להתמודדות עם סיכונים אבטחת-המידע והסייבר הקשורים למחשוב קוונטי, ובפרט סיכונים פריצת-הצפנה בעידן המחשוב הקוונטי. המכתב כלל דרישות בשלושה מישורים:
1. העלאת מודעות לנושא בתאגיד הבנקאי, מעקב שוטף אחר התפתחויות בתחום המחשוב הקוונטי והערכת סיכונים הסייבר הנלווים.
 2. מיפוי וניהול נכסי-מידע מוצפנים כחלק מהדרישה למיפוי נכסי-מידע אשר כלולה בהוראת נב"ת 364.
 3. היערכות לפיתוח מיומנויות ויכולות התמודדות עם סיכונים סייבר הקשורים למחשוב קוונטי (בהתאם להתפתחויות בנושא).

יצוין כי לאחר משלוח המכתב פרסמה סוכנות האיחוד האירופי לשיתוף פעולה באכיפת החוק (יורופול) ב-7 בפברואר 2025 אזהרה דחופה³ למגזר הפיננסי, ולפיה פיתוח המחשוב הקוונטי מאיים על אבטחת-מידע פיננסי ולכן יש להגן על מערכות קריטיות מפני איומי המחשוב הקוונטי. כמו-כן קראה הסוכנות לשיתוף פעולה גלובלי מצד מדינות וארגונים שונים לפיתוח והטמעה של פתרונות הצפנה חדשים.

² מכתב בנושא היערכות המערכת הבנקאית לסיכונים הנובעים מיכולות מחשוב קוונטי.

³ [Call for action: urgent plan needed to transition to post-quantum cryptography together](#)

ההתפתחויות הכלכליות במהלך שנת 2024 הושפעו מאוד מהמלחמה ומהצעדים הכלכליים שנקטו בעקבותיה. בהתאם לכך המשיך הפיקוח על הבנקים לעסוק, גם במהלך שנה זו, בחיזוק חוסנה של מערכת הבנקאות ובשיפור מוכנותה לעמידה בפני משברים כלכליים. כמו־כן המשיך הפיקוח על הבנקים לעסוק בחיזוק כוחם של משקי־הבית ובהגברת התחרות במערכת הבנקאות.

1. החזון והיעדים האסטרטגיים של הפיקוח על הבנקים

החזון של הפיקוח על הבנקים הוא: "קידום טובת הציבור בעזרת שמירה על היציבות וההוגנות של מערכת הבנקאות באמצעות פיקוח מקצועי, מוביל ושקוף". יעדי הפיקוח על הבנקים נגזרים מלשון החוק ומיעדים אסטרטגיים אשר נקבעו במטרה לתמוך ולסייע בהשגת חזונו. החוק קובע כי על הפיקוח על הבנקים לפעול לטובת הציבור והמשק באמצעות שלושה יעדים מרכזיים: מניעת פגיעה ביכולתם של תאגידים בנקאיים לקיים את התחייבויותיהם; הבטחת תפקודם התקין של תאגידים בנקאיים ושמירה על ענייני לקוחותיהם; תמיכה ביציבותה של המערכת הפיננסית. בתחילת שנת 2024 התקיים תהליך גיבוש אסטרטגיית הפיקוח על הבנקים לשנים הקרובות. התהליך התייחס לניתוח ההתפתחויות בסביבה הכלכלית, הטכנולוגית והרגולטורית.

היעדים האסטרטגיים הפיקוחיים שנקבעו בהלימה ליעדי בנק ישראל הם:

- **יציבות** - שמירה על יציבות הגופים המפוקחים, על תפקודם הרציף ועל כספי המפקידים, בשגרה ובחירום;
- **הוגנות** - הטמעת תרבות של הוגנות כלפי הלקוחות ורמת־שירות מיטבית ומכלילה.

עוד נקבעו יעדים תומכים:

- עידוד תחרות במערכת הפיננסית;
- חיזוק אפקטיביות עבודת הפיקוח על הבנקים.

2. מלחמת "חרבות ברזל": פיקוח וניהול בשעת משבר

פעולות־הסדרה

התאמות להוראות־ניהול־בנקאי־תקין לצורך התמודדות עם מלחמת "חרבות ברזל" (הוראת־שעה)

על־מנת לסייע למערכת הבנקאות וללקוחותיה להתמודד עם אתגרי המצב, גיבש הפיקוח על הבנקים שורה של צעדים מקלים והתאמות להוראות המפקח על הבנקים במסגרת הוראת־שעה. ההקלות שניתנו במסגרת הוראת־השעה פורסמו בפרק ו' לסקירת מערכת הבנקאות לשנת 2023. במהלך שנת 2024 פקעו מרבית ההקלות לאור החזרה היחסית לשגרה כלכלית. ההקלות שנותרו הן בתחום אשראי לדיור וכן במתן אשראי, המפורטות להלן:

אשראי לדיור

ניתנה הקלה בשיעור המימון המרבי בעת לקיחת הלוואה לדיור בשעבוד דירת־מגורים שאינה למטרת רכישת נכס ("הלוואה לכל מטרה"). נוסף על כך, ניתנו פטורים ממגבלות שונות בעת הוספת ממ"ד במקרים שבהם פיקוד העורף הקל בדרישות התכנון.

מתן אשראי

לנוכח הקושי של לוויים להציג דוחות כספיים מעודכנים, ניתנה לבנקים אפשרות להמשיך להעמיד אשראי על-בסיס הדוחות האחרונים שברשותם.

מתווה הקלות על נטל האשראי והעמלות

במטרה לסייע ללקוחות מערכת הבנקאות בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות ברזל", כשבוע לאחר פרוץ המלחמה הודיע בנק ישראל על גיבוש מתווה מקיף להקלה על נטל האשראי והעמלות ואת המתווה הזה אימצו כל הבנקים.

המתווה מאפשר ללקוחות שנפגעו באופן ישיר מנזקי המלחמה לדחות ללא חיוב בריבית ובעמלות את תשלומי המשכנתאות וההלוואות הצרכניות והעסקיות ולקבל פטור ממרבית העמלות המשמשות לניהול השוטף של חשבון העו"ש ופטור מחיוב בריבית על יתרת החובה בחשבון הפרטי והעסקי עד לסכומים קצובים, וזאת למשך שלושה חודשים מרגע הצטרפותם, בהתאם לתנאי המתווה. ליתר הלקוחות ניתנת האפשרות לדחות, ללא חיוב בעמלות, את תשלומי ההלוואות והמשכנתאות למשך שלושה חודשים, כאשר התשלומים הנדחים יישאו ריבית שלא תעלה על שיעור הריבית בחוזה ההלוואה.

המתווה הוארך והורחב בהתאם להימשכות המלחמה ולהרחבתה לחזיתות נוספות ואוכלוסיית הזכאים עודכנה בהתאם. בסוף שנת 2024 הודיע הפיקוח על הבנקים על הארכה נוספת של המתווה, עד לחודש מרץ 2025.

כמו-כן, לנוכח המצב הביטחוני והסלמת הלחימה בצפון גובש מתווה ייעודי לבעלי-עסקים הפועלים באזור הצפון (מעל ל-300 ישובים) במטרה לסייע להם בהקלות תזרימיות בעקבות השלכות ההסלמה הביטחונית וכחלק מהשיקום הכלכלי לקראת החזרה לשגרה.

מידע ושקיפות

חוק תשלום מיוחד לשם השגת יעדי התקציב (הוראת-שעה – "חרבות ברזל")

בהתאם לדרישת החוק נדרש המפקח על הבנקים להגיש דיווח חצי-שנתי ובן, בין השאר, דיווח על שיעורי הריבית בעד מתן אשראי ושיעורי הריבית בעד פיקדונות ועל עמלות שגבו הבנקים מהלקוחות לאחר יום תחילתו של החוק, בהשוואה לשיעורי הריביות ולעמלות שנגבו או שולמו ערב תחילתו של החוק. בהתאמה גובש מבנה-דיווח ובשנת 2024 הגיש הפיקוח על הבנקים שני דיווחים לועדת הכספים.

3. הפעולות המרכזיות על יציבותם של הגופים המפוקחים, על תפקודם הרציף ועל כספיהם המפקידים בשגרה ובחירום

אכיפה ופיקוח

הפיקוח על הבנקים פועל במטרה לזהות ולהעריך את מגוון הסיכונים שגלומים בפעילויות השונות ואת העמידה בדינים ובהוראות; לבחון את תפקודם של מערכי הניהול, הבקרה והממשל התאגידי; ולהביא לזיהוי של הפרות ולתיקונם של ליקויים. מעבר לדרישות לתיקון ליקויים, הממצאים משמשים לזיהוי התפתחות סיכונים ומגמות ולטיפול בהם, להערכה של התפקוד של הגופים המפוקחים ולאיתור צרכים בנוגע לאסדרה ולאכיפה. כל אלו במטרה לחזק את היציבות של מערכת הבנקאות ולהבטיח את תפקודה התקין.

להלן תיאור של בקורות בנושא יציבות שקיים הפיקוח על הבנקים בשנת 2024 והצעדים שנקט:

1. **ריענון מתודולוגיית הפיקוח להערכת פרופיל הסיכון של הבנקים:** במהלך שנת 2024 קיים הפיקוח על הבנקים תיקוף ועדכון למתודולוגיית הליך הערכת הסיכונים הפיקוחי (SREP- Supervisory Review and Evaluation Process), זאת בהתאם להליך הפקת הלקחים שנעשה בסיום מחזור ה-SREP של שנת 2023 ובהתאם להתפתחויות בסביבה הכלכלית, הרגולטורית והטכנולוגית. במסגרת זו קיבלה גם משנה תוקף העובדה כי מתודולוגיית ה-SREP של הפיקוח על הבנקים תואמת להוראות באזל ול-Best Practice של רשויות פיקוח מובילות בעולם. לצד זאת נעשו כמה עדכונים במתודולוגיה, על-מנת לדייק ולשפר את יכולות הערכת פרופיל הסיכון.

2. **תוכניות העבודה של התאגידים הבנקאיים ושל חברות כרטיסי האשראי:** כמדי שנה בשנה, גם בתחילת שנת 2024, כחלק מהשגרה השנתית, בחן הפיקוח על הבנקים את תוכניות העבודה של התאגידים הבנקאיים ושל חברות כרטיסי האשראי. מטרת התהליך היא להכיר ולהבין את היוזמות, היעדים המרכזיים שהוגדרו בתוכניות העבודה והסיכונים הנגזרים מהם. זאת גם על-מנת לוודא שהיעדים הולמים את האסטרטגיה של התאגידים הבנקאיים וכי הסיכונים הנגזרים מהתוכניות אינם חורגים מתיאבון הסיכון הפיקוחי. בסיכום התהליך בחן הפיקוח את הצורך בעדכון המשימות בתוכנית העבודה הפיקוחית לשנת 2024 בהתאמה לתוכניות העבודה של התאגידים הבנקאיים, וכן העביר דגשים לחיזוק תהליכי הניהול ובקרת הסיכונים כאשר היה צורך בכך.

3. **ההתפתחות במימון ענף הבינוי והנדל"ן:** בשנת 2024 קיים הפיקוח על הבנקים מעקב הדוק אחר ההתפתחויות במימון ענף הבינוי והנדל"ן. המעקב התמקד בהתרחבות השימוש במבצעי שיווק דירות של היזמים, ובכלל זה העמדת הלוואות "בולט" בסבסוד הקבלנים ומכירה בתנאי תשלום לא-לינאריים (מבצעי "20-80") ובניתוח היתרונות והסיכונים של מבצעים אלה. בחודש אוקטובר 2024 הפיץ הפיקוח על הבנקים מכתב לתאגידים הבנקאיים, ובו נדרשו הבנקים לעשות ניתוח מגובה בנתונים של השפעת ההתפתחויות על הסיכונים הן בענף הבינוי והנדל"ן הן בתיק הדיור תוך-כדי מתן התייחסות לנאותות הבקורות והכללים במדיניות האשראי של הבנקים. הבנקים התבקשו לכלול בניתוח המלצות לצעדים מתאימים, לרבות קביעת מגבלות, לפי הצורך. כמו-כן נדרשו הבנקים לוודא כי ההפרשות להפסדי אשראי יתנו ביטוי נאות לעלייה בסיכון ולהתאים את הגילוי הכמותי והאיכותי לציבור במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה.

בהמשך לצעדים שנקט הפיקוח כאמור לעיל, ולאחר שבחן את תגובת מערכת הבנקאות, מצא הפיקוח על הבנקים לנכון לקבוע הוראת שעה בתחום (ראו הרחבה בפרק אסדרה יציבותית סעיף 1).

4. **המשכיות עסקית:** בצל מלחמת "חרבות ברזל" הייתה שנת 2024 שנה מאתגרת בהיבטי המשכיות עסקית, בין היתר על רקע הלחימה העצימה, תרחישי האיום הפוטנציאליים וגיוס מילואים נרחב. במהלך השנה פעל הפיקוח על הבנקים להבטחת שירותים בנקאיים חיוניים לאוכלוסייה. כמו-כן השתתף בהערכות מצב של הגורמים הלאומיים והנחה את מערכת הבנקאות בהתאם. לצד זאת פעל הפיקוח לקידום מוכנות מערכת הבנקאות להתמודדות עם אתגרים ותרחישים נוספים, כגון תרחיש עלטה ונתק תקשורת.

5. **פיקוח על חברות כרטיסי אשראי ובנקים חדשים:** הפיקוח על הבנקים רואה בחברות כרטיסי האשראי ובבנקים חדשים מחוללי-תחרות פוטנציאליים, ולצד פיקוח יציבותי, הכולל בחינה ומעקב שוטף, הפיקוח בוחן בהתמדה כיצד להמשיך ולפעול להסרת חסמים ומגבלות. חברות כרטיסי האשראי נמצאות בשלבים כאלו ואחרים של שינויים במבני-הבעלות, אשר מחייבים ניטור מוקפד של היבטי ממשל-תאגידי. נוסף על כך, החברות פועלות לפיתוח המודל העסקי והרחבת מקורות-הכנסה באמצעות מוצרים חדשים בעולמות התשלומים המתפתחים. הפיקוח ליווה ובחן זאת תוך-כדי יישום גישה מאפשרת.

בקרב הבנקים החדשים המשיך הפיקוח במעקב הדוק אחר ההתפתחות העסקית והתפתחות מדדי-הסיכון בראייה מבוססת-סיכון כדי לאפשר את המשך הצמיחה העסקית ומתן מענה מיטבי ללקוחות.

6. **ניטור ובקרה אחר סיכון-האשראי לעסקים גדולים:** במהלך שנת 2024 קיים הפיקוח על הבנקים בחינה של תהליכי הניטור והבקרה אחר סיכון-האשראי לעסקים גדולים המתקיימים בתאגידים הבנקאיים והתאמתם לנדרש בהוראות-הפיקוח הנוגעות לדבר. הבחינה התמקדה בתהליכים המרכזיים המיושמים לניטור ובקרה אחר הפעילות הזו ובהם: תהליכי הניטור השוטף, מדידת-הסיכון ברמת הלווה הבודד וברמת התיק בכללותו, תהליכי ניהול רשימות-המעקב והסיווגים וכן תפקודה של פונקציית בקרת-האשראי בתאגידים הבנקאיים. עם סיום הבחינה הוציא הפיקוח על הבנקים מכתבים לתאגידים הבנקאיים שכללו את סיכום הממצאים ודרישות לשיפורים בתהליכים, בבקרות ובתשתית המיכונית התומכת.

7. **תכנוני-ההון של הבנקים:** בצל אי-הוודאות הגבוהה ששררה לאחר פרץ מלחמת "חרבות ברזל", ביצע הפיקוח על הבנקים בחינה מקיפה של תכנוני-ההון של התאגידים הבנקאיים על-מנת לוודא ולהבטיח קיומן של כריות-הון הולמות. במסגרת הבחינה הונחו הבנקים לבחון את מדיניות חלוקת-הדיבידנדים וביצוע רכישות עצמיות של מניות על-רקע השלכות המלחמה, התעצמות הסיכון הגיאופוליטי, הורדת דירוג מדינת ישראל ותרחישים נוספים.

8. **מדידת הלימות-ההון בדגש על מדידת נכסי-סיכון-האשראי:** במהלך שנת 2024 ערך הפיקוח על הבנקים סקירה רוחבית בנושא בחינת נאותות מדידת הלימות-ההון, בדגש על מדידת נכסי-סיכון-אשראי, וזאת בהסתמך על דוחות ביקורת שערכו רואי-החשבון המבקרים לדרישת הפיקוח. בסיום התהליך הוציא הפיקוח על הבנקים מכתבים לתאגידים הבנקאיים והם כללו הנחיות, דגשים והמלצות פרטניות לביצוע שיפורים בתהליכי העבודה והבקרה ובתשתיות המיכוניות התומכות. כמו-כן, לאור חשיבות נאותות ההון בשמירה על יציבות התאגידים הבנקאיים, הועברה דרישה לקיים ביקורת מיוחדת בנושא בתדירות שלא תעלה על 3 שנים.

9. **איסור הלבנת-הון ומימון-טרור:** בתחום איסור הלבנת-הון ומימון-טרור קיים הפיקוח על הבנקים במהלך שנת 2024 סדרה של בדיקות בנושאים, דוגמת נאותות הדיווחים המועברים לרשות איסור הלבנת-הון, נאותות הדיווח לרשות איסור הלבנת-הון על-אודות פעולות של העברות באמצעות חשבונות קורספונדנטיים ועל מערך הטיפול באיסור מימון-טרור. בבדיקות אלו נבחנו איכות מערכי הבקרה וניהול-הסיכונים בבנקים ונאותות היישום וההטמעה של ההוראות, ובמסגרתן הושם דגש על בחינת נאותות הטיפול והדיווח, ובכלל-זאת נאותות המדיניות והנהלים, נאותות תהליכי זיהוי-לקוחות, הליך "הכר את הלקוח", אופן דירוג לקוחות בסיכון, תהליכי-בקרה, איתור ודיווח על פעילות בלתי-רגילה ואיכות המערכות והאמצעים המיכוניים המשמשים את הניהול והבקרה בבנק.

10. **חיזוק הגנת-הסייבר במערכת הבנקאות:** בשנת 2024 המשיך הפיקוח על הבנקים במאמציו לחיזוק וקידום הגנת-הסייבר במערכת הבנקאות הישראלית. בתוך-כך, ובמסגרת פעילות הפיקוח לקידום עמידות וחוסן בהיבטי סייבר, המשיך הפיקוח במעורבותו בתוכנית הרב-שנתית לקידום מענה הגנת-סייבר מדינתי המונגש

למגזר הפיננסי ובתוך-כך שדרוג ה-CERT הפיננסי¹. תוכנית זו, שאותה אישרו בשנת 2022 נגיד בנק ישראל, המפקח על הבנקים, ראש מערך הסייבר הלאומי, גופי אסדרה פיננסיים נוספים וגורמי הסייבר הלאומיים, מיושמת תוך-כדי מעקב הפיקוח אחר התקדמות המשימות השונות. במסגרת הפיקוח בתחום זה נעשו פעולות בקרה והערכה שוטפות מול מערכת הבנקאות והן כללו, בין היתר, סקירה מעמיקה של היבטים שונים, לרבות מדדי-סיכון וביצוע בתחום הגנת-סייבר, בחינת יישום של עקרון ההגנה הרב-שכבתית בקרב מערכת הבנקאות וכמו-כן ליווי היבטי הגנת-סייבר בתאגידים בנקאיים חדשים במסגרת תהליכי הקמתם. צעדים אלה משתלבים כחלק מאסטרטגיה רחבה של הפיקוח על הבנקים בתחומי הגנת-הסייבר, שנועדה לבסס את חוסן מערכת הבנקאות ואת אמון-הציבור בה אל מול אימי-סייבר מתפתחים.

11. **היבטי-סיכון באשראי לדיוור:** בשנת 2024 חווה ענף-הדיוור ביקושים מוגברים, שהובילו לגידול ניכר ביתרת תיק-האשראי לדיוור במערכת הבנקאות. העלייה בשיעורי האינפלציה והעלאות הריבית הביאו לגידול ניכר בתשלומים החודשיים של הלוואים, בעוד ההכנסה החודשית לא עלתה באותה מידה. במקביל חלה עלייה במחזור הלוואות לדיוור, בין היתר ככלי להתאמת יחס ההחזר להכנסה הפנויה של הלוואה. במהלך שנת 2024 בחן הפיקוח על הבנקים היבטים נבחרים הנוגעים לחיתום ובקרה אגב מחזור הלוואות לדיוור ובכלל-זה: אופן ההכרה בשווי-הנכסים, אופן חיתום אשראי נוסף לדיוור אגב מחזור הלוואה, אופן חישוב הכנסתם הפנויה של הלוואים. הפיקוח ימשיך לבחון נושא זה גם בשנת 2025.

12. **ניהול סיכונים-מודלים:** במהלך שנת 2024 ערך הפיקוח על הבנקים ביקורות בתחום ניהול סיכונים-מודלים במספר נושאים ובכללם בנושא הלוואות לדיוור, הנמצא במוקד העשייה הפיקוחית בשנים האחרונות. הבדיקות כללו בחינה מקיפה של מגוון מודלים המשמשים בתחום זה, לרבות מודלי חיתום, מודלי דירוג התנהגותיים, מודלי תמחור ומודלי פירעונות מוקדמים. מטרת הבדיקות היא לחזק את חוסנם ויציבותם של התאגידים המפוקחים, לצמצם פערי-מידע ולחזק את ניהול-הסיכונים בתחום וזאת באמצעות שיפור המודלים והתהליכים המתבססים על תוצאותיהם. לשיפורים אלו ישנה חשיבות רבה הן מצד הלקוח - בהתאמת תנאי הלוואות ובהרחבת האפשרויות לקבלת אשראי - הן מצד מערכת הבנקאות - פיקוח על יציבות וחוסן המערכת באשר לחשיפה לסיכונים.

13. **ניהול סיכונים-שוק ונזילות:** לאור השינויים בסביבת הריבית ולנוכח קריסת מספר בנקים בארצות-הברית בשנת 2023 בשל התממשות סיכון-הריבית וסיכון-הנזילות (להרחבה ראו תיבה ה'-2 בסקירת מערכת הבנקאות לשנת 2023) פעל הפיקוח על הבנקים לשיפור הבקרה על סיכון-הריבית בבנקים ולישיפור המדידה והגילוי בדוחות לציבור של הבנקים על החשיפה לסיכון זה. בנושא הנזילות פעל הפיקוח על הבנקים לשיפור הגילוי בדוחות לציבור של הבנקים על החשיפה לסיכון זה וכן החל בסקירה בנושא היערכות לשעת-חירום. כמו-כן נבחנה פעילות נוסטרו בסיכון השקעה.

14. **פעילות התאגידים הבנקאיים במכשירים פיננסיים נגזרים:** במהלך שנת 2024 ערך הפיקוח על הבנקים סקירה מערכתית של פעילות התאגידים הבנקאיים במכשירים פיננסיים נגזרים. הבחינה כללה ניתוח כמותי של נתוני הפעילות וכן סקירה איכותית של תהליכי-הניטור, הבקרה והדיווח אחר הסיכונים הכרוכים בפעילות. בסיום הסקירה הועברו לבנקים הנוגעים בדבר דגשים לשיפור בתהליכי הניטור והדיווח. כמו-כן הודקו תהליכי המעקב השוטף בנושא זה בפיקוח על הבנקים.

15. **ריכוזיות הפיקדונות:** בשל הגידול בשיעור פיקדונות מוסדיים על-חשבון פיקדונות קמעונאים וסיטונאים, חלה בשנים האחרונות עלייה מסוימת בריכוזיות הפיקדונות בחלק מהתאגידים הבנקאיים וכן חל גידול בשיעור

¹ ה-CERT הפיננסי (Computer Emergency Response Team) נועד לתת מענה לאימי-סייבר ייחודיים למגזר הפיננסי ולשמש מעטפת-הגנה משלימה שאינה מפחיתה מאחריות התאגידים הבנקאיים, תוך-כדי הרחבת יכולות ההגנה שאי-אפשר לממשן באופן עצמאי ברמת התאגיד הבנקאי הבודד, או לחלופין ראוי שתתקיימנה ברמה המדינתית כדי לחזק את המערכת הכלכלית כולה.

פיקדונות גדולים. בעקבות כך, במהלך שנת 2024 נעשתה בחינה של מדיניות ניהול הנזילות, בדגש על ניהול ריכוזיות המקורות ותהליכי הניטור והדיווח בנושא. בסיכום התהליך הונחו הבנקים להרחיב את הניטור והדיווח בנושא, לרבות באמצעות מגבלות ואינדיקטורים.

16. **בקרה על הדיווח לציבור:** בתחום הדיווח לציבור השלים הפיקוח על הבנקים סדרה של בדיקות במערכת הבנקאות כדי לוודא שהתפתחויות באיכות תיקי-האשראי של התאגידים הבנקאיים מובאות בחשבון באופן הולם בהפרשות להפסדי-אשראי של התאגידים הבנקאיים. הפיקוח פעל כדי לוודא שההשלכות של מלחמת "חרבות ברזל" והפעולות שנקטו התאגידים הבנקאיים לטובת הציבור מקבלות ביטוי מלא בדוחות הכספיים שלהם. כמוכן, לנוכח חוסר-הוודאות הרב בסביבה הכלכלית בתקופה זו, פעל הפיקוח על הבנקים כדי לוודא כי ההפרשות להפסדי-אשראי ממשיכות להיות זהירות וכדי לחזק את הבקורות של מערכת הבנקאות על מדידת-השקעות במניות. זאת על-מנת להבטיח זיהוי מהיר של הפסדים מירידת הערך של השקעות אלה.

17. **פיקוח על שלוחות בנקים ישראליים בחו"ל:** במהלך שנת 2024 ערך הפיקוח על הבנקים בחינה מוגברת של פעילות שלוחות התאגידים הבנקאיים בחו"ל, בדגש על היבטי-רישוי וממשל-תאגידי, אסטרטגיה ומודל-עסקי, וכן ניתוח סיכונים הכרוכים בפעילות השלוחות, בדגש על סיכוני-ציות ורגולציה. כמוכן התהדק הקשר עם הרגולטורים במדינות הנוגעות לעניין, וכחלק מכך קיימה משלחת מטעם הפיקוח סדרת פגישות עם רשויות הפיקוח הנוגעות לדבר בארה"ב. במסגרת ביקור המשלחת קיימו נציגי הפיקוח מפגשים עם הנהלות השלוחות.

18. **פיקוח על סניפי בנקים זרים בישראל:** עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" הידק הפיקוח על הבנקים את המעקב אחר פעילות סניפי הבנקים הזרים בישראל. בתוך-כך עודכן הפיקוח באשר לאופן התמודדת הסניפים עם השלכות המצב הגיאופוליטי בישראל בנושאים שונים, כדוגמת שינויים בתיאבון-הסיכון של הסניפים הזרים והחשיפה בביצוע עסקאות מול גופים ישראליים בכלל, ומול מערכת הבנקאות בפרט, וכן לגבי אופן הטיפול בסוגיות שונות בתחומי הציות.

19. **בחינת היבטי פיקוח ובקרה קבוצתית על פעילות זרועות-ההשקעה הריאליות:** במהלך שנת 2024, על רקע הצמיחה הגבוהה בפעילות של זרועות-ההשקעה הריאליות בחלק מהתאגידים הבנקאיים בשנים האחרונות ושינויים שחלו בהיבטי ממשל-תאגידי ומבנה ארגוני, ביצע הפיקוח על הבנקים סקירת פעילות של חברות אלו. במסגרת הסקירה נבחנו החשיפה לסיכונים ותהליכי-הניהול, לרבות: ממשל-תאגידי, פיקוח ובקרה קבוצתיים, היבטי-ציות ורגולציה הנוגעים לפעילות. בסיום הסקירה שלח הפיקוח על הבנקים מכתבים לתאגידים הבנקאיים הנוגעים לדבר, אשר כללו הנחיות, דגשים והמלצות לשיפורים בתהליכי הניהול והבקרה.

20. **ניהול אירוע CrowdStrike:** בתאריך 19 ביולי 2024 הפיצה חברת CrowdStrike (חברת סייבר גלובלית המספקת מוצר הגנה על שרתים ותחנות קצה) עדכון לא תקין אשר גרם לכשל שהוביל במדינות רבות בעולם לקריסת המערכת בצידוד-קצה שעליו מותקנת מערכת הפעלה מסוג Microsoft. התקלה השפיעה על ארגונים רבים בעולם בתחומים שונים, וביניהם גם על מערכת הבנקאות. לאחר שאושר שאין מדובר באירוע סייבר, טופלה התקלה בהיבטה הטכנולוגי במערכת הבנקאות תוך-כדי פיקוח הדוק וליווי צמוד. מתוך כלל התאגידים המפוקחים רק בודדים נפגעו בצורה משמעותית. רוב מוחלט של השירותים החיוניים באותם גופים הושבתו לגמרי (מערכת סניפית, אתר, יישומון, בנקטים), אולם בתוך כמה שעות חזרו לתפקוד מלא כל השירותים החיוניים ללקוחות מערכת הבנקאות. הפיקוח על הבנקים קיים הליך הפקת-לקחים וגיבוש תובנות רוחביות לצורך שיפור ההערכות להתמודדות עם אירועי-כשל טכנולוגיים לצורך זיהוי מוקדם ככל-האפשר בקורות אירוע דומה ושיפור יכולות טיפול ותגובה מהירות בכל החזיתות.

21. **תהליכי ניהול EOL/EOS:** הפיקוח על הבנקים קיים ביקורת שבמסגרתה נבחן אופן ניהול הסיכונים הקשורים

ב-EOL/EOS², לרבות יישום תהליך לזיהוי רכיבים המתקרבים ל-EOL ו-EOS, ביצוע הערכת סיכונים העלולים לנבוע מהמשך השימוש ברכיבים שזוהו כאמור ויישום בקורות למזעור הסיכונים.

22. **ממשל דאטה:** לאור חשיבות נושא המידע וההתפתחויות בתחום, נעשתה בחינה במספר תאגידים בנקאיים על היערכותם לתחום והיכולת שלהם לשליפת מידע בראייה צופה פני-עתיד. מטרת הבחינה הייתה, בין היתר, קבלת פיקוחי על-אודות הרמה והשלב של הבשלות הארגונית ביישום מיזמים בתחום הדאטה ובחינת הצורך בצעדים פיקוחיים פרטניים או רוחביים בתחום.

23. **סקירה בנושא דיווח על אירועי כשל-טכנולוגי בעלי-משקל:** במלאת כ-3 שנים לעדכון העיקרי בהוראת ניהול-בנקאי תקין מספר 366³, ערך הפיקוח על הבנקים סקירה המאפשרת בחינה רוחבית של מערכת הבנקאות נוסף על דיוק טוב יותר של דרישות ההוראה ואופן יישומן בתאגידים הבנקאיים. זאת כדי לאפשר, בין היתר, הגדרת תבחינים (קריטריונים) לאירוע כשל-טכנולוגי בעל-משקל התואמים את מטרות ההוראה ומאפייני התאגיד, קיום תהליכים תקינים בתאגידים הבנקאיים לזיהוי מהיר ואיכותי של אירוע מסוג זה וקיום תהליכי-בקרה ותחקור והפקת-לקחים.

24. **מחשוב קוונטי:** ההיערכות להתמודדות עם הסיכונים בעידן המחשוב הקוונטי, המאופיין בכוח-מחשוב עצום ובמהירות עיבוד נתונים גבוהה בהרבה מהמחשבים הקיימים, מעסיקה מאסדרים ברחבי-העולם. בשנה האחרונה הגיעו שתי פניות כבדות-משקל של גופים ממשלתיים אשר קראו לארגונים שבפיקוחם להתחיל בהיערכות מדורגת להתמודדות עם Post Quantum Cryptography. לאור זאת, במהלך שנת 2024 החלה בחינה ראשונית של הנושא בפיקוח על הבנקים ובחודש ינואר 2025 שלח המפקח על הבנקים מכתב אשר מתווה את ההיערכות הראשונית הנדרשת של מערכת הבנקאות להתמודדות עם סיכונים אבטחת-המידע והסייבר הקשורים למחשוב קוונטי, ובפרט סיכונים פריצת-הצפנה בעידן המחשוב הקוונטי. המכתב כלל דרישות בשלושה מישורים: העלאת מודעות לנושא בתאגיד הבנקאי ומעקב שוטף אחר התפתחויות בתחום המחשוב הקוונטי והערכת סיכונים-הסייבר הנלווים; מיפוי נכסי-מידע מוצפנים כחלק מהדרישה למיפוי נכסי-מידע אשר כלולה בהוראת נב"ת 364³; והיערכות לפיתוח מיומנויות ויכולות התמודדות עם סיכונים-סייבר הקשורים למחשוב קוונטי.

25. **מידע ודיווחים:** בשנים האחרונות הפיקוח על הבנקים בוחן את ההתפתחויות בעולם בתחום הדיווח לרגולטורים. במסגרת הבחינה הזו ולאור צרכי-המידע המתפתחים, הוחלט להשקיע בפיתוח יכולות ומתודולוגיות לאיסוף, תחקור, ניתוח והפקת תובנות חכמות מנתוני-עתק (Big Data). במסגרת זו נעשו ניתוחים בנושא הבנקאות בחברה הערבית: בחינה של הנגשת השירותים הבנקאיים בחברה הערבית, שימושים בערוצי בנקאות בתקשורת, נגישות למשכנתאות ובחינת סוגיות אפליה בתמחור. בגלל החשיבות בהבנת כלל ההיבטים הקשורים בתהליך לקיחת המשכנתה וכן חשיבות ניתוח מחזור החיים של ההלוואה, הורחב בשיעור ניכר המידע הנאסף על משכנתאות ונעשו ניתוחי-עומק בעולם המשכנתאות - בחינה מעמיקה של נושא הפיגורים בתשלומים, בחינה של נושא האשראי הנוסף על הלוואות קיימות לדיוור, ניתוח שוטף של נתוני המשכנתאות, ניתוח של עולם יועצי-המשכנתאות וכן מתן זרקור על דירות קבלן.

פותחו כלים מתקדמים לניתוח נושא הסינוף - פריסת הסניפים והנגישות לסניפים ולמכשירים אוטומטיים, השירותים השונים הניתנים בסניפים ללקוחות וניתוח סגירת סניפים. אנו נמצאים בסיום מהלך רחב של עדכון הוראת-הדיווח לנושא.

² לכל מוצר טכנולוגי יש מחזור חיים שאותו מגדיר היצרן או הספק שלו. ישנן שתי נקודות-זמן שיש להתייחס אליהן בהקשר זה: End of Life (EOL), שהיא נקודת-הזמן שבה פיתוח המוצר ומכירתו נעצרים, ו-End of Support (EOS), שהיא נקודת-הזמן שבה מופסקים שירותי-התמיכה במוצר לרבות תמיכה טכנית, עדכוני-אבטחה ושירותי-לקוחות. הסיכונים הקשורים ב-EOS/EOL כוללים, בין היתר, מגבלות פונקציונליות, קשיי-תחזוקה, אי-התאמה למערכות אחרות, עלויות תפעוליות גבוהות ופוטנציאל מוגבר לפגיעויות אבטחת-מידע.

³ הוראת ניהול-בנקאי תקין מספר 366 עוסקת, בין היתר, בדיווח לפיקוח על הבנקים בקורות אירוע כשל-טכנולוגי מהותי בתאגידים הבנקאיים. מטרת ההוראה היא זיהוי סיכונים מערכתיים וסיכונים טכנולוגיים מהותיים אשר עשויים לפגוע ביציבות ברמת התאגיד הבודד, ואשר הפיקוח על הבנקים נדרש בהם להיות מעודכן קרוב ככל האפשר למועד זיהוי האירוע כבעל-משקל.

נוסף על כך, ריבוי המידע והצורך לזהות מגמות, חריגות ואירועים בחלון זמן מיטבי הביאו לקידום פיתוח מערכת-התרעות - פיתוח והטמעה של מערכת-התרעות חכמה המשתמשת במודלים מתקדמים (ML) להצפה של התרעות חכמות על מידע (כמותי ומילולי) המתקבל בפיקוח בסמוך לקבלת המידע. במסגרת זו מפותחים מודלים לאיתור אנומליות וזיהוי-מגמות.

עיצומים

עיצום כספי בגין הפרת חוק איסור-הלבנת-הון

במסגרת תהליכי ביקורת שביצע הפיקוח על הבנקים ותהליכי בקרה שעשו התאגידים הבנקאיים בהיבטי איסור-הלבנת-הון ומימון-טרור, נמצאו מספר מקרים שבהם התאגידים הבנקאיים הפרו חובות מכוח צו איסור הלבנת-הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת-הון ומימון-טרור), התשס"א-2001 (להלן: "הצו") או הפרות של הוראת-ניהול בנקאי תקין 411 בנושא: "ניהול סיכונים-איסור הלבנת-הון ומימון-טרור (להלן: "ההוראה").

על רקע האמור, במהלך שנת 2024 החליטו ועדת העיצומים לתאגידים בנקאיים, שהוקמה מכוח חוק איסור-הלבנת-הון, התש"ס-2000, והמפקח על הבנקים על הטלת עיצום כספי על חמישה תאגידים בנקאיים: עיצום בסך של 3.3 מיליוני ש"ח על בנק לאומי לישראל בע"מ, עיצום בסך של 2.85 מיליוני ש"ח על בנק ירושלים בע"מ, עיצום בסך של 2.4 מיליוני ש"ח על בנק דיסקונט בע"מ, עיצום בסך של 1.65 מיליוני ש"ח על Citibank N.A, ועיצום בסך של 200 אלפי ש"ח על HSBC Bank plc.

אסדרה יציבותית

אחד האמצעים המרכזיים לחיזוק יציבותה של מערכת בנקאות והבטחת תפקודה התקין הוא באמצעות מתן הוראות בנושאי ניהול והגבלה של הסיכונים הפיננסיים (להלן: "יציבות"). הפיקוח על הבנקים מאמץ אמות-מידה מקובלות בעולם לאסדרה יציבותית, ובפרט את אלו שקבעו ועדת באזל וארגון ה-FATF (בנושאי איסור הלבנת-הון ומימון-טרור). להלן עיקרי הנושאים שבהם פעל הפיקוח על הבנקים בנושאים של אסדרה יציבותית:

1. **עלייה בסיכון האשראי לענף הבינוי והנדל"ן ולשוק-הדיור:** במהלך שנת 2024 עקב הפיקוח על הבנקים וניטר את ההתפתחויות בשוק-הדיור, ובפרט אחר העלייה הניכרת במנגנוני-המימון השונים המוצעים בשוק במסגרת מבצעי-עידוד שונים מטעם היזמים. מבצעי העידוד כוללים בעיקר עסקאות שלפיהן הרוכש יכול לדחות חלק ניכר מהתשלום על הדירה עד למועד המסירה ("תשלום לא-לינארי") וכן הלוואות לדיור מסוג "בולט" או "בלון", שבהן מועמדת ללוואה הלוואת "בולט" או "בלון" והיזם משלם את תשלומי-הריבית, כולם או חלקם, בין במועד העמדת ההלוואה ובין במהלכה.

לנוכח המשך מגמת העלייה במאפייני-הסיכון בשוק-הדיור (להרחבה ראו תיבה ה'-2 לסקירה זו והתייחסות לעיל בפרק זה) פרסם הפיקוח על הבנקים הוראות-שעה (התאמת הוראות-ניהול-בנקאית-תקין 203 ו-329) הוראות אלה, אשר יעמדו בתוקף עד לסוף שנת 2026, כוללות הנחיות נוספות שמטרתן צמצום הסיכון לכלל הגורמים המעורבים בשוק באמצעות חיזוק ניהול-הסיכונים, חיזוק כושר-הניטר וחזוק הגנת-הצרכן.

צעדים אלה מאזנים בין הפחתת הסיכון המתגבר מהשימוש במנגנוני-המימון לבין המשך שימוש מבוקר בכלי זה בשוק-הדיור. הצעד העיקרי הוא הקצאת הון נוספת על מיזמים לבנייה למגורים, אשר בהם שיעור החוזים שחלק ניכר ממחיר המכירה בהם נדחה עד למועד המסירה (פריסת-תשלומים לא-לינארית) עולה על 25%, תוך-כדי קביעת הוראת-מעבר ביחס למיזמים קיימים. נוסף על כך נקבעה מגבלה על שיעור הביצועים בהלוואות "בולט"

או "בלון" בסבסוד קבלן, באופן שלא יעלה על 10 אחוזים מסך הביצועים ברבעון קלנדרי בגין הלוואות למטרת מגורים (להרחבה ראו תיבה ה'-2 בסקירה זו, הסוקרת את מבצעי העידוד של יזמים לרכישת דירות).

2. **מחזורים, פיגורים ופירעונות מוקדמים של משכנתאות:** בשנת 2024 הוציא הפיקוח הוראת דיווח חדשה על מחזורים, פיגורים ופירעונות מוקדמים במשכנתאות. ההוראה תאפשר מעקב אחר המשכנתאות הפרטניות לאורך השנים, הבנה טובה יותר של הסיכונים המתפתחים וניתוחי עומק וכן תאפשר פרסומים הנדרשים לצורכי דירוג תיקי משכנתאות ושכלול שוק האגוח.

3. **הוראה חדשה בנושא ניהול סיכונים מודלים:** באוגוסט 2024 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת ניהול בנקאית תקין חדשה, נב"ת 369, בנושא ניהול סיכונים מודלים. פעילות התאגידים הבנקאיים וניהול הסיכונים השונים שאליהם הם חשופים בפעילותם נעשים בין היתר באמצעות מודלים. ככלל, "מודל" הוא שיטה כמותית המיישמת תיאוריות סטטיסטיות, כלכליות, מימוניות או מתמטיות, טכניקות והנחות לצורך עיבוד של נתוני קלט לכדי פלט. השימוש של התאגידים הבנקאיים במודלים הוא הכרחי ומועיל, אולם הדבר כרוך בסיכונים, בעיקר בשל הפוטנציאל לטעויות במודלים או לשימוש לא נכון בהם. ההוראה נקבעה במטרה לחזק את אופן ניהול סיכונים מודלים במערכת הבנקאות, והיא מבוססת על האסדרה של הרגולטורים האמריקאים (ה-OCC וה-FED), הנחשבת למובילה בתחום. ההוראה מציבה לתאגידים הבנקאיים דרישות לניהול יעיל של סיכונים מודלים, באמצעות ביסוס תהליכי ממשלתי-תאגידי מקיפים המהווים מעטפת לניהול הסיכונים, וכן מציגה תפיסה עדכנית לתהליכי התיקוף והבקרה של המודלים, הן על בסיס שוטף הן על בסיס תקופתי. ההוראה מתייחסת בין היתר למודלים מבוססי בינה מלאכותית (AI), ומחילה את הדרישות לניהול סיכונים מודלים גם על מודלים אלה, תוך כדי התייחסות למאפייניהם הייחודיים. הפיקוח קבע כי מועד כניסת ההוראה לתוקף יהיה שנה מיום פרסומה, וזאת כדי לאפשר לתאגידים הבנקאיים להיערך ליישומה. כמו כן נקבעו הסדרי מעבר להחלת הדרישות על מודלים שהיו בשימוש עוד בטרם פרסום ההוראה.

4. **אימוץ של הנחיות באזל בנושא חשיפות גדולות:** בפברואר 2025 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת ניהול בנקאית תקין המבוססת על הוראת באזל בנושא "חשיפות גדולות". זאת לאחר קיום סקר לבחינת ההשפעה הכמותית של ההוראה החדשה והתמקדות בהשלכותיה של ההוראה החדשה על רמת הריכוזיות במערכת הבנקאות. ההוראה תיכנס לתוקף ב-1 בינואר 2026, עם הסדרי מעבר לגבי חריגות שיווצרו עקב יישומה לראשונה, ותחליף בכך הוראה קיימת בנושא.

5. **מגבלת חבות ענפית:** על רקע מלחמת "חברות ברזל" ובמטרה לתמוך בצורכי האשראי של המשק, תוקנה בחודש אוקטובר 2024 הוראת ניהול בנקאית תקין 315: "מגבלת חבות ענפית", כך שהארכה ההקלה בנושא "ענף בינוי ונדל"ן" בשנתיים נוספות עד 31 בדצמבר 2027 וכן נוספה הקלה ולפיה שיעור מגבלת החבות הענפית בענף "שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח" תיבחן בנפרד ביחס לישראל ולחו"ל, כאשר המגבלה המצרפית (ישראל וחו"ל) לא תעלה על שיעור של 25 אחוזים. גם הקלה זו תהיה בתוקף עד ליום 31 בדצמבר 2027.

6. **יחס מינוף:** הוראת באזל המעודכנת בנושא יחס מינוף תורגמה לקראת הפצתה לדיון ראשוני עם מערכת הבנקאות. במסגרת אימוץ ההוראה נבחנו גם שיעורי יחס המינוף ותמהילים. לאור האמור, הוארכה ההקלה שניתנה בתקופת הקורונה ועוגנה כהוראת שעה במסגרת הוראת יחס המינוף.

7. **מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי:** בהתאם למדיניות האימוץ של תקנים בין לאומיים מקובלים בנושא פיקוח על בנקים, ביוני 2024 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון להוראה בנושא מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי. ההוראה המעודכנת משנה את שיטת חישוב נכסי סיכון בגין סיכון תפעולי. לפי השיטה החדשה יתבסס החישוב על שני רכיבים עיקריים: רכיב האינדיקטור העסקי - אומד המבוסס על רכיבים מהדוח הכספי של התאגיד הבנקאי; מכפיל ההפסד הפנימי - אומד המבוסס על היסטוריית ההפסדים התפעוליים של התאגיד הבנקאי. ההוראה תכנס לתוקף ב-1 בינואר 2026.

8. ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור:

8.1. בשנת 2024 בוצעו מספר עדכונים בהוראת ניהול בנקאית תקין 411 בנושא: "ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור" ("ההוראה"). להלן פירוט הנושאים העיקריים שבהם עוסקים העדכונים:

8.1.1. בספטמבר 2024 עוגן נספח ב' 6 להוראה כהוראת שעה עד ליום 31 בינואר 2025, המתיר לתאגידים הבנקאיים לאמת את פרטי הזהויות של מקבלי שירות על פי תעודת זהות שאינה כוללת אמצעי זהויות ביומטריים ולא מוטבע עליה תוקף, וזאת אף אם תוקפה של התעודה פקע. עדכון זה בא על רקע קשיים תפעוליים אגב פקיעתן ההדרגתית של תעודות זהות אלו החל מאוגוסט 2024, ובמטרה להקל על מערכת הבנקאות בהתנהלות הפיננסית אל מול לקוחותיה. העדכון נקבע בתיאום עם רשות האוכלוסין וההגירה.

8.1.2. בדצמבר 2024 הוארך פעם נוספת תוקף הוראת השעה שנקבעה בנספח ב' 5 להוראה (זאת לאחר שהוארך בתחילת 2024 וביוני 2024, בכל פעם לחצי שנה), כך שיהיה אפשר לפתוח חשבון בנק באמצעות תעודת עולה עד 90 יום מיום הנפקתה וזאת חלף אימות באמצעות תעודת זהות, עד לסוף 2025. עדכון זה נעשה בתיאום רשות האוכלוסין וההגירה ובמטרה להקל ככל האפשר על העולים החדשים מרוסיה, אגב המלחמה בין רוסיה לאוקראינה, בהתנהלותם מול מערכת הבנקאות בישראל.

8.2. על רקע כניסתו לתוקף של חוק הסדרת העיסוק בשירותי תשלום וייזום תשלום, תשפ"ג-2023, פרסם ביוני 2024 הפיקוח על הבנקים מכתב פיקוחי בנושא פעילות התאגידים הבנקאיים מול לקוחות מסוג נותני שירותי תשלום. המכתב קבע כי בעת פתיחה וניהול של חשבונות מרובי נהנים לטובת לקוחות נותני שירותי התשלום, כנדרש בחוק, יהיה רשאי התאגיד הבנקאי להסתפק בקבלת הצהרה על הנהנים בחשבון בתדירות של אחת לחודש, ובלבד שקיבל התחייבות בכתב מנותן שירותי התשלום כי ימציא לתאגיד הבנקאי את רשימת הנהנים בחשבון, על פי דרישת התאגיד הבנקאי. עוד צוין במכתב כי עם כניסתו לתוקף של צו איסור הלבנת הון שיחול על חברות תשלומים, יפעל הפיקוח למתן הקלות בניהול חשבונות המנוהלים לצורך פעילותם.

8.3. במרץ 2024 נעשו כמה עדכונים בקובץ שאלות ותשובות בנושא של יישום צו איסור הלבנת הון וההוראה, הכוללים התאמות של מונחי הקובץ לחוק שירותי תשלום, התשע"ט-2019, והוספת שאלות חדשות אגב סוגיות שעלו ממערכת הבנקאות בתקופה האחרונה. זאת, בין היתר, על רקע פקיעת תוקפן של תעודות זהות מסוימות וכניסתו לתוקף של חוק המידע הפלילי ותקנות השבים. כמו כן, העדכון כלל התייחסות להעברת מסמכי תאגיד בצורה דיגיטלית וכן ביטול של שאלות שאינן נוגעות עוד בדבר בשל פרק הזמן שחלף מאז התקנת צו איסור הלבנת הון או מאחר שעוגנו בהוראה.

9. **איגוח:** הפיקוח על הבנקים שותף, לצד גורמים נוספים בבנק ישראל, בצוות בין-משרדי בהובלת משרד המשפטים לאימוץ חוק איגוח בישראל. החוק נועד להסיר חסמים משפטיים ומיסויים וכן לתת ודאות לשוק כך שיתאפשר לקיים עסקאות איגוח, שבמסגרתן משקיעים יכולים לרכוש תעודות התחייבות המגובות בהלוואות מתאגיד ייעודי (SPV), זאת מבלי להיחשף לסיכון האשראי של המלווה.

הסדרת האיגוח בישראל נפרשת על כשני עשורים, ובשנת 2024 נעשתה התקדמות ניכרת לגיבוש חוק איגוח וכן תיקוני חקיקה עקיפים נוספים. הפיקוח על הבנקים יוסיף להיות שותף לקידום החקיקה גם בשנת 2025 (ראו גם תיבה ד'-3, "פיתוחו של שוק האיגוח בישראל (על רקע הגשת הצעת החוק)", דוח בנק ישראל לשנת 2024).

10. **ניהול סיכונים טכנולוגיית המידע:** הסביבה הטכנולוגית שבה פועלת מערכת הבנקאות משתנה בקצב מהיר והסתמכות על מערך טכנולוגיית המידע בתאגיד הבנקאי, כמו גם המורכבות של מערך זה, הולכות ומתגברות

בשנים האחרונות. תאגידים בנקאיים רבים עוברים תהליך של "התמרה (טרנספורמציה) דיגיטלית", המתאפיין באימוץ טכנולוגיות חדשות ושימוש בטכנולוגיות קיימות בדרכים חדשות. אולם בעוד שהתמרה דיגיטלית מביאה אתה יתרונות רבים, היא גם חושפת את התאגיד הבנקאי למגוון של סיכונים טכנולוגיים המידע שהם חלק מהסיכונים התפעוליים העומדים בפני התאגיד הבנקאי, וכוללים בין היתר את סיכוני אבטחת המידע שהעיקרי והחשוב שבהם הוא סיכון הסייבר.

בשנת 2024 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת־ניהול־בנקאית־תקין חדשה⁴ שנועדה להתאים את המסגרת הרגולטורית הנוכחית לניהול סיכונים, לסביבה הטכנולוגית המשתנה, לאיומים המשתנים ולרגולציה המקובלת בעולם. ההוראה קובעת עקרונות לניהול נאות ויעיל של טכנולוגיית־המידע תוך־כדי צמצום למזער של האירועים שבהם מתממש סיכון טכנולוגי ומתקיימת פגיעה בסודיות, בשלמות או בזמינות של נכסי־מידע, בהתבססה על אסדרה עדכנית בין־לאומית.

ההוראה משמשת כבסיס אחיד לניהול כלל הסיכונים הטכנולוגיים באופן ניטרלי לטכנולוגיה, תוך־כדי מתן גמישות לתאגיד הבנקאי לנהל את הסיכון בהתאם לטכנולוגיה המתפתחת, לסיכונים המשתנים ובכלל־זה בהתאם לאיום הייחוס הפרטני של התאגיד הבנקאי. ההוראה תשמש בעתיד בסיס להוראות הפיקוח בנושאים ייעודיים בתחום טכנולוגיית־המידע, ככל שתתפרסמה.

11. **מיזם "בנק שנתגלו בו פגמים" ו-"בנק במצב של כשל":** בשנת 2024 המשיך צוות־העבודה שהקים אשתקד הפיקוח על הבנקים לקדם תיקוני חקיקה המשלבים את ההסדרים הנהוגים בעולם לטיפול בתאגידים בנקאיים כושלים ואת ההתאמות לאור התפתחויות בין־לאומיות בבנקאות, לקחים ממשבר הבנקים בעולם בשנת 2023 ותיקוני החקיקה שנעשו בישראל בשנים האחרונות. בתחילת שנת 2025 החל הצוות בדיונים עם רשויות ומשרדי ממשלה הנוגעים בדבר לצורך עיגון התיקונים המוצעים בחקיקה.

12. **דיווח על מעילות של עובדים ונושאי־משרה:** בחודש אוקטובר 2024 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון להוראת־ניהול־בנקאית־תקין מספר 351: "דיווח על מעילות עובדים ונושאי־משרה". העדכון נועד לבסס דרך התנהלות אחידה במערכת הבנקאות כדי לעמוד בצורה מיטבית בחובת הדיווח לפיקוח על הבנקים בהתאם להוראת סעיף 128 לפקודת הבנקאות. דיווחים אלו של מערכת הבנקאות מהווים בסיס לדיווח־שבון השנתי שהמפקח על הבנקים מחויב להעביר לוועדת הכספים של הכנסת.

פיקוח בין־לאומי

חיזוק קשרי־העבודה עם רשויות פיקוח פיננסי זרות במסגרת Home-Host

הפיקוח על הבנקים מנהל ערוצי קשר ישירים עם המפקחים הפיננסיים במדינות שבהן קיימת פעילות חוצת־גבולות של בנקים ישראליים (בחו"ל) או פעילות של בנקים זרים בישראל. ניהול הקשר הישיר נעשה בהתאם להמלצות ועדת באזל, שקוראות לשיתוף־פעולה בין רשויות פיקוח במדינת־האם ובמדינה המארחת במקרה של בנקים עם פעילות חוצת־גבולות. במהלך השנים אף דאג הפיקוח על הבנקים לחתום על שורה של מזכרי הבנות עם אותן רשויות.

בשנים האחרונות פעל הפיקוח ליישם את העקרונות שהובאו במזכרי ההבנות והוסיף רובד נוסף של מעקב אחר פעילות השלוחות, רובד שנועד להשלים את הפגישות התקופתיות שמקיימים הצדדים. רובד זה כולל חילופי מידע וקבלה של דוחות ביקורת והערכה שכתבו מי מהרשויות הזרות.

⁴ הוראת ניהול בנקאי תקין 364 בנושא ניהול סיכונים טכנולוגיים המידע, אבטחת המידע והגנת הסייבר.

4. הפעולות המרכזיות להטמעת תרבות של הוגנות כלפי הלקוחות, מכלילה ומשפיעה

אכיפה ופיקוח

1. **"אשראי מתגלגל":** בתחום ההוגנות כלפי הצרכנים השלים הפיקוח על הבנקים את הבדיקות בנושא של שיווק כרטיסי "אשראי מתגלגל". שירותי האשראי הצרכניים, ושירות "אשראי מתגלגל" בכלל זה, מצויים במיקוד העשייה הפיקוחית בשנים האחרונות. בעקבות תהליכי הביקורת האמורים הונחו חברות כרטיסי האשראי ובנקים המשווקים כרטיסי "אשראי מתגלגל" לשינויים בתהליכי המכירה של השירות וניהולו, כדי לשפר את תהליך המכירה, להגביר את שקיפות התנאים של השירות והשימוש המושכל בו, וכן כדי לשפר את ניהול השירות לאחר צירופו של הלקוח (להרחבה ראו תיבה ו'4 בסקירה זו, הסוקרת את השירות, את מאפייניו ואת הדרישות הפיקוח על הבנקים מהגופים המפוקחים).

2. **עו"ש ופיקדונות:** במסגרת הפעילות השוטפת לשיפור ההוגנות של מערכת הבנקאות כלפי הלקוחות, קידם הפיקוח על הבנקים כמה צעדים שמטרתם: חיזוק יכולת השוואה ומתן כלים ללקוחות, הסרת חסמי מעבר בתוך המערכת, הסרת חסמי מעבר מחוץ למערכת והקלה על כניסת שחקנים חדשים. באוגוסט 2024 נשלח מכתב מהמפקח על הבנקים הדורש מהבנקים לבחון ולפרט את פעולותיהם למען הלקוח, בפרט בתחומים של יתרה שלילית בעו"ש, עידוד הסטה של כספי עו"ש למוצרי חיסכון נושאי ריבית ותמסורת נאותה של ריבית בנק ישראל. הוקם צוות עבודה בין-אגפי בפיקוח על הבנקים, על-מנת לבחון סוגיות אלו בהיבט הכלכלי והצרכני.

3. **מתווה הקלות כספיות ללקוחות מערכת הבנקאות:** על רקע אי-הוודאות הגיאופוליטית הנוכחית, האתגרים שהיא מייצרת לפעילות הכלכלית והרווחיות הגבוהה של הבנקים בישראל, גיבש בנק ישראל מתווה הקלות כספיות שאימצו הבנקים, ושבמסגרתו תקצה מערכת הבנקאות סכום מצטבר של 3 מיליארד ש"ח, 1.5 מיליארד ש"ח בכל שנה, החל מהרבעון השני של שנת 2025 ועד הרבעון הראשון של שנת 2027⁵. במסגרת המתווה יינתנו מגוון הקלות והחזרים כספיים ישירות למיליוני חשבונות של לקוחות מערכת הבנקאות מהמגזר הקמעונאי, בהתאם לסלים הבאים:

- מתן ריבית או הטבות בתחום יתרות הזכות בחשבון העו"ש ושיפור מוכח בריביות המשולמות על פיקדונות לטווח קצר.
- הפחתת שיעורי הריבית על יתרות החובה ("אוברדרפט").
- מתן פטור מעמלות או הנחה ניכרת לקבוצות אוכלוסייה מובחנות.
- מתן פטור, חלקי או מלא, לתקופה קצובה מתשלום ההחזר החודשי או הפחתת שיעורי הריבית הנגבית באשראי קיים למשך תקופת המתווה.

נוסף על כך, במסגרת גיבוש המתווה סוכם כי הבנקים השונים יפעלו לקידום פיתוח מנגנון הסטת כספים אוטומטית בעבור יתרות גבוהות מיתרה מזערית שתוגדר מראש מחשבון העו"ש למסלולים מניבי תשואה (Sweep Account). זהו תהליך אימוץ של מכשיר פיננסי שיציע הבנק המסחרי ללקוחות בעלי יתרה בעו"ש ושיגדיר יתרה רצויה מזערית בעו"ש. הסכום העודף יועבר באופן אוטומטי לפיקדון קצר-טווח נושאי ריבית ויוחזר אם יירד הסכום מגובה היתרה שהוגדרה.

הפיקוח על הבנקים יעקוב מקרוב אחר יישום המתווה, לרבות פרסום היקף ותמהיל ההטבות שנותן כל בנק בפועל ואשר יפורסמו בדו"חות הכספיים שלו על-פי תבנית דיווח חשבונית שיגדיר הפיקוח על הבנקים.

⁵ להרחבה ראו הודעה לעיתונות בעניין גיבוש וכניסה לתוקף של מתווה זה.

4. **היבטים צרכניים ויציבותיים של תופעת ההונאות:** במהלך השנה החל הפיקוח על הבנקים לפעול לגיבוש מדיניות פיקוחית רצויה בתחום ההונאות והחל לתת מענה לסוגיות שונות הקשורות בתחום. הצורך בגיבוש מדיניות התעורר מתוך הכרה בכך שהאחריות על הטיפול בנושא נמצאת בחלקה בתחומי האחריות של הפיקוח על הבנקים ומתוך הבנה כי התופעה והשלכותיה על הלקוחות והציבור הכללי ועל המערכת הפיננסית צפויות רק להתגבר בשנים הקרובות. נושא ההונאות נבחן מנקודת מבט רחבה וגובשו המלצות להמשך עבודת הפיקוח, המתבססות על שיטות הפעולה הבין-לאומיות המיטביות שקיימות בהיבטים השונים של תופעת ההונאות הפיננסיות, ובכלל זה גם בהיבט של מדיניות שיפוי. העבודה שבוצעה הקיפה את כל התחומים שבהם נמצאה השקפה בין נושא ההונאות לבין תחומי האחריות של הפיקוח על הבנקים: צרכניים ויציבותיים.

5. **טיפול בפניות הציבור בפיקוח על הבנקים בשנת 2024:** היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים פועלת על-מנת לטפל בפניות הציבור שמתקבלות בפיקוח על פעילותם של הבנקים ושל חברות כרטיסי האשראי. יחידה זו פועלת הן מנקודת מבטו של הצרכן הבודד הן מזווית מערכתית רחבה יותר, במטרה לאתר ליקויים רוחביים בתאגיד בנקאי בודד או במערכת הבנקאות ולהורות על תיקונם. במקרים נוספים שבהם מפניות הציבור עולה צורך - היחידה פועלת להעברת המלצות לתיקוני אסדרה צרכנית, הסברה לציבור, העברת מסרים למערכת הבנקאות ועוד.

בשנת 2024 טיפלה היחידה לפניות הציבור בכ-9,750 בקשות לקבלת מידע ותלונות מהציבור. נוסף על כך נתן המוקד הטלפוני של היחידה מענה ליותר מ-10,000 פניות טלפוניות. להלן פירוט של אופן הטיפול בפניות ובתלונות אלה:

5.1. **טיפול ישיר:** היחידה טיפלה ישירות בכ-6,550 פניות, שכללו כ-1,000 תלונות וכ-5,550 בקשות לקבלת מידע.

5.2. **טיפול באמצעות הליך מיצוי ההליכים בתאגיד הבנקאי:** כ-3,200 תלונות אשר התקבלו בפיקוח על הבנקים הועברו לנציבי תלונות הציבור בבנקים ובחברות כרטיסי האשראי לצורך מענה ישיר מצדם, וזאת בהתאם לעקרונות שנקבעו בהוראת ניהול בנקאית תקן 308A בנושא טיפול בתלונות הציבור.

הטיפול הישיר בתלונות הציבור באמצעות הפיקוח על הבנקים כלל את בדיקתן של התלונות בהתאם לחקיקה וקביעה של סעדים ללקוחות במקרים המתאימים, כגון קביעת התלונה כמוצדקת, הסכם פשרה, ויתור על חוב ועוד. כמו כן, במסגרת הטיפול הושבו ללקוחות בשנת 2024 כ-3.1 מיליון ש"ח בגין טיפול ישיר בפניות פרטניות.

6. **הטיפול בפניות הציבור במערכת הבנקאות בשנת 2024:** הפיקוח על הבנקים רואה בקיומה של נציבות תלונות הציבור בבנקים או בחברות כרטיסי אשראי פונקציה חיונית, התומכת בטיפול מהיר ויעיל בתלונות הלקוחות ישירות באמצעות הבנקים או חברות כרטיסי האשראי.⁷ בשנת 2024 טיפלו נציבי תלונות הציבור של הבנקים ובחברות כרטיסי האשראי בכ-35,200 בקשות ותלונות של הציבור. במסגרת זו הוחזר לציבור סך של כ-9.8 מיליון ש"ח. נציבי תלונות הציבור השיבו לכ-77 אחוזים מהתלונות בתוך 30 ימים.

⁶ סקירות פניות הציבור של הפיקוח על הבנקים וצעדים להגנת הצרכן, שכוללת את פעולות הפיקוח על הבנקים בבדיקה של התלונות וההכרעה בהן וכן את הפעולות בתחום האכיפה והתיקון של ליקויים רוחביים במערכת הבנקאות - מפורסמות באתר של בנק ישראל.

⁷ פעילות נציבות תלונות הציבור בתאגידים הבנקאיים עוגנה בהוראת ניהול בנקאית תקן A308 שעניינה: "טיפול בתלונות לקוחות", אשר נכתבה בהתאם לעקרונות בין-לאומיים התומכים בטיפול של תאגידים פיננסיים בתלונות לקוחותיהם. בהתאם להוראות הפיקוח מונחה בכל תאגיד בנקאי נציבות תלונות הציבור שאמונה על בירור מחלוקות באופן יעיל, בזמנים מוגדרים וללא עלות. תפקיד הנציבות אינו מסתכם במתן מענה ללקוח הפרטני, אלא בלמידה והפקת לקחים לשם שיפור התהליכים, המערכות ופעילות התאגיד הבנקאי.

עיצומים

בקרה צרכנית וטיפול בליקויים מהותיים ורוחביים

הטיפול בפניות־הציבור מספק הזדמנויות לתיקון פגמים וליקויים, לטיפול רוחבי בבעיות קיימות ולהפקת לקחים. כל אלה מביאים לשיפור ניכר בשירות שניתן באמצעות התאגידים הבנקאיים ללקוחותיהם. נוסף על כך הפיקוח על הבנקים פועל לביצוע בקרות ובדיקות אכיפה יזומות שמטרתן להגביר את הציות הצרכני. במקרים שבהם מאותרים ליקויים כבדי־משקל שעלו מברור של פניות־הציבור ובבדיקות האכיפה, הפיקוח על הבנקים מורה על תיקון הליקויים, בין היתר באמצעות השבה כספית לקבוצת לקוחות שלהם נגרם נזק.

במסגרת הטיפול הרוחבי הושבו ללקוחות בשנת 2024 ועד למועד פרסום סקירה זו כ-8 מיליון ש"ח. הנושאים העיקריים שטופלו היו ליקויים בהליך־הקמת הרשאה לחיוב חשבון, ליקויים בניהול חשבונות ללא תנועה, ליקויים בזיכוי לקוחות בגין שימושים לרעה שנעשו בחשבון וגבייה לא תקינה של עמלות.

לצד ההחזרים הרוחביים ובמקרים המתאימים הפיקוח מקיים בקרות שוטפות שמטרתן לוודא כי התאגידים הבנקאיים פועלים בהתאם לאסדרה הצרכנית. כאשר מאותר ליקוי משמעותי במהלך הבקרה יטיל הפיקוח על הבנקים על התאגיד הבנקאי עיצום כספי או ישלח מכתב דרישה לתיקון הליקוי.

להלן תיאור של בקרות בנושא שירות שקיים הפיקוח על הבנקים בשנת 2024 והצעדים שנקט:

- 1. בקרה בנושא מתן מענה אנושי במוקד הטלפוני:** במסגרת זו בדק הפיקוח אם ניתנת אפשרות למענה אנושי בתחילת הנתב לשירותים בנושאי בירור־חשבון, טיפול בתקלה וסיום התקשרות, כנדרש בחוק הבנקאות⁸. הבקרה העלתה קשיים בחברת ישראלכרט בקבלת מענה אנושי במוקד הטלפוני בעת בקשה לסיום התקשרות. כפועל יוצא הוטל על החברה עיצום כספי בסך 50,000 ש"ח.
- 2. בקרה בנושא זמני־מענה במוקד הטלפוני:** במסגרת זו בדק הפיקוח אם קיימות חריגות בזמני־מענה במוקד הטלפוני בנושא בירור חשבון, טיפול בתקלה וסיום התקשרות. הבדיקה העלתה חריגה בחברת ישראלכרט בזמני־המענה, בניגוד לחוק הבנקאות⁹. כפועל יוצא הוטל על החברה עיצום כספי בסך 250,000 ש"ח.
- 3. בקרה בנושא ביטול כרטיס אשראי באמצעים מקוונים:** במסגרת הבקרה נבדק אם באפשרות הלקוח לבטל כרטיס אשראי בפשטות, מהירות ובאופן מקוון, ללא צורך בשיחה טלפונית עם התאגיד הבנקאי העלולה להביא לטרחה או עיכוב בביצוע בקשת הלקוח. בבקרה עלה כי בחלק מהתאגידים קיימים קשיים בביטול כרטיס אשראי באמצעים מקוונים. לאור הממצאים הבהיר הפיקוח על הבנקים את עמדתו למערכת הבנקאות אשר לפיה, על־פי חוק שירותי תשלום¹⁰ ובהתאם לעמדת היועצת המשפטית לממשלה שהובעה במסגרת תביעה ייצוגית¹¹, אי־אפשר למנוע מלקוח להגיש בקשה לביטול כרטיס חיוב באופן מקוון. כפועל יוצא נדרשו התאגידים לאפשר ללקוח לבטל כרטיס אשראי באמצעים מקוונים באופן בולט, ללא התניה ביצירת קשר עם נציג וזאת גם אם הלקוח אינו מעוניין בכרטיס חלופי.
- 4. בקרה בנושא כניסת לקוחות לסניפי הבנקים:** במסגרת הבקרה נבדק אם בנקים מאפשרים ללקוחות להיכנס לסניף גם במקרים שבהם הלקוח לא קבע תור מראש, בהתאם להוראות הפיקוח¹². במסגרת הבקרה נמצאה הפרה חמורה בבנק הפועלים, ובעקבות כך הוטל על הבנק עיצום כספי של מיליון ש"ח בגין אי־הכנסת לקוחות

⁸ חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981.

⁹ חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981.

¹⁰ חוק שירותי תשלום, התשע"ט-2019.

¹¹ ת"צ 48640-11-19 כהן חללה בר נ' כרטיסי אשראי לישראל בע"מ.

¹² הוראת־ניהול־בנקאית־תקן 401 בדבר ימי פתיחה של משרדי התאגידים הבנקאיים.

לסניף ללא תיאום תור מראש. עמדת הפיקוח היא שאין כל מניעה שתאגיד בנקאי יפעיל מערכת לזימון תורים, שהיא מערכת יעילה ומועילה לניהול מופע לקוחות, ואף ראוי כי התאגידים יקדמו מערכות אלה. עם זאת, על התאגידים הבנקאיים לאפשר כניסה חופשית ללקוחות אשר בחרו שלא לעשות שימוש במערכת שכזו.

5. **עיצומים נוספים:** נוסף על העיצומים האמורים הטיל הפיקוח עיצומים צרכניים בנושאים הבאים: על בנק לאומי הוטל עיצום כספי בסך מיליון ש"ח ועל חברת ישראל כרטיס הוטל עיצום כספי בסך 900,000 ש"ח בגין שתי הפרות בדיווח על תקבולים להוצאה לפועל ועיכוב בדיווח להוצאה לפועל על הסדרי חוב, בניגוד להוראה 450 שעניינה: "הליכי גביית חובות". עיצומים בגין הפרות דומות הוטלו בשנים קודמות על תאגידים נוספים (פרטים על עיצומים אלה ראה בקישור הבא: <https://www.boi.org.il/roles/supervisionregulation/50342/>).

הסדרה צרכנית

1. **פרסום שיעורי ריבית על פיקדונות ועל יתרות זכות בחשבון – פורסמה הוראת ניהול בנקאית תקין חדשה (447):** במטרה לעודד את התחרות במערכת הבנקאות בתחום הפיקדונות, תוך כדי הגברת השקיפות ופישוט הפרסום של שיעורי הריבית על פיקדונות ויתרות זכות בחשבון, באופן שיסייע ללקוחות לבצע השוואה בין מגוון הצעות הערך של התאגידים הבנקאיים השונים בתחום זה וישפר את היעילות והשימושיות של הצגת המידע, נקבעה הוראת ניהול בנקאית תקין חדשה. ההוראה החדשה קובעת כללים ומבנה אחיד להצגת המידע האמור לציבור. בהתאם להוראה, תאגיד בנקאי יציג בפרסום המרוכז לציבור את שיעורי הריבית בסוגי פיקדונות מקובלים, כפי שנקבעו בהוראה זו, בהתבסס על מיפוי שעשה הפיקוח על הבנקים על אודות סוגי המוצרים הקיימים בשוק. נוסף על כך ובנוסף, יציג התאגיד הבנקאי את שיעורי הריבית בסוגי הפיקדונות הנוספים שהוא מציע, ככל שישנם. כמו כן, ההוראה קובעת חובה להציע ללקוחות מנגנון חיפוש שיאפשר להם לקבל מידע ממוקד העונה על צוריהם על אודות סוגי הפיקדונות המוצעים.

2. **פרסום הוראה חדשה מספר A447 בנושא פרסום מידע מרוכז על קרנות כספיות ומק"מ:** בהמשך להוראה 447 לעיל, ובמטרה להגדיל את חשיפת לקוחות מערכת הבנקאות לקרנות כספיות קיימות וחדשות ולמק"מ ולהגביר את יכולת ההשוואה של הלקוחות ואת התחרות במערכת הפיננסית, גובשה טיוטת הוראה של הפיקוח על הבנקים בשיתוף רשות ני"ע, שמטרתה הנגשת מידע ללקוחות הבנקים על אודות קרנות כספיות ומק"מ. ההוראה פורסמה לציבור ב-9 באפריל 2025.

3. **פעילות תאגיד בנקאי במערכת סגורה:** בשנת 2011 הוסדרה הפעילות במערכת הסגורה באמצעות תיקון לצו איסור הלבנת הון. במסגרת זו נקבעו הקלות שונות, בעיקר ביחס לחובות הזיהוי והאימות המפורטות בצו בעת פתיחת חשבון, על מנת לאפשר הפקדת פיקדונות או לרכוש יחידות השתתפות בתאגיד בנקאי שבו לא מנוהלת פעילותו הבנקאית השוטפת של הלקוח, בקלות רבה יותר. התנאי הבסיסי למערכת סגורה הוא החזרת הכספים או יחידות ההשתתפות לחשבון המקור בתום תקופת הפיקדון. עם זאת, על מנת לעודד את התחרות במערכת הבנקאות בכלל ובמגזר הלקוחות הפרטיים בפרט, לעודד פריקות מוצרים ובמטרה לשפר את התהליך, נקבע בעדכון להוראה כי לבקשת לקוח אפשר להותיר את הכספים בתאגיד הבנקאי הנעבר לצורך הפקדתם לתקופה נוספת. כמו כן נעשו התאמות להנחיות שנקבעו ברגולציה לעניין דרכי יצירת קשר עם לקוח במקרה שבו אי אפשר להחזיר את הכספים לחשבון המקור כתוצאה מסגירתו.

אגב כך יצוין כי עם התפתחות הממשק לייזום תשלומים ניתן להקל עוד על הלקוח. הממשק מאפשר לתאגיד הבנקאי הנעבר ליזום את פעולת העברת הכספים מחשבון המקור לפיקדון בתאגיד הבנקאי הנעבר, כך שכל שידרש מהלקוח הוא לאשר את הפעולה להעברת הכספים בחשבון המקור, זאת חלף כתיבת פרטי ההעברה בעצמו. ממשק זה אף מסייע בצמצום החשש מפני טעות בביצוע ההעברה.

4. **פרסום קוליקורא בנושא מודלי תגמול בפעילות הציבור בניירות-ערך**¹³: צוות בין-משרדי, שכולל את בנק ישראל, רשות ניירות-ערך ואגף התקציבים במשרד האוצר, פרסם קוליקורא לקבלת התייחסות הציבור בנוגע לשינויים אפשריים במבנה העמלות והתגמול בפעילות הציבור בניירות-ערך. המהלך נועד להגביר שקיפות, לקדם תחרות ולשפר את השירות ללקוחות הפועלים בשוק-ההון. זהו צעד נוסף לגיבוש מדיניות שתגביר את השקיפות במחירי השירותים לציבור הלקוחות, תוך-כדי קידום סביבה תחרותית והנגשת שוק-ההון לציבור הרחב.
5. **רפורמה בתהליכי מחזור משכנתאות**: ביום 1 באפריל 2025 נכנס לתוקף עדכון להוראה 451 שקבע הנחיות חדשות שנועדו לשפר את תהליכי מחזור-המשכנתה ולהקל על הלווים בתהליך וזאת במטרה לאפשר ללווים לשפר את תנאי המשכנתאות ולהקל על נטל-ההחזרים.

בהתאם לעדכון, לוואי יכול להודיע על כוונתו לבצע פירעון מוקדם של הלוואה באופן מקוון ובטלפון, וכן לקבל את המידע והמסמכים הנדרשים לפי הסעיף בדרכים המקובלות, לרבות באופן מקוון, בהתאם לבחירתו, בתבנית המאפשרת שמירה והדפסה.

כמו-כן, אגב תהליך מחזור-הלוואה באמצעות הלוואה מתאגיד בנקאי אחר, הלוואי יכול לבחור אם להודיע על כוונתו לבצע פירעון מוקדם ישירות לתאגיד הבנקאי המקורי, או באמצעות התאגיד הבנקאי החדש.

הלוואי לא יידרש להגיע לסניף הבנק המקורי לשם קבלת המסמכים הנדרשים בתהליך מחזור-הלוואה. מסמכים אלו יועברו באמצעות התאגיד הבנקאי המקורי ישירות אל התאגיד הבנקאי החדש. זאת בין אם הודיע הלוואי על כוונתו לבצע פירעון מוקדם ישירות לתאגיד הבנקאי המקורי ובין אם הודיע על כך באמצעות התאגיד הבנקאי החדש. התאגידים הבנקאיים יקיימו ביניהם את התהליכים המתאימים ויבצעו את הפעולות הדרושות לצורך השלמת תהליך מחזור-הלוואה.

6. **עדכון לכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), התשפ"ד-2024**: נעשה עדכון לכללי העמלות ובו נעשו מספר עדכונים לטובת לקוחות מערכת הבנקאות. להלן המרכזיים שבהם:
 - 6.1. עמלת "ערבות בנקאית המובטחת בפיקדון כספי ספציפי" - מנגנון הגביה עודכן ממנגנון אחוזי לסכום שקלי קבוע. במסגרת זו נקבע כי ערבות בנקאית המובטחת בפיקדון כספי מסוים לצורך הסכם שכירות לדירת מגורים (בסכום ערבות של עד 50,000 ש"ח) תהיה נמוכה ממחיר שירות "עמלת ערבות בנקאית המובטחת בפיקדון כספי". זאת כיוון שהתפעול הוא פשוט יותר וגם מתוך רצון להקל על אוכלוסיית שוכרי-הדירות.
 - 6.2. במטרה לאפשר גמישות במתן-שירות, התווסף סעיף שמאפשר לתאגיד בנקאי להכניס לתוקף בקשת לקוח להצטרף לשירות המסלולים או לבטל אותו לפני 1 בחודש שלאחר מועד מסירת הודעה של הלקוח, ובלבד שיקבע ויפרסם מנגנון סביר והוגן לחישוב החלק היחסי שיגבה מהלקוח בעד חלקי החודש.
 - 6.3. הטבות בערוצי בנקאות בתקשורת - נספח ה' לתעריפון הורחב על-מנת שיאפשר לכלול הטבות נוספות במחירי שירותים המוצעים בערוצי בנקאות בתקשורת.
7. **גילוי עלות שירותים בניירות-ערך**: ביוני 2023, במסגרת חוק התוכנית הכלכלית, פורסם תיקון לסעיף 5 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמ"א 1981, המסדיר חובת משלוח-הודעה ללקוח על-אודות עמלות וריביות שנגבו בחשבון הלקוח בתדירות חודשית, חלף ההודעה החצי-שנתית על-אודות עמלות שנגבו שהייתה קבועה קודם לכן. בהוראה 414 נקבעה חובה להצגת מידע-השוואתי ללקוח, כאשר תדירות הצגת ההודעה נשענה על הסעיף שתוקן בחוק. בעקבות התיקון שתואר לעיל היה נדרש להתאים את נוסח הוראה 414 באופן שישמר את תדירות הצגת-המידע הנדרשת.

¹³ <https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/12-11-2024/>

8. **עדכון כללי-הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות) התשפ"ד-2024:** פרסום עדכון לכללי העמלות שבו התווסף חלק 14 לתעריפון המלא בנושא יישומי תשלום. פרק זה מאפשר לתאגידים הבנקאיים לגבות עמלות בעד השירותים הבאים: "קבלת תשלום", "ביצוע הוראת-תשלום ו-"דמי-מנוי לשירות מיוחד". גביית העמלות תתאפשר לגופים הנותנים שירותי-תשלום על-רקע העלויות הכרוכות במתן שירותים אלו. השינוי הוא לצד כניסתו לתוקף של חוק העיסוק בשירותי-תשלום וייזום תשלומים, המאפשר קישוריות בין יישומי תשלום ויעודד כניסה של שחקנים נוספים לשוק, שכניסתם לשוק תלויה בדגם העסקי ובהכנסותיהם ממתן שירותים אלו. כך יהיה אפשר להמשיך ולעודד חדשנות טכנולוגית והמשך התפתחות של שירותים פיננסיים ללקוחות.

גביית העמלה תתאפשר רק בעבור משתמש שמבצע קבלת תשלומים או העברת תשלומים בהיקף של יותר מ-25,000 ש"ח בפעילות שנתית. בניתוחים מקדימים שערך הפיקוח על הבנקים נמצא כי נכון להיום, הרוב המוחלט של הלקוחות אינם מגיעים לרף זה וימשיכו לקבל את השירות ללא עלות. תאגיד בנקאי שיהיה מעוניין לעדכן את סף הפעילות השנתית יוכל לעשות כן רק כעבור שנתיים ממועד הוספת שירותים אלו לרשימת העמלות המותרות לגבייה ויידרש לאישור המפקח. התיקון נכנס לתוקף ב-1 בינואר 2025.

9. **יישום תקנות שיקים (המחאות) ללא כיסוי (סייגים לתחולת החוק):** במסגרת המאמצים להקל על אוכלוסיות שנפגעו ממלחמת "חרבות ברזל", פרסם שר המשפטים ביום 26 באוקטובר 2023 תקנות בנושא המחאות ללא כיסוי (סייגים לתחולת החוק). ביום 2 באפריל 2024 נשלח מכתב מהמפקח על הבנקים לתאגידים הבנקאיים ובו הבהרות לגבי אופן יישום התקנות. במכתב הובהר כי עצם יכולתו של הבנק לזהות את חשבון הלקוח כחשבון של חייל מילואים על-בסיס מענקי מילואים שהוזרמו לחשבון בתקופה הנדונה, ייחשב כאומדן לשירות המילואים גם במסגרת ביצוע פעולה אחרת.

רישוי

1. **פרסום קוליקורא לקבלת התייחסות מהציבור בנושא הקריטריונים הנשקלים בתהליך בחינת בקשות בנקים לסגירת סניפים קבועים:** בתיקון לחוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א-1981, שנכנס לתוקפו ביום 16 באוגוסט 2016, נקבע כי סגירת סניף בנק קבוע תהיה טעונה אישור של המפקח על הבנקים. ממועד זה הפיקוח על הבנקים בוחן בקפידה את הבקשות לסגירת סניפים במטרה לצמצם למזערית את הפגיעה הפוטנציאלית בלקוחות.

ביום 25 ביולי 2024 נכנס לתוקף תיקון נוסף לחוק ובו נקבע, בין היתר, כי החלטת המפקח בדבר בקשה לסגירת סניף קבוע תתקבל לאחר התייעצות עם ועדת-הרישיונות וכי המפקח ידווח לוועדת הכלכלה של הכנסת על יישום הוראות-החוק ועל מדיניות המפקח וועדת-הרישיונות בבחינת בקשה של תאגיד בנקאי לסגירת סניף קבוע. במסגרת זו פורסם קוליקורא לציבור ובו הובהרו מכלול הקריטריונים ששוקל הפיקוח על הבנקים במסגרת תהליך הבחינה של בקשות בנקים לסגור סניפים קבועים. הציבור הוזמן להגיב ולהעביר התייחסויות בנוגע לאמות-המידה המפורטות.

2. **עדכון ההיתר הכללי למתן שירותים בנקאיים מסוימים:** הפיקוח על הבנקים פרסם ביוני 2024 היתר כללי מעודכן למתן שירותים בנקאיים מסוימים, שהחליף את ההיתר למתן שירותים בנקאיים מסוימים משנת 2002. ההיתר המעודכן מאפשר לבנק להציע ללקוחותיו שירותים בנקאיים מחוץ לכותלי הסניף, בכפוף לקיומה של מדיניות שתפרט, בין היתר, את סוגי השירותים הבנקאיים שיינתנו, עלותם והתנאים והנסיבות שבהם יינתנו; נהלים ותהליכי-עבודה ליישום המדיניות האמורה. השירות הבנקאי יסופק ללקוח בהתאם לצרכיו, למאפייני-הסיכון שלו, לאוריינות הפיננסית שלו ובתיאום עמו, ובכפוף לתהליכי ניהול-סיכונים המותאמים למגוון סוגי המוצרים והלקוחות. בהתאם לשיקול דעתו ובשים לב למשאבים שלו ולעמידה בהוראות-הדיון, לרבות עקרון השוויון.

ההיתר המעודכן מרחיב את סוגי הלקוחות הרשאים לקבל שירותים בנקאיים מחוץ לכותלי הסניף, תוך-כדי

התאמת השירותים למאפייני הלקוחות ולצורכיהם. באופן זה בנק יכול לספק לכלל הלקוחות שלו שירותים בנקאיים בסיסיים מחוץ לכותלי הסניף, וללקוחות שיש להם קושי אובייקטיבי להגיע לסניף – את כלל השירותים הבנקאיים. זאת נוסף על האפשרות שהייתה קיימת קודם-לכן לספק שירותים בנקאיים מחוץ לכותלי הסניף ללקוחות בעלי עושר פיננסי בלבד.

מידע ושקיפות

1. **פרסום אמנת-שירות של הפיקוח על הבנקים לטיפול בפניות-הציבור:** בתחילת שנת 2025 פרסם הפיקוח על הבנקים אמנת-שירות לציבור אשר כוללת את תפקידי הפיקוח, סמכויותיו, תהליך הטיפול בתלונות, דרכי הפניה ומסגרת זמני הטיפול והמענה בפניות ותלונות.

חזון הפיקוח בתחום זה הוא להיות קול ללקוחות מערכת הבנקאות וכתובת לפתרון מחלוקות בין הלקוח לתאגיד הבנקאי כחלק מהבקרה הצרכנית על התנהלותם של התאגידים הבנקאיים, ובכך לתת סעד ללקוחות במקרים המתאימים ולתרום לשיפורה של מערכת הבנקאות בישראל ולקידום ההוגנות בה.

להלן קישור לעיון באמנה: <https://e-umb.boi.gov.il/media/fthfhql3/202506.pdf>

2. **שיעורי-ריבית:** הרחבת המידע ההשוואתי המפורסם על שיעורי-ריבית: החל משנת 2022 הפיקוח על הבנקים מפרסם כלי-השוואה המספקים מידע על הריביות שנתנו הבנקים על אשראי ועל פיקדונות ומסייעים ללקוחות להשוות תנאים ובכך מחזקים את כוח-המיקוח של הלקוחות. גם בשנה זו, כחלק מהבחינה והניתוח של מנגנון התמסורת, ומתוך תפיסה של חשיבות השקיפות ושל העברת הכוח ללקוח, הורחב המידע המפורסם והתווסף מידע על שיעורי-הריבית שמשולמים בפועל בעד היתרות הנמצאות בחשבונות העו"ש. כמו-כן הורחב ודויק המידע המתפרסם על הפיקדונות מדי חודש בחודשו.

3. **שקיפות לציבור - השקת כלי להשוואות בין בנקים:** הפיקוח על הבנקים השיק כלי מתקדם המאפשר לעשות השוואה בין הבנקים השונים בצורה קלה ובשפה מונגשת, בין היתר בנושאים הבאים: שביעות רצון הלקוחות מהשרות שניתן להם, לרבות מהמוקד הטלפוני, מהשירות בסניף, מאתר האינטרנט והאפליקציה של הבנק, תפיסת ההוגנות ועוד; פרישת הסניפים והמכשירים האוטומטיים של כל בנק; מסלולי העמלות; עמלות ניירות-הערך ושיעורי-ריביות. הכלי שגובש, בשיתוף מערך הדיגיטל הלאומי, נועד להקל על לקוחות מערכת הבנקאות להשוות בצורה ברורה בין השירותים והמוצרים שמציעים להם הבנקים השונים, לפעול לשיפור התנאים ולקבל החלטות מושכלות לאחר סקר שוק.

ההנגשה המתקדמת של מידע השוואתי לציבור באתר הבנק זיכתה את בנק ישראל בפרס של המגזין הבין-לאומי Central Banking לשנה זו.

4. **פעילויות הסברה להעלאת המודעות לתופעת ההונאות הפיננסיות:** הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל מייחס חשיבות רבה לנושא מניעת הונאת-לקוחות הנעשית באמצעים דיגיטליים. בשנים האחרונות התקיימו פעילויות הסברה נרחבות במסגרת "**שבוע המודעות להונאות דיגיטליות**" במטרה לסייע לציבור לזהות את סוגי ההונאות הדיגיטליות הנפוצות ולרכוש כלים כיצד להיזהר מפניהן.

לאור חשיבות הנושא ובמטרה להמשיך את מאמצי ההסברה ולהגביר את מודעות הציבור, קידם הפיקוח על הבנקים במהלך שנת 2024 שתי פעימות של פעילויות-הסברה ארציות, והן נעשו במסגרת פעילות **פורום חינוך פיננסי** שמוביל הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל ואשר בו חברים איגוד הבנקים, מערכת הבנקאות וחברות כרטיסי האשראי. הפעילויות התקיימו בשיתוף משטרת ישראל, משרד הרווחה והשירותים החברתיים ומשרד הקליטה. הפעילויות כללו הרצאות בעשרות ערים ויישובים ברחבי הארץ והרצאות מקוונות (webinar), שבהם השתתפו אלפי אזרחים, מסעות-פרסום באמצעי התקשורת השונים ואתר אינטרנט ייעודי ובו חומרי הסברה הנוגעים לעניין. כל ההרצאות התקיימו גם בשפה הערבית ובשפה הרוסית.

5. **דיווח תקופתי לוועדת הכלכלה של הכנסת על עמידת התאגידים הבנקאים בהוראות משך־ההמתנה לקבלת מענה אנושי מקצועי:** בחודש יולי 2024 פרסם הפיקוח על הבנקים לוועדת הכלכלה של הכנסת את הדיווח התקופתי על־אודות עמידת התאגידים הבנקאיים בהוראות לעניין משך־ההמתנה לקבלת מענה אנושי מקצועי. הדיווח כולל מידע השוואתי של הנתונים של זמני־המענה של התאגידים הבנקאיים וכן נתונים כלליים בגין התקופה המדווחת.

6. **דיווח תקופתי על־אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי־הבית, שנת 2023:** הפיקוח על הבנקים הגיש לוועדת הכלכלה דיווח תקופתי על־אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי־הבית. הדוח מבוסס על דיווח ההכנסות בפועל של התאגידים הבנקאיים ושל חברות כרטיסי האשראי מעמלות שנגבו במהלך השנה המדווחת.

5. הפעולות המרכזיות לביסוס מערכת פיננסית תחרותית ומתקדמת לטובת הלקוחות

רישוי

1. **קידום מתווה מדורג למתן רישיונות תאגיד בנקאי לגופים חוץ-בנקאיים וחברות כרטיסי אשראי:** כחלק ממאמצי בנק ישראל לקידום התחרות במערכת הבנקאות לטובת ציבור הלקוחות, הקים המפקח על הבנקים בראשית שנת 2024 צוות-עבודה לגיבוש ויישום של מתווה למתן רישיון תאגיד בנקאי לגופים חוץ-בנקאיים (להלן: "המתווה") ובכלל-זה: מיפוי החסמים הקיימים; גיבוש המתווה להסרת החסמים; הצעת תיקוני חקיקה והוראות-ניהול-בנקאית-קין, ככל הנדרש; התאמת דרישות הדיווח וטיפול בנושאים נוספים שיידרשו על-מנת ליישם את המתווה.

בעקבות פרסום קול-קורא בפברואר 2024 לקידום מתווה מדורג של רישוי ואסדרה מידתית לגופים חוץ-בנקאיים המבקשים לקבל רישיון תאגיד בנקאי, לקיום שימועים עם כעשרים גופים חברתיים ועסקיים, ולקיום היועצויות עם המאסדרים הפיננסיים ומשרדי-הממשלה הנוגעים בדבר, הוכן דוח ביניים והוא פורסם לציבור במהלך אוקטובר 2024.

בעקבות המהלך הוקם צוות-עבודה בין-משרדי בהובלת המפקח על הבנקים והממונה על התקציבים באוצר ועם חבריו נמנים: ראש-רשות שוק-ההון, ראש-רשות ניירות-ערך, הממונה על התחרות והמשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט כלכלי) ושני חברים נוספים מבנק ישראל. מטרת הצוות היא לקדם תיקוני חקיקה והמלצות שיסייעו בכניסת גופים חדשים למערכת הבנקאות ובכך יתרמו לתחרות. דוח הביניים של הצוות הבין-משרדי פורסם להערות הציבור במרץ 2025. המלצות דוח-הביניים של הצוות הבין-משרדי כוללות הקלות בהוראות החוק והאסדרה כדי לעודד גופים חוץ-בנקאיים ויזמים נוספים, לרבות תאגידים ריאליים ותאגידי החזקה השולטים בגופים מוסדיים, לפנות לבנק ישראל לצורך קבלת רישיון בנק בעבור תאגידים שבשליטתם. דוח הביניים ממליץ על מגוון הקלות, שכדי ליישמן נדרשים תיקוני חקיקה ואסדרה, לרבות: האפשרות להציע שירותים בנקאיים חלקיים, הצעת מודל-עסקי גמיש, הרחבת תחומי עיסוקים לבנקים קטנים בכפוף לתנאים מסוימים ולמניעת ניגודי-עניינים, הקלות באסדרה הבנקאית, פטור ממגבלת שכר בכירים לתקופה של 10 שנים. עיקרון יסוד העומד בבסיס עבודת-הצוות הוא שקבלת פיקדונות והעמדת אשראי מתוכם חייבות ברישיון בנקאי והגוף יהיה כפוף לפיקוחו של בנק ישראל.

2. **המשך הליך ההקמה של בנק אש ישראל (בהקמה) בע"מ:** ב-25 בדצמבר 2022 ניתן לבנק אש ישראל (בהקמה) בע"מ רישיון בנק המותנה בעמידה באבני-דרך שנקבעו ברישיונו והבנק החל בתוכנית-ההרצה (פיילוט) פנימית מצומצמת. מאז בנק ישראל ממשיך ללוות מקרוב את התקדמות הבנק-שבהקמה בשלבי הקמתו. ברביע האחרון של שנת 2024 הודיע הבנק על השלמת התנאים שנקבעו להפעלת רישיון הבנק ועל עליה אל מעל 30 לקוחות. בעקבות הודעה זו קיבל הבנק את מכתב המפקח על שינוי מעמד הבנק והסרת המילה "בהקמה" משמו. מצב הבנק מוגדר עדיין "תאגיד בנקאי בהקמה" ורישיונו של הבנק מוגבל עדיין בזמן ובתקופה. בסוף שנת 2025 הבנק צפוי להשלים את היערכותו להסרת המגבלות מרישיון הבנק ומעבר ממצב של תאגיד בנקאי בהקמה לבנק הפועל ברישיון קבע.

3. **מתן היתרי-החזקה בתאגידים בנקאיים:** בנק ישראל פרסם מדיניות ותנאים כלליים למתן היתרי-החזקה בתאגידים בנקאיים, בנותני שירותי-תשלום בעלי חשיבות יציבותית ובתאגידי החזקה בהם (להלן: תאגיד בנקאי). המדיניות קובעת שהיתרי-החזקה יוגבל ויעמוד לכל היותר על שיעור של עד 10 אחוזים מכל סוג של אמצעי-שליטה בתאגיד בנקאי ובלבד שיש בו בעל-שליטה ושהוא לא הונפק לציבור. עם-זאת, בבנק בעל היקף פעילות קטן, שיש בו בעל-שליטה ושלא הונפק לציבור, יעמוד היתרי-החזקה על שיעור של עד 20 אחוזים מהזכות להשתתף ברווחי התאגיד (זכויות בדיבדנד), וזאת לתקופה של עד עשר שנים. שאר הזכויות תוגבלנה לשיעור של עד 10 אחוזים. תכלית המדיניות היא צמצום השפעת בעל היתרי-החזקה על הכוונת עסקי התאגיד הבנקאי, בפרט בתאגיד ללא בעל-שליטה.

פיקוח בין-לאומי

חיזוק קשרי-העבודה, השקיפות והאמון בין הפיקוח על הבנקים לבין בעלי-עניין זרים

במהלך השנה האחרונה דאג הפיקוח על הבנקים לשפר ולחזק עוד את קשרי-העבודה שהוא מנהל עם בעלי-עניין זרים דוגמת ארגונים בין-לאומיים, חברות דירוג ומשקיעים זרים. חיזוק קשרי-העבודה התבטא בדיאלוג שוטף בין הפיקוח לבין אותם גורמים ובקיומם של ערוצי-תקשורת פתוחים וכנים שבאמצעותם הצדדים חולקים במידע ובדעות. הצורך בחיזוק קשרי-העבודה התעורר לנוכח המציאות הקשה שנקלעו אליה הציבור והמשק הישראלי בעקבות מתקפת הטרור של אוקטובר 2023 ומלחמת "חרבות ברזל" והוא עולה בקנה אחד עם מדיניות הגברת השקיפות שאותה החל הפיקוח על הבנקים ליישם בשנים האחרונות. בפגישות בפני בעלי-העניין בצד השני הקפיד הפיקוח על הבנקים לסקור בפתיחות כל מידע בעל-עניין שיכול ועשוי לסייע להבין את מדיניות התגובה של הפיקוח למציאות הקשה בהיבטים יציבותיים וצרכניים, להבין את הערכות הפיקוח ומערכת הבנקאות לתרחישים שונים וכל מידע אחר שעשוי ויכול לסייע להבין את מצב-השוק ולהגביר את האמון בעבודת הפיקוח ובמשק המקומי.

לוח ו'-1: לוח עיצומים¹⁴ לשנת 2024

2024

12 בפברואר

בנק הפועלים לא עמד בהוראת-הפיקוח המחייבת הכנסת לקוחות לסניף וקבלת שירות מקצועי בשעות הפעילות, וזאת גם אם לא תיאמו תור מראש. **הוטל עליו עיצום כספי בסך 1,000,000 ש"ח בגין ההפרה.**

12 בפברואר

בנק לאומי לא עמד בהוראת-הפיקוח בנושא גביית חובות **והוטל עליו עיצום כספי בסך של 1,000,000 ש"ח בגין שתי הפרות.**

12 בפברואר

חברת ישראלכרט לא עמדה בהוראת-החוק המחייבת מתן מענה אנושי במוקד הטלפוני בתוך 6 דקות בכל הנוגע לשירותי טיפול בתקלה, בירור חשבון וסיום התקשרות **והוטל עליה עיצום כספי בסך של 250,000 ש"ח.**

29 באוקטובר

במסגרת בקרות שוטפות שביצע הפיקוח במערכת הבנקאות/בחברות כרטיסי האשראי נמצא ש**חברת ישראלכרט** לא פעלה בהתאם לחובותיה **ולפיכך הוטל עיצום כספי בסך של 900,000 ש"ח** בגין אי-עמידה בהוראות-הפיקוח בנושא גביית חובות; **ועיצום כספי נוסף בסך של 50,000 ש"ח** בשל קשיים בקבלת מענה אנושי במוקד הטלפוני בעת בקשה לסיום התקשרות.

¹⁴ <https://www.boi.org.il/roles/supervisionregulation/50342/>

לוח ו'-2: לוח דיווחים ¹⁵ לשנת 2024		
2024		
שם הדיווח	עבור	תאריך הדיווח
הדיווח התקופתי על־אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי־הבית, מחצית ראשונה לשנת 2023.	ועדת הכלכלה	28 בינואר
דיווח לועדת הכספים בהתאם לחוק תשלום מיוחד לשם השגת יעדי התקציב.	ועדת הכספים	30 ביוני
דיווח לועדת הכלכלה של הכנסת על עמידתם של התאגידים הבנקאיים בהוראות משך ההמתנה לקבלת מענה בנושי מקצועי	ועדת הכלכלה	31 ביולי
הדיווח התקופתי על־אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי־הבית, שנת 2023.	ועדת הכלכלה	31 ביולי
דיווח לועדת הכלכלה בהתאם לסעיף 33(א) לחוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-2023.	ועדת הכלכלה	4 בספטמבר
דיווח לועדת הכספים בהתאם לחוק תשלום מיוחד לשם השגת יעדי התקציב.	ועדת הכספים	31 בדצמבר

¹⁵ <https://www.boi.org.il/roles/supervisionregulation/perreport/>

תיבה ו'-1: שקיפות במוצרי שוק הכסף ככלי לחיזוק כוח המיקוח והתשואה ללקוח

- הפיקוח על הבנקים מנגיש ללקוחות מידע אודות שיעורי ריביות בפיקדונות וביתרות זכות בחשבון עו"ש תחת "קו המשווה". שימוש בנתונים אלה מחזק את כוח המיקוח של הלקוח.
- בהתאם לנתונים המפורסמים ב"קו המשווה" אודות ריביות בפיקדונות לטווחי זמן שונים, קיים מנעד רחב בין בנקים בשיעורי הריביות המשולמות בפועל ללקוחות.
- הוראות נב"ת שפרסם הפיקוח על הבנקים מחייבות תאגידים בנקאיים להנגיש ללקוחות בפרסום מרוכז אחד מידע ונתונים על פיקדונות, קרנות כספיות ומק"מ.

רקע

- בשנים האחרונות בנק ישראל מקדם רפורמות צרכניות רבות במטרה להגביר את השקיפות במידע ולחזק את כוחו של הלקוח באמצעות מתן כלים להשוואה בין מגוון הצעות ערך. במסגרת זו נעשו מגוון צעדים המקדמים שקיפות, מנגישים מידע אישי והשוואתי ללקוחות ונועדו להניע לפרואקטיביות.
- בשנת 2016 הושק הכלי "תעודת הזהות הבנקאית", הכולל מידע מרוכז ללקוח אודות כלל הנכסים והתחייבויות שלו.
 - במהלך שנת 2022, בעקבות שינויים בסביבת הריבית והאינפלציה, ובעיקר בשל עלייה ניכרת בריבית בנק ישראל, החליט הפיקוח על הבנקים לפרסם לציבור הרחב בתוך אתר בנק ישראל את שיעורי הריבית על הפיקדונות שהפקידו משקי הבית במערכת הבנקאות¹. מאז שכלל והרחיב הפיקוח על הבנקים את מוצרי ההשוואה והנתונים המפורסמים מתוך רצון לשפר את יכולת הציבור להשוות בין המוצרים השונים, לתת מענה לצרכים העולים מן השטח, ולגשר על פערי ידע.
 - בשנת 2025 הוגדרה חובת פרסום מידע מרוכז באתרי התאגידים הבנקאיים לרווחת הציבור אודות פיקדונות קרנות כספיות ומק"מ. ההוראה קובעת כללים אחידים ומבנה אחיד ובהיר למוצרים השונים. פרסום זה נשען על הוראת נב"ת שפרסם הפיקוח על הבנקים בשנה קודמת בקשר עם שיעורי ריביות על פיקדונות ויתרות זכות².

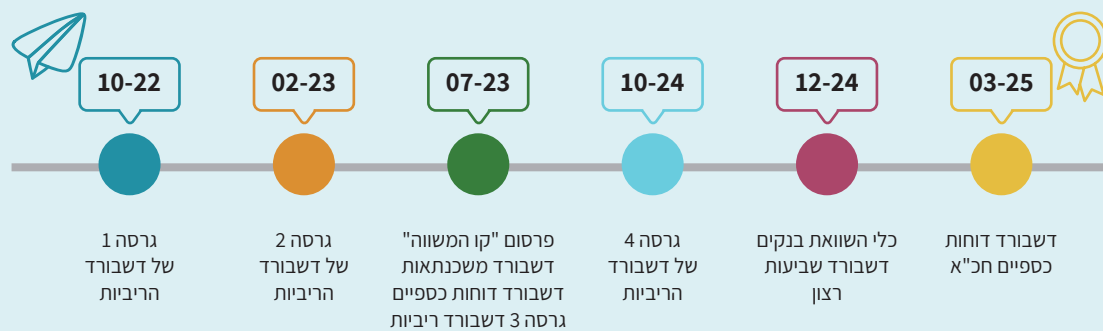
¹ במסגרת הפרסום מפורסמים גם שיעורי ריבית על אשראי, אולם כאן אנו מתמקדים בפיקדונות.

² תיבה ו'-4: שקיפות והנגשת מידע לציבור על ריביות, [סקירת מערכת הבנקאות 2023](#).

פרסום שיעורי ריבית של הבנקים באתר בנק ישראל

בנק ישראל מגיש את הנתונים דרך ארגז כלים חדש הנמצא באתר הבנק תחת השם "קו המשווה"³. בין הנושאים המוצגים ב"קו המשווה" אפשר למצוא ריביות על מוצרים כספיים כגון פיקדונות והלוואות, על מק"מ, על משיכת יתר בחשבון עו"ש, יתרה חיובית בעו"ש, אשראי לדיור ועוד. כמוכן, אפשר למצוא בכלי "דשבורד" השוואה בין הבנקים, וגם מדריכים בנושאים שונים, המסייעים ללקוחות להתנהל מול מערכת הבנקאות, כגון: אשראי מתגלגל, אפשרויות חסכון והשקעה, מאגר נתוני אשראי ועוד.

איור ו'-1: מועדי הפרסום של כלי השוואה באתר הבנק

פרסום מידע השוואתי באתר האינטרנט מחזק את כוחו של הלקוח באמצעות צמצום פערי המידע בינו לבין הבנק, ובתוך כך משמש כאמצעי לשכלול התחרות. הוא מאפשר איתור המידע בקלות ובנוחות, ועשוי להקל על ביצוע סקרי שוק. מטרת פרסום המידע היא לסייע לציבור הרחב לנהל משא-ומתן מול הבנק ולהקטין חסמי מעבר.

פרסום נתונים השוואתיים באמצעות בנק ישראל הוא ייחודי בהשוואה בין-לאומית. במדינות מערביות אחרות הנגשה של נתונים באמצעות הבנקים המרכזיים איננה נפוצה. השוואת מוצרים פיננסיים נעשית בעיקר באמצעות חברות פרטיות המתמחות בתחום המתחזקות לשם כך אתרים ייעודיים. חברות אלה משיגות מידע דרך התקשרויות עם בנקים ומוסדות פיננסיים, וכן ממידע שמפרסמים גופים ממשלתיים וממקורות אחרים. אתרים אלו מציעים כלים להשוואת מוצרים כמו חשבונות בנק, כרטיסי אשראי והלוואות, ומספקים מידע מפורט על תנאים, ריביות ועמלות. נוסף על כך הם מציעים קישורים ישירים לפלטפורמות שונות להשקעה או למתן האשראי, ובכך מקלים על הצרכנים בבחירת המוצרים המתאימים להם ובביצוע פעולות. המידע והנתונים ההשוואתיים אשר בנק ישראל מפרסם הוא רחב ומקיף מגוון נושאים. **ביום 13 במרץ 2025 הודיע המגזין הבין-לאומי "Central Banking" כי בחר בבנק ישראל כזוכה בקטגוריית communication לשנת 2025, וזאת בעקבות תהליכי הנגשת המידע הבנקאי לציבור שהוא קידם בשנים האחרונות.**⁴

³ אתר "קו המשווה" של בנק ישראל.

⁴ הודעות לעיתונות, [בנק ישראל זכה בפרס המגזין הבין-לאומי Central Banking לשנת 2025](#).

ריביות על פיקדונות נפוצים

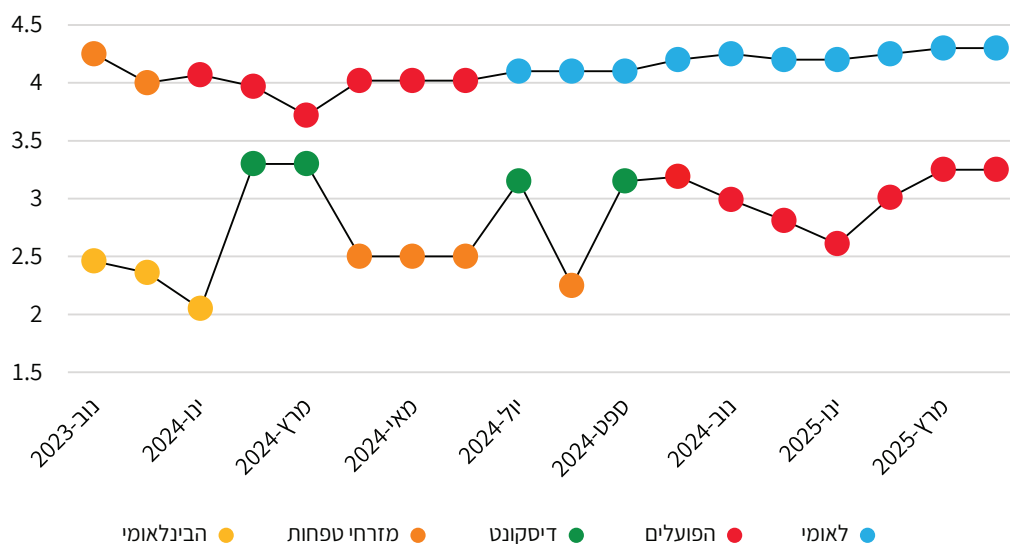
בשנת 2024 הפקידו משקי הבית בישראל בכל חודש כ-545 אלף פיקדונות בבנקים במגזר השקלי הלא-צמוד בסכום חודשי ממוצע של כ-41 מיליארד ש"ח. הפיקוח על הבנקים בוחן ומנתח באופן שוטף את נתוני הריביות בפיקדונות המפורסמים על ידי הבנקים. להלן תרשימים המציגים את שיעור הריבית החציונית המרבית והמזערית שנתנו כל אחד מחמשת הבנקים הגדולים בסוגי פיקדונות שבהם יש מספר הפקדות גבוה בכל חודש (איורים 2.1 ו-3.1), צבע הנקודה מתאר את הבנק שהציע את הריבית המרבית או המזערית בחודש הנתון. קיימת שונות גדולה בין הבנקים בריביות המשולמות ללקוחות. אפשר לראות כי בפיקדונות לשנה בריבית קבועה וגם בפיקדונות חודשיים בריבית משתנה קיימת תחלופה גבוהה בין הבנקים, כלומר, בחודשים שונים בנקים מציעים ריביות גבוהות או נמוכות. בממוצע, הפערים בין הריבית המרבית לריבית המזערית בפיקדונות חודשיים בריבית משתנה היו גבוהים יותר בתקופה המוצגת.

למעלה מ-90% מסך ההפקדות לפיקדונות לשנה בריבית קבועה ולמעלה מ-80% מסך ההפקדות לפיקדונות חודשיים בריבית משתנה מבוצעים בחמשת הבנקים הגדולים. הדשבורד מציג את נתוני ריביות כל הבנקים. בחינה של הריביות החציוניות בסך מערכת הבנקאות (איורים 2.2 ו-3.2) מראה כי בפיקדונות בריבית משתנה עד חודש, הריביות המרביות לאורך התקופה נתנו בעיקר על ידי הבנקים הקטנים. בהתאמה, הפער בין הריבית המרבית לריבית המזערית גדל. בפיקדונות בריבית קבועה לתקופה של שנה, נשמרת התחלופה הגבוהה.

תחלופה גבוהה בין הבנקים בריביות שניתנו על פיקדונות לשנה בריבית קבועה

פיקדון לשנה בריבית קבועה, ריבית חציונית מרבית מול ריבית חציונית מזערית
חמשת הבנקים הגדולים, נובמבר 2023 עד אפריל 2025 | אחוזים

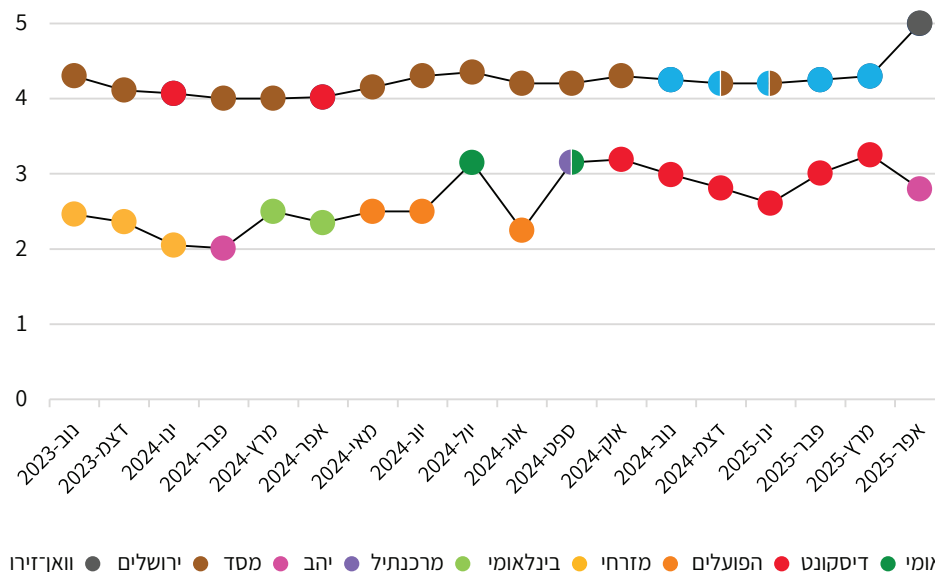
איור ו'-2.1

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

איור ו'-2.2

פיקדון לשנה בריבית קבועה, ריבית חציונית מרבית מול ריבית חציונית מזערית
סך מערכת הבנקאות, נובמבר 2023 עד אפריל 2025 | אחוזים

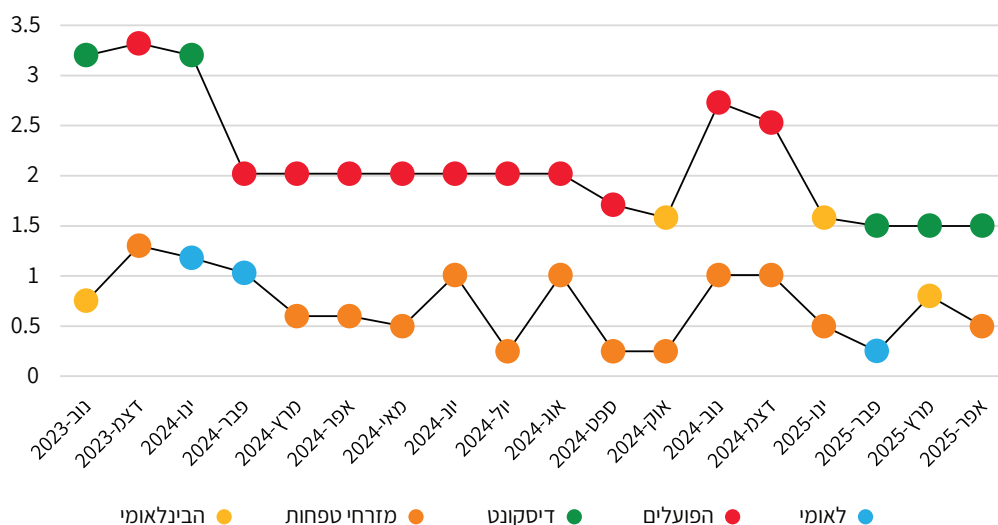

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

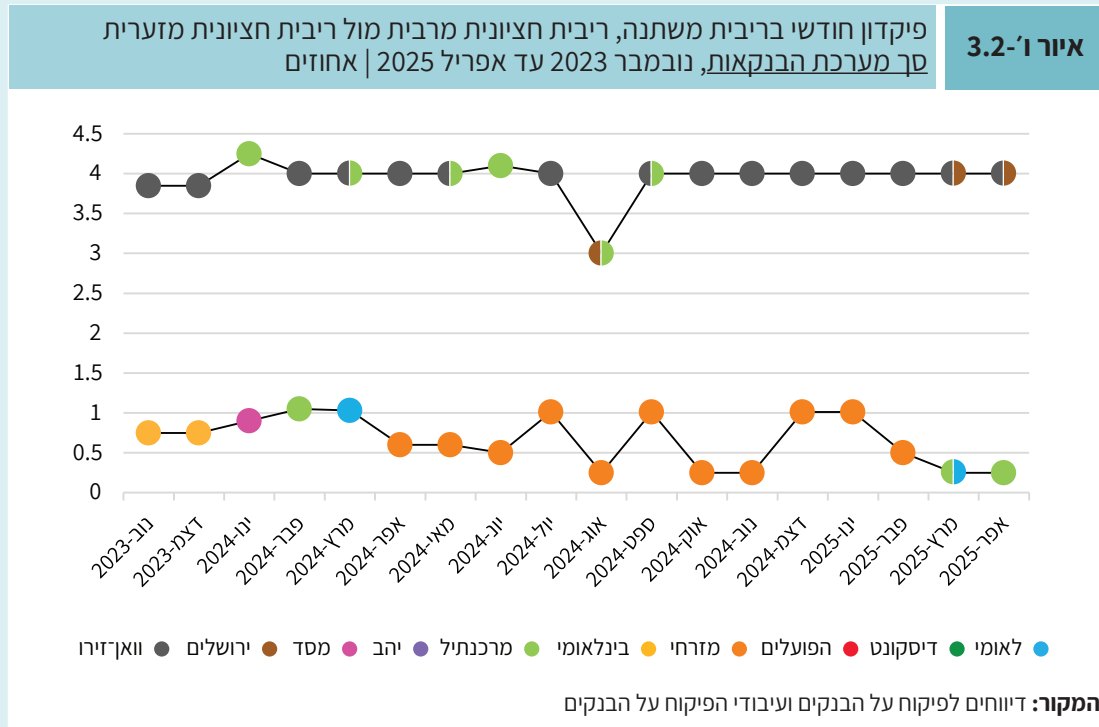
שונות גדולה בריביות על פיקדונות חודשיים בריבית משתנה

איור ו'-3.1

פיקדון חודשי בריבית משתנה, ריבית חציונית מרבית מול ריבית חציונית מזערית
חמשת הבנקים הגדולים, נובמבר 2023 עד אפריל 2025 | אחוזים

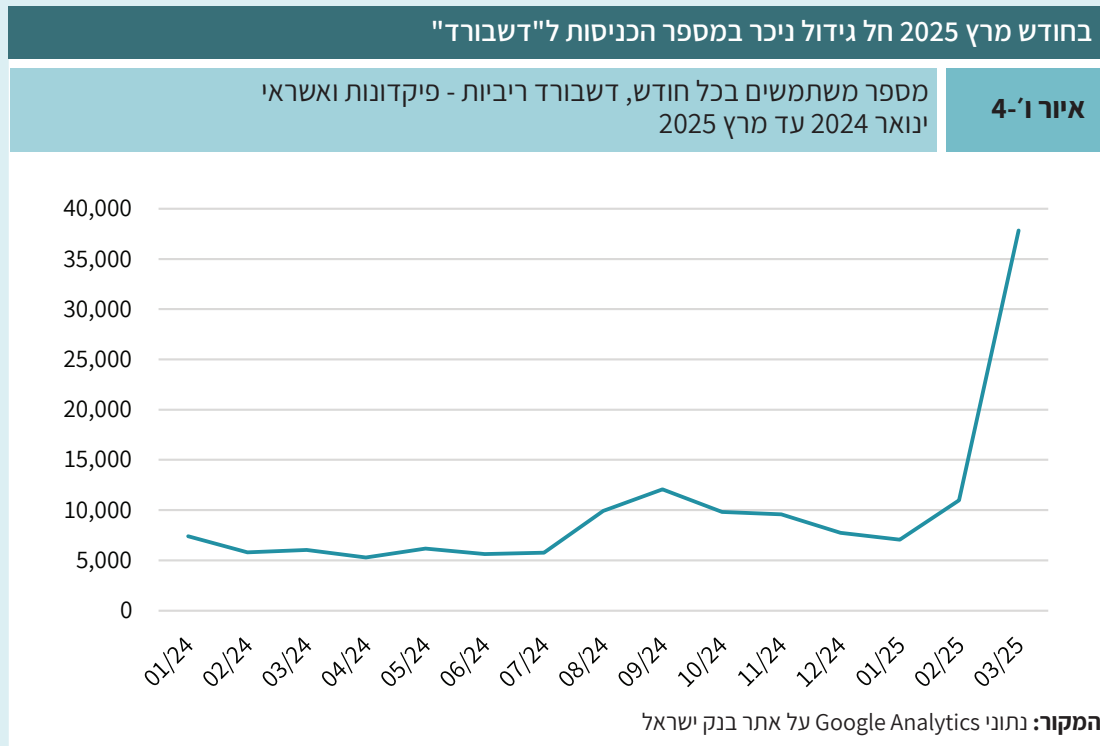

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

ניתוח שימוש במוצרי ההשוואה באתר

באמצעות כלי ניתוח "גוגל אנליטיקס" (Google Analytics) הפיקוח על הבנקים עוקב אחר סטטיסטיקות השימוש במוצרי ההשוואה השונים על מנת להעריך עד כמה הציבור נחשף למידע ולזהות הזדמנויות לשיפור של חשיפה זו. נתוני הכניסה ל"דשבורד הריביות" ב"קו המשווה" בבנק ישראל מצביעים על כך שרק חלק קטן מן המפקידים משתמשים בכלי ההשוואה באתר הבנק כדי לבדוק ריביות ולנסות לשפר את התנאים המוצעים להם (איור ו'-4). עם זאת, בעיתונות הכלכלית עושים שימוש בנתונים וניתוח שלהם מופיע באתרים הכלכליים, כך שישנם צרכנים נוספים למידע שאינם באים לידי ביטוי בנתוני הכניסות. בחודש מרץ 2025 השיק בנק ישראל מסע פרסום במטרה לעודד את הלקוחות להעביר את הכספים שלהם מהעו"ש למסלולי השקעה ששיאו להם רווחים גבוהים יותר. אפשר לראות (איור ו'-4) שמספר הכניסות ל"דשבורד" בחודש זה עלה בשיעור ניכר. יעילות מסע הפרסום מביאה את בנק ישראל למסקנה כי נדרשים מהלכים שונים ועקביים כדי לשפר את החשיפה של מוצרי ההשוואה באתר. לצד זאת, קיים בנק ישראל שולחן עגול עם מומחים לנושא בכדי לשמוע רעיונות לשיפור הכלים, בוצע סקר מקיף ממנו למדנו על חוויית העבודה של לקוחות שונים עם כלי ההשוואה ובנק ישראל ממשיך לפעול להעשרתם של מוצרי ההשוואה ולהפיכתם לברורים ולנגישים יותר ללקוחות. בשנה האחרונה עלתה לאוויר גרסה חדשה ל"דשבורד הריביות", שבה הורחב ודויק המידע על פיקדונות בתקופות השונות, נוסף מידע על הריביות על עו"ש ביתרת זכות, ושופר תהליך עדכון הנתונים המתפרסמים. כמוכן הושק "דשבורד" חדש המציג את תוצאות סקרי שביעות רצון הלקוחות מהשרות שניתן להם, לרבות מהמוקד הטלפוני, מהשירות בסניף, מאתר המרשתת והיישומון של הבנק, תפיסת ההוגנות ועוד; עוד הושק כלי מתקדם המאפשר לעשות השוואה בין הבנקים השונים בצורה קלה ובשפה מונגשת, בין היתר בנושאים הבאים: שביעות רצון הלקוחות, פריסת הסניפים והמכשירים האוטומטיים של כל בנק, מסלולי העמלות, עמלות בתחום ניירות הערך ושיעורי ריביות.

הנגשה של מוצרי שוק הכסף בערוצים הדיגיטליים של הבנקים

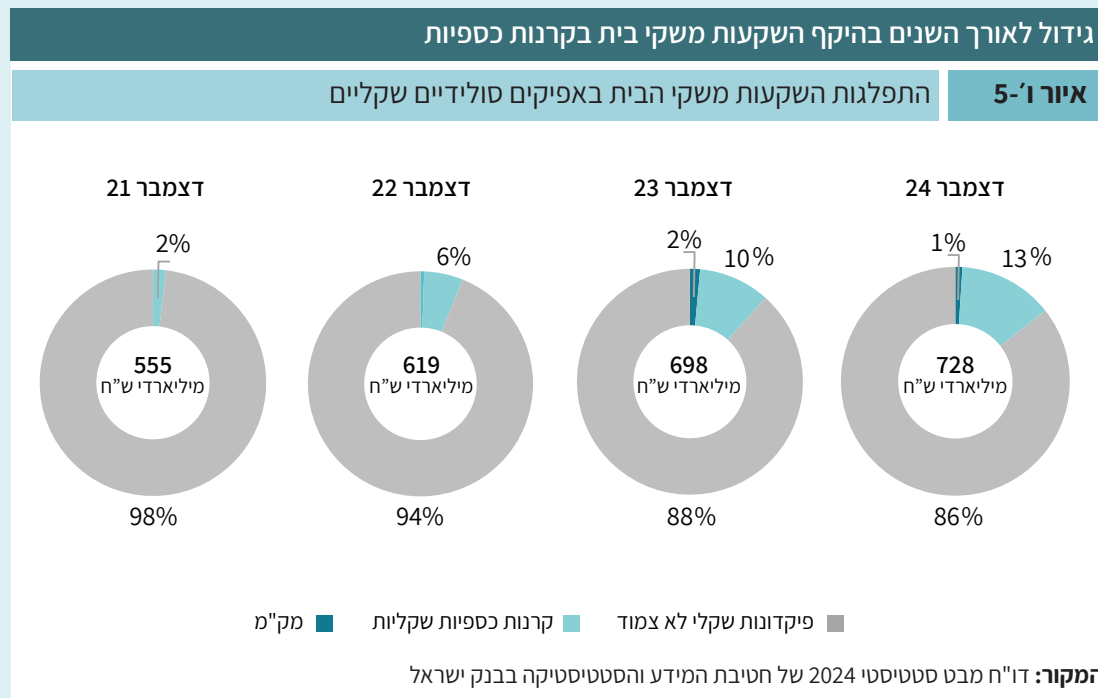
בעולם ההשקעות מקובל להתייחס לאפיקי השקעה סולידיים אשר הם נזילים, קצרי טווח ובעלי סיכון נמוך, כקבוצת ייחוס אחת לאור מאפייניהם המשותפים. המוצרים הכלולים בקבוצה זו הם פיקדון שקלי, קרן כספית יומית⁵ ומק"מ⁶, להלן: "מוצרי שוק הכסף". נהוג לחלק בין פיקדונות, שהם מוצרים פיננסיים המוצעים לציבור הלקוחות באמצעות הבנקים, לבין קרן כספית ומק"מ, הנמנים עם מוצרי שוק ההון הנסחרים בבורסה לני"ע, ואפשר לרכוש אותם באמצעות הבנקים המשמשים חברי הבורסה.

באיור המובא מטה, הלקוח מדו"ח מבט סטטיסטי 2024 של חטיבת המידע והסטטיסטיקה בבנק ישראל⁷, אפשר לראות את נתחי השוק של שלושת אפיקי ההשקעה האמורים לאורך זמן. אחת המגמות הבולטות בשנים האחרונות היא הצמיחה שחלה בהיקף ההשקעות בקרנות כספיות. נכון לסוף שנת 2024, 14% מסך ההשקעות הסולידיות של משקי הבית מושקעות בקרנות כספיות ומק"מ ורוב הכסף מושקע בפיקדונות בנקאיים, בהשוואה לסוף שנת 2021, אז הושקעו בקרן כספית ובמק"מ 2% בלבד.

⁵ קרן כספית כהגדרתה בחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994, כספי הקרן מושקעים באפיקי השקעה סולידיים קצרים. אפשר לרכוש יחידות שלהן או לפדות יחידות בכל יום מסחר.

⁶ מק"מ הוא מלווה קצר מועד, הוא נייר ערך שמנפיק בנק ישראל ומועד פירעונו הוא עד שנה. הנייר מונפק בניכיון, כך שבסוף התקופה משולם הערך הנקוב של הנייר.

⁷ דו"ח מבט סטטיסטי 2024 של חטיבת המידע והסטטיסטיקה בבנק ישראל – בחירה של אפיקי השקעה סולידיים לטווח הקצר בקרב משקי בית בישראל.

המידע אודות מגוון סוגי הפיקדונות ושיעורי הריביות אותם תאגיד בנקאי מציע ללקוחותיו מוגש ללקוחות בתבנית שכלליה נקבעו בהוראת נב"ת 447: "פרסום שיעורי ריבית על פיקדונות ועל יתרות זכות בחשבון", שנכנסה לתוקף באפריל 2025. ההוראה קובעת כללים ומבנה אחיד להצגת מידע בנושא שיעורי ריבית על פיקדונות ועל יתרות זכות בחשבון, ובכלל זה היא כוללת גם הוראות לפרסום מרוכז של שיעורי ריבית לסוגי פיקדונות מקובלים, וגם מחייבת את התאגידים הבנקאיים להציע ללקוחות מנגנון חיפוש שיאפשר למצוא מידע על סוגי הפיקדונות שמוצעים ועל שיעורי הריבית שתואמים להם⁸.

⁸ להרחבה ראה הערת שוליים מס' 2.

טבלה 1 | נספח א' - שיעורי הריבית על סוגי הפיקדונות השקליים המקובלים ועל יתרות זכות בחשבון

סוג המוצר (לפי תקופה)	סוג ריבית	סוג הצמדה	טווח סכום להפקדה	אפשרות לשבירת פיקדון	תנאי חידוש		תחנות יציאה		שיעור הריבית לפיקדון שכיח (נומינלי שנתי) ⁽²⁾
					אפשרות חידוש אוטומטי בתום תקופת הפיקדון	מספר תקופת החידוש האפשריות	אפשרות לתחנות יציאה	תדירות תחנת היציאה	שיעור הריבית המוצעת (נומינלי שנתי) ⁽¹⁾
פיקדון יומי	משתנה/קבועה			קיימת - ללא קנס שבירה / קיימת - עם קנס שבירה + פירוט מנגנון הקנס / אין אפשרות שבירה	קיימת/לא קיימת				
פיקדון שבועי									
פיקדון חודשי									
פיקדון 3-ל חודשים									
פיקדון 6-ל חודשים									
פיקדון לשנה	לא צמוד/צמוד למדד המחירים לצרכן						קיימת/לא קיימת		
פיקדון לשנתיים									
פיקדון 3-ל שנים									

סוג ריבית	אופן הצטרפות ותנאים לקבלת הריבית	שיעור הריבית הנומינלי השנתי המוצעת
יתרת זכות בחשבון	משתנה/קבועה	

הבהרות:

⁽¹⁾ שיעור הריבית המוצעת - התאגיד בנקאי יפרט בעמודה זו את שיעור הריבית המזערי שהתאגיד הבנקאי משלם לכל סוג פיקדון.

⁽²⁾ שיעור הריבית בפיקדון שכיח - יש לפעול בהתאם לכללי גילוי נאות ולהציג את המידע הנדרש בעמודה זו במקרים בהם שיעור הריבית המזערי חל בפועל רק על מספר קטן של פיקדונות מאותו הסוג. במקרים אלו יפרט התאגיד הבנקאי במידע המפורסם לציבור אודות שיעורי הריבית על הפיקדונות, את שיעור הריבית לפיקדון שכיח, בנוסף על שיעור הריבית המוצעת. יובהר כי במקרים בהם התנאי הקבוע בכללי גילוי נאות לא מתקיים, ניתן להשאיר את העמודה ריקה.

בעת האחרונה חלו התפתחויות במוצר הקרן הכספית. בחודש יולי 2024 אישרה מליאת הכנסת את תיקון מס' 31 לחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994, וכן תיקון עקיף לחוק הסדרת העיסוק ביעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995. תיקונים אלו מאפשרים השקת קרן כספית חדשה בישראל (קרן כספית מסוג "קרן מועדים קבועים") ובכך תורמים להרחבת אפיקי ההשקעה העומדים לרשות הציבור. בהתאם לתיקוני החקיקה, קרנות כספיות מועדים קבועים הן קרנות כספיות שבהן כספי הלקוח מושקעים ומנוהלים באמצעות מנהל הקרן לתקופה המוגדרת והמוצגת בשם הקרן. אחזקת היחידות בקרן זו מתחדשת בכל סיום תקופה (וזאת בשונה מקרן כספית יומית, למעט אם נתן הלקוח הוראת פדיון). בגין קרן זו אפשר להציג תשואה צפויה נטו, בניכוי דמי הניהול שגובים מנהלי הקרנות.

כהשלמה להוראת נב"ת 447 ובהלימה לתבנית המידע שנקבעה ביחס לפיקדונות וכחלק ממאמצי בנק ישראל לעודד את התחרות במערכת הבנקאות, להגביר את השקיפות תוך כדי פישוט פרסום מידע באופן

שיסייע ללקוחות לבצע השוואה בין מגוון הצעות ערך וישפר את היעילות והשימושיות של הצגת מידע רחב לרווחת הלקוחות, פורסמה ביום 9 באפריל 2025 הוראת נב"ת חדשה 447A: "פרסום מידע מרוכז על קרנות כספיות ומק"מ". הוראה זו מנגישה במרוכז את המידע אשר התאגידים הבנקאיים מציגים לציבור ביחס לקרנות כספיות (קרן כספית יומית וקרן מועדים קבועים) ומק"מ, לצד הצגת המידע הקיים אודות הפיקדונות, כאמור לעיל בהוראת נב"ת 447: "פרסום שיעורי ריבית על פיקדונות ועל יתרות זכות בחשבון". במסגרת ההוראה החדשה נקבעו כללים לפרסום מרוכז של מוצרי שוק הכסף, בהתאם לתבנית אחידה, לצד חובת הנגשת מידע אודות המאפיינים השונים של המוצרים השונים. במסגרת הפרסום המרוכז הוגדרו טבלאות מידע פרטניות ביחס לקרנות כספיות וביחס למק"מ (פירוט בהמשך). זאת ועוד, לצורך תמיכה בתהליכי קבלת החלטות וחיזוק יכולת ההשוואה של הלקוחות בין מגוון הצעות הערך של מוצרי שוק הכסף, התאגידים הבנקאיים נדרשים להציע ללקוחות כלי סינון ראשוני לפי תקופת השקעה רצויה ומטבע. ההוראה צפויה להיכנס לתוקף ביום 9 באוקטובר 2025.

טבלה 2 | קרנות כספיות מט"חיות

סוג המוצר (לפי תקופה)	שם הקרן ומספר מזהה לרכישה	המועד הקרוב לביצוע הפעולות הבאות: רכישת יחידות ⁽²⁾ / חידוש אוטומטי של האחזקה בקרן ⁽³⁾ [תאריך ושעה]	שיעור התשואה הצפויה נטו (נומינלי שנתי) ⁽⁴⁾ (נתון זה יפורסם בעת דיווחו ע"י מנהל הקרן ויתעדכן מספר ימים לפני המועד הקבוע)	אפשרות חידוש אוטומטי בתום התקופה	האם הקרן חשופה למט"ח או נקובה במט"ח	סוג המטבע	דמי ניהול קרן
קרנות כספיות יומיות		זמין לרכישה בכל יום מסחר		זמין לפדיון בכל יום מסחר			
קרנות כספיות עד חודש			מתחדשת אוטומטית, עד למתן הודעת פדיון על ידי הלקוח				דמי הניהול מופחתים מהתשואה הצפויה
קרנות כספיות 1-3 חודשים			מתחדשת אוטומטית, עד למתן הודעת פדיון על ידי הלקוח				דמי הניהול מופחתים מהתשואה הצפויה
קרנות כספיות 3-6 חודשים			מתחדשת אוטומטית, עד למתן הודעת פדיון על ידי הלקוח				דמי הניהול מופחתים מהתשואה הצפויה
קרנות כספיות 6-12 חודשים			מתחדשת אוטומטית, עד למתן הודעת פדיון על ידי הלקוח				דמי הניהול מופחתים מהתשואה הצפויה

הבהרות:

- תשומת הלב!** המידע המוצג הוא בהתאם לדיווח שבוצע על ידי מנהלי הקרנות.
- במועד זה יבוצעו הוראות לרכישת יחידות אשר ניתנו על ידי הלקוח לצורך כניסה לקרן לראשונה על ידו או לצורך השקעת סכומים נוספים בה. יש לתת את ההוראות עד לשעה היעודה בתאריך המוצג.
- תשומת הלב, לקוח המחזיק קרן בחשבונו ואשר לא הגיש קודם למועד זה בקשה לפדיון, ההשקעה בקרן תתחדש באופן אוטומטי.
- שיעור התשואה הצפויה** - התשואה הצפויה נטו היא נתון המדווח על ידי מנהלי הקרנות ומשקף את אומדן מנהל הקרן לתשואת הקרן. אומדן זה אינו מובטח והינו נכון למועד הצגתו ובהתאם לדיווח מנהל הקרן. האומדן הוא לפני חישוב מס רווחי הון ועמלות בנקאיות (ככל שהבנק רשאי לגבות), ומוצג בניכוי דמי הניהול של הקרן ושכר הנאמן. קרנות כספיות מתחדשות (קרנות כספיות מועדים קבועים), שלא מדווחות תשואה צפויה, לא מוצגות.

טבלה 3 נספח ב' - מק"מ ^[1]							
סדרת המק"מ (שם וסימול)	מספר המק"מ	שער אחרון (באגורות)	שינוי (%)	מספר ימים לפדיון	מועד פדיון	תשואה לפדיון ^[2]	מחזור באלפי ש"ח
זמן עסקה	שער בסיס	אחרונה					
הבהרות:							
⁽¹⁾ סדרות המק"מ מוצגות בטבלה לפי סדר עולה של הימים שנותרו עד לפדיון המק"מ, כלומר מק"מ שמועד פדיונו הקרוב ביותר יופיע ראשון, ובהתאמה שאר הסדרות.							
⁽²⁾ התשואה המוצגת היא ברוטו ואינה כוללת עמלות קניה ומכירה ומס רווחי הון.							

להערכת הפיקוח, הנגשת המידע המרוכז אודות שלושת אפיקי ההשקעה הסולידיים, כאמור לעיל, תתרום לחיזוק כוחו של הלקוח ויכולתו לקבל החלטה מושכלת לשיפור הערך הכספי של החלטות ההשקעה שלו. הפיקוח יעקוב אחר יישום ההוראות האמורות ויוודא שהן אומנם מסייעות ללקוחות בהנגשת המידע ובתהליך קבלת ההחלטות.

תיבה ו'-2: היבטים צרכניים של תופעת ההונאות וצעדי הפיקוח על הבנקים להגנה על הצרכן מפני הונאות פיננסיות

- הונאות הן תופעה עולמית המתרחבת במהירות ומשפיעה על מערכות פיננסיות, צרכני שירותים פיננסיים והציבור הכללי. מעשי ההונאה והמרמה, אף שמבוצעים לעיתים באמצעות התשתית והכלים הטכנולוגיים שהגופים הפיננסיים מעמידים לשימוש לקוחותיהם - אינם מכוונים בהכרח נגד המערכת הפיננסית או לקוחותיה אלא נגד אנשים, ארגונים, עסקים או גורמי ממשל באשר הם.
- פעולות מעשיות ("פרקטיקות") מיטביות שנהוגות במדינות שונות לצמצום תופעת ההונאות והגנה על הציבור נשענות, לרוב, על שלוש רגליים: העלאת מודעות הציבור והעצמת הלקוח; צמצום התופעה וחסמת הונאות באמצעות שיפור הבקורות, הזיהוי, הניטור והתגובה למעשי ההונאה; הגברת האכיפה.
- בשנים האחרונות ניכרת בישראל, בדומה למדינות אחרות, עלייה בהיקפי ההונאות כלפי לקוחות המערכת הפיננסית. ההונאות פוגעות בכלל סוגי הלקוחות, אולם ניכרת התמקדות באוכלוסיות בעלות התמצאות פיננסית ודיגיטלית נמוכה, כגון קשישים ועולים ממדינות ברית המועצות לשעבר.
- הפיקוח על הבנקים קבע כי "צמצום ומניעת תופעת ההונאות" יהיה אחד מיעדיו המרכזיים לשנים הקרובות, ונוסף על כך הוא פועל להבטיח שהצרכנים שנפלו קורבן למעשה ההונאה מקבלים את ההגנות הקבועות בחוק. פעילות הפיקוח מתמקדת בשני שלבים: בשלב המניעתי - טרם קרות ההונאה, ובשלב שלאחר קרות ההונאה - סיוע ללקוח שנפל קורבן להונאה.
- הפיקוח על הבנקים יוזם פעילויות להעלאת המודעות להונאות. בכלל זאת יזם את "שבוע המודעות להונאות דיגיטליות", במסגרת פעילות "פורום חינוך פיננסי" בשיתוף משטרת ישראל, במטרה להעלות את מודעות הציבור הרחב לתופעת ההונאות הפיננסיות ולתת כלים ללקוח לזהות הונאות, להתמודד עימן ולמנוע אותן בזמן אמת. כמו כן ייעד הפיקוח את הכינוס המקצועי השנתי שלו בשנת 2024 לנושא: "הונאות פיננסיות".
- הונאות הן תופעה מורכבת ורחבת היקף המצריכה התמודדות רבת-חומית ושיתוף פעולה בין גורמים שונים בעלי-עניין. כל גורם, במסגרת תחומי האחריות שלו ובהתאם לצרכים שהוא מזהה, פועל לצמצום הונאות ומניעתן. מורכבות זו מחדדת את החשיבות של הגדרה ומינוי של גורם מתכלל ברמה הלאומית, אשר יקבע אסטרטגיה לאומית להתמודדות עם היבטיה השונים של התופעה ויעקוב אחר התקדמות הטיפול בנושא. כיום לא מוגדר גורם מתכלל בישראל.
- הפיקוח על הבנקים שותף בצוות בין-משרדי לטובת קידום פתרונות חוצי-מגזרים, הסרת חסמים קיימים והובלת שיתופי-פעולה בין כלל הגורמים הנוגעים בעניין בתחום ההונאות. בצוות חברים נציגים ממשד התקשורת ומשטרת ישראל.
- הפיקוח על הבנקים פועל להסרת חסמים מאסדרים ("רגולטוריים") על-מנת לאפשר לגופים המפוקחים לשמור ולשתף מידע לשם זיהוי ומניעת הונאה ושימוש לרעה בחשבון או באמצעי-תשלום, בכפוף לדין.
- בנק ישראל והפיקוח על הבנקים מסייעים למשרד המשפטים להרחיב את ההגנה שניתנת ללקוחות באירועי הונאה.
- הפיקוח על הבנקים מקיים בקורות ובדיקות-אכיפה שוטפות כדי לוודא שהגופים המפוקחים מפתחים כלים לניטור וזיהוי מוקדם של הונאות, מפקים לקחים מאירועי הונאה קודמים לצורך מניעת אירועים דומים בעתיד, ומפצים לקוחות שנפלו להונאה, בהתאם לדין.

מהן הונאות פיננסיות

הונאות הן תופעה עולמית המתרחבת במהירות ומשפיעה על מערכות פיננסיות, צרכני שירותים פיננסיים והציבור הכללי. מעשי ההונאה והמרמה, אף שמבוצעים לעיתים באמצעות התשתית והכלים הטכנולוגיים שמעמידים הגופים הפיננסיים לשימוש לקוחותיהם, אינם מכוונים בהכרח נגד המערכת הפיננסית או לקוחותיה אלא נגד אנשים, ארגונים, עסקים או גורמי ממשל באשר הם.

הונאה מתייחסת לכל פעולה של הולכת שולל או רמייה של גורם כלשהו. מעשה ההונאה יכול ללבוש צורות שונות ולהתבצע במגוון רחב של שיטות וערוצים ועל-כן הוא בבחינת שם כולל לסוגים שונים של עבירות שנעשות באמצעות הערמה או התחזות לאחר, תוך-כדי הפעלת מערכת לחצים או מניפולציות על הקורבן וטשטוש עקבות. הונאה פיננסית, אף שאין הגדרה אחידה ומקובלת, היא מקרה פרטי של הונאה שמטרתה השגת גישה לנכסיו הפיננסיים של הקורבן (אדם פרטי או גורם אחר) באמצעות הולכת שולל או רמייה. מרמה גם-היא מקרה פרטי של הונאה, שבו הקורבן משתכנע לעשות במידידיו פעולה יזומה של מסירת מידע או העברת כספים מתוך אמונה שלמה שהגורם שמבצע את פעולת ההונאה הוא גורם לגיטימי.

תופעת מעשי ההונאה והמרמה מתאפיינת במורכבות רבה ובמנעד רחב של סוגים ורמות תחכום גבוהות. אלה מקשים על זיהויים של מעשי המרמה, ניטורם ומניעתם. מעשי ההונאה ומרמה יכולים להיעשות במגוון רחב של שיטות וערוצים, לרבות מסחר מקוון, אתרי הכריות, רשתות חברתיות, פלטפורמות פרסום דיגיטליות, הודעות טקסט ושיחות טלפון ובאמצעות שיטות ("טיפולוגיות") שונות שמותאמות לניצול חולשות ופגיעויות של אנשים או מערכות, דוגמת פשיעה רומנטית, הונאת השקעה, התחזות לגורם לגיטימי ועוד. בחלק מהמקרים אף מבוצעים מעשי ההונאה באמצעות גורמים עבריינים מעולם הפשע המאורגן.

אחד האתגרים בטיפול בהונאות הוא חוסר-עקביות והעדר מתודולוגיה אחידה של סיווג ודיווח של הונאות. כך, למשל, במקרים שבהם נעשה הסיווג באמצעות או בעבור מוסדות פיננסיים, ניתן משקל גדול יותר לאפיון זהות הגורם שיזם את התשלום (Who - הלקוח עצמו או גורם שלישי) ולאמצעי-התשלום שדרכו נעשתה ההונאה (What - כרטיסית-תשלום, חשבון בנק, ארנקים דיגיטליים). במקרים שבהם נעשה הסיווג באמצעות או בעבור גורמי אכיפת-החוק, חברות תקשורת או ענקיות טכנולוגיה, ניתן משקל גדול יותר לפלטפורמה אשר דרכה נעשה מעשה ההונאה ולטיפולוגיה שלה (Module).

מנקודת מבט פיננסית, נהוג לבצע הבחנה בין:

"הונאה עם תשלום מורשה" (authorized fraud) - מצב שבו גורם מורשה (הלקוח) יוזם ומבצע את פעולת התשלום. הונאה מסוג זה נעשית כתוצאה ממניפולציה שעשה מבצע ההונאה על המשלם לצורך ביצוע תשלום או מתן הנחיה לספק שירותי-התשלום להעביר את התשלום. הפעולה של המשלם נעשית בתום-לב ומתוך אמונה שהגורם שאליו הועבר התשלום הוא גורם לגיטימי. הונאות מסוג זה נהוג לכנות גם "מרמה" (scam). ראו לעיל.

"הונאה עם תשלום שאינו מורשה" (unauthorized fraud) - מצב שבו גורם שאינו מורשה יוזם ומבצע את פעולת התשלום. הונאות מסוג זה כוללות אובדן, גניבה (theft) או השגה במרמה (misappropriation) של נתוני כרטיס-התשלום או פרטי הזדהות והתחברות לחשבון הבנק, כאשר השגת הפרטים יכולה להיעשות באמצעות טכניקות של הנדסה חברתית (דוגמת Phishing, Smishing) או שימוש בקודים זדוניים באתרי מסחר או באמצעות כל שיטה אחרת.

שיטות פעולה מיטביות בעולם לצמצום תופעת ההונאות

סקירה השוואתית שנעשתה בפיקוח על הבנקים לבחינת שיטות הפעולה (הפרקטיקות) המיטביות שנהוגות בקרב קובעי מדיניות ומאסדרים פיננסיים וצרכניים ברחבי העולם לצמצום תופעת ההונאות והגנה על הציבור הכללי ועל לקוחות המערכת הפיננסית, העלתה כי על־אף השונות הגבוהה בכלים שמופעלים בכל מקום, אפשר לסווג אותם לשלושה תחומים מובחנים:

(1) **העלאת מודעות הציבור והעצמת הלקוח בעזרת שיפור החינוך הפיננסי** - מתוך ההבנה שהלקוח הוא "קוֹהֶגְנָה" הראשון מול התופעה, יש לוודא כי הלקוחות מודעים לכך ומצויידים בידע וכלים נאותים לזהות מעשי־הונאה בזמן אמת ולהגן על עצמם טוב יותר. יוזמות של העלאת המודעות וההכשרה הן בדרך־כלל תוצר של שיתוף פעולה בין גופים מהמגזר הציבורי והפרטי. כך, למשל, בצרפת, איטליה וגרמניה יוזמות מסוג זה מקדמים הבנקים המרכזיים והמאסדרים הפיננסיים, בעוד שבין ובסינגפור מקדמות את היוזמות רשויות אכיפת־החוק או רשויות ממשלתיות אחרות וגופים פרטיים. במדינות אחרות, דוגמת קנדה, מקדמים את הנושא הבנקים עצמם בשיתוף פעולה עם האיגודים המקצועיים ורשויות ממשלתיות שונות.

(2) **צמצום התופעה וחסמת הונאות באמצעות שיפור הבקורות, הזהוי, הניטור והתגובה למעשי־הונאה של כל בעלי העניין**, ובכלל זה של חברות־התקשרות, החברות הטכנולוגיות, המוסדות הפיננסיים ורשויות אכיפת־החוק. צעדים בתחום זה כוללים לרוב גורם מתכלל ברמה הלאומית (משרד ממשלתי או פונקציה ייעודית) שאמון על יצירת שיתופי־פעולה בין כלל הגורמים בעלי־העניין בתוך המדינה ומחוץ לה. שיתופי־הפעולה מקודמים מתוך הבנה שאת מעשי־ההונאה יש לעצור בנקודת ההתחלה ושנגזרים מסוימים הם בבחינת החולייה החלשה בביצוע מעשי־ההונאה. דוגמאות לשיתופי־פעולה שנמצאו בתחום זה כוללים הקמה של מאגרי־נתונים ושיתוף מידע בין השחקנים הפיננסיים לבין הרשויות ובין השחקנים הפיננסיים לבין עצמם (הונג־קונג, יפן). שיתוף־פעולה שכזה יאפשר חסימה של שיחות, זיהוי הודעות או אתרי מרשתת אשר באמצעותם נעשים מעשי־הונאה, הקלה על דיווח על מקרה־הונאה וסיוע ללקוח לזהות עסקאות לגיטימיות. בסינגפור למשל מפעילים המשטרה המקומית וארבעת הבנקים הגדולים במדינה "מרכז למניעת הונאות" (Anti-Scam Center - ASC), שעושה שימוש בטכנולוגיה של אוטומציה דיגיטלית לטובת זיהוי והתראת־לקוחות מפני מעשי־מרמה בזמן אמת באמצעות משלוח הודעות מסרון (SMS). דוגמה נוספת של "מרכז למניעת הונאות" אפשר למצוא גם באוסטרליה, שם הוקם ביולי 2023 מרכז (National Anti-Scam center (NASC)) במטרה למגר את התופעה באמצעות קידום שיתופי־פעולה עם גורמי ממשל, העצמת הלקוח, שיפור הדרכים לדווח על הונאות, שיפור מנגנון חילופי המידע בין הגורמים השונים ותמיכה ברשויות אכיפת־החוק.

(3) **הגברת האכיפה באמצעות חיזוק רשויות אכיפת־החוק** - הקמת מערך לאיסוף ושיתוף מידע, שיפור מערך־הדיווח והחמרת הענישה נגד מבצעי מעשי־ההונאה. דוגמה טובה בהקשר זה אפשר למצוא בבריטניה, שם נכללת הקטגוריה של הגברת האכיפה בתוכנית האסטרטגית של הממשלה (משרד הפנים) לצמצום תופעת־ההונאות ולהגנה על הציבור. מטרתן של ההמלצות שמובאות בתוכנית האסטרטגית היא רדיפה אחר מבצעי־ההונאות והעמדתם לדין, והן כוללות ארבעה צעדים משלימים: (א) חיזוק רשויות אכיפת־החוק הקיימות שאמונות על הטיפול במעשי־ההונאה באמצעות העמדת תקציבים ובניית יכולות דיגיטליות, וכן באמצעות כוונה להקים מערך ייעודי ברמה הלאומית (National Fraud Squad) שינקוט גישה פעילה מבוססת־מודיעין, המתמקדת בהונאות ובפשיעה מאורגנת (שתכלול מעל 400 אנשי מקצוע

וחוקרים); (ב) הקמה של "תא מודיעין" (UK Intelligence Community (UKIC)) שיסייע בזיהוי ובשיבוש מעשי ההונאה ויקדם שיתופי פעולה עם גורמים בין-לאומיים; (ג) בנייה של מערכת דיווח שתקל על קורבנות של מעשי ההונאה לדווח על הונאות ותקל על רשויות אכיפת החוק לנקוט פעולה בעקבות הדיווח; (ד) הסרה של חסמים שמונעים העמדה לדין והרשעה של מבצעי מעשי ההונאה.

(4) **הגדרת גורם מתכלל ברמה הלאומית** - ממצא חשוב נוסף שעלה בסקירה ההשוואתית הוא החשיבות של הגדרה ומינוי של גורם מתכלל ברמה הלאומית שיקבע אסטרטגיה לאומית להתמודדות עם היבטיה השונים של תופעת ההונאות ויעקוב אחר התקדמות הטיפול בנושא. הגורם המתכלל עוסק לרוב בהגדת יעדים ובניסוח תוכנית הפעולה להשגתם והוא אמון על יצירת שיתופי פעולה בין כל בעלי העניין הנוגעים בדבר ברמה הלאומית והבין-לאומית. כך, למשל, באנגליה הגורם המתכלל הוא משרד ממשלתי (משרד הפנים) ובסינגפור ואוסטרליה הגורם המתכלל הוא מרכז ייעודי שהוקם לטובת "מיגור תופעת ההונאות".

הונאות פיננסיות בישראל

גם בישראל, בדומה למדינות אחרות, ניכרת בשנים האחרונות עלייה בהיקפי ההונאות כלפי לקוחות המערכת הפיננסית. ההונאות פוגעות בכלל סוגי הלקוחות, אולם ניכרת התמקדות באוכלוסיות פגיעות, דוגמת אוכלוסיות בעלות התמצאות פיננסית ודיגיטלית נמוכה, קשישים ועולים ממדינות ברית המועצות לשעבר.

מסקר שעשה הפיקוח על הבנקים במערכת הבנקאות עולה כי מערכת הבנקאות צופה שבשנת 2025 היקף תופעת ההונאות ימשיך ויתגבר, וכי מתווי הונאות פיננסיות שהיו שכיחים בשנת 2024 ימשיכו לאפיין גם את שנת 2025. נוסף על כך, מערכת הבנקאות צופה כי בשנת 2025 יגבר בהונאות השימוש בכלי AI לצורך התחזות כגון DEEPFAKE קולי וחזותי ועוד.

בשנת 2024 היו מתווי ההונאה השכיחים ביותר במגזר הפיננסי הונאות שכוונו נגד לקוחות דוברי רוסית, יוצאי ברית המועצות לשעבר, הקמת פלטפורמות מזויפות להשקעות בקריפטו ופיתוי לקוחות להשקעה בהן תוך כדי הצגת מצג שוא של השאת רווחים מהירים. ההונאות שזוהו התבצעו לרוב באמצעות הנדסה חברתית, ובתוך כך קבלת מידע אישי או פיננסי באמצעות קריאה ללקוח בהודעת מסרון (SMS) לגשת לאתר מרשתת המתחזה לאתר מוכר או מוסד פיננסי ולבצע פעולת תשלום לגיטימית (פישנינג-Phishing), או באמצעות בקשה בשיחה טלפונית עם הלקוח, תוך כדי התחזות לגורם לגיטימי, כגון בנק או נציג רשויות מדינה (וישינג-Vishing). זאת ועוד, בשנה האחרונה התרבו אירועי ההונאה באמצעות השתלטות על קו הטלפון הנייד של הלקוח לצורך קבלת מידע פרטי על-אודותיו. השתלטות זו נעשית באמצעות ניווד הונאתי של המנוי הסלולרי של הלקוח או באמצעות שימוש בתוכנות שליטה מרחוק על מכשירים סלולריים.

הונאות פיננסיות הן תופעה מורכבת ורחבת היקף המצריכה התמודדות רבת-תחומית ושיתוף פעולה בין גורמים שונים הנוגעים בדבר, כאשר כל גורם פועל במסגרת תחומי האחריות שלו ובהתאם לצרכים שהוא מזהה לשם צמצום ומניעה של הונאות. הגורמים הנוגעים בדבר הם לרוב רשויות אכיפת החוק, משרדי הממשלה, שחקנים ממגזר התקשורת, מאסדרים פיננסיים, מפקחים על מערכות התשלומים, ענקיות טכנולוגיה ועוד. בישראל לא מוגדר גורם מתכלל ברמה הלאומית להתמודדות עם הונאות.

פעילות הפיקוח על הבנקים והגופים המפוקחים למניעה וצמצום של תופעת ההונאות והגנה על הצרכן

הפיקוח על הבנקים קבע את הצמצום והמניעה של תופעת ההונאות במערכת הבנקאות כאחד מיעדי המרכזיים לשנים הקרובות. נוסף על כך הוא פועל להבטיח שהצרכנים שנפלו קורבן למעשה־הונאה מקבלים את ההגנות הקבועות בחוק. פעילות הפיקוח מתמקדת בשני שלבים: בשלב המניעתי טרם קרות ההונאה, ובשלב שלאחר קרות ההונאה - סיוע ללקוח שנפל קורבן להונאה.

גם התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי־האשראי נוקטים צעדים יזומים לטובת הגנה על לקוחותיהם, צמצום הנזקים וצמצום התופעה. בצעדים הנעשים: שימוש במערכות אבטחה כדי לנטר ולזהות התרחשויות אלה מוקדם ככל האפשר; יישום שדרוג והתאמה של מערכות בקרה; קביעה של נהלים ושל תהליכי עבודה סדורים; ניהול תהליכים להפקת לקחים; הכשרות עובדים; העלאת מודעות הלקוחות.

הגברת מודעות הציבור

הפיקוח על הבנקים יזם פעילויות להעלאת המודעות להונאות. בין פעילויות אלה ראוי לציין את "שבוע המודעות להונאות דיגיטליות", שהתקיים במסגרת פעילות "פורום חינוך פיננסי" שמוביל הפיקוח על הבנקים וחברים בו איגוד הבנקים, הבנקים והחכ"אות ובשיתוף עם משטרת ישראל. מיזם זה התקיים בשתי פעימות במהלך שנת 2024 ונועד להעלות את מודעות הציבור הרחב לתופעת ההונאות הפיננסיות ולתת ללקוח כלים לזהות הונאות, להתמודד עמן ולמנוע אותן בזמן אמת.

במסגרת הפעילויות הועברו כ-100 הרצאות בעשרות ערים ויישובים בכל רחבי הארץ, וכן חמש הרצאות מקוונות (וובינרים) - בעברית, ערבית ורוסית. בהרצאות אלה השתתפו אלפים. את פעילות ההסברה ליווה מסע־הסברה אשר הזמין את הציבור להשתתף בהרצאות. כמו־כן הוקם אתר מרשתת ייעודי ובו חומרים הנוגעים לעניין לשימוש הציבור הרחב.²

נוסף על כך ייעד הפיקוח את הכינוס המקצועי השנתי שלו לנושא "הונאות פיננסיות". בכינוס הציגו מומחי תוכן שונים היבטים מגוונים בנושא ההונאות ובכלל־זאת נגיד בנק ישראל, המפקח על הבנקים ונציגים מהאקדמיה, רשויות אכיפת־החוק, מערך הסייבר ומהמערכת הפיננסית. הכינוס עסק בחשיבות הטיפול בהונאות ברמה הלאומית, באתגרים במניעת הונאות פיננסיות ובאחריות לפיצוי לקוחות באירועי הונאות. נכחו בו מאות מבכירי התעשייה הפיננסית בישראל והוא זכה לתהודה ציבורית נרחבת.

שיתוף פעולה רב־משרדי לצמצום הונאות ומניעתן

קידום המהלכים הנדרשים להתמודדות עם תופעת ההונאות הוא משימה מורכבת, הדורשת מאמצים משולבים, הקצאת משאבים והסרת חסמים חקיקתיים, אסדרתיים וטכנולוגיים. לנוכח אתגרים אלו, ובהמשך למהלכים שכבר מתקיימים, הוחלט להקים צוות עבודה ייעודי ורב־משרדי שיפעל לצמצום תופעת ההונאות, ובכלל זה ליישום פתרונות לאתגרים כגון חסימת גלישה לאתרים מתחזים (Phishing), מניעת SIM SWAP ומתקפות Vishing-I Smishing.

² פעילות הפיקוח בתחום צרכנות בנקאית באתר בנק ישראל

בצוות חברים הגורמים הנוגעים בדבר מהפיקוח על הבנקים, משרד התקשורת ומשטרת ישראל, והוא פועל לקדם פתרונות חוצי-מגזרים, תוך-כדי הסרת חסמים קיימים והובלת שיתופי-פעולה בין כלל הגורמים המעורבים³. נוסף על כך הוקמה ועדת-היגוי בהשתתפות המפקח על הבנקים, מנכ"ל משרד התקשורת וראש אגף חקירות ומודיעין במשטרת ישראל ובהובלת סגנית המפקח על הבנקים ומנהלת אגף טכנולוגיה, חדשנות וסייבר. ועדה זו מתכנסת בכל רבעון ובמסגרתה מוצגת התקדמות העבודה ומובאות סוגיות לדיון ולהחלטה.

חקיקה ואסדרה

חובות התאגידים הבנקאיים במניעה וצמצום של הונאות ופיצוי לקוחות באירועי הונאה מעוגנות בחוקים והוראות ניהול בנקאי תקין שונות. כך, למשל:

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 472 בנושא: "סולקים וסליקת עסקאות בכרטיסי חיוב", אשר מעגנת חובות לתאגידים הבנקאיים בנסיבות שבהן במסגרת סליקת בית-העסק התעורר חשש ממשי כי בפעילותו של בית-עסק יש משום הונאת לקוחות, הטעיית לקוחות או הפעלת השפעה בלתי-הוגנת עליהם;

חוק שירותי תשלום, התשע"ט-2019 הקובע, בין היתר, את התנאים שבהם התאגידים הבנקאיים נדרשים לפצות לקוחות בגין שימוש לרעה באמצעי-התשלום שברשותם;

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 367 בנושא: "בנקאות בתקשורת" המעגנת, בין היתר, את חובות התאגידים הבנקאיים בעת ניטור פעילות חריגה בזמן אמת בחשבון לקוח לעשות הפקות-לקחים ולמידה מאירועי-הונאה לשם מניעת אירועים דומים בעתיד.

לשם מתן אפשרות לתאגידים הבנקאיים לשמור ולשתף מידע לצורך זיהוי ומניעת הונאה ושימוש לרעה בחשבון או אמצעי-תשלום, בכפוף לדיון, הפיקוח על הבנקים פועל לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 367 שעניינה: "בנקאות בתקשורת".

נוסף על כך, לשם מניעה וצמצום הונאות-לקוחות באמצעות בתי-עסק, סייעו בנק ישראל והפיקוח על הבנקים למשרד המשפטים בקידום תיקון החוק שעניינו הגנה על הצרכן מפני בתי-עסק המבצעים פירות בנסיבות מחמירות. התיקון מסמך את הממונה על הגנת הצרכן והסחר ההוגן לקבוע כי בית-עסק הוא 'מפר בנסיבות מחמירות' ולהורות לכל חברות-האשראי להפסיק להעניק לו שירותי-סליקה ובכך למנוע המשך הונאה של לקוחות נוספים.

לשם סיוע ללקוחות שנפלו קורבן להונאה, בנק ישראל והפיקוח על הבנקים מסייעים בקידום תיקון חוק שירותי תשלום, התשע"ט-2019 באופן שירחיב את ההגנה הניתנת ללקוחות לפיצוי במקרים של הונאות באמצעות התחזות לתאגיד בנקאי ולרשויות מדינה, לצד הסדרת גבולות האחריות בין הלקוח לנותן שירותי-התשלום. כמו כן, הפיקוח מקדם אסדרה שתחייב את התאגידים הבנקאיים להעמיד מוקד טלפוני שיהיה זמין 24/7 לפניות לקוחות שנפלו קורבן להונאה או ללקוחות החושדים כי נעשתה אליהם פנייה מגורם הונאתי.

פיקוח ואכיפה

בשנת 2024 סקר הפיקוח את פעילותם של חלק מהגופים המפוקחים במטרה לוודא כי הם פועלים בהתאם לדיון. במסגרת זו סקר הפיקוח את היערכות התאגידים הבנקאיים הסולקים בתי-עסק לניטור וטיפול בבתי-

³ הודעה לעיתונות בדבר כתב המינוי של הצוות

העסק החשודים בהונאת לקוחות מחזיקי הכרטיס. בין היתר נבדק יישום הוראות אסדרה, המחייבת את החברות לנטר את פעילות בתי העסק על-פי תבחינים שונים ולהפסיק את ההתקשרות עם בית העסק בנסיבות שבהן התעורר אצל סולק חשש ממשי כי בפעילותו של בית עסק יש משום הונאת לקוחות, הטעיית לקוחות או הפעלת השפעה בלתי הוגנת עליהם.

נוסף על כך קיים הפיקוח על הבנקים ביקורות בחלק מהתאגידים הבנקאיים כדי לוודא שהם מפתחים כלים לניטור ולזיהוי מוקדם של הונאות, עוקבים באופן שוטף אחר התפתחות שיטות הונאה בארץ ובעולם ומפיקים לקחים מאירועי הונאה קודמים לצורך מניעת אירועים דומים בעתיד.

מעבר לאמור, הפיקוח על הבנקים מסייע באופן שוטף ללקוחות מערכת הבנקאות אשר נפלו קורבן להונאה בחשבון הבנק או באמצעי התשלום שבבעלותם ולא קיבלו מענה מספק מהגופים המפוקחים. בחלק מהמקרים מצא הפיקוח כי התאגידים הבנקאיים פעלו שלא כשורה והנחה אותם לפצות את הלקוחות בנזק שנגרם להם, ובחלק מהמקרים ניאותו התאגידים הבנקאיים לזכות את הלקוחות לפנים משורת הדין. במסגרת זו פוצו לקוחות מערכת הבנקאות בשנתיים האחרונות בסך כולל של כ-3.4 מיליון ש"ח.

לסיכום, הונאות פיננסיות הן תופעה מורכבת ורחבת היקף, המצריכה התמודדות רבת-תחומית ושיתוף פעולה בין גורמים שונים, והיא צפויה להימשך בשנים הקרובות. הפיקוח על הבנקים שילב את הנושא בתוכנית האסטרטגית שלו לשנים הקרובות וימשיך לפעול לקידום צעדים למניעת הונאות ולסיוע ללקוחות שנפגעו.

הוראות הפיקוח על הבנקים והנחיות לגופים המפוקחים

להלן דוגמאות להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיות לגופים המפוקחים מתהליכי בקרה שנעשו במערכת הבנקאות להתמודדות עם הונאות פיננסיות:

- ניהול סיכון הונאות** - על התאגידים הבנקאיים לקבוע אסטרטגיה ומדיניות להתמודדות עם הונאות.
- ניטור פעילות חריגה** - על התאגידים הבנקאיים ליישם מנגנון אוטומטי לזיהוי וניטור של פעילות חריגה בחשבונות של לקוחות ובפרט בפעולות ברמת סיכון גבוהה לצורך איתור של פעילות חשודה בזמן אמת.
- מעקב אחר התפתחות שיטות ההונאה** - על התאגידים הבנקאיים לעקוב באופן שוטף אחר התפתחות שיטות הונאה בארץ ובעולם ולבחון את הצורך בעדכון מנגנוני הניטור והבקרה בהתאם ולהפיק לקחים לצורך מניעת אירועים דומים בעתיד. לשם כך יעשו שימוש במידע ממקורות פנימיים וחיצוניים, לרבות משטרת ישראל ומנגנוני ביטחון נוספים.
- התרעה ללקוחות על פעילות חריגה** - על התאגידים הבנקאיים להתריע ללקוחותיהם על פעילות חריגה שזוהתה בחשבונותיהם.
- הגברת מודעות לקוחות** - על התאגידים הבנקאיים להדריך את לקוחותיהם באופן שיאפשר להם לזהות מעשי הונאה בזמן אמת ולהגן על עצמם טוב יותר.

6. **השעיית עסקה או קבלת אישור מהלקוח** - בנסיבות שבהן זוהתה פעילות חריגה בחשבון לקוח, על התאגיד הבנקאי לשקול נקיטת אמצעים באופן מיידי כדוגמת השעיית עסקה או קבלת אשרור מהלקוח לעסקה.
7. **שיפור אמצעי הביטחון** - על התאגיד הבנקאי לפעול לשיפור מתמיד של אמצעי-הביטחון של אמצעי-התשלום וחשבונות הבנק.
8. **תיעוד אירועי-ההונאה** - על התאגידים הבנקאיים לסווג ולתעד את אירועי-ההונאה על-מנת שיהיה אפשר להתחקות אחר מתווה ההונאה, השירות או המוצר שבהם נעשה שימוש במסגרת ההונאה, הנזק שנגרם לבנק והנזק שנגרם ללקוח במסגרת ההונאה.
9. **מדיניות לפיצוי לקוחות** - התאגידים הבנקאיים נדרשים לקבוע מדיניות אחידה ומוסדרת לפיצוי לקוחות שנפלו קורבן להונאה, בכפיפות להסדר האחריות בחוק.
10. **מדידת נזקי-ההונאות** - על התאגידים הבנקאיים למדוד הונאות ונזקים שנגרמו ללקוחותיהם ולא רק לתאגיד הבנקאי עצמו.

פורום חינוך פיננסי

Я знаю
И ты знаешь
Что подозрительное СМС ты не открываешь!

**ПОДОЗРИТЕЛЬНОЕ СООБЩЕНИЕ?
ОСТОРОЖНО,
МОШЕННИЧЕСТВО!**

ПОДРОБНОСТИ

#Реклама

Получили подозрительное сообщение? Кто-то просит у вас данные вашего банковского счета? Секретный код кредитной карты? Требуется заплатить таможенный сбор? Осторожно, это мошенничество!

Запишитесь на вебинар о мошенничестве в сети и способах его предотвращения: 18 марта - на русском языке, 20 марта - на иврите, в 19:00

Предоставлено Форумом финансового просвещения под руководством Инспекции Банка Израиля посредством Ассоциации банков, кредитных компаний и банковских систем

<https://bit.ly/3lwDWZo>

t.me/vestyisrael/96153

16.2K Mar 12 at 17:30

**אני יודע
ואת יודעת
ב-SMS חשוד
אסור לגעת!**

**הודעה חשודה?
זהירות
הונאה!**

לפרטים נוספים

פורום חינוך פיננסי

סוגר **כתח**

עצות וטיפים לציבור הלקוחות

להלן מספר המלצות שיסייעו לכם להתגונן מפני הונאות:

1. **היו קנאים לפרטיותכם** - הפרטים הנשלחים אליכם בהודעת מסרונים SMS מהבנק או מחברת כרטיסי־האשראי, וכוללים קוד אימות שעליכם להזין לפני ביצוע עסקה או העברת כספים או מידע פיננסי רגיש אחר - הם מידע אישי שלכם ואין להעבירו לאיש. הבנקים וחברות כרטיסי־האשראי לעולם לא יפנו אליכם באופן יזום בבקשה לקבל מכם פרטים חסויים.
2. **הימנעו מכניסה לקישורים** - אמצו גישה כללית של חשדנות וזהירות. יש להימנע מכניסה לקישורים שנשלחים אליכם במסרונים SMS או לדואר האלקטרוני. אם יש ספק - אין ספק! מוטב שלא להיענות להודעה מאשר להיכנס לקישור לא מאובטח.
3. **לא מוסרים את כרטיס־האשראי לאף אדם** - הבנק וחברת כרטיסי־האשראי לעולם לא ישלחו שליח כדי לאסוף מכם את כרטיס־האשראי.
4. **הבנק שלכם מדבר עברית** - בעת קבלת שיחה טלפונית מגורם המזדהה כנציג בנק, חברת כרטיסי־האשראי או שוטר אשר אינו מדבר עברית, יש לבקש מהנציג לדבר עברית. ובכל מקרה לא מוסרים מידע אישי ופרטים פיננסיים.
5. **עברו לסיסמה חזקה וזיהוי ביומטרי** - הגדירו סיסמה הכוללת שילוב של אותיות, מספרים וסימנים ייחודיים, או עברו לזיהוי ביומטרי.
6. **כניסה זהירה לחשבון** - אל תתחברו לחשבון הבנק מתוך קישור הנשלח במסרון או בדואר אלקטרוני.
7. **לא מתקינים תוכנות השתלטות־מרחוק** - הונאות רבות מתרחשות לאחר התקנת תוכנת השתלטות־מרחוק על המחשב או המכשיר הסלולרי של הלקוח. יש להימנע מהתקנת תוכנות מסוג זה.
8. **שתפו את הקרובים אליכם** - בכל שיחה או פנייה חשודה התייעצו עם בני משפחה, עובדי בנק או חברת כרטיסי־האשראי שאתם מכירים.
9. **טעיתם ומסרתם מידע** - פנו מיד לבנק ולחברת כרטיסי־האשראי, דווחו על כך והגישו תלונה במשטרה. מסרו לבנק, לחברת כרטיסי־האשראי ולמשטרה את פרטי ההונאה המלאים - כל פרט חשוב!

זיהיתם עסקה לא מוכרת -

- ✓ הודיעו מיד לחברת כרטיסי־האשראי ולבנק!
- ✓ עיכבו בהודעה לבנק או לחברת כרטיסי־האשראי עלול לגרור השתתפות עצמית בנזק.
- ✓ דעו כי אתם מוגנים מפני נזק שיגרם לכם **לאחר** מסירת ההודעה.
- ✓ פיצוי על נזק שנגרם **לפני** מסירת ההודעה יינתן בהתאם לתנאי שנקבעו בסעיפים 24 ו-29 לחוק שירותי תשלום.

תיבה ו'-3: הרפורמה במערכת הבנקאות לטובת הגברת התחרות והשקיפות ללקוחות

- הרפורמה הצרכנית בתחום המשכנתאות נכנסה לתוקפה בשנת 2022 במטרה לשפר את השקיפות ולהגביר את התחרות בשוק האשראי לדיור בישראל. הרפורמה כוללת צעדים משמעותיים להקלה וקיצור תהליך קבלת הצעות להלוואה לדיור מהבנקים ולפישוט המידע כדי שהלקוח יוכל להשוות בין ההצעות השונות.
- לקוח המעוניין לקבל הלוואה לדיור יכול להשתמש בכמה כלים כדי לשפר את תנאי ההלוואה. ראשית, רצוי להגיש בקשה למספר בנקים ולעשות השוואות בין ההצעות השונות. נוסף-על-כך, מומלץ להשתמש במחשבוני ההלוואות המפורסמים באתרי הבנקים השונים כדי להבין את התנאים והעלויות. לבסוף, התמקחות לשיפור התנאים המוצעים יכולה לסייע בהשגת הלוואה בתנאים טובים יותר.
- בתום תהליך האסדרה נקט הפיקוח צעדי בקרה כדי לוודא שהרפורמה הוטמעה במערכת הבנקאות. הבקרה העלתה כי רמת הציות של הבנקים להוראה גבוהה, ובמקרים שבהם אותרו ליקויים הורה הפיקוח על תיקונם.
- אף שמבנה האישור העקרוני החדש נועד לסייע ללקוח בהשוואה של הצעות שונות בין הבנקים, ההשוואה בין בנקים (תיחור) שנצפתה הייתה מצומצמת מאוד. האוכלוסייה שעושה השוואה בין בנקים נוטה להיות בעלת דירוג סוציו-אקונומי גבוה או אוכלוסייה צעירה יותר.
- הריבית הכוללת החזויה (IRR) היא כלי מרכזי בגילום הסיכונים הגלומים בהלוואה. זוהי הריבית האפקטיבית השנתית שצפוי הלווה לשלם לאורך חייה הלוואה, והיא מבטאת את השפעת ההתפתחות החזויה של משתני המקרו בשוק כוללות בתמהיל² ההלוואה הנבחר. הסלים האחידים מבטאים רמות סיכון שונות של ההלוואות לדיור, ולצד ה-IRR הם נועדו לסייע בעת ההשוואה בין ההצעות השונות. הפער בין ה-IRR ובין הריבית המשוקללת ממחיש את השפעתם של משתני המקרו על ההלוואה.
- הפיקוח על הבנקים ימשיך לעקוב אחר יישום הרפורמה ולפעול לקידום הגברת התחרות בתחום המשכנתאות במערכת הבנקאות.

רקע

נטילת הלוואה לדיור היא החלטה כלכלית כבדת-משקל עבור משק הבית בשל היותה כרוכה בהתחייבות פיננסית ארוכת-טווח שצפויה להשפיע על תזרים המזומנים, הצריכה והחיסכון של משק הבית לאורך זמן. בהתאם, נטילת הלוואה לדיור דורשת תכנון פיננסי הכולל התאמה לצורכי משק הבית, לשינויים לא צפויים בהכנסות או בהוצאות משק הבית בעתיד. הרפורמה הצרכנית בתחום המשכנתאות³ נכנסה לתוקפה ב-31 באוגוסט 2022, ומטרתה הייתה לשפר את השקיפות ולהגביר את התחרות בשוק האשראי לדיור בישראל. הרפורמה נועדה להקל על הלווים בתהליך נטילת ההלוואה או במחזור הלוואה קיימת, באמצעות מתן כלים

¹ יובהר – תחזיות המקרו יכולות להשתנות מעת-לעת, ובכך להשפיע גם על התשלומים החזויים. כמורכן, יש לזכור כי תחזיות מטבען אינן תמיד מתממשות.

² סוגי הריביות שנבחרו.

³ עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451: "נהלים למתן הלוואות לדיור". להרחבה ראו גם <https://mash-boi.org.il>.

שונים. כלים אלו נועדו לאפשר ללווים לקבל החלטות מושכלות יותר, להשוות בין הצעות שונות בקלות, לשפר את כוח-המיקוח ובסופו של תהליך לשפר את תנאי ההלוואה למען הלווה.

במסגרת הרפורמה נדרשו הבנקים:

- לספק ללקוחות מסמך "אישור עקרוני לקבלת הלוואה" במבנה אחיד המאפשר השוואה.
- להציג מספר סלי-הלוואות (תמהילים): בנוסף לסל שיוצע ללקוחות, הבנק נדרש להוסיף שלוש הצעות המבוססות על סלים אחידים (בעלי תמהיל זהה לכל הבנקים) שהורכבו בהתאם להנחיות בנק ישראל.
- לאפשר הגשת בקשה לאישור עקרוני באופן מקוון, ולתת ללקוח מענה לבקשת ההלוואה לדיור בתוך 5-7 ימי עסקים ובכך לקצר מאוד את פרק הזמן שהיה נהוג בעבר⁴.
- להנגיש מידע מפורט באתרי האינטרנט שלהם, לרבות מחשבוני-הדמייה לבחינת תמהילי הלוואות שונים, מידע על סוגי-הלוואות הקיימים ופרטיהם, וכן כלים לבחינת כדאיות מחזור הלוואה קיימת.

בקורות צרכניות שנעשו לשם בחינת יישום הרפורמה:

הצלחת יישומה של הרפורמה והבאת השינוי במערכת הבנקאות הצריכה מעקב הדוק אחר יישומה בקרב כלל הבנקים, ויודא כי הם אכן יציעו ללקוחות את אותם סלי-הלוואות ויספקו אישורים אחידים בזמנים מקוצרים לצורך השוואה. כדי לוודא שמערכת הבנקאות הטמיעה את הרפורמה קיים הפיקוח על הבנקים בקרה צרכנית רוחבית בנושא. מטרת הבקרה הייתה לוודא את הציות של מערכת הבנקאות להוראת ניהול בנקאי תקין 451 שעניינה: "נהלים למתן הלוואות לדיור", אשר מסדירה את הרפורמה במשכנתאות באסדרה מחייבת. במהלך הבקרה נסקרו מסמכים הנוגעים בדבר ונעשו בדיקות מדגמיות של נתונים שנדגמו ממערכת הבנקאות ומאתרי המרשתת של הבנקים.

סוגיות עיקריות ביישום הרפורמה:

1. **עמידה בזמני-מענה לבקשת הלוואה של לקוח:** הרפורמה מחייבת את הבנקים לאפשר הגשת בקשה לאישור עקרוני באופן מקוון, במטרה לייעל את התהליך ולהפוך אותו לנגיש יותר. משהגיש לקוח בקשה, על הבנק לספק מענה לבקשה בתוך 5-7 ימי עסקים. במסגרת הבקרה נבדקה עמידת הבנקים במחויבותם לספק מענה לבקשות בזמני-המענה כנדרש בהוראה ונבחנו הסיבות וההיקפים של חריגות בזמני-המענה לבקשות להלוואה, בניגוד להוראה 451. הבדיקה העלתה חריגות שנבעו מסיבות מיכוניות או שמקורן בגורם האנושי. תיקון הליקויים שאותרו נועד לאפשר ללקוחות לקבל הצעות להלוואה לדיור בצורה מהירה שתאפשר להם לבצע את המשך הליך התמחר וקבלת ההלוואה.

2. **מהימנות המידע המוצג באישור העקרוני:** אחד המרכיבים המרכזיים ברפורמה הוא הדרישה מהבנקים לספק ללקוחות אישור עקרוני במבנה אחיד. אישור זה כולל שלושה סלים אחידים שהגדיר בנק ישראל, לצד סל נוסף המותאם לצרכי-הלקוח. הצגת סלים אחידים נועדה לשפר את יכולת הלקוחות להשוות בין ההצעות להלוואות לדיור מבנקים שונים, ובכך לחזק את כוח-המיקוח שלהם. בין המשתנים המוצגים באישור העקרוני: הריבית הכוללת החזויה, סך התשלומים החזוי, סכום ההחזר החודשי הראשון וסכום

⁴ הצעה זו תקפה ל-24 ימי עסקים, כך שללקוח יש זמן ממושך יותר להיערך לקראת נטילת ההלוואה ולספק את המסמכים הדרושים לחיתום בזמן.

ההחזר החודשי הגבוה ביותר הצפוי. מטרת נתונים אלו היא להמחיש ללווה את ההתחייבויות הפיננסיות הצפויות. במסגרת הבקרה נבדקה מהימנות המידע המוצג באישור העקרוני, וכן אם המידע המוצג באישור העקרוני תואם למידע המתקבל מהדמיות שנעשו במחשבוני ההלוואה באתרי הבנק.

3. **מהימנות המידע המוצג באתר הבנק ותקינות מחשבוני ההלוואה באתרי הבנקים:** הרפורמה מחייבת את הבנקים להנגיש מידע מפורט באתרי המרשתת שלהם. צעדים אלו נועדו לסייע ללקוחות להבין טוב יותר את תנאי ההלוואה לדיור המוצעים להם, את הסיכונים הפוטנציאליים ואת ההשלכות על התשלומים העתידיים, ובכך לקבל החלטות פיננסיות מושכלות יותר. במסגרת הבקרה נבדק אם המידע המוצג באתרי הבנקים מהימן ועומד בדרישות הפיקוח ואם מחשבוני ההלוואה מאפשרים לעשות הדמיות לבחינת תמהילי ההלוואות. בעקבות הבדיקה פעלו כמה בנקים לעדכון הריבית החזויה של ההלוואה לדיור בהתאם לתדירות שדרשו הנחיות הפיקוח.

הבקרה העלתה כי ככלל, פעלו הבנקים שנבדקו להטמעה ויישום של הרפורמה במשכנתאות ונמצאו ליקויים נקודתיים במספר בנקים, ובהם חריגות בזמני-מענה לבקשת הלוואה, חוסר התאמה בין הנתונים שהופיעו באישור העקרוני למחשבוני הבנק וחולשות במחשבוני הבנק באופן שלא אפשר עשיית הדמיות של תמהילים שונים בהלוואה. בעקבות הבקרה נדרשו הבנקים שבהם נמצאו הליקויים לעשות שיפורים כדי לעמוד באופן מלא ברפורמה.

נתונים על אישורים עקרוניים שהופקו ללקוחות

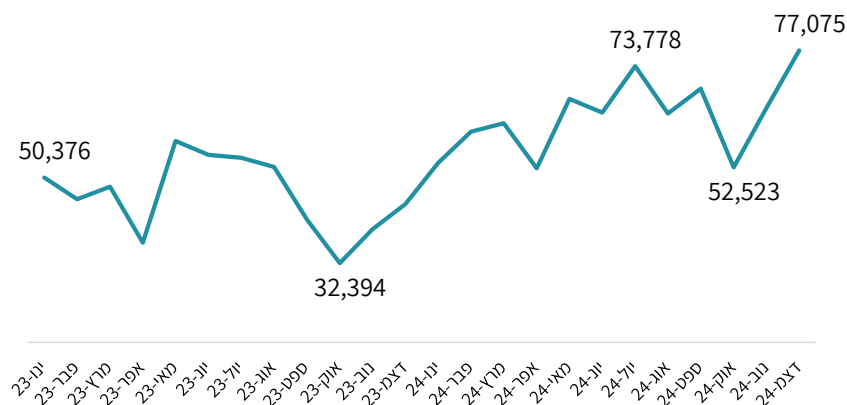
אף שהיקף האישורים העקרוניים הניתנים ללקוחות נמצא במגמת עלייה (איור ו'-6), שיעור גבוה מכלל האישורים העקרוניים אינם "מבשילים" לכדי הלוואה לדיור במהלך 2023-2024 "הבשילו" כ-27 אחוזים בלבד מכלל האישורים העקרוניים לכדי הלוואה לדיור בפועל. האומדן הנמוך של אישורים עקרוניים ש"הבשילו" מושפע בין היתר מהעובדה כי לקוח מוציא בממוצע כ-2 אישורים עקרוניים בבנק וכי מתוך כלל הלקוחות שהוציאו אישורים עקרוניים בין השנים 2023-2024 נטלו בסופו של דבר כ-46 אחוזים מהם הלוואה לדיור. ממצאים אלו מעידים על כך שלקוחות רבים נעזרים באישור העקרוני כדי לבחון את תנאי השוק בנקודות זמן שונות, ולא בהכרח מתוך כוונה ליטול הלוואה בסמוך למועד קבלת האישור העקרוני. בקרב מי שנטלו הלוואה לדיור, מאז כניסת הרפורמה לתוקף בחרו מעל ל-98 אחוזים מהלקוחות בסל הרביעי – הסל הנוסף שהותאם לצרכים שלהם⁵.

⁵ יצוין כי מטרת הסלים האחידים היא לאפשר השוואה בצורה פשוטה בין הצעות ותמהילים שונים המשקפים טווחי-סיכון שונים, כפי שיורחב בהמשך. בעת כניסת הרפורמה לתוקף ייצג סל 2 את התמהיל הנפוץ ביותר, אך עם הזמן השתנו התמהילים לאור סביבת הריבית הגבוהה.

היקף האישורים העקרוניים עולה לאורך זמן

איור 6 -

מספר האישורים העקרוניים שניתנו בחודש, סך מערכת הבנקאות, ינואר 2023 עד דצמבר 2024 | יחידות

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

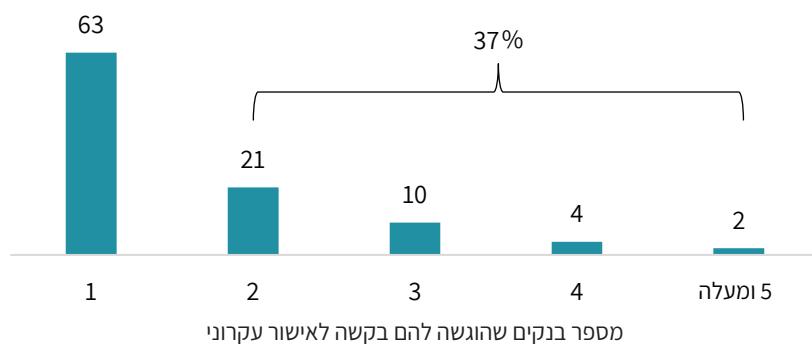
השוואת אישורים עקרוניים בין בנקים (תיחור)

במהלך שנת 2024⁶ נעשה תיחור בכ-37 אחוזים מההלוואות שנלקחו (כלומר התקבל בגין אישור עקרוני ביותר מבנק אחד). לרוב התמקד התיחור בהשוואה בין עד שלושה בנקים (איור ו'-7).

37 אחוזים מהלקוחות עשו תיחור, אולם מרבית הלקוחות אינם עושים תיחור

איור 7 -

התפלגות ההלוואות לפי מספר הבנקים שהלווה פנה אליהם בבקשה לאישור עקרוני, סך מערכת הבנקאות, הלוואות שנלקחו במהלך 2024 | אחוזים

מספר בנקים שהוגשה להם בקשה לאישור עקרוני

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

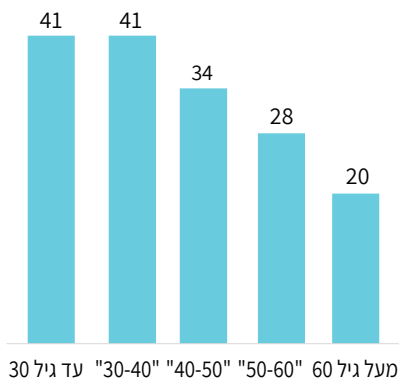
⁶ בחרנו להתמקד בשנת 2024 לאור ההתעוררות שהייתה - הן בהלוואות לדיור והן באישורים העקרוניים.

⁷ מספר הבנקים שאליהם פנו לקוחות נמדד כפונקציה של מספר אישורים עקרוניים שזוהו בבנקים השונים במסגרת חלון זמן של שלושה חודשים. בהינתן שאישור עקרוני תקף ל-24 ימי עסקים ובטווח זמן ארוך הנתונים המקוריים משתנים ועשויים להשפיע רבות על "עוגני" הריבית, נלקח חלון זמן של שלושה חודשים בלבד. לעיתים ללקוח או למי שמייצג אותו ישנה היכרות מעמיקה עם השוק כך שאם הוא סבור שהצעת הבנק טובה מספיק, הוא עשוי להימנע מתיחור נוסף.

אוכלוסייה בדירוג סוציו-אקונומי גבוה או אוכלוסייה צעירה נוטה יותר לעשות תיחור

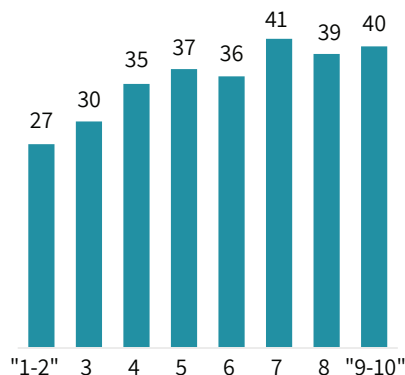
איור ו' - 9

שיעור הלווים שביצעו תיחור לפי קבוצות גיל של הלווים, סך מערכת הבנקאות, הלוואות שנלקחו במהלך 2024 | אחוזים

איור ו' - 8

שיעור הלווים שביצעו תיחור לפי מעמד סוציו-אקונומי של הלווה, סך מערכת הבנקאות, הלוואות שנלקחו במהלך 2024 | אחוזים

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים

עוד עולה כי למאפייני הלווה יש השפעה רבה על שיעור התיחור:

1. ככל שהדירוג הסוציו-אקונומי עולה⁸, כך עולה גם ההסתברות שהלווה יעשה תיחור (איור ו'-8). ייתכן שהאוריינות הפיננסית של לווים בדירוג סוציו-אקונומי גבוה, שנוטה גם-היא להיות גבוהה יותר, היא זו שמסייעת להם לנצל את הכלים שהונגשו להם במסגרת הרפורמה ולעשות השוואה בין בנקים.
2. ככל שגיל הלווה עולה⁹, הסבירות שיעשה תיחור יורדת – כלומר, שיעור התיחור של לווים צעירים גבוה יותר (איור ו'-9). האוכלוסייה הצעירה נעזרת יותר בשירותים המקוונים של הבנקים¹⁰. מאחר שהרפורמה חייבה את הבנק לאפשר הגשת בקשה לאישור עקרוני באופן מקוון, ייתכן שההתמצאות הדיגיטלית של הצעירים מסייעת להם בתהליך ההשוואה בין הבנקים. כמו כן, ייתכן כי האוכלוסייה הצעירה חשופה יותר לקמפיינים הנוגעים לרפורמה ולמידע בנושא התנהלות צרכנית נבונה, כך שהמודעות שלהם לתיחור וליתרונותיו גבוהה יותר.

⁸ השיור של הלוואה לדירוג סוציו-אקונומי הוגדר בהתאם לשוב הנכס הממומן (ובהיעדר נתונים על הנכס הממומן - יוגדר לפי הנכס המשועבד) ולפי [הגדרות ה"ס"](#), כאשר דירוגים 1-2 ודירוגים 9-10 מוזגו לאור מיעוט תצפיות.

⁹ גיל הלווה הוגדר כגיל של הלווה הצעיר ביותר בקרב הלווים הראשיים בהלוואה ביום העמדת ההלוואה.

¹⁰ להרחבה ראו פרק נגישות לשירותים פיננסיים בסקירה זו.

הריבית הכוללת החזויה (IRR) ככלי להשוואה בין בנקים

אחד הרכיבים המשמעותיים בטופס האישור העקרוני הוא הריבית הכוללת החזויה (IRR), המשקפת את הריבית האפקטיבית השנתית שצפוי הלווה לשלם לאורך חיי-ההלוואה. ריבית זו משפיעה על סך התשלומים שהלווה **צפוי** לשלם בגין ההלוואה, ומשכך היא נועדה לשמש אחד המדדים להשוואה בין הצעות הבנקים השונים כיוון שהיא מסייעת לשקף ללקוחות את הסיכון הגלום בתמהיל ההלוואה והשפעתו על ההחזר החודשי. ריבית זו, המחושבת לפי מתודולוגיה שקבע בנק ישראל, עשויה להיות שונה מהריבית הנקובה במועד נטילת ההלוואה, מפני שהיא מבטאת את השפעת ההתפתחות החזויה¹¹ של משתני-המקרו בשוק (ריבית בנק ישראל, אינפלציה ותשואות האג"ח הממשלתיות) כתלות בתמהיל ההלוואה הנבחר¹², ומאפשרת ללווה להבין מהי רמת-החשיפה שלו למשתנים מקרו-כלכליים המשפיעים על ההחזר החודשי. הסלים האחידים מבטאים רמות-סיכון שונות של ההלוואות לדיור ועם ה-IRR הם נועדו לסייע בעריכת ההשוואה בין התנאים בהצעות ההלוואה השונות. הסל הראשון הוא סל "נטול סיכון" (כלומר למשתני-המקרו אין השפעה עליו לאורך חיי-ההלוואה), ואילו הסלים השני והשלישי הם סלים שבהם קיימים סוגים שונים של סיכונים (סיכון-ריבית, סיכון-אינפלציה). **אין בהצגתם כדי להוות המלצה על אחד מהם.**

למעט בסל הראשון, קיים פער בין שיעור הריבית המשוקללת ובין ה-IRR (לוח ו'-3). פער זה ממחיש את השפעתם של משתני-המקרו על ההלוואה ואת חשיבות הצגתה של הריבית המשוקללת **לצד** ה-IRR בפני הלקוח, כך שתהווה שיקול משמעותי עבורו בתהליך נטילת ההלוואה, הן בהשוואה בין הבנקים והן בבחירת התמהיל המיטבי בעבורו (הסל). כך, למשל, ככל ששיעור גדול יותר של ההלוואה צמוד למדד-המחירים לצרכן, כך הריבית המשוקללת נמוכה יותר (הריבית בעבור המסלולים הצמודים היא זולה יותר כיוון שאינה מגלמת את סיכון-האינפלציה של הבנק)¹³, אך למשתני-המקרו השפעה גדולה יותר על ההלוואה (ועל ההחזר החודשי) לאורך כל תקופת-ההלוואה. השינויים הללו נכללים בחישוב ה-IRR, ולכן באים לידי-ביטוי באמצעות הצגתה. לעומת-זאת, ככל ששיעור גדול יותר של ההלוואה אינו חשוף לסיכון (למשתני-המקרו), כך הפער בין שיעור הריבית המשוקללת ובין ה-IRR יורד.

¹¹ יובהר: תחזיות-המקרו יכולות להשתנות מעת-לעת, ובכך להשפיע גם על התשלומים החזויים. כמו-כן, יש לזכור כי תחזיות, מטבען, אינן מתממשות תמיד.

¹² התמהיל מתייחס לסוגי הריביות שנבחרו.

¹³ במסלולים הצמודים הקרן צמודה למדד-המחירים לצרכן ומתעדכנת בהתאם לשינויים בו. בכך היא משפיעה על גובה ההחזר החודשי. במסלולים שאינם צמודים השינוי במדד-המחירים אינו משפיע על הקרן, כך שהבנק המלווה "סופג" את שחיקת הכסף, ולכן הריביות במסלולים הצמודים נוטות להיות זולות יותר ביחס לריביות במסלולים שאינם צמודים.

לוח ו'-3 ההבדל בין הריבית הכוללת החזויה (IRR) ובין הריבית המשוקללת			
ריבית כוללת חזויה (IRR) ¹⁵	ריבית משוקללת ¹⁴		
4.9	4.9	סל מוצע 1: 100% קבועה לא־צמודה	
5.7	4.1	סל מוצע 2: 1/3 קבועה לא־צמודה, 1/3 פריים, 1/3 משתנה צמודה	
5.4	5.3	סל מוצע 3: 1/2 קבועה לא־צמודה, 1/2 פריים	
5.6	4.9	סל 4 (מותאם ללקוח) ¹⁶ 98% מהביצועים	התמהיל השכיח ביותר - 34% מהביצועים: משתנה לא־צמודה + קבועה לא־צמודה
5.8	4.5		התמהיל השני השכיח ביותר - 10% מהביצועים: משתנה לא־צמודה + קבועה לא־צמודה + משתנה צמודה

אחד מיעדי הפיקוח על הבנקים הוא הגברת התחרות במערכת הבנקאות. תחרות זו יכולה לסייע ללקוחות בקבלת תנאים טובים יותר ושירות טוב יותר, בפרט בתחום המשכנתאות¹⁷. בקרה ואכיפת הצעדים שנקבעו בהוראה מבטיחים את היישום בשטח של הרפורמה לטובת הלקוחות. חשוב כי טרם נטילת ההלוואה ייעזרו לקוחות באישור העקרוני לשם השוואה בין הצעות הבנקים השונות במטרה לשפר את התנאים המוצעים להם. חשוב כי הלקוח יעשה שימוש במחשבוני־ההלוואות המפורסמים באתרי־הבנקים טרם נטילת ההלוואה, יבחן את התפתחות ההחזר החודשי לאורך כל חייה־ההלוואה, ולא רק את ההחזר החודשי הראשון, כדי להבין את מלוא הסיכונים הגלומים בהלוואה. כמו־כן, בעת קבלת אישור עקרוני אנו מזמינים את הציבור להיכנס לאתר "קו המשווה"¹⁸ ולהשוות את הריביות שהבנקים מציעים אל מול הריביות הממוצעות בשוק¹⁹. הפיקוח על הבנקים ימשיך לעקוב אחר יישום הרפורמה ולפעול לקידום הגברת התחרות במערכת הבנקאות.

¹⁴ מחושבת לפי הריבית הממוצעת בכל מסלול שמרכיב את הסל, לפי נתוני בנק ישראל באתר "קו המשווה" (נתוני ינואר 2025):
<https://www.boi.org.il/information/interestrates/compareint/>

¹⁵ מחושבת לפי מחשבון IRR על־סמך נתוני הריבית בעמודה ליד. מחשבון שכזה אפשר למצוא באתרי הבנקים המסחריים והם מבוססים על הנחיות בנק ישראל לחישוב IRR.

¹⁶ הנתונים המוצגים הם בגין הלוואות שנלקחו למטרת מגורים בלבד ובוצעו במהלך שנת 2024.

¹⁷ כפי שעולה גם בתיבה ד'-1: התפתחויות בתמחור המשכנתאות בישראל [בדוח בנק ישראל לשנת 2024](https://www.boi.org.il/information/interestrates/compareint/).

¹⁸ <https://www.boi.org.il/information/interestrates/compareint/>

¹⁹ יתכנו פערים בין חודשים לאור שינויים מקר־כלכליים שמשפיעים באופן מיידי על הריביות בשוק.

תיבה ו'4: השירות במערכת הבנקאות

- הפיקוח על הבנקים מייחס חשיבות רבה לאיכות השירות והתמיכה הניתנים ללקוחות. הנושא נמצא במיקוד העשייה הפיקוחית, ובמסגרת זו קודמו בשנים האחרונות מספר צעדים משמעותיים במטרה להוביל לשיפור באיכות ובזמינות של השירות והתמיכה ללקוחות מערכת הבנקאות.
- קידום תחום השירות במערכת הבנקאות מהווה חלק מרכזי בעשייה המקצועית של הפיקוח על הבנקים ונעשה שימוש במגוון כלי פיקוח לצורך קידום הנושא, לרבות אסדרה, קיום סקרי שביעות רצון של לקוחות, פרסום מכתבי ציפיות פיקוחיות ייעודיים, עשיית ביקורות ובקורות צרכניות שוטפות, טיפול בפניות ציבור, ליווי מקצועי של דיונים בנושא בכנסת ועוד.
- בשנת 2023 פורסמה הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 501 בנושא: "ניהול מערך שירות ותמיכה ללקוחות" (להלן – "נב"ת 501"). הוראה זו מעגנת עקרונות למתן שירות ותמיכה ללקוחות מערכת הבנקאות בערוצי השירות השונים וקובעת חובות בתחום הממשל התאגידי ובתחום ניהול תהליכי העבודה של התאגידים הבנקאיים, לרבות חובות לפרסום אמנת שירות ופרסום זמני טיפול ומענה בפועל. זאת במטרה לקדם תרבות ארגונית ששמה דגש על איכות וזמינות של השירות והתמיכה הניתנים ללקוחות ועל קיומם של מערכי שירות ותמיכה שנותנים מענה מקצועי ויעיל לצורכי הלקוחות לאורך זמן.
- בשנים האחרונות ערך הפיקוח על הבנקים שני סקרי שירות שנתיים בקרב לקוחות פרטיים ובקרב לקוחות בעלי עסקים קטנים, במטרה לאמוד את תפיסת הלקוחות בנוגע לאיכות השירותים המתקבלים מהבנק שבו הם מנהלים את חשבונם. השימוש בכלי פיקוח זה מאפשר לקדם ולחזק את ההוגנות והתחרות בתחום השירות ללקוח, זאת באמצעות קבלת תמונת מצב אובייקטיבית מנקודת הראות של לקוחות מערכת הבנקאות על אודות השירות הניתן להם, ובהתאם לממצאים העולים, להסיק אודות חוזקות וחולשות בתחום השירות ועל תחומים לשימור ולישיפור של כל תאגיד בנקאי. פרסום תוצאות הסקרים לציבור מהווה תמריץ לבנקים לשפר את איכות השירות ללקוחותיהם, וזאת נוסף על היותם כלי מסייע לפעילות הפיקוחית ולקבלת החלטות מדיניות.
- ממצאי הסקרים לשנת 2024 עולה כי שביעות הרצון של הלקוחות מהשירותים הדיגיטליים ממשיכה להיות גבוהה. חל שיפור בשביעות הרצון מהשירותים פנים אל פנים אולם הם נמוכים עדיין ביחס לשירות הדיגיטלי. הנכונות להמליץ על הבנק נותרה ללא שינוי ועומדת על 57 אחוזים בסקר הלקוחות הפרטיים ועל 51 אחוזים בסקר העסקים הקטנים. ככלל, שביעות הרצון של בעלי העסקים הקטנים נמוכה מזו של הלקוחות הפרטיים.
- תהליך הליווי של יישום נב"ת 501 וממצאי סקר שביעות הרצון שנעשה בשנת 2024 מעידים כי ניכר במערכת הבנקאות שינוי בתפיסת תחום השירות וכי נראים ניצנים של שינוי ושיפור בתחום זה. בראייה כלל מערכתית ניכרת הרחבה של ערוצי השירות המוצעים ללקוחות והרחבה של זמינות השירותים הבנקאיים, וכן עולה כי הצעדים השונים שביצע הפיקוח על הבנקים בתחום השירות והתמיכה תרמו באופן חיובי לקידום ולפיתוח תחומים אלו וכן לעידוד התחרות בין השחקנים השונים במערכת הבנקאות גם בהקשר זה.
- בכוונת הפיקוח על הבנקים להמשיך ולוודא שמערכת הבנקאות תפעל לשיפור איכות השירות והתמיכה תוך כדי שימוש במגוון כלי הפיקוח, לרבות המשך בחינת עמדות הציבור באמצעות ביצוע סקרי שביעות רצון בקרב לקוחות.

מבוא

אחד מיעדי המרכזיים של הפיקוח על הבנקים הוא קידום והטמעה של תרבות הוגנת במערכת הבנקאות בישראל, מתוך מטרה לפעול לטובת הציבור והמשק, תוך חיזוק אמון הציבור במערכת הבנקאות.

במסגרת יישום היעד כאמור, העמיד הפיקוח על הבנקים את קידום ההוגנות במערכת הבנקאות כנושא מרכזי במוקד פעילות הפיקוח שלו בשנים האחרונות, בין היתר באמצעות קידום מדיניות בהתאם לתפיסת ההוגנות של הפיקוח וקידום ההגנה על הלקוח הבנקאי במסגרת הפעילות הפיקוחית השוטפת. זאת תוך כדי שימוש בכלי־פיקוח מגוונים, לרבות אסדרה ופרסום הוראת ניהול בנקאי תקין ייעודית לנושא, עשיית סקרי־עומק לבחינת שביעות־רצון הלקוחות ממערכת הבנקאות, פרסום מכתבי ציפיות־פיקוח ייעודיות, קיום ביקורות ובקורות צרכניות, טיפול בפניות־ציבור, ליווי מקצועי של דיונים בנושא בכנסת וכד'.

בשנים האחרונות חלו תמורות משמעותיות באופן צריכת השירותים הפיננסיים בכלל והשירותים הבנקאיים, כאשר על רקע ההתפתחויות הטכנולוגיות הורחבו ערוצי השירות הישירים והשירותים הניתנים באופן דיגיטלי ובמקביל חל צמצום בכמות הסניפים של התאגידים הבנקאיים, כחלק מצעדי ההתייעלות של מערכת הבנקאות. על רקע השינויים כאמור וכחלק מפעילותו השוטפת של הפיקוח על הבנקים, עלה הצורך להרחיב את האסדרה בתחומי ההוגנות ואיכות־השירות, וזאת לצורך קידום שיפורים נדרשים בתחום. במסגרת תיבה זו נציג פעולות מרכזיות שהוביל הפיקוח על הבנקים בתחום השירות במערכת הבנקאות, במטרה לקדם את התכליות המרכזיות של המעורבות הפיקוחית בנושא:

יעדים מרכזיים של הפיקוח על הבנקים בתחום השירות והתמיכה ללקוחות

אסדרה בתחום השירות והתמיכה הניתנים ללקוחות

בשנים האחרונות קידם הפיקוח על הבנקים מגוון צעדים ייעודיים במטרה לקדם ולהוביל שיפור רוחבי של תחום השירות בכל מערכת הבנקאות, תוך־כדי שימוש במגוון כלי־הפיקוח העומדים לרשותו. על רקע החשיבות שרואה הפיקוח על הבנקים במתן שירות איכותי, מקצועי וזמין לכלל לקוחות מערכת הבנקאות, הוחלט לפרסם הוראת נב"ת ייעודית לתחום השירות והתמיכה ללקוחות.

פרסום נב"ת 501 הינו שלב ראשון במהלך רוחבי מתוכנן שמטרתו לקבוע עקרונות בתחומי הצרכנות וההוגנות הבנקאית¹ תוך־כדי אימוץ של עקרונות ה-OECD וה-FCA בנושא ההוגנות כלפי הלקוחות. זאת במטרה להרחיב את התשתית הנורמטיבית בתחומים אלו. בנב"ת 501 מעוגנות המדיניות וציפיות־הפיקוח

¹ סקירה נרחבת על אודות ההתפתחויות הבין־לאומיות בהקשר זה, לרבות על אודות עקרונות ה-OECD וה-FCA בנושא ההוגנות כלפי הלקוחות ואופן היישום על ידי הפיקוח על הבנקים בישראל מופיעה בתיבה ו'־5 בנושא "התפתחות בין־לאומית בהגנה על הלקוח ואימוצה בישראל" במסגרת סקירת מערכת הבנקאות בישראל לשנת 2023.

בתחום השירות והתמיכה ללקוחות תוך אימוץ עקרונות בין-לאומיים בתחום, ומוסדרת מסגרת-העל של החובות והעקרונות שלאורם על התאגידים הבנקאיים לפעול במסגרת מתן שירות ותמיכה ללקוחות בערוצי השירות השונים. עוד נקבעו בנב"ת 501 חובות בתחום הממשל התאגידי ובתחום ניהול תהליכי-העבודה של התאגידים הבנקאיים, לרבות חובות לפרסום אמנת-שירות ופרסום זמני טיפול ומענה בפועל.

בהתאם לתפיסה ולמדיניות הפיקוח המהוות בסיס לנב"ת 501, מתן שירות הולם ללקוחות מהווה מרכיב מרכזי בהתנהלות הוגנת כלפיהם, ואיכות ומקצועיות השירות הינם חלק מהגורמים המרכזיים המשפיעים על תחושת ההוגנות של הלקוחות ועל שביעות-הרצון שלהם מהתאגיד הבנקאי. בהתאמה, קיומם של מערכי שירות ותמיכה יעילים, זמינים, ברורים והוגנים תורם לתקשורת יעילה ואחראית בין התאגידים הבנקאיים ללקוחותיהם. כמו-כן, קיומה של סביבה עסקית ותרבות ארגונית, המאפשרות ללקוחות לקבל את המידע והשירות הדרושים להם, בעיתוי ובאופן המאפשרים להם להבין את המוצרים והשירותים שהתאגיד הבנקאי מציע ואת האפשרויות העומדות בפניהם, וזאת לכל אורך שלבי ההתקשרות מסייע ללקוחות לקבל החלטות מושכלות על-אודות נכסיהם והתחייבויותיהם הפיננסיות. לאור זאת, הציפייה היא להקפדה על רמת שירות מיטבית ועל קיומם של מערכי שירות ותמיכה המבטיחים מתן שירות הולם ללקוחות, מתוך גישה פרואקטיבית המאמצת אסטרטגיה ומדיניות שירות ותמיכה אשר לפיהן הלקוח וצרכיו נמצאים במוקד השיקולים של התאגיד הבנקאי. זאת תוך-כדי חתירה מתמדת, דינמית ומתמשכת לשיפור העמידה בעקרונות הקבועים בנב"ת למתן שירות ותמיכה ללקוחות ותוך-כדי הפעלת שיקול-דעת ותעדוף קידום נושאים על-פי המהותיות ללקוחות בכלל, ומתן דגש ללקוחות יחידים ועסקים קטנים בפרט. כל-זאת במטרה להבטיח כי מערכי השירות והתמיכה נותנים מענה הולם לצורכי הלקוחות.

מרבית סעיפי נב"ת 501 נכנסו לתוקף ב-26 ביוני 2024 וניכר כי פרסום ההוראה, הכוללת, בין היתר, חובות בתחום הממשל התאגידי, תרם תרומה חיובית ורבת-משקל לשינוי ביחס מערכת הבנקאות לנושא איכות השירות הניתן ללקוחות וזמינותו, וכי תחום זה הפך למשתנה צרכני משמעותי ומחולל-תחרות גם בעיני התאגידים הבנקאיים עצמם, כמפורט להלן.

ליווי יישום האסדרה ובקורות צרכניות

בשל החשיבות הרבה שמקנה הפיקוח על הבנקים לנושא השירות בכלל ולנב"ת 501 בפרט ובשל השפעתו הרחבה של הנב"ת- על מערכי השירות והתמיכה של התאגידים הבנקאיים, קיים הפיקוח על הבנקים הליך ליווי ליישום ההוראה מול התאגידים הבנקאיים. במסגרת הליך ליווי זה הוגשו דיווחי סטטוס תקופתיים על אופן התקדמותם של התאגידים הבנקאיים ביישום וגיבוש של תוצרי-הביניים שנדרשו. מהדיווחים שהוגשו לפיקוח על הבנקים עלה כי חלו תמורות חיוביות בחשיבות שמעניקים התאגידים הבנקאיים לתחום השירות ואיכותו, לרבות בדרגי הדיקטוריון וההנהלה הבכירה, וכי חלה עלייה ניכרת בנכונות של התאגידים הבנקאיים לפעול לשיפור איכות השירות והתמיכה הניתנים ללקוחות וזמינותם, הבאה לידי ביטוי, בין היתר, באסטרטגיה ובמדיניות בתחום השירות והתמיכה ללקוחות שנדרשו התאגידים הבנקאיים לקבוע. כך, לדוגמה, במסגרת היערכות התאגידים הבנקאיים לפרסום ההוראה ולכניסתה לתוקף, ניכרה עשייה ענפה בכלל מערכת הבנקאות על-מנת להגיע למועד זה לאחר "קפיצת מדרגה" בתחום השירות, תוך-כדי עשיית שיפורים ניכרים והתאמות לעומת המצב שהיה קיים ערב פרסום ההוראה. שינויים אלה כללו, בין השאר, את הרחבת ערוצי-השירות, הרחבת שעות-הפעילות במוקדים הטלפוניים, שיפור הזמינות במוקדים הטלפוניים ובמערך הסינוף, שדרוג מערכות-מידע והרחבת ערוצי-שירות ישירים, הקמת מערכי-שירות וחוויות-לקוח ייעודיים וכיוצא-בזה.

נוסף על כך, במסגרת פעילות הפיקוח נעשות בקורות צרכניות שוטפות כדי להבטיח עמידה בנב"ת 501 בכלל ובעקרונות למתן שירות ותמיכה ללקוחות בפרט. הבקורות נעשות בכל ערוצי השירות, לרבות המוקדים הטלפוניים, הסניפים והערוצים הדיגיטליים. זאת ועוד, ניתן דגש לטיפול בתלונות הציבור בנושא איכות השירות וכן לאיתור ותיקון ליקויים רוחביים העולים מתוך תלונות אלה.

נראה כי פרסום ההוראה, לצד ליווי הטמעתה וקידום תהליכי בקרה לאכיפתה, תרמו לשיפור השירות במערכת הבנקאות עוררו תחרות על זמינות השירות ללקוחות ואיכותו והניעו תהליכי עומק רוחביים שיתרמו לשיפור השירות במערכת הבנקאות.² הפיקוח על הבנקים ממשיך לבחון את אופן יישום ההוראה וימשיך לקיים בקורות צרכניות בתחום, כאשר ציפיית הפיקוח היא שהמשך יישום דרישות ההוראה בתחום הממשל התאגידי והדרישה ליישום העקרונות למתן שירות ותמיכה באופן מתמיד ומתמשך, בהתאם למהותיות ולצרכים של הלקוחות, יובילו למגמת שיפור של השירות והתמיכה במערכת הבנקאות.

סקרי שביעות רצון

בשנים האחרונות קיים הפיקוח על הבנקים סקרי שירות³, שמטרתם לשקף את תפיסת הלקוחות באשר לאיכות השירותים המתקבלים מהבנק שבו הם מנהלים את חשבונם בהשוואה לבנקים אחרים. המטרה בעשיית סקרים אלו ובפרסום ממצאיהם לציבור הרחב היא חיזוק ההוגנות והתחרות בתחום השירות ללקוח. זאת באמצעות קבלת תמונת מצב מנקודת הראות של לקוחות מערכת הבנקאות על אודות השירות הניתן להם ובהתאם לממצאים העולים מן הסקר לכוון זרקור על נושאים הדורשים שיפור ובכך לתת לבנקים תמריץ לשפר את השירות שניתן ללקוחותיהם. הסקרים מהווים כאמור, בין היתר, כלי פיקוח רב-משקל לצורך אמידה ומדידה של השפעת האסדרה, הביקורות והבקורות הצרכניות על זמינות השירות ואיכותו במערכת הבנקאות בפועל.

ממצאי הסקרים, המפורסמים לציבור, משקפים לפיקוח על הבנקים ולתאגידי הבנקאיים מה הן נקודות החוזקה ומה הן נקודות החולשה של כל תאגיד בנקאי בתחום השירות והם מהווים כלי סיוע לפעילות הפיקוח ולקבלת החלטות מדיניות.

הרקע המקצועי לעריכת הסקרים

בשנת 2018 פרסמה רשות התחרות באנגליה (CMA) שני סקרי שביעות רצון מהשירות הבנקאי: סקר שביעות רצון בקרב לקוחות פרטיים וסקר שביעות רצון בקרב עסקים קטנים. מאז ועד היום הסקרים כוללים ארבע שאלות: נכונות ההמלצה על הבנק, נכונות ההמלצה על השירות הדיגיטלי, נכונות ההמלצה על שירותי משיכת היתר (האוברדרפט) ועל השירות בסניף. הסקר נערך בקרב 17 מוסדות בנקאיים ברחבי המדינה. הסקרים מתפרסמים פעמיים בשנה וכל בנק נדרש להציג במקום בולט בסניפי הבנק את המידע על אודות חמשת המקומות הראשונים בסקר ועל מיקומי שלו (אם אינו אחד מבין חמשת הראשונים). כמו כן הוא נדרש להנגיש את המידע באתר הבנק או ביישומון.

בישראל מתפרסמים סקרים דומים מאז שנת 2019 והם רחבים יותר וכוללים שאלות הנוגעות למגוון ערוצי השירות הבנקאי ובהם: השירות הטלפוני, השירות הדיגיטלי, השירות הניתן דרך המכשירים האוטומטיים, השירות בחברות כרטיסי האשראי ועוד.

² להרחבה ראו תיבה ו' 3- בנושא הרפורמה במערכת הבנקאות לטובת הגברת התחרות והשקיפות ללקוחות בסקירה זו.

³ הודעה לעיתונות סקר 2018, הודעה לעיתונות סקר 2019, הודעה לעיתונות סקר 2021, הודעה לעיתונות סקר 2022, הודעה לעיתונות סקר 2023.

בשל החשיבות שבנק ישראל מייחס לתוצאות הסקר הורחב בשנת 2024 המדגם ל-4,000 משיבים בשנה בשתי פעימות של 2,000 משיבים בכל פעימה. בעקבות הרחבת המדגם אפשר להציג גם ממצאים על-אודות בנקים קטנים ושירותים נוספים, כיוון שהגדלת המדגם אפשרה קבלת תוצאה סטטיסטית מובהקת.

בדצמבר האחרון הנגיש הפיקוח על הבנקים תצוגת-מידע השוואתית (דשבורד)⁴ ייעודית, המאפשרת לבחון את השינויים בשביעות-הרצון של לקוחות מערכת הבנקאות בפילוחים שונים, באופן זמין ונוח. נוסף על כך פורסם באתר "קו המשווה" של בנק ישראל כלי דיגיטלי⁵, המאפשר השוואה פשוטה בין הבנקים במשתנים שונים: שביעות-הרצון הציבור, פריסת סניפים ו-ATM, עמלות וריביות. הכלי מנגיש, בין היתר, מידע על תוצאות סקרי שביעות-הרצון מתוך מטרה לשפר את השירות הבנקאי ולאפשר לצרכן הישראלי לקבל החלטה מושכלת בבחירת ספק השירות הבנקאי המתאים ביותר לצרכיו. הכלי זמין גם בשפות ערבית ואנגלית (ראו תיבה ו'-1 בסקירה זו).

ממצאי הסקרים

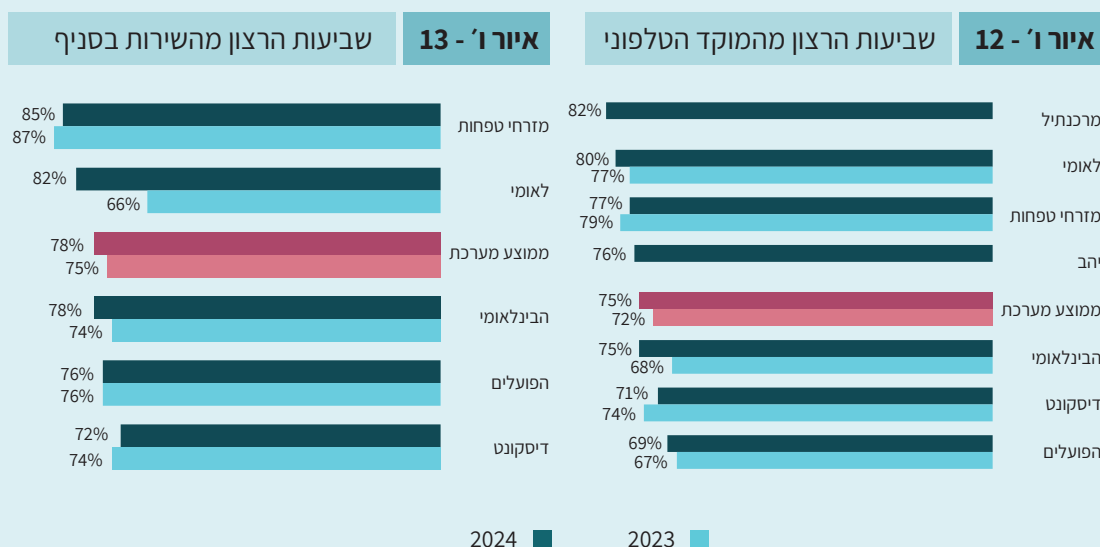
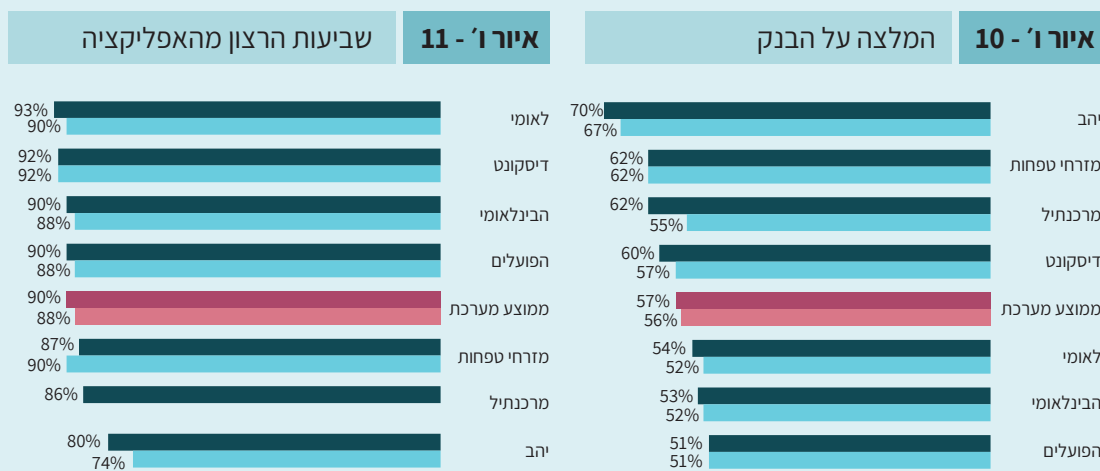
בתחילת פברואר 2025 פורסם סקר משקי-הבית האחרון. ממצאי הסקר עולה כי שביעות-הרצון של הלקוחות הפרטיים מהשירותים הדיגיטליים ממשיכה להיות גבוהה (מעל 90 אחוזים), חלה עליה בשביעות-הרצון מהשירות הטלפוני (75 אחוזים לעומת 72 אחוזים בסקר הקודם) ומהשירות הניתן בסניף (78 אחוזים לעומת 75 אחוזים בסקר הקודם). תפיסת הוגנות מערכת הבנקאות עלתה במידה ניכרת (61 אחוזים לעומת 54 אחוזים בסקר הקודם), אולם הנכונות להמליץ לחבר או לבן משפחה לנהל את החשבון בבנק נותרה ללא שינוי משמעותי ועומדת על 57 אחוזים.

נציין כי בסקר שפורסם באנגליה באוגוסט 2024 עמד שיעור הממליצים על הבנק על 63 אחוזים, שיעור הממליצים על השירותים הדיגיטליים עמד על 73 אחוזים ושיעור הממליצים על השירות בסניף עמד על 64 אחוזים.

⁴ דשבורד סקר שביעות רצון מאיכות השירות של הבנקים ושל חברות כרטיסי האשראי

⁵ דשבורד השוואת בנקים

תוצאות סקר משקי הבית 2024

המקור: מכון רושניק

במרץ 2025 פורסם סקר אינטרנטי בקרב העסקים העצמאיים הקטנים והזעירים. הסקר מהווה מדגם אקראי מייצג של בעלי עסקים המעסיקים עד 20 עובדים.

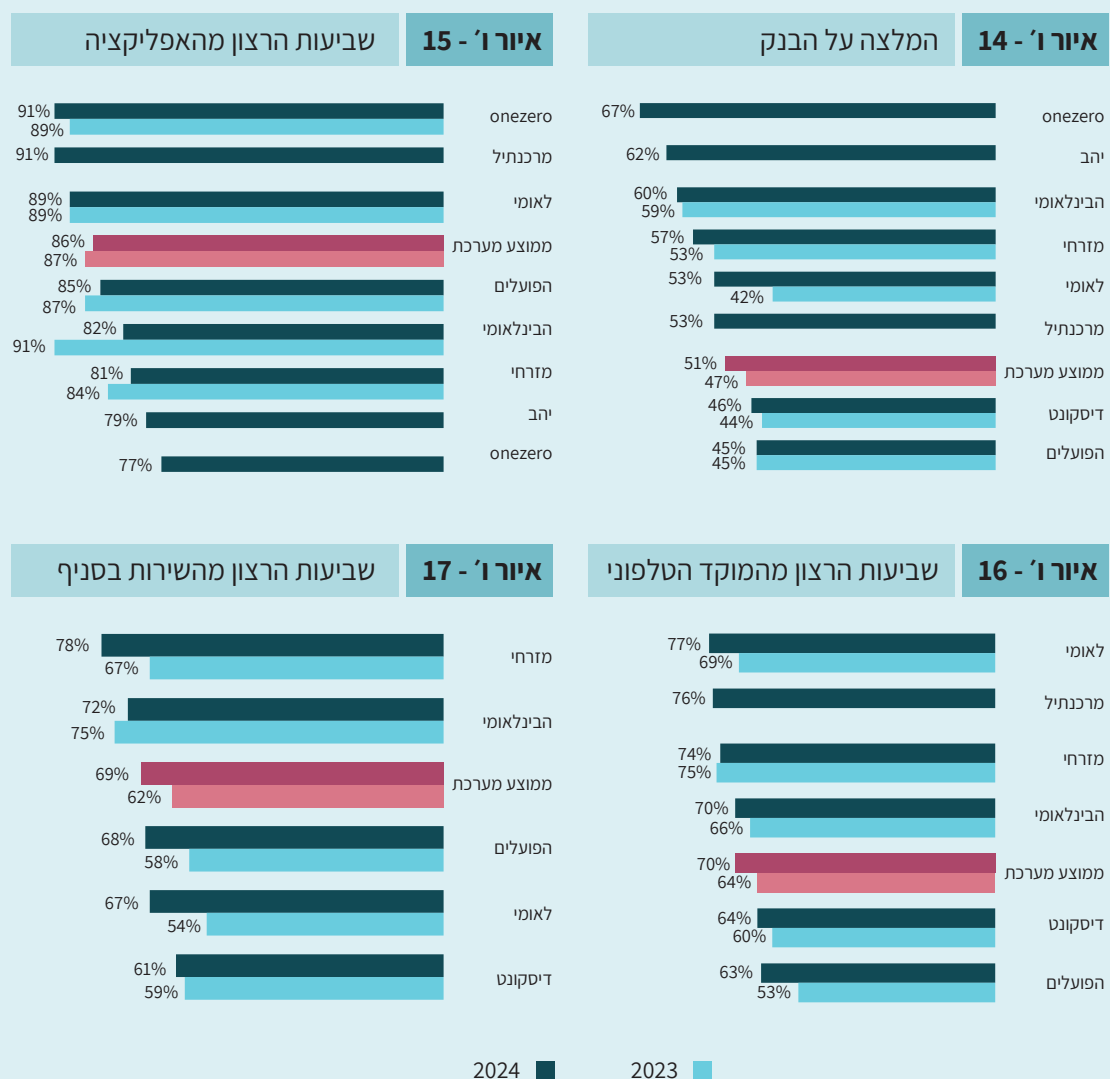
התפלגות המשיבים היא: 77 אחוזים: עובדים לבד (אין להם מועסקים מלבדם); 18 אחוזים: 2-5 עובדים; 3 אחוזים: 6-9 עובדים; 1 אחוז: 10-20 עובדים.

ממצאי הסקר עולה כי ככלל, שביעות הרצון של בעלי העסקים נמוכה מזו של הלקוחות הפרטיים. גם בסקר העסקים הקטנים שביעות הרצון מהשירותים הדיגיטליים גבוהה יחסית (מעל 83 אחוזים). חלה עליה בשביעות הרצון מהשירות הטלפוני (70 אחוזים לעומת 64 אחוזים בסקר הקודם) ומהשירות הניתן בסניף (69 אחוזים לעומת 62 אחוזים בסקר הקודם). תפיסת הוגנות מערכת הבנקאות, שנבחנה לראשונה בקרב בעלי העסקים הקטנים, עומדת על שיעור של 55 אחוזים בלבד. הנכונות להמליץ לבעל עסק אחר לנהל את

החשבון בבנק עלתה מעט, אולם עומדת עדיין על שיעור של 51 אחוזים.

נציין כי בסקר עסקים קטנים שפורסם באנגליה באוגוסט 2024 עמד שיעור הממליצים על הבנק על 62 אחוזים, שיעור הממליצים על השירותים הדיגיטליים עמד על 67 אחוזים ושיעור הממליצים על השירותים בסניף עמד על 52 אחוזים.

תוצאות סקר עסקים קטנים 2024

המקור: מכון רושניק

ממצאי הסקר מוצגים לגורמים הנוגעים לעניין בבנקים על־מנת לשקף להם את תחושותיהם של לקוחותיהם ועל מנת שיופקו הלקחים הנדרשים.

כסיכום ביניים לפעילות הפיקוח בשנים האחרונות בתחום איכות־השירות ללקוחות מערכת הבנקאות וזמינותה, ניתן לציין כי קביעת מסגרת נורמטיבית מחייבת בתחום השירות והתמיכה ללקוחות ופרסום תוצאות סקרי שביעות־רצון הציבור, תוך־כדי שיקוף ציפיות הפיקוח, ליווי והצגה של הממצאים באופן פרטני מול מערכת הבנקאות – כל אלה תרמו תרומה ניכרת לתחילתם של תהליכי עומק שצפויים להוביל לשיפור השירות במערכת הבנקאות ונתנו תוקף הלכה־למעשה לחשיבות הנושא לטובת ציבור הלקוחות ולעידוד התחרות. בראייה כלל־מערכתית ניכרת הרחבה של ערוצי־השירות המוצעים ללקוחות והרחבה של זמינות השירותים הבנקאיים, תוך־כדי ביצוע פעולות שמטרתן להמשיך לקדם ולפתח את תחום השירות והתמיכה ללקוחות. הפיקוח על הבנקים ימשיך לעקוב ולוודא שמערכת הבנקאות תפעל בהתאם לציפיות הפיקוח ותשפר את איכות־השירות ואת התנהלותה בתחומי ההוגנות, השירות והתמיכה, תוך־כדי שימוש במגוון כלי־הפיקוח, לרבות המשך בחינת עמדות־הציבור באמצעות קיום סקרי שביעות־רצון בקרב הלקוחות.

תיבה ו' 5: צעדי הפיקוח על הבנקים בתחום מחירי השירותים הבנקאיים בניירות ערך

- פעילות לקוחות בני"ע היא תחום פעילות משמעותי בכלכלה הישראלית, אשר מערכת הבנקאות ממלאת בו תפקיד חשוב של הנגשת התשתית לשירותי תיווך למסחר בני"ע ללקוחות.
- בתיבה זו נסקור את פעילות הלקוחות במערכת הבנקאות בניירות ערך ומאפייניה, נציין מספר עצות להתנהלות לקוחות, ונתאר את המסגרת המאסדרת החלה על הבנקים בתחום מחירי שירותים בנקאיים בני"ע, הקובעת, בין היתר, את מודלי התגמול הנהוגים בגין פעולות הלקוחות, תוך כדי התייחסות למודלי תגמול בשוק החוץ-בנקאי.
- נתאר את ההתפתחויות העיקריות באסדרה בתחום פעילות בני"ע שקידם הפיקוח לאורך השנים, למימוש יעד ההוגנות, תוך הגברת השקיפות של מחירי השירותים וחיזוק כוחם ומעמדם של הלקוחות.
- במסגרת התיבה גם תתואר פעילות קול קורא שפורסם לאחרונה, הבוחן את מנגנוני התגמול בגין השירותים הניתנים בתחום ניירות הערך.

מבוא

אחד מהיעדים האסטרטגים אשר הציב לעצמו הפיקוח על הבנקים הוא היעד להטמעת תרבות של הוגנות ביחסי בנק-לקוח (להרחבה ראו תיבה ו' 4; נב"ת 501). אגב כך, הושם דגש גם על התנהלות מערכת הבנקאות בתחום פעילותם של לקוחות יחידים ועסקים קטנים בניירות ערך, ובכלל זה בהיבטי הוגנות במנגנון קביעת התעריפים והמחירים בעבור השירותים הניתנים ללקוחות בתחום זה. זאת לאור העובדה כי בעבור הלקוחות הפעילים בתחום, מדובר בתחום פעילות בעל משקל, אשר מערכת הבנקאות ממלאת בו תפקיד חשוב של הנגשת התשתית לשירותי תיווך למסחר בני"ע.

בתיבה זו נסקור את פעילות הלקוחות במערכת הבנקאות בניירות ערך ומאפייניה, נציין מספר עצות להתנהלות לקוחות ואת המסגרת המאסדרת החלה על הבנקים בתחום מחירי השירותים הבנקאיים בעבור פעילות בני"ע, הקובעת, בין היתר, את מודלי התגמול הנהוגים בגין פעילות הלקוחות. לצד זה תינתן התייחסות למודלי תגמול בשוק החוץ-בנקאי. כמו כן, נתאר גם את ההתפתחויות העיקריות באסדרה בתחום פעילות בני"ע - במנגנוני התגמול ובהוראות הגילוי שקידם הפיקוח לאורך השנים למימוש יעד ההוגנות, תוך הגברת השקיפות של מחירי השירותים וחיזוק כוחם ומעמדם של הלקוחות. התיבה גם תתאר פעילות "קול קורא" שפורסם לאחרונה הבוחן את מנגנוני התגמול בגין השירותים הניתנים בתחום ניירות הערך.

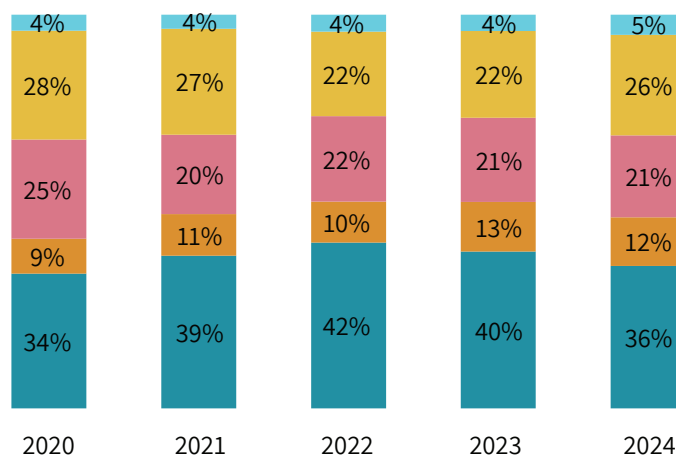
פעילות הלקוחות בניירות ערך ומאפייניה

בשנת 2024 הסתכמו הכנסות מערכת הבנקאות מעמלות בתחום ני"ע מלקוחות יחידים ב-1.56 מיליארד ש"ח, סכום המבטא עלייה של כ-14.7 אחוזים בהכנסות לעומת שנת 2023. העלייה נובעת מגידול בהיקפי הפעילות של הציבור בניירות ערך: בשנת 2024, חלה עלייה של 22 אחוזים בשווי המצטבר של תיקי ני"ע בבנקים, וגם חלה עלייה של 4.2 אחוזים בסך מחזורי המסחר בבורסה לני"ע (בנקים וחברי בורסה שאינם בנקים). מחזורי המסחר בשנה זו הגיעו להיקף של 1.97 טריליון ש"ח, בהשוואה לשנת 2023, בה מחזורי המסחר הסתכמו ב-1.89 טריליון ש"ח (איור ו'-19). העלייה חלה כמעט בכל סוגי ני"ע.

ההכנסות מניירות ערך ממשקי בית ובנקאות פרטית מתחלקות בין עמלות קניה, מכירה ופדיון לבין דמי ניהול פיקדון ניירות ערך

התפלגות הכנסות מניירות ערך לפי סוגי עמלות, משקי בית ובנקאות פרטית | אחוזים

איור ו' - 18

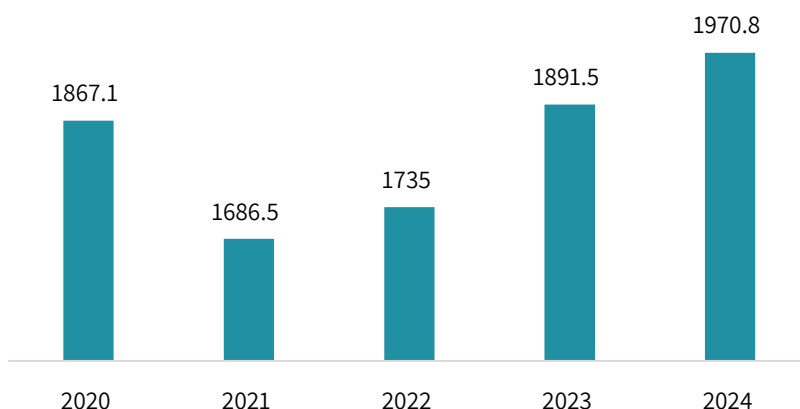

■ דמי ניהול פקדון ני"ע הנסחרים בחוץ לארץ ■ קניה, מכירה ופדיון של ני"ע הנסחרים בבורסה בתל-אביב
 ■ קניה, מכירה של ני"ע בחו"ל ■ דמי ניהול פקדון ני"ע הנסחרים בארץ ■ אחר

המקור: דיווחים כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בשנת 2024, חלה עלייה במחזורי המסחר בבורסה לעומת השנים הקודמות

איור ו' - 19 מחזורי מסחר בני"ע, שנתי, מחירים קבועים, 2020 - 2024 | מיליארדי ש"ח

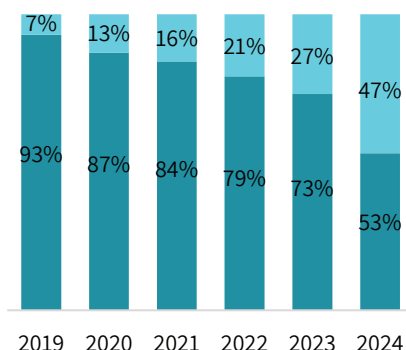
המקור: הבורסה לני"ע בת"א, כולל עסקאות בבורסה ומחוץ לבורסה. כולל מניות, אג"ח ממשלתי, אג"ח לא-ממשלתי ומק"מ

בהתאם לנתוני הבורסה לניירות ערך (להלן: הבורסה), מרבית חשבונות ני"ע הם בבנקים: כ-70 אחוזים מסך החשבונות עד 5 מיליוני ש"ח בבנקים, והיתר אצל חש"בים (חברי בורסה שאינם בנקים). נתון זה משקף את הדומיננטיות של הבנקים בשוק. עם זאת, בשנים האחרונות, אנו מבחינים בתחילתה של מגמה של פתיחת חשבונות למסחר אצל גופים חוץ-בנקאיים. מגמה זו היא פועל יוצא של שינויים שחלו בדפוסי הפעילות של הלקוחות מאז מגפת הקורונה, שינוי טעמים אצל הלקוחות, והתפתחויות עסקיות שונות. זאת לצד שיפורים טכנולוגיים אשר הקלו, בין היתר, על פתיחת חשבון ני"ע אצל חש"בים. מתוך כלל החשבונות החדשים שנפתחו בשנה האחרונה, 47 אחוזים נפתחו אצל חש"בים, לעומת 7 אחוזים בלבד בשנת 2019 (ראו איורים ו' ו-20 ו-21). להשלמת התמונה, יצוין כי ישנו מספר קטן של חשבונות ני"ע המנוהלים אצל ברוקרים עצמאיים שאינם חברי בורסה, המאפשרים ללקוחותיהם לסחור במערכת מסחר ישירות מול בורסות בחו"ל.

בשנים האחרונות חלה עליה בשיעור החשבונות החוץ-בנקאיים

איור ו' - 21

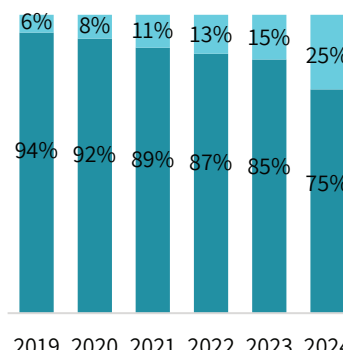
שיעור החשבונות החדשים שנפתחו בבנקים ובחשבונות חוץ-בנקאיים, 2019-2024 | אחוזים

חש"בים
הנתונים כוללים רק חשבונות שעשו פעולה כלשהי בבורסה בתל אביב

איור ו' - 20

שיעור מספר החשבונות בבנקים ובחשבונות חוץ-בנקאיים, 2019-2024 | אחוזים

בנקים
הנתונים כוללים רק חשבונות שעשו פעולה כלשהי בבורסה בתל-אביב והיקפי המחזור שלהם הם עד 5 מיליון ש"ח בשנה

המקור: בורסה לניירות ערך תל אביב

המסגרת המאסדרת החלה על הבנקים בתחום מחירי שירותים בנקאיים בני"ע

בעבור הבנקים, קיימת אסדרה רחבה ומקיפה של חקיקה ראשית ומשנית, ובכלל זה הוראות נוהל בנקאי תקין בתחום ניהול סיכונים והלימות הון, ממשל תאגידי, אסדרה בתחום בנק-לקוח, לרבות הוראות גילוי נאות בנוגע לביצוע עסקאות ודיווחים תקופתיים, איכות השירות הבנקאי, וכו'. המכלול של החוקים וההנחיות מעגן מסגרת פיקוחית הדוקה ומחמירה על הבנקים.

בתחום מחירי השירותים הבנקאיים קיימת מסגרת מאסדרת ייעודית ברורה ומחייבת לעניין סוגי העמלות ומנגנוני העמלות המותרים לגבייה. סעיף 9ט' לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 קובע כי לנגיד בנק ישראל מוקנית הסמכות, לאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת, לקבוע בכללים רשימה של שירותים שבעדם תאגיד בנקאי רשאי לגבות עמלות, ואת אופן חישובן של העמלות שניתן לגבות בעד שירותים אלה מלקוחות יחידים ועסקים קטנים¹. בהתאם, הנגיד עשה שימוש בסמכותו לפי סעיף זה, וקבע בכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), תשס"ח-2008 (להלן: "כללי העמלות") רשימה של שירותים שבעדם רשאי תאגיד בנקאי לגבות עמלות, ואלו מפורטות בתוספת הראשונה לכללי העמלות (להלן: "התעריפון המלא"). גובה התעריפים עבור השירותים השונים נקבע על ידי כל תאגיד בנקאי בהתאם לשיקול דעתו העסקי, ומפורסם בתעריפון העמלות שלו.

¹ עסק קטן כהגדרתו בכללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), התשס"ח-2008.

חלק 4 לתעריפון המלא בכללי העמלות שכותרתו "ניירות ערך" מפרט את השירותים הבנקאיים בתחום ניירות ערך ואת סוגי העמלות שתאגיד בנקאי רשאי לגבות עבורן ואת אופן גבייתן. בהתאם, תחת פעילות בני"ע, ישנם שני סוגים עיקריים של עמלות אשר נגבות במישרין מהלקוחות על ידי התאגידים הבנקאיים:

א. **עמלת קניה, מכירה ופדיון** - משולמת בגין ביצוע העסקה בשוק ההון² בהתייחס לסוגי נכסים: ני"ע ישראלים וזרים³, קרן מחקה, קרן סל ואופציות מעו"ף. מנגנון העמלה נקבע כשיעור משווי העסקה, לצד עמלה מינימלית ועמלה מקסימלית הנקבעת כסכום כולל קבוע. סוג הנכס שבו התבצעה העסקה משפיע על גובה העמלה.

ב. **דמי ניהול פיקדון ניירות ערך** - משולמים בעבור ניהול חשבון ניירות ערך. עמלות אלה מגלמות את עלויות המשמורת ("קסטודי") והתפעול הנובעים מהמסחר בשוק ההון⁴. דמי ניהול פיקדון ניירות ערך נגבים בעבור החזקות הלקוח בסוגים השונים של ני"ע, קרן מחקה וקרן סל, למעט קרנות כספיות ומק"מים. מנגנון חישוב העמלה מחושב כשיעור משווי ניירות הערך בתיק ניה"ע של הלקוח, עם סכום מקסימום שקלי, המשולם אחת לרבעון, או בעת מכירה. במקרים שבהם הבנקים מעניקים ללקוחות גם שירות של ייעוץ השקעות בניירות ערך, לנוכח העובדה כי לא קיימת בגין שירות זה עמלה ייעודית, כמתואר לעיל, העלות בגינו נכללת, בין היתר, בעמלת דמי ניהול פיקדון ניירות ערך.

בחינה של רשות ני"ע העלתה, כי בשנים האחרונות חלה ירידה בשיעור הלקוחות שמקבלים שירותי ייעוץ השקעות⁵ וכי מגמה זו תואמת גם למגמה של צמצום שירותי הייעוץ בבנקים. רשות ני"ע מבהירה כי ככלל, רוב שירותי ייעוץ ההשקעות ניתנים באופן כמעט בלעדי על ידי מערכת הבנקאות, וזאת אף שאין מניעה לקבל רישיון ייעוץ השקעות גם לגופים שאינם בנק או חבר בורסה⁷.

יצוין כי כללי העמלות אינם מתירים לבנקים לגבות מהלקוחות עמלה ישירה בעבור שירותי הייעוץ. עקב כך אין תמריץ כלכלי ישיר לבנקים לספק שירותי ייעוץ השקעות. נוסף על כך, מתן שירותי הייעוץ ללא גביית עמלה ייעודית ושקופה ללקוח, מקשה על מיצוב שירותי הייעוץ כשירות נפרד ובעל ערך עבור המשקיעים. זאת ועוד, הדבר עלול לעכב השקת שירותי ייעוץ במתכונות שונות המותאמים לצורכי הלקוחות (ייעוץ חד-פעמי, ייעוץ דיגיטלי, היברידי, וכו') ואשר יוכלו להיות מתומחרים בהתאם. כמו כן, יש להניח שהדבר מהווה חסם כניסה מרכזי לשחקנים פוטנציאליים חדשים אשר אינם יכולים לסבסד פעילות זו מעמלות המקושרות לשירותים אחרים, ואשר יתכן כי יתקשו להתחרות בבנקים ולגבות עמלה ייעודית בעבור שירותי הייעוץ, כאשר זו אינה נגבית באופן ישיר על ידי הבנקים. זאת ועוד, מודל התגמול הנוכחי בו לא קיימת עמלה ייעודית ומובחנת בעבור שירותי ייעוץ מביא לכך שמרבית הלקוחות אינם מודעים לעובדה כי ניתן לבנק תשלום על רכיב הייעוץ באמצעות עמלת דמי ניהול פיקדון ני"ע, גם אם הם אינם צורכים אותו בפועל. דבר זה מגביר את חוסר

² עמלה זו משקפת, בין היתר, את עלויות התפעול הכרוכות ביצירת תשתית טכנולוגית המאפשרת קניה ומכירה, לרבות בגין הפעולות הבאות: סליקת נייר הערך או קרן סל קרן מחקה במסלוקת הבורסה, רישום יצירות אצל חבר הבורסה והעברת מידע המקושר באופן ישיר לפעולה המבוצעת, כגון: זיהוי נייר הערך, כמות, מחיר, אבטחה, בקרה וניהול תקין וכו'.

³ עבור ניירות ערך זרים קיימים תשלומים והוצאות נוספות לכיסוי תשלומים של הבנק לברוקרים זרים ולקסטודיאנים.

⁴ לרבות בגין הפעולות הבאות: תיעוד ורישום אחזקת ני"ע באופן שמבטיח את זכויות הלקוח כבעלים בני"ע, מעקב אחר הודעות בורסה והודעות חברה ותפעול אירועי חברה (פיצול מניות, מיזוגים וכו'), תפעול חלוקת דיבידנד וריבית, הצגת שערך יומי ללקוח וזמינות המידע ללקוח, תחזוקת מערכות אבטחת מידע ומערכת הצבעות אלקטרונית לשימוש לקוח הקצה, פעולות בתחום המיסוי, הנגשת מידע, דיווחים ואישורים ופעולות נוספות בעבור ניירות ערך זרים.

⁵ לפירוט והרחבה בדבר שירותי הקסטודי בשוק ההון בישראל, ראו את דוח ההמלצות הסופיות של הוועדה הבין-משרדית בנושא הסדרת שירותי קסטודי בשוק ההון הישראלי.

⁶ על פי דוחות רשות ניירות ערך בדבר "פעילות מערכי הייעוץ בבנקים", שירותי הייעוץ בבנקים ניתנים לכ-323 אלף חשבונות מיועצים בלבד. סף הכניסה לקבלת ייעוץ השקעות משתנה בין הבנקים ונע בטווח שבין 50,000 ש"ח ל-500,000 ש"ח, כאשר בשנים האחרונות חלה עלייה ברף המינימלי של שווי נכסים הנדרש לשם קבלת שירותי ייעוץ בבנקים.

⁷ על פי דוח רשות ניירות ערך בדבר "פעילות מערכי הייעוץ בבנקים 2023", כ-93% מסך בעלי רישיון ייעוץ ההשקעות מועסקים תשעה בנקים.

השקיפות ללקוח, וכן מעלה טענות לחשש לקיום סבסוד צולב בין הלקוחות המקבלים שירותי ייעוץ לאלו שאינם מקבלים אותו. כמו כן, היעדר השקיפות איננו מאפשר לכלל הלקוחות אפשרות בחירה, או אפשרות מיקוח.

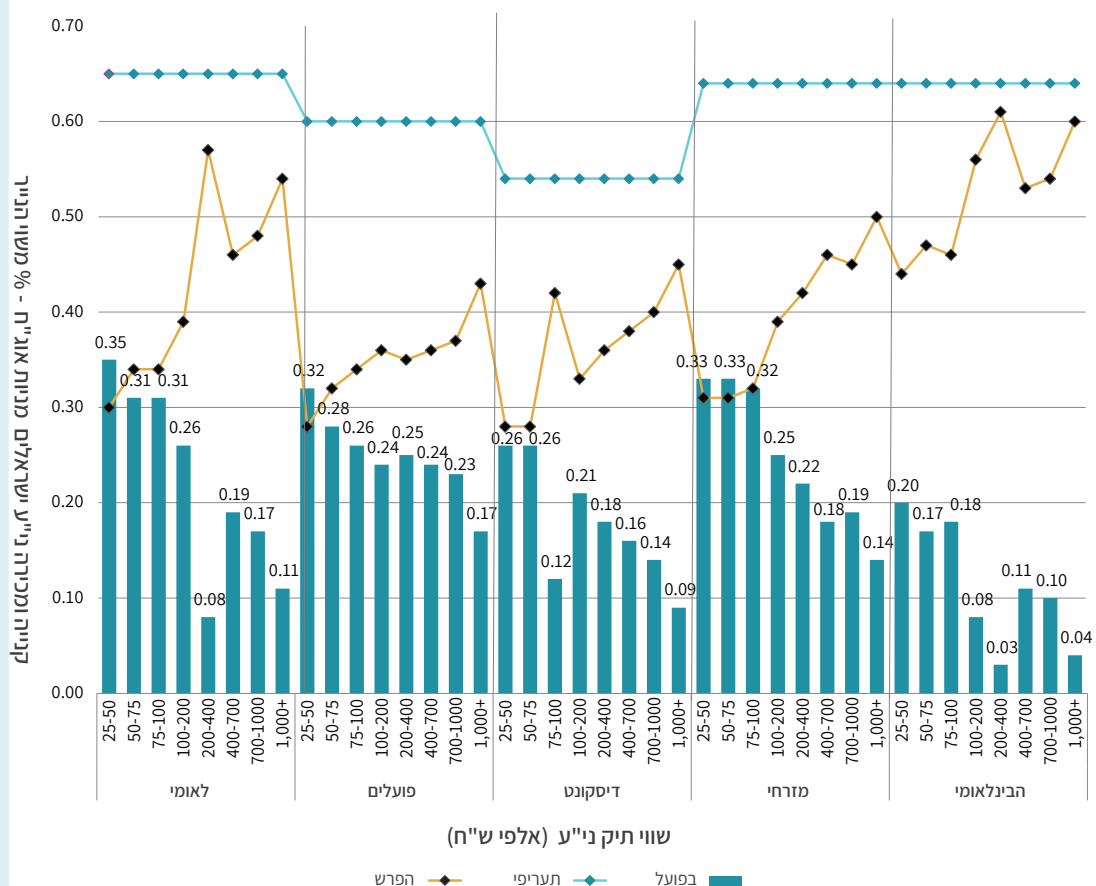
השוואה בין מחירי עמלות ניירות ערך שנגבו בפועל לתעריפי העמלות המפורסמים בתעריפוני הבנקים

בהתייחס למחירי השירותים הבנקאיים יצוין, כי קיימים פערים ניכרים בין תעריפי העמלות המפורסמים בתעריפון העמלות של התאגיד הבנקאי לבין המחירים הנגבים בפועל מהלקוחות בעבור שני השירותים העיקריים בניהול תיק ני"ע. ככלל ישנו מתאם חיובי בין שווי תיק ני"ע לבין גובה ההנחה שמקבל הלקוח, כלומר ככל ששווי תיק ני"ע גבוה יותר, כך שיעור העמלה בפועל הוא נמוך יותר. הפערים הקיימים בין התעריף לבין המחיר בפועל מייצרים ללקוח קושי ביכולת התמחור של עלות ניהול תיק ני"ע, המקשה על השוואה לשחקנים אחרים. כמו כן, כאמור לעיל, העמסת עלויות ייעוץ על שירות דמי ניהול פיקדון ני"ע מעמעמת את המחיר הנגבה בעד השירות. להלן נתוני הפיקוח ביחס לכך:

קיים קשר בין שווי פיקדון ני"ע לבין גובה עמלת הקניה והמכירה, וישנם משתנים מסבירים נוספים, כמו כמות הפעולות שמבצע לקוח.

השוואת עמלת קניה מכירה ופדיון ני"ע ישראלים - מניות ואג"ח בחמשת הבנקים הגדולים לפי מדרגות שווי תיק, בפועל לעומת תעריפון, שנת 2024 | אחוזים

איור ו'-22

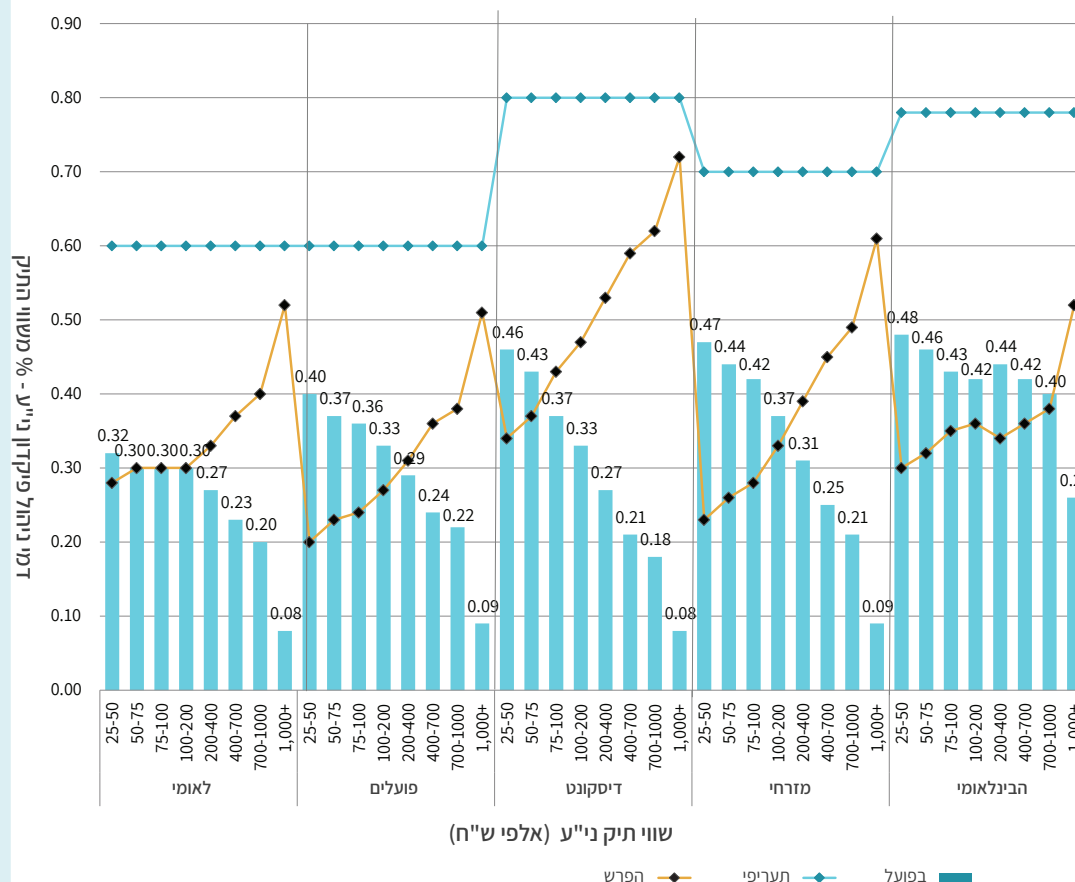

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים.

השיעור בפועל של דמי ניהול פיקדון ני"ע נמוך יותר ככל ששווי פיקדון ני"ע גבוה יותר*

השוואת דמי ניהול ישראלים - מניות ואג"ח בחמשת הבנקים הגדולים לפי מדרגות שווי תיק, בפועל לעומת תעריפון, שנת 2024, באחוזים

איור ו'-23

* אמנם שיעור דמי ניהול פיקדון ני"ע נמוך יותר ככל ששווי פיקדון ני"ע גבוה יותר, אולם ככל ששווי פיקדון ני"ע גבוה יותר, כך הסכום בשקלים שמשלם הלקוח גבוה יותר.
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים.

עצות ללקוח בפעילות בניירות ערך:

- מוצע להשתמש ב"מחשבון עמלות המסחר" באתר הבורסה לניירות ערך המשווה בין תעריפי נותני השירותים השונים והמחירים בפועל ולבחור ביניהם באופן נבון ומושכל.
- לתשומת ליבכם בשיח מול נותן השירות - גודל התיק יכול להשפיע על התנאים המוצעים.
- שימו לב לדוח הרבעוני שנשלח אליכם מהבנקים על פעילותכם בניירות ערך. הדוח כולל מידע אודות תשואת התיק, הנכסים הכלולים בו, הפעילות שבוצעה והעמלות ששולמו.

התפתחויות עיקריות באסדרה בתחום פעילות בני"ע במנגנוני התגמול ובהוראות הגילוי:

נוסף על המסגרת שתוארה לעיל, אשר הגדירה את מודלי העמלות באופן ברור ואחיד, חלו לאורך השנים התפתחויות באסדרה החלה על בנקים, אשר נועדו להגביר את השקיפות של מחירי השירותים ולחזק את כוחם ומעמדם של הלקוח. להלן התייחסות לעיקריות שבהן:

- הנחיות ותיקונים בכללי העמלות, שנבעו מן הדוח של הצוות לבחינת הגברת התחרותיות בענף הבנקאות. עיקר הדברים: הגברת השקיפות ופישוט מנגנון גביית עמלות קניה מכירה ופדיון ודמי ניהול ניירות ערך, לרבות קביעה של מחיר מפוקח בסך 5 ש"ח על העברת פיקדון ני"ע אל מחוץ למערכת הבנקאות. נוסף על כך, הוגדרה מסגרת הזמן לביצוע הוראת לקוח להעברת תיק ני"ע, וגם הוטלה על הבנקים חובה לשקף ללקוחותיהם את התפלגות מחירי השירותים בפועל.
- החל משנת 2018, במסגרת החוק לשינוי מבנה הבורסה, הפיקוח עומד בקשר עם הבורסה לני"ע במטרה לוודא את נכונותם של מחירי השירותים בבנקים המוצגים לציבור במחשבון הבורסה, וכן מציג בדוח העמלות החצי שנתי המוגש לכנסת את המידע אודות התעריפים, בצירוף קישור למחשבון⁸.
- בשנת 2020, לנוכח התפתחות טכנולוגית מואצת שחלה במגזר הפיננסי, התווספה דרישה לאפשר ללקוח להגיש לבנק את הבקשה להעברת תיק ניירות ערך גם באופן מקוון.
- בשנת 2022 נכנסה לתוקף הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה מס' 460 "הצגת נתוני פעילות בפיקדון ניירות ערך", שבמסגרתה חויבו הבנקים לראשונה להציג ללקוחות מידע אודות תשואת פיקדון ני"ע ונתונים נוספים אודות ביצועי הפיקדון לצורך קבלת החלטה מושכלת באשר לאפיק ההשקעה המיטבי תוך בחינת חלופות השקעה אחרות.

יצוין, כי בשונה מהמסגרת המאסדרת על הבנקים, שתוארה לעיל, פעילות מסחר בניירות ערך (ברוקראז') המתקיימת אצל חש"בים כפופה לתקנון הבורסה בלבד⁹, וחלק מהפעילויות שלהם אינן נמצאות תחת פיקוח ואסדרה, וביניהן הגדרת סוגי השירותים המותרים לגבייה ומנגנון גביית העמלות הנגבות בעדם, וגם הוראות המסדירות העברת תיק ניירות ערך מגוף אחד למשנהו. בהתאם לכך, כל חש"ב מגדיר לעצמו את סוגי השירותים¹⁰, את מנגנוני הגבייה שייגבו בעדם ואת מחיריהם.

השונות במגוון השירותים והפעולות אצל הבנקים ואצל החש"בים מייצרת ללקוח קושי ביכולת ההשוואה של העלות בפועל בין נותני השירותים. יתר על כן, לנוכח העובדה כי העמלות עצמן שונות במאפייניהן, בתדירות הגבייה שלהן ובאופן חישובן (חלקן קבועות, חלקן מבוססות שיעור, חלקן מתמשכות לאורך כל חיי אחזקת הנכס וחלקן תלויות בפעילות), עבור המשקיע נוצרת אי-וודאות לגבי גובה התשלום הצפוי מבחינתו בעבור השירות, דבר אשר פוגע ביכולתו להשוות בצורה פשוטה בין הגופים השונים ובין המוצרים השונים. אמנם מחשבון עמלות הבורסה תורם להנגשת המחירים ללקוחות, אולם הוא אינו משקף ללקוח את מלוא עלות ניהול תיק ני"ע בהתאם להיקף פעילותו ושווי ניה"ע שלו.

יצוין כי לאחרונה פורסם להערות ציבור תזכיר חוק "ברוקר דילר" אשר יתווה דרישות אסדרה בתחום הברוקראז' על גופים שאינם בנקים, תחת פיקוחה של רשות ניירות ערך¹¹. תזכיר זה נועד לתת מענה לקשיים שאותרו.

⁸ הפניה למחשבון [עמלות המסחר של הבורסה](#).

⁹ הבנקים כפופים גם הם לתקנון הבורסה לאור היותם חברי בורסה, אולם כאמור נוסף על כך חלות עליהם דרישות אסדרתיות ייעודיות רחבות היקף.

¹⁰ ככלל, בתי השקעות אינם מעניקים ללקוחות שלהם שירות של ייעוץ השקעות.

¹¹ תזכיר חוק ניירות ערך (הסדרת פעילות ברוקר דילר), התשפ"ד-2024, [קישור](#).

קול קורא לקבלת התייחסות מהציבור - מודלי תגמול בפעילות הציבור בניירות ערך

בהמשך לדיונים מקצועיים שהתקיימו בפיקוח בתקופה האחרונה לנוכח האתגרים שזוהו, ודיונים שקוימו עם גורמים בעלי עניין מחוץ לפיקוח התחיל בנק ישראל לקדם תיקון בכללי העמלות. כחלק מהליך התייעצות עם רשות ניירות ערך, ובהמשך לכוונתה של הרשות לבחון את היבטי התגמול של נושאים המצויים תחת סמכותה, הוחלט בחודש פברואר 2024 להקים צוות עבודה בין-משרדי המשותף לבנק ישראל, רשות ניירות ערך ואגף התקציבים במשרד האוצר. מטרת הצוות המשותף היא לקיים בחינה מעמיקה של מודלי התגמול בשוק ההון והעמלות הבנקאיות, לנתח את מרכיבי התגמול השונים, לפעול להגברת התחרות בקרב השחקנים ולגבש פתרון רוחבי וכולל, במטרה לייצר מענה הולם, בר קיימא וצופה פני עתיד לטובת כלל הלקוחות וכלל השחקנים בשוק.

בתאריך 12 בנובמבר 2024 פרסם הצוות 'קול קורא', ובו תיאר את הבעיות והאתגרים המרכזיים במנגנוני הגביה, הן ביחס לעמלות הנגבות במישורין מהמשקיעים עצמם, הן ביחס לעמלות הנגבות על ידי מפיצי קרנות נאמנות ממנהלי קרנות נאמנות (הכוונה לעמלות הפצה) והן עלויות הנגבות על ידי יצרני נכסים פיננסיים (הכוונה לעלויות הנגבות על ידי מנהלי קרנות נאמנות), ואשר משליכים כולם על אופי פעילות המשקיע ועל שיתופי הפעולה השונים הקיימים בין השחקנים בשוק.

הצוות ביקש לשמוע את עמדת הציבור ולקבל הצעות עדכון למנגנונים המתוארים. בפרט ביקש הצוות התייחסות לנושאים שתוארו לעיל: בהתייחס למנגנון עמלת דמי ניהול פיקדון ני"ע, התבקש הציבור להביע דעתו האם נכון לקבוע מנגנון עמלה שיחושב כסכום שקלי או כשיעור משווי ניירות הערך, והאם נכון לייצר מדרגות בעמלה לפי גודל תיק ני"ע. לגבי שירות ייעוץ השקעות ביקש הצוות לשמוע את עמדת הציבור באשר לשאלה אם קיימים חסמים המקשים על לקוחות לקבל שירותי ייעוץ ואם נכון לקבוע מודל שיאפשר לבנקים לגבות מהלקוחות עמלה ישירה בעבור ייעוץ ההשקעות, ומה צריך להיות מודל הגביה אם אכן נכון לעשות זאת.

בימים אלו הצוות מרכז את התייחסויות הציבור ומגבש את המלצותיו.¹² הפיקוח על הבנקים ימשיך לעקוב אחר פעילויות הלקוחות בתחום ניה"ע, לרבות מגגנוני התגמול בעד השירותים והמחירים, לרווחת לקוחות מערכת הבנקאות.

¹² במקביל פורסמו בפברואר 2025 המלצות ביניים של הועדה לצמצום ארביטראז' רגולטורי במכשירי השקעה וחיסכון שיש בהם כדי להשליך על היבטים מסוימים של נושאים הנבחנים בקול הקורא.

תיבה ו' 6: הטיפול בסיכוני טכנולוגיית המידע, אבטחת המידע והגנת הסייבר בתאגיד הבנקאי

- בשנים האחרונות פרסמו כמה מאסדרים בין-לאומיים (בהם ה-APRA באוסטרליה, ה-EBA באירופה וה-MAS בסינגפור) אסדרה מעודכנת לניהול סיכוני טכנולוגיית המידע.
- טכנולוגיית המידע היא כיום הבסיס לפעילות העסקית של התאגידים הבנקאיים ולהתפתחותם ומוגדרת כגורם מאפשר במגזר הפיננסי. עם זאת, ההשתנות המהירה בסביבה הטכנולוגית וההסתמכות ההולכת וגוברת על טכנולוגיית המידע עלולות להעלות את הסיכון ליציבותם של התאגידים הבנקאיים.
- בהתאם לכך החליט הפיקוח על הבנקים על אסדרה מבוססת עקרונות אשר מתאימה גם לסיכוני טכנולוגיית מידע קיימים וגם לסיכונים עתידיים, כמו אלו הכרוכים במחשוב קוונטי - הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 364 בנושא: ניהול סיכוני טכנולוגיית המידע, אבטחת המידע והגנת הסייבר" (להלן: "ההוראה").
- ההוראה דורשת מהתאגידים הבנקאיים ליישם תהליך מקיף לזיהוי ומיפוי של כל הפעילויות העסקיות, ונכסי המידע כולל אלו המנוהלים באמצעות צד ג'. כמו כן, ההוראה מגדירה לראשונה את המונח "חוסן תפעולי" ודורשת יישום (Implementation) נכסי מידע באופן שיסייע לתאגיד הבנקאי לזהות סיכונים העלולים לפגוע בחוסן התפעולי שלו.
- ההוראה מדגישה את תפקיד הגורם האנושי במניעת סיכוני טכנולוגיית המידע ודורשת קיומן של תוכניות הדרכה. נוסף על כך, היא מרחיבה בנושא ניטור מערך טכנולוגיית המידע ודורשת לקבוע, בין היתר, מדיניות ונהלים לזיהוי בעיות מתהוות וחרגות.
- הפיקוח על הבנקים קבע זמן היערכות ליישום ההוראה של שנה וחצי, אשר במהלכו התאגידים הבנקאיים נדרשים לקיים סקר מיפוי פערים ולקבוע תוכנית עבודה לסגירת פערים אלו. הפיקוח יעקוב מקרוב אחר התקדמות התאגידים ביישום ההוראה שתיכנס לתוקף בחודש מאי 2026.
- ציפיית הפיקוח היא כי יישום ההוראה החדשה יקדם ניהול נאות ואפקטיבי של טכנולוגיית המידע בתאגידים הבנקאיים ויצמצם את האירועים שבהם מתממש סיכון טכנולוגי.

בשנים האחרונות פרסמו כמה מאסדרים בין-לאומיים אסדרה מעודכנת לניהול סיכוני טכנולוגיית המידע ובהם המאסדר האוסטרלי (APRA), אשר פרסם אסדרה בנושא אבטחת המידע; המאסדר האירופאי (EBA), אשר פרסם קווים מנחים לניהול סיכוני טכנולוגיית המידע ואבטחת המידע; והמאסדר הסינגפורי (MAS), אשר פרסם קווים מנחים לניהול סיכוני טכנולוגיית המידע. אסדרות אלו מבוססות על תורת הסיווג המקובלת כיום, ולפיה סיכוני טכנולוגיית המידע כוללים בין היתר את סיכוני אבטחת המידע שהעיקרי והחשוב שבהם הוא סיכון הסייבר – ראו איור ו' 24 להלן.

טכנולוגיית המידע היא כיום הבסיס לפעילות העסקית של התאגידים הבנקאיים ולהתפתחותם, ומוגדרת כגורם מאפשר במגזר הפיננסי. הסביבה הטכנולוגית שבה פועלת מערכת הבנקאות משתנה בקצב מהיר וההסתמכות על מערך טכנולוגיית המידע בתאגיד הבנקאי, כמו גם המורכבות של מערך זה, הולכות ומתגברות בשנים האחרונות. בהתאם לכך, סיכוני טכנולוגיית המידע עלולים להוות, בין היתר, סיכון יציבותי משמעותי לתאגיד הבנקאי עדי כדי סיכון להמשך קיומו.

לסיכוני טכנולוגיית המידע קיימים היבטים רבים משותפים. לכן, בהלימה לאסדרה הבין-לאומית ותוך כדי התייחסות צופה פניעתית, החליט הפיקוח על הבנקים כי התייחסות מאסדרת לסוגים שונים של סיכוני

טכנולוגיית המידע במסגרת של כמה הוראות ניהול בנקאי תקין, אשר רובן מבוססות כללים כפי שהיה נהוג עד כה, אינה מתאימה עוד לסביבה הטכנולוגית הנוכחית. במקומה, החליט הפיקוח, כי נדרשת אסדרה אחודה, מבוססת עקרונות, המתאימה לכל סוגי סיכוני טכנולוגיית המידע, והיא תשמש בסיס אחיד לניהול כלל הסיכונים הטכנולוגיים באופן שהוא ניטרלי לטכנולוגיה, תוך כדי מתן גמישות לתאגיד הבנקאי לנהל את הסיכון בהתאם לטכנולוגיה המתפתחת ולסיכונים המשתנים, ובכלל זה בהתאם לאיום הייחוס הפרטני של התאגיד הבנקאי.

הוראה מבוססת עקרונות מטילה על התאגידים הבנקאיים אחריות מוגברת, מחייבת אותם לנהוג בזהירות הנדרשת ולשפר בכל עת את המסגרת הקיימת לניהול הסיכונים ולהתאימה לסביבה הטכנולוגית הדינאמית בה הם פועלים וכן אל מול מתאר האיומים המשתנה ללא הרף.

בהתאם לכך החליט הפיקוח על הבנקים על כתיבת הוראה חדשה¹ אחודה, אשר מחליפה את שלוש ההוראות הקיימות, המהוות את הבסיס הנוכחי שעליו מושתתת המסגרת לניהול סיכוני טכנולוגיית המידע². ההוראה נכתבה כך שהעקרונות המפורטים בה יתאימו גם לסיכוני טכנולוגיית מידע חדשים שעלולים להיווצר בעתיד כתוצאה מההתקדמות הטכנולוגית, דוגמת אלו הכרוכים במחשוב קוונטי.

יחד עם זאת, היבטים ייחודיים לסוגים מסוימים של סיכוני טכנולוגיית המידע ימשיכו לקבל התייחסות הסדרתית ייעודית. כך, למשל: היבטים ייחודיים לסיכוני אבטחת מידע, ובכלל זה לסיכוני סייבר, זוכים להתייחסות בפרקים ובסעיפים ייעודיים במסגרת ההוראה. ועוד, לדוגמה, היבטים ייחודיים לסיכונים הכרוכים במחשוב ענן זוכים להתייחסות בהוראת ניהול בנקאי תקין נפרדת.

ההוראה דורשת מהתאגידים הבנקאיים ליישם תהליך מקיף לזיהוי ולמיפוי של כלל הפעילויות העסקיות, התהליכים התומכים בהן, ולראשונה אף של נכסי המידע של התאגיד הבנקאי, לרבות אלו המנוהלים באמצעות צד ג' (בין אם בחצרות התאגיד הבנקאי ובין אם מחוצה להן). על התאגידים לסווג את נכסי המידע הללו במונחים של קריטיות ורגישות, להעריך את סיכוני טכנולוגיית המידע המשפיעים עליהם בהתאם לרמות הקריטיות והרגישות שלהם, ולהגדיר ליישם את האמצעים הנדרשים, ובכלל זה יישום בקורות מתאימות או שינוי תהליכים כדי להפחית את סיכוני טכנולוגיית המידע שזוהו.

דרישת ההוראה מהתאגיד הבנקאי לנהל את סיכוניו גם על נכסי המידע שלו המנוהלים באמצעות צד ג', בין אם בחצרות התאגיד הבנקאי ובין אם מחוצה להן, בהתאם לקריטיות ולרגישות נכסי המידע עצמו וללא תלות במהותיות צד ג' המנהל אותם או במהותיות הפעילות הנעשית באמצעות צד ג' – דרישה זו מעדכנת את התפיסה הנוכחית של הוראות ניהול בנקאי תקין, אשר לפיה ניהול סיכוני טכנולוגיית המידע יהיה בהתאם למהותיות צד ג' ולא בהתאם לקריטיות ולרגישות נכסי המידע.

ההוראה מגדירה לראשונה את המונח "חוסן תפעולי" בתאגיד הבנקאי, בעודה דורשת כי היישום (Implementation) של נכסי מידע, השימוש בהם וההגנה עליהם יהיו באופן שיסייע לתאגיד הבנקאי לזהות ולאתר סיכונים העלולים לפגוע בחוסן התפעולי שלו, יגביר את יכולתו להתמודד עם שיבושים או כשלים ויפשט את תהליך זרימת המידע והדיווח לגורמים הנוגעים בדבר, כך שיתאפשר תהליך קבלת החלטות אפקטיבי במהלך שיבושים או כשלים אלו.

ההוראה נותנת דגש לתפקידו של הגורם האנושי במניעה של סיכוני טכנולוגיית המידע ודורשת את קיומן של

¹ הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא ניהול סיכוני טכנולוגיית המידע, אבטחת המידע והגנת הסייבר

² הוראת נב"ת מס' 357 בנושא: "ניהול טכנולוגיית המידע", הוראת נב"ת מס' 361 בנושא: "ניהול הגנת הסייבר" והוראת נב"ת מס' 363 בנושא: "ניהול סיכוני סייבר בשרשרת אספקה".

תוכניות הדרכה בעבור טכנולוגיות ומוצרים חדשים, הדרכות לעובדים חדשים, הדרכות תקופתיות לריענון הידע של עובדים קיימים ותוכניות להדרכה ולהגברת המודעות בנושאי אבטחת־מידע.

ההוראה מרחיבה בנושא ניטור מערך טכנולוגיית־המידע ועוסקת במדיניות, בנהלים ובאמצעים שעל התאגיד הבנקאי לקבוע לצורך זיהוי בעיות מתהוות וחריגות (אנומאליות), וזאת במטרה למנוע מהן להתפתח לאירועי אבטחת־מידע וגם, לראשונה, במטרה למנוע מהן להתפתח לאירועי כשל טכנולוגי.

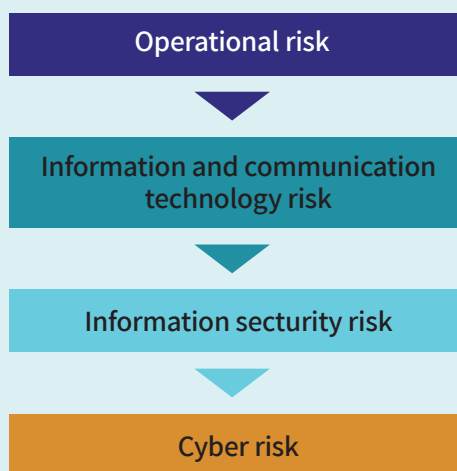
ההוראה והמונחים שנקבעו בה ישמשו בעתיד בסיס אחיד להנחיות שונות של הפיקוח בנושאי טכנולוגיית־המידע, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין בנושאים ייעודיים בתחום טכנולוגיית־המידע, ככל שתתפרסמה.

הפיקוח על הבנקים רואה חשיבות רבה בהנחת יסודות איתנים ונאותים ליישום ההוראה, אשר יסייעו לתאגיד הבנקאי להיערך לאתגרים הנובעים מהשינויים התכופים והמהירים בסביבה הטכנולוגית ומהסתמכותו ההולכת וגדלה על טכנולוגיית־המידע. בהתאם לכך, ובשל מורכבותה וחיוניותה לתהליכי ניהול הסיכונים של התאגיד הבנקאי, קבע הפיקוח על הבנקים זמן היערכות של שנה וחצי ליישום ההוראה. במסגרת זמן זה התאגידים הבנקאיים נדרשים לנקוט מספר צעדים ובהם הכנת סקר מיפוי פערים אל מול דרישות ההוראה, תוך־כדי קביעת תוכנית־עבודה מתאימה לסגירת פערים אלו. תוכנית־עבודה זו תסתיים במועד תחילתה של ההוראה. עוד הם נדרשים להקצאת משאבים נאותים לכך.

הפיקוח על הבנקים ימשיך לעקוב מקרוב אחר התקדמות התאגידים הבנקאיים ביישום ההוראה ויבחן את עמידתם הצפויה במועד יישומה.

ציפיית הפיקוח היא כי יישום ההוראה החדשה יקדם ניהול נאות ואפקטיבי של טכנולוגיית־המידע בתאגידים הבנקאיים ויצמצם את האירועים שבהם מתממש סיכון טכנולוגי ומתקיימת פגיעה בסודיות, בשלמות או בזמינות של נכסי־מידע. כל־זאת תוך־כדי מתן גמישות לתאגיד הבנקאי לנהל את הסיכון בהתאם לטכנולוגיה המתפתחת, לסיכונים המשתנים ובכלל־זה בהתאם לאיום הייחוס הפרטני שלו.

איור ו'-24 | טקסונומיית סיכון טכנולוגיית־המידע³

³ מתוך מסמך של Deloitte מ-2020 בנושא: EBA/GL/2019/04 – EBA Guidelines on ICT and security risk management – Establishing harmonized requirements for ICT and Security risk management across the Single Market

תיבה ו'7: פתיחה וניהול של חשבונות לגופים פיננסיים בתאגידים הבנקאיים

- בשנים האחרונות הפיקוח על הבנקים פועל לקידום הוגנות, חדשנות ותחרות במערכת הפיננסית, בין היתר באמצעות אסדרת פעילותם של התאגידים הבנקאיים מול גופים פיננסיים חוץ-בנקאיים (ובכלל זאת נותני שירותים פיננסיים וחברות תשלומים) והסרת חסמים לכניסתם למערכת הפיננסית.
- לצד צעדי אסדרה, ננקטו צעדי בקרה ופיקוח נוספים שמטרתם להקל על התנהלות הגופים הפיננסיים מול מערכת הבנקאות, וכן הוטלו חובות דיווח מצד התאגידים הבנקאיים באשר לפתיחה וניהול חשבונות לגופים פיננסיים על-מנת לחזק את כלי-המעקב והפיקוח אחר ניהול חשבונות לגופים אלו.
- פעילותם של נותני שירותים פיננסיים נחשבת עדיין כבעלת סיכון גבוה להלבנת-הון ומימון טרור, וחשש זה מוביל לדרישות מוגברות לבדיקת נאותות והכרה מעמיקה של הלקוחות בעת פתיחה וניהול של חשבונותיהם. זאת לצד ניטור מוגבר אחר פעילותם.
- מדיווחי התאגידים הבנקאיים לפיקוח על הבנקים עולה כי מרבית הסיכונים לפתיחת חשבון לגופים פיננסיים נובעים משיקולי ניהול סיכונים איסור הלבנות-הון או מחוסר שיתוף-פעולה של הגוף הפיננסי במתן מידע נדרש; כמו-כן קיימים עיכובים הנובעים לרוב מהשלמת מסמכים או הבהרות.
- הפיקוח על הבנקים פועל באמצעות כלים נוספים לבחינת ניהול החשבונות לגופים פיננסיים, ובכלל-זה באמצעות טיפול בפניות פרטניות שמתקבלות מהציבור, ובחינת סוגיות רוחביות באשר לניהול חשבונות לגופים פיננסיים, שעשויות לעלות מתוך הפניות.
- הפיקוח על הבנקים ימשיך לעקוב באופן פעיל אחר התנהלות התאגידים הבנקאיים מול נותני השירותים הפיננסיים וזיהוי חסמים במתן שירותים ללקוחות אלו, תוך-כדי איזון בין קידום השירות וההוגנות, לבין שמירה על ניהול הסיכונים הכרוך בפעילות זו.

רקע

הפיקוח על הבנקים רואה חשיבות גדולה בקידום חדשנות פיננסית בישראל. כיוון שכך, בשנים האחרונות נקט הפיקוח על הבנקים סדרת צעדים שמטרתה לעודד את התחרות והחדשנות במערכת במערכת הפיננסית בישראל, להקל על האתגרים העומדים בפני גופים פיננסיים, לרבות בפעילותם מול מערכת הבנקאות, להסיר חסמים ולעודד כניסה של שחקנים חדשים לעולמות הבנקאות והתשלומים.

בדרך-כלל, לצורך פעילותם של הגופים הפיננסיים, ובהם נותני השירותים הפיננסיים¹ וחברות התשלומים², גופים אלה נדרשים לנהל חשבון עובר-ושב בתאגידים הבנקאיים. עם זאת, פערי אסדרה לאורך השנים בקרב גופים פיננסיים חוץ-בנקאיים³, לצד חובות ניהול סיכונים בהיבטי איסור הלבנת-הון ואיסור מימון טרור על מערכת הבנקאות, הביאו לחיכוכים בכל הקשור לפתיחת חשבונות לגופים אלו.

עם הגדרת חובות הרישוי והפיקוח, בפרט בהיבטי איסור הלבנת הון, על הגופים הנותנים שירותים פיננסיים חוץ-בנקאיים בישראל, ננקטו כמה צעדי אסדרה לעניין פעילות התאגידים הבנקאיים מול נותני שירותים

¹ בעל רישיון לפי חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016.

² חברת תשלומים כהגדרתה בחוק הסדרת העיסוק בשירותי תשלום וייזום תשלום, התשפ"ג-2023.

³ להרחבה בעניין זה, ראו דו"ח המלצות הוועדה לבחינת הרגולציה על נותני שירותי מטבע משנת 2015, במסגרתו הומלץ על הקמת מאסדר שיפקח על נותני שירותי המטבע ונותני שירותי אשראי, שלא היו תחת פיקוח באותה העת.

פיננסיים. בין צעדים אלו נמנים מתן הקלות לגופים הנותנים שירותים פיננסיים חוץ-בנקאיים בעת ניהול חשבון לגופים פיננסיים וכן הסדרת הדרישות, לרבות דרישות צרכניות, החלות על תאגידים בנקאיים אגב פתיחת חשבון וניהולו, כפי שיורחב בהמשך.

לצד זאת יש לציין כי על-אף שהוסדרו חובות רישוי ופיקוח בקשר לגופים אלו, מגזר השירותים הפיננסיים עודנו מוערך בסיכון גבוה להלבנת-הון. כך, פעילות נותני השירותים הפיננסיים הוערכה בהערכת הסיכונים הלאומית לשנת 2021 כפעילות בסיכון גבוה לעניין הלבנת-הון ומימון טרור, בין היתר משום שמדובר במגזר פגיע לפעילות עבריינית ולהלבנת-הון⁴. בהקשר זה נציין גם את דברי ההסבר לתזכיר חוק איסור הלבנת-הון (מתן סמכות פיקוח לרשות איסור הלבנת-הון ומימון טרור על נותני שירותים פיננסיים מוסדרים), התשפ"ב-2022, אשר בהם צוין, בין השאר, כי על-אף הסיכון הגבוה להלבנת-הון במגזר נותני השירותים הפיננסיים, היקף הביקורות בתחום איסור הלבנת-הון ומימון טרור המתקיימות בפועל אינו מספק. מצב דברים זה מהווה אתגר לגופים פיננסיים אחרים, כגון תאגידים בנקאיים, בניהול הסיכונים במסגרת פעילותם הפיננסית אל מול נותני שירותים פיננסיים.

על-כן, לצד צעדי האסדרה, הפיקוח על הבנקים מקיים גם צעדי בקרה שמטרתם לבחון את אופן פתיחת החשבונות לגופים אלו וניהולם, לצד טיב ניהול הסיכונים הכרוך במתן שירותים אלו.

צעדי אסדרה ובקרה באשר למתן שירותים בנקאיים לגופים פיננסיים

עם תחילת אסדרת פעילותם של נותני השירותים הפיננסיים⁵ והחלת משטר איסור הלבנת-הון⁶ על חברות אלו, פרסם הפיקוח על הבנקים בחודש אפריל 2018 מכתב⁷ אשר קבע חובת גיבוש מדיניות לפתיחה וניהול של חשבונות לנותני שירותים פיננסיים בחמשת התאגידים הבנקאיים. בהמשך, ובין היתר במטרה להקל על גופים אלה בפעילותם מול מערכת הבנקאות, פרסם הפיקוח על הבנקים במאי 2021 מכתב-המשך בנושא "פעילות התאגידים הבנקאיים מול לקוחות בעלי רישיון למתן שירות בנקס פיננסי"⁸, ובו דרישה כי על כל אחד מחמשת התאגידים הבנקאיים לעדכן את מדיניותו בנושא האמור, בדגש על היקף המידע הנדרש מגוף פיננסי מוסדר לצורך ניהול סיכונים. נוסף על כך, ובמטרה להקל על היכולת לפתוח ולנהל חשבונות בנק לגופים פיננסיים, הסדיר הפיקוח על הבנקים בשנת 2021 הקלות בנוגע לחובה שחלה על בנקים ברישום נהנים ובעלי שליטה בחשבונות של גופים פיננסיים מוסדרים העוסקים במתן שירות בנקס פיננסי, אשר קיבלו רישיון מאת רשות שוק ההון ושחל על פעילותם צו איסור הלבנת-הון ומימון טרור⁹ (להרחבה, ראו תיבה ג'-7 בסקירת מערכת הבנקאות בישראל לשנת 2021, בנושא: "פעילות הפיקוח על הבנקים בתחומי ציות והלבנת-הון").

בהמשך לצעדי האסדרה עשה הפיקוח על הבנקים צעדי בקרה שמטרתם לבחון קשיים בפתיחת חשבונות

⁴ ממסמך 'חיקוף הערכת הסיכונים הלאומית בתחום איסור הלבנת-הון גופי האכיפה' שפרסמה הרשות לאיסור הלבנת-הון ומימון טרור בחודש נובמבר 2021, עולה כי מגזר נותני השירותים הפיננסיים הוא מגזר פגיע במיוחד לפעילות עבריינית ולהלבנת-הון וכי במספר רב של פרשיות מעורבת עדיין פעילות הקשורה במתן שירותים פיננסיים. דירוג האיום מנותני שירותים פיננסיים ללא רישיון ומנותני שירותים פיננסיים העוסקים בתחומים בסיכון מוגבר להלבנת-הון מוערך כגבוה (5) ודירוג הסיכון מנותני שירותים פיננסיים שהשלימו את הליך קבלת הרישיון ואינם פועלים בתחומי סיכון מוגבר מוערך כגבוה (4.5). סולם הדירוג הוא 1-5 כאשר 1 מציין סיכון נמוך ו-5 מציין סיכון גבוה.

⁵ חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), תשע"ו-2016.

⁶ צו איסור הלבנת-הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותני שירות בנקס פיננסי ונותני שירותי אשראי למניעת הלבנת-הון ומימון טרור), תשע"ח-2018.

⁷ מכתב בנושא: "פעילות התאגידים הבנקאיים מול לקוחות מסוג נותני שירותים פיננסיים מוסדרים ורכזי הצעה", מיום 15 באפריל 2018.

⁸ מכתב בנושא: "פעילות התאגידים הבנקאיים מול לקוחות בעלי רישיון למתן שירות בנקס פיננסי", מיום 23 במאי 2021.

⁹ ראו נספחים א'2 וא'3 להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 411 בנושא: "ניהול סיכונים איסור הלבנת-הון ואיסור מימון טרור".

לנותני שירותים פיננסיים. במסגרת זו, החל מיוני 2023, במסגרת הוראת דיווח לפיקוח מס' 825 בנושא: "דוח על חשיפה לסיכונים ציית (חצי שנתי)"¹⁰, התאגידים הבנקאיים נדרשים לדווח לפיקוח על הבנקים על חשבונות נותני שירותים פיננסיים. הדיווח כולל, בין היתר, מידע על היקף החשבונות לנותני שירותים פיננסיים, היקף הבקשות לפתיחת חשבון בעבור נותני שירותים פיננסיים, היקף האישורים והסירובים לפתיחת חשבון כאמור, ופילוח הנסיבות לסירוב.

בחודש מאי 2023, במטרה לחזק את הפיקוח והמעקב אחר ניהול חשבונות לגופים פיננסיים, תוקן חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, ונקבע סעיף 2(ה) אשר לפיו, במקרה שבו תאגיד בנקאי מסרב לתת את השירות המנוי בסעיף 2(א)(2) לחוק לגוף פיננסי¹¹ - קרי, פתיחת חשבון עובר־ושב ביתרת זכות וניהולו בעבורו או בעבור לקוחותיו, או שלא נתן שירות כאמור בתוך שלושה חודשים ממועד הגשת הבקשה הראשונה של הגוף הפיננסי לפתיחת חשבון וניהולו - ימסור התאגיד הבנקאי הודעה על כך למפקח על הבנקים וינמק את נסיבות הסירוב או העיכוב כאמור, וזאת החל מספטמבר 2023. כמו־כן נקבע כהוראת שעה לחמש שנים כי על המפקח על הבנקים לדווח לוועדת הכלכלה של הכנסת על יישום הוראה זו, ובכלל־ זה על סוגי הדיווחים שהתקבלו אצלו ואופן הטיפול בהם.

לאור האמור, בדצמבר 2023 הותקנה הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 424 בנושא: "פתיחת חשבון עובר־ושב ביתרת זכות לגופים פיננסיים"¹², ובמסגרתה הוסדרו הדרישות החלות על התאגידים הבנקאיים אגב פתיחת חשבון וניהולו לגופים הנותנים שירותים פיננסיים חוץ־בנקאיים. בין היתר, לצד חובת הדיווח לפיקוח על כל סירוב או עיכוב במתן השירות המנוי בסעיף 2(א)(2) לחוק כאמור (שאף עוגנה במסגרת הוראת דיווח לפיקוח מס' 824 בנושא: "דיווח על בקשות לפתיחת חשבון לגוף פיננסי"¹³), נקבעו גם דרישות צרכניות באשר לחשבונות אלו, ובכללן דרישות לנימוק בכתב במקרה של סירוב לפתיחת חשבון לגוף פיננסי, או במקרה של עיכוב העולה על שלושה חודשים בפתיחת החשבון.

ביוני 2024, על רקע כניסתו לתוקף של חוק הסדרת העיסוק בשירותי תשלום וייזום תשלום תשפ"ג-2023, פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב פיקוח בנושא: "פעילות התאגידים הבנקאיים מול לקוחות מסוג נותני שירותי תשלום"¹⁴. המכתב קבע הקלות בעת פתיחה וניהול של חשבונות מרובי נהנים לטובת לקוחות נותני שירותי־התשלום, כנדרש בחוק, ועוד נמסר במכתב כי עם כניסתו לתוקף של צו איסור הלבנת־הון שיחול על חברות תשלומים, יפעל הפיקוח למתן הקלות בניהול חשבונות המנוהלים לצורך פעילותם.

פתיחה וניהול של חשבונות לגופים הפיננסיים

בהתאם לנתונים שדווחו לפיקוח על הבנקים נכון לדצמבר 2024, מערכת הבנקאות¹⁵ מנהלת חשבונות ליותר מ-1800 חברות מסוג נותני שירותים פיננסיים¹⁶. בשנים 2023-2024 הוגשו למערכת הבנקאות כ-460 בקשות לפתיחת חשבון, כאשר לאורך תקופה זו אושרו 77 אחוזים מסך הבקשות וסורבו 12 אחוזים מסך

¹⁰ לוחות 6 ו-7 בהוראת הדיווח לפיקוח מס' 825 בנושא: "דוח על חשיפה לסיכונים ציית".

¹¹ לעניין הסעיף האמור הוגדר "גוף פיננסי" כאחד מאלה: בעל רישיון לפי חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016 או חברת תשלומים כהגדרתה בחוק הסדרת העיסוק בשירותי תשלום וייזום תשלום, התשפ"ג-2023.

¹² הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 424 בנושא: "פתיחת חשבון עובר־ושב ביתרת זכות לגופים פיננסיים".

¹³ הוראת הדיווח לפיקוח מס' 825 בנושא: "דיווח על בקשות לפתיחת חשבון לגוף פיננסי".

¹⁴ מכתב בנושא: "פעילות התאגידים הבנקאיים מול לקוחות מסוג נותני שירותי תשלום" מיום 23 ביוני 2024.

¹⁵ סך מערכת הבנקאות למעט בנקים זרים.

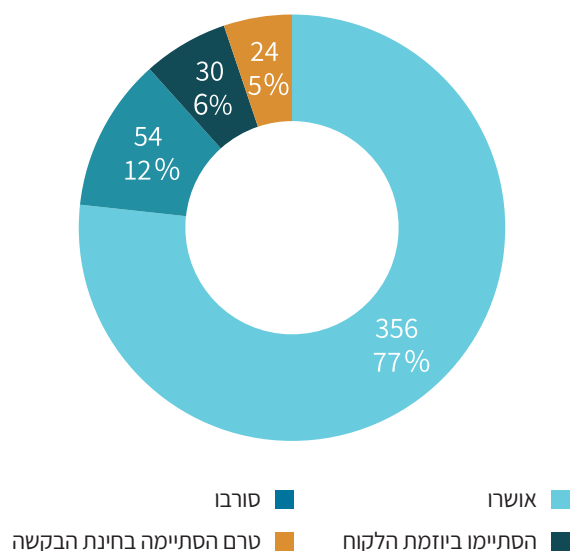
¹⁶ לשם השוואה, בהתאם למרשם נותני שירותים פיננסיים של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, ישנם כ-1500 חברות מסוג נותני שירותים פיננסיים בעלי רישיון פעיל.

הבקשות¹⁷ (איור ו'-25). עוד עולה מדיווחים אלו כי במרבית המקרים, סירוב פתיחת החשבון נבע מאחת משתי הסיבות הללו: מיסוד סביר לחשש כי פעולה קשורה להלבנת־הון או למימון טרור, או מאי־היענות הלקוח למסור פרטים הנדרשים למילוי הוראות צו איסור הלבנת־הון החל על התאגידים הבנקאיים¹⁸, הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 411 ונוהלי התאגיד הבנקאי שנקבעו על־פיהם.

בשנים 2023-2024 אושרו 77 אחוזים מהבקשות לפתיחת חשבון לנותני שירותים פיננסיים

התפלגות מספר הבקשות לפתיחת חשבון שהתקבלו בשנים 2023-2024 לפי סטטוס בקשה (סכום ושיעור), סך מערכת הבנקאות¹

איור ו'-25

¹ ללא בנקים זרים.

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בהקשר זה נציין כי בהתאם להוראות הדין, ובכלל־זה הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 411, התאגידים הבנקאיים נדרשים, בעת פתיחת חשבון וניהול, לעשות בדיקות נאותות של הלקוח בהתאם לגישה מבוססת־סיכון. במסגרת ניהול הסיכונים התאגידים הבנקאיים רשאים לבקש מידע ואסמכתאות על מנת לבחון, בין השאר, את מטרת פתיחת החשבון והפעילות הצפויה בו. בהתאם לסעיף 50 להוראה 411, יראו סיבה לסירוב סביר לפתיחת חשבון וניהולו לעניין חוק הבנקאות (שירות ללקוח) במצב שבו התקיימו אחד או יותר מהתנאים הבאים: הלקוח אינו נענה למסירת פרטים הנדרשים בהתאם להוראות הדין בתחום איסור הלבנת־הון ונוהלי התאגיד הבנקאי שנקבעו על־פיהם ומדיניותו וקיים יסוד סביר לחשש כי הפעולה קשורה להלבנת־הון או למימון טרור; או אם קיום "הליך של הכרת הלקוח" יוביל להפרת האיסור הקבוע בסעיף 12 לצו איסור הלבנת־הון החל על התאגידים הבנקאיים.

מהדיווחים הפרטניים על־אודות הסירובים לפתיחת החשבון, המתקבלים אגב דרישות סעיף 2(ה) לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), לא מצא הפיקוח על הבנקים עילה להתערבות בהחלטת הבנק לסירוב לפתיחת

¹⁷ יתר הבקשות נסגרו לבקשת הלקוח או שטרם נתקבלה בעניינם החלטה.

¹⁸ צו איסור הלבנת־הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת־הון ומימון טרור), התשס"א-2001.

החשבון. עוד עולה כי במקרים שבהם סירבו התאגידים הבנקאיים לבקשה לפתיחת חשבון, לווה הדיווח בתיאור הנסיבות ותהליך בחינת הבקשה ונימוקי קבלת ההחלטה. בבחינה זו עולה כי במרבית המקרים מנו הבנקים מספר סיבות מצטברות לסירוב, ובעיקר עלו הסיבות הבאות: חשש כי פעילות הלקוח המבקש את פתיחת החשבון נועדה לגורם אחר; חוסר בקיאותו של הלקוח המבקש את פתיחת החשבון בתחום העיסוק של החברה; הצהרות סותרות של הלקוח בדבר פעילות החברה או מקור ההון; אימתן הסברים לגבי מקור הכספים בחשבון. בעניין זה הפיקוח מקיים בקרה במקרים הנדרשים, על-מנת לוודא כי התאגידים פועלים בהתאם לדין.

לעניין עיכובים במתן מענה לפתיחת חשבון העולים על שלושה חודשים עולה כי העיכוב בקבלת החלטה בדבר בקשת גוף פיננסי לפתיחת חשבון בתאגיד הבנקאי מקורו, בחלק ניכר מהמקרים, בבקשה של התאגיד הבנקאי להמצאת מסמכים או קבלת הבהרות לאור אי-התאמות בהצהרת הלקוח והמתנה לתשובתו. בעניין זה הפיקוח על הבנקים מקיים בירור ומעקב במקרים הנדרשים על-מנת לוודא כי התאגידים הבנקאיים פועלים בהתאם לדין.

נוסף על פעילות הבקרה שאותה הוא עושה אגב דיווחי הבנקים כאמור לעיל, הפיקוח על הבנקים פועל גם באמצעות כלים נוספים לבחינת ניהול החשבונות לגופים פיננסיים, ובכלל-זה באמצעות טיפול בפניות פרטניות שמתקבלות מהציבור, ובחינת סוגיות רוחביות באשר לניהול חשבונות לגופים פיננסיים, שעשויות לעלות מתוך התלונות הפרטניות. מתלונות ציבור שהתקבלו בפיקוח עלו ליקויים נקודתיים בנוגע לניהול חשבונות של גופים פיננסיים, כגון סירוב גורף לפתיחת חשבון, דרישה לא סבירה למסמכים וסרבול ועיכוב בתהליך פתיחת החשבון. במקרים אלו דרש הפיקוח לתקן את הליקויים והתלונות טופלו.

ככל שגוף פיננסי נתקל בקשיים בתהליך פתיחת חשבון או ניהולו, באפשרותו לפנות לפיקוח על הבנקים לצורך בירור התלונה, בצירוף תשובת נציבות תלונות הציבור של התאגיד הבנקאי.

הפיקוח על הבנקים יוסיף לעקוב ולבחון את מתן השירותים הבנקאיים לגופים הפיננסיים החוץ-בנקאיים וזיהוי חסמים במתן שירותים ללקוחות אלו. זאת במטרה לפעול לקידום השירותיות, החדשנות הפיננסית והגברת התחרות בעולמות הבנקאות והתשלומים, לצד ניהול סיכונים יעיל בכל הקשר למתן שירותים לגופים אלו.

נספח א' - לוחות

מדיים מרכזיים של סך מערכת הבנקאות, 2015 עד 2024 | לוח 1

יחס ערך השוק לערך בספרים ⁷ (M/BV)	מרווחי ההשואה בין אג"ח הבנקים לאג"ח ⁸ ממסלול ⁶ (נקודות אחוז)	ממד ריכוזיות הרפינדל ⁵ (HHI)	יחס ההוצאה השנתית להפסדי אשראי ⁶ לסך האשראי לציבור (אחוזים)	יחס האשראי הבנקאי לתוצר (אחוזים)	יחס האשראי המאזני לציבור (אחוזים)	יחס כספי הנזילות ⁴ LCR - (אחוזים)	יחס היעילות ³ ROE - (אחוזים)	התשואה לחזן - ROE (אחוזים)	יחס המינוף ² (אחוזים)	יחס ההון העצמי רובד 1 (אחוזים)		
0.69	0.9	0.22	0.11	0.83	79.3	4.4	113	66.97	9.0	6.34	9.65	2015
0.83	0.8	0.21	0.10	0.81	77.6	2.6	138	66.89	8.1	6.53	10.69	2016
0.91	0.7	0.21	0.14	0.81	77.1	3.5	126	65.09	8.7	6.67	10.90	2017
0.97	0.9	0.22	0.22	0.84	76.4	3.8	129	64.52	8.5	6.76	10.77	2018
0.69	0.6	0.22	0.29	0.84	75.3	4.3	126	61.54	8.4	6.91	11.16	2019
0.90	0.6	0.22	0.68	0.75	81.3	7.5	137	58.30	6.2	6.22	11.11	2020
1.16	0.7	0.22	-0.25	0.73	82.8	13.6	125	54.93	13.9	5.83	10.86	2021
1.02	0.9	0.22	0.10	0.77	83.3	12.3	133	45.95	16.5	6.06	10.86	2022
0.96	0.9	0.22	0.50	0.79	83.8	6.7	137	39.65	15.6	6.45	11.33	2023
1.11	0.6	0.22	0.16	0.79	85.5	8.8	136	39.94	15.9	6.65	11.42	2024

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הבורסה לניירות ערך בתל אביב, בנק ישראל, דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

8 הרחל מינואר 2022 הבנקים בישראל מיישמים שיטות הפרשה צופת פני עתיד (CECL), השינוי ביחסים נובע בין היתר מהמעבר לשיטות הפרשה זו.

7 החישוב היחס MV/BV , הערך בספרים (BV) מחושב בפיגור של רבעון אחריו שווי השוק (MV). החל מדצמבר 2014 הערך בספרים כולל השפעת זכויות עובדים ועלויות חוכנה.

6 הממוצע לחדש דצמבר עד אותה שנה.

5 קבלתן הצפייה בתרחיש, עד לרף מצטבר של 75% מן תזרים המזומנים הוצא הצפוי.

4 המחמד מחושב סולו על בסיס אשראי: $\sum_{t=0}^{\infty} y_t = \text{מדד הריפנדל-הירשמן לריכוזיות הענף}$, כאשר $y_t = \text{חפוקת בנקו! (אשראי לציבור, נטו) בסקר התפוקה } y$.

3 קיצו משמעותי שנשקטו 30 מיליון ל"מ. לוח. לוח פיקו הנדלות יש שני רכיבים: במונה – מלאי הנכסים הנדלים האיכותיים (HQLA, High Quality Liquid Assets), מלאי זה בנוי משתי רמות של נכסים: רמה 1 – נכסים איכותיים שהיקף החי קטן יחסית לנכסיו הנדלות ורמה 2 – נכסים שהיקף החזקתם מוגבל ל-40% ממלאי הנכסים הנדלים האיכותיים. (רמה זו מחולקת לשתי רמות משנה: א2 – 32%; ב2 – 15%). במסגרת – סך חוזרים וזקתם לא מוגבל; ורמה 2 – נכסים שהיקף החזקתם מוגבל ל-40% ממלאי הנכסים הנדלים האיכותיים. (רמה זו מחולקת לשתי רמות משנה: א2 – 32%; ב2 – 15%). במסגרת – סך חוזרים המזומנים הוצא נטו, דהיינו מן תזרים המזומנים הוצא הצפוי הנכנס תרחיש. את סך תזרים המזומנים הוצא הצפוי מחשבים על ידי הפקלת היתרות של סוגי אב או סוגים שונים של התחייבויות וחייבונות משקורן שבתוכן תפאויים (drawn down או run off). את סך חוזרים המזומנים הנכנס הצפוי מחשבים על ידי הכפלת היתרות של חייבים חוזיים (contractual receivables) בשיעורי

2 מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקן 2011-2021.

1 מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקן 2018.

לוח 2 | המבנה של מערכת הבנקאות,¹ שנת 2024

[illegible]

הנתונים על סך מערכת הבנקאות מוצגים על בסיס מאוחד.
נכון למאי 2025.
סניפים רגילים וקבועים (ללא חלקיים וניידים) שבהם מתבצעת פעילות עם לקוחות, להבדיל מיוחדות ביצוע וסניפי מטה של הבנק עצמו, המוגדרות גם כן על ידי הבנקים כסניפים. לא נכללו בלוח 3 סניפים של בנקים זרים בישראל (SBI, HSBC, Citibank).
4 "בעל עניין" מוגדר כמי שמחזיק לפחות 5% מהון המניות הממונף של התאגיד או ממחם ההצבעה בו. נוסף על כך הדיווח על החזקות בעלי עניין כולל החזקות של מנכ"ל ודירקטורים.
5 החזקות גופים מוסדיים מעל 5% מהון המניות הממונף של התאגיד או ממוחם ההצבעה בו. מוסדי: כהגדרתו בתקנה 33 (ט) לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידים), התש"ל-1970.

לוח 3 | המאזן של סך מערכת הבנקאות, 2022-2024¹

ההתפלגות			שיעור השינוי במהלך 2024	שיעור השינוי במהלך 2023	במחירים שוטפים			
2024	2023	2022			2024	2023	2022	
(אחוזים)					(אחוזים)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)	
נכסים								
19	17	23	18	-21	500,340	423,143	538,878	מזומנים ופיקדונות בבנקים
מזה:								
17	15	21	21	-23	467,848	386,604	505,304	מזומנים ²
1	2	1	-9	7	34,733	38,179	35,532	פיקדונות בבנקים מסחריים
14	16	11	-5	49	377,782	397,593	267,341	ניירות ערך
מזה:								
3	2	3	22	-5	74,444	60,786	64,063	ניירות ערך ששוועבדו למלווים
11	13	9	-9	58	308,128	338,035	213,954	בשווי הוגן
0	0	0	-6	72	8,245	8,790	5,116	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו בהסכמי מכר חוזר
63	63	62	9	7	1,707,412	1,569,207	1,471,039	אשראי לציבור
1	1	1	0	33	23,843	23,824	17,970	הפרשה להפסדי אשראי
62	62	61	9	6	1,683,569	1,545,383	1,453,070	אשראי לציבור, נטו
מזה:								
45	45	46	8	4	1,221,919	1,133,701	1,085,711	מט"י לא-צמוד
10	10	10	6	10	268,914	252,897	229,319	מט"י צמוד למדד המחירים
7	6	5	25	18	187,313	149,424	127,066	צמוד מט"ח ונקוב מט"ח
מזה:								
5	4	4	29	18	145,730	112,619	95,206	בדולרים
0	0	0	-40	-5	5,774	9,606	10,059	פריטים לא-כספיים
0	0	0	-11	36	8,559	9,589	7,049	אשראי לממשלה
0	0	0	-6	-5	6,647	7,040	7,445	השקעות בחברות בנות ובחברות מסונפות
1	1	1	5	8	14,410	13,722	12,756	בניינים וציוד
0	0	0	0	-3	640	637	657	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
3	3	3	-6	8	69,046	73,679	68,510	נכסים בגין מכשירים נגזרים
1	1	1	17	9	30,292	25,798	23,606	נכסים אחרים
100	100	100	8	5	2,699,530	2,505,374	2,384,427	סך הנכסים
התחייבויות והון								
80	79	80	8	4	2,150,509	1,986,173	1,909,015	פיקדונות הציבור
מזה:								
58	57	58	9	4	1,567,647	1,433,601	1,380,831	מט"י לא-צמוד
2	2	2	10	10	66,879	60,527	54,905	מט"י צמוד למדד המחירים
19	19	19	6	4	509,149	481,863	461,650	צמוד למט"ח ונקוב במט"ח

המשך <

לוח 3 (המשך) המאזן של סך מערכת הבנקאות, ¹ 2022-2024									
ההתפלגות			שיעור השינוי במהלך 2024	שיעור השינוי במהלך 2023	במחירים שוטפים				
2024	2023	2022			2024	2023	2022		
(אחוזים)			(אחוזים)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)				
מזה:									
2	2	2	-17	-14	41,756	50,271	58,536	פיקדונות מבנקים	
0	0	0	8	-11	3,764	3,493	3,910	פיקדונות הממשלה	
2	1	1	42	52	46,455	32,697	21,568	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו בהסכמי רכש חוזר	
4	5	5	1	7	116,311	114,705	107,693	איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים	
2	3	2	-10	22	65,334	72,503	59,248	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים	
3	3	3	11	1	74,194	66,644	65,875	התחייבויות אחרות	
מזה:									
0	0	0	14	13	2,784	2,440	2,167	הפרשה להפסדי אשראי בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים	
93	93	93	7	5	2,498,323	2,326,487	2,225,844	סך ההתחייבויות	
0	0	0	39	19	3,657	2,625	2,203	זכויות שאינן מקנות שליטה	
7	7	7			197,550	176,262	156,524	ההון העצמי המיוחס לבעלי המניות של התאגיד הבנקאי	
7	7	7	12	13	201,207	178,887	158,727	סך ההון העצמי	
100	100	100	8	5	2,699,530	2,505,374	2,384,427	סך ההתחייבויות וההון	

1 על בסיס מאוחד.

2 כולל פיקדונות בבנק ישראל.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 4 | תיק ניירות הערך של סך מערכת הבנקאות דצמבר 2023 עד דצמבר 2024

בנק מזרחי טפחות			בנק הפועלים			בנק לאומי			ניירות ערך
2024	2023	ההתפלגות הערך במאזן	2024	2023	ההתפלגות הערך במאזן	2024	2023	ההתפלגות הערך במאזן	
ההתפלגות	הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	של ממשלת ישראל
(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	של ממשלות זרות
82	23,245	84	19,452	66	80,145	66	84,303	60	95,886
7	1,961	3	583	17	21,119	14	17,862	17	26,916
3	799	3	776	1	732	0	237	0	481
0	138	1	251	11	13,173	8	10,079	6	10,297
0	56	0	56	0	0	14	17,749	10	15,567
4	1,200	5	1,100	0	0	1	1,159	1	982
1	194	1	235	1	1,802	4	4,441	3	5,002
3	898	3	618	4	4,867	6	7,189	3	4,917
100	28,491	100	23,071	100	121,838	100	127,122	100	160,048
סך ניירות הערך			סך ניירות הערך			סך ניירות הערך			של ממשלת ישראל

1. אשר לניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS) שהנפיקו סוכנויות ממשל בארה"ב (GNMA ו-FHLMC), אלה כלולים בסעיף "מגובי נכסים או מגובי משכנתאות" אם יש בגינם ערבות של הממשל ואם לאו.
המשך <

לוח 4 (המשך) | תיק נירות הערך של סך מערכת הבנקאות דצמבר 2023 עד דצמבר 2024

בנק ירושלים			בנק הבינלאומי			בנק דיסקונט			נירות ערך
2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2023	
ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	ההתפלגות הערך במאזן	הערך במאזן	
(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	
69	919	64	698	63	21,559	55	14,897	66	39,369
6	80	7	75	28	9,483	39	10,407	9	5,423
5	71	7	75	4	1,466	2	484	0	99
0	0	0	0	1	396	2	509	1	630
0	0	0	0	0	0	0	0	16	9,297
12	156	15	163	1	248	0	104	0	287
0	0	0	0	0	24	0	41	4	2,160
7	96	8	89	4	1,220	2	543	3	2,003
100	1,322	100	1,099	100	34,396	100	26,985	100	59,268

המשך < אשר לנירות ערך מגובי משכנתאות (MBS) שהנפיקו סוכנויות ממשל בארה"ב (GNMA, FHLMC, FNMA), אלה כלולים בסעיף "מגובי נכסים או מגובי משכנתאות" אם יש ביניהם ערבות של הממשל ואם לא. המקור: דוחות כספיים לאיבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 4 (המשך) | תיק ניירות הערך של סך מערכת הבנקאות דצמבר 2023 עד דצמבר 2024

סך מערכת הבנקאות				
		2023		
ההתפלגות	ההתפלגות	הערך במאזן	הערך במאזן	ההתפלגות
	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)
ניירות ערך	של ממשלת ישראל	64	254,605	63
	של ממשלות זרות	17	69,045	15
	של מוסדות פיננסיים בישראל	1	2,373	1
	של מוסדות פיננסיים זרים	5	20,710	6
	מגובי נכסים או מגובי משכנתאות ¹	6	24,920	7
	של אחרים בישראל	1	2,636	1
	של אחרים זרים	3	10,702	2
מניות		3	12,603	4
סך ניירות הערך		100	397,593	100

¹ אשר לניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS) שהנפיקו סוכנויות ממשל בארה"ב (GNMA ו-FHLMC, FNMA), אלה כוללים בסעיף "מגובי נכסים או מגובי משכנתאות" אם יש בגינם ערבות של הממשל ואם לאו.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 5 | עסקאות במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים שבהן הסכום הנקוב מייצג סיכון אשראי, סך מערכת הבנקאות, 2022-2024

התפלגות			שיעור השינוי לעומת דצמ-2023	שיעור השינוי לעומת דצמ-2022	היתרות לסוף השנה			
2024	2023	2022			2024	2023	2022	
(אחוזים)			(אחוזים)		(מיליוני ש"ח)			
0.54	0.41	0.79	48.1	-42.9	4,411	2,979	5,216	אשראי תעודות
3.31	3.32	3.42	13.4	6.2	27,312	24,084	22,671	ערבויות להבטחת אשראי
14.01	14.48	17.86	9.9	-11.4	115,481	105,046	118,536	ערבויות לרוכשי דירות
13.87	13.72	14.87	14.9	0.8	114,286	99,467	98,651	ערבויות והתחייבויות אחרות
13.17	13.67	12.33	9.4	21.2	108,518	99,162	81,795	מסגרות של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
13.07	14.31	13.51	3.8	15.7	107,722	103,749	89,669	מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו
27.02	26.06	25.39	17.8	12.2	222,679	189,000	168,493	התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ועדיין לא ניתן
15.01	14.03	11.84	21.5	29.5	123,669	101,754	78,582	התחייבויות להוצאת ערבות
100.00	100.00	100.00	13.6	9.3	824,077	725,241	663,612	סך הכל

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 6 סעיפים עיקריים מדוח רווח והפסד, סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2022 עד דצמבר 2024 מיליוני ש"ח, במחירים שוטפים												
מזרחי-טפחות				הפועלים				לאומי				
שנת השינוי באחוזים, 2024 לעומת 2023	2024	2023	2022	שנת השינוי באחוזים, 2024 לעומת 2023	2024	2023	2022	שנת השינוי באחוזים, 2024 לעומת 2023	2024	2023	2022	
הכנסות ריבית	7.47	25,798	24,005	16,195	7.66	35,495	32,971	19,220	11.31	37,462	33,655	18,795
הוצאות ריבית	16.24	13,984	12,030	5,955	9.82	18,545	16,886	5,753	18.66	20,953	17,658	5,584
הכנסות ריבית, נטו	-1.34	11,814	11,975	10,240	5.38	16,950	16,085	13,467	3.20	16,509	15,997	13,211
הוצאות בגין הפסדי אשראי	-64.52	519	1,463	532	-63.12	693	1,879	-34	-70.08	713	2,383	498
הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי	7.45	11,295	10,512	9,708	14.44	16,257	14,206	13,501	16.03	15,796	13,614	12,713
הכנסות שאינן מריבית	3.64	2,907	2,805	3,428	-5.42	5,010	5,297	4,453	27.37	6,599	5,181	5,018
מזה: הכנסות מימון שאינן מריבית	12.33	574	511	754	-24.31	959	1,267	581	42.30	1,820	1,279	1,408
מזה: מנייתו	12.54	94	83	77	9.57	242	221	210	10.18	275	249	233
אג"ח ²	-81.88	-25	-138	38	36.91	-779	-569	-137	99.59	-491	-246	-344
פעילות במכשירים נגזרים ³	-78.40	342	1,583	3,815	-70.41	1,191	4,025	6,586	-14.76	2,494	2,926	7,641
הפרשי שער	-111.20	108	-964	-3,063	-98.31	-40	-2,369	-5,659	-51.29	-848	-1,741	-7,151
מזה: עמלות	1.58	2,060	2,028	2,052	2.26	3,980	3,892	3,705	2.30	3,823	3,737	3,535
סך ההוצאות התפעוליות והאחרות	-6.23	5,222	5,569	6,173	9.43	9,007	8,231	7,972	0.15	6,904	6,894	6,835
מזה: משכורות והוצאות נלוות	-3.19	3,431	3,544	4,029	-1.99	4,486	4,577	4,470	8.96	3,796	3,484	3,935
רווח לפני מסים	15.90	8,980	7,748	6,963	8.77	12,260	11,272	9,982	30.17	15,491	11,901	10,896
הפרשה למסים על הרווח	24.62	3,326	2,669	2,356	16.01	4,559	3,930	3,548	35.96	5,422	3,988	3,564
רווח לאחר מסים	11.32	5,654	5,079	4,607	4.89	7,701	7,342	6,434	27.25	10,069	7,913	7,332
הרווח הגקי המיוחס לבעלי המניות	11.10	5,455	4,910	4,472	3.74	7,635	7,360	6,532	39.43	9,798	7,027	7,709
התשואה הכוללת להון, לפני מס (ROE) (אחוזים)		30.45	30.14	31.30		22.17	23.01	22.55		26.72	23.20	24.03
התשואה הכוללת להון, לאחר מס (ROE) (אחוזים)		18.50	19.10	20.10		13.80	15.02	14.75		16.90	13.70	17.00
התשואה הכוללת לנכסים (ROA) (אחוזים)		1.18	1.13	1.08		1.11	1.09	1.01		1.31	1.00	1.16

המשך >

לוח 6 (המשך) סעיפים עיקריים מדוח רווח והפסד, סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2022 עד דצמבר 2024 מיליוני ש"ח, במחירים שוטפים												
ירושלים				הבינלאומי				דיסקונט				
שנת השנת	2024	2023	2022	שנת השנת	2024	2023	2022	שנת השנת	2024	2023	2022	
באחוזים, 2024 לעומת 2023				באחוזים, 2024 לעומת 2023				באחוזים, 2024 לעומת 2023				
הכנסות ריבית	8.50	1,487	1,371	907	12.66	11,097	9,850	5,161	6.93	22,147	20,712	11,700
הוצאות ריבית	22.62	784	639	312	30.16	6,357	4,884	1,358	15.67	11,308	9,776	3,007
הכנסות ריבית, נטו	-3.84	704	732	595	-4.55	4,740	4,966	3,803	-0.89	10,839	10,936	8,693
הוצאות בגין הפסדי אשראי	-40.21	80	133	79	-103.19	-16	502	123	-53.26	702	1,502	407
הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי	4.26	624	598	516	6.54	4,756	4,464	3,680	7.45	10,137	9,434	8,286
הכנסות שאינן מריבית	31.47	211	161	225	21.43	2,006	1,652	1,611	0.02	5,139	5,138	4,251
מזה: הכנסות מימון שאינן מריבית	31.89	49	37	77	204.23	432	142	113	14.94	1,400	1,218	417
מזה: מניות	17.33	4	4	3	15.81	70	61	56	7.98	142	132	117
אג"ח	-122.22	0	-1	-4	-100.99	1	-101	-31	-85.49	-37	-255	-8
פעילות במכשירים נגזרים	-62.69	3	7	4	-42.27	265	459	1,616	-57.06	1,006	2,343	3,116
הפרשי שער	-84.68	-2	-12	8	-75.91	-66	-274	-1,408	-100.88	9	-1,021	-2,780
מזה: עמלות	25.36	155	124	117	3.40	1,553	1,502	1,489	5.67	3,693	3,495	3,404
סך ההוצאות התפעוליות והאחרות	8.18	591	546	490	3.48	2,977	2,877	2,755	4.56	8,329	7,966	7,217
מזה: משכורות והוצאות נלוות	2.16	260	254	222	-1.53	1,739	1,766	1,700	0.78	3,880	3,850	3,568
רווח לפני מסים	14.74	244	213	251	16.86	3,785	3,239	2,536	5.16	6,947	6,606	5,320
הפרשה למסים על הרווח	9.57	84	76	87	26.88	1,383	1,090	884	13.51	2,629	2,316	1,806
רווח לאחר מסים	17.63	161	137	164	11.77	2,402	2,149	1,652	0.65	4,318	4,290	3,514
הרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות	14.86	155	135	163	9.16	2,371	2,172	1,667	2.12	4,281	4,192	3,495
ההשואה הכוללת להון, לפני מס (ROE) (אחוזים)		17.55	16.62	20.71		30.33	29.38	25.25		23.04	24.74	22.98
ההשואה הכוללת להון, לאחר מס (ROE) (אחוזים)		11.10	10.50	13.80		19.00	19.70	16.60		14.20	15.70	15.10
ההשואה הכוללת לנכסים (ROA) (אחוזים)		0.70	0.66	0.93		1.02	1.00	0.89		1.06	1.08	0.99

המשך >

לוח 6 (המשך) | סעיפים עיקריים מדוח רווח והפסד, סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2022 עד דצמבר 2024 | מיליוני ש"ח, במחירים שוטפים

סך מערכת הבנקאות				
	שנת השנת 2024	2023	2022	
הכנסות ריבית	8.91	133,486	122,564	71,978
הוצאות ריבית	16.26	71,931	61,873	21,969
הכנסות ריבית, נטו	1.43	61,556	60,691	50,009
הוצאות בגין הפסדי אשראי	-65.78	2,691	7,862	1,605
הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי	11.43	58,865	52,828	48,404
הכנסות שאינן מריבית	8.10	21,872	20,234	18,986
מזה: הכנסות מימון שאינן מריבית	17.51	5,234	4,454	3,350
מזה: מניות ¹	10.37	827	749	695
אג"ח ²	1.60	-1,331	-1,310	-486
פעילות במכשירים נגזרים ³	-53.27	5,301	11,343	22,778
הפרשי שער	-86.85	-839	-6,381	-20,053
מזה: עמלות	3.29	15,264	14,778	14,302
סך ההוצאות התפעוליות והאחרות	2.95	33,030	32,083	31,442
מזה: משכורות והוצאות נלוות	0.67	17,592	17,475	17,924
רווח לפני מסים	16.42	47,707	40,979	35,948
הפרשה למסים על הרווח	23.69	17,403	14,069	12,245
רווח לאחר מסים	12.62	30,305	26,910	23,703
הרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות	15.11	29,695	25,796	24,038
התשואה הכוללת להון, לפני מס (ROE) (אחוזים)		25.54	24.83	24.59
התשואה הכוללת להון, לאחר מס (ROE) (אחוזים)		15.90	15.63	16.44
התשואה הכוללת לנכסים (ROA) (אחוזים)		1.16	1.06	1.05

1 כולל את הרווחים/הפסדים מהשקעה במניות זמינות למכירה, רווחים ממכירת מניות חברות כלולות, דיבידנדים ורווחים/הפסדים מהתאמות לשווי הון של מניות למסחר.
2 כולל את הרווחים/הפסדים מהשקעה באג"ח מוחזק לפריון וזמינות למכירה וההכנסות/הוצאות שמומש ונטרם מומשו מהתאמות לשווי הון של אג"ח למסחר.
3 כולל מכשירים נגזרים אשר לא יועדו ליהסו נגזר (מכשיר נגזר) (ALM) ומכשירים נגזרים אחרים.
המקור: דוחות כספיים לצבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 7 | השפעת הכמות¹ והשפעת המחיר² על הכנסות והוצאות הריבית, סך מערכת הבנקאות, 2023 עד 2024
| מיליוני ש"ח

2024									
השפעת הכמות בצד הנכסים	השפעת הכמות בצד ההתחייבויות	השפעת הכמות נטו	השפעת המחיר			שינוי נטו			התרומה להכנסות הריבית נטו
			השפעת המחיר בצד הנכסים	השפעת המחיר בצד ההתחייבויות	השפעת המחיר נטו	השינוי נטו בצד הנכסים	השינוי נטו בצד ההתחייבויות	השינוי נטו	
5,211	6,461	-1,250	199	1,915	-1,717	5,409	8,376	-2,966	אשראי/ פיקדונות הציבור בישראל
755	487	268	193	278	-85	948	765	183	אשראי/ פיקדונות הציבור בחו"ל
5,966	6,948	-982	392	2,193	-1,802	6,357	9,141	-2,783	סך אשראי/ פיקדונות הציבור
2,281	-533	2,814	2,075	1,446	629	4,356	913	3,443	נכסים/ התחייבויות נושאי ריבית אחרים בישראל
38	0	38	171	4	167	209	4	205	נכסים/ התחייבויות נושאי ריבית אחרים בחו"ל
2,319	-533	2,852	2,246	1,450	796	4,565	917	3,648	סך נכסים/ התחייבויות נושאי ריבית אחרים
8,285	6,414	1,871	2,637	3,643	-1,006	10,923	10,058	865	סך הכנסות/ הוצאות הריבית
2023									
השפעת הכמות בצד הנכסים	השפעת הכמות בצד ההתחייבויות	השפעת הכמות נטו	השפעת המחיר			שינוי נטו			התרומה להכנסות הריבית נטו
			השפעת המחיר בצד הנכסים	השפעת המחיר בצד ההתחייבויות	השפעת המחיר נטו	השינוי נטו בצד הנכסים	השינוי נטו בצד ההתחייבויות	השינוי נטו	
7,749	11,332	-3,583	22,604	24,729	-2,125	30,353	36,062	-5,708	אשראי/ פיקדונות הציבור בישראל
413	659	-246	1,764	1,627	137	2,177	2,286	-109	אשראי/ פיקדונות הציבור בחו"ל
8,162	11,991	-3,829	24,368	26,356	-1,988	32,530	38,348	-5,817	סך אשראי/ פיקדונות הציבור
-756	1,076	-1,832	17,495	462	17,032	16,739	1,538	15,201	נכסים/ התחייבויות נושאי ריבית אחרים בישראל
397	1	396	920	18	902	1,317	19	1,298	נכסים/ התחייבויות נושאי ריבית אחרים בחו"ל
-359	1,077	-1,436	18,415	480	17,934	18,056	1,557	16,499	סך נכסים/ התחייבויות נושאי ריבית אחרים
7,803	13,068	-5,265	42,783	26,837	15,946	50,586	39,905	10,682	סך הכנסות/ הוצאות הריבית

¹ השפעת הכמות מחושבת כמכפלה של השינוי ביתרה המאזנית (התקופה הנוכחית לעומת אשתקד) במחיר בתקופה הנוכחית, מחולקת באלף.

² השפעת המחיר מחושבת כמכפלה של השינוי במחיר (התקופה הנוכחית לעומת אשתקד) ביתרה המאזנית בתקופה המקבילה אשתקד, מחולקת באלף.
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 8 | היתרות הממוצעות, שיעורי הכנסות והוצאות הריבית ופער הריבית בגין הנכסים וההתחייבויות, סך מערכת הבנקאות, 2023-2024 | מיליוני ש"ח, אחוזים במונחים שנתיים

2024								
ההתחייבויות				הנכסים				
פער הריבית	שיעור ההוצאה	הוצאות המימון	היתרה השנתית הממוצעת		שיעור ההכנסה	הכנסות המימון	היתרה השנתית הממוצעת	
(נקודות אחוז)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)			(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)		
2.27	-4.15	-63,663	1,534,571	פיקדונות הציבור	6.42	100,581	1,567,092	אשראי לציבור
1.00	-3.38	-883	26,125	פיקדונות מבנקים	4.38	1,339	30,590	פיקדונות בבנקים
3.52	-0.99	-173	17,539	פיקדונות מבנקים מרכזיים	4.51	16,200	359,553	פיקדונות בבנקים מרכזיים
-0.35	-4.41	-5,064	114,867	אג"ח	4.06	14,491	357,317	אג"ח
-0.80	-5.43	-2,148	39,568	התחייבויות אחרות ¹	4.62	875	18,927	נכסים אחרים ¹
1.57	-4.15	-71,931	1,732,669	סך ההתחייבויות נושאות הריבית	5.72	133,486	2,333,479	סך הנכסים נושאי הריבית
					2.64	61,556	2,333,479	התשואה נטו על נכסים נושאי ריבית (המרווח הפיננסי) ²
2023								
ההתחייבויות				הנכסים				
פער הריבית	שיעור ההוצאה	הוצאות המימון	היתרה השנתית הממוצעת		שיעור ההכנסה	הכנסות המימון	היתרה השנתית הממוצעת	
(נקודות אחוז)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)			(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)		
2.400	-3.98	-54,522	1,369,049	פיקדונות הציבור	6.38	94,224	1,475,774	אשראי לציבור
1.070	-2.78	-734	26,419	פיקדונות מבנקים	3.85	1,318	34,239	פיקדונות בבנקים
4.410	-0.06	-18	29,771	פיקדונות מבנקים מרכזיים	4.47	14,354	321,246	פיקדונות בבנקים מרכזיים
-0.460	-3.95	-4,444	112,459	אג"ח	3.49	11,951	342,543	אג"ח
-0.609	-5.09	-2,156	42,371	התחייבויות אחרות ¹	4.48	717	16,002	נכסים אחרים ¹
1.677	-3.92	-61,873	1,580,070	סך ההתחייבויות נושאות הריבית	5.60	122,564	2,189,804	סך הנכסים נושאי הריבית
					2.77	60,690	2,189,804	התשואה נטו על נכסים נושאי ריבית (המרווח הפיננסי) ²

¹ ההתחייבויות והנכסים האחרים כוללים בין השאר גם אשראי לממשלה ופיקדונות שלה וניירות ערך שהושאלו/ נשאלו בהסכמי מכר חוזר.

² המרווח הפיננסי הינו היחס שבין הכנסות הריבית נטו לבין סך הנכסים נושאי הריבית. המרווח מוצג באחוזים ומחושב במונחים שנתיים.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 9 | העלות ליחידת תפוקה¹ ויחס היעילות², סך מערכת הבנקאות, 2020 - 2024 | אחוזים

השנה	לאומי	הפועלים	מזרחי טפחות ^{3,4}	דיסקונט	הבינלאומי	ירושלים	סך מערכת הבנקאות
2020	1.38	1.50	1.35	2.41	1.66	2.79	1.60
2021	1.23	1.32	1.48	2.18	1.52	2.85	1.48
2022	1.01	1.22	1.50	2.03	1.46	2.74	1.38
2023	0.96	1.22	1.27	2.06	1.38	2.68	1.33
2024	0.91	1.28	1.12	2.00	1.27	2.67	1.28
2020	53.8	56.9	53.9	67.5	61.8	69.1	58.3
2021	46.8	54.2	54.0	65.4	58.3	73.5	54.7
2022	37.5	44.5	45.2	55.8	50.9	59.8	46.0
2023	32.6	38.5	37.7	49.6	43.5	61.2	40.1
2024	29.9	41.0	35.5	52.1	44.1	64.6	39.9

- ¹ היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות ליתרת הנכסים הממוצעת (average cost).
² היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך ההכנסות מריבית נטו וההכנסות שאינן מריבית (cost to income).
³ המיזוג עם אגוד ברבעון האחרון של 2020 היטה כלפי מטה את יחס עלות יחידת תפוקה לשנת 2020.
⁴ החל מהדיווח השנתי ל-2020 נתוני קבוצת מזרחי כוללים את בנק אגוד.
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 10 | ההוצאות של סך מערכת הבנקאות בגין עובדים¹, 2008 עד 2024 | הסכומים המדווחים², במחירים שוטפים

השנה	מספר המשרות הממוצע ³	המשכורות		ההוצאות הנלוות בגין עובדים ⁴		המשכורות וההוצאות הנלוות	
		סך הכול	למשרה	סך הכול	למשרה	סך הכול	למשרה
		(מיליוני ש"ח)	(אלפי ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(אלפי ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(אלפי ש"ח)
2008	48,345	9,316	193	5,914	122	15,230	315
2009	48,685	9,989	205	4,517	93	14,506	298
2010	49,458	10,704	216	5,562	112	16,265	329
2011	50,084	11,116	222	6,213	124	17,330	346
2012	49,821	11,284	226	6,647	133	17,931	360
2013	49,445	11,767	238	6,577	133	18,344	371
2014	48,787	11,505	236	5,868	120	17,373	356
2015	47,648	11,964	251	4,966	104	16,929	355
2016	45,810	11,255	246	5,211	114	16,466	359
2017	43,138	11,244	261	5,283	122	16,526	383
2018	40,866	11,474	281	4,928	121	16,402	401
2019	39,793	11,037	277	5,081	128	16,118	405
2020	37,696	10,124	269	5,152	137	15,277	405
2021	37,107	11,974	323	5,509	148	17,483	471
2022	37,115	12,553	338	5,486	148	18,039	486
2023	36,864	11,971	325	5,655	153	17,626	478
2024	36,567	11,932	326	5,792	158	17,724	485
השינוי לעומת השנה הקודמת (באחוזים)							
2008	5.3	-8.0	-12.6	20.9	14.8	1.4	-3.7
2009	0.7	7.2	6.5	-23.6	-24.2	-4.7	-5.4
2010	1.6	7.2	5.5	23.1	21.2	12.1	10.4
2011	1.3	3.9	2.6	11.7	10.3	6.5	5.2
2012	-0.5	1.5	2.0	7.0	7.5	3.5	4.0
2013	-0.8	4.3	5.1	-1.0	-0.3	2.3	3.1
2014	-1.3	-2.2	-0.9	-10.8	-9.6	-5.3	-4.0
2015	-2.3	4.0	6.5	-15.4	-13.4	-2.6	-0.2
2016	-3.9	-5.9	-2.1	4.9	9.1	-2.7	1.2
2017	-5.8	-0.1	6.1	1.4	7.7	0.4	6.6
2018	-5.3	2.0	7.7	-6.7	-1.5	-0.8	4.8
2019	-2.6	-3.8	-1.2	3.1	5.9	-1.7	0.9
2020	-5.3	-8.3	-3.2	1.4	7.0	-5.2	0.0
2021	-1.6	18.3	20.1	6.9	8.6	14.4	16.3
2022	0.0	4.8	4.8	-0.4	-0.4	3.2	3.2
2023	-0.7	-4.6	-4.0	3.1	3.8	-2.3	-1.6
2024	-0.8	-0.3	0.5	2.4	3.3	0.6	1.4

- ¹ הנתונים החל משנת 2017 אינם כוללים את קבוצת ישראלכרט, וכוללים סיווג מחדש של הוצאות בגין פנסיה והטבות לאחר סיום העסקה בהתאם לחזר שפורסם על ידי הפיקוח על הבנקים בינואר 2018 בנושא "שיפור ההצגה של הוצאות בגין פנסיה והטבות אחרות לסיום העסקה". הנתונים החל משנת 2018 אינם כוללים את לאומי קארד.
- ² עד שנת 2002 הסכומים מותאמים להשפעת האינפלציה לפי מדד דצמבר 2003.
- ³ מספר המשרות כולל משרות בחברות בנות בחו"ל ובחברות מאוחדות, וכן תרגום של עלות השעות הנוספות ותקציבי כוח האדם החיצוני שנדרשו לוויסות כוח האדם השוטף ולהטמעת פרויקטים.
- ⁴ סעיף זה כולל בעיקר פיצויים, תגמולים, קרן השתלמות, פנסיה, חופשה, ביטוח לאומי ומס שכר, הוצאות נלוות אחרות, הוצאות פרישה מרצון, והטבה עקב הקצאת אופציות לעובדים.
- המקור:** דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 11 | מספר המשרות וההוצאות לפי רמות השכר השנתיות, סך מערכת הבנקאות, 2023 ו- 2024

		2024		2023		
שיעור השינוי השנתי בהוצאות השכר	שיעור השינוי השנתי במספר המשרות	המשכורות וההוצאות הנלוות (אלפי ש"ח)	מספר המשרות ¹	המשכורות וההוצאות הנלוות (אלפי ש"ח)	מספר המשרות ¹	
עובדים פעילים במשרדים בישראל רמות שכר שנתיות (באלפי ש"ח)						
עד 60		1,411	26	580	29	
מעל 60 עד 120		82,979	862	101,891	956	
מעל 120 עד 240		1,640,709	8,834	1,682,168	8,990	
מעל 240 עד 360		3,088,861	10,116	3,106,967	10,014	
מעל 360 עד 600		6,030,576	12,703	6,176,490	12,846	
מעל 600 עד 1,000		3,112,485	4,330	3,209,183	4,301	
מעל 1,000		1,314,434	798	1,152,871	743	
סך רכיבי השכר והנלוות ששויכו לעובדים פעילים במשרדים בישראל						
		15,271,453	37,670	15,430,150	37,879	
מזה: הוצאות בגין עובדי כוח אדם רמות שכר שנתיות (באלפי ש"ח)						
עד 120		812,278	1,718	926,484	2,092	
מעל 120		5,648	54	13,613	123	
רכיבי השכר והנלוות שלא שויכו לעובדים פעילים במשרדים בישראל						
		2,500,089		3,333,218		
עובדי הבנקים במשרדים בחו"ל						
		998,871	1,110	972,422	1,141	
הוצאות שכר שהונו לנכסים						
		(1,122,816)	(2,012)	(1,140,514)	(1,983)	
סך הכל						
1.3	(0.7)	17,994,990	36,768	17,762,147	37,037	

¹ מספר המשרות מדווח על בסיס ממוצע חודשי כפי שמדווח בדוח הכספי השנתי לציבור
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 12 | התפלגות ההון ויחסי ההון, סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2023 ודצמבר 2024 | מיליוני ש"ח

סך מערכת הבנקאות	יחוסלים		הבילאומי		מזרחי טפחות		דיסקונט		הפועלים		לאומי	
	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	דצמ-23
דצמ-24	198,851	177,515	1,487	1,366	13,666	12,292	31,963	28,434	58,165	52,641	61,255	53,892
(מיליוני ש"ח)												
ההון העצמי רובד 1,2	49,088	47,650	370	366	2,714	3,569	9,097	8,366	14,627	13,338	13,372	14,141
הון רובד 2	247,938	225,165	1,856	1,732	16,380	15,861	41,060	36,800	72,792	65,979	74,627	68,033
בסיס ההון												
סיכון האשראי	1,591,612	1,437,087	12,463	11,742	107,387	97,053	282,287	252,842	454,175	403,897	460,765	426,399
סך החשיפות לאחר המרה לאשראי	2,710,527	2,491,791	23,142	22,467	240,764	215,193	495,017	458,835	738,881	689,175	772,471	711,900
משקל סיכון ממוצע ³ (RWA)	55	54	53	51	42	42	55	53	58	55	54	55
סיכוני השוק	20,123	17,146	24	15	979	886	1,675	1,957	4,407	4,245	7,332	5,834
הסיכון התפעולי	129,609	112,337	1,442	1,277	12,477	10,360	23,402	20,641	34,181	29,710	35,182	29,943
סך הסעיפים המשקללים	1,741,344	1,566,571	13,929	13,035	120,843	108,299	307,364	275,440	492,763	437,852	503,279	462,176
(אחוזים)												
יחס ההון העצמי רובד 1	11.4	11.3	10.7	10.5	11.3	11.4	10.4	10.3	11.8	12.0	12.2	11.7
יחס הלימות ההון הכולל	14.2	14.4	13.3	13.3	13.6	14.6	13.4	13.4	14.8	15.1	14.8	14.7
יחס ההון העצמי רובד 1 המזערי הנדרש			9.5	9.5	9.2	9.2	9.6	9.6	10.2	10.2	10.2	10.2
יחס ההון הכולל המזערי הנדרש			12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	13.5	13.5	13.5	13.5

1 כולל הזכויות של בעלי מניות חיצוניים, על פי מאזני הקבוצות.
2 לאחר ניכויים.
3 אחוזים.
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 13 | התפלגות החשיפות ויחס המינוף בסך מערכת הבנקאות, 2023 - 2024 | מיליוני ש"ח

סך מערכת הבנקאות	ירושלים		הבינלאומי		מזרחי טפחות		דיסקונט		הפועלים		לאומי	
	24-מ-	23-מ-	24-מ-	23-מ-	24-מ-	23-מ-	24-מ-	23-מ-	24-מ-	23-מ-	24-מ-	23-מ-
198,851	177,515	1,487	1,366	13,666	12,292	31,963	28,434	32,315	28,890	58,165	52,641	53,892
הון רבד 1												
2,572,646	2,395,608	22,541	21,980	245,350	217,965	473,493	442,835	424,722	381,827	679,293	648,724	727,247
114,881	91,224	21	8	4,864	3,460	9,377	8,615	12,740	9,448	30,200	27,683	42,010
53,862	34,752	0	0	70	57	6,326	2,524	5,158	5,008	21,697	11,986	15,177
חשיפות בגין עסקאות מימון נירות ערך												
253,522	226,803	825	644	13,478	12,187	40,402	33,509	41,751	37,910	79,645	72,003	70,550
2,994,911	2,748,388	23,387	22,633	263,762	233,669	529,598	487,483	484,371	434,193	810,835	760,396	882,958
סך חשיפות (אחוזים)												
6.7	6.5	6.4	6.0	5.2	5.3	6.0	5.8	6.7	6.7	7.2	6.9	6.7
יחס מינוף												
יחס מינוף נדרש												
		4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	4.5	5.5	5.5	5.5

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 14 | יתרת האשראי לציבור לפי ענפי המשק, סך מערכת הבנקאות, 2023 עד 2024

יתרת האשראי המאזני (חובות) ²				יתרת סוכן האשראי הכולל ¹			
השנים באשראי	התפלגות האשראי לציבור	היתרה	השנים באשראי	התפלגות האשראי לציבור	היתרה	השנים באשראי	התפלגות האשראי לציבור
2024	2024	2023	2024	2024	2023	2024	2023
(אחוזים)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)	(אחוזים)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)
8	93.7	94.3	1,586,987	1,465,455	10	91.3	91.5
10	47.7	47.4	807,548	736,507	11	52.4	51.9
-5	0.4	0.5	7,399	7,786	-3	0.4	0.4
27	0.3	0.2	4,391	3,450	37	0.3	0.3
1	3.7	3.9	62,064	61,247	0	4.6	5.1
9	19.0	19.1	322,292	296,131	12	22.2	21.8
9	11.9	12.0	201,963	185,776	13	16.3	15.9
9	7.1	7.1	120,329	110,355	10	5.9	5.9
7	1.7	1.8	29,568	27,715	8	2.0	2.1
5	6.7	6.9	112,603	107,309	7	5.9	6.1
3	1.1	1.2	18,650	18,045	6	0.9	1.0
-2	1.6	1.7	26,484	27,043	2	1.5	1.6
0	0.8	0.9	13,415	13,382	3	2.4	2.6
29	8.2	6.9	138,300	107,617	25	9.7	8.6
8	2.1	2.1	35,644	33,144	8	2.2	2.3
4	2.0	2.1	33,787	32,596	3	1.7	1.8
אנשים פרטיים							
7	46.2	47.0	782,389	729,991	8	38.9	39.6
8	37.1	37.5	628,404	582,394	10	27.5	27.7
4	9.1	9.5	153,986	147,597	6	11.4	11.9
אנשים פרטיים - הלוואות לדיר							
20	6.3	5.7	106,171	88,572	13	8.7	8.5
פעילות לווים בחו"ל							
9	100.0	100.0	1,693,158	1,554,027	10	100.0	100.0
סך הכול							
2,226,472							

1 כולל את סוכן האשראי המאזני וסוכן האשראי החוץ-מאזני.
2 כולל את האשראי לציבור, למעט אג"ח וניירות ערך שנשארו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 15 | אשראי ומרווחים לפי מגזרי פעילות פיקוחיים, המגזר העסקי, 2023 עד דצמבר 2024

יתרת האשראי לסוף תקופת הדיווח															
סה"כ עסקי				העסקים הגדולים				העסקים הבינוניים				העסקים הקטנים והזעירים			
שיעור השינוי	פער	דצמ-24	דצמ-23	שיעור השינוי	פער	דצמ-24	דצמ-23	שיעור השינוי	פער	דצמ-24	דצמ-23	שיעור השינוי	פער	דצמ-24	דצמ-23
(אחוזים)		(מיליוני ש"ח)		(אחוזים)		(מיליוני ש"ח)		(אחוזים)		(מיליוני ש"ח)		(אחוזים)		(מיליוני ש"ח)	
10.06	25,049	274,045	248,996	11.93	16,986	159,390	142,404	(1.07)	-427	39,611	40,038	12.76	8,490	75,044	66,554
9.52	20,973	241,195	220,222	13.93	16,798	137,419	120,621	4.80	2,077	45,322	43,245	3.72	2,098	58,454	56,356
12.40	10,344	93,748	83,404	11.97	4,344	40,630	36,286	13.64	1,660	13,831	12,171	12.42	4,340	39,287	34,947
7.78	10,231	141,717	131,486	11.92	8,251	77,481	69,230	1.01	202	20,255	20,053	4.21	1,778	43,981	42,203
15.54	9,447	70,227	60,780	26.90	9,480	44,725	35,245	(1.34)	-100	7,342	7,442	0.37	67	18,160	18,093
17.22	629	4,279	3,650	-	-	-	-	25.17	188	933	746	15.18	441	3,345	2,904
10.24	76,673	825,211	748,538	13.83	55,859	459,645	403,786	2.91	3,600	127,294	123,695	7.79	17,214	238,271	221,057
המרווח מפעילות באשראי (ממוצע)															
סה"כ עסקי				העסקים הגדולים				העסקים הבינוניים				העסקים הקטנים והזעירים			
שיעור השינוי	פער	דצמ-24	דצמ-23	שיעור השינוי	פער	דצמ-24	דצמ-23	שיעור השינוי	פער	דצמ-24	דצמ-23	שיעור השינוי	פער	דצמ-24	דצמ-23
(אחוזים)		(אחוזים)		(אחוזים)		(אחוזים)		(אחוזים)		(אחוזים)		(אחוזים)		(אחוזים)	
5.00	0.10	2.03	1.94	18.57	0.27	1.75	1.48	(4.73)	(0.11)	2.14	2.25	(5.31)	(0.14)	2.58	2.72
(0.93)	(0.02)	2.12	2.14	3.77	0.06	1.66	1.60	(0.38)	(0.01)	2.19	2.20	(1.07)	(0.03)	3.14	3.17
(8.04)	(0.25)	2.91	3.16	0.16	0.00	2.32	2.31	(3.48)	(0.11)	3.05	3.16	(12.32)	(0.49)	3.50	3.99
(9.71)	(0.24)	2.20	2.43	(10.93)	(0.18)	1.50	1.68	(3.82)	(0.09)	2.37	2.46	(7.72)	(0.28)	3.32	3.60
(9.90)	(0.19)	1.77	1.97	(7.82)	(0.11)	1.24	1.34	(0.90)	(0.02)	2.42	2.44	(8.10)	(0.23)	2.59	2.82
4.05	0.11	2.84	2.73	-	-	-	-	-	-	2.82	2.06	-	-	2.85	2.96
(2.40)	(0.05)	2.17	2.22	4.88	0.08	1.69	1.61	(2.44)	(0.06)	2.31	2.37	(6.33)	(0.20)	3.01	3.21

1 עסקים זעירים וקטנים - מחזור פעילותם קטן מ-50 מיליוני ש"ח, עסקים בינוניים - מחזור פעילותם גדול או שווה ל-50 מיליוני ש"ח, עסקים גדולים - מחזור פעילותם גדול או שווה ל-250 מיליוני ש"ח.
2 הנתונים מתייחסים לפעילות בישראל ואינם כוללים את הגופים המסדיים, מגזר הניהול הפנימי, אחרים והתאמות.

המקור: דוחות כספיים לצבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 16 | אשראי ומרווחים לפי מגזרי פעילות פיקוחיים, מגזר משקי הבית¹, סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2023 עד דצמבר 2024

יתרת האשראי לסוף תקופת הדיווח												
סה"כ			צרכני-אחר			אשראי			דיור			
שיעור שינוי	פער	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	פער	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	פער	דצמ-24	דצמ-23	
שיעור שינוי	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	פער	שיעור שינוי	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	פער	שיעור שינוי	דצמ-24	דצמ-23
(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)	(מיליוני ש"ח)
9	14,701	175,057	160,356	0	31	25,509	25,478	16	693	5,161	4,468	130,410
6	9,255	174,858	165,603	2	489	30,287	29,798	10	471	5,142	4,671	131,134
8	19,446	253,405	233,959	1	250	23,141	22,891	10	464	4,970	4,506	206,562
7	7,150	108,702	101,552	5	788	15,131	14,343	12	2,200	20,632	18,432	68,777
3	1,883	59,514	57,631	2	353	18,681	18,328	15	584	4,437	3,853	35,450
-2	-266	11,179	11,445	-8	-124	1,487	1,611	-	-	-	-	9,834
7	52,169	782,715	730,546	2	1,787	114,236	112,449	12	4,412	40,342	35,930	582,167
המרווח מפעילות באשראי (ממוצע)												
סה"כ			צרכני-אחר			אשראי			דיור			
שיעור השינוי	פער	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	פער	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	פער	דצמ-24	דצמ-23	
שיעור השינוי	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	פער	שיעור השינוי	דצמ-24	דצמ-23	דצמ-24	פער	שיעור השינוי	דצמ-24	דצמ-23
(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)
(14.13)	0.23	1.41	1.64	(7.25)	(0.32)	4.13	4.45	(14.37)	(0.19)	(13.50)	(0.15)	1.08
(7.62)	(0.13)	1.59	1.72	(10.42)	(0.50)	4.27	4.76	0.00	0.00	(5.13)	(0.06)	1.10
(7.65)	(0.11)	1.37	1.49	(14.41)	(0.66)	3.93	4.59	25.60	0.24	(4.30)	(0.05)	1.15
2.47	0.06	2.36	2.30	0.19	0.01	4.23	4.22	10.46	0.59	(2.43)	(0.03)	1.08
(12.02)	(0.23)	1.67	1.90	(11.86)	(0.40)	2.95	3.35	2.17	0.01	(10.39)	(0.13)	1.26
(4.94)	(0.14)	2.75	2.89	(3.78)	(0.33)	8.31	8.63	0.00	0.00	(3.74)	(0.07)	1.93
(7.63)	(0.13)	1.61	1.74	(9.20)	(0.41)	4.00	4.41	17.57	0.53	(6.76)	(0.08)	1.14

1 לא כולל בנקאות פרטית.
המקור: דוחות כספיים לציבור ועבודי הפיקוח על הבנקים

לוח 17 מדדים לאיכות תיק האשראי ¹ , סך מערכת הבנקאות, 2020 עד 2024 אחוזים								
מדד / בנק	שנה	לאומי	הפועלים	מזרחי טפחות	דיסקונט	הבינלאומי	ירושלים	סך מערכת הבנקאות
שיעור ההוצאה השנתית להפסדי אשראי בסך האשראי המאזני לציבור	2020	0.85	0.63	0.42	0.88	0.50	0.92	0.68
	2021	-0.23	-0.34	-0.10	-0.32	-0.21	-0.48	-0.25
	2022	0.12	-0.02	0.17	0.17	0.10	0.55	0.10
	2023	0.57	0.45	0.44	0.56	0.42	0.87	0.50
	2024	0.15	0.16	0.14	0.25	-0.01	0.51	0.16
יחס המחיקות נטו לסך האשראי המאזני לציבור	2020	0.18	0.09	0.11	0.19	0.10	0.21	0.13
	2021	-0.03	-0.06	0.05	0.03	-0.01	0.15	-0.01
	2022	0.07	-0.02	0.09	0.10	0.02	0.17	0.05
	2023	0.12	0.09	0.09	0.17	0.03	0.53	0.11
	2024	0.10	0.17	0.12	0.24	-0.03	0.45	0.14
שיעורה של יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בסך האשראי המאזני לציבור	2020	1.76	2.00	0.98	1.95	1.38	1.73	1.66
	2021	1.30	1.43	0.77	1.40	1.05	0.93	1.22
	2022	1.28	1.40	0.93	1.31	1.02	1.13	1.22
	2023	1.58	1.69	1.24	1.59	1.36	1.39	1.52
	2024	1.49	1.51	1.14	1.46	1.25	1.41	1.40
משקל האשראי הבעייתי בסך האשראי המאזני לציבור	2020	2.87	3.41	1.50	3.90	2.16	2.62	2.83
	2021	1.85	2.26	1.25	2.91	1.68	1.20	1.99
	2022	1.54	1.63	1.27	2.74	1.15	1.15	1.67
	2023	1.78	2.02	1.87	3.43	1.48	1.26	2.11
	2024	1.45	1.78	1.59	2.47	1.34	1.72	1.73
שיעור האשראי שאינו צובר ² או צובר בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור	2020	1.43	1.28	1.13	0.96	0.80	1.29	1.19
	2021	1.02	1.00	0.92	0.76	0.67	1.14	0.92
	2022	0.51	0.89	0.87	0.67	0.48	1.02	0.72
	2023	0.88	1.06	1.16	0.95	0.60	1.11	0.98
	2024	0.53	0.62	1.21	0.65	0.53	1.38	0.73
יחס בין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי לבין האשראי שאינו צובר ² או צובר בפיגור של 90 ימים או יותר	2020	132.96	175.97	95.25	220.60	183.94	135.57	152.09
	2021	140.43	165.07	92.38	199.82	167.63	84.07	146.74
	2022	275.79	183.33	115.39	222.08	232.21	111.55	191.34
	2023	198.56	180.24	111.28	189.49	247.64	127.14	171.66
	2024	311.56	281.95	99.32	256.37	260.58	103.46	215.33
שיעור האשראי שאינו בדירוג ביצוע בסך האשראי המאזני לציבור ³	2020	6.38	7.81	3.43	8.04	4.75	4.28	6.25
	2021	3.56	5.81	2.58	5.23	4.17	2.46	4.28
	2022	2.42	4.16	3.07	6.10	3.09	0.03	3.67
	2023	3.24	5.31	3.99	7.20	3.14	3.17	4.60
	2024	2.55	4.40	3.64	5.87	2.83	3.33	3.85

¹ אשראי לציבור בישראל ובחו"ל.
² החל מינואר 2022 הבנקים בישראל מיישמים שיטת ההפרשה צופת פני עתיד (CECL) ובו שונה סיווג האשראי מאשראי פגום לאשראי שאינו צובר ריבית. המדדים המופיעים טרם 2022 הינם על בסיס אומדן לאשראי שאינו צובר. שני הרכיבים יחד מהווים אומדן ל-NPL (Non-Performing Loans).
³ אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק. כלומר אשראי שניתן בעבר ושלא היה ניתן בהתאם לתנאים הקיימים היום.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 18 | איכות האשראי לפי מגזרים מהותיים, סך מערכת הבנקאות, 2020 עד 2024 | אחוזים

ממד / בנק	שנה	לאומי	הפועלים	מזרחי	דיסקונט	הבינלאומי	ירושלים	סך המערכת
אשראי מסחרי								
משקל האשראי המסחרי ¹	2020	61.22	56.71	27.10	61.38	46.16	17.91	51.08
	2021	62.09	58.09	26.66	60.46	46.31	15.54	51.66
	2022	61.48	58.60	28.02	59.30	49.63	20.80	51.94
	2023	62.35	59.88	29.12	60.89	51.70	25.60	53.30
	2024	62.12	61.01	30.18	61.29	54.48	29.08	54.02
שיעור ההוצאה להפסדי אשראי בסך האשראי המסחרי								
	2020	1.14	0.68	0.94	1.00	0.81	0.29	0.93
	2021	-0.29	-0.27	-0.12	-0.41	-0.45	0.04	-0.30
	2022	0.10	-0.08	0.39	0.13	0.14	0.43	0.09
	2023	0.58	0.56	0.92	0.63	0.51	0.38	0.62
	2024	0.09	0.05	0.29	0.16	-0.06	0.38	0.10
משקל האשראי שאינו צובר² או צובר בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי המסחרי לציבור								
	2020	1.78	1.86	2.16	1.70	1.01	0.32	1.46
	2021	1.23	1.45	1.67	0.96	0.73	0.40	1.20
	2022	0.49	1.17	1.45	0.88	0.53	0.66	0.88
	2023	1.00	1.35	1.60	1.23	0.66	0.61	1.19
	2024	0.52	0.60	1.92	0.72	0.54	1.16	0.76
היחס בין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי לבין האשראי המסחרי שאינו צובר² או צובר בפיגור של 90 ימים או יותר								
	2020	130.93	158.12	95.31	140.08	204.88	222.22	168.57
	2021	141.97	157.61	103.04	180.50	192.53	156.00	155.90
	2022	380.05	186.44	133.91	197.27	262.70	101.03	215.40
	2023	221.79	185.56	157.18	170.60	277.89	115.97	191.46
	2024	402.13	354.95	116.52	262.73	293.81	69.89	270.98
אשראי לדיור								
משקל האשראי לדיור	2020	30.07	32.29	63.15	22.16	30.72	71.73	36.91
	2021	29.85	32.18	64.26	24.95	31.55	74.68	37.42
	2022	30.72	32.49	63.42	26.74	30.28	68.35	37.76
	2023	30.65	31.75	62.73	26.26	29.73	64.35	37.19
	2024	31.28	31.09	62.24	25.78	27.77	61.89	36.88

המשך >

לוח 18 (המשך) איכות האשראי לפי מגזרים מהותיים, סך מערכת הבנקאות, 2020 עד 2024 אחוזים							
ממד / בנק	שנה	לאומי	הפועלים	מזרחי טפחות	דיסקונט	הבינלאומי	ירושלים
שיעור ההוצאה להפסדי אשראי בסך האשראי לדיור	2020	0.19	0.32	0.18	0.16	0.14	0.13
	2021	-0.14	-0.20	-0.08	0.01	-0.02	-0.01
	2022	0.09	0.06	0.05	0.10	0.07	0.09
	2023	0.17	0.09	0.12	0.11	0.11	0.09
	2024	0.02	0.03	0.03	-0.02	-0.07	-0.02
משקל האשראי שאינו צובר ² או צובר בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לדיור לציבור	2020	0.83	0.63	0.75	0.74	0.55	1.64
	2021	0.61	0.50	0.74	0.49	0.52	1.35
	2022	0.47	0.45	0.68	0.35	0.41	1.19
	2023	0.53	0.57	1.04	0.37	0.58	1.35
	2024	0.47	0.60	0.95	0.43	0.50	1.51
היחס בין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי לבין האשראי לדיור שאינו צובר ² או צובר בפיגור של 90 ימים או יותר	2020	85.25	120.89	80.10	82.17	105.13	43.86
	2021	77.74	93.67	61.85	97.73	95.21	45.33
	2022	74.96	90.73	67.87	124.45	104.14	42.24
	2023	92.15	84.07	53.37	138.22	92.20	43.37
	2024	98.82	81.33	56.66	108.92	92.90	37.41
אשראי פרטי-אחר							
משקל האשראי הפרטי האחר	2020	8.71	11.00	9.75	16.46	23.13	10.37
	2021	8.06	9.73	9.08	14.59	22.14	9.78
	2022	7.81	8.91	8.55	13.96	20.09	10.85
	2023	7.00	8.37	8.15	12.85	18.57	10.05
	2024	6.61	7.91	7.58	12.93	17.75	9.03
שיעור ההוצאה להפסדי אשראי בסך האשראי הפרטי האחר	2020	1.03	1.32	0.56	1.43	0.36	7.51
	2021	-0.16	-1.22	-0.23	-0.55	0.01	-4.94
	2022	0.37	0.11	0.37	0.48	0.07	3.68
	2023	2.18	1.09	1.21	1.20	0.67	7.11
	2024	1.30	1.46	0.51	1.20	0.23	4.59

המשך <

לוח 18 (המשך) | איכות האשראי לפי מגזרים מהותיים, סך מערכת הבנקאות, 2020 עד 2024 | אחוזים

מדד / בנק	שנה	לאומי	הפועלים	מזרחי טפחות	דיסקונט	הבינלאומי	ירושלים	סך המערכת
משקל האשראי שאינו צובר ² או צובר בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי הפרטי האחר לציבור	2020	0.95	2.31	0.38	0.95	0.81	1.16	0.86
	2021	0.91	1.99	0.33	0.38	0.55	0.83	0.83
	2022	0.98	0.74	0.37	0.36	0.46	0.65	0.59
	2023	1.42	0.90	0.54	0.76	0.49	0.81	0.84
	2024	0.95	0.87	0.53	0.76	0.53	1.27	0.75
היחס בין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי לבין האשראי הפרטי האחר שאינו צובר ² או צובר בפיגור של 90 ימים או יותר	2020	323.27	131.20	369.57	340.48	184.88	924.06	303.56
	2021	288.49	90.72	309.76	672.17	260.80	495.96	235.30
	2022	245.64	352.85	517.17	651.59	315.60	927.72	379.19
	2023	226.24	350.79	484.14	383.91	428.70	1038.40	344.87
	2024	338.36	426.35	477.40	391.20	404.03	741.90	404.90

¹ אשראי לציבור בישראל ובחו"ל. עבור דיור ופרטי-אחר מוצגים נתונים על אשראי לציבור בישראל בלבד (האשראי בחו"ל מהווה פחות מאחוז עבור משקי הבית בסה"כ - דיור ופרטי-אחר יחדיו).

² החל מינואר 2022 הבנקים בישראל מיישמים שיטת ההפרשה צופת פני עתיד (CECL) ובו שונה סיווג האשראי מאשראי פגום לאשראי שאינו צובר ריבית. המדדים המופיעים טרם 2022 הינם על בסיס אומדן לאשראי שאינו צובר. שני הרכיבים יחד מהווים אומדן ל-NPL (Non-Performing Loans).

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 19 | יתרות אשראי לפי ענפי משק מרכזיים, ¹ בפילוח לפי שנת העמדתן, במהלך שנת 2024 | מיליוני ש"ח

2024-Q4	2024-Q3	2024-Q2	2024-Q1		
107,945	90,747	70,786	42,158	2024	בינוי ונדלן
42,759	50,981	56,459	69,747	2023	
25,032	28,861	32,280	39,020	2022	
19,678	22,211	22,654	24,629	2021	
7,252	8,217	8,685	9,340	2020	
13,815	14,975	15,610	17,946	מעבר ל-5 שנים קודמות למועד הדיווח	
103,116	96,842	95,499	91,326	הלוואות מתחדשות	
2,696	4,210	4,201	5,311	הלוואות מתחדשות שהומרו להלוואות לזמן קצוב	
322,293	317,044	306,173	299,478	סה"כ	
161,440	129,745	96,756	72,407	2024	מסחרי אחר
56,809	63,088	74,919	90,505	2023	
39,109	44,541	49,536	55,897	2022	
29,801	32,353	35,431	38,807	2021	
15,589	17,922	19,981	21,701	2020	
26,798	30,990	32,893	36,257	מעבר ל-5 שנים קודמות למועד הדיווח	
155,413	149,318	138,759	128,597	הלוואות מתחדשות	
2,766	2,518	1,978	4,215	הלוואות מתחדשות שהומרו להלוואות לזמן קצוב	
487,725	470,475	450,253	448,385	סה"כ	
98,764	68,537	41,043	18,475	2024	דיוור
68,395	69,615	70,211	70,315	2023	
99,625	102,425	104,817	107,077	2022	
95,988	98,566	100,662	102,562	2021	
60,337	61,918	63,243	64,280	2020	
205,281	213,541	220,291	225,840	מעבר ל-5 שנים קודמות למועד הדיווח	
13	20	-18	-	הלוואות מתחדשות	
1	-	-	1	הלוואות מתחדשות שהומרו להלוואות לזמן קצוב	
628,404	614,622	600,249	588,551	סה"כ	

¹ פעילות לווים בישראל.

המשך >

לוח 19 (המשך) | יתרות אשראי לפי ענפי משק מרכזיים¹, בפילוח לפי שנת העמדתן, במהלך שנת 2024 | מיליוני ש"ח

2024-Q4	2024-Q3	2024-Q2	2024-Q1		
61,204	51,009	38,878	25,923	2024	פרטי-אחר
24,893	28,635	33,350	39,347	2023	
15,999	18,402	21,241	24,131	2022	
8,278	9,599	11,164	12,815	2021	
4,177	4,756	5,440	6,346	2020	
7,322	8,080	9,013	9,988	מעבר ל-5 שנים קודמות למועד הדיווח	
31,730	32,011	30,870	30,423	הלוואות מתחדשות	
615	471	427	400	הלוואות מתחדשות שהומרו להלוואות לזמן קצוב	
154,219	152,963	150,382	149,373	סה"כ	
464,567	368,784	269,924	173,645	2024	סה"כ אשראי לציבור
213,298	234,998	258,725	296,913	2023	
193,143	210,133	225,450	244,950	2022	
161,686	171,455	179,891	188,977	2021	
89,456	94,977	100,234	104,679	2020	
259,195	274,566	285,049	297,220	מעבר ל-5 שנים קודמות למועד הדיווח	
319,787	304,464	288,761	269,654	הלוואות מתחדשות	
6,577	7,634	7,273	10,378	הלוואות מתחדשות שהומרו להלוואות לזמן קצוב	
1,707,709	1,667,010	1,615,307	1,586,415	סה"כ	

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 20 | התפתחותן של יתרות אשראי מאזני לענף הבינוי והנדל"ן בישראל, 2023 - 2024

סיכון אשראי מאזני				
31/12/2023		31/12/2024		
באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים	במיליוני ש"ח	הרכיב
34%	101,100	30%	98,235	קרקעות
13%	38,438	16%	50,332	ייזום נדל"ן לבנייה - מגורים
5%	15,025	6%	20,660	ייזום נדל"ן לבנייה - מניבים
32%	95,620	32%	102,087	נדל"ן מניב
4%	12,183	5%	15,777	תשתיות
12%	35,161	11%	36,373	אשראי שאינו מיועד למימון נכס ספציפי
100%	297,528	100%	323,465	סה"כ פעילות לווים בישראל
	488,705		544,649	סך חשיפה - כולל חוץ מאזני

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחי הבנקים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

[illegible]

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחי הבנקים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ייתרת ההלוואה השוממה נכון לסיום מעד הדחיה - אם מתחשבים בפרעון שהיה מסיום הדחיה ועד למועד הדיווח, סך היתרה היא כ-91,440 מיליוני ש"ח."

נספח ב: ההוראות שהפיקוח על הבנקים פרסם במהלך שנת 2024¹

2024

1 בינואר עדכון הוראת־ניהול סיכוני־איסור הלבנת־הון ואיסור מימון־טרור - הוראת־ניהול־בנקאיתקין מספר 411

הוארך תוקף הוראת־שעה בנוגע להקלה לעניין פתיחת חשבון בהסתמך על תעודת־עולה עד 90 ימים מיום הנפקתה. ההארכה ניתנה עד 30 ביוני 2024.

4 בפברואר הוראה בנושא התאמות להוראות־ניהול־בנקאיתקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת־שעה) - הוראה 250
ההוראה בוטלה כיוון שהתוכן שלה אינו תקף עוד.

4 בפברואר הוראה בנושא התאמות להוראות־ניהול־בנקאיתקין לצורך התמודדות עם מלחמת "חרבות ברזל" (הוראת־שעה) - הוראה 251
מטרת הוראת־שעה זאת להעניק הקלות אסדרתיות במספר תחומים, וזאת על־רקע התפתחות אירוע מלחמת "חרבות ברזל", שהחל בתאריך 7 באוקטובר 2023, כדי לסייע למערכת הבנקאות וללקוחותיה להתמודד עם אתגרי אירוע זה ולאור השלכותיו הכלכליות האפשריות.
עודכן תוכן ההוראה שפורסמה לראשונה ב-22 באוקטובר 2023.

3 במרץ הוראה בנושא פעילות תאגיד בנקאי כברוקר־דילר - הוראת־ניהול־בנקאיתקין מספר 461
מועד יישום ההוראה שנקבע במקור ל-19 בינואר 2025 נדחה ל-1 באוגוסט 2025.

31 במרץ עדכון הוראה בנושא התאמות להוראות־ניהול־בנקאיתקין לצורך התמודדות עם מלחמת "חרבות ברזל" (הוראת־שעה) - הוראה 251
ההקלות בהוראה ותוקפן עודכנו.

31 במרץ עדכונים בקובץ שאלות ותשובות בנושא יישום צו־איסור הלבנת־הון והוראת־ניהול סיכוני־איסור הלבנת־הון ואיסור מימון־טרור - הוראת־ניהול־בנקאיתקין מספר 411
עדכונים הכוללים, בין השאר, התאמות של מונחי הקובץ לחוק שירותי־תשלום, התשע"ט-2019, והוספת שאלות חדשות אגב סוגיות שעלו למערכת הבנקאות.

2 באפריל מכתב בנושא מלחמת "חרבות ברזל" - הבהרות לגבי אופן יישום תקנות המחאות (שיקים) ללא־כיסוי (סייגים לתחולת החוק)
במסגרת המאמצים להקל על אוכלוסיות שנפגעו ממלחמת "חרבות ברזל", פרסם שר המשפטים ביום 26 באוקטובר 2023 תקנות בנושא המחאות ללא־כיסוי (סייגים לתחולת החוק). ביום 2 באפריל 2024 נשלח מכתב מהמפקח על הבנקים לתאגידים הבנקאיים ובו הבהרות לגבי אופן יישום התקנות. במכתב הובהר כי עצם יכולתו של הבנק לזהות את חשבון הלקוח כחשבון של חייל מילואים על־בסיס מענקי־מילואים שהוזרמו לחשבון בתקופה הנדונה, תיחשב כסמן לשירותי־המילואים גם במסגרת ביצוע פעולה אחרת.

¹ הנוסח המלא והמחייב של פעולות האסדרה מופיע באתר האינטרנט של בנק ישראל.

20 במאי פרסום שיעורי־ריבית על פיקדונות ועל יתרות־זכות בחשבון - פרסום הוראת־ניהול־בנקאי־תקין חדשה מספר 447

ההוראה נועדה להגביר את השקיפות בתחום הפיקדונות, כך שללקוח יהיה ברור מהו גובה הריבית שהוא יקבל על הפיקדונות ובהשוואה בין בנקים שונים. ההוראה מגדירה מבנה אחיד לפרסום מרוכז וחובה להציע ללקוח מנגנון חיפוש נוח וידידותי לקבלת מידע ממוקד.

20 במאי פעילות תאגיד בנקאי במערכת סגורה - עדכון הוראת־ניהול־בנקאי־תקין 417

המערכת הסגורה מאפשרת ללקוח להפקיד כספים בתאגיד בנקאי שבו לא מנוהלת פעילותו השוטפת, תוך־כדי הקלות בזיהוי ואימות. בעדכון הוסר החסם המחייב להחזיר כספים לחשבון המקור בתום תקופה, כאשר הלקוח מבקש להותירם בתאגיד הבנקאי הנעבר לצורך הפקדתם לתקופה נוספת. נוסף על כך, התפתחות ממשק לייזום תשלומים מאפשרת לתאגיד שבו מנוהל הפיקדון ליזום העברת כספים מחשבון הלקוח בבנק המקורי, באישור הלקוח, ובכך להקל על התהליך ולצמצם טעויות. כמו־כן נקבעו התאמות לדרכי יצירת־קשר עם לקוח במקרה של סגירת חשבון המקור.

17 ביוני עדכון הוראת־ניהול סיכוני־איסור הלבנת־הון ואיסור מימון־טרור - הוראת־ניהול־בנקאי־תקין 411

הוארך תוקף הוראת־שעה בנוגע להקלה לעניין פתיחת חשבון בהסתמך על תעודת־עולה עד 90 ימים מיום הנפקתה. ההארכה ניתנה עד 31 בדצמבר 2024.

17 ביוני הוראה בנושא עקרונות לניהול יעיל של סיכונים פיננסיים שקשורים לאקלים - הוראת־ניהול־בנקאי־תקין מספר 345

מועד תחילתה של ההוראה שנקבע במקור ל-12 ביוני 2025 נדחה בשנה ל-12 ביוני 2026.

19 ביוני עדכון הוראה בנושא מדידה והלימות הון־סיכון תפעולי - הוראת־ניהול־בנקאי־תקין מספר 206

אומצה הוראת ועדת באזל החדשה בנושא דרישות־הון בגין סיכון תפעולי. עדכון ההוראה לווה בפרסום קובץ שאלות ותשובות מעודכן ליישום ההוראה.

23 ביוני פרסום מכתב פיקוחי בנושא פעילות התאגידים הבנקאיים מול לקוחות מסוג נותני שירותי־תשלום

מטרתו לאפשר לתאגידים הבנקאיים לתת שירות ולנהל את סיכוניהם בפעילות מול לקוחות אלו.

30 ביוני עדכון הוראה בנושא התאמות להוראות־ניהול־בנקאי־תקין לצורך התמודדות עם מלחמת "חרבות ברזל" (הוראת־שעה) - הוראה 251

ההקלות בהוראה ותוקפן עודכנו.

16 ביולי עדכון ההיתר הכללי למתן שירותים בנקאיים מסוימים

העדכון מרחיב את ההיתר הקיים ומאפשר לבנק, נוסף על הקיים, לספק לכלל לקוחותיו שירותים בנקאיים בסיסיים מחוץ לכותלי הסניף, וללקוחות שיש להם קושי אובייקטיבי להגיע לסניף - את כלל השירותים הבנקאיים.

29 ביולי גילוי עלות שירותים בניירות־ערך - עדכון הוראת־ניהול־בנקאי־תקין 414

ביוני 2023, במסגרת חוק התוכנית הכלכלית, פורסם תיקון לסעיף 5א' לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמ"א-1981 ונקבעה חובת־משלוח הודעה חודשית ללקוח על העמלות והריביות שנגבו בחשבונו (במקום הודעה חצי־שנתית). לפיכך, ובהתאם לתדירות הנדרשת, עודכנה הוראה 414, המסדירה את אופן הצגת־המידע ההשוואתי ללקוח.

דוחות שנתיים ללקוחות התאגידים הבנקאיים – עדכון הוראת־ניהול־בנקאית־תקין 425

נעשה תיקון מבהיר בנוסח ההוראה ונוסף על כך נעשו התאמות בדו"ח המקוצר ובדו"ח המפורט בהתייחס לשיעור־התשואה ביחס לפיקדון נ"ע בקשר עם שירות ניהול תיק־השקעות.

7 באוגוסט עדכון כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות) (תיקון מספר 1), התשפ"ד-2024

בוצע עדכון לכללי העמלות, ובו נעשו כמה עדכונים לטובת לקוחות מערכת הבנקאות. להלן המרכזיים שבהם:

(1) עמלת "ערבות בנקאית המובטחת בפיקדון כספי ספציפי" - מנגנון הגביה עודכן ממנגנון אחוזי לסכום שקלי קבוע. במסגרת זו נקבע כי ערבות בנקאית המובטחת בפיקדון כספי נתון לצורך הסכם־שכירות לדירת־מגורים (בסכום ערבות של עד 50,000 ש"ח) תהיה נמוכה ממחיר שירות "עמלת ערבות בנקאית המובטחת בפיקדון כספי". זאת כיוון שהתפעול פשוט יותר וגם מתוך רצון להקל על אוכלוסיית שוכרי־הדירות.

(2) במטרה לאפשר גמישות במתן שירות, התווסף סעיף שמאפשר לתאגיד בנקאי להכניס לתוקף בקשת לקוח להצטרף לשירות המסלולים או לבטל אותו לפני 1 בחודש שלאחר מועד מסירת הודעה של הלקוח. זאת בתנאי שהתאגיד יקבע ויפרסם מנגנון סביר והוגן לחישוב החלק היחסי שיגבה מהלקוח בעד חלקי החודש.

(3) הטבות בערוצי בנקאות בתקשורת – הורחב נספח ה' לתעריפון על־מנת שיאפשר לכלול הטבות נוספות במחירי שירותים המוצעים בערוצי בנקאות בתקשורת.

21 באוגוסט הוראה חדשה בנושא ניהול סיכוני־מודלים – הוראת־ניהול־בנקאית־תקין מספר 369

לאור השימוש הנרחב בדגמים (מודלים) בכל היבטי הפעילות של התאגידים הבנקאיים, נוספה הוראה שעוסקת בהיבטים העיקריים של ניהול יעיל של סיכוני־מודלים. פרסום ההוראה לווה בפרסום קובץ שאלות ותשובות ליישום ההוראה.

2 בספטמבר עדכון הוראת ניהול סיכוני־איסור הלבנת־הון ואיסור מימון־טרור - הוראת־ניהול־בנקאית־תקין מספר 411

על רקע קשיים תפעוליים אגב פקיעתן ההדרגתית של תעודות־זהות שאינן כוללות אמצעי זיהוי ביומטריים ולא מוטבע עליהן תוקף, נקבעה הוראת־שעה על־מנת לאפשר למערכת הבנקאות אימות של מקבלי השירות הבנקאי על־פי תעודות זהות אלו. תוקף ההוראה פג ב-1 באוקטובר 2024.

18 בספטמבר עדכון הוראה בנושא דיווח על מעילות עובדים ונושאי־משרה - הוראת־ניהול־בנקאית־תקין מספר 351

לאור הניסיון שנצבר ועל־מנת לבסס שיטת פעולה אחידה במערכת הבנקאות, חודדו הדרישות בהוראה והובהרו באילו מקרים היא חלה.

18 בספטמבר ביטול הוראה בנושא ניהול עסקים מחוץ למשרדי התאגיד הבנקאי - הוראת־ניהול־בנקאי־תקין מספר 358

במסגרת תהליך בחינה תקופתית של האסדרה הקיימת הוחלט לבטל את ההוראה כיוון שהנושא מוסדר בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981 והיתרים שניתנו מכוחו.

1 באוקטובר **נהלים למתן הלוואות לדיור – דחיית מועד תחילת הוראת־ניהול־בנקאיתקין 451**

דחיית מועד תחילתו של סעיף 15ב1 בעדכון מספר 22 להוראה 451.

מועד התחילה של סעיף 15ב1 כנוסחו בעדכון מספר 22 להוראה 451 יהיה ביום 1 באפריל 2025.

מטרת ההוראה להקל על הלווים בשיפור תנאי־המשכנתה והפחתת נטל־החזרים. בהתאם לעדכון, אפשר להודיע על פירעון מוקדם של הלוואה באופן מקוון או טלפוני ולקבל את המסמכים הנדרשים ללא צורך בהגעה לסניף. בתהליך מחזור הלוואה הלווה רשאי להודיע על פירעון מוקדם ישירות לבנק המקורי או דרך הבנק החדש כשהמסמכים יועברו בין הבנקים ללא מעורבות נוספת מצד הלקוח.

29 באוקטובר **עדכון הוראה בנושא מגבלת חבות־ענפית – הוראת־ניהול־בנקאיתקין מספר 315**

לנוכח מלחמת "חרבות ברזל" הוארכה הקלה זמנית קיימת לגבי ענף בינוי ונדל"ן וכן ניתנה הקלה לתקופה קצובה על שיעור המגבלה לענף שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח תוך־כדי הבחנה בין פעילות ישראל לחו"ל.

30 באוקטובר **עדכון הוראה בנושא התאמות להוראות־ניהול־בנקאיתקין לצורך התמודדות עם מלחמת**

"חרבות ברזל" (הוראת־שעה) – הוראה 251

ההקלות בהוראה ותוקפן עודכנו.

6 בנובמבר **כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות) (תיקון מספר 2), התשפ"ד-2024**

הוספת חלק 14 לתעריפון המלא - בנושא יישומן תשלום.

פרק זה מאפשר לתאגידים הבנקאיים לגבות עמלות בעד השירותים הבאים: "קבלת תשלום", "ביצוע הוראת־תשלום ו-"דמי מנוי לשירות מיוחד".

גביית העמלות תתאפשר לגופים הנותנים שירותי־תשלום, על־רקע העלויות הכרוכות במתן שירותים אלו. השינוי הוא לצד כניסתו לתוקף של חוק העיסוק בשירותי־תשלום וייזום־תשלומים, המאפשר קישוריות בין יישומי־תשלום ויעודד כניסה של שחקנים נוספים לשוק, שכניסתם אליו תלויה במודל העסקי ובהכנסותיהם ממתן שירותים אלו. כך יהיה אפשר להמשיך ולעודד חדשנות טכנולוגית והמשך התפתחות של שירותים פיננסיים ללקוחות.

גביית־העמלה תתאפשר רק בעבור משתמש שמבצע קבלת־תשלומים או העברת־תשלומים בהיקף של מעל 25,000 ש"ח בפעילות שנתית. בניתוחים מקדימים שקיים הפיקוח על הבנקים נמצא כי נכון להיום, הרוב המוחלט של הלקוחות אינם מגיעים לרף זה וימשיכו לקבל את השירות ללא עלות. תאגיד בנקאי שיהיה מעוניין לעדכן את סף הפעילות השנתית יוכל לעשות זאת רק כעבור שנתיים ממועד הוספת שירותים אלו לרשימת העמלות המותרות לגבייה ויידרש לאישור המפקח. התיקון נכנס לתוקף ב-1 בינואר 2025.

12 בנובמבר **פרסום קול־קורא בנושא דגמי־תגמול בפעילות הציבור בניירות־ערך**

צוות בין־משרדי, שכולל את בנק ישראל, רשות ניירות־ערך ואגף התקציבים במשרד האוצר, פרסם קול־קורא לקבלת התייחסות הציבור בנוגע לשינויים אפשריים במבנה העמלות והתגמול בפעילות הציבור בניירות־ערך. המהלך נועד להגביר שקיפות, לקדם תחרות ולשפר את השירות ללקוחות הפועלים בשוק־ההון.

18 בנובמבר **פרסום הוראה חדשה בנושא ניהול טכנולוגיית־המידע, אבטחת־המידע והגנת־הסייבר –**

הוראת־ניהול־בנקאיתקין מספר 364

ההוראה מתאימה את המסגרת המאסדרת הנוכחית לניהול סיכונים טכנולוגיים של הפיקוח על הבנקים לסביבה הטכנולוגית המשתנה, לאיומים המשתנים ולאסדרה המקובלת בעולם ומחליפה 3 הוראות אחרות הקיימות בנושא. מטרתה היא ניהול נאות ומועיל של טכנולוגיית־המידע תוך־כדי צמצום למזער של האירועים שבהם מתממש סיכון טכנולוגי.

25 בדצמבר פרסום קול-קורא לקבלת התייחסות מהציבור בנושא הקריטריונים הנשקלים בתהליך בחינת בקשות בנקים לסגירת סניפים קבועים

בתיקון לחוק הבנקאות (רישוי) שנכנס לתוקפו באוגוסט 2016 נקבע כי סגירת סניף קבוע טעונה אישור המפקח על הבנקים. ב-25 ביולי 2024 נכנס לתוקף תיקון נוסף, המחייב התייעצות עם ועדת הרישיונות לפני קבלת החלטה, ודיווח לוועדת הכלכלה על יישום ההוראות. במסגרת זו פורסם קול-קורא לציבור להתייחס לאמות המידה הנשקלות בבחינת בקשות לסגירת סניפים.

30 בדצמבר עדכון הוראה בנושא התאמות להוראות ניהול בנקאית לקין לצורך התמודדות עם מלחמת "חרבות ברזל" (הוראת שעה) – הוראה 251

עודכנו ההקלות בהוראה ותוקפן.

30 בדצמבר פרסום טיוטת הוראה חדשה מספר A447 בנושא פרסום מידע מרוכז על קרנות כספיות ומק"מ

בהמשך להוראה 447 לעיל ובשיתוף רשות ני"ע, גובשה הוראה שמטרתה הנגשת מידע ללקוחות הבנקים על-אודות קרנות כספיות ומק"מ. ההוראה פורסמה ביום 9 באפריל 2025.

31 בדצמבר עדכון הוראת ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור - הוראת ניהול בנקאית לקין מספר 411

הוארך תוקף הוראת שעה באשר להקלה לעניין פתיחת חשבון בהסתמך על תעודת עולה עד 90 ימים מיום הנפקתה. ההארכה ניתנה עד 31 בדצמבר 2025.

לוח אסדרה לשנת 2025 (ינואר עד מאי)

1 בינואר עדכון הוראה בנושא מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים - הוראת ניהול בנקאית לקין מספר 313

הוארך תוקף ההחלטה שניתנה לחברת כרטיסי אשראי מעמידה במגבלות מסוימות בהוראה וזאת לאור העובדה כי הוראה מעודכנת בנושא זה עתידה להיכנס לתוקף ב-1 בינואר 2026.

התקופה הווארכה מ-31 בדצמבר 2024 ועד ליום 1 בינואר 2026 או מועד היישום המוקדם של ההוראה המעודכנת - המוקדם מבניהם.

3 בפברואר עדכון הוראה בנושא חשיפות גדולות - הוראת ניהול בנקאית לקין מספר 313

הפיקוח אימץ את התקן העדכני של ועדת באזל בנושא זה (פרסום מאפריל 2014). מדידה והגבלה של חשיפות גדולות נועדו להגן על יציבות התאגידים הבנקאיים מפני הפסדים שמקורם בכשל פתאומי של צד נגדי אחד או קבוצה של צדדים נגדיים קשורים.

ההוראה המעודכנת מחליפה את ההוראה הקיימת (המכונה: "מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים").

ההוראה תכנס לתוקפה ב-1 בינואר 2026 ואולם תאגיד בנקאי רשאי ליישמה לפני מועד התחילה.

6 באפריל עדכון הוראה בנושא מדידה והלימות הון - הגישה הרגילה - סיכון אשראי והוראה בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור - הוראות ניהול בנקאית לקין מספר 203 ומספר 329

לנוכח עלייה ניכרת במכירת דירות במסגרת מבצעי עידוד שונים מטעם היזמים נקבעה הוראת שעה עד סוף שנת 2026. מבצעי העידוד כוללים בעיקר עסקאות שלפיהן הרוכש יכול לדחות חלק ניכר ממחיר המכירה למועד המסירה וכן הלוואות לדיור מסוג "בולט" או "בלון", שבהן היזם משלם את תשלומי הריבית, כולם או חלקם, בין אם במועד העמדת הלוואה ובין אם במהלכה.

הוראת־השעה מגדירה תנאים מסוימים שבהם יראו אשראי שניתן במבצעי־העידוד כ"אשראי בסיכון מוגבר" לשם חישוב נכסי סיכון־אשראי לצורכי מדידת הלימות־ההון. כמו־כן נקבעה מגבלה על שיעור הביצועים בהלוואות "בולט" ו"בלון" בסבסוד קבלן.

9 באפריל פרסום סופי של הוראה חדשה מספר A447 בנושא פרסום מידע מרוכז על קרנות כספיות ומק"מ

במטרה להגדיל את חשיפת לקוחות מערכת הבנקאות לקרנות כספיות ולמק"מ, לחזק את יכולת־השוואה בין מוצרים ולהגביר את התחרות, פורסמה הוראה חדשה להנגשת מידע ללקוחות הבנקים. בהתאם להוראה, לצד פרסום המידע על פיקדונות (כפי שנקבע בהוראת־ניהול־בנקאי־תקין 447), יפורסם גם מידע, בתבנית אחידה, על קרנות כספיות ועל מק"מ.

9 באפריל עדכון כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות) (תיקון מספר 2) התשפ"ה-2025

הוספת חלק 15 לתעריפון המלא בנושא שירותי ריכוז־מידע־פיננסי של לקוח וניתוחו.

בעקבות התפתחות תשתיות מתקדמות להעברה וקבלה של מידע על־אודות המוצרים הפיננסיים של לקוח בגופים פיננסיים שונים, ועל־מנת לעודד התפתחות של שירותי ריכוז־מידע וניתוחם לטובת הלקוח, הוחלט להוסיף חלק חדש לתעריפון. זאת במטרה לאפשר לתאגידים בנקאיים לגבות עמלות אגב מתן שירותי ריכוז־מידע־פיננסי של לקוח וניתוחו. יובהר כי חלק זה מתייחס לשירותים הכוללים ריכוז־מידע מגופים פיננסיים שונים בלבד. אין מניעה שריכוז זה יכלול גם מידע שיש בתאגיד הבנקאי הנותן את שירות ריכוז־המידע וניתוחו, ובלבד שהתקבל מידע נוסף מגופים פיננסיים אחרים. בשלב זה הוחלט לתת גמישות לגבי מבנה־השירות ואופן הגבייה, על־מנת לאפשר לשוק להתפתח ולאפשר מודלים עסקיים שונים. עדכון זה נכנס לתוקף ב-9 באפריל 2025.

מבנה הפיקוח על הבנקים

